

ივა ე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უ ივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი

ლაშა ცერცვაძე

**დიტექტორატის მფარველები კომპა იების შექწებისას და
საკო ტრეფო პეეტის გასწებისას**

(შედარებითსამართლებრივი ა ალიზი აშშ-ის, უპირატესად დელავერის
შტატის, ევროკავშირისა და ქართული სამართლის მაგალითზე)

სადისერტაციო აშრომი წარდგე ილია სამართლის დოქტორის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვა ელი: პროფ. ირაკლი ბურდული,

ივა ე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უ ივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი.

თბილისი 2015

უნივერსიტეტის
გამოცემლობა

სტრუქტურა

აბრევიატურები	5
I. შესავალი	7
II. ვი შეიძლება იქ ეს მიწ ეული დირექტორად	13
III. კორპორაციული მართვა ჩორპორატე ოვერ ა ცე	17
1. მ იშე ელობა და აქტუალურობა	17
2. კორპორაციული მართვის სისტემები.....	21
2.1. პრო-აქციო ერისტული მოდელი (Shareholder Model)	21
2.2. Stakeholder Model	23
2.2.1. სტეიკჰოლდერის (Stakeholder) გა საზღვრისათვის	23
2.2.2. Stakeholder Model	24
2.2.2.1. პრი ციპალის და აგე ტის თეორია - Principle Agent Theory.....	25
2.2.2.2. Stewardship Theory.....	27
2.3. გერმა იის კორპორაციული მართვის მოდელი The Two-Tier Stakeholde Model of Corporate Governance	27
2.4. ი გლისის კორპორაციული მართვის მოდელი როგორც პრო-აქციო ერისტული მოდელის გაუმჯობესებული (მოდერ ისტული) ვარია ტი – Enlightened Shareholder Model	33
2.4.1. დაემორჩილე ა გა მარტე – Comply or Explain Rule	35
2.5. კორპორაციული მართვის სისტემა საქართველოში.....	37
2.6. დირექტორატის როლი კორპორაციული მართვის სისტემაში.....	41
2.6.1. კომპა იის მმართველი ორგა ოები ქართულ კორპორაციულ მართვის სისტემაში	47
2.6.2. იურიდიული კო სულტაციის მიღების უფლება	53
2.6.3. დირექტორის ა აზღაურება.....	54
3. აქციო ერები (წილის მფლობელები) კორპორაციული მართვის სისტემაში.....	56
3.1. აქციათა უპირატესი შესყიდვის უფლება.....	62
3.2. დირექტორატის არჩევის და გათავისუფლების უფლება	63
3.3. დივიდე დის მიღების უფლება	68
3.4. დერივაციული სარჩელი - Derivative Lawsuit.....	70
3.4.1. აქციო ერთა მხრიდა დირექტორთა გადაწყვეტილების აგტორიზაცია/რატიფიკაცია და სარჩელის წარდგე აზე უარის თქმა.....	76
3.4.2. დერივაციული სარჩელის და იშ ულება, დადებითი და უარყოფითი მხარეები	80
3.5. კომპა იის შეზღუდული პასუხისმგებლობის უგულებელყოფა- Piercing the Corporate Veil	82
4. კომპა იის საქმია ობის კა ო მდებლობასთა შესაბამისობა - Corporate Compliance.....	87
5.კომპა იის სოციალური პასუხისმგებლობა Corporate Social Responsibility. 92	

IV. დირექტორატის (დირექტორის) მოვალეობები კომპა იის მართვისას .97	
1. ზოგადი მიმოხილვა.....	97
2. ზრუ ვის მოვალეობა - Duty of Care	102
2.1. ი ფორმირებულობის მოვალეობა.....	108
2.2. ცოდ ისა და უ არების ფლობის მოვალეობა	111
2.3. გაუფრთხილებლობის სტა დარტი	
ზრუ ვის მოვალეობის დარღვევისას	114
2.3.1. კაუზალურობა – Causation	118
3. ერთგულების მოვალეობა – Duty of Loyalty	119
3.1. ი ტერესთა კო ფლიქტი.....	125
3.1.1. უარი ი ტერესთა კო ფლიქტზე, უარი სარგებლის მიღებაზე “no conflict rule” / “no profit rule”	129
3.2. დაკავშირებული გარიგება ი (Related Party Transactions or Self-Dealing).....	132
3.2.1. საკუთარ თავთა დადებული გარიგება.....	133
3.2.2. სარგებლის მიღებაზე უარის თქმის ვალდებულება.....	135
3.2.2.1. უარი ფარული მოგების (შემოსავლის) მიღებაზე.....	136
3.2.3. პირადი დაი ტერესების გამჟღავ ების ვალდებულება.....	136
3.2.4. კო კურე ციის აკრძალვა.....	138
3.3. კორპორაციის შესაძლებლობების ექსპლუატაცია.....	139
3.3.1. კომპა იის ქო ების ექსპლუატაცია.....	140
3.3.2. ი ფორმაციის ექსპლუატაცია.....	141
3.3.3. ი საიდერული ვაჭრობა Insider Trading.....	142
3.4. უფლებამოსილების ფარგლებში მოქმედების მოვალეობა (Ultra vires doctrine)	144
4. კეთილსი დისიერების მოვალეობა – Duty of Good Faith.....	145
5. გა სხვაგება ერთგულებისა და ზრუ ვის მოვალეობას შორის.....	153
5.1. ფიდუციურ მოვალეობათა გა მარტებისათვის	154
5.2. გა სხვაგების პრაქტიკული მ იშე ელობა.....	156
V. სამეწარმეო გადაწყვეტილების თავისუფლება	
The Business Judgment Rule	161
1. The Business Judgment Rule.....	162
1.1. Business Judgment Rule-ის გა მარტებისათვის	162
1.2. The Business Judgment Rule-ის მ იშე ელობა	164
1.3. Business Judgment Rule-ის გამოყე ების გამორიცხვა.....	165
2. Business Judgment Rule –ის ი სტიტუტი მეწარმეთა შესახებ კა ო ში.	170
VI. დირექტორთა მოვალეობები კომპა იების შერწყმისას და საკო ტროლო პაკეტის გასხვისებისას	172
1. ევროდირექტივა.....	176
2. გერმა ია	178
2.1. ზოგადი მიმოხილვა	178
2.2. გადაწყვეტილება კომპა იის გაყიდვის ფორმაზე და ხელშეკრულება	

კო ფიდე ციალური ი ფორმაციის დაცვის შესახებ (Confidentiality Agreement)	180
3. ი გლისი.....	183
3.1. ზოგადი მიმოხილვა	183
3.2. შეთა ხმება სატე დერო შეთავაზების მხარდაჭერის შესახებ	
Best Endeavours Clauses	186
3.3. თავდაცვითი ღო ისძიებების გამოყე ების დაუშვებლობა.....	187
4. აშშ	189
4.1. ზოგადი მიმოხილვა	189
4.2. სატე დერო შეთავაზება	193
ა. აქციათა გამოსყიდვის უფლება <i>Shareholder Appraisal Rights</i>	195
4.3. თავდაცვითი დი ისძიების გამოყე ების შესაძლებლობა	195
4.3.1. “საწამლაკე აბები” (Poison Pills) და სხვა თავდაცვითი ღო ისძიებების	
გამოყე ება დირექტორატის მიერ.....	199
5. საქართველო	207
5.1. ზოგადი მიმოხილვა	207
5.2. საწარმოს გარდაქმ ა (სამართლებრივი ფორმის ცვლილება)	208
5.3. შერწყმა (გაერთია ება, მიერთება).....	212
5.4. გაყოფა (დაყოფა, გამოყოფა).....	213
5.5. დირექტორატის როლი რეორგა იზაციის გა ხორციელების პროცესში.....	214
6. Business Judgment Rule- როგორც სტა დარტი, თავდაცვითი	
ღო ისძიების ადექვატურობის შეფასებისას.....	217
6.1. სრული სამართლია ობის ტესტი <i>The test of entire fairness</i>	220
VII. კრედიტორთა დაცვა	221
1. კრედიტორთა სტატუსი	221
1.1. დობის ფო დის დოქტრი ა <i>The Trust Fund Doctrine</i>	223
1.2. დირექტორის მოვალეობა კრედიტორთა მიმართ.....	224
2. კრედიტორთა სტატუსი “მეწარმეთა შესახებ” კა ო ის თა ახმად.....	228
2.1. კრედიტორთა დაცვა რეორგა იზაციის დროს.....	229
VIII. კომპა იისათვის მიყე ებული ზია ის	
ა აზღაურების ვალდებულება.....	231
1. დირექტორის ერთობლივი და პირადი პასუხისმგებლობა.....	231
1.1. შიდა და გარე პასუხისმგებლობა.....	239
1.2. ზია ის ა აზღაურება.....	240
2. დირექტორთა პასუხისმგებლობის შეზღუდვა.....	242
2.1. დირექტორის პასუხისმგებლობის დაზღვევა	245
IX. დასკვ ა.....	247
ბიბლიოგრაფია	252

აბრევიატურები

ქართულ ე აზე:

ბგ. – ბგერდი

იხ. – იხილე

იქვ- იქვე

პარა.- პარაგრაფი

რედ. –რედაქტორი

სუს.- საქართველოს უზე აესი სასამართლო

სს.-სააქციო საზოგადოება

შპს.- შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება

შეად. –შეადარე

უცხოურ ე ებზე

ALI. - American Law Institute

ARC.- Act Against Restraints of Competition

BJR. -Business Judgment Rule

CSR- Corporate Social Responsibility

Ch.- Chancery

CA.- Companies Act.

IFC.- International Finance Corporation

DGCL -Delaware General Corporation Law

Del. -Delaware

DD- Due Diligence

EUMR. -European Community Merger Control Regulation

Edit.- Editor

Ed.- Edition

M&A- Merers &Acquisition

NYSE- New York Stock Exchange

NASDAQ- National Association of Securities Dealers Automated Quotations

NYSE -The New York Stock Exchange

Para.- Paragraph

RMBCA -Revised Model Business Corporation Act

SEC-Securities and Exchange Commission

SE. -Societas Europaea

Sec.-Section

WBCSD - World Business Council for Sustainable Development

AG – [Aktiengesellschaft](#)

BGH- Der Bundesgerichtshof

GmbH- Gesellschaft Mit Beschränkter Haftung

I. შესავალი

“საკორპორაციო სამართალი სტატიკური არ არის, ის აუცილებლად უ და ვითარდებოდეს და იცვლებოდეს თა ამედროვე გამოწვევათა შესაბამისად;”

“Corporate law is not static. It must grow and develop in response to, indeed in anticipation of, evolving concepts and needs”¹

მ იშვ ელოვა ცვლილებათა შედეგად, რომელიც “მეწარმეთა შესახებ” კა ო ში 2008 წლის მარტში გა ხორციელდა, ქართული სამეწარმეო კა ო მდებლობა მეტ აკლებად მოშორდა გერმა ული სამართლის სივრცეს და საერთო სამართლის, უმეტესად აშშ-ს და ი გლისის სამართლისათვის მახასიათებელი რეგულაციებისაკე გადაიხარა. თუმცა უ და ითქვას, რომ დღეს საქართველოში მოქმედი კა ო ი არ წარმოადგე ს ამერიკაში და ი გლისში მოქმედი შესაბამისი ორმების კოპირებას, პირიქით, იგი მ იშვ ელოვ ად გა სხვაელება მათგა და სწორედ ეს გა სხვაეებები ა იჭებს ორიგი აღურობას და საი ტერესოს ხდის მას.

როგორც აშრომის სათაურიდა ირკვევა, იგი შეეხება დირექტორთა მოვალეობებს კომპა იის მართვის პროცესში, ხოლო საკითხი გა ხილულია ევროკავშირის აშშ-ის და ქართული სამართლის მაგალითზე. ცხადია, ევროკავშირის წევრი ყველა ქვეყ ის საკორპორაციო სამართლის გა ხილვა დისერტაციის ფორმატის გათვალისწი ებით ვერ მოხერხდება. ვი აიდა სადაოს არ წარმოადგე ს ის ფაქტი, რომ ი გლისს და გერმა იას გააჩ ია წარმატებული, პოპულარული და ამავდროულად მ იშვ ელოვ ად გა სხვაეებული კორპორაციული მართვის სისტემა, ამ ორ ქვეყა აში არსებული საკორპორაციო რეგულირების გა ხილვას ათელ სურათის მოცემა შეუძლია, ვი აიდა შეიძლება ითქვას, რომ სხვა წევრი სახელმწიფოები ძირითადად გერმა იისა და ი გლისის საკორპორაციო სამართლის პრიც იპებით საზრდოობე . ად იშ ულიდა გამომდი არე, ევროკავშირის წევრ ქვეყ ებში არსებული რეგულაციები გა ხილულ იქ ება ი გლისის და გერმა იის მაგალითზე.

მეთოდოლოგიური პრი ციპი კომპარატივისტიკისა სწორედ მის ფუ ქციო აღურობაში ვლი დება, რაც თავის მხრივ გულისხმობს იმას, რომ უ და მოხდეს, ისეთი ორმების შედარება ერთმა ეთთა , რომლებიც მსგავს ფუ ქციებს ასრულებე , წი აადმდეგ შემთხვევაში შედარებითი ა ალიზი სასურველ შედეგს ვერ გამოიღებს. ² ად იშ ულის გათვალისწი ებით, წი ამდებარე აშრომის მიზა ია შედარებითსამართლებრივი მეთოდის გამოყე ებით წარმოადგი ოს ავტორის ხედვა დასმულ საკითხთა დაკავშირებით, მიუთითოს იმ დადებით თუ უარყოფით მხარეებზე რაც შესაძლოა არსებობდეს ქართული საკა ო მდებლო რეგულირების თვალსაზრისით და მოახდი ოს მათი შედარება აშშ-ში, ი გლისსა და გერმა იაში მოქმედ ორმებთა .

¹ *Unocal Corp. v. Mesa Petroleum Co.*, 493 A.2d 946 (Del. 1985) ხელმისაწვდომია: <http://www.law.illinois.edu/aviram/Unocal.pdf> (ბოლოს გამოხმობილია: 23.04.2014)

² *Zweigert, Kötz*, Introduction to comparative law, "Clarendon press", Oxford, 1998, 34.

სასამართლო პრაქტიკას უდიდესი მ იშვ ელობა აქვს სამართლებრივი კულტურის გა ვითარებისათვის. იგი ძლიერ ზეგავლენას ახდენს კაო მდებლობაზე, ვი აიდა სწორედ მოსამართლე აწყდება ყველა იმ პრობლემას, რომელიც შესაძლოა კაო მდებლის მიერ ორმის მიღებისას გათვალისწინებული ვერ იქ ა, რადგა შეუძლებელია ყველა შემთხვევის წი ასწარ გა ჭვრეტა და მათი დარეგულიერბა შესაბამისი ორმების მეშვეობით.

სასამართლოს და იშ ულებას არ წარმოადგენს მხოლოდ არსებული ორმების გამოყენება. მოსამართლეს უხდება ამ ორმების მისადაგება არსებული შემთხვევების მიმართ და შესაბამისად დიდად არის მასზე დამოკიდებული თუ როგორ გა მარტავს და რა სახით გააცოცხლებს მას. კორპორაციული მართვის სისტემის გა ვითარებას სასამართლო პრაქტიკა მ იშვ ელოვ ად უწყობს ხელს.³ სწორედ ამიტომ აშრომში შექმნისდაგვარად მრავლად იქ ება გამოყენებული სასამართლო პრაქტიკა, რაც თავის მხრივ პრაქტიკულ მ იშვ ელობას შესძენს მას. სამწუხაროდ, ქართული სასამართლო პრაქტიკა საკმაოდ მწირია, რასაც თავისი ობიექტური და სუბიექტური მიზეზები გააჩნია.

კომპაიის მართვის პროცესში დირექტორატის მოვალეობების გა ხილვისას, შეუძლებელია გვერდი აურო საერთო სამართლის ქვეყების სასამართლო პრაქტიკას და გამოცდილებას, ვი აიდა დირექტორთა მოვალეობების ტრიადა, ზრუ ვის (*Duty of Care*) ერთგულებისა (*Duty of Loyalty*) და კეთილსი დისიერების (*Good Faith*) მოვალეობები სწორედ მათგა იღებს სათავეს.⁴

გადაჭარბების გარეშე შეიძლება ითქვას, რომ დელავერის შტატში (აშშ) განვითარებულმა სამეწარმეო სამართალმა უდიდესი გავლენა იქო ია ზოგადად სამართლის ამ დარგზე და ეს გავლენა აშშ-ს ფარგლებს გასცდა. უფრო მეტიც, აქ ჩამოყალიბდა შესა იშ ავი პრაქტიკა დირექტორატის მოვალეობებთა დაკავშირებით, რომელმაც შემდგომში მთელი მსოფლიოს მასშტაბით ჰპოვა ასახვა.

საწარმოთა შერწყმისა და საკოტროლო პაკეტის გასხვისების პროცესში დირექტორთა მოვალეობების გაა ლიზება კორპორაციული მართვის პრიციპების გა ხილვის გარეშე შეუძლებელია. კორპორაციული მართვა და მასში შემავალი ცალკეული საკითხები თა ამედროვე კერძო სამართლის ერთ-ერთი ყველაზე აქტუალური სფეროა.

კორპორაციულ მართვასთა დაკავშირებული პრობლემები და არჩე მსოფლიოზე არა კლები სიმძაფრით უკვე საქართველოშიც იგრძობა. საბა კო და სადაზღვევო ი ფრასტრუქტურის გა ვითარება და მსხვილი უცხოური კაპიტალდაბა დებები ქართულ ბიზესში დღის წესრიგში აყენებს კორპორაციების მე ეჯშე ტის საქმია ობის კოტროლის აუცილებლობას.

კორპორაციული მართვა- *Corporate Governance*, უ და პასუხობდეს კითხვაზე ვი წყვეტს, რას და რა პირობებში. უფრო კო კრეტულად, ვის ეკისრება პასუხისმგებლობა სამეწარმეო საქმია ობის ფარგლებში

³ Cox, How Delaware Law Can Support Better Corporate Governance, (PP.335-350) in: Kieff, Scott. F. Paredes Troy.A. (Editors) Perspectives on Corporate Governance, Cambridge University Press, New York, 2010, 349-350.

⁴ Hamilton, The law of corporations, Fifth Ed, St. Paul, 2000, 446.

მიღებული გადაწყვეტილების გამო.⁵

ვისაც უკეთესი კორპორაციული მართვის სისტემა აქვს, მთელი თავისი ფი ა სური, ეკო ომიკური და პოლიტიკურ-სოციალური შედეგებით, *ceteris paribus* (თა აბარ პირობებში) წარმატებას აღწევს რეგიო ალურ, ევროპულ თუ გლობალურ კო კურე ციაში.⁶

კორპორაციული მართვის ეფექტური მოდელის არსებობა ერთ-ერთი მ იშვ ელოვა ი წი აპირობაა წარმატებული ბიზ ესის შესაქმ ელად. კორპორაციული მართვა კომპლექსური კატეგორიაა და კომპა იის მართვის სხვადასხვა (ფი ა სური, იურიდიული, მარკეტი გული) ასპექტებს მოიცავს.

ცხადია, სადისერტაციო აშრომის სპეციფიკიდა გამომდი არე, ძირითადი ყურადღება კორპორაციული მართვის სამართლებრივ ასპექტებზე გამახვილდება. კომპა იის საქმია ობის კეთილსი დისიერად და გულისხმიერად გაძღოლა, როგორც დირექტორების მოვალეობა, კორპორაციული მართვის უმთავრეს ელემე ტს წარმოადგე ს.⁷

საქართველოში კორპორაციული მართვის კულტურა საკმაოდ დაბალია, სამწუხაროდ არც სათა ადო სასამართლო პრაქტიკა არსებობს. შესაბამისად, შედარებითსამართლებრივი ა ალიზი ამერიკისა და ევროპის წამყვა ი ქვეყ ების გამოცდილების მაგალითზე, ათელს გახდის საქართველოში არსებულ პრობლემებს და ხელს შეუწყობს მათ აღმოფხვრას. ცოდ ა იმისა თუ რაშია პრობლემა, პირველი გადადგმული აბიჯია მის აღმოსაფხვრელად.

კომპა იების შერწყმისას და საკო ტროლო პაკეტის გასხვისებისას დირექტორთა პასუხისმგებლობა გა უზომლად დიდია. მაგალითად, ამერიკის შეერთებულ შტატებში, მსგავსი ოპერაციების გა ხორციელებისას დირექტორატი (*board*) გადამწყვეტ როლს თამაშობს. დირექტორებს აქვთ რეალური შესაძლებლობა გავლე ა მოახდი ო კომპა იისათვის სტრატეგიული მ იშვ ელობის მქო ე გადაწყვეტილებაზე.

მსგავსი სცე არი ქართულ რეალობაში აკლებად წარმოსადგე ია, ვი აიდა “მეწარმეთა შესახებ” კა ო ის მე-9¹ და 54-ე მუხლების თა ახმად, საკო ტროლო პაკეტის გასხვისება ა სხვა კომპა იისთა შერწყმა პარტ იორების (აქციო ერების) კომპეტე ციაა. თუმცა აქვე უ და ადი იშ ოს, რომ ქართულ რეალობაში ელ- ელა იკიდებს ფეხს აქციების მსხვილ საფო დო ბირჟებზე გატა ის ტე დე ცია, რაც მეწარმეთა კა ო ში შემდგომი ცვლილებების ბიძგი შეიძლება გახდეს.

საყოველთაოდ ც ობილია, რომ მსხვილ საფო დო ბირჟებზე მოვაჭრე ი ვესტორებს (ე.წ. “ი სტიტუციური ი ვესტორები”) არ შეუძლიათ აქციებთა დაკავშირებული მსხვილი ტრა ზაქციების ისეთი ი ტე სივობით გაკო ტროლება, როგორც ეს ე.წ. დახურული ტიპის სააქციო საზოგადოებების შემთხვევაშია შესაძლებელი. დახურულ სააქციო საზოგადოებაში აქციო ერთა როლი დიდია, ვი აიდა მათ აქვთ საკმარისი დრო და რესურსი კომპა იის მე ეჯმე ტის კო ტროლისათვის,

⁵ Cox, How Delaware Law Can Support Better Corporate Governance, (PP.335-350) in: Kieff, Scott. F. Paredes Troy.A. (Editors) Perspectives on Corporate Governance, Cambridge University Press, New York, 2010, 340-341.

⁶ Hopt, Corporate Governance in Europa: neue regelungsaufgaben und Soft Law (in:P Doralt,S.kalss, Hrsg; Corparate Governance, Der Gesellschafter (GesRZ) Sonderheft, Wien (Linde) 2002,S. 4-13.

⁷ ჰა ტურია, ი იძე, მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კომე ტარი, 2002 წ.

რასაც ი სტიტუციური ინვესტორები ვერ ახერხებენ . ისი ი დაი ტერესებულ ი არია არა იმდენად კომპა იის მათი “ძალაუფლების” ქვეშ ყოფ ით, არამედ დივიდენდის სახით მეტი მოგების მიღებით. ასეთ დროს, ისი ი მაქსიმალურად დამოკიდებულ ი ხდება მე ეჯემ ტზე და მათგა მიღებულ ი ფორამციაზე. ამიტომ არის რომ კორპორაციული მართვის ხარისხი და დო ე ერთ-ერთი უმ იმე ელოვა ესი კრიტერიუმია, რის მიხედვითაც ინსტიტუციური ინვესტორები იღებენ გადაწყვეტილებას ამა თუ იმ კომპა იის აქციების შესყიდვის შესახებ.

ი სტიტუციური ინვესტორები ისეთი სტრატეგიული გადაწყვეტილების მიღებას, როგორცაა შერწყმა და საკო ტროლო პაკეტის გასხვისება, მე ეჯემ ტთა სათა აღო კო სულტაციების გარეშე ვერ შეძლებენ . გადაწყვეტილება ი ფორმაციის საფუძველზე მიიღება და ამ ი ფორამციის საუკეთესო წყარო დირექტორები და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები არია . შესაბამისად, ერთ-ერთი უმ იმე ელოვა ესი შეკითხვა, რომელსაც სადისერტაციო აშრომმა პასუხი უ და გასცეს იქ ება, რამდენად რეკომე დირექტორებია საქართველოში დირექტორთა გავლენის ზრდა და მათი გავლენის ლეგიტიმაცია კაო ში ცვლილებების შეტა ის გზით.

დირექტორები ხშირად ხდებათავდასხმის ობიექტი აქციო ერთა მხრიდან , რაც თავის მხრივ აბრკოლებს მათ მიიღო ეფექტური გადაწყვეტილება. შესაბამისად კარგი კაო მდებლობა და კორპორაციული მართვის მოდელი უ და არეგულირებდეს ურთიერთობას აქციო ერებსა და დირექტორებს შორის, უ და არსებობდეს ბალა სი დირექტორთა პასუხისმგებლობასა და მათ უფლებას შორის, მიიღო სარისკო და მოქ ილი გადაწყვეტილება იმ რწმე ით, რომ აღ იშ ული გადაწყვეტილება სასარგებლოა კომპა იისათვის.⁸

დირექტორის უმთავრესი მოვალეობაა კეთილსი დისიერად მართოს საწარმო. საწარმოს ხელმძღვა ელობა გულისხმობს კომპეტე ტური მე ეჯემ ტის გო ივრულ შექმ ას, რომელიც შეიმუშავებს საწარმოს პოლიტიკას და ხელმძღვა ელობის უმაღლესი რგოლია⁹. შესაბამისად, ხელმძღვა ელთა იჭსა და შესაძლებლობებზეა დამოკიდებული თუ რამდენად რე ტაბელური იქ ება კო კრეტული საწარმო.¹⁰

საწარმოს მართვის ორგანოთა სტრუქტურა, მათი შემადგე ელობა და ფორმირების წესი დიდ გავლენას ახდენს მათ საქმიანობაზე, ამიტომ მართვის ორგანოებმა (სადაც პირველ რიგში რა თქმა უ და დირექტორატი მოიაზრება) უ და უზრუნველყო მაქსიმალური დემოკრატიზმი, პარტ იორთა ი ტერესების დაცვა და მმართველობითი გადაწყვეტილებების გა უხრელი შესრულების რეალიზაცია.¹¹

სადისერტაციო აშრომში დირექტორატის მოვალეობები გა ხილულია სააქციო საზაგადაოების და შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების მაგალითზე. როგორც წესი, დირექტორები საკვა ძო გადაწყვეტილების მიმღები პირები არია როგორც დახურული, ასევე ღია ტიპის კომპა იებში. სადისერტაციო აშრომი სწორედ კაპიტალზე

⁸ *Mitchel*, The Trouble With Board (PP.17-61) in: Kieff, Scott. F. Paredes Troy.A. (Editors) Perspectives on Corporate Governance, Cambridge University Press, New York, 2010, 59.

⁹ *ქოქრაშვილი*, სამეწარმეო სამართალი, გამომცემლობა ტექ იკური უ ივერსიტრეტი, თბილისი, 2005 103.

¹⁰ *იქვე*. 103.

¹¹ *იქვე*. 101-102.

დაფუძნებული კომპა იის კორპორაციულ მართვას და დირექტორთა მოვალეობებს ეხება. დირექტორები წარმოადგენენ მთავარ, საკვანძო გადაწყვეტილებების მიმღებებს და აღიშნული ფაქტი სწორია როგორც სახის კომპა იასთანაც არ უდავგქო დეს საქმე, იქ ება ეს დია თუ დახურული ტიპის კომპა ია.¹²

სააქციო საზოგადოება (სს) ძირითადად იქმნება დიდი ოდენობის კაპიტალის მართვის მიზნით და როგორც წესი, ახასიათებს აქციო ერთა სიმრავლეს. მაშინ, როდესაც შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება (შპს) შედარებით მარტივ ფორმას წარმოადგენს. სს-ის მიმართ ყველა ქვეყნის კანონმდებლობაში შეადგენს უფრო რთული საკანონმდებლო მოთხოვნები არსებობს, რაც დაცული უდა იქნეს, რათა მისი საქმიანობა კანონმდებლობასთან შესაბამისობაში მოვიდეს. ასევე დამატებითი მოთხოვნები წარმოიშობა თუკი კომპა იას სურს საფო დო ბირჟაზე გაათავსოს აქციები საჯაროდ ვაჭრობისთვის. ასეთ შემთხვევაში, იმ კონკრეტული საფო დო ბირჟის (მაგალითად, იუორკის საფო დო ბირჟა, *The New York Stock Exchange - NYSE* თუკი აქსურს აქციების გათავსება კომპა იას) მოთხოვნები უდა იქნეს დამატებით დაცული, სადაც გაიზრახავს ეს უკანასკნელი საკუთარი აქციების გათავსებას.

შპს-ს როგორც წესი ჰყავს პარტიორების მცირე რაოდენობა, რომლებიც გაცილებით მეტ როლს ასრულებენ კომპა იის ყოველდღიურ საქმიანობაში, ვიდრე სს-ის აქციო ერთები. მისი აქციები საჯაროდ სავაჭროდ არ დაიშვება, თუკი შპს მოისურვებს უფრო გლობალური საქმიანობის გახორციელებას, დიდი ოდენობით ინვესტიციების მოზიდვას, თანხების გაკრეფას და აქციების გათავსებას საფო დო ბირჟებზე, მაშინ მას მოუწევს შეიცვალოს ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმა და გახდეს სააქციო საზოგადოება. აღიშნულის გათვალისწინებით, გერმანული შპს (*Gesellschaft Mit Beschränkter Haftung - GmbH*) შეიძლება შევადაროთ ამერიკულ დახურული ტიპის კორპორაციას (*Close Corporation*)¹³ იგივე შეიძლება ითქვას ქართულ შპს-ზეც.

მიუხედავად ამ ორი ორგანიზაციულ სამართლებრივი ფორმის კომპა იის მიერ საბაზრო ეკონომიკაში შესრულებული სხვადასხვა ფუნქციისა, მათ სავალდებულო ორგანოს წარმოადგენს დირექტორატი. ხოლო დირექტორთა მოვალეობა იამ კომპა იებში მიშველოვად არ გახვადება, (როგორც შპს-ის, ისე სს-ის დირექტორატს გააჩიათ კომპა იაზე ზრუნვისა და ერთგულების ძირითადი მოვალეობა ი) თუ არ ჩავთვლით იმ გარემოებას, რომ სს-ის დირექტორებს მოთხოვნების უფრო მაღალი სტანდარტი წაყვეებათ ვიდრე შპს-ის დირექტორებს. ეს ლოგიკურიცაა, ვი აიდა, როგორც წესი, სს-ის დირექტორებს უფრო დიდ კაპიტალთა უხდებათ შეხება და უფრო რთულ გარიგებებში მოაწილეობენ, შპს-ს დირექტორებთა შედარებით.

კომპა ია შექმნილია კანონმდებლობის შესაბამისად და არსებობს დამოუკიდებლად, გააჩიათ საკუთარი უფლება ი და მოვალეობა ი. კომპა ია წარმოადგენს ხელოვ ურად შექმნილ “პიროვნებას”, (*Corporations*

¹² *Belcher, Directors' Decisions and the Law*, Routledge, Taylor&Francis Group, London&New York, 2014, 1.

¹³ *Meister, Heidenhain, Rosengarten, The German Limited Liability Company*, 7th Ed, Verlag C.H. Beck, Munchen, 2010, 2.

are artificial entities “invisible, intangible and existing only in contemplation of law”¹⁴.) რომელიც თითქმის ისევე მოაწილებს სამართლებრივ ურთიერთობებში, როგორც ამას ფიზიკური პირი აკეთებს. რა თქმა უნდა, არსებობს გასაზღვრული საკითხები, რასაც კომპა ია ვერასოდეს შესძლებს,¹⁵ მაგრამ მას შეუძლია გაახორციელოს კომერციულ აქტივობათაგა ყველაფერი ის, რისი გაკეთებაც ფიზიკურ პირს ხელეწიფება.¹⁶

კომპა იას ასევე არ გააჩნია სიცოცხლისათვის გასაზღვრული დრო, მას შეუძლია გააგრძოს არსებობა მისი თავდაპირველი დამფუძნებლების გარდაცვალების შემდეგაც, იგი შესაძლოა გასხვისებულ იქნეს და ა.შ. ეს ყველაფერი კი გამოწვეულია იმით, რომ კომპა იას დამოუკიდებელი იურიდიული პასუხისმგებლობა ახასიათებს. ამიტომ აქციო ერთა პირად ქო ებას კავშირი არ გააჩნია კომპა იასთან და ეს უკა ასკელი, არ ატარებს პასუხისმგებლობას მათ გამო წორმოშობილ ვალდებულებებზე.¹⁷

საკორპორაციო კაო მდებლობის შესაბამისად შექმნილ კომპა იათა უმრავლესობას მთელ მსოფლიოში და შესაბამისად ევროპაში ამერიკასა თუ საქართველოში, ახასიათებს ხუთი ძირითადი იმაო. ესე ია:

- სამართალსუბიექტურობა
- შეზღუდული პასუხისმგებლობა
- ქო ებისა თუ წილის გასხვისებაუ არია ობა
- ცე ტრალური მმართველობა დირექტორატის მიერ
- აქციების ი ვესტორთა (აქციო ერთა) საკუთრებაში არსებობა.¹⁸

აქციო ერები არია პირები, რომლებიც ფლობენ კომპა იას, ხოლო დირექტორები კი მართავენ მას. დირექტორები არი აქციო ერთა წარმომადგენლები კომპა იის მართვის პროცესში და როგორც წესი, მათ მიერ გახორციელებულ ი ვესტიციას იყენებენ კომპა იის საკეთილდღეოდ.¹⁹

დირექტორები საქმია ობის პროცესში უამრავ ფუქციას ასრულებენ. მათი არსებობის გარეშე კომპა იის მართვა ფაქტიურად შეუძლებელია. მსოფლიოში არ არსებობს კორპორაციული მართვის სისტემა ა საკორპორაციო კაო მდებლობა, რომელიც არ ითვალისწინებდეს დირექტორის ა/და დირექტორატის როგორც ორგანოს არსებობას საწარმოს სისტემაში.

გა ურჩევლად იმისა, მო ისტური (ერთ საფეხურია ი) თუ დუალისტური (ორ საფეხურია ი) მმართველობის სისტემა აქვს საწარმოს, დირექტორატი მაი ც აუცილებელ ორგანოს წარმოადგენს. გადაჭარბების

¹⁴ *Dartmouth College v. Woodward* 17 U.S. Supreme Court (4 Wheat.) 518 (1819) ხელმისაწვდომია https://www.princeton.edu/~achaney/tmve/wiki100k/docs/Dartmouth_College_v._Woodward.html, (ბოლოს გამოხმობილია 07.05.2014)

¹⁵ მაგალითად იგი ვერ დაქორწინდება, ვერასოდეს ჩაიდენს ისეთ და აშაულს როგორცაა გაუპატიურება, ვერ დატოვებს ა დერძს და ა.შ.

¹⁶ *Grier*, UK Company Law, John Wily & Sons Ltd, West Sussex, 1998,1.

¹⁷ *Grier*, UK Company Law, John Wily & Sons Ltd, West Sussex, 1998,1.

¹⁸ *Kraakman, Hansmann*, What is a Corporation, in: *The Anatomy of Corporate Law*, Oxford University Press, New York, 2004, 5. იხ. ჭა ტურია, სამოქალაქო სამართლის ზოგადი აწილი, თბილისი, 2011, გვ.215, ასევე საქართველს სამოქალაქო კოდექსი, მუხლი 24.

¹⁹ *Grier*, UK Company Law, John Wily & Sons Ltd, West Sussex, 1998,P.338

გარეშე შეიძლება ითქვას, რომ დირექტორატის საშუალებით ახორციელებს კომპა ია საკუთარ უფლებებსა და მოვალეობებს. შესაბამისად, დირექტორატი უზრუნველყოფს მისი სამართალსუბიექტურობის რეალიზებას. ეს ორგა ო ხელოვ ურად შექმ ილი “პიროვ ების” მაცოცხლებელი ძალაა.

II. ვი შეიძლება იქ ეს მიჩ ეული დირექტორად

კომპა იის მართვის პროცესში დირექტორთა ფუქცია-მოვალეობების გა ხილვამდე, მიზა შეწო ილია გა ისაზღვროს ვი არია მიჩ ეული დირექტორებად, ვის ეხება ა შეიძლება შეეხოს ის მოთხოვ ები და რეგულაციები, რაზეც ქვემოთ იქ ება საუბარი. დიდი პრაქტიკული მ იშვ ელობა აქვს დადგი დეს პირთა წრე ვი ც მოიაზრება სიტყვა “დირექტორის” ქვეშ. ვი აიდა პასუხისმგებლობა თუ უფლება-მოვალეობა ი სწორედ აღ იშ უღბეა დამოკიდებული.

დირექტორის პოზიციის დაკავებამდე პირს კარგად უ და ესმოდეს რა უფლებები და ვალდებულებები გააჩ ია მას. ვის მიმართ არის ვალდებული და რას გულისხმობს კო კრეტულად ეს ვალდებულება. აშრომის ერთ-ერთ მიზა ს წარმოადგე ს, რომ მკითხველმა ამ კითხვებზე პასუხის პოვ ა შეძლოს მისი სრულად გაც ობის შემდეგ.

კომპა იათა შესახებ აქტის (*Companies Act. 2006*) 250-ე მუხლის თა ახმად, “ ებისმიერი პირი, რომელიც იკავებს დირექტორის პოზციას, მოიაზრება სიტყვის “დირექტორი” ქვეშ, რა სახელითაც არ უ და მოიხსე იებოდეს იგი”.²⁰ (*“Director” includes any person occupying the position of director, by whatever name called. CA 2006, Sec.250*) შესაბამისად, ცხადია, რომ საკორპორაციო კა ო მდებლობისათვის მთავარი არ არის, რომ პირი დირექტორად იწოდებოდეს, არამედ გა მსაზღვრელი ფაქტორია ასრულებს თუ არა იგი დირექტორის ფუ ქციას კომპა იაში.²¹

ზემოაღ იშ ულის გათვალისწი ებით, სასამართლოსათვის მ იშვ ელოვა ი არ არის იწოდება თუ არა პირი დირექტორად, არამედ იგი შეისწავლის ამ პირის მოქმედების სუბსტა ციას, ში აარსს, რათა დაადგი ოს იკავებს თუ არა პირი დირექტორის პოზციას.²²

სამწუხაროდ არ არსებობს სამართლებრივი გა მარტება, თუ რას იშ ავს “დირექტორის პოზციის ფლობა, დირექტორის ფუ ქციის შესრულება”.²³ აღ იშ ული უ და დადგი დეს სასამართლოს მიერ ყოველი კონკრეტული საქმის გარემოებებიდან გამომდინარე.

ბრიტა ეთის საკორპორაციო კა ო მდებლობა²⁴ სამი სახის დირექტორს იც ობს:

²⁰ *Companies Act 2006*, Para: 250, ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოსმობილია :19.05.2014)

²¹ *Keay, Company Directors’ Responsibilities to Creditors*, Routledge-Cavendish, New York, 2007, 4.

²² *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies*, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 54.

²³ *Keay, Company Directors’ Responsibilities to Creditors*, Routledge-Cavendish, New York, 2007, 4.

²⁴ *Companies Act. 2006*

- დე იურე (*De Jure*)
- დე ფაქტო (*De Facto*)
- ჩრდილში მდგომი (*Shadow*)

კომპა იას ასევე შეიძლება ჰყავდეს ალტერ ატიული დირექტორი, (*Alternate Director*) რომელიც დროებით ასრულებს დირექტორის ფუნქციას სამსახურში არ მყოფი (ავადმყოფობის ა სხვა გადაუდებელ გარემოებათა გამო) დირექტორის აცვლად. მას დელეგირებული აქვს ფუნქციები თავად ამ უკა ასკ ელის მიერ. ალტერ ატიული დირექტორის და იმე ა შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი ამას კომპა იის წესდება პირდაპირ ითვალისწინებს.²⁵

ალტერ ატიულ დირექტორს გააჩნია ია ყველა ის უფლებამოსლება, რაც მის დასახელებულ პოზიციაზე წარმდგე ს. იგი მო აწილებს დირექტორატის გადაწყვეტილებაში და ისევეა ვალდებული კომპა იის მიმართ, როგორც დირექტორი, ვისაც წარმოადგე ს. იგი პირადად არის პასუხისმგებელი მის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებებისათვის. ალტერ ატიული დირექტორი არ არის უფლებამოსილი იმოქმედოს მისი წარმდგე ი დირექტორის პარალელურად, მას უფლებამოსილება აქვს მხოლოდ წარმდგე ი დირექტორის არყოფ ისას. წარმდგე ი დირექტორის სამსახურში დაბრუნების ა მისი გარდაცვალების შემთხვევაში, ალტერ ატიული დირექტორის უფლებამოსილება ავტომატურად წყდება.²⁶

თუკი ალტერ ატიული დირექტორი და იმ ულია დირექტორის მიერ, *ომი ირებული დირექტორი (Nominee Director)* წარმოადგე ს დე იურე დირექტორს, ²⁷ რომელიც პოზიციაზე და იმ ულია აქციო ერის ა შესაძლოა, ძირითადი კრედიტორის მიერ. ²⁸ აქციო ერს დირექტორის *ომი ირების უფლება შეიძლება ქო დეს მის საკუთრებაში არსებული აქციების ოდენობის გათვალისწინებით, ა აქციო ერთა შეთა ხმების საფუძველზე. ომი ირებულ დირექტორს არ გააჩნია რაიმე სახის გა საკუთრებული ვალდებულება ომი ატორის მიმართ, მხოლოდ იმ ფაქტის გამო, რომ იგი ამ უკა ასკ ელის მიერ იქ ა ომი ირებული პოზიციაზე. თუკი ომი ირებული დირექტორი იმოქმედებს ომი ატორის ი სტრუქციების და ი ტერესების შესაბამისად, კომპა იის მიმართ არსებულ ვალდებულებათა დარღვევის საფრთხის წი აშე აღმოჩნდება.²⁹*

დე იურე (De Jure) დირექტორი არის პირი, რომელიც მოქმედი კა ო მდებლობისა და კომპა იის წესდების შესაბამისად არჩეულია (და იმ ულია) დირექტორის პოზიციაზე.³⁰

პირი დირექტორად მიიჩნევა და წარმოეშობა კა ო მდებლობით დადგე ილი ფიდუციური ვალდებულებები მიუხედავად იმისა, ეწოდება თუ არა მას დირექტორი, თუკი იგი იგივე ფუნქციებს ასრულებს რაც დირექტორს ევალება. მართალია კომპა იათა შესახებ აქტი არ იც ობს *დე ფაქტო* დირექტორის ც ებას, მაგრამ დიდი ბრიტა ეთის

²⁵ *Keay, Company Directors' Responsibilities to Creditors, Routledge-Cavendish, New York, 2007, 5.*

²⁶ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 64.*

²⁷ *Keay, Company Directors' Responsibilities to Creditors, Routledge-Cavendish, New York, 2007 P.5*

²⁸ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 65.*

²⁹ *იქვე*.65.

³⁰ *Keay, Company Directors' Responsibilities to Creditors, Routledge-Cavendish, New York, 2007,5.*

სასამართლოს მიერ დადგე ილია, რომ პირი, რომელიც ფაქტიურად დირექტორის ფუნქციებს ასრულებს, სასამართლის მიერ მიჩნეულ იქნება როგორც კაო მდებლობის შესაბამისად და იმ უღი დირექტორი და მას წარმოეშობა ფიდუციური ვალდებულება იკომპაიის მიმართ.³¹ (*De Facto Director*)³²

ჩრდილში მდგომი დირექტორი (*Shadow Director*) არის პირი, რომლის მითითებისა და რეკომენდაციების მიხედვითაც, როგორც წესი, დირექტორები რეალურად მართავენ კომპაიას.³³ პირი არ შეიძლება მიჩნეულ იქნეს ჩრდილში მდგომ დირექტორად, მხოლოდ იმის გამო, რომ კომპაიის ხელმძღვანელმა გადაწყვეტილება მიიღო მისი პროფესიული რჩევის შესაბამისად.³⁴

დე ფაქტო და ჩრდილში მდგომ დირექტორს შორის გასხვავება არსებობს, კერძოდ, დე ფაქტო დირექტორი მოქმედებს როგორც დირექტორი და იგი აღიქმება მეამე პირებისა და თავად კომპაიის მიერაც როგორც დირექტორი, (იძლევა მითითებებს, მოაწილეობს ბორდის გადაწყვეტილების მიღებაში, საკუთარ თავს მოიხსე იებს დირექტორად³⁵) მიუხედავად იმისა, რომ კაო მდებლობის თაახმად ამ პოზიციახე არასოდეს ყოფილა არჩეული. ხოლო ჩრდილში მდგომი დირექტორები კი ძირითადად დე იურე დირექტორების ზურგს უკა მოქმედებენ, ისინი ამოფარებულნი არიან კანონმდებლობის შესაბამისად და იმ უღი დირექტორების ზურგს და თავად არასოდეს მოქმედებენ და არც აღქმულ ი არაი როგორც დირექტორები. შესაბამისად, გაცილებით მარტივია დე ფაქტო დირექტორის გამოვლენა ჩრდილში მდგომ დირექტორთა შედარებით.

დე ფაქტო მმართველობის ორგაოს არსებობას იცოხს გერმაიის იურიდიული ლიტერატურა და სასამართლო პრაქტიკაც (*Faktischen Organen*) რომლის თაახმაც, პირს რომელიც ფაქტიურად მოქმედებს როგორც მმართველობის ერთ-ერთი ორგაოს წევრი, თუმცა ამ პოზიციახე და იმ უღი არასოდეს ყოფილა, გააჩ ია იგივე ვალდებულება რაც კაო მდებლობის შესაბამისად ამ პოზიციახე და იმ უღი პირს.³⁶

დე ფაქტო დირექტორის ისტიტუტს იცოხს ასევე აშშ-ის სამრთალიც, სადაც ასეთად მიჩნეულია პირი, რომელიც არ არის არჩეული პოზიციახე დადგე ილილი წესების შესაბამისად, ა მოხსე იებუღი არ არის როგორც დირექტორი.³⁷ ასეთი პირის მიმართ, ჩვეულებრივ, მოქმედებს დირექტორის მიმართ არსებუღი მოთხოვები

³¹ Smerdon, A practical Guide to Corporate Governance, 4th Ed, Sweet&Maxwell, London, 2010, 90.

³² *ob. ახევე. Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 56.*

³³ *Companies Act 2006, Para: 251(1), ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოსმოზილია :02.05.2014)*

³⁴ *Companies Act 2006, Para: 251(2), ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოსმოზილია :02.05.2014)*

³⁵ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 56.*

³⁶ *Neville, Sorenson, (Edit) Company Law and SMEs, Thomson Reuters Professional, Copenhagen, 2010, 146.*

³⁷ *Neville, Sorenson, (Edit) Company Law and SMEs, Thomson Reuters Professional, Copenhagen, 2010, 148.*

ფიდუციურ ვალდებულებათა შესახებ.³⁸

ზემოაღ იმ ული მსჯელობიდა გამომდი არე, დირექტორად შეიძლება მიჩ ეულ იქ ეს ებისმიერი პირი, რომლის მიმართაც არსებობს დამოკიდებულება, როგორც დირექტორის მიმართ და იგი ფუ ცქციურად დირექტორის მოვალეობებს ასრულებს, თუ დაც რომ კა ო მდებლობის შესაბამისად დადგე ილი წესის დაცვით, ოფიციალურად არ იყოს და იმ ული ამ პოზიციაზე. აღ იმ ული დასკვ ა გამომდი არეობს ბრიტა ეთის კომპა იათა შესახებ აქტის, გერმა იისა და აშშ საკორპორაციო სამართლის მარეგულირებლი ორმებიდა და დიდი პრაქტიკული მ იმე ელობა აქეს, ვი ადია ისეთი პირიც ხედება საკა ო მდებლო რეგულირების სფეროში, რომელიც *დე იურე* არასოდეს ყოფილა არჩეული დირექტორის პოზიციაზე და შესაძლოა ამ ფაქტის გამო გაუჩ დეს ილუზია, რომ თავს აარიდებს პასუხისმგებლობას.

ცხადია ზემოაღ იმ ულ რეგულირებას პრევე ციული მ იმე ელობაც აქეს და იგი უდავოდ მოახდეს ს გავლე ას გადაწყვეტილების მიძღებზე, პირზე, რომელიც არ არის დირექტორი, მაგრამ სრულად ხედება პასუხისმგებლობათა იმ გა ზომილებაში რაც *დე იურე* ამ პოზიციის მფლობელზე ვრცელდება.

“მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ის 9.1. მუხლის თა ახმად სს-ში და შპს-ში ხელმძღვა ელობის უფლება აქვთ დირექტორებს. ხელმძღვა ელობა გულისხმობს კომპა იის სახელით გადაწყვეტილებების მიღებას, ხოლო წარმომადგე ლობა კომპა იის სახელით გამოსვლას მესამე პირებთა ურთიერთობაში. თუ წესდებით სხვა რამ არ არის გათვალისწი ებული, ხელმძღვა ელობა გულისხმობს წარმომადგე ლობასაც.³⁹ ფასია ი ქალაღდების ბაზრის შესახებ საქართველოს კა ო ის თა ახმად მმართველი ორგა ოს წარმოადგე ს დადგე ილი წესით არჩეული ა და იმ ული დირექტორები ა /და სამეთვალყურეო საბჭო.⁴⁰

საქართველოს უზე აესმა სასამართლომ ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში აღ იმ ა, რომ: “დირექტორი არის „მეწარმეთა შესახებ“ კა ო ით გათვალისწი ებულ საწარმოთა აღმასრულებელი ორგა ო, რომელიც ხელმძღვა ელობს საწარმოს მიძდი არე საქმია ობას და უფლებამოსილია მესამე პირების წინაშე მინდობილობის გარეშე წარმოადგი ოს საწარმო, ეი დადოს საწარმოს სახელით ხელშეკრულება.”⁴¹

ზემოაღ იმ ულიდა გამომდი არე ათელია, რომ ქართული კა ო მდებლობა და სასამართლო პრაქტიკა არ იც ობს დირექტორთა დაყოფას *დე იურე*, *დე ფაქტო* და *ჩრდილში მდგომ* დირექტორებად და მხოლოდ *დე იურე* დირექტორს აღიარებს. რის გამოც შესაძლოა გარკვეულ სირთულეები წარმოიშვას *დე ფაქტო* და *ჩრდილში მდგომი* დირექტორისათვის პასუხისმგებლობის დაკისრების თვალსაზრისით.

შესაბამისად, კარგი იქ ება თუ მეწარმეთა შესახებ კა ო ში ცვლილებების შეტა ის გზით დარეგულირდება აღ იმ ული, პრაქტიკული

³⁸ *Delaware Corporation law Annotated*, 2013-2014 Ed, As amended up to and including the 2013 Regular Session of the One Hundred Forty-Seventh General Assably, Lexis, Nexis, Delaware, 2013,48., *Drob v. National.Mem.Park*. Del.ch.254, 41, A.2d. 589 (1945)

³⁹ “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი, მული: 9.2. 9.3.

⁴⁰ “ფასია ი ქალაღდების ბაზრის შესახებ” საქართველო კა ო ი, მუხლი: 2.22

⁴¹ სუს 2014 წლის 25 მარტის № ახ-495-471-2013 გადაწყვეტილება/გა ჩი ება

მ იშვ ელობის მქო ე, საკითხი. ხოლო ცვლილებების გა ხორციელებამდე რეკომენდირებულია ქართულმა სასამართლომ დაადგი ოს იმ პირთა პასუხისმგებლობა, რომლებიც ფაქტიურად უძღვებოდ ე კომპა იას ა რომელთა მითითებების შესაბამისადაც ხდებოდა გადაწყვეტილებათა მიღება, თუკი ასეთ შემთხვევაში დე იურე დირექტორის პასუხისმგებლობა დადგებოდა. ამ გზით სასამართლოს ექ ება საშუალება გახდეს მეტად მ იშვ ელოვა ი საკა ო მდებლო ცვლილებების ბიძგის მიმცემი.

III. კორპორაციული მართვა Corporate Governance

კორპორაციული მართვის კვა ტიფიკაცია (რიცხვებში გამოხატვა) რთულია, თუმცა ეს სულაც არ იშ ავს იმას, რომ იგი ვერ უზრუ ველყოფს კო კურე ტულ უპირატესობას.⁴² სწორედ ამიტომ, ი ვესტორები მზად არია გადაიხადო პრემიალური თა ხა მასში.⁴³

1. მ იშვ ელობა და აქტუალურობა

საბაზრო ეკო ომიკის ყოველდღიურად ზრდისა და გა ვითარების კვალდაკვალ, მაში , როდესაც აქციო ერებს უმრავლეს შემთხვევაში ი სტიტუციური ი ვესტორები წარმოადგე ე , შეუძლებელია კომპა იის ყოველდღიური საქმია ობა აქციო ერებმა მართო . აღიშ ული, გარდა იმისა, რომ მოითხოვს დროს და სათა ადო ცოდ ას, ასევე დაკავშირებულია ფი ა სებთა აც. ამიტომ აქციო ერთა კრება ა იჭებს უფელბასმოილებას დირექტორატს მართოს საწარმო, ხოლო კორპორაციული მართვის სხვადასხვა მოდელები იმიტომ შეიქმ ა, რომ ეს ურთიერთობები დაარეგულიროს.

კორპორაციული მართვის სტრუქტურა საშუალებას აძლევს კომპა იას უფრო ეფექტურად იყოს მართული მისი ყოველდღიური საქმია ობა. კორპორაციული მართვის ამ სისტემის უპირატესობა დავას არ იწვევს, თუმცა, მას აქვს აკლოვა ებები და მთავარ მიზა ს სწორედ აკლოვა ებების აღმოიფხვრა ა შეძლებისდაგვარად მი იშუამდე დაევა ა წარმოადგე ს.

1992 წლის 1 დეკემბერს, ბრიტა ეთში, გამოქვეყ ებულ იქ ა სერ ადრია ქედბერის რეპორტი, (*Cadbury Report*⁴⁴) რომლის თა ახმადაც, კორპორაციული მართვა გა მარტებულია როგორც “სისტემა, რომლის მეშვეობითაც ხდება კომპა იის მართვა და კო ტროლი.”⁴⁵ კორპორაციული მართვის ამ გა მარტებამ გაუძლო დროის გამოცდას და

⁴² Smerdon, A practical Guide to Corporate Governance, 4th Ed, Sweet&Maxwell, London, 2010, 34.

⁴³ Smerdon, A practical Guide to Corporate Governance, 4th Ed, Sweet&Maxwell, London, 2010, 35.

⁴⁴ რეპორტის სრული ვერსია ხელმისაწვდომია : <http://www.jbs.cam.ac.uk/cadbury/report/> (ბოლოს გამოხმობილია:13.05.2014)

⁴⁵ *The Cadbury Report* on the Financial Aspects of Corporate Governance ხელმისაწვდომია: <http://www.jbs.cam.ac.uk/cadbury/report/> (ბოლოს გამოხმობილია:13.05.2014)

იგი ყველაზე პოპულარული და ფართოდ გამოყენებადი გა მარტებაა.⁴⁶

მიუხედავად იმისა, რომ კორპორაციული მართვის ერთია ი უ იფიცირებული დეფი იცია არ არსებობს, ათელია რომ მსოფლიოში ც ობილი გა მარტება ი, სერ ადრია ქედბერის მიერ 1992 წელს წარმოთქმული ზემოთმოყვა ილი დეფი იციის დაზუსტებას წარმოადგე ე .

დიდი ბრიტა ეთის კორპორაციული მართვის კოდექსის თა ახმად, კორპორაციული მართვა არის კომპა იის მართვისა და კო ტროლის ერთია ი სისტემა. დირექტორატი პასუხისმგებელია კომპა იის მართვაზე. აქციო ერთა როლი კორპორაციულ მართვაში წარმოადგე ს დირექტორებისა და აუდიტის წევრების და იშვ ას. დირექტორატი ვალდებულია უზრუ ველყოს კომპა იის ეფექტური მართვა, ზედამხედველობა გაუწიოს დასახული ბიზ ესგეგმების შესრულებას და საქმის გარემოების სრულყოფილად ცოდ ის საფუძველზე, წარმოადგი ოს სრული ი ფორმაცია აქციო ერთა კრებაზე.⁴⁷

კორ ორაციული მართვა შესაძლოა გა იმარტოს როგორც იმ საშუალებებისა და პროცესების ერთობლიობა, რომელთა დახმარებითაც კომპა ია ოპერირებს, რეგულირებულია მისი საქმია ობა და კო ტროლი.⁴⁸

კორპორაციული მართვის დეფი იციასთა დაკავშირებული აზრთა სხვადასხვაობის მიუხედავად, აშკარაა, რომ უკა ასკ ელ წლებში ის გახდა ი ტე სიური გა სჯის საგა ი, როგორც პრაქტიკოს იურისტებში, ასევე აკადემიურ წრეებში და მიჩ ეულია, რომ ქვეყა აში კორპორაციული მართვის სრულყოფილი მექა იზმების არსებობა, მ იშვ ელოვ ად ზრდის მის მიმზიდველობას პოტე ციური ი ვესტორებისათვის⁴⁹.

კომპა იის მიზ ები დროთა გა მავლობაში იცვლება გარემო-პირობების, შიდა ორგა ზიაციის ცვლილების პარალელურად. შესაბამისად, იცვლება ის რისკებიც, რომლის წი აშეც კომპა ია დგას. სწორედ ამიტომ, შიდა კორპორაციული კო ტროლის საიმედო სისტემის შექმ ა დამოკიდებულია კომპა იის საქმი ობისა და იმ რისკების სრულყოფილ და ეფექტურ შესწავლაზე, რომლის წი აშეც კომპა ია დგას. კომპა იის მოგება წარმოადგე ს, “ჯილდოს” რისკების სწორად მართვისათვის. შიდა კო ტროლის მიზა ს წარმოადგე ს რისკების ეფექტური და სწორი მართვა და არა მათი სრულად გამორიცხვა მართვის პროცესიდა .⁵⁰

კომპა ია არ წარმოადგე ს მხოლოდ აქციო ერთა სიმდიდრის გაზრდის საშუალებას, არამედ ის არის საზოგადოების გა უყოფელი აწილი, თავისი სოციალური მოვალეობებითა და პასუხისმგებლობით. სწორედ ამიტომ, დირექტორებს გააჩ იათ ვალდებულება არა მხოლოდ

⁴⁶ Smerdon, A practical Guide to Corporate Governance, 4th Ed, Sweet&Maxwell, London, 2010, 2.

⁴⁷ www.frc.org.uk -The UK Corporate Governance Code.

⁴⁸ Berle, Means in: “Modern Corporation and Private Property” მითითებულია: Girasa, Corporate Governance and Finance Law, Palgrave&Macmillan, New York, 2013,42. მიხედვით

⁴⁹ Lazarev, „On Certain Issues of The Modern Corporate Governance Reform In Russia“ (2006)I.C.C.L.R vol, 17, #5 p 143, მითითებულია: ჯა ჯაღლია ბ., IFC/Intenacionale Finance Corporation, კორპორაციული მართვა, ყოველკვარტალური ბიულეტე ი, №11 ოქტომბერი-დეკემბერი, 2007, 16-17.

⁵⁰ Belcher, Directors’ Decisions and the Law, Routledge, Taylor&Francis Group, London&New York, 2014, 38.

აქციო ერების არამედ ზოგადად კომპა იის მიმართ.⁵¹

კორპორაციული მართვის უმთვარეს ამოცა ას წარმოადგე ს დააბალა სოს უფლება-მოვალეობები რომლებიც წარმოიშობა კომპა იაში საკუთრებისა და კო ტროლის გამიჯვ ის შედეგად. კერძოდ, კომპა იაში გამიჯვ ულია საკუთრება და მართვა (კო ტროლი) ვი აიდა , როგორც წესი, მესაკუთრეები არ წარმოადგე ე დირექტორებს, ა უ მმართველ ორგა ოს. მესაკუთრეთა მხრიდა კომპა იის მართვა “მი ოდბილია” დირექტორებზე. აღ იშ ული გარემოება კი წარმოშობს ი ტერესთა კო ფლიქტს “მი დობილ მესაკუთრესა” და “საკუთრების მიმ დობს” შორის, რასაც ეკო ომისტები მოიხსე ეებე როგორც პრი ციპალის და აგე ტის პრობლემას.⁵² (*Principle agency problem*)

თა ამდროვე კომპა იებს შემუშავებული აქეთ (უ და ქო დეთ) შიდა და გარე კო ტროლის მექა იზმები, რათა უზრუ ველყო გამართული კორპორაციული მართვა. შიდა ზედამხედველობა და კო ტროლი, როგორც წესი, ხორციელდება დირექტორატის მიერ, ხოლო გარე კო ტროლს კი დამოუკიდებელი აუდიტი ახორციელებს, რომლიც ახდე ს დირექტორატის მიერ შესრულებული სამუშაოს შესახებ, აქციო ერთათვის და სხვა უფლებამოსილი ორგა ოებისათვის მომზადებული ი ფორმაციის სისწორის დადასტურებას.⁵³

კორპორაციული მართვა, ფი ას ურ ი დიკატორებთა ერთად წარმოადგე ს ი ვესტორისათვის გადაწყვეტილების მისაღებად საჭირო უმ იშველოვა ეს ფაქტორს. კარგი კორპორაციული მართვა, ი ვესტირებასთა დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიღებისას მამოდრავებელი ძალაა.⁵⁴ (*Corporate governance is in the heart of investment decision.*)

შესაძლოა გაჩ დეს კითხვა, ღირს თუ არა დროის დაკარგვა კორპორაციული მართვის პრი ციპებზე მსჯელობაში და ახალი გზების ძიებაში და ასრულებე თუ არა ეს პრი ციპები რაიმე როლს კომპა იის ყოველდღიურ ცხოვრებაში.

როგორც გამოკვლევებმა აჩვე ა, ათიდა შვიდ ი ვესტორს სჯერა, რომ კარგი კორპორაციული მართვის სისტემა ფასს ზრდის, ხოლო ი სტიტუციურ ი ვოსტორთა 30% კი მიიჩ ევს, რომ აღ იშ ული ფაქტორი კო კურე ტუ არია ობს მატებს კომპა იას. 40% კი მიიჩ ევს, რომ კორპორაციული მართვის მ იშველოვა უპირატესობას წარმოადგე ს გაზრდილი შემოსავალი აქციო ერთათვის.⁵⁵

კორპორაციული მართვის სფეროში მომუშავე ავტორები პრობლემის გადაჭრის ერთ-ერთ გზად ასახელებე დირექტორატის საქმია ობის სამართლებრივ რეგულირებას. თუმცა, ამ მიმართულებით დიდი სიფრთხილეა საჭირო, ვი აიდა , დირექტორის მიერ გადაწყვეტილების მიღება ცოცხალი პროცესია, სადაც შეუძლებელია ყველა იუა სი წი ასწარ იყოს დაგეგმილი და სამართლებრივი გზით

⁵¹ *Adelopo*, Auditor Independence-Auditing, Corporate Governance and Market Confidence-Corporate Social Responsibility Series, Gower Publisher Limited, Surrey, 2012,10.

⁵² დეტალურად იხ. თავი 2.2.2.1.

⁵³ *Adelopo*, Auditor Independence-Auditing, Corporate Governance and Market Confidence-Corporate Social Responsibility Series, Gower Publisher Limited, Surrey, 2012, 1. ასევე იხ. ჭა ტური, კორპორაციული მართვა და ხელმძღვა ელთა პასუხისმგებლობა საკორპორაციო სამართალში, გამომცემლობა “სამართალი,” თბ., 2006, 11-12.

⁵⁴ *Girasa*, Corporate Governance and Finance Law, Palgrave&Macmillan, New York, 2013, 41.

⁵⁵ *Smerdon*, A practical Guide to Corporate Governance, 4th Ed, Sweet&Maxwell, London, 2010, 34.

დარეგულირებული. შესაბამისად, დირექტორის შეზღუდვა გადაწყვეტილებებში და ყოველდღიურ საქმიანობაში სხვა შემოდგომი ორგანოებისგან თავისი მიღების აუცილებლობა, შეიძლება დამდუღველი აღმოჩნდეს კომპანია იმისათვის.

გადაწყვეტილების მიღების სისწრაფე ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორია წარმატებისა. “დრო ფულია”, შესაბამისად, თუ გადაწყვეტილება დროულად არ იქნა მიღებული, კომპანია იმ შემოსავალს დაკარგავს, რაც პირდაპირ აისახება აქციო ერთა (მესაკუთრეთა) მდგომარეობაზე. თავის მხრივ, დირექტორისათვის აბსოლუტური დამოუკიდებლობის მიჩვენება რისკს შეიცავს. შესაბამისად, ცხადია, რომ კორპორაციულ მართვას დირექტორებმა ამდვილად გააჩნია, ვინაიდან იგი წარმოადგენს რისკების მართვისა და კონტროლის ეფექტურ მექანიზმს და სწორედ ამიტომ, ივესტორები გადაწყვეტილების მიღებისას დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ ამ სისტემის გამართულ მუშაობას.

ყოველსმომცველი კორპორაციული მართვა იზიდავს უცხოელ ივესტორებს და ხელს უწყობს მათ მიერ ივესტირების გახორციელებას ქვეყნის ეკონომიკაში.⁵⁶ ივესტორთა უმრავლესობა ადასტურებს, რომ მზად არის გადაიხადოს პრემიალური თანხა კომპანია იებისათვის, რომლებიც აჩვენებენ, რომ კარგი კორპორაციული მართვის სისტემა აქვთ. აღნიშნული განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს აღმოსავლეთ ევროპასა და აზიაში ივესტირებისას.⁵⁷ შესაბამისად ცხადია, რომ კორპორაციული მართვის გამართული სისტემის არსებობა მნიშვნელოვან კომპონენტს წარმოადგენს შერწყმის თუ კომპანია იის საკონტროლო პაკეტის დაუფლების პროცესში. სწორედ ამიტომ, ამრომის პირველი აწილი კორპორაციული მართვის საკითხებს დაეთმობა, მეორე აწილში კი კომპანია იის მართვის პროცესში დირექტორთა პასუხისმგებლობაზე იქნება საუბარი, რაც ასევე მოიცავს შერწყმისა და საკონტროლო პაკეტის დაუფლების პროცესში დირექტორატის როლს, ფუნქციებსა და პასუხისმგებლობას.

როგორც აღნიშნა, აღმოსავლეთ ევროპაში ივესტირებისას, ისტიტუციური ივესტირების მიერ, უდიდესი ყურადღება ეთმობა კორპორაციულ მართვასა და კანონმდებლობას, სწორედ ამიტომ, ვინაიდან საკორპორაციო კანონმდებლობის რეფორმირების აუცილებლობა ეჭვს არ იწვევს, საჭიროა ცვლილებების შედეგად მიღებულ იქნეს ისეთი კანონი, რომელიც იზიარებს თანამედროვე მოწინავე და საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებს, რომლებზეც წინამდებარე ამრომში არის მითითებული და მის უმთავრეს და იმ უღებასაც სწორედ რეკომენდაციების სახით ამ პროცესში მოკრძალებული წვლილის შეტანა წარმოადგენს.

ხელოვან იმ უღიდა გამომდი არე, ცხადია, რომ კორპორაციული მართვა აქტუალური საკითხია, იმდენად, რამდენადაც იგი წარმოადგენს კომპანია იის მართვის სისტემას, რომლის მეშვეობითაც კომპანია იის მართვის პროცესში წარმოშობილი, გარკვეული დაბრკოლებები და წინააღმდეგობები უღა იქნეს გადალახული. კაცობრიობის ისტორია, სწორედ იტერესთა დაპირისპირება და ჭიდილია. განსხვავებული იტერესები და მათი დაპირისპირება არსებობდა, არსებობს და

⁵⁶ *Adelopo*, Auditor Independence-Auditing, Corporate Governance and Market Confidence-Corporate Social Responsibility Series, Gower Publisher Limited, Surrey, 2012, 10.

⁵⁷ *Girasa*, Corporate Governance and Finance Law, Palgrave&Macmillan, New York, 2013, 41.

იარსებებს მა ამ, სა ამ კაცობრიობა იქ ება დედამიწაზე. შესაბამისად, შეიძლება ითქვას, რომ კორპორაციული მართვაც არ დაკარგავს თავის აქტუულობას. იღუზია, ცხადია, არავის აქვს და არც შეიძლება ჰქონდეს, რომ შექმნის სისტემას, რომელიც გადაჭრის ყველა იმ პრობლემას რისკებსა და ი ტერესთა დაპირისპირებას რაც კომპა იის მართვის პროცესში წარმოიშობა სხვადასხვა დაი ტერესებულ მხარეთა შორის. კორპორაციული მართვის მიზა ია მი იმუმადე დაიყვა ოს ზემოად იმ ული რისკები და ამ გზით შეამცროს კომპა იის და ახარჯები.

2. კორპორაციული მართვის სისტემები

“კორპორაციული მართვის მიზა ია შეი არჩუ ოს ბალა სი ეკო ომიკურ და სოციალურ, ი დივიდუალურ და საზოგადოებრივ ი ტერესებს შორის. კორპორაციული მართვის მთავარი ამოცა აა უზრუ ველყოს რესურსების ეფექტური მართვა და ა გარიშვალდებულეება მართვის პროცესში. შესაბამისად, კორპორაციული მართვის უმთვარესი მიზა ია კერძო პირთა, კორპორაციათა და საზოგადოების ი ტერესების ურთიერთა ხვედრაში მოყვა ა, მათი თა აბრად გათვალისწი ება.”⁵⁸ (ამო არიდი სერ აღრია ქედბერის⁵⁹ მიერ 2000 წელს წარმოთქმული სიტყვიდა)

2.1. პრო-აქციო ერისტული მოდელი (Shareholder Model)

მსოფლიოში ძირითადად გავრცელებულია კორპორაციული მართვის ორი მოდელი და მათი უამრავი ვარიაცია არსებობს. ესე ია *Shareholder Model* და *Stakeholder Model*.⁶⁰

Shareholder Model- ძირითადად დომი ირებს აშშ-ში და გარკვეულწილად სახეცვლილი სახით ა გლო-საქსურ ქვე ებში, გა საკუთრებით კი დიდ ბრიტა ეთში. აღ იმ ული მოდელი გამოხატავს ჩიკაგოს უ ივერსიტეტის პროფესორისა და ობელის პრემიის ლაურიატის, მილტო ფრიდმა ის⁶¹ შეხედულებას, რომლის თა ახმადაც, კორპორაციის ერთადერთი ვალდებულეება და და იმ ულებაა მოახდი ოს კომპა იის აქციო ერთა საკეთილდღეოდ მოგების მაქსიმიზაცია, იმ პირობით, რომ არ დაარღვიოს

⁵⁸ მითითებულია Smerdon, A practical Guide to Corporate Governance, 4th Ed, Sweet&Maxwell, London, 2010, 3. მიხედვით.

⁵⁹ Sir George Adrian Hayhurst Cadbury კორპორაციული მართვის ფი ა სური ასპექტების შესახებ დიდ ბრიტა ეთში მოქმედი კომიტეტის თავმჯდომარე იყო, 1992 წელს ამ კომიტეტის მიერ გამოქვეყნებულ რეპორტს ეწოდა Cadbury Report .უფრო ვრცლად ი ფორმაცია სერ აღრია ქედბერის შესახებ ხელმისაწვდომია: <http://www.jbs.cam.ac.uk/cadbury/report/>

⁶⁰ Girasa, Corporate Governance and Finance Law, Palgrave&Macmillan, New York, 2013, 44.

⁶¹ მითითებულია: Girasa, Corporate Governance and Finance Law, Palgrave&Macmillan, New York, 2013, 42. მიხედვით

იმ ქვეყნის კაო მდებლობა და რეგულაციები სადაც აწარმოებს ბიზნეს საქმიანობას. შესაბამისად, მას არ გააჩნია ვალდებულებები მესამე პირების, ე.წ. *სტეიკჰოლდერების (Stakeholders)* მიმართ.⁶²

მისი მოსაზრებით, თუკი ყველა კომპანია იმოქმედებს ჯასადი კოკურე ციის პირობებში მოგების გაზრდის მიზნით, საბოლოო შედეგი ამ პროცესიდა მომგებია იქება კომპანია ისთა დაკავშირებული ყველა პირისათვის, დასაქმებულთათვის და გასაკუთრებით კი მომხმარებლებისათვის, რომლებიც ყოველთვის მოგებულ ირჩებიან კომპანიათა შორის ჯასადი კოკურე ციის შედეგად.⁶³

აღიშნულიდა გამომდი არე, იგი აყალიბებს იდეას, რომ კორპორაციის მხრიდა დოაცია საქველმოქმედო მიზნებისათვის წარმოადგეს კორპორაციის მოგების “ქურდობას” და უმჯობესია იგი გააწილებულ იქეს აქციოერებზე ა შეარჩუდეს, დარჩეს კომპანიაში და გამოყებულ იქეს ამ უკაასკელის ბიზეს საქმიანობისა და მიზნებისათვის.⁶⁴

აშშ-ში ერთია იფედერალური საკორპორაციო კაო მდებლობა არ არსებობს, შესაბამისად, 50 შტატიდა თითოელ მათგას თავისი საკორპორაციო რეგულაცია გააჩნია. მათგა ყველაზე გავითარებული და პოპულარი დელარევის შტატის საკორპორაციო კაო მდებლობაა. აღიშნულზე ის ფაქტიც მეტყველებს, რომ აშშ-ში მოქმედი საჯარო სააქციო საზოგადებათაგა უმრავლესობა სწორედ დელავერის შტატში და მისი საკორპორაციო რეგულაციების შესაბამისად არის დაფუძებული.⁶⁵

დელავერის შტატი, სხვა შტატებს შორის, ყველაზე ლიბერალური საკორპორაციო კაო მდებლობით გამოირჩევა. ვი აიდა ამერიკული კაო დემბელობის თასხმად, კომპანიაზე ვრცელდება იმ შტატის სამართალი სადაც იგი დაფუძდა, ამერიკულ დიდ კორპორაციათა უმრავლესობა სწორედ დელავერი შტატშია რეგისტრირებული.⁶⁶

კომპანიათათვის გადამწყვეტ ფაქტორს წარმოადგეს დელავერის საკორპორაციო დავების გამხილველი საკაცლერო⁶⁷ სასამართლო, რომელიც საკორპორაციო დავებს გაიხილავს სამართლიანობის

⁶² *Girasa*, Corporate Governance and Finance Law, Palgrave&Macmillan, New York, 2013, 44.

⁶³ *Girasa*, Corporate Governance and Finance Law, Palgrave&Macmillan, New York, 2013,44.

⁶⁴ *Girasa*, Corporate Governance and Finance Law, Palgrave&Macmillan, New York, 2013,44.

⁶⁵ *kawamura, Anderson, (Edit) Emmerich, Niles, Kenny*, United States of America :in Corporate Governance, Jurisdictional Comparisons, Sweet & Maxwell, London 2013, 442.

⁶⁶ *Hay*, Law of The United States, 3rd Edition, C.H.Beck, Bruylant, Brussels, 2010, 259.

⁶⁷ The Delaware Court of Chancery is over 200 years old and it was founded when most state courts in the new United States were divided into law courts (which handled claims for money damages) and equity courts (which handled claims for “equitable” relief like injunctions, rescissions, accounting). The equity courts were often called chancery courts because they originated with the Lord Chancellor of England, who was appointed by the King to handle claims by his subject for “equity.” Many of the major cases in Delaware have involved mergers and acquisitions, which are often cases that involve a lot of money. In most of these cases, stockholders sue to enjoin the merger and claim that the directors negotiated a price that was too low and that the process that the directors followed was inadequate. Because the plaintiffs in these cases are typically seeking an injunction, these case are filled in the Delaware Court of Chancery. Over many years, the Court, which is comprised of a Chancellor and four vice chancellors, has built up a very solid reputation for knowledge and experience in Delaware, especially the duties of directors. *Notes, U.S. Corporate Law Lecture, at Tbilisi State University, Tbilisi, November 2014, Conducted by Professor Hanks, James, Partner of Venable LLP (law office)*

პრიციპებზე დაყრდნობით. (*Equity Law Principles*)⁶⁸ მოსამართლეთა საკორპორაციო სამართლებრივი სპეციალიზაციის გათვალისწინებით, საქმეთა გადაწყვეტა, სხვა შტატებთან შედარებით, უფრო ხარისხიანად და სწრაფად ხდება. დამატებით ფაქტორს წამოადგეს ის გარემოება, რომ დელავერის შტატი ძალიან მდიდარია პრეცედენტული საქმეებით, რაც წარმოშობილი დავის გადაწყვეტის გზებს მეტ-აკლებად პროგნოზირებადს ხდის.⁶⁹ აღიშინების გათვალისწინებით, სხვა შტატებთან შედარებით, კორპორაციის სარეგისტრაციო გადასახადები დელავერში გაცილებით მეტია.⁷⁰

იმ უიკალური პოზიციის წყალობით რომელიც დელავერის შტატს უჭირავს წლების განმავლობაში, დელავერის სასამართლოს მიერ შექმნილია უზღვაო მასალა საკორპორაციო იურისპრუდენციის ციაში და შესაბამისად ამ შტატის საკორპორაციო კანონმდებლობას უდიდესი გავლენა აქვს აშშ-ის საკორპორაციო სამართლის განვითარებაზე.⁷¹

2.2. Stakeholder Model

2.2.1. სტეიკჰოლდერის (Stakeholder) გასაზღვრისათვის

მკითხველი, რომელიც შედარებითსამართლებრივი კვლევის საფუძველზე შექმნილი აშრომის საშუალებით ეცნობა მისთვის საინტერესო საკითხს, შეცდომაში არ უნდა იქნეს შეყვანილი. სწორედ ამიტომ შედარებითსამართლებრივი კვლევის პროცესში, ტერმინი თანათანად გამოყენებას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს. ვი აიღო ტერმინი “*Stakeholder*” გამოყენება აზრთა სხვადასხვაობას იწვევს და ხშირად, პრაქტიკაში, სხვადასხვა კონტექსტში ხდება მისი გამოყენება, მიზანშეწონილია პასუხი გაეცეს კითხვაზე, ვი არის *სტეიკჰოლდერები* და ვის აერთიანებს (მოიცავს) ეს ტერმინი.

“ტერმინი *სტეიკჰოლდერი (Stakeholder)* მოიცავს გახვავებულ ინტერესთა მთელ ჯგუფს, იგი აღიშნავს ინდივიდუალს ან ჯგუფს, რომლებზეც კომპანიის საქმიანობამ შეიძლება იქონიოს გავლენა.”⁷²

არსებობს უფრო ფართო განმარტებაც, რომლის თანახმადაც, სტეიკჰოლდერები წარმოადგენენ პირებს ან პირთა ჯგუფს:

- ა) რომლებზეც, გო ივრუღად სავარაუდოა, რომ გავლენას მოახდენს კომპანიის საქმიანობა, მის მიერ გამოშვებული პროდუქტები და სერვისები და
- ბ) რომელთა მოქმედებამაც ასევე შესაძლოა მოახდინოს გავლენა კომპანიის შესაძლებლობაზე, მისი სტრატეგიის წარმტებულად

⁶⁸ Hay, Law of The United States, 3rd Ed, C.H.Beck, Bruylant, Brussels, 2010, 259.

⁶⁹ იქვე 260.

⁷⁰ იქვე.

⁷¹ Bauman, Stevenson, Corporations Law and Policy, Materials and Problems, 8th Ed, West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 32.

⁷² Mallin, Corporate Governance, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2007, 49.

დაგეგმვასა და გა ხორცილებაზე.⁷³

ფართო გა მარტებიდა მომდი არეობს მოსაზრება, რომ *სტეიკჰოლდერები* არაი დასაქმებულები, კრედიტორები, მიმწოდებლები, მომხმარებლები, საზოგადოება, არასამთავრობო ორგა იზაციები და, რა თქმა უ და, უშუალოდ აქციო ერები. ა უ ტერმი ი *Stakeholder* გაცილებით უფრო ფართოა და მოიცვას მთელ რიგ დაი ტერესებულ მხარეებს, მათ შორის აქციო ეებსაც, ხოლო *Shareholder* უშუალოდ და კო კრეტულად აქციო ერს. შესაბამისდ მათი სი ო იმების სახით გამოყე ება, მართებული არ არის.

2.2.2. Stakeholder Model

ქვეყ ების უმრავლესობაში კორპორაციული მართვის “*სტეიკჰოლდერული*” მოდელი არსებობს, რომლის თა ახმადაც, კომპა იას გააჩ ია ვალდებულებები, დაი ტერესებულ პირთა (*Stakeholders*) მ იშე ელოვ ად უფრო ფართო წრის მიმართ. კერძოდ დასაქმებულების, მიმწოდებლების, მომხმარებლების, სახელმწიფოს, საზოგადოებისა და, რა თქმა უ და, აქციო ერთა მიმართ.⁷⁴ ად იშ ული თეორიის თა ახმად, კომპა ია მართული უ და იყოს იმგვარად, რომ მოახდი ოს გა სხავებულ უფლება-მოვალეობათა და ი ტერესების კოორდი აცია, დაბალა სება, *სტეიკჰოლდერებს* შორის.⁷⁵ ასევე უამრავი ვარიაცია არსებობს ად იშ ული მოდელისა. მაგალითად, გერმა იში, კომპა იის მართვის ორ საფეხურია ი სისტემა მოქმედებს, საფრა გეთში შერეულია ორსაფეხურია და ერთსაფეხურია სისტემას შორის არჩევა ის საშულება, ისევე როგორც ეს საქართველოში მოქმედი მეწარმეთა შესახებ კა ი ის თა ახმად არის დადგე ილი.

თამამად შეიძლება ითქვას, რომ *სტეიკჰოლდერებს* გააჩ იათ საფუძვლია ი ი ტერესი კომპა იის მდგრადი გა ვითარების მიმართ. **აქციო ერებს** სურთ მიაღწიო მათ მიერ კომპა იში ი ვესტირებულ თა ხაზე მაქსიმალური მოგების მიღებას, არა მარტო დივიდე დის მიღების გზით, არამედ საკუთარი წილის გასხვისების შედეგადაც. **დასაქმებულები** დამოკიდებულ ი არია კომპა იაზე და მისი საშულებით ახდე ე საკუთარი ოჯახების უზრუ ველყოფასა და მხარდაჭერას. **კრედიტორებს** გა საკუთრებული ი ტერესი გააჩ იათ კომპა იის მდგრადი გა ვითარების მიმართ, სურთ რა, რომ ხელშეკრულებით შეთა ხმებული პირობების შესაბამისად მიიღო თა ხა. თა ხის დროულად მიღება კი სასიცოცხლოდ მ იშე ელოვა ია გამსესხებელი კრედიტორისათვის, რათა მა შეძლოს საქმია ობის სტაბილურად გაგრძელება. **მომხმარებლებს** მოსწო თ კომპა იის მიერ აწარმოები კარგი პროდუქტი და კვლავაც სურთ გააგრძელო ამ თვალსაზრისით “ვაჭრობა” კომპა იასთა . **საზოგადოება**, სადაც კომპა ია ოპერირებს, ასევე დაი ტერესებულია, ვი აიდა კომპა ია უზრუ ველყოფს სამუშაო ადგილების და სიმდიდრის

⁷³ Du Plessis, Hargovan, Bagaric, Principles of Contemporary Corporate Governance, 2nd Ed, Cambridge University Press, New York, 2011, 24.

⁷⁴ Girasa, Corporate Governance and Finance Law, Palgrave&Macmillan, New York, 2013, 44.

⁷⁵ Adelopo, Auditor Independence-Auditing, Corporate Governance and Market Confidence-Corporate Social Responsibility Series, Gower Publisher Limited, Surrey, 2012, 111.

შექმ ას, რაც საბოლოო ჯამში აუცილებლად იწვევს ცხოვრების დო ის ზრდასა და გა ვითარებას. **ბუ ება და გარემო** გავლე ას გა იცდის საწარმოო პროცესის შედეგად, ამიტომ მეტად მ იშვ ელოვა ია გარემოსადმი მეგობრულად გა წყობილი კომპა იების არსებობა. **სახელმწიფოსა და მთავრობას** ასევე დიდი ი ტერესი გააჩ ია კომპ იის მდგრადი გა ვითარების მიმართ, არა მხოლოდ იმ თვალსაზრისით, რომ ისი ი ქმ ია სამუშაო ადგილებს, ასევე ძირთადად მსხვილი კომპა იების მიერ გადახდილი გადასახადებით ხდება ბიუჯეტის შევსება, რაც აძლევს სახელმწიფოს საშუალებას მოახდის ოს ამგვარად მიღებული თა ხის რეი ვესტირება. ეს ფაქტი კი დადებით გავლე ას ახდე ს მთლია ად ქვეყ ის წი სვლასა და გა ვითარებაზე.⁷⁶

კომპა იის მდგრადი გა ვითარების მიმართ ი ტერესები გააჩ იათ სხვადასხვა, ერთმა ეთისაგა გა სხვაებულ ჯგუფებს. პრი ციპალისა და აგე ტის თეორიის თა ახმად (*Principle Agent Theory*) ამ ჯგუფებს შორის წარმოიშობა ე.წ. *Agency Conflicts*, რაც თავის მხრივ იწვევს და ახარჯების გაზრდას *Agency Costs*. “კო ფლიქტი” წარმოიშობა დირექტორებსა და აქციო ერებს შორის, უმცირესობაში და უმრავლესობაში მყოფ აქციო ერებს შორის, კომპა იას და მესამე პირებს *სტეიკჰოლდერებს* შორის. საკორპორაციო კა ო მდებლობისა და კორპორაციული მართვის კოდექსების უმთავრეს მიზა ს კი სწორედ ამ ჯგუფებს შორის ურთიერთობათა ეფექტური და მშვიდობია ი დარეგულირება წარმოადგე ს.⁷⁷

2.2.2.1. პრი ციპალის და აგე ტის თეორია - *Principle Agent Theory*

ეკო ომისტები კომპა იის მესაკუთრეობისა და მასზე კო ტროლის გამიჯვ ისათვის იყე ებე პრი ციპალის და აგე ტის მოდელს, (*Principle-Agent-Model*) რომლის თა ახმადაც, აქციო ერი არის პრი ციპალი, ხოლო დირექტორი კი მისი ი ტერესების შესაბამისად მოქმედი აგე ტი. ხშირად პრი ციპალის მხრიდა აგე ტის კო ტროლი ვერ ხერხდება, ვი აიდა კო კრეტულ შემთხვევაში აქციო ერის მიერ დირექტორატის ყოველდღიური საქმი ობის კო ტროლი მიზე შეწო ილი არ არის, არც იურიდიული და არც ფი ა სური თვალსაზრისით. შესაბამისად, დირექტორებს შესაძლოა გაუჩ დეთ ცდუ ება გამოიყე ო მი იჭებული ძალაუფლება დაფარულად, მხოლოდ პირადი ი ტერესებისათვის. ეკო ომიკურ ლიტერატურაში არსებობს ტერმი ები “დაფარული სარგებლი” (*Hidden Gain*) და დაფარული მოქმედება (*Hidden Action*), რომლებიც გამოიყე ება იმის დასადგე ად და გამოსახატად, რომ დირექტორმა დაარღვია ერთგულების ვალდებულება.⁷⁸

პრი ციპალის და აგე ტის პრობლემა ყოველთვის დგას საწარმოს აქციო ერთა წი აშე. ადამია ის ბუ ებიდა გამომდი არეობს, რომ იგი

⁷⁶ Du Plessis, Hargovan, Bagaric, Principles of Contemporary Corporate Governance, 2nd Ed, Cambridge University Press, New York, 2011, 35-36.

⁷⁷ იქვე.36.

⁷⁸ Fleischer, The Responsibility of the Management and of the Board and Its Enforcement, in: Reforming Company and takeover law in Europ, Oxford University Press, New York, 2004 , 379.

საკუთარი ი ტერესების სასარგებლოდ მოქმედებს, ცდილობს რაც შეიძლება მეტი სარგებელი ახოს და კომფორტი შეუქმნას საკუთარ თავს.

პრიციპალის და აგენტის თეორიის მთავარი დილემა მდგომარეობს იმაში, რომ აგენტი (*Agent*) მოტივირებული იყოს იმოქმედოს პრიციპალის (*Principal*) ი ტერესების სასარგებლოდ, წინა პლანზე წამოსწიოს მისი ი ტერესი საკუთარი ი ტერესთა შედარებით.⁷⁹

აღიშნული თეორიის თანახმად, კორპორაციული მართვის სისტემა უდავოდ არეგულირებდეს კომპანიის მართვის პროცესში არსებული, სამი ძირითადი პრობლემის ეფექტურად გადაჭრის გზას, კერძოდ: **პირველი**, საწარმოს მესაკუთრესა და დირექტორატს შორის არსებულ პრობლემას, რაც გამოწვეულია განხვავებული ი ტერესების არსებობით.⁸⁰ აქციონერის სურვილია შეამციროს საწარმოს მართვის ხარჯები და მეტი სარგებელი ახოს. თავის მხრივ, დირექტორი ცდილობს რაც შეიძლება მეტი აზღაურება მიიღოს გაწეული სამუშაოსათვის და შეიარჩუოს პოზიცია კომპანიაში. მიუხედავად არსებული პრობლემისა, ორივე მხარისათვის ათელია, რომ ერთმანეთის გარეშე ვერც ერთი მათგანი ვერ იარსებებს. **მეორე**, თავად საწარმოს მესაკუთრეებს, აქციონერებს შორის განხვავებული ი ტერესების გამო წარმოშობილ პრობლემას. (პრიციპალის და აგენტის პრობლემა რომელიც წარმოიშობა უმრავლესობაში მყოფ აქციონერებსა და უმცირესობაში მყოფ აქციონერებს შორის.)⁸¹ **მესამე**, პრიციპალის და აგენტის პრობლემა, რომელიც წარმოიშობა ე.წ. *სტიკჰოლდერებს* (დასაქმებულები, კომპანია იმ კრედიტორები და ა.შ.) და თავად კომპანია შორის.⁸²

პრიციპალის და აგენტის თეორიის (*Principle Agent Theory or Agent Theory*) თანახმად, აღიშნულ ურთიერთობებში მოაწილე მხარეს აქვს თავისი საკუთარი ი ტერესები. შესაბამისად, მოსალოდელია რომ ისი იამ ი ტერესების მიხედვით იმოქმედებ, რის შედეგადაც კომპანია დაზარალდება. კორპორაციული მართვის მიზანს სწორედ აღიშნული კოფლიქტის მიმალური და ახარჯებით დარეგულირება წარმოადგენს.

დირექტორთა ვალდებულებები, მაგალითად, როგორცაა კომპანია იმ საუკეთესო ი ტერესების შესაბამისად კეთლსი დისიერად მოქმედების ვალდებულება, წარმოადგენს კორპორაციული მართვის “ტექნიკას” პრიციპალსა და აგენტს (დირექტორატსა და აქციონერებს) შორის არსებული კოფლიქტის გასაკოტროლებლად.⁸³

პრიციპალისა და აგენტის ურთიერთობა, როგორც წესი, მათ შორის გაფორმებული ხელშეკრულებით რეგულირდება, თუმცა არსებობს ვალდებულება ი რომელიც დადგენილია სამართლის მიერ და მათი გამორიცხვა შეთახმების საფუძველზე დაუშვებელია. ასეთ ვალდებულებებს განეკუთვნება ერთგულების (*Duty of Loyalty*) და

⁷⁹ *Kraakman, Davies, Hansmann, Hertig, Hopt, Kanda, Rock*, The Anatomy of Corporate Law, Oxford University Press, 2003, 21.

⁸⁰ *Kraakman, Davies, Hansmann, Hertig, Hopt, Kanda, Rock*, The Anatomy of Corporate Law, Oxford University Press, 2003, 21.

⁸¹ *Hirt*, The Enforcement of Directors’ Duties in Britain and Germany, European Academic Publishers, Bern 2004, 26.

⁸² *Hirt*, The Enforcement of Directors’ Duties in Britain and Germany, European Academic Publishers, Bern 2004, 26.

⁸³ *Hirt*, The Enforcement of Directors’ Duties in Britain and Germany, European Academic Publishers, Bern 2004, 26.

გო ივრული ზრუ ვის (*Duty of Reasonable Care*) ვაღდებულეა ი.⁸⁴

ზემოად იშ ული “პრობლემის” გაღაჭრის კო კრეტული გზა არ არსებობს. ოქროს შუალედის მოძებ ა აუცილებელი და ამავედროულად საკმაოდ რთულია. სწორედ ამიტომ ექცევა უდიდესი მ იშვ ელობა იმას, თუ როგორ ხდება გადაწყვეტილებების მიღება დირექტორატის მიერ საწარმოს მართვისას. აღ იშ ული ფაქტი კი თავის მხრივ დირექტორატის უმ იშვ ელოვა ეს როლზე მიუთითებს საწარმოს ყოველდღიური საქმია ობის თუ სტრატეგიული (მაგ. შერწყმა და საკო ტროლო პაკეტის გასხვისება) გადაწყვეტილებების მიღებისას.

აღ იშ ული თეორიის მოწი აღმდგეე ი მიიხ ევე , რომ დირექტორები, მათი ჩვეულებრივი ბიზ ეს საქმია ობის გა ხორციელებისას არ მოქმედებე როგორც კომპა იის აგე ტები (*Agents*). მათი მოსაზრებით, ა აღიტიკური ა ომალია იქ ებოდა დირექტორების მიხ ევა კომპა იის აგე ტებად მაში , როდესაც ისი ი მოქმედებე როგორც აქციო ერთა წარმომადგე ელები (*Fiduciaries*) კომპა იის ბიზ ეს საქმია ობის ხელმძღვა ელობის პროცესში.⁸⁵

2.2.2.2. Stewardship Theory

ზემოად იშ ული პრობლემის გაღაჭრას ეხება ასევე *Stewardship Theory*, რომელიც *Agent Theory* –საგა მ იშვ ელოვ ად გა სხვავედა და საპირისპირო დაშვებას აკეთებს. ამ თეორიის თა ახმად ივარაუდება, რომ დირექტორები უფრო მეტად ორგა იზაციის ი ტერესების მატარებლები არია , ვიდრე პირადი ი ტერესებისა. თეორიის თა ხმად, არსებობს აქციო ერთა და დირექტორთა ი ტერესების თა ხვედრა და მის მტკიცებით ეს თა ხვედრა შესაძლოა მიღწეულ იქ ას მხარეთა შორის დობის საფუძველზე და არა მაკო ტროლებელი მექ იზმების შემუშავებით როგორც ამას *Agent Theory* გვთავაზობს. მ იშვ ელოვა ი გა სხვავება რაც ამ ორ თეორიას შორის არსებობს არის ის, რომ თუკი *Agent Theory* პრი ციპალსა და აგე ტს შორის ურთიერთობის საფუძველად იყე ებს სიტყვას “კო ტროლი”, *Stewardship Theory* იგივე კო ტექსტში იყე ებს სიტყვას “ დობა”.⁸⁶

2.3. გერმა იის კორპორაციული მართვის მოდელი The Two-Tier Stakeholder Model of Corporate Governance

დირექტორატი უ და მოქმედებდეს საწარმოს საუკეთესო ი ტერესების შესაბამისად. კომპა იის საუკეთესო ი ტერესები ლიტერატურაში

⁸⁴ Hay, Law of The United States, 3rd Ed, C.H.Beck, Bruylant, Brussels, 2010, 247.

⁸⁵ *Arnold v. Society for. Savs. Bancorp*, 678 A.2d 533 (Del. 1996) ობ. *Wolcott, Jr, Boswell*, Delaware Code Anotated, Michie, Delaware, 2011, P.854 ობ. ასევე: *Delaware Corporation law Annootated*, 2013-2014 Ed, As amended up to and including the 2013 Regular Session of the One Hundred Forty-Seventh General Assably, Lexis, Nexis, Delaware, 2013, 48.

⁸⁶ *Adelopo*, Auditor Independence-Auditing, Corporate Governance and Market Confidence-Corporate Social Responsibility Series, Gower Publisher Limited, Surrey, 2012, 115.

გა მარტებულია, როგორც კომპა იაზე ზრუ ვა იმგვარად, რომ მა გააგრძელოს არსებობა და იყოს მომგებია ი გრძელვადია პერსპექტივაში.⁸⁷ გერამა ულ იურიდიულ ლიტერატურაში არსებული მოსაზრების თა ახმად კი იგი წარმოადგე ს იმ წესების ერთობლიობას, რომლებიც ეხმარებია მმართველ ორგა ოებს კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების აღსრულება-გა ხორციელებაში.⁸⁸ გერმა იის ფედერალური სასმართლო (*BGH- Der Bundesgerichtshof*) გადაწყვეტილებაში ტერმი ის “კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების გათვალისწი ებით”⁸⁹ გამოყე ებით მხარს უჭერს ე.წ. *Stakeholder Theory* – ს ა უ კორპორაციული მართვის მოდელს, რაც გულისხმობს კოპა იის მართვის პროცესში ისეთი ჯგუფების ი ტერესების გათვალისწი ებას, როგორებიც არია დასაქმებულები, კრედიტორები, მიმწოდებლები, ასევე საჯარო ი ტერესი და ა.შ.

დირექტორთა ვალდებულება არ მოიცავს მხოლოდ აქციო ერთა ინტერესების შესაბამის მოქმედებას. თუმცა, როგორც ზემოთ ითქვა, არსებობს *Shareholder Theory*, რომლის თა ახმადაც დირექტორატი ვალდებულია მოქმედებდეს აქციო ერთა საუკეთესო ი ტერესების გათვალისწი ებით.⁹⁰ აშშ *Shareholder Theory-ის* მიმდევარია, გერმა ია *Stakeholder Theory-ს* ა იჭებს უპირატესობას, ხოლო ბრიტ ეთი კი ცდილობს ოქროს შუალედის მიგ ებას ამ ორ თეორიას შორის.⁹¹

გერმა იაში მოქმედი სისტემის თა ახმად, აქციო ერბის მხირდა კომპა იის ყოველდღიური საქმია ობის გა ხორციელების უფლებამოსილება დელეგირებულია დირექტორატზე, ხოლო მისი საქმია ობის კო ტრლი კი - სამეთვალყურეო საბჭოზე. ფუ ქციათა ამგვარი გადა აწილაბა ამ ორ ორგა ოს შორის, რომელთა არსებობაც საგაღებულთა, ას წელზე მეტს ითვლის და არასოდეს დამდგარა კითხვის იშ ის ქვეშ გერმა იაში საკროპორციო სამართლის რეფორმირებისას.⁹²

უფრო მეტიც, შედარებითსამართლებრივი პერსპექტივის თვალსაზრისით იგი შეიძლება გა ვიხილოთ გა საკუთრებულ და სპეციალურ რეგულირებად, ვი აიდა ა გლო-ამერიკულ ქვეყ ებში, ასევე შვეიცარიასა და სხვა მრავალ ქვეყა აში, არსებობს მხოლოდ ერთი ორგა ო, ბორდი, რომელიც ახორციელებს მართვასაც და კო ტროლსაც. ასევე საყოველთაოდ ც ობილია, რომ გაცხარებული კამათი მიმდი არეობს მსოფლიოში ამ ორი მოდელის დადებით და უარყოფით მხარეებზე.⁹³

ისევე როგორც ეს საქართველოშია, გერმა იაშიც ორი კაპიტალური ტიპის კომპა ია არსებობს შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება,

⁸⁷ Saenger, Conflicts of Interest of Supervisory Board Members in a German Stock Corporation and the Demand for their Independence, in: The Corporate Governance Law Review, vol.1, number 2, Sandstone Academic Press, South Yarra Victoria, 2005, 155.

⁸⁸ Saenger, Conflicts of Interest of Supervisory Board Members in a German Stock Corporation and the Demand for their Independence, in: The Corporate Governance Law Review, vol.1, number 2, Sandstone Academic Press, South Yarra Victoria, 2005, 155.

⁸⁹ იქვე.155.

⁹⁰ იქვე.

⁹¹ იხ.ქვეთავი 2.4.

⁹² Hopt, Wymeersch,(Edit.) Hopt, Corporate Governance in Germany in:Capital Markets and Company Law, Oxford University Press, New Yourk, 2003, 292.

⁹³ იქვე.

(*Gesellschaft mit beschränkter Haftung*) რომლის აქციებიც საჯაროდ სავაჭროდ ვერ იქება დაშვებული და სააქციო საზოგადოება, (*Aktiengesellschaft*) რომლის აქციებიც შესაძლოა გათავსდეს ფასია ი ქაღალდების ბაზარზე სავაჭროდ. გერმა ული კომპა იების აქციები ძირითადად გათავსებულია ფრა კვურტის ფასია ი ქაღალდების ბაზარზე (საფო დო ბირჟაზე) სავაჭროდ⁹⁴.

გერმა ული კორპორაციული მართვის მოდელი კლასიკურ *Stakeholder* მოდელს გაეკუთვნება. გერმა ული კომპა იას გააჩნია ორ საფეხურია ი სისტემა, კერძოდ სამეთვალყურეო საბჭო (*Aufsichtsrat*), რომელსაც ირჩევს აქციო ერთა კრება და დირექტორატი (*Vorstand*), რომელიც კომპა იის ყოველდღიურ საქმიანობას ხელმძღვანელობს და რომელსაც სამეთვალყურეო საბჭო იმ ავს. დირექტორატი არ არის აქციო ერთა პირდაპირი გავლენისა და მითითებების ქვეშ, აქციო ერები საკუთარ მოთხოვნებს სამეთვალყურეო საბჭოს წარუდგენენ, ეს უკანასკნელი კი თავის მხრივ დირექტორატს.⁹⁵

გერმა იაში დირექტორატი ვალდებულია გაითვალისწინოს *სტეიკჰოლდერების* ი ტერესები. კომპა იის მართვის უზე აეს პრი ციპს არ წარმოადგენს მხოლოდ მოგების მიღება.⁹⁶

შპს-სათვის ორსაფეხურია ი სისტემის არსებობა სავალდებულო არ არის, მაგრამ თუკი შპს-ში რეგულარულად დასაქმებულია რაოდენობა 500-ზე მეტია, წარმოიშობა სამეთვალყურეო საბჭოს შექმნის ვალდებულება. აღ იმ ული გა პირობებულია გერმა იაში მოქმედი წესით, რომლის თა ახმადაც დასაქმებულია კომპა იის მართვაში მო აწილება სავალდებულო ხდება (*Co-determination rule*) თუკი მათი რაოდენობა 500-ს აღემატება.⁹⁷

ზემოაღ იმ ული წესი წარმოადგენს გერმა ული კორპორაციული მართვის მოდელის თავისებურებას. კერძოდ, გერმა იის კორპორაციული მართვის კოდექსის თა ახმად, ისეთი კომპა იის სამეთვალყურეო საბჭოში რომელსაც ჰყავს 500-ზე ა 2000 –ზე მეტი თა ამშრომელი, წარმოადგენს ილ ი უ და იყვ ე დასაქმებულები, შესაბამისად, 1/3 და 1/2 ხმის უფლებით. ისეთ კომპა იაში, რომელსაც ჰყავს 2000-ზე მეტი თა ამშრომელი (დასაქმებული) სამეთვალყურეო საბჭოში გადაწყვეტილების მიღებისას ხმათა გაყოფის შემთხვევაში სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარის ხმა, რომელიც ებისმიერ შემთხვევაში არის აქციო ერთა წარმომადგენელი, გადაამწყვეტია. როგორც აქციო ერთა წარმომადგენლები, ასევე დასაქმებულთა წარმომადგენლები სამეთვალყურეო საბჭოში, ვალდებული არია იმოქმედო კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების შესაბამისად.⁹⁸

ზემოაღ იმ ულიდა გამომდინარე, სამუშაო ძალა (*Workforce*) ზეგავლენას ახდენს კომპა იაში გადაწყვეტილების მიღების პროცესსა და მართვაზე, როგორც შიდაკორპორაციულ დო ეზე, ასევე სამუშაო ძალის

⁹⁴ *Girasa*, Corporate Governance and Finance Law, Palgrave&Macmillan, New York, 2013, 98.

⁹⁵ იქვე.

⁹⁶ იქვე.

⁹⁷ *Jausas*, (Edit) *Lachmann*, Germany, in: Company Formation, Globe Business Publishing, London, 2009, 337.

⁹⁸ *German Corporate Governance Code* (as amended on May 13, 2013 with proposals from the plenary meeting of May 13, 2013) Foreword, ხელმისაწვდომია: http://www.thyssenkrupp.com/documents/investor/German_Corporate_Governance_Code_May_2013.pdf (ბოლოს გამოხმობილია: 14:05.2014)

მეშვეობით. აღ იშ ულის გათვალისწინებით, გერმა იაში მოქმედი კორპორაციული მართვის მოდელის თა ახმად, კა ო მდებლობით დადგე ილ შემთხვევებში დასაქმებულები არჩეულ ი არია სამეთვალყურეო საბჭოში და ამ გზით აქტიურად მო აწილებე კომპა იის მართვაში. ა გლო-ამერიკულ ქვეყ ებში აღ იშ ული პრი ციპი მკაცრად არის აკრძალული და უარყოფილი.⁹⁹

გერმა იის კორპორაციული მართვის კოდექსი უშვებს ერთსაფეხურია ო სისტემის არჩევის შესაძლებლობას ევროპული კომპა იებისათვის¹⁰⁰ . (SE-Societes Europaea(lat.))¹⁰¹ აღ იშ ული შესაძლებლობის დაშვებით, გერმა ული კა ო მდებლობა შესაბამისობაში მოდის ევროდირექტივასთა , რომლის თა ახმადაც, ევროპულ კომპა იას შეუძლია გააკეთოს არჩევა ი ერთსაფეხურია და ორსაფეხურია მართვის მოდელს შორის.¹⁰²

საფრა გეთის კა ო მდებლობა, რომლიც ისედაც ითვალისწინებს მსგავსი არჩევა ის შესაძლებლობას, დამატებით დადგე ს, რომ აქციო ერებს, აქციო ერთა კრებაზე, ებისმიერ დროს შეუძლიათ შეცვალო თავდაპირველი გადაწყვეტილება მმართველობის სისტემასთა დაკავშირებით. ევროდირექტივა¹⁰³ ასეთ პირდაპირ მითითებას არ შეიცავს, თუმცა არჩევა ის უფლება გამომდი არეობს კომპა იის დაფუძ ებისას თავისუფალი ების გამოსატვის პრი ციპიდა .¹⁰⁴

გერმა იაში კორპორაციული მართვის სისტემურ ელემე ტებს წარამოადგე ე :

- ბორდი (დირექტორატი და სამეთვალყურეო საბჭო)
- დასაქმებულთა კომპა იის მართვაში მო აწილების წესი *labour co-determination and labour markets*
- ფი ა სური შუამავლები (*financial intermediaries*)
- საფო დო ბირჟები და კაპიტალის ბაზარი (*Stock exchange and capital market*)

⁹⁹ Hopt, Wymeersch,(Edit) Hopt, Corporate Governance in Germany in:Capital Markets and Company Law, Oxford University Press, New Yourk, 2003, 292.

¹⁰⁰ German Corporate Governance Code (as amended on May 13, 2013 with proposals from the plenary meeting of May 13, 2013) Foreword, ხელმისაწვდომია: http://www.thyssenkrupp.com/documents/investor/German_Corporate_Governance_Code_May_2013.pdf (ბოლოს გამოსხმობილია: 14.05.2014)

¹⁰¹ ევროპული კომპა ია (The European Company , International , ლათი ურად: Societas Europaea , აბრევიატურა SE) წარმოადგე ს კომპა იის იურიდიულ ფორმას ევროკავშირსა და ევროპის ეკო ომიკურ სივრცეში, რომლიც შექმ ილია ევროპული სამართლის შესაბამისად და მოქმედებს 2004 წლიდა . აღ იშული ფორმით კომპა ის აფუძ ებე ძირითადად იმ მიზ ით, რათა გასცდ ე ერთი კო კრეტული ქვეყ ის საზღვრებს და ბიზ ესი აწარმოო მთელი ევროპის მასშტაბით, ხოლო კომპა ია დაექვემდებაროს ევროკავშირის კა ო მდებლობას, დირექტივებსა და რეგულაციებს. იხ. Van Gervan, Paul (Edit), The European Company, Volume II, Cambridge University Press, New York, 2008, 3-4.

¹⁰² Van Gervan, Paul (Edit), The European Company, Volume II, Cambridge University Press, New York, 2008, 33.

¹⁰³ Council Regulation (EC) No2157/2001 of 8 October 2001 on the Statute for a European Company (SE) artic: 38(b) ხელმისაწვდომია: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:294:0001:0021:en:PDF> (ბოლოს გამოსხმობილია: 16.05.2014)

¹⁰⁴ Van Gervan, Paul (Edit), The European Company, Volume II, Cambridge University Press, New York, 2008, 134.

- კორპორაციული კონტროლის ბაზარი (შერწყმა დაუფლება) *market of corporate control e.i. take-over bids*
- იფორმაციის გამჟღავნება და აუდიტი (*disclosure and auditing*)¹⁰⁵

იფორმაციის მიწოდება და აუდიტი მისევე ელოვა როგორც თამაშობს როგორც გერმანიაში ასევე საერთაშორისო მასშტაბით კორპორაციული მართვის სისტემაში. კომპანია იმხროდა იფორმაციის გამჟღავნების (*Disclosure*) ვალდებულება, რომლებიც მრავალ ფომით არის გამოხატული, უტყუარი იფორმაციის მიღების გარეგნის წარმოადგენს აღ იმ ულ ბაზარზე მოაწილეთათვის, გასაკუთრებით კი აუდიტის შედეგად მიღებული იფორმაციაა მისევე ელოვა ი.¹⁰⁶

დიდი ბრიტანეთისგა გასხვაებებით (*UK Companies Act 2006*), გერმანიაში არ არის ერთი კომოგე ური კაოი კომპანიაების შესახებ. სს-ის მარეგულირებელ ორმებს შეიცავს კაოი სააქციო საზოგადოების შესახებ, შპს-ს შესახებ კი კაოი შეზღუდული პასუხისმგებლობის კომპანიაების შესახებ. კომპანია, რომლის აქციებიც საჯაროდ არის საფტროდ დაშვებული, უდა ჩამოყალიბდეს სს-ის ფორმით აგამოიყოს ევროპული საწარმოს (*Sociates Europea (SE)*) იურიდიული ფორმა. გერმანია ული სააქციო საზოგადოების შესახებ კაოის თაახმად, ორ საფესურია იკორპორაციული მართვის სისტემის არსებობა სავალდებულოა, კერძოდ სავალდებულოა სამეთვალყურეო საბჭო და დირექტორატი. გერმანიაში სასამართლო პრაქტიკას არ აქვს გავლენა საწარმოს ორგანიზაციასა და სტრუქტურის ჩამოყალიბებასთა დაკავშირებით ისე როგორც ეს დიდ ბრიტანეთშია.¹⁰⁷

გერმანია ული საკორპორაციო კაომდებლის თაახმად სს-ს მოეთხოვება ჰყავდეს სამეთვალყურეო საბჭო სულ ცოტა სამი წევრით მაიც. ამასთა, ებისმიერ შემთხვევაში, წევრების რაოდენობა სამზე გაყოფადი უდა იყოს. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების რაოდენობა შემდეგ აირად არის შეზღუდული:

- კომპანია, რომელსაც აქვს 1.5 მილიონ ევრომდე ოდენობის საწესდებო კაპიტალი, უფლება აქვს ჰყავდეს სამეთვალყურეო საბჭო არაუმეტეს 9 წევრის შემადგენლობით.
- 1.5 მილიონ ევროზე მეტი საწესდებო კაპიტალის მქონე კომპანია იებს, უფლება აქვთ ჰყავდეთ სამეთვალყურეო საბჭო არაუმეტეს 15 წევრის შემადგენლობით.
- ხოლო 10 მილიონ ევროს ზემოთ საწესდებო კაპიტალის მქონე კომპანია იებს არაუმეტეს 21 წევრის შემადგენლობით.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Hopt, Wymeersch, (Edit) Hopt, Corporate Governance in Germany in: Capital Markets and Company Law, Oxford University Press, New York, 2003 P.291 იხ. ასევე: ჰოპტი, კ., კორპორაციული მართვა ევროპაში: რეგულირების ახალი მოდელი და რბილი სამართალი, სამართლის ჟურნალი, თსუ იურიდიული ფაკულტეტი №1, 2009 თარგმ ი: ბურდული.

¹⁰⁶ Hopt, Wymeersch, (Edit) Hopt, Corporate Governance in Germany in: Capital Markets and Company Law, Oxford University Press, New York, 2003, 295.

¹⁰⁷ kawamura, Anderson, (Edit) Rodewald, Tielman, Germany in: Corporate Governance, Jurisdictional Comparisons, Sweet & Maxwell, London 2013, 97.

¹⁰⁸ Jausas, (Edit Lachmann, Germany, in: Company Formation, Globe Business Publishing, London,

შპს (*Gesellschaft mit beschränkter Haftung-GmbH*) იურიდიული პირის ყველაზე გავრცელებული ფორმაა გერმანიაში ვი ადია, ამ ორგანიზაციულ სამართლებრივი ფორმის კომპანია იის მიმართ აკლები მოთხოვნები დაწესებული კანონმდებლის მხირადა სს-თა (*Aktiengesellschaft -AG*) შედარებით. შებამისად, შპს-უფრო მოქილ ფორმას წარმოადგეს შედარებით მცირე ბიზნესის წარმოებისას, ვი აიდა შპს-ში, ისევე როგორც სს-ში, აქციო ერთა პასუხისმგებლობა შეზღუდულია. სს-საგა გასხვაებით აქციო ერბს აქვთ მიშველოვად მეტი შესაძლებლობა ჩაერიო კომპანია იის მართვის პროცესში, უფრო მეტიც, მათ საშუალება აქვთ მისცე პირდაპირი ინსტრუქციები შპს-ს დირექტორებს.¹⁰⁹ მიუხედავად აქციო ერთა მხირდა პირდაპირი მითითების შესაძლებლობისა, დირექტორები ერთობლივად და ი დივიდუალურად არია პასუხისმგებელი ი კომპანია იის მიმართ.¹¹⁰ (*GmbH 43, sub.2*)

დირექტორატი ვაღდებულია სამეთვალყურეო საბჭოს მიაწოდოს სრულყოფილი და ამომწურავი ინფორმაცია კომპანია იის საქმიანობის, მისი პოლიტიკისა და ბიზნესის გაწვითარების შესახებ.¹¹¹

გერმანია ული კორპორაციული მართვის მოდელი აკლებად ეფექტური და მოქილია ამერიკულ მართვის მოდელთა შედარებით. გერმანიაში კომპანია იები მოკლებული არია შესაძლებლობას, ჰყავდეთ მრავალფეროვანი აქციო ერები და, შესაბამისად, მიილო შეატა ი მათგა. ბიზნესი არ გაიცდის ეფექტს შერწყმა-დაუფლებათა შედეგად, რის გამოც, კომპანია ი, რომლიც ვერ მუშაობს ეფექტურად, შესაძლოა კვლავაც გააგრძელოს არაეფექტური საქმიანობა. ბაკების მხირდა მიშველოვანი გავლე ა მე ეჯმე ტზე აიძულებს მათ მოახდიო ი ვესტირება უსაფრთხო ოპერაციებში და თავი შეიკავო სარისკო ი ვესტირებისაგა,¹¹² რომელსაც, როგორც წესი, შესაძლოა მეტი სარგებელი ჰქოღეს.

მიუხედავად ჩამოთვლილი აკლოვანებებისა, სამართლიანობა მოითხოვს ალი იშოს, რომ გერმანია ული კომპანია იებს, სხვა დასავლეთ ევროპულ კომპანია იებთა შედარებით, ყველაზე აკლებად შეეხოთ მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისი. გერმანია ული კომპანია იში დასაქმებულები სარგებლობენ მიშველოვანად უფრო მეტი შედავათებით და უფლებებით, ვიდრე ამერიკაში. იგულისხმება აახლაურება, აახლაურებადი შვებულების ხაგრძლივობა, დაცულობა სამსახურიდა დათხოვნი წილაღმდეგ და სხვა ბე ეფიტები.¹¹³

2009, 340.

¹⁰⁹ Van Hulle, *Gesell, (Edit)* European Corporate Law, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2006, 155.

¹¹⁰ იქვე, 158.

¹¹¹ Girasa, *Corporate Governance and Finance Law*, Palgrave&Macmillan, New York, 2013,98.

¹¹² იქვე.

¹¹³ Girasa, *Corporate Governance and Finance Law*, Palgrave&Macmillan, New York, 2013,98.

2.4. ი გლისის კორპორაციული მართვის მოდელი როგორც პრო-აქციო ერისტული მოდელის გაუმჯობესებული (მოდერ ისტული) ვარია ტი – Enlightened Shareholder Model

ი გლისის საკორპორაციო სამართალი ცდილობს მიაგოს ოქროს შუალედს აქციონერთა მიმართ მეგობრულად გა წყობლ (*Shareholder*) და სტეიკჰოლდერ (*Stakeholder*) მოდელებს შორის. კომპა იათა შესახებ აქტის თა ახმად, კომპა იის უპირველესი მიზა ია შექმ ას მოგება აქციო ერთათვის, მაგრამ იგი უფრო შორს მიდის და ადგე ს, რომ ამით არ შემოიფარგლება კომპა იის მიზა ი, ფუ ქცია და ვალდებულებები და რომ იგი ვალდებულია საწარმოში დასაქმებულ პირთა, მოხმარებელთა, კრედიტორების და ზოგადად საზოგადების ი ტერესები გაითვალისწი ოს. მიიწ ევა, რომ ზემოდა იშ ული ფაქტორები, საბოლოო ჯამში, გავლე ას ახდე ს კომპა იის მომგებია ობაზე.¹¹⁴

ად იშ ული მოდელის სტრატეგიულ გა მასხვავებელი იშა ი სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ ამ მოდელის თა ახმად, დირექტორატის უპირველეს მიზა ს წარმოდგე ს აქციო ერთათვის მოგების მოტა ა, თუმცა ეს არ არის მისი ერთადერთი მიზა ი. დირექტორატი ვალდებულია გაითვალისწი ოს კომპა იის გრძელვადია ი და მოკლევადია ი ი ტერესები, რაც თავისთავად გულისხმობს უმარვი სოციალური, ეთიკური, გარემოსდაცვითი, ეკო ომიკური და ზოგადად, საზოგადეობის ი ტერესებისა და ფაქტორების გათვალისწი ებას.¹¹⁵ ად იშ ული მიდგომის თა ახმად, დირექტორატი არ არის ვალდებული აქციო ერთა ჯგუფისა თუ უმრავლესობაში მყოფ აქციო ერთა მიმართ არამედ დირექტორი ვალდებულია კომპა იის როგორც მთლია ის წი აშე და ად იშ ული ვალდებულების გათვალისწიებით, კომპა იის მართვის ამ ორგა ომ უ და უზრუ ველყოს მისი წარმატება და მომგებია ობა გრძელვადია პერსპექტივაში.

ეს მოდელი პრო-აქციო ერისტული მოდელის (*Shareholder Model*) საფუძველზეა აღმოცე ებული და ემსახურება აქციო ერთა შემოსავლის გაზრდას გრძელვადია პერსპექტივაში, რაც ამ თეორიის თა ახმად თავისთავად გულისხმობს, რომ კომპა იის წარმატება გრძელვადია პერსპექტივაში მხოლოდ აქციო ერთა ი ტერესებს სცდება და მოიცავს სტეიკჰოლდერების ი ტერესების გათვალისწი ებასაც.¹¹⁶

ბრიტა ული კა ო მდებლობის მიერ ად იშ ულ მოდელზე არჩევა ის გაკეთება იკვეთება კომპა იათა შესახებ აქტის 172-ე (1) მუხლის ში აარსიდა, რომლის თა ახმადაც, დირექტორები ვალდებულ ი არია ხელი შეუწყო კომპა იას წარმატების მიღწევაში, იმოქმედო კეთილსინდისიერად (*Act in good faith*) იმ რწმე ით, რომ მათი ეს მოქმედება წარმატებას მოუტა ს კომპა იას, აქციო ერების, როგორც ერთი მთლია ი ჯგუფის, საკეთილდღეოდ. (*for the benefit of its members as a whole*) ამ გ ამარტებიდა ათლად ჩ ას, რომ დირექტორის მიერ ვალდებულების დარღვევას ექ ება ადგილი, თუკი იგი იმოქმედებს აქციო ერთა რომელიმე ჯგუფის, თუ დაც უმრავლესობაში მყოფი აქციო ერის, და არა

¹¹⁴ იქვე.108

¹¹⁵ იქვე.

¹¹⁶ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 257.*

აქციო ერთა, როგორც ერთი მთლიან ი ჯგუფის, საკეთილდღეოდ.¹¹⁷

ზემოაღ იშ ული პრი ციპი ხაზს უსვამს იმ გარემოებას, რომ ბრიტა ეთის კომპა იათა შესახებ აქტი (*Companies Act 2006*) აქციო ერებს ა იჭებს პრიორიტეტს. დასახელებული აქტის 172-ე პარაგრაფი არ უ და იქ ეს წაკითხული იმგვარად, თითქოს იგი აღიარებს ფართო, სტეიკჰოლდერულ მოდელს, ვი აიდა დირექტორებს გააჩ იათ უფლებამოსილება გა იხილო მესამე პირთა ი ტერესები, მხოლოდ იმ ოდე ობით, რაც აუცილებელია აქციო ერთა აქციების ღირებულების მაქსიმიზაციისათვის (*Maximizing Shareholder Value*), რაც იმაზე მიუთითებს, რომ ბრიტა ეთის კორპორაციული მართვის მოდელი პრო-აქციო ერისტულია.¹¹⁸

შეიძლება ითქვას, რომ აშშ-ში და დიდ ბრიტანეთში არსებული კორპორაციული მართვის მოდელის პირობებში, აქციო ერების მხრიდა კომპა იის მმართველობასა და ყოველდღიურ საქმია ობაში ჩარევა იშვიათად ა თითქმის საერთოდ არ ხდება, მაში , როდესაც გერმა იში მსგავსი ფაქტები საკმაოდ ხშირია. დიდ ბრიტა ეთსა და აშშ-ში ი სტიტუციური ი ვესტორები ჭარბობე და, შესაბამისად, იშვიათია დიდი წილის მქო ე აქციოე ერების არსებობა. გერმა იაში ხშირია აქციათა დიდი წილის ფლობის ფაქტები, რაც აქციო ერთა მხირად კომპა იის მართვის პროცესში ჩარევის შესაძლებლობას ზრდის და იწვევს სამეთვალყურეო საბჭოსა და დირექტორატის არასათა ადო დამოუკიდებლობას. მაში , როდესაც ი სტიტუციური ი ვესტორი მრავალ კომპა იაში ახდე ს კაპიტალდაბა დებას და იგი არ არის დაი ტერესებული მოახდი ოს კომპა იის მმართველობის სისტემის მოდელირება, იგი ამ პროცესებში არ ერევა და ურჩევ ია გავიდეს არასასურველი კომპა იიდა აქციების გასხვისების გზით, ვიდრე მის მართვის სისტემის რეფორმირებაზე დაკარგოს დრო.¹¹⁹

აქციო ერთა მხრიდა პასიური როლის შესრულება კომპა იის მართვის პროცესში, დადებით მოვლე ად შეიძლება ჩაითვალოს იმდე ად, რამდე ადაც დირექტორატს, როგორც წესი, აქვს ბიზ ესის მართვის შესაძლებლობა, ცოდ ა, გამოცდილება და უ არი. მაში , როდესაც აქციო ერი შესაძლოა არ იყოს გათვითც ობიერებული ამ პროცესებში და მისი მხრიდა ჩარევა უარყოფით გავლე ას ახდე დეს კომპა იის ბიზ ეს საქმია ობაზე.

თუმცა არსებობს მერე მხარეც, დირექტორებს შესაძლოა გაუჩ დეთ ცდუ ება გამოიყე ო კომპა იაზე კო ტროლი საკუთარი, და არა კომპა იის ი ტერესებისათვის (*Agency Cost*). ასევე შეიძლება წარმოიშვას კომპა იის სახსრების მფლა გველობითი ხარჯვის პრობლემა, რაც, როგორც წესი, გამოიხატება ხოლმე არააუცილებელ ვიზიტებში, შეუსაბამოდ მადალ ხელფასსა და ბო უსებში და სხვა მსგავსი სახის და ახარჯებში.¹²⁰

¹¹⁷ იქვე-257.

¹¹⁸ Bruner, Corporate Governance in the Common-Law World, Cambridge University Press, New York, 2013,35.

¹¹⁹ Girasa, Corporate Governance and Finance Law, Palgrave&Mcmillan, New York, 2013,110.

¹²⁰ იქვე.

2.4.1. დაემორჩილე ა გა მარტე¹²¹ – Comply or Explain Rule

ბრიტა ეთის კორპორაციული მართვის კოდექსის თა ახმად, პრი ციპი „დაემორჩილე ა გა მარტე“ (*Comply or Explain Rule*) დიდი ბრიტა ეთის კორპორაციული მართვის სავაჭრო იშა ია. კოდექსი არ წარმოადგენს მკაცრი და აწესების ერთობლიობას და მიიჩნევს, რომ კარგი კორპორაციული მართვა შესაძლოა გა ხორციელდეს სხვაგვარადაც, ვიდრე ეს კოდექსითაა დადგე ილი. შესაბამისად დირექტორატს მოეთხოვება იმოქმედოს კოდექსით დადგე ილი წესების დაცვით, ა შეძლოს დადგე ილი წესებისაგა გადახვევის აუცილებლობის სრულყოფილად და სარწმუნო დასაბუთება, ახ ა იმისა, თუ რატომ მიიღო სხვაგვარი გადაწყვეტილება. აღ იშ ული და აწესი კოდექსის მოქ ილობას უზრუნველყოფს და მოწო ებას იმსახურებს, როგორც აქციო ერების ასევე დირექტორთა მხრიდა აც.¹²²

„დაემორჩილე ა გა მარტე“ – პრი ციპი წარმატებით გამოიყე ება ფასია ი ქადაღდებით მოვაჭრე კომპა იებისათვის. ამ ტიპის კომპა იის ვალდებულებას წარმოადგენს დაემორჩილოს „ლისტი გის“ წესებს, ა დაასაბუთოს რა მიზეზით არ იცავს დადგე ილ ორმებს.¹²³

კორპორაციული მართვის კოდექსის თა ახმად, დირექტორთა რაოდე ობა კომპა იში უ და გა ისაზღვროს კომპა იის საქმი ობის შესაბამისად, იმგვარად, რომ კომპა იამ ორმალურად და ეფექტურად საქმი ობის გა ხორცილება შეძლოს. იგი არ უ და იყოს შეუსაბამოდ შემცირებული ა გაზრდილი.¹²⁴ ამასთა ბორდის თავჯდომარისა (*Chairman*) და აღმასრულებლი დირექტორის (*Chief Executive*) ფუ ქციები სხვადასხვა პიროვ ების მიერ უ და სრულდებოდეს და მათ შორის უფლებამოსილებები მკაფიოდ უ და იყოს გამიჯ ული.¹²⁵

ბორდის თავჯდომარისა და გე ერალური აღმასრულებელი დირექტორის პოზიციაზე ერთიდაიგივე პირის და იშვ ა არ არის რეკომე დირებული. აღ იშ ული თა ამდებობრივი ფუ ქციები შესრულებულ უ და იქ ეს სხვადასხვა პიროვ ებებს მიერ, ფუქციები ამ ორ პოზიცას შორის ათლად, (წერილობითი დოკუმეტის სახით) უ და იყოს გამიჯ ული.¹²⁶

კორპორაციული მართვის კოდექსი არ უშვებს ყოფილი აღმასრულებელი დირექტორის და იშვ ას ბორდის თავჯდომარის პოზიციაზე თუკი აქციო ერთა უმრავლესობის მხრიდა არ იქ ება

¹²¹ ზოგიერთ წყაროში ათარგმ ია როგორც „დაემორჩილე ა ასე ი“ის. ევროკავრთია ება კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისათვის, ხელმისაწვდომია: <http://www.elg.ge/?action=news&npid=28&lang=geo> , ასევე: Green Paper The EU Corporate Governance Framework : http://www.elg.ge/cms/site_images/EU%20Green%20Paper.pdf

¹²² *The UK Corporate Governance Code*, as amended on September 2012 , Comply or Explain, ხელმისაწვდომია: <https://www.frc.org.uk/Our-Work/Publications/Corporate-Governance/UK-Corporate-Governance-Code-September-2012.pdf> (ბოლოს გამოხმობილია 14.05.2014)

¹²³ ევროკავრთია ება კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისათვის, ხელმისაწვდომია: <http://www.elg.ge/?action=news&npid=28&lang=geo>

¹²⁴ *Smerdon*, A practical Guide to Corporate Governance, 4th Edition, Sweet&Maxwell, London, 2010, 58.

¹²⁵ *The UK Corporate Governance Code*, as amended on September 2012 , provision A.2.1, ხელმისაწვდომია: <https://www.frc.org.uk/Our-Work/Publications/Corporate-Governance/UK-Corporate-Governance-Code-September-2012.pdf> (ბოლოს გამოხმობილია 14.05.2014)

¹²⁶ *Mortimore*, (*Edit*) *Company Directors Duties, Liabilities and Remedies*, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 65.

გაცემული თა ხმობა აღ იშ ულთა დაკავშირებით. ასეთ შემთხვევაში კომპა იის აქციო ერებს უ და წარედგი თთ აქტი “დაემორჩილე ა გა მარტე” (*comply or explain*), სადაც გა მარტებული იქ ება მსგავსი გადაწყვეტილების საფუძვლები და აუცილებლობა კომპა იისათვის.¹²⁷ აღ იშ ული შეზღუდვა გა პირობებულია იმ საშიშროების არსებობით, რომ აღმასრულებელი დირექტორი, მის მიერ მა ამდე გა ხორციელებული საქმი თბის სპეციფიკის გათვალისწიებით, ვერ შეძლებს დამოუკიდებლობის შე არჩუ ებას. მარტივად რომ ითქვას, იგი კვლავაც ეცდება გა ახორციელოს აღმასრულებელი დირექტორის ფუ ქციები ა დაფაროს აღმასრულებელ პოზიციაზე ყოფ ის პერიოდში ჩადე ილი გადაცდომები.

მიუხედავად ზემოთქმულისა, არსებობს იმგვარი პრეცედე ტებიც, როდესაც კომპ იის აღმასრულებელი დირექტორი ბორდის თავჯდომარედ დაი იშ ა, მათ შორის *Barclays Bank* და *HSBC*, სადაც , შესაბამისად, მეთ ბარეტი (*Matt Barrett*) და სტეფა გრი ი (*Stephen Green*) და იშ ულ იქ ე ბორდის თავჯდომარის პოზიციაზე მას შემდეგ, რაც ისი ი იკავებდე ე აღმასრულებელი დირექტორის თა ამდებობას. ორივე კომპა იის მიერ წრდგე ილ იქ ა აქციო ერთათვის წერილი “დაემორჩილე ა გა მარტე” პრიციპების შესაბამისად.¹²⁸ კორპორაციული მართვის კოდექსი ასევე ითვალისწი ებს დამოუკიდებელი დირექტორების აუცილებელ არსებობას ბორდის შემადგე ლობაში.¹²⁹

წესს “დაემორჩილე ა გა მარტე” ითვალისწი ებს გერმა იის კორპორაციული მართვის კოდექსიც, რომლის თა ახმადაც, ტექსტში გამოყე ებული სიტვა “უ და”, თავის თავში გულისხმობს, რომ გერმა ულმა კომპა იამ უ და შეასრულოს აღ იშ ული რეკომე დაცია ა , წი ააღმდეგ შემთხვევაში, ახს ას, რატომ მიიღო სხვაგვრად მოქმედების გადაწყვეტილება. აღ იშ ული წესი ხელს უწყობს კოდექსის მოქ ილობას და ასევე საშულებას აძლევს კომპა იის მე ეჯმე ტს, საკუთარი წვლილი შეიგა თს კორპორაციული მართვის შემდგომ გა ვითარებაში.¹³⁰

სააქციო საზოგადოებათა შესახებ კა თ ის 161-ე პარაგრაფის თა ახმად, სააქციო საზოგადოება ვალდებულია საჯაროდ დაადასტუროს, რომ კორპორაციული მართვის კოდექსის შესაბამისად ოპერირებს, ხოლო წი ააღმდეგ შემთხვევაში, ვალდებულია ახს ას კოდექსის კო კრეტული რეკომე დაცი(ებ)ის შეუსრულებლობის მიზეზი და საფუძველი.¹³¹

აღ იშ ულიდა გამომდი არე, ცხადია, რომ გერმა ული კა თ მდებლობის თა ახმად, კორპორაციული მართვის კოდექსის პრიც იპების ზედმიწევ ით შესრულება სავალდებულო არ არის. თუმცა სააქციო საზოგადოებათა შესახებ კა თ ის 161-ე პარაგრაფის თა ახმად სავალდებულო წესით, საჯაროდ უ და იქ ეს გამჟღავ ებული, კორპორაციული მართვის კოდექსის პრი ციპების შესაბამისად ხდება კომპა იის მართვა თუ არა.

¹²⁷ *Smerdon, A practical Guide to Corporate Governance*, 4th Ed, Sweet&Maxwell, London, 2010, P.60-61.

¹²⁸ იქვე.61.

¹²⁹ *Smerdon, A practical Guide to Corporate Governance*, 4th Ed, Sweet&Maxwell, London, 2010, 63.

¹³⁰ *German Corporate Governance Code* (as amended on May 13, 2013 with proposals from the plenary meeting of May 13, 2013) ხელმისაწვდომია: http://www.thyssenkrupp.com/documents/investor/German_Corporate_Governance_Code_May_2013.pdf (ბოლოს გამოსხობილია: 14:05.2014)

¹³¹ *kawamura, Anderson, (Edit) Rodewald, Tielman, Germany* :in *Corporate Governance, Jurisdictional Comparisons*, Sweet & Maxwell, London ,2013, 97.

მე ეჯამე ტის მიერ ცრუ ი ფორმაციის მიწოდება კორპორაციული მართვის კოდექსთა კომპა იის მართვის შესაბამისობის შესახებ, თავისთავად და ცალსახად არ წარმოშობს მათ პასუხისმგებლობას, მაგრამ თუკი კოდექსთა შეუსაბამობასთა ერთად სახეზეა სამოქალაქო სამართლებრივი ა სისხლისსამართლებრივი გადაცდომა, მაში შესაძლოა დირექტორთა პირადი პასუხისმგებლობის საკითხი დადგეს.¹³²

კორპორაციული მართვის გამართულ სისტემას უამრავი დადებითი შედეგი მოაქვს როგორც თავდ კომპა იისათვის, ასევე ზოგადად იმ საზოგადოებისათვის, სადაც კომპა ია ახორციელებს საქმი ობას. კორპორაციული მართვა, შესაძლოა გამოეყ ებულ იქ ეს როგორც რისკების ეფექტური მართვის მექა იზმი. იგი ასევე იძლევა “გარა ტიას”, რომ კომპა ია არ აღმოჩ დება მაკო ტროლებელი ორგა ოების მხრიდა დაწესებული ჯარიმებისა თუ სხვაგვარი საჯარიმო გადასახადების პირისპირ. შესაბამისად, თუკი კომპა იის კორპორაციული მართვა ამ ყველაფერს უზრუ ველყოფს მიიჩ ევა, რომ ფუ ქცია შესრულებლია, ვი აიდა მის და იშ ულებას წარმოადგე ს სწორედ კომპა იაში საკუთრებისა და კო ტროლის გამიჯვ ის შედეგად წარმოშობილი ი ტერესთა კო ფლიქტის ეფექტური რეგულირება და მართვა.

2.5. კორპორაციული მართვის სისტემა საქართველოში

ქართულ კა ო მდებლობაში კორპორაციული მართვის ერთია ი გა ამარტება არ არსებობს¹³³, თუმცა იურიდიულ ლიტერატურაში იგი ისევე გა იმარტება როგორც ზემოთ იქ ა გა ხილული¹³⁴ და როგორც ამას აღიარებს თითქმის ყველა ქვეყ ის კორპორაციული მართვის კოდექსი, კერძოდ კორპორაციული მართვა წარმოადგე ს კორპორაციების ხელმძღვა ელობისა და მართვის სისტემას.¹³⁵

საქართველოში მოქმედი კომერციული ბა კებისათვის შექმ ილი კორპორაციული მართვის კოდექსი გა მარტავს, რომ კორპორაციული მართვა წარმოადგე ს მართვისა და კო ტროლის ერთია სისტემას, რომელიც გა საზღვრავს უფლებებისა და პასუხისმგებლობების გა აწილებას მმართველ ორგა ოებს, აღმასრულებელ ორგა ოებს, აქციო ერებსა და კომპა იით დაი ტერესებულ სხვა მხარეებს შორის. კორპორაციული მართვა ასევე მოიცავს გადაწყვეტილებისა და კომპა იის საქმი აობის გა ხორციელების ეფექტურობაზე მო იტორი გთა დაკავშირებულ წესებს და პროცედურებს.¹³⁶

საქართველოში არ არის უ იფიცირებული საკა ო მდებლო აქტი კორპორაციულ მართვასთა დაკავშირებით და შესაბამისად რელევა ტური ქცევის წესები დადგ ელია და გა ამრტებულია

¹³² იქვე.

¹³³ Fleickner, Hopt, (Edit) Chanturia, Jugeli, Georgia: Coprporate Givernance of Business Corporations in: Comparative Corporate Governance , A Functional and International Analysis, Cambridge University Press, New York, 2013, 504.

¹³⁴ იხ. თავი III

¹³⁵ იხ. ჭა ტურია, კორპორაციული მართვა და ხელმძღვა ელთა პასუხისმგებლობა საკორპორაციო სამართალში, თბილისი, 2006, 11.

¹³⁶ კორპორაციული მართვის კოდექსი კომერციული ბა კებისათვის, მხული 2 (ა) IFC-International Financial Corporation, თბილისი 2009.

სხვადასხვა საკაო მდებლო წყაროებში. კერძოდ, მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კაოი, ფასიაი ქალაქების ბაზრის შესახებ კაოი, კომერციული ბაკების საქმიანობის შესახებ კაოი, ეროვული ბაკის ბრძა ებებთა ერთად, არეგულებს კორპორაციულ მართვასთა დაკავშირებულ მიწველოვ საკითხებს. კომერციულ ბაკებთა მიმართებაში, IFC¹³⁷ -ის მიერ, ბაკების ასოციაციასთა და საფოლო ბირჟასთა ერთად შემუშავებულ იქა კორპორაციული მართვის კოდექსი რომელიც არ წარმოადგეს სავალდებულო დაკუმე ეტს და სარეკომე დაციო ხასიათს ატარებს.¹³⁸

ფია სური ისტიტუტები მიწველოვ როლს თამაშობენ არაერთი ქართული კომპაიის კორპორაციული მართვის პროცესში. მაგალითად ბაკი როგორც კრედიტორი, საკრედიტო ხელშეკრულებიდა გამომდი არეი არჩეებს უფლებამოსილებას მოიტორი გი გაუწიოს მსესხებელი კომპაიის საქმიანობას.¹³⁹ ამ მხრივ, გერმაიაში არსებულ მდგომარეობასთა მსგავსება აშკარად იკვეთება.

ქართული კომპაიები ძირითადად დებიტორული ფია სირებით სარგებლობენ რაც კომერციული ბაკების ძალაუფლებას ზრდის, თუმცა უდა აღიიშოს, რომ კომერციულ ბაკებს საქართველოში არ აქვთ შესაძლებლობა დაეუფლო კომპაიის საკოტროლო პაკეტს, ეროვული ბაკის ებართვის გარეშე.

კომერციული ბაკების საქმიანობის შესახებ საქართველოს კაოის მე-10(ა) მუხლის თახმად, კომერციული ბაკი უფლებამოსილია ეროვული ბაკის წიასწარი ებართვის გარეშე, პირდაპირ ა არაპირდაპირ ფლობდეს იურიდიული პირის საწესდებო კაპიტალის წილის არაუმეტს 20 % ისა, თუ ბაკის წილი არ აღემატება მისი სააქციო კაპიტალის 15 %-ს. აღიშული მუხლიდა გამომდი არე, კომერციული ბაკის მიერ სხვა იურიუდლი პირის საწესდებო კაპიტალის საკოტროლო პაკეტის ფლობის შესაძლებლობა გამორიცხული არ არის. კომერციულ ბაკს ამისათვის დასჭირდება ერეული ბაკის თახმობა. ეროვული ბაკის თახმობაა საჭირო ასევე, თუკი კომერციული ბაკის მიერ სხვა საწარმოში შექეილი წილი აღემატება ბაკის სააქციო კაპიტალის 15%-ს.

მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კაოი თავდაპირველად გერმაული კაო მდებლობის გავლენას გაიცლიდა გასხვაებით ფასიაი ქალაქების ბაზრის შესახებ კაოისაგა, რომელიც ამერიკული მოდელის მიხედვით იქა შექეილი.

მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კაოში 2008 წლის 14 მარტს გახორციელებული ცვლილებების შემდეგ, ძელი სათქმელია, თუ საწარმოს მმართველობის რომელი ფორმა და სისტემა იქა არჩეული. კარდი აღურად შეიცვალა ქართული კორპორაციების რეგულირების სამართლებრივი რეჟიმი. კაოის მაამდე არსებული რედაქცია სააქციო

¹³⁷ IFC-International Finance Corporation, საერთაშორისო საფიალო კორპორაცია, კორპორაციის შესახებ დეტალური იფორმაცია ის. http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/home

¹³⁸ Fleickner, Hopt, (Edit) Chanturia, Jugeli, Georgia: Corporate Governance of Business Corporations in: Comparative Corporate Governance, A Functional and International Analysis, Cambridge University Press, New York, 2013, 505.

¹³⁹ Fleickner, Hopt, (Edit) Chanturia, Jugeli, Georgia: Corporate Governance of Business Corporations in: Comparative Corporate Governance, A Functional and International Analysis, Cambridge University Press, New York, 2013, 506.

საზოგადოებაში სამეთვალყურეო საბჭოს არსებობას სავალდებულოდ თვლიდა, შპს-ებისათვის ეს ორგანო ფაქულტატიური იყო. ცვლილებების შემდეგ შპს-ის მომწესრიგებელი ორმების მოცულობა მკვეთრად შემცირდა. კა ო მდებელმა მეწარმე სუბიექტებს მისცა შესაბამისი საკითხების წესდებით რეგულირების ფართო უფლებამოსილება რის შედეგადაც სამეთვალყურეო საბჭოზე მითითება შპს-სთან მიმართებაში საერთოდ გაქრა. სამეთვალყურეო საბჭოს არსებობა ფაქულტატიურია სააქციო საზოგადოებისათვისაც, გარდა კა ო ით გათვალისწინებული შემთხვევებისა.

შეიძლება ითქვას, რომ გა ხორციელებული ცვლილებების შედეგად იმპერატიული ორმები „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კა ო ში საგრძობლად შემცირებულია შესაბამისად კა ო მდებლის მიერ *default rule* ა უ დისპოზიციური მოწესრიგების რეჟიმი იქ ა არჩეული¹⁴⁰. საერთო კრების კომპეტეცია, აწილობრივ ა თუ დაც მთლიანად, შესაძლოა სამეთვალყურეო საბჭოს ა დირექტორატს გადაეცეს. ასეთი და აწესი უცხოა გერმანული სააქციო სამართლისათვის.¹⁴¹

საზოგადოების დაფუძნების მსურველს თავისუფლად შეუძლია წესდებაში შეტანის გზით დაარეგულიროს და გაითვალისწინოს მისთვის მიზნულად საკითხები. მაგალითად: „დივიდენდების ოდენობა და მისი მიღების წესი გა ისახლდება საზოგადოების წესდებით“¹⁴², „წესდებით შეიძლება დადგინდეს გა სხვაგვარად წესი, რომელიც უზრუნველყოფს ჩვეულებრივი და პრივილეგირებული აქციების უფლებათა სხვაგვარად გა საზღვრას“.¹⁴³ კა ო ის ძველი ვერსია, პრივილეგირებული და ჩვეულებრივი აქციების უფლებათა სხვაგვარად გა საზღვრის შესაძლებლობას, წესდებაში გა სხვაგვარად შეტანის გზით არ ითვალისწინებდა.

ამგვარად, შეიძლება ითქვას, რომ კორპორაციული მართვის ქართული მოდელი სულ უფრო მეტად დაშორდა გერმანულს, მაგალითად: „წესდებით შეიძლება გა ისახლდეს, რომ სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი (წევრები) იყოს ამ სააქციო საზოგადოების დირექტორი (დირექტორები)“.¹⁴⁴ ამ ახალი ორმის შესაბამისად გაუქმდა კიდევ ერთი იმპერატიული ორმა, რომელსაც „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კა ო ი ითვალისწინებდა: „სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი არ შეიძლება იმავდროულად იყოს საზოგადოების დირექტორი ა სხვა პასუხისმგებელი აღმასრულებელი პირი“.¹⁴⁵ აგრეთვე კა ო ის გაუქმებული რედაქციის თანახმად, დირექტორატის ფუნქციები არ შეიძლება გადასცემოდეს სამეთვალყურეო საბჭოს. მოქმედი რედაქცია კი საპირისპიროს აწესებს და არაორაზროვად გა მარტავს, რომ დირექტორატის ფუნქციები შეიძლება გადაეცეს სამეთვალყურეო საბჭოს,

¹⁴⁰ ბურდული, სააქციო სამართლის საფუძვლები, ტომი I, თბილისი, 2010, 98.

¹⁴¹ იქვე.

¹⁴² „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კა ო ი, 52.1-ე მუხლი, 3-ე წი ადადება.

¹⁴³ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კა ო ი, 52.1-ე მუხლი 4-ე წი ადადება.

¹⁴⁴ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კა ო ი, 55-ე მუხლი 2-ე პუნქტი, მეორე წი ადადება.

¹⁴⁵ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კა ო ი, 55.3 მუხლი, (გაუქმებული რედაქცია). გაუქმებულია საქართველოს კა ო ით «მეწარმეთა შესახებ» კა ო ში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის შესახებ, დოკუმენტი №5913, 14.03.2008.

თუკი ეს წესდებით იქ ება გა საზღვრული.

ქართული სამეწარმეო კა ო მდებლობის რეფორმირების აუცილებლობაზე ამ სფეროში მოღვაწე ყველა იურისტი თა ხმდება, თუმცა კამათსა და აზრთა სხვადასხვაობას იწვევს საკითხი, კორპორაციული მართვის ერთ-საფეხურია ი (მო ისტური) სისტემა უ და იქ ეს არჩეული, თუ ორ საფეხურია ი (დუალისტური). შესაბამისად, ამ სისტემებს ჰყავს თავისი მომხრეებიც და მოწი ააღმდეგე იც, რომლებიც ცდილობენ დაასაბუთო საკუთარი პოზიციის მართებულობა.

აღ იმ ულთა დაკავშირებით, მსოფლიოში არსებული პრაქტიკა აჩვენებს, რომ ორივე მათგან ს შეუძლია შექმნას აწარმატებული მართვისა და ზედამხედველობის სისტემა, იფუ ქციო იროს წარმატებულად.¹⁴⁶

გერმა ია ორსაფეხურია ი სისტემის მიმდევარია, მაში როდესაც აშშ-ში და დიდ ბრიტანეთში ერთსაფეხურია ი ბორდი წარმატებით ფუ ქციო რებს. შესაბამისად, ეს ის შემთხვევაა, როდესაც იურისტების დავა ამ სისტემების დადებით თუ უარყოფით მხარეებზე არაფრის მომცემია (იმ თვალსაზრისით, რომ ორივე მათგან აქვს დადებითი და უარყოფითი მხაეები). მთავარია არსებული ტრადიციებისა და პრაქტიკის გათვალისწინებით შეირჩეს ის სისტემა, რომელიც უფრო მისაღები და მოსახერხებელია ქართული რეალობისათვის, რომელიც შეძლებს უფრო წარმატებულად ფუ ქციო ირებას ჩვე ს ქვეყა აში.

მეწარმეთა შესახებ კა ო ი კომპა იის დამფუძ ებლებს ა იჭებს უფლებამოსილებას გააკეთო არჩევა ი კორპორაციული მართვის მო ისტურ და დუალისტურ სისტემებს შორის. აქციო ერს/პარტ იორს თუ ექ ება უფლება აირჩიოს კორპორაციული მართვის მოდელი, გააკეთოს არჩევა ი ერთსაფეხურია (მო ისტურ) და ორსაფეხურია (დუალისტურ) სისტემებს შორის, ამაში ცხადია ცუდი არაფერია. მეწარმეთა შესახებ კა ო ის ხარვეზს წარმოადგენს ის, რომ კა ო ის თა ახმად ათლად არ არის გა საზღვრული როგორ უ და იქ ეს მართული კომპა ია არჩევა ის გაკეთების შემდეგ. ამ მხრივ, კა ო ში ცვლილების გა ხორციელების აუცილებლობა აშკარად სახეზეა.

კა ო ით უ და გა ისაზღვროს დამოუკიდებელი დირექტორების არსებობის აუცილებლობა იმ შემთხვევაში, თუკი დამფუძ ებელთა მიერ არჩეული იქ ება ერთსაფეხურია ი სისტემა. ასევე არ უ და იყოს დასაშვები დამოუკიდებელი დირექტორების და აღმასრულებელი დირექტორების ფუ ქციათა აღრევა, ისევე როგორც ეს არ არის დასაშვები ამერიკულ და ი გლისურ ბორდში. დუალისტური სისტემის არჩევის შემთხვევაში, კა ო ი არ უ და იძლეოდეს შესაძლებლობას, რომ სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი იმავდროულად იყოს დირექტორატის წევრიც, სხვაგვარად ამ ორ ორგა ოს შორის ფუ ქციათა გამიჯვ ა აზრს დაკარგავს. (გერმა ული მოდელი)

ამგვარად, ქართული კორპორაციული მართვის მოდელი მიმზიდველი აღმოჩნდება როგორც ამერიკული, ასევე ბრიტანული თუ ევროპული კომპა იებისათვის, ვი აიდა მათ ექ ებათ საშუალება აირჩიო მათთვის აც ობი რეგულირება. ქართული კომპა იების მოქ ილობის

¹⁴⁶ Recommendation on the role of (independent) non-executive or supervisory directors, Consultation document of the Services of the Internal Market Directorate General, European Commission, Brussels, 5 May 2004, ხელმისაწვდომია: http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/independence/2004-05-consultation_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია: 24.04.2014)

თვალსაზრისით, ასევე მიზნულად ია, რომ კაოით შესაძლებელი იყოს ერთხელ არჩეული კორპორაციული მართვის სისტემის შეცვლა, ხოლო აღნიშნული გადაწყვეტილების მიღების უფლება აქციონერთა უმრავლესობას უდაქოდეს. მსგავსი ორმის არსებობა საშუალებას მისცემს კომპაიას ექებოს ივესტორი, ბიზეს პარტიორი თუ პოტენციური მყიდველი (მაგალითად შერწყმის მიზით) როგორც ამერიკაში, ასევე ევროპის ებისმიერ ქვეყააში, ექება რა მას საშუალება მოახდის ოს კორპორაციული მართვის სისტემის ცვლილება მყიდველის იტერესების შესაბამისად.

2.6. დირექტორატის როლი კორპორაციული მართვის სისტემაში

დირექტორატი, კორპორაციული მართვის სისტემაში ასრულებს, საიმედო დაცვის ფუქციას კომპაიასა და კომპაიის მესაკუთრეებს (აქციონერებს) შორის, ხოლო მეორე მხრივ, უზუველყოფს საკოტრაქტო ურთიერთობის დაცვას მეექვეტსა და კომპაიას შორის.¹⁴⁷

აშშ-ის კორპორაციული მართვის მოდელში, დირექტორი ცეტრალურ როლს ასრულებს. დირექტორატს მიცემული აქვს ფართო უფლებამოსილება მიიღოს გადაწყვეტილება იკომპაიის საქმიანობასთან დაკავშირებულ თითქმის ყველა მიზნულად საკითხზე. ამ კუთხით, იგი გასხვავდება იურისდიქციებისგა სადაც მიზნულად გადაწყვეტილებებს, (მაგალითად, დივიდედის გააწილების პოლიტიკა, კომპაიისათვის საჭირო გარკვეული საგების შექების საკითხი და ა.შ.) აქციონერთა კრება იღებს, ხოლო დირექტორატი კი მხოლოდ აღასრულებს მათ.¹⁴⁸

ბორდი წარმოადგეს კორპორაციული მართვის ორგანოს, რომელსაც კომპაიის კაპიტალის მფლობელები აღიარებენ, როგორც უმთავრეს დაცვის საშუალებას საზოგადოების ქების მითვისებისა და ამკარად არასწორი მართვის წიადმდეგ.¹⁴⁹ ეს დაცვის საშუალება ქართული მეწარმეთა კაოის თაახმად საგრძობლად შესუსტებულია იმ ორმით რომელიც შესაძლებლად მიიქვს, რომ სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი იმავდროულად იყოს დირექტორატის წევრიც. აღნიშნულ საკითხზე დეტულად ქვემოთ იქება საუბარი.

კომპაიის ბიზეს საქმიანობას უძღვება დირექტორატი (*Board of Directors*) თუკი კომპაიის წესდებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული. თუკი კომპაიის წესდება არ ითვალისწინებს ბორდის არსებობას მაში იმ ორგანოს თუ პირს, რომელიც ასრულებს ბორდის

¹⁴⁷ მითითებულია: *Mantysaari, Organising the Firm, Theories of Commercial Law, Corporate Governance and Corporate Law, Springer-Verlag, Berlin-Heidelberg, 2012, 97.* მიხედვით

¹⁴⁸ *kawamura, Anderson, (Edit) Emmerich, Niles, Kenny, United States of America :in Corporate Governance, Jurisdictional Comparisons, Sweet & Maxwell, London 2013, 439.*

¹⁴⁹ *Mantysaari, Organising the Firm, Theories of Commercial Law, Corporate Governance and Corporate Law, Springer-Verlag, Berlin-Heidelberg, 2012, 97.*

ფუქციას აქვს იგივე უფლებები და მოვალეობები რაც ბორდს.¹⁵⁰

აშშ ბორდი (*Board of Directors*) შეგება “შიდა”(Inside) და “გარე (outside) დირექტორებისაგა .¹⁵¹ როგორც ცოხილია აშშ-ში ერთსაფეხურია იმმართველობის სისტემაა აუ ბორდი მართავს კომპაიას, თუმცა თავად ბორდი დაყოფილია. თუკი შევადარებთ ორსაფეხურია სისტემას მაგალითად როგორც ეს გერმა აიში და აწილობრივ, კაო მდებლობით გათვალისწინებულ შემთხვევებში, საქართველოშიც, გარე აუ outside (ლიტერატურაში ასევე ხშირად მოიხსენიება როგორც დამოუკიდებელი independent) დირექტორები ასრულებენ სამეთვალყურეო საბჭოს ფუქციებს, ხოლო შიდა Inside დირექტორები ასრულებენ იგივე ფუქციებს რასაც ქართული და გერმა ული დირექტორატი. მათ ხშირად მოიხსენიებენ, როგორც კორპორაციის ოფიცრებს corporate officers ვი აიდა სწორედ ისი ი უძღვებია კომპაიის ყოველდღიურ საქმიანობას. აშშ-ში ბორდის წარმომადგე ელი არ არის უფლებამოსილი წარმომადგე ლის მეშვეობით მიიღოს მოაწილეობა დრექტორთა კრებაზე, იგი ვალდებულია უშუალოდ და პირადად დაესწროს შეხვედრას.¹⁵²

დამოუკიდებელი დირექტორები არია იურისტები, პროფესორები, დირექტორი სხვა კორპორაციაში და ა.შ. ისი ი პოზიციაზე არჩეულ ი არია საკუთარი ცოდისა და ბიზეს გამოცდილების გამო¹⁵³ მსგავსად საქართველოში და გერმა იში მოქმედი სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებისა, რომლებიც როგორც წესი ასევე სხვადასხვა პროფესიის, ბიზესში გამოცდილი ადამიანები არაი .

გარადა ზედამხედველობისა და კონტროლის მიშვე ელოვა ი როლისა დამოუკიდებელი, გარე დირექტორები წარმოადგე ე კომპაიისა და მესამე პირების (მაგ. მომხმარებლები, მომწოდებლები და ა.შ.) დამაკავშირებელ რგოლს. დამოუკიდებელ დირექტორების არსებობა ზრდის კომპაიის შესაძლებლობას გამოიყეოს ა/და აკონტროლოს კომპაიისათვის სასიცოცხლოდ მიშვე ეოვა ი რესურსები, ამ უკა სე ელთა მიერ კომპაიისათვის მოხმარებული ცოდის, გამოცდილებისა და სოციალური კაპიტალის ხარჯზე. ისი ი ასევე ზრდია კომპაიისათვის საჭირო, პოტეციური და ახალი კავშირების წარმოშობის შესაძლებლობას.¹⁵⁴

დირექტორატი უდა შედგებოდეს ერთი ა მეტი ფიზიკური პორისაგა, ბორდის წევრების რაოდეობა შესაძლოა გაისაზღვროს წესდებით. ასეთ შემთხვევაში, დირექტორთა ოდეობის შეცვლა დასაშვებია მხოლოდ წესდების შეცვლის შედეგად. არ არის სავალდებულო, რომ დირექტორები წარმოადგე ე კომპაიის აქციოერებს თუკი წესდება ამგვარ რამეს არ ითვალისწინებს. წესდებით შესაძლოა დადგი დეს გარკვეული სახის საკვალიფიკაციო მოთხოვები

¹⁵⁰ Delaware General Coporation Law, para..141 (a) ob. Eisenberg (Edit) Corporatins and Other Business Organizations, 2013 Ed, West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 570.

¹⁵¹ Cheesemen, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013, 625.

¹⁵² Cheesemen, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013, 625.

¹⁵³ იქვე. 625.

¹⁵⁴ Filatotchev, Wright, (Edit) The Life Cycle of Corporate Governance, Corporate Governance in the New Global Economy, MPG Books Ltd, Cornwall, 2005, 39.

დირექტორებისათვის.¹⁵⁵

კომპა ია, რომლის აქციებიც გა თავსებულია საჯაროდ, ვალდებულია გამოიწვოს კომპა იის სათავეში მდგომთა ფუქციები. გამოიწვოს უდიდესი ვალდებულება ი ბორდის საქმიანობის სწორად წარმართვასა და აღმასრულებელ დირექტორთა ვალდებულებას შორის.¹⁵⁶ ბორდის საქმიანობის სწორად წარმართვას უზუველყოფს ბორდის თავმჯდომარე (*Chairman*), ხოლო კომპა იის ყოველდღიურ საქმიანობას უძღვება აღმასრულებელი დირექტორი. (*Chief Executive Director*)¹⁵⁷

ბორდის თავმჯდომარეს გააჩნია უფრო მეტი ვალდებულება, ვიდრე მხოლოდ დირექტორატის სხდომის ხელმძღვანელობაა. მას უდიდესი და ჰქონდეს მაღალი კვალიფიკაცია, რისი საშუალებითაც შეძლებს დაკისრებულ უფლება-მოვალეობათა გახორციელებას. იგი უძღვება დირექტორატის სხდომას, ვალდებულია უზრუნველყოს ამ ორგანოს ეფექტურობა. ვალდებულია უზრუნველყოს შესაბამისი დღის წესრიგის გარიგების დადგენა და დარწმუნდეს იმაში, რომ გასახილველად საჭირო შესაბამისი დრო აქვს დათმობილი დღის წესრიგით გათვალისწინებულ თითოეულ საკითხს. უზრუნველყოს რომ დირექტორებმა მიიღონ ზუსტი, დროული და ათელი ი ფორმაცია, და ხელი შეუწყოს გულახდილი დებატების არსებობას, რათა ამ გზით მოხერხდეს თითოეული დირექტორის მხრიდან ეფექტური როლის შეტანა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. ბორდის თავმჯდომარემ უდიდესი შეძლოს კოსტრუქციული გარემოს შექმნა და ამგვარი (კოსტრუქციული) დამოკიდებულების შეარჩევა აღმასრულებელ და არა-აღმასრულებელ (დამოუკიდებელ) დირექტორებს შორის.¹⁵⁸

თუკი დირექტორთა ხმები კოსტრუქციულ საკითხთა დაკავშირებით გაიყო, მაშინ ბორდის თავმჯდომარის ხმას გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება. აღნიშნული წესი არ მოქმედებს თუ, წესდების თანახმად, კვორუმის ახმის მიცემის მიზნებისათვის მიიწვევა, რომ თავმჯდომარე სხდომას არ ესწრება.¹⁵⁹

დირექტორს შეუძლია გადადგეს ებისმიერ დროს საკუთარი გაცხადების საფუძველზე. გაცხადება უდიდესი მიეწოდოს კომპა იას წერილობითი ფორმით ა ელექტრონული საშუალების გამოყენებით. გადადგომა ძალაში იქნება მას შემდეგ, რაც ის ადრესატს მიუვია, თუკი თავად გადადგომის შესახებ გაცხადება არ შიიცავს სხვა თარიღს ა მითითებას რაიმე სამომავლო მოვლენაზე.¹⁶⁰

ბორდის სრული შემადგენლობის უმრავლესობა წარმოდგენს კვორუმს და უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება, თუკი წესდებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.¹⁶¹

წესდება შეიძლება ითვალისწინებდეს გადაწყვეტილების მიღების

¹⁵⁵ *Delaware General Corporation Law, para.141 (b) ob. Eisenberg (Edit) Corporations and Other Business Organizations*, 2013 Ed, West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 570.

¹⁵⁶ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies*, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 65.

¹⁵⁷ *ოქვე*.65.

¹⁵⁸ *ოქვე*.117.

¹⁵⁹ *ოქვე*.118.

¹⁶⁰ *Delaware General Corporation Law, para.141 (b) ob. Eisenberg (Edit) Corporations and Other Business Organizations*, 2013 Edition, West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 570.

¹⁶¹ *Delaware General Corporation Law, para.141 (b) ob. Eisenberg (Edit) Corporations and Other Business Organizations*, 2013 Ed, West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 570.

შესაძლებლობას უბრალო უმრავლესობაზე უფრო მცირე ხმების ოდენობით, (კვორუმი) რაც, ებისმიერ შემთხვევაში, არ შეიძლება იყოს ხმების 1/3 ზე აკლები.¹⁶²

დირექტორატი უფლებამოსილია შექმნას ერთი ან მეტი კომიტეტი, თითოეულის შემადგელობაში ერთი ან მეტი დირექტორის მოაწილეობით.¹⁶³

თუკი დაფუძნების დოკუმენტით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული, წესდებით ან კომიტეტის და იშვს შესახებ დირექტორატის გადაწყვეტილებით შეიძლება გაისაზღვროს ქვე კომიტეტის არსებობა, კომიტეტის ერთი ან რამდენიმე წევრის მოაწილეობით, რომელზეც მოხდება გარკვეულ უფლებამოსილებათა დელეგირება.¹⁶⁴

დირექტორატის წევრები შესაძლოა და იშვს იმგვარად, რომ სრული შემადგელობის 1/3 ამოეწუროს უფლებამოსილების ვადა და იშვს იდა ერთ წელიწადში, 1/3 შემდეგ წელს, ხოლო და არჩე ერთ მესამედს კი შემდეგ წელს. ყოველი ვადის ამოწურვის შემდეგ ყოველწლიურ აქციო ერთა კრებაზე არჩეულ იქნება იმავე კლასის დირექტორები, რომლებსაც ვადა ამოეწურათ.¹⁶⁵ (კლასიფიცირებული ბორდი).

ად იშვს უდიდესი ითვალისწინებს I, II ან III კლასის დირექტორების არსებობას. პირველ კლასს უფლებამოსილების ვადა ეწურება ასეთი კლასიფიკაციის შემდეგ ჩატარებულ აქციო ერთა პირველ ყოველწლიურ კრებაზე, მეორე კლასს ამ მომენტისა და ერთი წლის შემდეგ, ხოლო მესამე კლასს 2 წლის შემდეგ.

ებისმიერი დირექტორი ან მთლიანად დირექტორატი შესაძლოა გათავისუფლებულ იქნეს დაკავებული პოზიციიდან რაიმე მიზეზით, ან მიზეზის გარეშე ხმის უფლების მქონე უმრავლესობაში მყოფი აქციონერების მიერ, გარდა ისეთი შემთხვევებისა, როდესაც კომპა იის წესდება სხვაგვარად არეგულირებს ამ საკითხს. კერძოდ, თუკი წესდება ითვალისწინებს კლასიფიცირებული ბორდის არსებობას, ან თუკი კომპა იას აქვს კუმულატიური ხმის მიცემის სისტემა, მაშინ აქციო ერები უფლებამოსილი არიან დაითხოვონ ასეთი ბორდი მხოლოდ რაიმე საფუძველით.¹⁶⁶

ასევე, თუკი კომპა იას აქვს წესდებით გათვალისწინებული კუმულატიური ხმის მიცემის სისტემა და გადაყენებულ უნდა იქნეს არა მთლიანად ბორდი არამედ კო კრებული დირექტორი, ასეთი დირექტორის დათხოვ ან საფუძველის გარეშე დაშვებული არ არის თუკი ხმები მისი გაშვების წინ ადამდეგ საკმარისი იქნებოდა მის ასარჩევად, მთლიანად ბორდის არჩევისას კუმულატიური წესით ხმის მიცემის შედეგად, ან თუკი არსებობს დირექტორთა კლასები, იმ კლასის დირექტორის

¹⁶² *Delaware General Coporation Law, para..141 (b) ob. Eisenberg (Edit) Corporatins and Other Business Organizations, 2013 Ed, West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 570.*

¹⁶³ *Delaware General Coporation Law, para..141 (c) (2) ob. Eisenberg (Edit) Corporatins and Other Business Organizations, 2013 Ed, West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 570.*

¹⁶⁴ *Delaware General Coporation Law, para..141 (c) (3) ob. Eisenberg (Edit) Corporatins and Other Business Organizations, 2013 Ed, West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 570.*

¹⁶⁵ *Delaware General Coporation Law, para..141 (d) ob. Eisenberg (Edit) Corporatins and Other Business Organizations, 2013 Ed, West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 572.*

¹⁶⁶ *Delaware General Coporation Law, para..141 (k) (i) ob. Eisenberg (Edit) Corporatins and Other Business Organizations, 2013 Ed, West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 573.*

ასარჩევად რომელ კლასსაც იგი გა ეკუთვ ება.¹⁶⁷

ჩა აწერი, რომელიც დირექტორთა ყოველგვარი საფუძვლის გარეშე დათხოვ ას უშვებს, შეიძლება ემსახურებოდეს დირექტორატის პასუხისმგებლობისა და ა გარიშვალდებულების გაზრდას. თავისთავად ცხადია, როდესაც დირექტორისათვის ც ობილია, რომ ებისმიერ დროს შეიძლება გათავისუფლებულ იქ ეს პოზიციიდა , იგი უფრო მეტი მო დომებით მოეკიდება საქმეს, ვი აიდა მის გასათავსუფლებლად საჭირო არ არის რაიმე საფუძველის არსებობა, მაგალითად ვალდებულების დარღვევა და ა.შ. ამ პირობებში აქციო ერი უფლებამოსილია გაუშვას დირექტორი დაკავებული პოზიციიდა უბრალოდ იმიტიომ, რომ მას ასე სურს. დაუშვათ მას მიან ია, რომ დირექტორის მიერ შესრულებული სამუშაო საშუალო ხარისხისაა და არ გა ეკუთვ ება უმაღელეს პროფესიულ დო ეს. ამ და აწესის არარსებობის შემთხვევაში დირექტორის გათავისუფლება დაკავებული პოზიციიდა მისი ვადის ამოწურვამდე შესაძლებელი იქ ება მხოლოდ უხეში გადაცდომისა თუ ვალდებულების დარღვევის გამო. უბრალოდ სამუშაოს არასათა ადოდ შესრულება (*Mere underperformance*) ვერ გახდება გათავისუფლების მიზეზი.¹⁶⁸

აქციო ერთა უფლებამოსილება, გაათავისუფლო დირექტორი ყოველგვარი საფუძვლის გარეშე, ქრება, თუკი დელავერში რეგისტრირებულ კომპა იას კლასიფიცირებული (*Classified or Staggered Board*) ბორდი ჰყავს. ¹⁶⁹ როგორც მითითებული მუხლიდა გამომდი არეობს დელავერის საკორპორაციო კა ო მდებლობის თა ახმად, შესაძლებელია რომ აქციო ერს არ ქო დეს უფლება ებისმიერ დროს საკუთარი გადაწყვეტილებით გაათავისუფლოს დირექტორი დაკავებული პოზიციიდა , თუკი წესდება ითვალისწი ებს გათავისუფლებისათვის შესაბამისი საფუძვლის არსებობას. თუ რა შეიძლება ჩაითვალოს შესაბამის საფუძვლად, ეს სასამართლოს მსჯელობის საკითხი შეიძლება გახდეს. აღ იშ ული მუხლი იცავს დირექტორებს უსაფუძვლოდ დათხოვ ისგა , რაც მეტ დამოუკიდებლობას ა იჭებს მათ საქმი ობის გა ხორცილებისას და აქციო ერებისაგა უფრო დამოუკიდებლად გრძ ობე თავს. აღ იშ ული ფაქტი კი გამორიცხავს დირექტორის გადახრას უმრავლესობაში მყოფი აქციო ერ(ებ)ის მიმართ. ასეთი სახის ჩა აწერს არ იც ობს არც ი გლისის, არც გერმა იის და არც საქართველოს საკორპორაციო კა ო მდებლობა, სადაც უმრავლესობაში მყოფი აქციო ერ(ებ)ი უფლებამოსილია ებისმიერ დროს, ყოველგვარი საფუძვლის გარეშე, გაათავისუფლოს დირექტორი დაკავებული პოზიციიდა .

ზემოაღ ი შუელი ორმა საშუალებას აძლევს აქციო ერებს აწო - დაწო ო და გააკეთო არჩევა ი იმასთა დაკავშირებით, თუ კომპა იის მართვის პროცესში ძალაუფლების გადა აწილების თვალსაზრისით

¹⁶⁷ *Delaware General Coporation Law, para..141 (k) (ii) ობ. Eisenberg (Edit) Corporatins and Other Business Organizations, 2013 Ed, West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 573. (In the case of a corporation having cumulative voting, if less than the entire boards to be removed, no director may be removed without cause if the votes cast against such director's removal would be sufficient to elect such director if then cumulatively voted at an election of the entire board of directors, or, if there be classes of directors, at an election of the class of directors of which such director is a part.)*

¹⁶⁸ *Moore, Corporate Governance in The Shadow of the State, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2013, 103.*

¹⁶⁹ *იქვე*.103.

რომელია მათთვის მისაღები მოდელი. მოდელი, რომელიც დირექტორთა გაზრდილ პასუხისმგებლობას გულისხმობს აქციო ეთა მიმართ (საფუძვლის გარეშე გათავისუფლების შესაძლებლობა), თუ ბორდის დამოუკიდებლობა, სტრატეგიული გა გრძობადობა და აქციო ერთა ჩარევისაგა ავტო ომიურობის შე არჩე ებაა მათთვის მ იშვ ელოვა ი (გათავისუფლების შესაძლებლობა მხოლოდ სათა ადო საფუძვლით)¹⁷⁰

ი გლისში მოქმედი კომოა იათა შესახებ აქტის მეათე თავი ეხება დირექტორთა და იშვ ისა და კომპა იის მიმართ მათი ვალდებულებების საკითხებს.

აქტის თა ხმად, დიდ ბრიტა ეთში ებისმიერი კომპა ია ვალდებულია ჰყავდეს დირექტორი. აუცილებელია, რომ დირექტორატში ერთი ფიზიკური პირი მაი ც იყოს, ხოლო მი იმალური ასაკი დირექტორად დასა იშ ი პირისათვის არის 16 წელი.¹⁷¹ აქტი ასევე გა საზღვრავს, რომ დირექტორთა არჩევასთა დაკავშირებით გადაწყვეტილება აქციო ერთა კრებამ უ და მიიღოს ი დივიდუალურად თითოეულ მათგა თა მიმართებაში.¹⁷² ე.წ. *Block Voting*¹⁷³ აქტის თა ახმად დაშვებული არ არის.

არც მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კა ო ი ითვალისწი ებს დირექტორათა ერთობლივად და იშვ ას, თითოეული მათგა ის და იშვ ასთა დაკავშირებით ხდება გადაწყვეტილების მიღება. გადაწყვეტილება აქაც მიიღება აქციონერთა კრების მიერ იმ კომპა იებში, რომლებსაც, კა ო ის თა ახმად, არ მოეთხოვებათ ჰყავდეთ სამეთვალყურეო საბჭო, ხოლო იმ კომპა იებში, სადაც სამეთვალყურეო საბჭო ფუ ქციო ირებს, ა საკუთარი სურვილით, ა კა ო ის მოთხოვ ათა შესაბამისად, (მაგ. კომერციული ბა კეები) გადაწყვეტილებას დირექტორთა და იშვ ის შესახებ იღებს სამეთვალყურეო საბჭო, თითოეულ მათგა თა დაკავშირებით ცალ-ცალკე და არა ერთობლივად.¹⁷⁴

კომპა იათა შესახებ აქტის 162 (1) პარაგრაფის თა ახმად, დირექტორთა შესახებ მო აცემები სავალდებულო რეგისტრაციას ექვემდებარება. 168 (1) პარაგრაფის თა ახმად დირექტორი შესაძლოა გათავისუფლებულ იქ ეს დაკავებული თა ამდებობიდა პარტ იორთა საერთო კრების მიერ სათა ადოდ მიღებული გადაწყვეტილებით, მისი უფლებამოსილების ვადის ამოწურვამდე და მის გათავისუფლებას არ შეიძლება ხელი შეუშალოს დირექტორსა და კომპა იას შორის გაფორმებულმა რაიმე სახის ხელშეკრულებამ.¹⁷⁵

¹⁷⁰ Moore, Corporate Governance in The Shadow of the State, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2013, 103.

¹⁷¹ CompaniesAct2006,Para:154,155,157,ხელმისაწვდომია:http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :29.04.2014)

¹⁷² CompaniesAct2006,Para:160(1),ხელმისაწვდომია:http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :29.04.2014)

¹⁷³ Block Voting- არის აქციო ერთა კრებაზე ხმის მიცემის წესი, რომლის თა ახმადაც თითოეულ ხმის უფლების მქო ე აქციო ერს შესაძლებლობა აქვს ხმა მისცემს ერთზე მეტ კა დიდატს ხოლო საბოლოო ჯამში დირექტორის პოზიციაზე არჩეულად ითვლება ის ვი ც მეტ ხმას მიიღებს, თუ დაც ამ უკა ასე ელს არ ქო დეს მიღებული ხმის უფლების მქო ე აქციო ერთა ხმების ახევარზე მეტი. (51%) <http://www.electoral-reform.org.uk/block-vote>

¹⁷⁴ “კომერციული ბა კეების საქმია ობის შესახებ” საქართველოს კა ო ი მუხლი 15 (1)

¹⁷⁵ CompaniesAct2006,Para:168(1),ხელმისაწვდომია:<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs>

აღ იმ ულთა დაკავშირებით, დირექტორს უფლება აქვს თავი დაიცვას გათავისუფლების წი ააღმდეგ და მოითხოვოს, რომ მოუსმი ო პარტ იორთა/აქციო ერთა კრებაზე. მას ასევე შეუძლია წერილობით დააფიქსიროს საკუთარი პოზიცია და მოითხოვოს, რომ მისი მოხსე ება წაიკითხო კრებაზე. ამასთა მოხსე ება გო იერული მოცულობის უ და იყოს.¹⁷⁶

ი გლისის კა ო მდებლობა უშვებს შესაძლებლობას კოპა იის წესდებით გა ისაზღვროს დირექტორთა უფლება-მოვალეობი, თუმცა ამ დოკუმე ტით კა ო მდებლობით დადგე ილი მოთხოვ ები არ უ და გაუფასურდეს ა შეიზღუდოს.¹⁷⁷

ებისმიერი დებულება, რომლიც გამორიცხავს დირექტორის პასუხისმგებლობას მისი მხრიდა კომპა იის მიმართ ჩადე ილი დაუდევრობის, ვალდებულების არ შესრულების, კეთილსი დისიერებისა და დობის დარღვევის გამო, ბათილია.¹⁷⁸

2.6.1. კომპა იის მმართველი ორგა ოები ქართულ კორპორაციულ მართვის სისტემაში

სამეთვალყურეო საბჭო ქართული კომპა იებისათვის სავალდებულო ორგა ოს ადარ წარმოდგე ს. მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კა ო ის 55.1 მხულით გა ისაზღვრება თუ როდის არის სავალდებულო სამეთვალყურეო საბჭოს შექმ ა. კერძოდ, სამეთვალყურეო საბჭოს არსებობა სავალდებულოა იმ სააქციო საზოგადოებებისათვის, რომელიც “ფასია ი ქალაღების ბაზრის შესახებ” საქართველოს კა ო ის მიხედვით არის ა გარიშვალდებული საწარმო, ¹⁷⁹ რომლის ფასია ი ქალაღები სავაჭროდ არის დაშვებული ფასია ი ქალაღების ბაზარზე, ა სააქციო საზოგადოება საქართველოს ეროვ ული ბა კის მიერ არის ლიცე ზირებული, ა სააქციო საზოგადოების აქციო ერთა რაოდე ობა აღემატება ასს.¹⁸⁰

რაც შეეხება კომერციულ ბა კებს, რომლებიც როგორც ც ობილია სააქციო საზოგადოების ფორმით იქმ ება, სამეთვალყურეო საბჭოს შექმ ის წესებს აქ „კომერციული ბა კების საქმია ობის შესახებ“ კა ო ი გა საზღვრავს. ¹⁸¹ და არჩე შემთხვევებში სამეთვალყურეო საბჭოს

[/ukpga_20060046_en.pdf](#) (ბოლოს გამოსმობილია :29.04.2014)

¹⁷⁶ *Companies Act 2006*, Para: 169 ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოსმობილია :29.04.2014)

¹⁷⁷ *Hollington*, *Hollington on Shareholder's Rights*, 7th Ed, Sweet & Maxwell, London, 2013, 50. ობ. ასევე *Comp. Act. Sec.232*

¹⁷⁸ *იქვე* 55.

¹⁷⁹ ა გარიშვალდებულ საწარმოდ (საჯარო ფასია ი ქალაღების ემიტე ტად) მიიჩ ევა „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კა ო ის შესაბამისად დაფუძ ებული იურიდიული პირი, რომელსაც გამოშვებული აქვს საჯარო ფასია ი ქალაღები (გარდა სრულად დაფარული სასესხო ფასია ი ქალაღებისა). “ფასია ი ქალაღების ბაზრის შესახებ” საქართველოს კა ო ი მუხლი 9.1.

¹⁸⁰ “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი მუხლი 55.1.

¹⁸¹ “კომერციული ბა კების საქმია ობის შესახებ” საქართველოს კა ო ი, მუხლი 14.

უფლებამოსილება ი შესაძლოა შესრულებულ იქ ეს კომპა იის მართვის სხვა ორგა ოს მიერ.

მეწარმეთა შესახებ კა ო ის 9.8 მუხლის თა ახმად, იმ საზოგადოებაში, რომელშიც სახელმწიფო ფლობს ხმათა საერთო რაოდე ობის 50%-ზე მეტს, საქართველოს მთავრობის გადაწყვეტილებით შეიძლება შეიქმ ას სამეთვალყურეო საბჭო. ასევე სამთვალყურე საბჭოს სავალდებულება შესაძლოა გა ისაზღვროს წესდებით.¹⁸²

მრავალფეროვა ი ფუ ქციები რაც სამეთვალყურეო საბჭოს გააჩ ია შესაძლებელია შეჯამდეს ძირითადი ტერმი ის “დირექტორატის კო ტროლი” ქვეშ.¹⁸³

სამეთვალყურეო საბჭო იშ ავს და ათავისუფლებს დირექტორებს, უფლებამოსილია გამოთხოვოს დირექტორატის საქმი ობის შესახებ ი ფორმაცია, შეისწავლოს დამოუკიდებლად ა გარე ექსპერტების დახმარებით კომპა იის ფი ა სური მდგომარეობა, კომპა იის საქმია ობის გა ხორციელების პროცესი, აქტივები და პასივები. სამეთვალყურეო საბჭო ასევე ადასტურებს წლიურ და შუალდურ ა გარიშებს.¹⁸⁴ მეწარმეთა შესახებ კა ო ის 55-ე (8) მუხლის თა ხმად, თუკი წესდებით სხვა რამ არ არის გა საზღვრული, გარკვეული ოპერაციების გა ხორციელება მხოლოდ სამეთვალყურეოს საბჭოს კომპეტე ციაში შედის.¹⁸⁵ ხოლო ამავე კა ო ის 55-ე მუხლის მე-10 პუ ქტის თა ახმად, “ამ მუხლის მე-8 პუ ქტის შესაბამისად სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ თა ხმობის გაუცემლობის შესახებ ი ფორმაცია, შეტა ილი უ და იქ ეს

¹⁸² “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი, მუხლი 54.6 (ე)

¹⁸³ Fleickner, Hopt, (Edit) Chanturia, Jugeli, Georgia: Coprporate Givernance of Business Corporations in: Comparative Corporate Governance , A Functional and International Analysis, Cambridge University Press, New York, 2013, 508.

¹⁸⁴ “მეწარმეთა შესახებ” კა ო ი, მუხლი 55.1.

¹⁸⁵ “მეწარმეთა შესახებ” კა ო ი, 55.8 თუ წესდებით სხვა რამ არ არის დადგე ილი, მხოლოდ სამეთვალყურეო საბჭოს თა ხმობით შეიძლება გა ხორციელდეს შემდეგი საქმია ობა:

- ა) საწარმოს 50%-ზე მეტი წილის შეძე ა და გასხვისება;
- ბ) ფილიალების დაარსება და ლიკვიდაცია;
- გ) წლიური ბიუჯეტისა და გრძელვადია ი ვალდებულებების მიღება;
- დ) ვალდებულებათა აღება და უზრუ ველყოფა, რომლებიც აღემატება სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ დადგე ილ ოდე ობას; დაუშვებელია სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებისა და დირექტორების ვალდებულებათა უზრუ ველყოფა, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ამის თაობაზე გადაწყვეტილება მიღებულია საერთო კრების მიერ;
- ე) დირექტორთა უფლებამოსილების ფარგლების დადგე ა;
- ვ) ახალი სახის ეკო ომიკური საქმია ობის დაწყება ა არსებული სახის საქმია ობის შეწყვეტა;
- ზ) სამეურ ეო პოლიტიკის ზოგადი პრი ციპების დადგე ა;
- თ) სავაჭრო წარმომადგე ლების (პროკურისტების) და იშე ა და გამოწვევა;
- ი) საზოგადოების აქციებისა და სხვა ფასია ი ქადალდების საფო დო ბირჟაზე სავაჭროდ დაშვების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება;
- კ) ხელმძღვა ელი პირებისათვის მოგებასა და მსგავს ურთიერთობებში მო აწილეობის გა საზღვრა, მათი საპე სიო უზრუ ველყოფის პრი ციპების დადგე ა და საერთო კრებისთვის დასამტკიცებლად წარდგე ა;
- ლ) საზოგადოების ქო ების შეძე ის ა გასხვისების (ა ერთმა ეთთა დაკავშირებული ასეთი გარიგებების) შესახებ გადაწყვეტილებების მიღება, რომელთა დირებულება აღემატება სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ დადგე ილ ოდე ობას;
- მ) იმ საკითხზე გადაწყვეტილების მიღება, რომელიც კა ო ით არ გა ეკუთვ ება საერთო კრებისა და დირექტორის კომპეტე ციას.

სააქციო საზოგადოების წლიურ აგარიშში, თუ წესდებით სხვა რამ არ არის დადგე ილი.”

2010 წლის 10 ივლისის გადაწყვეტილებაში საქართველოს უზე აესმა სასამართლომ გა მარტა, რომ და აწესი, რომლითაც გა ისაზღვრება გარკვეულ ტრა ზაქციებზე სამეთვალყურეო საბჭოს თა ხმობის აუცილებლობა (მაგ. მშკ 55.8), წარმოადგე ს კორპორაციული მართვის ცალკეული ორგა ოების კომპეტე ციათა გამიჯვ ის მკაცრ რეგლამე ტაციას, რომლითაც რეგულირდება საზოგადოების შიგ ით მართვის ორგა ოთა უფლება-ვალდებულებების საკითხი. ამდე ად, სამეთვალყურეო საბჭოს თა ხმობა წარმოადგე ს ამ ორგა ოს არა ვალდებულებას, არამედ უფლებას, რომელიც ემსახურება საზოგადოების კორპორაციულ მართვას.¹⁸⁶

საკასაციო პალატამ გა მარტა, რომ ზემოაღ იშ ული და აწესით საზოგადოების ხელმძღვა ელის (დირექტორის) უფლებამოსილების შეზღუდვის მიუხედავად, ამ უკა ასკ ელის მიერ იმ გარიგების დადება, რომლის დადების უფლებამოსილება მას არ გააჩ და, მესამე პირის პასუხისმგებლობას იწვევს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ამ შეზღუდვის შესახებ იცოდა კო ტრაჰე ტმა ა, როცა საზოგადოების წარმომადგე ელი და კო ტრაჰე ტი მოქმედებდ ე გა ზრახ (“მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ის (2002 წლის რედაქციის) 9.5 მუხლი). ად იშ ული ორმით დაცულია საზოგადოების ი ტერესები და, როგორც ალი იშ ა, ამ დაცვითი მექა იზმის ამოქმედებისათვის აუცილებელია არსებობდეს კო ტრაჰე ტის არაკეთილსი დისიერების ფაქტი.¹⁸⁷

მეწარმეთა კა ო ის 55(9) მუხლის თა ახმად, “სამეთვალყურეო საბჭოს პასუხისმგებლობისათვის გამოიყე ება ამ კა ო ის მე-9 მუხლის მე-6 პუ ქტი და 56-ე მუხლის მე-4 პუ ქტი”. კა ო ის ეს ორმა იმპერატიული ფორმით არის ჩამოყალიბებული, რაც იმას იშ ავს, რომ ამ და აწესის წესდებით შეცვლა დაუშვებელია, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებს გააჩ იათ საწარმოს მიმართ დირექტორატის იდე ტური ვალდებულებები, შესაბამისად, აშრომში ცალკე სამეთვალყურეო საბჭოს მოვალეობები გა ხილული არ არის გარდა სპეციპფიკური შემთხვევებისა, რაც სამეთვალყურეო საბჭოს წევრზე შეიძლება გავრცელდეს.

როგორც ალი იშ ა, დირექტორი დაკავებული პოზიციიდა შესაძლოა გათავისუფლებულ იქ ეს სამათვალყურეო საბჭოს მიერ, ად იშ ული მიდგომა საკითხისადმი გამოწვეულია დირექტორისათვის კომპა იის მართვის პროცესში მი იტებული ძალაუფლების გამო წარმოშობილი რისკის დაბალა სების აუცილებლობით.¹⁸⁸

არსებული საკორპორაციო კა ო მდებლობა უშვებს დირექტორატის აღმასრულებელი ფუ ქციის სამათვალყურეო საბჭოს მიერ შესრულების შესაძლებლობას, წესდებით გათვალისწი ებულ გამო აკლის შემთხვევებში. თუმცა ათლად გა საზღვრული არ არის თუ რა შეიძლება

¹⁸⁶ საქართველოს უზე აესი სასამართლოს გადაწყვეტილება №ას-1234-1493-09, 10 ივლისი, 2010 წელი.

¹⁸⁷ საქართველოს უზე აესი სასამართლოს გადაწყვეტილება №ას-1234-1493-09, 10 ივლისი, 2010 წელი.

¹⁸⁸ Fleickner, Hopt, (Edit) Chanturia, Jugeli, Georgia: Coprporate Givernance of Business Corporations in: Comparative Corporate Governance , A Functional and International Analysis, Cambridge University Press, New York, 2013, 508. ასევე იხ. სუს გადაწყვეტილება №3კ/359-01, 712, 715, 30 მარტი, 2001 წელი

იგულისხმებოდეს “გამო აკლის შემთხვევებში”, მაგალითად, შესაძლებელია თუ არა, რომ ეს იყოს გარდამავალი პერიოდი დირექტორის გადაყვებას და ახალი დირექტორის და იშვ ას შორის.¹⁸⁹

სამეთვალყურეო საბჭოს ძირითადი ფუნქციები სწორედ დირექტორატის საქმია ობაზე კო ტროლში გამოიხატება. სამეთვალყურეო საბჭოს, ებისმირ დროს შეუძლია მოითხოვოს დირექტორებისაგა საქმია ობის ა გარიში. იშ ავს და ებისმირ დროს გამოიწვევს დირექტორებს. როგორც პროფესორი ლადო ჭა ტურია აღ იშ ავს, დირექტორების საქმია ობაზე ზედამხედველობის გა ხორციელება სამეთვალყურეო საბჭოს მხრიდა არ იშ ავს მხოლოდ საქმია ობის მართლზომიერებაზე ზედამხედველობას და კო ტროლს, არამედ საქმია ობის მიზა შეწო ილობისა და ყაირათია ობის გაკო - ტროლებას.¹⁹⁰ ამიტომ სამეთვალყურეო საბჭო პასუხისმგებელი არაა მხოლოდ დირექტორატის მიერ მართლზომიერ გა ხორციელებაზე, არამედ მის ეფექტურობაზეც იმ პერსპექტივით, რომ საწარმომ რაც შეიძლება მეტი მოგება ახოს¹⁹¹.

მეწარმეთა შესახებ კა ო ის 55-ე მუხლის მე-7² პუნქტის თა ახმად, დირექტორის ფუნქცია წესდებით გათვალისწინებულ შემთხვევებში შეიძლება გადაეცეს სამეთვალყურეო საბჭოს წევრს. ასევე, ამავე მუხლის მეორე პუნქტის მეორე წი ადადების თა ახმად, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი უფლებამოსილია იმავდროულად იყოს საწარმოს დირექტორი, რაც იმას გულისხმობს, რომ მაკო ტროლებელი, იმავე დროს, არის პირი ვისზეც კო ტროლი ხორციელდება.¹⁹²

ისმის კითხვა, თუ საზოგადოების დირექტორი იმავდროულად სამეთვალყურეო საბჭოს წევრიც იქ ება, ხომ არ გამოიწვევს ეს სამეთვალყურეო საბჭოს მხრიდა დირექტორატზე კო ტროლის შესუსტებას? აღ იშ ული კო ტროლის არარსებობა კი, თავის მხრივ, შეიძლება სავალალოდ აისახოს საზოგადოების მომავალზე. დასმულ კითხვაზე დადებითი პასუხი უ და გაეცეს. დირექტორი, რომელიც იმავდროულად სამეთვალყურეო საბჭოს წევრიცაა, თავის თავს ვერ გააკო ტროლებს ეფექტურად და ხარისხია აღ, ხოლო კა ო ის და აწესი, რომლის თა ახმადაც დირექტორები არ შეიძლება უმრავლესობას წარმოადგე დ ე სამეთვალყურეო საბჭოში,¹⁹³ მარტივად რომ ვთქვათ, სათა აღო გარა ტიებს ვერ იძლევა და ვერ პასუხობს კორპორაციული მართვის თა ამედროვე სტა დარტებს, რაც ცალსახად უარყოფითად უ და შეფასდეს.

დირექტორების მო აწილებით არსებული სამეთვალყურეო საბჭო სულ უფრო მეტად ემსგავსება ამერიკულ ბორდს (*The Board of Directors*), ვიდრე გერმა ულ სამეთვალყურეო საბჭოს (*Aufsichtsrat*). საყოველთაოდ აღიარებული მოსაზრების თა ახმად, ამერიკული ბორდი კორპორაციის

¹⁸⁹ Fleckner, Hopt, (Edit) Chanturia, Jugeli, Georgia: Corporate Governance of Business Corporations in: Comparative Corporate Governance, A Functional and International Analysis, Cambridge University Press, New York, 2013, P.508

¹⁹⁰ Grunewald, Gesellschaftsrecht.2.Afl.1996, S. 254-255. მითითებულია: ჭა ტურია ლ., ი იძე თ., მეწარმეთა შესახებ კა ო ის კომე ტარი, გამომცემლობა “სამართალი,” 2002, 411.

¹⁹¹ ჭა ტურია., ი იძე, მეწარმეთა შესახებ კა ო ის კომე ტარი, გამომცემლობა “სამართალი,” 2002, 411.

¹⁹² ბურდული, სააქციო სამართლის საფუძვლები, ტომი I, თბილისი, 2010, 98.

¹⁹³ “მეწარმეთა შესახებ” კა ო ი 55-ე მუხლი, მეორე აწილი, ბოლო წი ადადება

მართვის ერთადერთი სავალდებულო ორგა ოა.¹⁹⁴ გარდა ამისა, ბორდს აქვს როგორც სამეთვალყურეო საბჭოს, ასევე გამგეობის (დირექტორატის) უფლებამოსილება, რაც მას აქცევს კორპორაციის ყველაზე ძლიერ და გავლენიან ორგა ოდ.¹⁹⁵ სწორედ ასეთ ორგა ოს შეიძლება წარმოადგედეს ქართული სამეთვალყურეო საბჭო, რომლის შემადგენელია ლობაშიც დირექტორი შედის. თუმცა მეწარმეთა შესახებ კა ო ს აკლავა ებები აქვს, ვი აიდა იგი არ ითვალისწინებს იმ შეზღუდვებს და მოთხოვნებს რასაც კორპორაციული მართვის საუკეთესო პრაქტიკა იძლევა და რომლებიც ამერიკულ ბორდზე ვრცელდება.

კორპორაციული მართვის საუკეთესო პრაქტიკა იძლევა რეკომენდაციას, რომ კომპა იაში გე ერალური აღმასრულებელი დირექტორისა და ბორდის თავმჯდომარის პოზიციებზე და იშ ულ იქ ეს სხვადასხვა პიროვ ებები. ვი აიდა , აღმასრულებელი დირექტორის მიერ ბორდის თავმჯდომარის პოზიციის შესრულებაც დიდ ძალაუფლებას ა იჭებს და ქმ ის ამ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების საფრთხეს.¹⁹⁶ ამ დროს, ფაქტიურად, მართვისა და კო ტროლის ფუ ქციები არეულია ერთმა ეთში, ვი აიდა , ბორდის თავმჯდომარეს ევალება აკო ტროლოს აღმასრულებელ დირექტორთან საქმიანობა. ცხადია, ზემოთ მოყვანილი გარემოების არსებობისას, კო ტროლის მექა იზმი საგრძობლად იქ ება შესუსტებული, რაც საბოლოო ჯამში უარყოფითად შეიძლება აისახოს კომპა იის საქმიანობაზე.

კორპორაციული მართვის თვალსწრისით, ასევე დიდი მ იშე ელობა აქვს დამოუკიდებელი გარე დირექტორების არსებობას, ვი აიდა ისი ი ახორციელებენ მაკო ტროლებელ ფუ ქციას კომპა იის მართვის პროცესში. **პირველი**, მათ გააჩ იათ საჭირო ცოდ ა და გამოცდილება, ხოლო თუკი აღმოჩ დება, რომ ისი ი არაკომპეტე ტურები არიან ამ, ეს გამოიწვევს მათთვის ეკო ომიკური და რეპუტაციული სახის და აკარგებს და **მეორე**, ვი აიდა ისი ი არ არიან ჩართული კომპა იის ყოველდღიურ საქმიანობაში, მოსალოდ ელია, რომ მშვიდად, მიუკერძოებლად და კო სტრუქციულად გა ახორციელებენ დირექტორთა გადაწყვეტილებებზე დაკვირვებასა და კო ტროლს.¹⁹⁷ ასევე აღიარებულია დამოუკიდებელი დირექტორების გა საკუთრებული როლი კომპა იათა შერწყმადანუფლებისას. ითვლება, რომ ისი ი ხელს უწყობენ აქციო ერთა პოზიციის დაცულობას ამ პროცესში.¹⁹⁸

მეწარმეთა შესახებ კა ო ი სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების ევალიფიკაციის, მათ ფი ა სურ და იურიდიულ დამოუკიდებლობასთან დაკავშირებულ საკითხებს არ არეგულებრს და ღიად ტოვებს, რამაც შესაძლოა პრაქტიკაში ამ ორგა ოს არაეფექტური მუშაობა გამოიწვიოს. ქართული კა ო მდებლობა ასევე არ იც ობს დამოუკიდებელი დირექტორების ი სტიტუტს და არ შეიცავს სავალდებულო და აწესს მათი

¹⁹⁴ ჭა ტურია, კორპორაციული მართვა და ხელმძღვანელთა პასუხისმგებლობა საკორპორაციო სამართალში, გამომცემლობა “სამართალი,” თბ., 2006, 112.

¹⁹⁵ ჭა ტურია, კორპორაციული მართვა და ხელმძღვანელთა პასუხისმგებლობა საკორპორაციო სამართალში, გამომცემლობა “სამართალი,” თბ., 2006, 113.

¹⁹⁶ Adelopo, Auditor Independence-Auditing, Corporate Governance and Market Confidence-Corporate Social Responsibility Series, Gower Publisher Limited, Surrey, 2012, 14.

¹⁹⁷ იქვე.33.

¹⁹⁸ იქვე.

კორპორაციული მართვის სისტემაში არსებობის შესახებ, რაც იმ პირობებში, როდესაც სამთავალყურეო საბჭოს წევრებს შეუძლიათ დირექტორატის ფუნქციები შეასრულო და ასევე იმის გათვალისწინებით, რომ სამთავალყურეო საბჭოში, როგორც წესი, უმრავლესობაში მყოფი აქციო ერბის წარმომადგე ლები იკავებენ ადგილს, (ვი აიდა ეს ორგა ო აქციო ერთა მიერ აირჩევა) ცალსახად უარყოფითად უ და შეფასდეს.¹⁹⁹

2.6.1.1. დირექტორატი

მეწარმეთა კა ო ში გა ხორციელებული ცვლილებების გათვალისწინებით, დირექტორატი უ და იქ ეს მიწ უული იმ ძირითად ორგა ოდ, რომელსაც გააჩ ია კომპა იის საქმი ობის მართვისა და კო ტროლის უფლებამოსილება. შესაბამისად, მ იშე ელოვა ია, რომ მოხდეს დირექტორატის წევრებთა ერთად კო ტროლის ფუ ქციის აუდიტის კომიტეტისათვის (არსებობის შემთხვევაში) გადაცემა.²⁰⁰

დირექტორი სამეწარმეო საზოგადოების მართვის აუცილებელი ორგა ოა, რომელსაც გადამწყვეტი მ იშე ელობა ე იჭება საზოგადოების საქმი ობის სწორად წარმართვაში. ²⁰¹ როგორც აღი იშ ა, გა ხორციელებული ცვლილებების შემდეგ არ იქ ა გათვალისწინებული დამოუკიდებელი დირექტორების არსებობა. ე.წ “*Non-management Directors*”. იმ პირობებში, როდესაც სამთავალყურეო საბჭო სავალდებულო ორგა ოს აღარ წარმოადგე ს, მ იშე ელოვა ია არსებობდეს კო ტორილი დირექტორატის საქმი ობაზე.

აქციო ერთა საერთო კრება ყოველდღიურ ბიზ ესის წარმოებას ეფექტურ კო ტორლს ვერ გაუწევს. ი ვესტორისათვის, რომელიც აპირებს ფულის დაბა დებას უდიდესი მ იშე ელობა ე იჭება იმას, თუ როგორ ხდება გადაწყვეტილებების მიღება და ხორციელდება თუ არა კო ტროლი დირექტორის საქმი ობაზე. მიღებული გადაწყვეტილების შესრულებაზე კო ტროლს, რა თქმა უ და, თავად დირექტორატი ახორციელებს. ი ვესტორისათვის საი ტერესოა, როგორ იღებს ეს ორგა ო გადაწყვეტილებას და არსებობს თუ არა გადაწყვეტილებათა მიღების პროცესზე ეფექტური კო ტროლი.

დამოუკიდებელი დირექტორების არსებობა ბორდში, მ იშე ელოვა ი სიგ აღია ი ვესტორებისათვის, ვი აიდა აღ იშ ული ფაქტი ცხადყოფს, რომ დირექტორატი ყოველთვის მზადაა “შემოწმება” გაიაროს დამოუკიდებელი პროფესიო ალების მხრიდა , მეორე დადებითი თვისება,

¹⁹⁹ იხ. Fleickner, Hopt, (Edit) Chanturia, Jugeli, Georgia: Coprporate Givernance of Business Corporations in: Comparative Corporate Governance , A Functional and International Analysis, Cambridge University Press, New York, 2013, 509.

²⁰⁰ Fleickner, Hopt, (Edit) Chanturia, Jugeli, Georgia: Coprporate Givernance of Business Corporations in: Comparative Corporate Governance , A Functional and International Analysis, Cambridge University Press, New York, 2013, 507.

²⁰¹ ლაზარა შვილი, თა ამედროვე საკორპორაციო სამართლის თეორიული და პრაქტიკული საკითხები, სასამსახურო ხელშეკრულება საწარმოს დირექტორთა , პარტ იორი და დირექტორი შიდასაზოგადოებრივ ურთიერთობებში 309-342, გამომცემლობა “მერიდია ,” 2009, 309.

რაც დამოუკიდებელი დირექტორების არსებობას შეიძლება ქო დეს, არის ის, რომ დირექტორები უფრო მეტად დაცულ ი არია აქციო ერთა მიერ მათ წი ააღმდეგ წარდგე ილი სარჩელებისგა ²⁰².

ად იშ ულის გათვალისწი ებით შესაძლებელია დასკვ ის გაკეთება, რომ გა ხორცილებული ცვლილებების შემდეგ მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კა ო ით გათვალისწი ებული საწარმოს მართვის სისტემა არც თუ მიმზიდველია ი ვესტორებისათვის. დირექტორატის უფლებები და ფუ ქციები გაზრდილია, კოტროლი კი შესუსტებული.

საქართველოში კორპორაციული მართვის გამოცდილების და კულტურის სიმცირის გამო, დირექტორები, სამეთვალყურეო საბჭო (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) და აქცი ერები “ხიდის” ერთ მხარეს არაი , ხოლო საწარმოში დასაქმებული მუშაკები კი ამ ხიდის მეორე მხარეს. საქართველოში დამკვიდრებული მცდარი პრაქტიკის შესაბამისად, დირექტორი უ და ასრულებდეს აქციო ერთა და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრთა მითითებებს, წი ააღმდეგ შემთხვევაში იგი სამსხურს დაჰკარგავს.²⁰³ ად იშ ული პრაქტიკა, რა თქმა უ და, არ შეესაბამება მეწარმეთა შესახებ საქათველოს კა ო ის და აწესს, რომლის თა ახმადაც, საზოგადოების ხელმძღვა ელების ვალდებულება არ წყდება იმის გამო, რომ ისინი მოქმედებდ ე პარტ იორთა გადაწყვეტილების შესასრულებლად.²⁰⁴

საზოგადოების წი აშე პასუხისმგებელი არია სამთვალყურეო საბჭოსა და დირექტორატის წევრები, თუკი ისი ი მეწარმისათვის დამახასიათებელი კეთილსი დისიერებითა და გულმოდგი ებით არ მოეკიდებია მათზე დაკისრებულ მოვალეობას.²⁰⁵

დირექტორი (მენეჯერი) უნდა იყოს კარგი მედიატორი და მოქმედებდეს როგორც აქციო ერთა, ასევე კომპა იაში დასაქმებულ თა ამშრომელთა სასარგებლოდ. დირექტორი, რომლიც “ხიდის” ერთ მხარეს დგას, პირ ათლად ვერ შეასრულებს კა ო მდებლობით მასზე დაკისრებულ მოვალეობებს, მიუხედავად იმისა თუ ხიდის რომელ მხარეს დგას იგი.

2.6.2. იურიდიული კო სულტაციის მიღების უფლება

დირექტორატი საზოგადოების მართვის უმთავრესი რგოლია. მისი პროფესიო აღიზში და უ არია ობა მ იშე ლოვ ად გა საზღვრავს საწარმოს წარმატებას, შესაბამისად დირექტორის უფლება - მიიღოს იურიდიული რჩევა, გაიაროს კო სულტაცია შესაბამის თა ამშრომელთა

²⁰²Clarke D. C., Three Concepts of the Independent Directors (PP 73-111) in: Delaware Corporate law Journal, Volume 32, Widener University School of Law, 2007, 106, <http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/decor32&id=1&collection=journals&index=journals/decor>>..

²⁰³ იხ. საქართველოს უზე აესი სასამართლოს 2003 წლის 26 ივ ისის გა ჩი ება (საქმე№ას 68-767-03) უზე აესმა სასამართლომ საქმე დააბრუ ა ხელახლა გა სახილველად, საქმე ეხებოდა დირექტორის თა ამდებობიდა გათავისუფლებას, ხოლო გათავისუფლების მიზეზად დირექტორსა და აქციო ერებს შორის არსებული უთა ხმოება სახელდებოდა.

²⁰⁴“მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი 9.6 მუხლი..

²⁰⁵ ბურდული, ქო ებრივი ურთიერთობა სააქციო საზოგადოებაში, თბილისი, 2008, 94-95

ა თუ დაც კომიტეტთა , ძალზე მ იშვ ელოვა ია.

დელავერის კა ო მდებლობა ამ უფლებას სასიცოხლო უფლებას უწოდებს. საქართველოს კა ო ი “მეწარმეთა შესახებ”, მსგავსი სახის და აწესს არ იც ობს, თუმცა კა ო ის შესაბამისი მუხლების გა მარტების საფუძველზე²⁰⁶ შესაძლებელია დასკვ ის გაკეთება, რომ ქართული კომპა იის დირექტორს უფლება აქვს მოითხოვოს იურიდიული კო სულტაცია გადაწყვეტილებასთა დაკავშირებით არსებულ მ იშვ ელოვა საკითხებზე. უფრო მეტიც, თუ დირექტორი მიიღებს გადაწყვეტილებას შესაბამისი ი ფორმაციის გარეშე, შესაძლებელია, რომ მას პასუხი მოეთხოვოს ზია ისათვის თუკი გადაწყვეტილებას მსგავსი შედეგი მოყვება²⁰⁷.

დირექტორების მოვალეობაა, უფრო მეტიც, ისი ი წახალისებულ უ და იყვ ე იმისათვის, რომ მიიღო სარისკო გადაწყვეტილებები, რათა გაზარდო მოგება და შემოსავალი საწარმოსათვის და შესაბამისად აქციო ერთათვის.²⁰⁸რა თქმა უ და, აქ არ იგულისხმება გადაწყვეტილების ბრმად მიღება. სარისკო გადაწყვეტილება აუცილებლად სათა ადო, სრულყოფილი ი ფორმაციის საფუძველზე უ და იქ ეს მიღებული, რომ დირექტორის პასუხისმგებლობის საკითხი არ დადგეს.

2.6.3. დირექტორის ა აზღაურება

დირექტორის ა აზღაურება უ და ასახავდეს ისეთ ღირებულებებს, როგორცაა სამართლია ობა და კეთილსი დისიერება²⁰⁹ . ვი აიდა ა აზღაურების საკითხი შეიცავს ასევე მორალურ კომპო ე ტებს, როგორებიცაა სიძუ წე და საკუთარი ი ტერესების ხარჯზე სხვათა უგულებელყოფა. შესაბამისად, საწამოს მოგების თა აბარი და სამართლია ი გადა აწილება არის ერთ-ერთი მაჩვენებელი ამდვილად მოქმედებს თუ არა კომპა ია სამართლია ობისა და მაღალი ეთიკური ორმების დაცვით.²¹⁰

დირექტორთა უმრავლესობის ა აზღაურება მჭიდროდ არის დამოკიდებული კომპა იის წარმატებაზე და ფორმულა, რომლის მიხედვითაც დირექტორი ა აზღაურებას იღებს, კავშირში უ და იყოს იმასთა , თუ რამდენ ად მომგებია ია კომპა ია. თუკი კომპა ია მოგების მიღებას ვერ ახერხებს, ხოლო დირექტორი მაი ც ცდილობს მიიღოს საარგებლი ბო უსის სახით, ად იშ ული ქმედება მას ჩაეთვლება საწარმოს მიმართ ზრუ ვისა და ერთგულების მოვალეობის დარღვევად.²¹¹

სარბა ეს ოქსლეის აქტის 304-ე მუხლის თა ახმად, დირექტორები

²⁰⁶“მეწარმეთა შესახებ” საქართველო კა ო ი მე-9, 56-ე მუხლები,

²⁰⁷ “მეწარმეთა შესახებ” საქართველო კა ო ი 56.4-ე მუხლი

²⁰⁸იქვე.

²⁰⁹ *Rosamund*, Business Ethics in: Corporate Social Responsibility, Publisher, Kluwer Law International , Hague, 2005 , 32.

²¹⁰ *Rosamund*, Business Ethics, in: Corporate Social Responsibility, Publisher, Kluwer Law International , Hague, 2005 , 32.

²¹¹ *Walsh, Lowry*, CSR and Corporate Governance, in: Corporate Social Responsibility, Publisher, Kluwer Law International , Hague, 2005, 51.

ვალდებულ ი არია დააბრუო ბო უსის სახით აღებული თა ხა, თუკი გაირკვევა, რომ კომპა ია კაო მდებლობის შესაბამისად არ აწარმოებდა ფი ა სურ ა გარიშგებას და მას მოუხდება ახალი ა გარიშგების წარგე ა.²¹² აღ იშ ული აქტი ასევე უკრძალავს საჯარო (ლია) სააქციო საზოგადოებებს სესხების გაცემას ბორდის წევრებზე, როგორც დამოუკიდებელ ასევე აღმასრულებელ დირექტორებზე.²¹³

გერმა იაში, დირექტორის ა აზღაურებასთა დაკავშირებით კომპა იის სახელით აქციო ერებთა მოლაპრაკებას აწარმოებს სამეთვალყურეო საბჭო. ა აზღაურება არ შეიძლება სადაო გახდეს აქციო ერთა ა მარაგეულირებელი ორგაოების მხრიდა, მაგრამ შესაძლოა დადგეს სამეთვალყურეო საბჭოს პასუხისმგებლობის საკითხი, თუკი აღმოჩ დება, რომ ა აზღაურება შეუსაბამოდ დიდია.²¹⁴

გერმა იის კორპორაციული მართვის კოდექსის რეკომე დაციის თა ახმად, კო ტრაქტის ვადამდე შეწყვეტის გამო კომპე საცია არ უ და აღემატებოდეს ბოლო ორი წლის გა მაველობაში მიღებულ ა აზღაურებას, დამატებითი ბე ეფიტების ჩათვლით.²¹⁵

პრეცედე ტული სამართალის თა ახმად, დირექტორი არ არის უფლებამოსილი მიიღოს გადაწყვეტილება საკუთარი ა აზღაურებისა და კომპე საციის შესახებ. აღ იშ ული შეზღუდვა გა საკუთრებით მ იშვ ელოვა ი გახდა მას შემდეგ, რაც ბოლო ხა ებში დირექტორთა ა აზღაურების ზრდის კოლოსალური მანვე ებლი დაფიქსირდა.²¹⁶

აშშ-ში, როგორც წესი აღმასრულებელი დირექტორების ა აზღარუების საკითხს დამოუკიდებელი, გარე დირექტორები წყვეტე . დირექტორატის ა აზღაურებასთა დაკავშირებით მ იშვ ელოვა ი გადაწყვეტილება იქ ა მიღებული დის ეის საქმეზე დელავერის სასამართლოს მიერ. აღ იშ ული საქმეს ასევე მ იშვ ელობა აქვს *Business Judgement Rule*- თა მიმართებაშიც, იმდე აღ, რამდე დაც მიუხედავად საქმიდა გამომდი არე, კომპა იის პრეზიდე ტისათვის მიცემული აშკარად გადამეტებული ა აზღაურებისა, დირექტორები მაი ც აღმოჩ დ ე აღ იშ ული ი სტიტუტის დაციის ქვეშ.²¹⁷

საქართველოს კაო ი მეწარმეთა შესახებ არ არეგულირებს დირექტორთა ა აზღაურებასთა დაკავშირებულ საკითხებს. კაო ში სიტყვა “ა აზღაურება” ამ კო ტექსტში არც ერთხელ არ არის გამოყე ებული. შესაბამისად, არსებული რეგულირების თა ახმად, იგი მთლია აღ მხარეთა შეთა ხმებაზეა დამოკიდებული. ცხადია მხარეთა შეთა ხმება მ იშვ ელოვა ია ა აზღაურების გა საზღვრის პროცესში, მაგრამ, მსოფლიოში დამკვიდრებული პრაქტიკიდა გამომდი არე, კაო ი უ და იძლეოდეს ძირითად მიმართულებებს, ზოგად მითითებებს ა აზღაურებასთა დაკავშირებით. მაგალითად, აკეთებდეს ხაზგასმას

²¹² Walsh, Lowry, CSR and Corporate Governance, in: Corporate Social Responsibility, Publisher, Kluwer Law International, Hague, 2005, 52.

²¹³ Barnes, Dworkin, Richards, Law For Business, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 519.

²¹⁴ kawamura, Anderson, (Edit) Rodewald, Tielman, Germany :in Corporate Governance, Jurisdictional Comparisons, Sweet & Maxwell, London 2013, 101.

²¹⁵ kawamura, Anderson, (Edit) Rodewald, Tielman, Germany :in Corporate Governance, Jurisdictional Comparisons, Sweet & Maxwell, London 2013, 101.

²¹⁶ Barnes, Dworkin, Richards, Law For Business, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 518.

²¹⁷ დეტალურად დის ეის საქმესთა დაკავშირებით იხ. თავი IV. ქვეთავი მე-2.

ა აზღაურების სამართლიაობაზე, კომპა იის მომგებიაობასა და დირექტორატის ა აზღაურებას შორის ლოგიკურ კავშირზე. როგორც კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისათვის ევროკავშირის სამოქმედო გეგმაში, ე.წ. “მწვა ე მოხსე ებაშია” აღ იშ ული, მმართველი ორგა ოს ა აზღაურება კომპა იის საქმია ობას უ და შეესაბამებოდეს.²¹⁸ აღ იშ ული საკითხის დარეგულირება მ იშე ელოვა ია რათა შეზღუდოს ამ კუთხით არაკეთილსი დისიერი დამოკიდებულება კომპა იის მიმართ. მსგავსი ში აარსის ორმას პრევე ციული მ იშე ელობაც აქვს. იგი უბიძგებს დირექტორს უარი თქვას შეუსაბამოდ მაღალი ა აზღაურების მიღებაზე. დავის არსებობისას, ყოველი კო კრეტული შემთხვევიდა გამომდი არე სასამართლომ უ და დაადგი ოს, რა ჩაითვლება შეუსაბამოდ მაღალ ა აზღაურებად.

3. აქციო ერები (წილის მფლობელები) კორპორაციული მართვის სისტემაში

კორპორაციული მართვის მოდელების შექმ ის ერთ-ერთ ძირითად მიზ ს, აქციო ერთა უფლებების დაცვა წარმოადგე ს. გა საკუთრებით უმცირესობაში მყოფი აქციო ერთა ჯგუფის ი ტერესების დაცვაა საჭირო, ვი აიდა მათ კომპა იის საქმია ობის კო ტროლის შესაძლებლობა აკლებად აქეთ. ბოლო ხა ების რეფორმები ი გლისსა და ამერიკაში სწორედ ამ იდეით არის შთაგო ებული. რაც გა აპირობებს კიდევ იმ პირების პასუხისმგებლობას რომლებიც საწარმოს მართავე . პასუხისმგებლობის დაწესების ერთ-ერთ უმთავრეს მიზა ს სწორედ აქციო ერთა უფლებების დაცვა წარმოადგე ს. ყველაზე მ იშე ელოვა ი, რაც აქციო ერთა დაცვის თვალსაზრისით არსებობს, არის უტყუარი ი ფორმაციის მიწოდების ვალდებულება და რეფორმები მიმართულია სწორედ იმისკე , რომ გაიზარდოს აქციო ერისათვის მიწოდებული ი ფორმაციის ხარისხი და სისწორე.²¹⁹

აქციო ერები კომპა იის მესაკუთრებს წარმოადგე ე . მათ შესაძლებლობა აქეთ გავლე ა მოახდი ო ბიზ ესის მართვაზე დირექტორთა და იშე ის ა /და სწარმოს წესდებაში ცვლილებების შეტა ის გზით, მაგრამ მათ არ გააჩ იათ უფლებამოსილება მიიღო მმართველობითი გადაწყვეტილება ი კომპა იის ყოველდღიურ საქმია ობასთა დაკავშირებით. აღ იშ ული ძალაუფლება დელეგირებულია დირექტორებზე.²²⁰

აქციო ერებს, როგორც წესი, არ გააჩ იათ უფლებამოსილება მისცე მითითებები დირექტორებს კომპა იის ყოველდღიური საქმია ობის მართვის შესახებ. თუმცა არსებობს გარკვეული საკითხები, რაც აუცილებლად მოწო ებული უ და იქ ეს აქციო ერთა მხრიდა . მაგალითად, გადაწყვეტილება შერწყმასთა დაკავშირებით, კომპა იის

²¹⁸ Green Paper, The EU Corporate Governance Framework: http://www.elg.ge/cms/site_images/EU%20Green%20Paper.pdf

²¹⁹ Walsh, Lowry, CSR and Corporate Governance in: Corporate Social Responsibility, Publisher, Kluwer Law International , Hague, 2005, 54.

²²⁰ Barnes, Dworkin, Richards, Law For Business, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 514.

მთელი აქტივის ა აქტივის მ იშვ ელოვა ი აწილის (როგორც წესი გა საზღვრულია წესდებით) გასხვისების, ლიზი გით გაცემის ა გაქირავების შესახებ, ლიკვიდაციის შესახებ ებაყოფლობით გადაწყვეტილების მიღება და ა.შ., თუმცა, ბიზ ეს კორპორაციების შესახებ მოდალური აქტის თა ახმად (MBCA), წი ადადება აღ იშ ულ კორპორაციულ ქმედებებთა დაკავშირებით უ და მოდიოდეს დირექტორატისგა .²²¹

აქციო ერისათვის ი ფორმაციის მიწოდების გარეშე მისი მო აწილეობა კომპა იის მართვაში აქციო ერთა მთავარ კრებამდე ა კრების ჩატარების პროცეში, ვერ იქ ება ეფექტური. მას პერიოდულად უ და მიეწოდებოდეს ი ფორმაცია დირექტორატისგა კომპა იაში მიმდი არე მ იშვ ელოვა მოვლე ებთა დაკავშირებით. შესაბამისად, აქციო ერთა საერთო კრების და იშვ ის შესახებ ი ფორმაციის დროულად მიწოდება აუცილებელია იმისათვის, რათა აქციო ერმა კრებაში აქტიური და სრულყოფილი მო აწილეობა შეძლოს.²²²

მოგების გა აწილება, ძირითადად, დამოკიდებულია მე ეჯშე ტის გადაწყვეტილებაზე, კომპა იის ეკო ომიკურ გა ვითრებასა და წი სვლაზე და კაპიტალური ბაზრის ზეწოლაზე.²²³ აღ იშ ული ფაქტი მ იშვ ელოვა ია იმდე აღ, რამდე ადაც სწორედ დირექტორატი იღებს გადაწყვეტილებას მოგების გა აწილებასთა დაკავშირებით და წარადგე ს შესაბამის წი ადადებას აქციო ერთა საერთო კრებაზე. აშშ-გა გა სხვაგვებით, მეწარმეთა შესახებ კა ო ის მე-8 მუხლის თა ახმად, გადაწყვეტილებას დივიდე დის გა აწილების შესახებ აქციო ერთა საერთო კრება იღებს.

კორპორაციული მართვის მ იშვ ელოვა ი შემადგე ელი ელემენტია და ამიტომ აუცილებლად უ და აღი იშ ოს, აქვთ თუ არა აქციო ერებს ერთგულების ვალდებულება საწარმოს და სხვა აქციო ერთა მიმართ. მიჩ ეული იყო, რომ ძირითადად უმრავლესობაში მყოფ აქციო ერს თუ აქციო ერთა ჯგუფს გააჩ და ეს ვალდებულება საწარმოს მიმართ. თუმცა, გერმა იის კა ო მდებლობის თა ახმად, უმცირესობაში მყოფ აქციო ერებსაც წარმოეშობათ ერთგულების მოვლეობა თუკი მათ შეუძლიათ გავლე ის მოხდე ა (მაგ. თუკი მათ აქვთ გადაწყვეტილების დაბლოკვის შესაძლებლობა *blocking shareholding* ა ვეტოს უფლება *veto right* და სხვა მსგავსი სახის შემთხვევებში) აქციო ერთა გადაწყვეტილებაზე. აღ იშ ულის გათვალისწი ებით შეიძლება ითქვას, რომ ერთგულების მოვალეობის სტა დარტი აქციო ერთათვის აქციო ერთა გადაწყვეტილებაზე გავლე ის მოხდე ის პროპორციულია.²²⁴

გერმა ული კა ო მდებლობის თა ახმად, აქციო ერის მხრიდა ერთგულების ვალდებულება არსებობს არა მხოლოდ კომპა იასთა , არამედ სხვა აქციო ერებთა მიმართაც, თუმცა სასამართლო პრაქტიკა ადგე ს, რომ უმცირესობაში მყოფ აქციო ერებს არ გააჩ იათ ასეთი ვალდებულება.²²⁵

²²¹ იქვე. 514.

²²² Siems, *Convergence in Shareholder Law*, Cambridge university Press, New York, 2008, P 96

²²³ იქვე. 97.

²²⁴ Neville, Sorenson, (Edit) *Company Law and SMEs*, Thomson Reuters Professional, Copenhagen, 2010, 130-131.

²²⁵ Neville, Sorenson, (Edit) *Company Law and SMEs*, Thomson Reuters Professional, Copenhagen,

აქციო ერთა ფიდუციური ვალდებულების არსებობამ კამათი გამოიწვია დიდ ბრიტანეთში. კერძოდ, დამკვიდრებული პრაქტიკის თაახმად, ფიდუციური ვალდებულება შეიძლება ჰქონდეს იმას, ვისაც სხვის აქტივებზე აქვს წვდომა და ჩაბარებული აქვს ეს აქტივი სამართავად. ასეთ პირებს წარმოადგენენ დირექტორები, რომლებსაც გააჩნიათ კიდევ ფიდუციური ვალდებულება ი საწარმოს მიმართ, მაგრამ აქციო ერები არ მართავენ კომპანის აქტივს, შესაბამისად მათ არ უნდა ჰქონდეთ ფიდუციური ვალდებულება საწარმოს მიმართ.²²⁶ თუმცა მიუხედავად ამისა, არსებობს გარემოებები როდესაც აქციო ერებს გააჩნიათ ერთგულების ვალდებულება საწარმოს მიმართ და ასეთ საქმეებს ბრიტანეთის პრეცედენტული სასამართლო პრაქტიკაც იცნობს.

მაგალითად, სასამართლო პრაქტიკა ადგენს, რომ საწარმოს წესდების შეცვლისას უმრავლესობაში მყოფ აქციო ერს გააჩნია საწარმოს, როგორც მთლიანად, მიმართ ფიდუციური ვალდებულება. თუმცა გასაკუთრებით რთულ ამოცანად რჩება კოკრეტულად ჩამოყალიბება იმისა, თუ როგორ მოქმედებას ავალდებულებს აღიშნული ვალდებულება უმრავლესობაში მყოფ აქციო ერებს.²²⁷

არსებობს ასევე მეორე მიდგომა შეზღუდვა სამართლიანობის საფუძველზე, (*equitable restriction*) რომლის თაახმდაც, უმრავლესობაში მყოფ აქციო ერებს გააჩნიათ კეთილსინდისიერად მოქმედების ვალდებულება, იმგვარად, რომ გამოირიცხოს უმცირესობაში მყოფთა მიმართ მოტყუებითი, თაღლითური და უსამართლო დამოკიდებულების არსებობა.²²⁸ უნდა აღიიშნოს, რომ ეს უკანასკნელი მეტწილად შეზღუდვებს ითვალისწინებს ვიდრე ერთგულების მოვალეობის არსებობა.²²⁹

აშშ-ის სასამართლო პრაქტიკა კიდევ უფრო შორს მიდის და ადგენს, რომ უმრავლესობაში მყოფ აქციო ერებს გააჩნიათ მკაცრად დადგენილი ერთგულების ვალდებულება უმცირესობაში მყოფთა მიმართ, რაც უმრავლესობაში მყოფთა ართმევს უფლებას გამოიყენოს ეკონომიკური პოზიცია და “გამოწეროს” ეკონომიკური სარგებელი კომპანია იიდან უმცირესობაში მყოფთა ხარჯზე.²³⁰

აშშ-ში ასევე არსებობს მოსაზრება, რომ საწარმოს მიმართ ერთგულების ვალდებულება უნდა გააჩნდეთ ი სტიტუციური ი ვესტორებს და ე.წ. “აქტიურ აქციო ერებს.”²³¹

გერმანიაში საკორპორაციო კანონმდებლობის თაახმად, აქციო ერთი უფლებამოსილია გაეცნოს და შეიტანოს შესწორება ი დღის წესრიგში, მოითხოვოს სპეციალური აუდიტის ჩატარება. ებისმიერ, თუ დაცვითი აქციის მქონე აქციო ერს უფლება აქვს დასვას კითხვები კომპანიაში მართვასთან დაკავშირებულ ებისმიერ საკითხზე, გაასჩივროს დირექტორების გადაწყვეტილება ი თუკი მიიჩნევს, რომ ისი ი არ არის შესაბამისობაში კანონმდებლობასთან. აქციო ერს უფლება აქვს შესთავაზოს მეექვსე ტის საკუთარი, ალტერნატიული მოსაზრებები მისაღებ გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით.²³²

2010, 131.

²²⁶ იქვე.134.

²²⁷ იქვე. 135.

²²⁸ იქვე.136.

²²⁹ იქვე.

²³⁰ იქვე.

²³¹ იქვე. 139.

²³² kawamura, Anderson (Edit) Rodewald, Tielman, Germany :in Corporate Governance, Jurisdictional

ცხადია, აღ იშ ული ქმედება ი გამოწვეული და აკარ ახევი უ და იყოს კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების გათვალისწი ებით და მიზ ად არ უ და ისახავდეს პირადი გავლე ის გაზრდას მე ეჯმე ტზე ა რომელიმე კო კრეტული გადაწყვეტილების დაბლოკვას და ა.შ.

აქციონერის მხრიდა მსგავს ქმედებათა პრევე ციას ემსახურება ის გარემოება, რომ ზოგადად დამკვიდრებული მოსახრების შესაბამისდ, აქციო ერსაც გაან ია ერთგულების ვალდებულება საწარმოს მიმართ. შესაბამისად, თუკი იგი ბოროტად გამოიყე ებს კა ო მდებლობით მისთვის მი იჭებულ უფლებამოსილებას, მისი პასუხისმგებლობის საკითხიც შეიძლება დადგეს და მოუწიოს კომპა იისათვის მიყე ებული ზია ის ა აზღარუება, თუკი, რა თქმა უ და, მისი ქმედება სისხლისსამართლებრივ იშ ებს არ შეიცავს.

აქციო ერის ხმის უფლება (*Voting Right*) წარმოადგე ს აქციო ერთა უში შვ ელოვა ეს უფლებას და ცე ტრალურ წერტილს კორპორაციულ მართვაში. ვი აიდა სადავო არ არის ის ფაქტი, რომ მ იშვ ელოვა ი მექა იზმი, (სამართალწარმოების დაწყების გარდა, მაგ. დერივაციული სარჩელი) რაც აქციო ერს უფლებათა აღსრულებაში ეხმარება სწორედ ხმის უფლებაა.²³³

აქციო ერები უფლებამოსილი ი არაი აქციო ერთა კრების სპეციალური გადაწყვეტილებით მიუთითო დირექტორებს თავი შეიკავო ა პირიქით, გა ახორციელო კო კრეტული ქმედება. ასეთი გადაწყვეტილება ძალას არ უკარგავს დირექტორატის მიერ აქციო ერთა მიერ დასახელებული გადაწყვეტილების მიღებამდე გა ხორციელებულ ქმედებებს.²³⁴ ასეთ გადაწყვეტილებას არ გაან ია რეტროსპექტიული ეფექტი დირექტორატის მიერ უკვე გა ხორციელებულ ქმედებებთა მიმართებაში.

აქციო ერებს სს-ში და წილის მფლობელებს შპს-ში გაან იათ ერთგულების მოვალეობა საწარმოსთა თუ ერთმა ეთთა ურთიერთობაში. ერთგულების მოვალეობას გაან ია ცე ტრალი როლი აქციონერთა უფლა-მოვალეობათა გა საზღვრის თვალსაზრისით. როგორც კომპა იასთა მიმართებაში, ასევე ერთამ ეთთა ურთიერთდამოკიდებულების თვალსაზრისით. კერძოდ გა საკუთრებით მ იშვ ელოვა ია უმრავლესობაში მეოფი აქციო ერის მიერ უმცირესობაში მეოფთა მიმართ ერთგულების ვალდებულების არსებობა, თუმცა, არსებობს შემთხვევები, როდესაც მსგავსი ვალდებულება გაან იათ უმცირესობაში მეოფ აქციოე ერებსაც.²³⁵

თითოეულ აქციო ერს გაან ია გა საზღვრული ერთგულების ვალდებულება (*Treuepflicht*) კომპა იისა თუ ერთმა ეთის მიმართ. აქციო ერთა აღ იშ ული სახის ვალდებულება დადგე ილ და გა მტკცებულ იქ ა სასამართლო გადაწყვეტილებათა შედეგად. ერთგულების ვალდებულება გარკვეულ შეზღუდვას აწესებს აქციო ერთათვის არ იმოქმედო თავკერძა გადაწყვეტილებების საფუზველზე.²³⁶

Comparisons, Sweet & Maxwell, London 2013, 99.

²³³ Reisberg, *Derivative Actions and Corporate Governance*, Oxford University Press, New York, 2007, 25.

²³⁴ Mortimore, (*Edit*) *Company Directors Duties, Liabilities and Remedies*, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 81.

²³⁵ Stengel, Volhard, (*Edit*) *German Limited Liability Company*, Wiley&Sons, West Sussex, 1997, 61-62.

²³⁶ Meister, Heidenhain, Rosengarten, *The German Limited Liability Company*, 7th Ed, Verlag C.H.

სად გადის ზღვარი აქციო ერის ლეგიტიმურ უფლებას, იმოქმედოს საკუთარი ი ტერესების შესაბამისად, და ამ უკა ასკ ელის მიერ ერთგულების ვალდებულების დარღვევას შორის, რთული დასადგე ია. აღ იშ ული საკითხის დადგე ა და გამოვლე ა სასამართლოზეა მი დობილი და ამ უკა ასკ ელმა გადაწყვეტილება უ და მიიღოს საკითხის საფუძვლია აღ შესწავლის შემდეგ, კო კრეტული საქმისათვის დამახასითებელი სპეციფიკური გარემოებების გათვალისწი ებით.

თა ასწორი მოპყრობის პრი ციპი (*Pari Passu Principle*) დაკავშირებულია ერთგულების მოვალეობასთა და იგი შექმ იალია სასამართლოს მიერ, რომლის თა ახმადც ჩვეულებრივ ვითარებაში ყველა აქციო ერი თა აბარი უფლებით უ და სარგებლობდეს, რომ მათ გააჩ იათ თა აბარი უფლება-მოვალეობა ი და უპირატესობის მი იჭება რომელიმე მათგა ისათვის, თუკი კა ო მდებლობით ა წესდებით არ არის დადგე ილი რაიმე სახის პრივილეგია, დაშვებული არ არის.²³⁷

თა ასწორი მოპყრობის პრი ციპის გამოსახატავად, ასევე ხშირად გამოიყე ება ფორმულირება თა ასწორობა არის სამართლია ობა (*Equality is Equity*), რაც მ იშვ ელოვა ია აქციო ერთა დასაცავად აქციო ერთა კრებაზე მარტივი ა კვალიფიციური უმრავლესობის მიერ მიღებული გადაწყვეტილების საპირისპიროდ. აღ იშ ული პრი ციპის დარღვევამ შესაძლოა წარმოშვას სპეციალური შესრულების მოთხოვ ის უფლება უფლებადარღვეული აქციო ერისათვის. მაგალითად, ზია ის ა აზღაურება, რათა გარა ტირებული იყოს აქციო ერთა კა ო ის ფარგლებში თა ასწორობის პრი ციპი.²³⁸

„მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კა ო ის თა ახმად, თუ კა ო ით სხვა რამ არ არის დადგე ილი, აქციო ერის ერთადერთი მოვალეობაა შეიტა ოს შესატა ი კუთვ ილი რაოდე ობის აქციების მისაღებად. ბათილია სააქციო საზოგადოების წესდებით აქციო ერისათვის კა ო ით გაუთვალისწი ებელი მოვალეობის დაკისრება. (მშკ. 53.1) ერთიდაიგივე გარემოების არსებობისას, აქციოე ერები თა აბარი უფლებებით სარგებლობე , ერთი კლასის აქციები თა აბარი უფლებებით უზრუ ველყოფე მათ მფლობელებს²³⁹ (*Pari Passu Principle*) რაც არ ართმევს კომპა იას შესაძლებლობას გამოუშვას პრივილეგირებული აქციები. აქციო ერი უფლებამოსიალია გამოიყე ოს ხმები საკუთარი ი ტერესებისათვის, თუკი საკითხი არ ეხება მასთა რაიმე სახის ტრა ზაქციას. დომი ა ტი აქციო ერი ვალდებულია აუ აზღაუროს ზია ი სხვა აქციო ერებს, თუკი იგი გა ზრახულად იყე ებს ხმებს კომპა იის საზია ოდ.²⁴⁰ როგორც ირკვევა, აღ იშ ული მუხლის მიზა ი არ არის კომპა იისათვის ზია ის ა აზღაურება, არამედ იგი არეგულირებს მი ორიტარი აქციო ერისათვის მაჟორიტარის მიერ გამოწვეული ზია ის ა აზღაურების მიღების შესაძლებლობას.²⁴¹

“მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ის 3.10 მუხლის

Beck, Munchen, 2010, 78.

²³⁷ იქვე.

²³⁸ იქვე. 79

²³⁹ “მეწარმეთა შესახებ” საქართველო კა ო ი მუხლი 52.1. ბოლოს წი ა წი ადადება

²⁴⁰ “მეწარმეთა შესახებ” საქართველო კა ო ი მუხლი 3.8

²⁴¹ Fleickner, Hopt, (Edit) Chanturia, Jugeli, Georgia: Coprporate Givernance of Business Corporations in: Comparative Corporate Governance , A Functional and International Analysis, Cambridge University Press, New York, 2013, 514.

თა ახმად ²⁴² , საზოგადოების პარტ იორს უფლება აქვს მიიღოს ი ფორმაცია საზოგადოების საქმია ობის შესახებ, მაგალითად წლიური ა გარიშის ასლი და ა.შ., ხოლო დასახელებული ი ფორმაციის გაცემაზე ვალდებული პირი არის დირექტორატი, როგორც კომპა იის ხელმძღვა ელობითი და წარმომადგე ლობითი ორგა ო. აღსა იშ ავია რომ დირექტორატი ი ფორმაციის გაცემაზე ვალდებული ორგა ო და არა სამეთვალყურეო საბჭო.²⁴³

აქციო ერების აშკარად დადგე ილი ფიდუციური ვალდებულება ი კომპა იის მიმართ ა ერთმა ეთთა ურთიერთობაში არ არსებობს. თუმცა მეორეს მხრივ აქციო ერსა და კომპა იას შორის ჩველებრივ კორპორაციულ ურთიერთობაზე უფრო ი ტე სიურმა და მჭიდრო კავშირმა, შესაძლებელია გამოიწვიოს ფიდუციური ურთიერთობების არსებობა. აღ იშ ული მტკიცება სამოქალაქო კოდექსის პრი ციპებს ეფუძ ება²⁴⁴ , რომლის თა ახმადაც ებისმიერ უფლება გა ხორიელებულ უდა იქ ეს კეთილსიდიისიერად.²⁴⁵

ზემოად იშ ულ საკითხთა დაკავშირებით, საი ტერესოა მეწარმეთა შესახებ კა ო ის 3.5¹ მუხლი, რომელიც გადაწყვეტილების დაბლოკვის საშუალებას აძლევს აქციო ერს “თუ წესდების ცვლილება ეხება პარტ იორის ხმის უფლებას, მოგებაში/ზარალში წილს ა ლიკვიდაციისას მის უფლებებს” ადგე ს რა რომ “აღ იშ ული ცვლილება მიღებული უ და იქ ეს ერთხმად, თუ წესდების შესაბამისი აწილით, რომელიც პარტ იორების მიერ ერთხმად იყო მიღებული, სხვა რამ არ არის დადგე ილი.” ა უ დასახელებული ცვლილებების გა ხორციელებისას აქციო ერს ფაქტიურად ვეტოს უფლება აქვს (*veto right*). მართალია მეწარმეთა შესახებ კა ო ი პირდაპირ მითითებას არ აკეთებს აქციო ერის/პარტ იორის ერთგულების ვალდებულებაზე, მაგრამ საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწი ებით მიზა შეწო ილია, რომ ქართული სასამართლოების მიერ ასეთი დავის გა ხილვის შემთხვევაში დასახელებული ორმა ფართოდ იქ ეს გა მარტებული და საკითხი გა ხილულ და გადაწყვეტილ იქ ეს აქციო ერის/პარტ იორის ერთგულების მოვალეობის კო ტექსტში, ხოლო ერთგულების მოვალეობის სტა დარტი გა ისაზღვროს აქციო ერის მიერ აქციო ერთა გადაწყვეტილებაზე გავლე ის მოხდე ის პროპორციულად.

²⁴²“მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი, მუხლი 3.10

²⁴³ ბურდული, მცირე აქციო ერის უფლებათა ბოროტად გამოყე ება/ თა ამედროვე საკორპორაციო სამართლის თეორიული და პრაქტიკული საკითხები, თი ათი წერეთლის სახელმწიფოსა და სამართლის ი სტიტუტი, გამომცემლობა “მერიდია ” 2009, 276.

²⁴⁴ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, 8.3, 5.2, 361, მუხლები

²⁴⁵ Fleickner, Hopt, (Edit) Chanturia, Jugeli, Georgia: Coprporate Givernance of Business Corporations in: Comparative Corporate Governance , A Functional and International Analysis, Cambridge University Press, New York, 2013, 514.

3.1. აქციათა უპირატესი შესყიდვის უფლება

როგორც წესი, აქციო ერს უფლება აქვს გაასხვისოს აქციები, თუმცა შესაძლოა არსებულ აქციო ერებს სურდეთ შეზღუდო აქციების გასხვისება ისეთ პირობებზე, ვიც აქციო ერი არ არის. აღ იშ ულის გათვალისწინებით შესაძლოა მოხდეს აქციო ერთა შეთა ხმება, რათა გამოირიცხოს არასასურველი პირის მიერ აქციების შექე ა.²⁴⁶ ბიზ ეს კორპორაციების შესახებ მოდელური აქტის 6.27 მუხლის თა ახმად (*Revised Model Business Corporation Act, (RMBCA)*), ამგვარი შეზღუდვის ორი მეთოდია გათვალისწინებული. კერძოდ, უპირატესი შესყიდვის უფლება სხვა აქციო რებისათვის, რაც გულისხმობს იმას, რომ აქციო ერი ვაღდებულება აქციების შესყიდვა შესთავაზოს შეთა ხმების მო აწილე და არჩე აქციო რებს, სა ამ გაყიდვებს მას შესამე პირზე. თუკი აქციო ერები არ გამოიყე ებე ამ უფლებას, მაში უკვე გამოყიდველი აქციო ერი თავისუფალია და შეუძლია გაასხვისოს აქციები. აღ იშ ული უფლება, შეთა ხმების თა ახმად, შესაძლებლია ასევე მიე იჭოს თავად კომპა იას.²⁴⁷ (*Right of First Refusal.*) ასევე შესაძლოა არსებობდეს შეთა ხმება, რომლის თა ახმადაც, აქციო ერი ვაღდებულება გაყიდოს აქციები და არჩე აქციო ერებზე ა თავად კომპა იაზე დადგე ილ ფასად.²⁴⁸ (*Buy-and-sell-agreement*) ფასის დადგე ა ხდება სპეციალური ფორმულის მიხედვით, რომელიც, სხვა ფაქტორებს შორის, ითვალისწინებს იმას, თუ რამდე აღ მომგებია ია კომპა ია.²⁴⁹

კომპა იის წესდება შესაძლოა ა იჭებდეს აქციო ერებს კომპა იის მიერ გამოშვებული ახალი აქციების უპირატესი შესყიდვის უფლებას (*Preemptive Rights*). აღ იშ ული უფლება არსებულ აქციო ერს ა იჭებს უფლებამოსილებას, უპირატესი შესყიდვის უფლებით, შეიდი ოს კომპა იის მიერ გამოშვებული ახალი აქციები მის საკუთრებაში არსებული აქციების პროპორციულად, რათა არ მოხდეს კომპა იაში მისი წილის გაუფასურება.²⁵⁰ *RMBCA* 6.30 მუხლის თა ახმად, აქციო ერს შეუძლია უპირატესი შესყიდვის უფლება გამოიყე ოს აქციათა გამოშვებდა 30 დღის გა მავლობაში, სა ამ გაკეთდებოდეს აქციათა საჯაროდ შეთავაზება. თუკი აქციო ერი დადგე ილ ვადაში არ იყე ებს ამ უფლებას, აქციები შესაძლოა გაყიდულ იქ ეს ებისმიერ პირზე.²⁵¹

საქართველოში დამკვიდრებული პრაქტიკის თა ახმად, აქციო ერი თუ წილის მფლობელი კომპა იაში მიიჩ ევს, რომ ებისმიერ დროს საკუთარი შეხედულებისამებრ შეუძლია გაასხვისოს წილი თუ აქციები და მათგა ძალია მცირე აწილს თუ ესმის, რომ ეს ოპერაცია გარკვეულ შეზღუდვებთა შეიძლება იყოს დაკავშირებული.

იბადება მარტივი კითხვა, რატომ უ და არსებობდეს შეზღუდვა საკუთრების გასხვისებაზე? აქციების თუ წილის გასხვისებაუ არი აობა, რა თქმა უ და, ძალია მ იშვ ელოავ ია და აღიარებულია საქართველოს

²⁴⁶ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013, 621.

²⁴⁷ *Revised Model Business Corporation Act, (RMBCA)* section 6.27

²⁴⁸ *Revised Model Business Corporation Act, (RMBCA)* section 6.27

²⁴⁹ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013, 621.

²⁵⁰ იქვე. 620.

²⁵¹ იქვე.

კა ო მდებლობით. კომპა იაში წილის მფლობელს უ და ჰქო დეს უფლება გაწვევით ურთიერთობა კომპა იასთა წილის გასხვისების გზით, თუკი მას აღარ სურს, სხვადასხვა მიზეზთა გამო, ამ კომპა იაში წილს ფლობდეს. მაგრამ მთავარია ერთი მ იშველოვა ი გარემობის გათვალისწინება, კერძოდ ის, რომ აქციათა/წილის გასხვისება შესაძლოა მტკივ ეულად აისახოს თავად კომპა იაზე. სწორედ ამიტომ, პარტ იორებმა წესდებით უ და დაარეგულირო ად იშ ული საკითხი, ვი აიდა მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კა ო ით არ არის დადგე ილი წილის უპირატესი შესყიდვის უფლება. მიზა შეწო ილია, კა ო ი ადგე დეს მი იმალურ სტა დარტს კომპა იის ი ტერესების გათვალისწინებით იმ შემთხვევისათვის, თუკი შპს-ს პარტ იორებს წესდების შედგე ისას გამორჩათ ამ მეტად მ იშველოვა ი საკითხის დაარეგულირება.

დახურული ტიპის სააქციო საზოგადოებაში აქცია და შპს-ს წილი ერთი შეხედვით ძალი ჰგავს ერთმა ეთს. ორივე მათგა ი გამოხატავს მესაკუთრის უფლებას საზოგადოების მიმართ და ისი ი თავისუფლად გასხვისებაუ არია ი არია , თუკი წესდება რაიმე სახის შეზღუდვას არ ითვალისწინებს. მიუხედავად ამ მსგავსებისა, შპს-ს წილი მაი ც არ გა ეკუთვ ება ფასია ი ქალაქის კატეგორიას.²⁵²

რაც შეეხება ღია სააქციო საზოგადოებას, გასათვალისწინებელია ის ფაქტი, რომ აქციათა გასხვისების გამარტივება სპეკულაციის საშუალებას იძლევა, რაც დამღუპველი შეიძლება აღმოჩ დეს. სწორედ ამიტომ, გარკვეული შეზღუდვების დაწესება საკა ო მდებლო დო ეზე აქციების გასხვისებასთა მიმართებაში, მ იშველოვა ია და დღემდე აქტუალურ თემად რჩება.²⁵³

3.2. დირექტორატის არჩევის და გათავისუფლების უფლება

როგორც წესი, აქციო ერთა კრებაზე ეე ჭისყრა პირდაპირი ხმის მიცემის წესით ხდება, (*Straight (Noncumulative) Voting*) რომლის თა ახმადაც, ერთი აქცია ერთ ხმას უდრის და ამგვარად, უმრავლესობაში მეოფ აქციო ერს შესაძლებლობა აქვს აირჩიოს დირექტორატის ყველა წევრი.²⁵⁴ თუმცა უმცირესობაში მეოფ აქციო ერთა დაცვის მიზ ით შესაძლოა, რომ კომპა იის წესდება ითვალისწინებდეს ხმის მიცემის კუმულაციურ წესს, (*Cumulative Voting*)²⁵⁵ რაც უმცირესობაში მეოფ აქციო ერებს აძლევთ საშუალებას მოახერხო დირექტორის

²⁵² იხ. ბურდული, სააქციო სამართლის საფუძვლები, ტომი I, თბილისი, 2010, გვ.266.

²⁵³ Siems, *Convergence in Shareholder Law*, Cambridge university Press, New York, 2008, 78.

²⁵⁴ Cheesemen, *Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues*, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013, 620.

²⁵⁵ კა დიდატთა კუმულაციური წესით არჩევისას, (*Cumulative voting*) თითოეულ აქციო ერის საკუთრებაში არსებული აქციების რაოდე ობა მრავლდება კა დიდატთა რაოდე ობაზე და მიღებული რიცხვი(ხმები), აქციო ერს შეუძლია გადაა აწილოს ასარჩევ კა დიდატების რაოდე ობაზე შეხედულებისამებრ, ა მთლია ად ერთ კა დიდატს დაუჭიროს მხარი. მაგალითად თუკი ა-ს აქვს 100 აქცია ხოლო ასარჩევია 3 დირექტორი, ა-ს შეუძლია გადაამრავლოს აქციების რაოდე ობა (100) კა დიდატების რაოდე ობაზე(3) და მიღებული 300 ხმით მთლია ად ერთ კა დიდატს დაუჭიროს მხარი, ა გადაა აწილოს იგი სასურველ კა დიდარებზე საკუთარი შეხედულებისამებრ.

პოზიციაზე სასურველი კა დიდატის არჩევა.²⁵⁶ ხმის მიცემის კუმულაციური მეთოდის გამოყენება საშუალებას აძლევს უმცირესობაში მყოფ აქციო ერებს, მიაღწიონ იმაზე უფრო მეტი სასურველი კა დიდატის და იშვ ას, ვიდრე მათ ამის საშუალებას საკუთრებაში არსებული აქციების ოდენობა აძლევს. ასეთ შემთხვევაში აქციების ოდენობა და პოზიციაზე დამტკიცებული დირექტორების ოდენობა პროპორციულ მიმართებაში არ არის ერთმანეთთან.²⁵⁷

გერმა ული კა ო მდებლობის თა ახმად, შპს-ს უ და ჰყავდეს ერთი ა მეტი დირექტორი, რომელთა არჩევა ხდება აქციო ერთა კრებაზე, უბრალო უმრავლესობის მიერ, თუკი წესდებით სხვა რამ არ არის დადგე ილი.²⁵⁸ წესდება შესაძლოა ითვალისწინებდეს უბრალო უმრავლესობაზე უფრო მეტი ხმების საჭიროებას დირექტორის ასარჩევად.²⁵⁹ ხოლო, თუკი კომპა იას ჰყავს სამეთვალყურეო საბჭო, მაში დირექტორთა და იშვ ის ექსკლუზიური უფლებამოსილება ამ ორგა ოს გააჩ ია.²⁶⁰

შეზღუდული პასუხმგებლობის საზოგადოების შესახებ გერმა იის კა ო ის თა ხმად, აქციო ერები უფლებამოსილი არიან უბრალო უმრავლესობის მიერ მიღებული გადაწყვეტილების საფუძველზე თა ამდებობიდა გაათავისუფლო დირექტორი. მათ ამის უფლებამოსილება გააჩ იათ რაიმე საფუძველით ა ყოველგვარი საფუძვლის გარეშე. კომპა იის წესდება შეიძლება ითვალისწინებდეს კო ტრაქტით გათვალისწინებულ ვადაში დირექტორის უსაფუძვლოდ გათავისუფლების აკრძალვას, თუმცა, არ შეიძლება აკრძალულ იქ ეს დირექტორის გათავისუფლება საფუძვლის არსებობის შემთხვევაში და ასეთი ჩა აწერი ებისმიერ შემთხვევაში ბათილია.²⁶¹

თუკი კომპა იას ჰყავს სამეთვალყურეო საბჭო, მაში ამ ორგა ოს გააჩ ია დირექტორთა გათავისუფლების ექსკლუზიური უფლებამოსილება. თუმცა, უ და აღი იშ ოს, რომ აქციო ერებს რჩებათ დირექტორთა გათავისუფლების უფლებამოსილება, თუკი სამეთვალყურეო საბჭო ვერ ა არ ასრულებს მასზე დაკისრებულ ფუ ქციებს.²⁶²

დირექტორი მომსახურებას ახორციელებს მომსახურების ხელშეკრულების საფუძველზე, რომლიც შეიძლება იყოს როგორც წერილობით, ასევე ზეპირი ფორმით. თუმცა, უ და აღი იშ ოს, რომ როგორც წესი, ასეთი ხელშეკრულებები წერილობითი ფორმით იდება. ეს ხელშეკრულება რეგულირდება სახელშეკრულებო სამართლის ზოგადი წესების შესაბამისად, კო კრეტულად კი - მომსახურების

²⁵⁶ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013, 620.

²⁵⁷ *Branson*, Corporate Governance, The Michie Company-Law Publishers, Virginia, 1993, 24.

²⁵⁸ *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG)&45 (2)* ხელმისაწვდომია: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gmbhg/gesamt.pdf> (ბოლოს გამოხმობილია: 26.05.2014)

²⁵⁹ *Meister, Heidenhain, Rosengarten*, The German Limited Liability Company, 7th Ed, Verlag C.H. Beck, Munchen, 2010, 50.

²⁶⁰ *იქვე*, 50.

²⁶¹ *იქვე*, 51.

²⁶² *იქვე*, იხ. ასევე: *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG)&38(2)* ხელმისაწვდომია: <http://www.gesetzeiminternet.de/bundesrecht/gmbhg/gesamt.pdf> (ბოლოს გამოხმობილია: 26.05.2014)

ხელშეკრულების მარეგულირებელი ორმებით.²⁶³ (*Dienstverträge*) დირექტორი არ წარმოადგენს ჩვეულებრივ დასაქმებულ პირს და შესაბამისად, შრომის კანონმდებლობით დასაქმებულთა დაცვის მიზნით დადგენილი ორმები, დირექტორის მიმართ არ მოქმედებს.²⁶⁴

როგორც წესი, საბოლოო გადაწყვეტილებას დირექტორად და იმეცის შესახებ შპს-ში აქციო ერთა კრება იღებს, თუმცა გერამ ული კანონმდებლობის თანახმად დირექტორმა უნდა მოახდინოს საკუთარი თანხმობის დეკლარირება ამ პოზიციაზე და იმეც ასეთი დაკავშირებით.²⁶⁵

ჯერ კიდევ დიდი ხის წინ იქა დადგენილი აშშ-ს სასამართლო პრაქტიკის მიერ, რომ დირექტორის გათავისუფლება კორპორაციის არსებობის და საქმიანობის ჩვეული დამახასიათებელი თვისებაა.²⁶⁶ ასევე დამკვიდრებული წესის თანახმად, სასამართლო უფლებამოსილია გაათავისუფლოს დირექტორი დაკავებული პოზიციიდან თუკი მის მიერ ჩადენილი იქა სამართალდარღვევა და შესაბამისად, დარღვეულ იქა ვალდებულება.²⁶⁷

დირექტორის გათავისუფლება დაკავებული პოზიციიდან, სათა ადო საფუძვლის არსებობის გარეშე, როგორც წესი, დაშვებული არ არის, თუკი კანონმდებლობით ა/და კომპა იის წესდებით ასეთი რამ პირდაპირ გათვალისწინებული არ არის.²⁶⁸ *MBCA* აიჭებს უფლებამოსილებას აქციო რებს გაათავისუფლო დირექტორი რაიმე საფუძვლით ა ასეთი საფუძვლის გარეშე.²⁶⁹

ბრიტა ეთის სასამართლო უფლებამოსილია გაათავისუფლოს დირექტორი დაკავებული თანამდებობიდან, (მოახდინოს მისი დისკვალიფიკაცია) (*Company Directors Disqualification Act 1986. Sec. 6*) თუკი დარწმუნდება იმაში, რომ პროფესიული საქმიანობის პროცესში კომპა იის დირექტორის მიერ გახორციელებული ქმედება, შეუსაბამოს ხდის მას, იყოს დაკავშირებული კომპა იის მართვასთან.²⁷⁰ კავშირი ზრუვის მოვალეობის დარღვევასა და კომპა იის მართვასთან შეუსაბამოდ მიჩვენებს შორის ცალსახა და ათელი არ არის. დირექტორთა დისკვალიფიკაციის შესახებ აქტის თანახმად, მეექვსე ტისათვის შეუფერებლობა შეიძლება გამოიწვიოს დირექტორის მიერ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებამ ა ებისმიერი ფიდუციური თუ სხვა სახის ვალდებულების დარღვევამ. მოცემულობა ძალიან ზოგადია და შესაბამისად, დირექტორის კომპა იის მართვასთან კავშირის შეუსაბამობის საკითხი სასამართლოს ფართო დისკრეციას მიეკუთვნება და უდა გადაწყდეს ყოველი კო კრეტული საქმიანობა გამომდინარე.²⁷¹

თუკი დადგინდება, რომ დირექტორის ცოდნა და უნარები შეუსაბამოა

²⁶³ *Meister, Heidenhain, Rosengarten, The German Limited Liability Company*, 7th Ed, Verlag C.H. Beck, Munchen, 2010, 52.

²⁶⁴ იქვე 52.

²⁶⁵ *Jausas, (Edit) Lachmann, Germany*, in: *Company Formation*, Globe Business Publishing, London, 2009, 332-333.

²⁶⁶ *Branson, Corporate Governance*, The Michie Company-Law Publishers, Virginia, 1993, 105.

²⁶⁷ *Branson, Corporate Governance*, The Michie Company-Law Publishers, Virginia, 1993, 107.

²⁶⁸ *Barnes, Dworkin, Richards, Law For Business*, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 517.

²⁶⁹ იქვე.

²⁷⁰ *Belcher, Directors' Decisions and the Law*, Routledge, Taylor&Francis Group, London&New York, 2014, 43.

²⁷¹ *Belcher, Directors' Decisions and the Law*, Routledge, Taylor&Francis Group, London&New York, 2014, 43.

კომპა იისათვის, სასამართლო უფლებამოსილია მოახდინოს მისი დისკვალიფიკაცია.²⁷² სარჩელი დირექტორის დისკვალიფიკაციის შესახებ შესაძლოა აღძრულ იქნეს დაი ტერესებული პირის მიერ. მაგ., უმცირესობაში მყოფი აქციონერი ა აქციონერთა ჯგუფი, რომლებსაც არ აქვთ სხვაგვარად დირექტორის სამსახური და დათხოვნილი საშუალება. მათ სარწმუნო უდა დაასაბუთო, რომ დირექტორის ცოდნა და უნარები აშკარად შეუსაბამოა კო კრეტული კომპა იის საქმიანობის გაძღვლისათვის.

ბატონი ბურტი, (Mr. Burt) რომელიც იყო ბაკის გერალური დირექტორი, ჩართულ იქნა ბაკსა და ერთ-ერთ კომპა იას შორის (Continental Assurance of London plc (CAL)) სესხის გაცემასთან დაკავშირებით მოლაპრაკებაში, ამ პროცესში იგი და იშუა იქნა კომპა იის (CAL) არაადმინისტრაციული (დამოუკიდებელი) (Non-executive director) დირექტორის პოზიციაზე. სასამართლო გადაწყვეტილება შემდეგე ადგეს:

“სასამართლო გახილვისას არ დადგე ილა, რომ ბატონი ბურტი იცოდა რაც ხდებოდა. თუმცა დადგე ილა, რომ ებისმიერ კომპეტე ტურ დირექტორს მის ადგილზე ეცოდი ებოდა სესხთა დაკავშირებით მიმდინარე პროცესების შესახებ. ხოლო, ამ მხრივ, ი ფორმაციის უქო ლობა მეტყველებს მის (Mr. Burt) დრმა არაკომპეტე ტურობაზე ა გაუფრთხილებლობაზე CAL-ის საქმიანობასთან მიმართებაში.²⁷³”

ბრიტანეთში სასამართლო უფლებამოსილია გაათავისუფლოს დირექტორი დაკავებული პოზიციიდან, თუკი გარემოებები აჩვენებ, რომ იგი ამ პოზიციისათვის შეუსაბამოა. გაათავისუფლების მიზანს არ წარმოადგეს დირექტორის დასჯისა, არამედ იგი ემსახურება საჯარო ი ტერესების დაცვას, და მიმართულია იმისაკენ, რომ თავიდა იქნეს აცილებელი მომავალში გადაცდომა ასეთი დირექტორის მიერ. მსგავს შემთხვევებში, დირექტორის მიერ ვალდებულების დარღვევა არ წამოადგეს აუცილებელ გარემოებას დაკავებული პოზიციიდან მისი გაათავისუფლებისათვის. სასამართლო, როგორც წესი, აფასებს მის წარსულ საქმიანობას და ადგეს მი იმალურ სტა დარტს და ამის მიხედვით იღებს გადაწყვეტილებას დირექტორის გაათავისუფლების შესახებ.²⁷⁴

მეწარმეთა შესახებ კაოი ათლად არ მიუთითებს იმასთან დაკავშირებით, თუ რის საფუძველზე წარმოიშობა ურთიერთობა კომპა იასა და დირექტორს შორის. მეწარმეთა კაოის 9.7 მუხლის თანახმად: ხელმძღვა ელობაზე/წარმომადგე ლობაზე უფლებამოსილ პირთა (პირებთა), ასევე სამეთვალყურეო საბჭოსა და საწარმოს სხვა ორგაოების წევრებთა ურთიერთობები რეგულირდება ამ კაოით, საზოგადოების წესდებითა და მათთა დადებული ხელშეკრულებებით.²⁷⁵ მთავარ შეკითხვას, რაც პრაქტიკოს იურისტს საქმიანობის

²⁷² Belcher, Directors' Decisions and the Law, Routledge, Taylor&Francis Group, London&New York, 2014, 170.

²⁷³ Continental Assurance of London plc (CAL)(1997) IBCLC 48 ხელმძღვა ელობაზე: <http://web2.westlaw.com> ob. Belcher, Directors' Decisions and the Law, Routledge, Taylor&Francis Group, London&New York, 2014, 172.

²⁷⁴ Loos, (Edit) Winckler, Ripin, United States of America in: Directors' Liability: A Worldwide Review, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006, 304.

²⁷⁵ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კაოი მუხლი 9.7 (24.06.2011. 4946 ამოქმედდეს გამოქვე ებიდა მე-15 დღეს.)

გა ხორციელებისას წარმოეშობა წარმოადგე ს ის, თუ რა სახის და ში აარსის ხელშეკრულება იდება საწარმოს ხელმძღვა ელობაზე წარმომადგე ლობაზე უფლებამოსილ პირთა .

დირექტორთა სამართლებრივი ურთიერთობა მყარდება ორი სამართლებრივი აქტის საფუძველზე, და იშვ ის ბრძა ებით და სასამსახურო ხელშეკრულებით,²⁷⁶ თუმცა საწარმოს მიმართ ვალდებულებების წარმოშობისათვის და იშვ ის ბრძა ება საკმარისია.

დირექტორის და იშვ ის აქტი გამოიცემა პარტ იორთა გადაწყვეტილებით, ხოლო თუკი არსებობს სამეთვალყურეო საბჭო, მაში ასეთი აქტის გამომცემ კომპეტე ტურ ორგა ოს სამეთვალყურეო საბჭო წარმოადგე ს.²⁷⁷ კომპეტე ტური ორგა ოს მიერ დირექტორის და იშვ ა არ გა იხილება ვალდებულებით-სამართლებრივ ჭრილში, არამედ იგი მოხსე იებულია როგორც “საკორპორაციო სამართლებრივი აქტი”.²⁷⁸ და იშვ ის აქტის საფუძველზე დირექტორი თავად იქცევა კომპა იის აღმასრულებელ ორგა ოდ, რომელიც შრომით ურთიერთობაში შედის სხვა თა ამშრომლებთა , ამგვარად იგი გა სხვაედება შრომის სამართალში არსებული ურთიერთობებისგა , მაგალითად, სამუშაოზე მიღება და ა.შ.. აღ იშ ულიდა გამომდი არე, ცხადია, რომ დირექტორის დაქირაეებასთა მიმართებაში არ გამოიეე ება შრომის კოდექსი, რაზეც საქართველოს სასამართლო პრაქტიკა ჯერ კიდევ საკა ო მდებლო ცვლილებებამდე მიუთითებდა. კერძოდ, უზე აესი სასამართლო გადაწყვეტილების თა ახმად, დირექტორისათვის საწარმოს მართვისა და ქო ების გა კარგვის უფლების მი იჭების რისკის საკო პე საციოდ, პარტ იორებს ყოველთვის უ და ჰქო დეთ უფლება ებისმიერ დროს გაათავისუფლო დირექტორი და ასეთ შემთხვევებზე, შრომის კა ო თა მოთხოვ ები არ შეიძლება გავრცელდეს.²⁷⁹ გა ხორციელებული ცვლილების შედეგად, მეწარმეთა შესახებ კა ო ში აისახა კიდევ სასამართლო პრაქტიკით დადგე ილი წესები, თუმცა უმჯობესი იქ ება თუკი კა ო ში ცაღსახად დაფიქსირდება, რომ დირექტორთა იდება სასამსახურო ხელშეკრულება, რომლითაც უ და გა ისახღვროს მისი ა აზღაურება და სხვა ბე ეფიტიები, და რომ ამ ხელშეკრულების მიმართ მოქმედებს საქმოქალაქო კოდექსის ნორმები ხელშეკრულების შესახებ. ასეთი ჩა აწერი გამორიცხვას გაუგებრობას, რასაც იწვევს მეწარმეთა შესახებ კა ო ი, გა საკუთრებით კი 9.7² მუხლი, რომლის თა ახმადაც პასუხისმგებელი პირები (საწარმოს ხელმძღვა ელი ა სხვა უფლებამოსილი პირი) ვალდებული არია მარეგისტრირებელი

²⁷⁶ მიგრიაული, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებასა და დირექტორს შორის სამართლებრივი ურთიერთობების წარმოშობა და დასრულება (შედარებითი ა ალიზი გერმა ულ სამართალთა) ყოველვარტალერი ჟურ ალი, ოტარიატი, სა ოტარო და კერძო სამართლის მიმოხილვა, პრაქტიკა, თბილისი, 2003, 31.

²⁷⁷ მიგრიაული, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებასა და დირექტორს შორის სამართლებრივი ურთიერთობების წარმოშობა და დასრულება (შედარებითი ა ალიზი გერმა ულ სამართალთა) ყოველვარტალერი ჟურ ალი, ოტარიატი, სა ოტარო და კერძო სამართლის მიმოხილვა, პრაქტიკა, თბილისი, 2003, 31.

²⁷⁸ მიგრიაული, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებასა და დირექტორს შორის სამართლებრივი ურთიერთობების წარმოშობა და დასრულება (შედარებითი ა ალიზი გერმა ულ სამართალთა) ყოველვარტალერი ჟურ ალი, ოტარიატი, სა ოტარო და კერძო სამართლის მიმოხილვა, პრაქტიკა, თბილისი, 2003, 31. იხ. ასევე: ჭა ტურია, ი იძე, მეწარმეთა შესახებ კა ო ის კომე ატარი, 303.

²⁷⁹ სუს, 30.03.2001 წლის გა ჩი ება №3კ/350-01, ხელმისაწვდომია : <http://prg.supremecourt.ge/DetailViewCivil.aspx>

ორგანიზაციის რეგისტრირებული პირის უფლებამოსილების შეწყვეტის შესახებ გადაცემის წარდგენაში, გააგზავნოს შეტობი ება საქართველოს შრომის კოდექსის 38-ე მუხლით დადგენილი წესით. ამ წესის დაცვის გარეშე რეგისტრაციის შეწყვეტის შემთხვევაში მიყენებული ზიანი სათავის პასუხისმგებლობა გადასახდებელია საქართველოს კანონმდებლობით.²⁸⁰

მიზანშეწონილია, ამერკაში დამკვეთებზე პრაქტიკის შესაბამისად, ქართული კანონმდებლობაც უშვებდეს იმის შესაძლებლობას, რომ წესდებით გადასახდებელი დირექტორის გათავისუფლების საფუძველი, კერძოდ, გათავისუფლების შესაძლებლობა გაუფრთხილებლობის ან უხეში გაუფრთხილებლობის გამო და წესდებაში ასეთი ჩანაწერის არსებობის შემთხვევაში, დირექტორის უსაფუძვლოდ, ებისმიერ დროს გათავისუფლება არ უნდა იყოს შესაძლებელი.

3.3. დივიდედის მიღების უფლება

აქციო ერთა უმცირესობა ეს უფლებას წარმოადგენს მიიღოს მოგება, კაპიტალის გაზრდის ან დივიდედის გადაწვევების ან კიდევ ორივე მათგანის საშუალებით.²⁸¹ მიზანშეწონილია ეს კორპორაციების შესახებ აქტის თანახმად, დივიდედის გადაწვევების შესახებ გადაწვევების მიღება დირექტორატის დისკრეციას წარმოადგენს. (RMBCA მუხლის 6.40) დირექტორატია პასუხისმგებელი მიიღოს გადაწვევები და დაადგინოს: როდის, სად, როგორ და რამდენი იქნება გადახდილი აქციო ერთათვის დივიდედის სახით. დირექტორატს შეუძლია გააკეთოს არჩევანი არ გადაწვევოს იგი და გამოიყენოს კორპორაციის მიზანშეწონილი. აქტის თანახმად, აღნიშნული უფლების დეფიციტის სხვა ორგანიზაცია რიმედიმე კომიტეტზე დაშვებული არ არის.²⁸²

მოგების დივიდედის სახით გადაწვევასთან დაკავშირებით კომპანია ადგენს თარიღს, (record date) როგორც წესი, გადახდამდე რამდენიმე კვირით ადრე. პირი, ვინც არის აქციო ერთი ამ თარიღისათვის უფლებამოსილია მიიღოს დივიდედი, თუ დაცვით უშუალოდ გადახდის მომენტისათვის იგი აქციო ერთი აღარ იყოს. თუკი კომპანია გადაცხადებს დივიდედის გადაწვევების შესახებ, მისი გამოხმობა და გაუქმება დაუშვებელია. აქციო ერთი უფლებამოსილია წარადგინოს სარჩელი, გადასახდებელი, მაგრამ გადაუხდელი დივიდედის ანაზღაურების შესახებ.²⁸³

როგორც აღნიშნულია, აშშ-ში დივიდედის დეკლარირება დირექტორატის სამეწარმეო გადაწვევების დისკრეციას მიეკუთვნება, რაც წარმოშობს საშიშროებას, რომ მათ მიერ არ მოხდეს დივიდედის გადაწვევა და არც საწარმოს ხაზი ან შეივსოს მიღებული მოგებით. არამედ თანხები დაიხარჯოს შეუსაბამოდ მაღალი ანაზღაურებისა და

²⁸⁰ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონი მუხლი 9.7² (24.06.2011. 4946 ამოქმედდეს გამოქვეყნებისა მე-15 დღეს.)

²⁸¹ Cheesemen, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013, 620.

²⁸² იქვე.622.

²⁸³ იქვე.

დირექტორატისათვის ბო უსების გადახდის გზით. მიუხედავად აღ იშ ული რისკისა, ამერიკული კა ო მდებლობის თა ახმად, მტკიცების ტვირთი, რომ დირექტორატის მიერ საკუთარი დისკრეციული უფლებამოსილება ბოროტად იქ ა გამოყე ებული, აქციო ერთა მხარესაა.²⁸⁴

დივიდე დის მიღების უფლებასთა ერთად ასევე მიშვ ელოვა ია აღი იშ ოს, რომ აქციოე რებს გააჩ იათ ვალდებულება სრულდ დაუბრუ ო კომპა იას კა ო მდებლობის დარღვევით გა აწილებული დივიდე დი. ხოლო იმ შემთხვევაში, თუკი დივიდე დის მიმღები კეთილსი დისიერად მოქმედებდა, მის მიერ სავალდებულოდ დასაბრუ ებული თა ხა შეზღუდულია იმ ოდე ობით, რაც საჭიროა კრედიტორის დასაკმაყოფილებლად.²⁸⁵

უკა ო ოდ გა აწილებული დივიდე დი ექვემდებარება კომპა იის მიერ მოთხოვ ას, ამ მოთხოვ ის წარმოშობიდა 5 წლის გა მავლობაში. ხოლო, თუკი დივიდე დის მიმღები არაკეთილსი დისიერად მოქმედებდა, გამოიყე ება ხა დაზმულობის ვადის ზოგადი ორმები.²⁸⁶

მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კა ო ის მე-8 მუხლი ადგე ს, რომ გადაწყვეტილებას დივიდე დის გადა აწილების შესახებ აქციო ერები იღებე . ამავე კა ო ის 52.1. მუხლის ბოლო წი ადადების თა ახმად, “დივიდე დების უცილობლად გაცემის შეპირება ბათილია.” მიზა შეწო ილია, რომ მეწარმეთა შესახებ კა ო ით გათვალისწი ებული იქ ეს რა მოხდება მაში , თუკი დივიდე დი უკა ო ოდ იყო გა აწილებული, ვი იქ ება უფლებამოსილი მოითხოვოს მისი დაბრუ ება. მეწარმეთა შესახებ კა ო ის ორმებიდა გამომდი არე დირექტორატია სარჩელის წარდგე აზე უფლებამოსილი ორგა ო. სარჩელი შესაძლოა წარდგე ილ იქ ეს ასევე იმ აქციო ერის მიერაც, რომელმაც ხმა მისცა დივიდე დის გა აწილების წი ააღმდეგ და არც ფაქტიურად მიუღია იგი.

ვი აიდა დივიდე დის გა აწილების შესახებ გადაწყვეტილებას პარტ იორები იღებე , გასაჩივრების ხა დაზმულობის ვადა დივიდე დის გა აწილების შესახებ პარტ იორთა კრების ოქმის შედგე იდა 2 თვე იქ ება, ხოლო თუკი კრება მოწვეულ იქ ა ა ჩატარდა კა ო ით დადგე ილი წესების უხეში დარღვევით, მაში გასაჩივრების ვადა იქ ება ოქმის შედგე იდა ერთი წელი. რა შეიძლება ჩაითვალოს კა ო ით დადგე ილი წესების უხეს დარღვევად სასამართლოს მიერ უ და იქ ეს შეფასებული, ყოველი კო კრეტული საქმის გარემოებების გათვალისწინებით.

უმჯობესია თუ კა ო ში შევა ცვლილება რომლის თა ახმადაც გადაწყვეტილებას დივიდე დის გა აწილებაზე მიიღებე დირექტორები. დირექტორატის მიერ ამ გადაწყვეტილების მიღება უფრო გამართლებულია სხვადასხვა ფაქტორების გამო, კერძოდ: **ირველი**, როგორც წესი დირექტორი უფრო კარგად იც ობს (უ და იც ობდეს) კომპა იის ფი ას ურ მაჩვე ებლებს, მდგომარეობას ბაზარზე და, აღ იშ ულიდა გამომდი არე, კომპეტე ტური მიიღოს გადაწყვეტილება გა აწილება დივიდე დი თუ დარჩება იგი კომპა იაში შემდგომი

²⁸⁴Barnes, Dworkin, Richards, Law For Business, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 547.

²⁸⁵Meister, Heidenhain, Rosengarten, The German Limited Liability Company, 7th Ed, Verlag C.H. Beck, Munchen, 2010, 43.

²⁸⁶ იქვე.

რეი ვსტირებისათვის, ბაზარზე კო კურე ტუ არია ობის შესა არჩულ ებლად და წარმატების მისაღწევად. **მეორე**, დირექტორატი ვალდებულია გაითვალისწინოს თითოეული აქციო ერისა და კომპა იის ი ტერესები, მაში როდესაც უმრავლესობაში მყოფი აქციო ერის მიერ გადაწყვეტილების მიღებისას, შესაძლებელია დასახელებულ პირთა ი ტერესების უგულვებელყოფას ქო დეს ადგილი. **მესამე**, რა თქმა უ და, დირექტორის მხრიდა აც შესაძლოა ქო დეს ადგილი გადაცდომას, თუმცა აქ პრევე ციულ ფუ ქციას იმ ვალდებულებათა არსებობა ასრულებს, რომლებიც ქართული კა ო მდებლობის თა ახმად დირექტორებს გააჩ იათ კომპა იის მიმართ, მაში როდესაც აქციო ერთა ვალდებულებისა და პასუხისმგებლობის საკითხი ათლად არ არის რეგულირებული და ბუ დოვა ია.

ასევე შესაძლებელია, რომ კა ო ში ცვლილებების შეტა ის შედეგად დივიდე დის გა აწილებსათა დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიმღებ ორგა ოდ კვლავაც დარჩეს აქციო ერთა (პარტ იორთა) კრება, თუმცა ამ შემთხვევაში აუცილებელია გა ისაზღვროს პარტ იორთა პასუხისმგებლობის საკითხი, თუკი ისი ი ყურად არ იღებე დირექტორატის რჩევას და მაი ც გაა აწილებე დივიდე დს. კა ო ს უ და დაემატოს უმცირესობაში მყოფი აქციო ერებისა და კომპა იის ი ტერესების დამცავი ორმები, რათა უმრავლესობაში მყოფ აქციო ერს არ ქო დეს კა ო იერი შესაძლებლობა “გამოწუროს” სარგებელი კომპა იას და მოუკლას გრძელვადია ი პერსპექტივა, რაც არსებული რეგულირების პირობებში შესაძლებელია.

თუ გავითვალისწინებთ იმ მა კიერ წესსაც, რაც სამწუხაროდ ჯერ კიდევ მოქმედებს საქართველოში, რომლის თა ახმადაც დირექტორატი ძირითადად უმრავლესობაში მყოფი აქციო ერის ი ტერესებს ემსახურება, ცხადი გახდება, რომ ეს ორგა ო არასოდეს წარადგე ს სარჩელს უმრავლესობაში მყოფი აქციო ერის მიმართ უმცირესობაში მყოფთა და კომპა იის ი ტერესების დასაცავად. უმცირესობაში მყოფ აქციო ერს (პარტ იორს) საკუთარი უფლებების დასაცავად მხოლოდ სასარჩელო წარმოება არ უ და რჩებოდეს, კა ო ი უ და ასრულებდეს პრევე ციულ ფუ ქციას და იცავდეს მას.

3.4. დერივაციული სარჩელი - Derivative Lawsuit

აქციო ერები, როგორც წესი, არ არია უფლებამოსილ ი ადასრულო კომპა იის უფლებები. მაგალითად, თუკი კომპა იის დირექტორმა, დაარღვია საკუთარი ვალდებულება და კომპა იის ხარჯზე დააგროვა ერთი მილიონ დოლარი, აქციო ერს არ აქვს უფლება წარადგი ოს მის წი ააღმდეგ სარჩელი და მოითხოვოს იმ და აკარგის პროპორციულად ა აზღაურება რაც მა გა იცადა. აღ იშ ული წესი მოქმედებს იმიტომ, რომ კომპა ია წარმოადგე ს დამოუკიდებელ იურიდიულ პირს, რომელიც გა ცალკეეებულია კო კრეტული აქციო ერისაგა . მოცემულ შემთხვევაში, აქციო ერი უფლებამოსილია წარადგი ოს სარჩელი როგორც კომპა იის წრმომადგე ელმა, კომპა იის სახელით და მის სასარგებლოდ.

კომპა იათა შესახებ მოდელური აქტის თა ახმად (RMBCA),

აქციო ერმა რომ სარჩელი წარადგი ოს კომპა იის სახელით ორი წი აპირობას უ და აკმაყოფილებდეს: პირველი, იგი უ და ფლობდეს აქციებს დირექტორის მიერ გადაცდომის ჩადე ის მომე ტისათვის და მეორე, თუ აქციო ერმა მიმართა კომპა იას აღ იშ ული სარჩელის წარდგე ის მოთხოვ ით, მაგრამ დირექტორატმა უარი გა აცხადა სარჩელის წარდგე აზე, ა თუ არსებობს ი ტერესთა კო ფლიქტი რამაც შესაძლოა გამოიწვიოს დირექტორატის მხრიდა სარჩელის შეტა ისაგა თავის შეკავება. თუ აქციო ერის სარჩელი წარმატებული აღმოჩ დება, ამ უკა ასკ ელის მიერ მოგებული თა ხა ჩაირიცხება კომპა იის ხაზი აში. შესაძლოა მას აუ აზღაურდეს სარჩელის წარდგე ისათვის გაწეული ხარჯები.²⁸⁷

დირექტორები წარმოადგე ე კომპა იის ი ტერესებს და სწორედ ამ უკა ასკ ელის მიმართ გააჩ იათ ვალდებულება ი. შესაბამისად, მათ მიერ ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში, ისი ი პოტე ციურად პირდაპირ ზია ს აყე ებე სწორედ კომპა იას, ხოლო არაპირდაპირ ზია ს კომპა იასთა დაკავშირებულ სხვა პირებს, აქციო ერებს, კომპა იაში დასაქმებულებს, კრედიტორებს. შეაბამისად, პირველ რიგში კომპა იაა უფლებამოსილი წარადგი ოს სარჩელი დირექტორის წი აღმდგე, მის მიერ ვალდებულების დარღვევის გამო. თუმცა საქმე ისაა, რომ სშირად სწორედ დირექტორთა კო ტროლის ქვეშ არის კომპა ია და ეს უკა ასკ ელ ი საკუთარი თავის წი აღმდგე სარჩელის წარდგე ასთა დაკავშირებით ცხადია არ მიიღებე გადაწყვეტილებას. ითვალისწი ებს რა ასეთი შესაძლებლობის არსებობას, საკორპორაციო კა ო მდებლობა აქციო ერს ა აქციო ერთა ჯგუფს ა იტებს უფლებამოსილებას წარადგი ოს სარჩელი დამრღვევ დირექტორთა წი აღმდგე კორპორაციის აცვლად.²⁸⁸

თუკი კომპა იას მიაღვა ზია ი მესამე პირთა მხრიდა , დირექტორატია ის უფლებამოსილი ორგა ო, ვი ც უ და წარადგი ოს სარჩელი ასეთი პირების წი აღმდგე კომპა იის სახელით და მოითხოვოს ზია ის ა აზღაურება. მაგრამ, თუკი კომპა ია არ წარადგე ს სარჩელს, აქციო ერია უფლებამოსილი წარადგი ოს სარჩელი კომპა იის სახელით და მის აცვლად.²⁸⁹ აღ იშ ულ სარჩელს ეწოდება დერივაციული, ა უ აწარმოები სარჩელი, ვი აიდა იგი აწარმოები და წარმოშობილია კომპა იის უფლებისგა . აქციო ერს შეუძლია წარადგი ოს დერივაციული სარჩელი თუკი იგი:

- ზია ის მიყე ების მომე ტისათვის აქციო ერი იყო;
- სარჩელის წარდგე ა წარმოადგე ს კომპა იის საუკეთესო ი ტერესს;
- მა წერილობით მოითხოვა კომპა იისგა ასეთი სარჩელის წარდგე ა, მაგრამ მისი მოთხოვ ის მიუხედავად სარჩელი არ წარდგე ილა და მოთხოვ იდა გასულია 90 დღე²⁹⁰;

²⁸⁷ *Barnes, Dworkin, Richards, Law For Business*, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 550.

²⁸⁸ *Loos, (Edit) Winckler, Ripin, United States of America in: Directors' Liability: A Worldwide Review*, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006 ,103.

²⁸⁹ *RMBCA sec. 7.40*

²⁹⁰ *RMBCA sec. 7.40*

როგორც წესი, აქციო ერმა წერილობით უ და მოითხოვს დირექტორთა მხრიდა სარჩელის წარდგე ა ზია ის მიმეე ებლის მიმართ. თუმცა, უ და ითქვას, რომ ხშირად ზია ის მიმეე ებელს თავად დირექტორები წარმოადგე ე . ასეთ შემთხვევაში აქციო ერი არ არის ვალდებული წერილობითი მოთხოვ ა წარუდგი ოს ჯერ დირექტორებს და მხოლოდ 90 დღის უშედეგოდ გასვლის შემდეგ წარადგი ოს დერივაციული სარჩელი.²⁹¹

სასამართლო უარს იტყვის დერივაციული სარჩელის გა ხილვაზე, თუკი დამოუკიდებელი დირექტორების უმრავლესობის ა სასამართლოს მიერ და იშ ულ დამოუკიდებელ პირთა მიერ წარმოდგე ილ იქ ება დასკვ ა, რომ დერივაციული სარჩელი არ ემსახურება კომპა იის საუკეთესო ი ტერესებს. ამგვარი გადაწყვეტილება მიღებულ უ და იქ ეს კეთილსი დისიერად, საქმის სათა ადოდ, გო ივრულად შესწავლისა და გამოძიების საფუძველზე.²⁹²

თუკი აქციო ერის მიერ წარდგე ილი დერივაციული სარჩელი წარმატებული აღმოჩ დება, წარმატების შედეგად მიღებული ებისმიერი სახის ა აზღაურებას მიიღებს კომპა იის ხაზი ა. აქციო ერი უფლებამოსილია აი აზღაუროს სარჩელის წარდგე ისათვის გაწეული გო ივრული ხარჯები, მაგალითად, ხარჯები ადვოკატის, იურისტის მომსახურებისათვის და ა.შ..²⁹³

ი გლისში კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების შესაბამისად მოქმედება შესაძლოა ასევე თვის თავში გულისხმობდეს ი ფორმაციის მიწოდებას დირექტორის მხრიდა თავად ამ უკა სკ ელის ა სხვა დირექტორის მიერ ჩადე ილ გადაცდომასთა დაკავშირებით.²⁹⁴ სასამართლომ მხედველობაში უ და მიიღოს ამ ვალდებულების მოთხოვ ები, იმის დასადგე ად, შესაძლებლი იქ ება თუ არა დერივაციული სარჩელის წარდგე ა.²⁹⁵

ვი აიდა დირექტორებს ვალდებულება გააჩ იათ საწარმოს მიმართ, ამ ვალდებულებათა დარღვევის გამო “დამ აშავე” დირექტორის წი ააღმდეგ სარჩელის წარგე ის უფლება სწორედ კომპა იას გააჩ ია. ხოლო თუკი კომპა იას არ შეუძლია, ა არ გამოთქვამს სურვილს უნივლოს “დამ აშავე” დირექტორს (რაც ძირითად მაში ხდება როდესაც ეს უკა ასკ ელი აკო ტროლებს კომპა იას), ასეთ შემთხვევებში აქციო ერები, წილის მფლობელები არია ის პირები, ვისაც უფლება აქვთ წარადგი ო დერივაციული სარჩელი დირექტორის წი ააღმდეგ საკუთარი სახელით, მაგრამ კომპა იის აცვლად.²⁹⁶

კომპა იათა შესახებ აქტის 261-ე პარაგრაფის თა ახმად, აქციო ერმა, რომლსაც დერივაციული სარჩელის წარდგე ა სურს, ამასთა დაკავშირებით თა ხმობა სასამართლოსგა უ და მიიღოს. სასამართლო იღებს გადაწყვეტილებას დაუშვას დერივაციული სარჩელი თუ არა. მოსარჩელეს მოუწევს წარადგი ოს სათა დო მტკიცებულება ი

²⁹¹ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013, 622.

²⁹² *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013, 622.

²⁹³ იქვე, 622.

²⁹⁴ *GHLM Trading Ltd v. Maroo (2012)EWHC 61 (Ch)* at (168) ხელმისაწვდომია: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2012/61.html> (ბოლოს გამოსმოილია:09.05.2014)

²⁹⁵ *Hollington*, *Hollington on Shareholder's Rights*, 7th Ed, Sweet & Maxwell, London, 2013, 67.

²⁹⁶ *Loose, Griffiths, Impey*, *The Company Director, Power, Duties and Liability* ,10th Ed, Jordan Published Limited, Bristol, 2008, 301.

აღ იმ უფლებების მოსაპოვებლად, ხოლო თუკი ამას ვერ შეძლებს, სასამართლო უარს ეტყვის მას დერივაციული სარჩელის წარდგე აზე, აღ იმ უფლთა დაკავშირებით სასამართლო უფლებამოსლია გამოსცეს შესაბამისი ბრძა ება, (*consequential order*) თუკი ამას იგი საჭიროდ მიიხ ევს.²⁹⁷

ი გლისური კა ო მდებლობის თა ახმად, მხოლოდ თავად კომპა იაა უფლებამოსილი უნივლოს სასამართლოში მის ყოფილ ა არსებულ დირექტორს ვაღდებულებათა დარღვევის გამო. ფაქტიურად, დირექტორების უფლებამოსილებაა ასეთ შემთხვევაში სარჩელის წარდგე ა, ვი აიდა კომპა ია ხელე ურად შექმ ილი სუბიექტია და მას არ შეუძლია იფუ ქციო იროს დირექტორატის გარეშე. დირექტორატის მხრიდა სარჩელის წარდგე ის შემთხვევებს ადგილი აქვს ხოლმე ძირითადად ერთი კომპა იის მიერ მეორის დაუფლების შემდეგ. ასევე კომპა იის ლიკვიდატორი ა ადმი ისტრატორი არის უფლებამოსილი პირი წარადგი ოს სარჩელი.²⁹⁸

სასამართლოს მი იტებული აქვს ძალაუფლება, ება დართოს ი დივიდუალურ აქციო ერს, რათა ამ უკა ასკ ელმა, დერივაციული სარჩელის გამოყე ებით, წარადგი ოს მოთხოვ ა ვაღდებულების დამრღვევი დირექტორის წი ააღმდეგ, კომპა იის სახელით და მის აცვლად.²⁹⁹

გერმა იის სააქციო კა ო ის 117-ე პარაგრაფის შესაბამისად, ზია ის მოთხოვ ის უფლება აქვს საზოგადოებას დირექტორატის მეშვეობით და არა ცალკეულ აქციო ერს. თავად აქციო ერს დამოუკიდებლად არ აქვს უფლება ზია ის ა აზღაურების მოთხოვ ა წაუყე ოს ზია ის მიმყე ებელს, ამისთვის მა თავდაპირველად უ და მიმართოს საზოგადოების დირექტორატს, როგორც ხელმძღვა ელობით და წარმომადგე ლობით ორგა ოს. ³⁰⁰ ვი აიდა გერმა იას ორსაფეხურა ი მართვის სისტემა აქვს, სამეთვალყურეო საბჭოს გააჩ ია ვაღდებულება (და არა დისკრეცია) წარადგი ოს სარჩელიდ დირექტორის წი ააღდეგ, რათა თავიდა აიშოროს საკუთარი პასუხისმგებლობა კომპა იის მიმართ.³⁰¹

მშკ-ის 53.5-ე მუხლი სს-ის პარტ იორს დერივაციული სარჩელის აღძვრის უფლებას 2008 წლის მარტში გა ხორციელებული ცვლილებების შემდეგ აძლევს, თუმცა სამწუხაროდ მსგავს შესაძლებლობას კა ო ი არ ითვალისწი ებდა შპს-ს პარტ იორებისათვის, რის გამოც საკორპორაციო სამართლის სფეროში დასაქმებულ იურისტებს ერთადერთ იმედად 53.5 მუხლის ა ალოგიის წესით გამოყე ების შესალებლობა რჩებოდა, თუმცა ეს მხოლოდ თეორიული მსჯელობა იყო და რამდე ად გაიზიარებდა სასამართლო ამ მოსაზრებას ცხადია არავი იცოდა. 2014 წლის 31 ოქტომბერს მეწარმეთა კა ო ში შევიდა ცვლილება, კერძოდ კა ო ის 46-ე

²⁹⁷ *Companies Act 2006*, Para: 261(1,2), ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :12.05.2014)

²⁹⁸ *Smerdon*, A practical Guide to Corporate Governance, 4th Ed, Sweet&Maxwell, London, 2010, 90.

²⁹⁹ იქვე. 90.

³⁰⁰ *ბურდული*, მცირე აქციო ერის უფლებათა ბოროტად გამოყე ება/ თა ამედროვე საკორპორაციო სამართლის თეორიული და პრაქტიკული საკითხები, თი ათი წერეთლის სახელმწიფოსა და სამართლის ი სტიტუტი, გამომცემლობა “მერიდია ი,” 2009, 270-271.

³⁰¹ *Loos*, (*Edit*) Germany in: *Directors' Liability: A Worldwide Review*, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006, 289.

მუხლს დაემატა მე-5 აწილი³⁰², რომლითაც შპს-ის პარტ იორს მიე იჭა დერივაციული სარჩელის აღძვრის შესაძლებლობა. აღ იშ ული ცვლილება ცხადია დადებითად უ და შეფასდეს, თუმცა სამწუხაროდ ისიც უ და ითქვას, რომ მეწარმეთა კა ო ის 46.5 და 53.5 მუხლები დაზუსტებას საჭიროებენ .

კა ო ის დასახელებული ორმები ორ ალტერ ატივას უტოვებს კომპა იას, ვი აიდა კომპა იას წარმოადგენ დირექტორები, შესაბამისად დირექტორატს აქვს ორი ალტერ ატივა, **პირველი**, აღძრას დერივაციული სარჩელი დამრღვევის მიმართ ასეთი მოთხოვნის მიღებიდა 90 დღის ვადაში და **მეორე**, ამავე ვადაში დაასაბუთოს, რომ დერივაციული სარჩელის აღძვრა ეწი აღმდგება კომპა იის ი ტერესებს.

უმთავრესი კითხვა, რომელზე პასუხის გაცემაც სასიცოცხლო მ იშე ელობისაა შემდეგია: ვის წი აშე უ და მოხდეს იმის დასაბუთება რომ სარჩელის აღძვრა ეწი აღმდგება საზოგადოების ი ტერესებს? საკითხი გა ხილულ და გადაწყვეტილ უ და იქ ეს პარტ იორთა/აქციო ერთა კრებაზე და კრებამ მიიღოს გადაწყვეტილება ხმების უბრალო უმრავლესობით. (დეტალურად იხ.ქვეთავი 3.4.1.)

თუკი 90 დღეში საზოგადოება არ დააყენებს სარჩელს, რომლის აღძვრასაც პარტ იორი/აქციო ერი ითხოვს და არც კრების მიერ იქ ება სათა აღო გადაწყვეტილება მიღებული, მაში უკვე სასამართლომ უ და იმსჯელოს წი ასწარ ჯერ იმის თაობაზე, რამდენად მიზა შეწო ილია სარჩელის აღძვრა კომპა იის ი ტერესებიდა გამომდი არე, მოუსმი ოს ორივე მხარეს და მხარეთა მოსმე ის და ფაქტების შეფასების შემდეგ მიიღოს გადაწყვეტილება დაიწყებს არსებით გა იხილვას თუ არა. ³⁰³

მეწარმეთა კა ო ის შესაბამისი ორმები არ ითვალისწი ებენ ძალია მ იშე ელოვა საკითხს, კერძოდ თუკი დამრღვევი აკო ტროლებს კომპა იას, მაში კა ო ი უ და იძლეოდეს სარჩელის აღძვრის შესაძლებლობას დაუყოვ ებლივ და 90 დღე მოცდა აღარ უ და იყოს საჭირო, ვი აიდა არსებობს რეალური საფრთხე, რომ ამ ხ ის გა მავლობაში შესაძლოა საერთოდაც აზრი დაეკარგოს სარჩელს

³⁰² მეწარმეთა შესახებ კა ო ის 46-ე მუხლს დაემატა მეხუთე აწილ, რომელიც ითვალისწი ებს დერივაციული სარჩელის აღძვრის შესაძლებლობას შპს-ს პარტ იორის მიერ, ცვლილების თა ახმად: თუ შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებამ არ გა ახორციელა საკუთარი მოთხოვნა შესამე პირის მიმართ, პარტ იორს შეუძლია საზოგადოების აცვლად და მის სასარგებლოდ, თავისი სახელით შეიტა ოს სარჩელი აღ იშ ული მოთხოვნის გა სახორციელებლად. იგი მიიჩ ევა სათა აღო მოსარჩელედ, თუ საზოგადოება პარტ იორის წერილობითი მოთხოვნის მიღებიდა 90 დღის გა მავლობაში არ აღძრავს სარჩელს შესამე პირის წი აღმდგენ ა ვერ დაასაბუთებს, რომ ასეთი სარჩელის აღძვრა ეწი აღმდგება საზოგადოების ი ტერესებს. სასამართლოს მიერ პარტ იორის სარჩელის დაკმაყოფილების შემთხვევაში საზოგადოება ვალდებულია აუ აზღაუროს პარტ იორს სარჩელთა დაკავშირებული, კეთილგო იერების ფარგლებში გაწეული სასამართლოსგარეშე ხარჯები, ადვოკატის ხარჯების ჩათვლით. საზოგადოება თავისუფლდება ამ ხარჯების ა აზღაურების მოვალეობისაგა , თუ იგი დაამტკიცებს, რომ სარჩელის დაკმაყოფილება საზოგადოებისათვის სახია ო აღმოჩ და. თუ პარტ იორი მიჩ ეულ იქ ა არასათა აღო მოსარჩელედ ა მისი სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, პარტ იორს ეკისრება საზოგადოების მიერ კეთილგო იერების ფარგლებში გაწეული იმ ხარჯების ა აზღაურების ვალდებულება, რომლებიც წარმოიშვა პარტ იორის მოთხოვნასათა დაკავშირებით. პარტ იორის ქო ებრივი მდგომარეობის გათვალისწი ებით, სასამართლოს შეუძლია გადაუვადოს მას სასამართლო ხარჯების ა აზღაურება. (31.10.2014)

³⁰³ დეტალურად იხ. თავი, 3.4.1.

დამრღვევის მხრიდან გა ხორციელებულ ქმედებათა გამო და მეორე, თუკი დამრღვევი აკო ტოროლებს კომპა იას, (მაგ.წარმოადგე ს დირექტორს ამ კომპა იაში) ცხადია, იგი არ მიიღებს გადაწყვეტილებას საკუთარი თავის წი ააღმდეგ სარჩელის წარდგე ის შესახებ, შესაბამისად 90 დღია ი მოლოდი ის რეჟიმიც აბსოლუტურად უადგილოა ასეთ შემთხვევებში. ზემოაღ იშ ულიდა გამომდი არე, კარგი იქ ება, თუ კა ო ში ცვლილების გა ხორციელებამდე სასამართლოები გამოასწორებე ამ ხარვეზს დერივაციული სარჩელის გა ხილვისას.

დერივაციული სარჩელის აღძვრის უფლება უ და ქო დეს ასევე საწარმოს კრედიტორსაც, იმ შემთხვევაში, თუკი კომპა ია გაკოტრების პირასაა. შესაბამისად, კა ო ში გამოყე ებულ ფორმულირებას, **“პარტ იორს** შეუძლია საზოგადოების აცვლად და მის სასარგებლოდ, თავისი სახელით შეიტა ოს სარჩელი მოთხოვ ის გა სახორციელებლად” (მშკ. მუხლი 46.5, 53.5) უ და დაემატოს, რომ ასეთი სარჩელის აღძვრის უფლება აქვს კრედიტორსაც, თუკი კომპა ია გადახდისუუ აროა ა გადახდისუუ არობის პირასაა. **“მეწარმეთა შესახებ”** კა ო ის ორმების ფართო გა მარტების საფუძველზე, ასეთი დასკვ ის გაკეთება შესაძლებელია, მაგრამ უმჯობესია კა ო ი არაორაზროვ ად ადგე დეს ამ უფლებას, რათა სასამართლოს ი ტერპრეტაციაზე არ იყოს დამოკიდებული კრედიტორის ბედი.³⁰⁴

ასევე ცალსახად უ და ითქვას, რომ **“მესამე პირს”** კა ო ის 46.5 და 53.5 მუხლებიდა გამომდი არე წარმოადგე ს ებისმიერი პირი, ვის მიმართაც კომპა იას შეიძლება ჰქო დეს მოთხოვ ა, მათ შორის დირექტორებს, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებს (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) და ა.შ.

აღსა იშ ავია, რომ დერივაციული სარჩელის აღძვრის უფლება არ წარმოადგე ს აბსოლუტურ უფლებას და იგი შესაძლოა შეზღუდულ იქ ეს. კერძოდ, საკორპორაციო სამართალი იც ობს აქციო ერთა მხრიდა დირექტორატის ქმედების ავტორიზაციას და რატიფიკაციას. ა უ აქციო ეთა კრებას შეუძლია გადაწყვიტოს, რომ მიუხედავად ჩადე ილი გადაცდომისა არ წარადგი ოს სარჩელი დირექტორის წი ააღმდეგ. როგორც წესი, ასეთი გადაწყვეტილების მიღება უბრალო უმრავლესობის მიერ ხდება.

ვი აიდა მეწარმეთა შესახებ კა ო ი დეტალურად და ათლად არ არეგულირებს დირექტორთა გადაწყვეტილების რატიფიკაციასა და ავტორიზაციასთა დაკავშირებულ საკითხებს, მიზა შეწო ილია ქართული სასამართლოს მიერ დერივაციული სარჩელის გა ხილვის შემთხვევაში, გათვლისწი ებულ იქ ეს ამერიკული და ევროპული გამოცდილება ად იშ ულ საკითხთა დაკავშირებით, რასაც დეტალურად შემდეგ თავში შეგეხებით.

³⁰⁴ იხ. თავი VII

3.4.1. აქციო ერთა მხრიდა დირექტორთა გადაწყვეტილების ავტორიზაცია/რატიფიკაცია და სარჩელის წარდგე აზე უარის თქმა

ბრიტა ული საკორპორაციო კაო მდებლობა უშვებს შესაძლებლობას კომპა იის აქციო ერთა მხრიდა თა ხმობის შემთხვევაში არ ჩაითვალოს კომპა იის მიმართ ვალდებულების დარღვევად დირექტორის ქმედება (მოქმედება ა უმოქმედობა), რომელიც სხვაგვარად ვალდებულების დარღვევა იქ ებოდა. აქციო ერები უფლებამოსილი ი არია აქციო ერთა კრებაზე მოახდიო დირექტორთა ქმედების ავტორიზაცია ა რატიფიკაცია. მათ შორის გარდა იმ გა სხვაგვებისა, რომ ავტორიზაციას კო კრეტულ ტრა ზაქციის გა ხორციელებამდე აქვს ადგილი, ხოლო რატიფიკაციას კი მას შემდეგ, რაც ტრა ზაქცია უკვე გა ხორციელდა. ასევე არსებობს პროცედურული ში აარსის გა სხვაგვებაც, რასაც უდიდესი პრაქტიკული მ იშვ ელობა აქვს.

ავტორიზაციის შემთხვევაში დირექტორი, რომელსაც აქვს ი ტერესთა კო ფქლიტი საკითხთა დაკავშირებით, უფლებამოსილია, მას შემდეგ რაც მოახდეს ტრა ზაქციასთა დაკავშირებით ი ტერესთა კო ფლიქტის გულწრფელ გამჟღავ ება-დეკლარირებას, მო აწილეობა მიიღოს სხდომის მიმდი არეობაში და კეჭისყრაში, თუკი იგი ამავედროულად აქციო ერიც არის. ხოლო რატიფიკაციის შემთხვევაში, ვი აიდა ამ დროს ვალდებულება უკვე დარღვეულია და მხოლოდ ამის შემდეგ ხდება მისი დადასტურება ა უ რატიფიკაცია აქციო ერთა მიერ, დირექტორი, რომლის მხრიდა აც ვალდებულების დარღვევას ჰქო და ადგილი, თუკი იგი იმავედროულად არის აქციო ერიც არ არის უფლებამოსილი მო აწილეობა მიიღოს აქციო ერთა კრებაში და რატიფიკაციასთა დაკავშირებით ხმის მიცემის პროცესში. უფრო მეტიც, ხმის მიცემის უფლება არ უ და მიეცეთ ასევე გადაცდომის ჩამდე დირექტორთა დაახლოებულ აქციო ერებს. ასევე მ იშვ ელოვა ია ალი იშ ოს, რომ თუკი მოხდა დირექტორის ქმედების ავტორიზაცია/რატიფიკაცია აქციო ერებს აღარ აქვთ უფლება ავტორიზებულ ა რატიფიცირებულ საკითხთა დაკავშირებით აღძრა დერივაციული სარჩელი.³⁰⁵

დირექტორთა მხრიდა გადაცდომასთა დაკავშირებული ფაქტების სრულად გამჟღავ ების (*Disclosure*) შემდეგ, ვალდებულების დარღვევის მთელ რიგი შემთხვევებში, შესაძლოა მათი რატიფიკაცია მოხდეს აქციო ერთა მხრიდა , თუკი კომპა ია კვლავაც ჩვეულებრივ გა აგრძობს საქმიანობას. რატიფიკაციას ექვემდებარება ისეთი დარღვევები როგორებიცაა:

- კომპა იის წესდების შესაბამისად მოქმედების ვალდებულების დარღვევა;
- კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების შესაბამისად და სათა ალო მიზ ის მისაღწევად მოქმედების ვალდებულების დარღვევა;
- ი ტერესთა კო ფლიქტისათვის თავის არიდების ვალდებულების დარღვევა;

³⁰⁵ *Morrtimeore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 236.*

- დირექტორის პოზიციაზე ყოფილიყო ის გამოყენება, პირადი სარგებელის მისაღებად;
- კომპა იაზე ზრუ ვისა და სათა ადო უ არების ქო ის ვალდებულების დარღვევა.³⁰⁶

რატიფიკაციის მექა იზმის არსებობა მ იშე ელოვა ია, ვი აიდა გადაწყვეტილების რატიფიკაციის უფლება დირექტორატის საქმია ობას უფრო მოქ ილს ხდის.³⁰⁷

აქვე უ და ალი იშ ოს, რომ დირექტორთა მიერ კომპა იის ქო ების მითვისების ა არაკეთილსი დისიერი, თაღლითური მოქმედების არსებობის შემთხვევაში, რატიფიკაცია არ არის შესაძლებელი.³⁰⁸

გადაწყვეტილება რატიფიკაციის შესახებ მიღებულ იუ და იქ ეს აქციო ერთა სართო კრებაზე. თუკი გადაწყვეტილება რატიფიკაციის შესახებ მიღებულ იქ ა ერთხმად ასეთ გადაწყვეტილება შემდგომში სადაო აღარ შეიძლება გახდეს.³⁰⁹ დავას წარმოშობს შემთხვევები, როდესაც დირექტორთა ქმედების რატიფიკაცია ხდება უმრავლესობაში მყოფ აქციო ერთა მიერ, წარმოიშობა უმცირესობაში მყოფთა უფლების დაცვის პრობლემა.

*Foss v Harbottle*³¹⁰ მ იშე ელოვა ი და ც ობილი პრეცედე ტული საქმე ი გლისში საკორპორაციო სამართლის ისტორიაში, რომლის თა ახმადაც ქმედების, რომელმაც გამოიწვია გადაცდომა კომპა იის მიმართ და შეაბამისად დააზარალა იგი, გასაჩივრების უფლება აქეს პირველ რიგში თავად კომპა იას და იგი წარმოადგე ს სათა ადო მოსარჩელეს. აღ იშ ული ც ობილია როგორც *Foss v Harbottle* წესი , და სხვაგვარი შეხედულება ი, რომლებიც შემდგომში გა ვითარდა, წარმოადგე ე გამო აკლისს *Foss v Harbottle* წესიდა . ერთ-ერთ ასეთ გამო აკლისს წარმოადგე ს დერივაციული სარჩელი, რომელიც საშუალებას აძლევს უმცირესობაში მყოფ აქციო ერებს წარადგი ო სარჩელი კომპა იის სახელით. აღ იშ ული უფლება გა საკუთრებით მ იშე ელობას იძე ს მაში , როდესაც სამართალდამრღვევი აკო ტროლებს კომპა იას.

დასახელებული გადაწყვეტილება მ იშე ელოვა ია იმდე აღ, რამდე ადაც ორი მ იშე ელოვა ი პრი ციპი იქ ა დადგე ილი ამ გადაწყვეტილებით. **პირველი**, თუკი გადაცდომა ჩადე ილია კომპაა იის მიმართ და ზია იც ამ უკა ასკ ელმა გა იცადა, მხოლოდ კომპა იაა უფლებამოსილი წარადგი ოს სარჩელი და მოითხოვოს ზია ის ა აზღაურება (*Proper Plaintiff Rule*). **მეორე**, თუკი გადაცდომა, რომელიც

³⁰⁶ Hirt, The Enforcement of Directors' Duties in Britain and Germany, European Academic Publishers, Bern 2004 ,91.

³⁰⁷ იქვე.90.

³⁰⁸ Hirt, The Enforcement of Directors' Duties in Britain and Germany, European Academic Publishers, Bern 2004,91.

³⁰⁹ Companies Act 2006, Para: 261(1,6), ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :12.05.2014)

³¹⁰ შეად: *Foss v Harbottle*³¹⁰ (1843) 67 ER 189 *Boyle A. J.*, The rule in *Foss v. Harbottle*, excerpt : Minority Shareholders' Remedies, Cambridge University Press, ხელმისაწვდომია: http://assets.cambridge.org/97805217/91069/excerpt/9780521791069_excerpt.pdf (ბოლოს გამოხმობილია:12.05.2014)

ჩადე ილია დირექტორის მიერ, ექვემდებარება აქციო ერთა უბრალო უმრავლესობის მიერ კრებაზე მიღებული გადაწყვეტილებით რატიფიკაციას, მაშინ სასამართლო არ ჩაერევა და არ გაიხილავს ასეთ დავას (*Majority Rule Principle*).³¹¹

მოგვია ებით მიხ ეულ იქ ა, რომ *Foss v Harbottle* გადაწყვეტილება უსამართლო იყო უმცირესობაში მყოფ აქციო ერთა მიმართ და ოთხი ძირითადი გამოაკლისი დადგი და ამ წესიდა . კერძოდ, იგი არ ვრცელდება:

- დირექტორთა მხრიდა უფლებამოსილების გადამეტებისა (*Ultra Vires*) და უკა ო ო ტრა ზაქციის გა ხორცილების შემთხვევაში;
- თუკი დირექტორი არ მოქმედებდა დადგე ილი პროცედურის მიხედვით;
- დარღვეულ იქ ა აქციო ერის პერსო აღური, პირადი უფლებები;
- ადგილი აქვს თაღლითობას უმრავლესობაში მყოფი აქციო ერების მხრიდა უმცირესობაში მყოფთა მიმართ;³¹²

შესაბამისად, უმცირესობაში მყოფმა აქციო ერმა დერივაციული სარჩელის წარდგე ისათვის უ და დაადასტუროს, რომ დირექტორატის მხრიდა ჩადე ილია “სამართალდარღვევა”, რომელიც არ ექვემდებარება აქციო ერთა მხრიდა რატიფიკაციას ა /და რომ სამართალდამრღვევს აქვს იურიდიული კო ტროლი კომპა იაზე.³¹³

გა სხვაგვება არსებობს დირექტორთა ქმედების რატიფიცირებასა და სასამართლოში მათ წი აღმდგე სარჩელის არ წარდგე ასთა დაკავშირებით, აქციო ერთა გადაწყვეტილებას შორის. რატიფიცირების შემთხვევაში კომპა ია კარგავს შესაძლებლობას წარადგი ოს სარჩელი დირექტორატის წი აღმდგე მომავალში. ხოლო გადაწყვეტილება,

³¹¹ *Foss v Harbottle* ³¹¹ (1843) 67 ER 189 case brief ხელმისაწვდომია: <http://www.studymode.com/essays/Case-Laws-For-Commercial-Laws-897897.html> (ბოლოს გამოსმოხილია: 12.05.2014)

ფოსი(foss) და ტურტო (Turton) იყე ე უმცირესობაში მყოფი აქციოე ერები, ხოლო ჰარბოტი (Harbottle) და მასთა ასოცირებული პირები კი დირექტორები და აქციო ერები იმავე კოპა იაში. ჰარბოტმა და მასთა ასოცირებულმა პირებმა კომპა ის მიჰყიდეს მიწის აკვეთი არარეალურ, გაზრდილ ფასად. ფოსმა და სხვა უმცირესობაში მყოფმა აქციოე რებმა წარადგი ეს სარჩელი ჰარბოტისა და მასთან ასოცირებული პირების (დირექტორების) მიმართ. სარჩელში გა მარტეს, რომ კომპა ია მოტყუებულ იქ ა ამ ტრა ზაციის შედეგად, ვი აიდა მიწა შექე ილია რეალურ ღირებულებაზე მეტ ფასად. შესაბამისად ზია ი სახეზეა. ჰარბოტის გა მარტებით დირექტორატი იყო უფლებამოსილი განესაზღვრა თუ რა ფასად მოხდებოდა მიწის შექე ა. ხოლო სასამართლომ გა მარტა, რომ აღ იმ ული ქმედების შედეგად ზია ი მიადგა კომპა ის და სწორედ ეს უკა აკ ელი იქ ა მოტყუებული და დაზარალებულ და არა პერსო აღურად ფოსი და სხვა უმცირესობაში მყოფი აქციო ერები. სასამართლოს გა მარტებით, ვი აიდა კომპა იას გაან ია გა ცალკეული იურიდიული იდე ტობა, სამართალსუბიექტურობა, ამიტომ სწორედ იგია უფლებამოსილი წარადგი ოს ასეთ შემთხვევაში სარჩელი და არა მისი აქციო ერები. იხ. *Grier*, UK Company Law, John Wily & Sons Ltd, West Sussex, 1998, 314-315.

³¹² *Grier*, UK Company Law, John Wily & Sons Ltd, West Sussex, 1998, 314.

³¹³ *Boyle*, The rule in *Foss v. Harbottle*, Excerpt : Minority Shareholders' Remedies, Cambridge University Press, ხელმისაწვდომია: http://assets.cambridge.org/97805217/91069/excerpt/9780521791069_excerpt.pdf (ბოლოს გამოსმოხილია: 12.05.2014)

რომლის თა ხმადაც აქციო ერები უარს აცხადებენ უჩივლო დირექტორებს, შეიძლება გა ხილულ იქ ეს როგორც ამ უფლების შეჩერება, რადგა აც ასეთ შემთხვევაში შესაძლებელია მომავალში აქციო ერებმა გადაიფიქრო და წარადგი ო სარჩელი, ა ახალმა აქციო ერმა ა კიდევ გაკოტრების მმართველმა აღძრას იგი. რა თქმა უ და, სარჩელის წარდგე ისათვის არსებული ხა დაზმულობის ვადის დაცვით.³¹⁴

უმცირესობაში მყოფი აქციო ერების დაცვის მიზ ით შესაძლებელია დადგი დეს ფართო წრე დირექტორთა მხრიდა ჩადე ილი ისეთი გადაცდომებისა, რომლებიც არ ექვემდებარება რატიფიკაციას მაში , როდესაც გადაცდომის ჩამდე ი დირექტორი არ აკო ტროლებს კომპა იას, ვი აიდა თუკი გადაცდომის ჩამდე ი აკო ტროლებს კომპა იას, იგი ვერ მიიღებს გადაწყვეტილებას ტრა ზაქციის რატიფიკაციის შესახებ.³¹⁵

გარდა დერივაციული სარჩელისა, ამერიკული კა ო მდებლობის თა ახმად აქციო ერი უფლებამოსილია მოითხოვოს ზია ის ა აზღაურება, თუკი კომპა იის არასწორად მართვამ ამ უკა ასკ ელის დაშლა და გაკოტრება გამოიწვია. აქციო ერი ასევე უფლებამოსილია სასამართლოს გზით მოითხოვოს დირექტორის შეცვლა, თუკი მას აქვს სათა ადო მტკიცებულება იფიქროს, რომ კომპა ია პრიც ციპულად არასწორად არის მართული.³¹⁶ (*Mismanagement of the company*)

კო ტრაქტის დარღვევის ა დელიქტის გამო სასამართლო დაცვის საშუალების უმთავრესი ფუ ქცია შესაძლოა შემდეგ აირად გა იმარტოს: კომპე საცია, რესტიტუცია, დასჯა, პოზიტიურ ვალდებულებათა მყარი შესრულება, გადაცდომის პრევე ცია, უფლებათა დეკლარირება.³¹⁷

Compensatory Damages-საკომპე საციო ზია ის ა აზღაურების მიზა ს წარმოადგე ს ჩააყე ოს მოსარჩელე იმ მდგომარეობაში, რომელშიც იგი იქ ებოდა დელიქტს (ა ხელშეკრულების დარღვევას) ადგილი რომ არ ჰქო ოდა.³¹⁸

გადაცდომისაგა თავის შეკავების უზრუ ველყოფა ძირითადად გადაცდომის ჩამდე ისათვის მიყე ებული ზია ის სრულად ა აზღაურების დაკისრებით სორციელდება (*Compensatory Damages*) და მიიჩ ევა, რომ ეს ადექვატური მექა იზმია გადაცდომის პრევე ციისათვის. რაც *ex ante* მუშაობს, როგორც ზია ის მიყე ებისაგა შემაკავებელი მექა იზმი და ამ გზით და ახარჯების ოპტიმიზაციის საშულებას აძლევს კომპა იებს, ვი აიდა დირექტორი ი ფორმირებულია *ex post* ვალდებულების წარმოშობის შესახებ და სულ მცირე ღრმად დაფიქრდება მაი ც ჩაიდი ოს თუ არა გადაცდომა.³¹⁹

³¹⁴ Hirt, The Enforcement of Directors' Duties in Britain and Germany, European Academic Publishers, Bern 2004 ,93.

³¹⁵ Companies Act 2006, Para:239(4), ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოსმობილია :12.05.2014)

³¹⁶ Loos, (Ed) Winckler, Ripin, United States of America in: Directors' Liability: A Worldwide Review, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006,103.

³¹⁷ Burrows, Remedies for Torts and Breach of Contract, 3rd Ed, Oxford University Press, New York, 2009, 9.

³¹⁸ იქვე.33.

³¹⁹ Reisberg, Derivative Actions and Corporate Governance, Oxford University Press, New York, 2007, 65.

3.4.2. დერივატიული სარჩელის და იმ უღება, დადებითი და უარყოფითი მხარეები

მათთვის, ვისაც მიაჩნია რომ დერივატიული სარჩელი წარმოადგენს სამართალწარმოების ერთ-ერთ ფორმას, უდავოდ ითქვას, რომ ეს ასე არ არის. მაშინ, როდესაც დირექტორთა მხრიდან ვალდებულების მიმართული დარღვევის საფრთხე აქვს არსებობს, დერივატიული სარჩელი წარმოადგენს დირექტორთა კორპორატიული ან გარიშვალდებულების მექანიზმს.³²⁰

მართალია იგი კოტროლის სრულყოფილი და უაკლო მექანიზმი არ არის, მაგრამ ეს აკლოვა ებად არ უდავოდ ჩაითვალოს, ვინაიდან სრულყოფილი კორპორატიული მართვისა და კოტროლის მექანიზმი ბუნებაში არ არსებობს და ვერც იარსებებს, იმ მარტივის მიზეზის გამო, რომ თავად ადამიანი არ არის სრულყოფილი, ხოლო ეს მექანიზმი კი სწორედ ადამიანია თავის მიერ იქმნება.

დერივატიული სარჩელის გამოყენება უზურველყოფს, რომ სამართალდარღვევით გამოწვეული ზიანი ან აზღაურებული იქნება კომპანიის სახელით მოქმედი აქციონერის მიერ.³²¹

დერივატიული სარჩელი დაკავშირებულია კოტროლთან, მარტივად რომ ვთქვათ, იგი იმ დისბალანსის მაკოტროლებელ მექანიზმს წარმოადგენს, რომელიც წარმოიშობა დირექტორებს, როგორც კომპანიის ყოველდღიური საქმიანობის მმართველებს, და აქციონერებს შორის.³²² რადგან აცხადებს, ვინც ფლობს დიდ კორპორაციებს ვერაკოტროლებენ მას, და პირიქით, ვინც აკოტროლებს ასეთ კორპორაციას, არ გააჩნია მიმართული მესაკუთრული იტერესები მასთან.³²³

დერივატიული სარჩელის ერთ-ერთ მიზანს წარმოადგენს მეფუძმე ტისა და აქციონერთა იტერესების თავხედრაში მოყვანა. ვინაიდან იგი წარმოადგენს ერთგვარ პრევენციას დირექტორის მხრიდან გადაცდომის წინააღმდეგ, იცის რამდენიმე, რომ აქციონერი უფლებამოსილია დირექტორატის გვერდის ავლით დამოუკიდებლად აღძვრას დერივატიული სარჩელი და მოითხოვოს ზიანის აზღაურება, მეორე მხრივ დერივატიული სარჩელი ხელს უწყობს ე.წ. აგენციის და ახარჯების (Agency Costs)³²⁴ შემცირებას. კერძოდ, აქციონერთა მხრიდან მეფუძმე ტის საქმიანობის მოიტრიატა დაკავშირებული ხარჯების შემცირებას.³²⁵

დერივატიულ სარჩელს აკლოვა ებებიც აქვს და მათ შესაძლოა უარყოფითი გავლენა იქონიოს კომპანიის საქმიანობაზე სხვადასხვა მიზეზთა გამო. კერძოდ: პირველი, სარჩელის აღძვრის შედეგად საჯარო ხდება ი ფორმაცია, რომელიც კომპანიის იმიჯზე უარყოფითად აისახება. აღნიშნული ფაქტი კი კომპანიის მიერ ივესტიციების მოზიდვას

³²⁰ *Reisberg*, *Derivative Actions and Corporate Governance*, Oxford University Press, New York, 2007,5.
³²¹ *Reisberg*, *Derivative Actions and Corporate Governance*, Oxford University Press, New York, 2007,19.
³²² *Reisberg*, *Derivative Actions and Corporate Governance*, Oxford University Press, New York, 2007, 20.
³²³ *Berle, Means*, *The Modern Corporation and Private Property*, New York, 1932,5. ხელმისაწვდომია: <http://www.unz.org/Pub/BerleAdolf193200001?View=PDF> (ბოლოს გამოხმობილია: 04.06.2014)
³²⁴ დაწვრილებით, იხ. თავი 2.2.2.1.
³²⁵ *Reisberg*, *Derivative Actions and Corporate Governance*, Oxford University Press, New York, 2007, 24.

აფერხებს. საერთო ჯამში შესაძლოა სამართალწორმობა არც ღირდეს იმ და აკარგად, რასაც კომპა ია გა იცდის. **მეორე**, უც ობია როგორ დამთავრდება სამართალწარმობა (სასამართლოს დარწმუნება დირექტორის მიერ ვალდებულების დარღვევის ფაქტის არსებობაში საკმაოდ რთულია სხვადასხვა გარემობათა გამო) და გამოვა თუ არა გამარჯვებული კომპა ია ამ პროცესიდა . არადა ზემოაღ იმ ული უარყოფითი შედეგები ამის მიუხედავად უკვე ცალსახად სახეზე იქ ება. **მესამე**, სასამართლო პროცესის წარმატებით დასრულების შემთხვევაშიც კი შესაძლებელია, რომ მოპასუხე დირექტორს უბრალოდ არ ჰქონდეს შესაძლებლობა (ფი ა სური რესურსი) აა აზღაუროს ზია ი რაც კომპა იას მიაღება მისი ქმედების გამო. შედეგად სახეზეა გადაწყვეტილება, რომელიც ვერ აღსრულდება, კომპა ია ვერ იღებს თა ხას და ამის პარალელურად ის უარყოფითი შედეგები რაც სასამართლო გა ხილვას ახლავს თა , სახეზეა. **მეოთხე**, დირექტორთა წი ააღმდეგ სამართალწარმობის შესაძლებლობის გაზრდილმა რისკებმა შესაძლოა გამოიწვიოს ამ პოზიციის დაკავებისაგა თავის შეკავების სურვილი, რაც კომპა იის ხარჯებს გაზრდის, ვი აიდა ვი ც დაეთა ხმება დაიკავოს დირექტორის პოზიცია, მოითხოვს დიდ ა აზღაურებას დიდი რისკების პროპორციულად. **მეხუთე**, როგორც აღი იმ ა, უმცირესობაში მეოფ აქციო ერს აქვს უფლება აღძრას დერივაციული სარჩელი, რაც ქმ ის საშიშროებას, რომ ამ უკა ასკ ელმა სულაც არ გაითვალისწი ოს მთლია ად კომპა იის ი ტერსები გრძელვადია პერსპექტივაში, იმის გამო, რომ მისი წილი არც თუ ისე დიდია. **მექვსე** მ იშვ ელოვა არგუმე ტს დერივაციული სარჩელის წი ააღმდეგ წარმოადგე ს ის გარემობა, რომ ამგვარი სარჩელის შესაძლებლობა დირექტორს უკლავს სურვილს გამოიჩინ ოს ი იციატივა და მიიღოს სარისკო გადაწყვეტილება კომპა იის მართვის პროცესში მაში , როდესაც ბიზ ეს საქმია ობაში რისკი და მოგების მაღალი პროცე ტული მანვე ებელი ხშირად პირდაპირპროპორციულ დამოკიდებულებაშია ერთმა ეთთა . **მეშვიდე**, ცალსახად უ და ითქვას, რომ სამართალწარმობა არ წარმოადგე ს დირექტორატის გადაწყვეტილებისა და საქმია ობის შეფასების ეფექტურ მექა იზმს. **მერვე**, პირადი პასუხისმგებობის გამორიცხვის მიზ ით, შესაძლოა დირექტორთა მიერ დაქირავებულ იქ ეს ექსპერტთა უფრო ფართო წრე, მეტი თა ამშრომელი და მეტი დრო მოა დომოს მა გადაწყვეტილების მიღებას, რაც ცხადია გაზრდის კომპა იის ხარჯებს და აისახება მისი საქმია ობის ეფექტურობაზე.³²⁶

დერივაციული სარჩელის სიხშირემ შესაძლოა გამოიწვიოს კვალიფიციური კადრების გადი ება კომპა იიდა . ამიტომ ასეთი სარჩელის აღძვრამდე კარგად დაფიქრებაა საჭირო იმ აქციო ერის მიერ, ვისაც მართლაც ადარდებს კომპა იის ბედი. თუმცა კა ო მდებლობა მხოლოდ აქციოე ერბის კეთილსი დისერების იმედად არ ტოვებს კომპა იას და სწორედ ამიტომ არსებობს აშშ , ბრიტა ეთის და გერმა იის კა ო მდებლობაში ზემოთდასახელებული შემზუდველი ფაქტორები, რაც დერივაციული სარჩელის აღძვრის მსურველმა უ და გადალახოს, სა ამ დაიწყებოდეს ძირითადი სამართალწარმობა.

ამერიკის სამართლის ი სტიტუტის (*American Law Institute-ALI*) მიერ

³²⁶ *Reisberg, Derivative Actions and Corporate Governance, Oxford University Press, New York, 2007, 48-49-50.*

აღიარებულია, რომ დერივატიული სარჩელის და იმ ულება უფრო გრძელვადია პერსპექტივაში აქციო ერთა ი ტერესის დაცვა, ვიდრე კო კრეტულ შემთხვევაში ზია ის ა აზღაურების მიღება, ვი აიდა იგი დირექტორებს უბიძგებს თავი შეიკავო გადაცდომისაგა . ხოლო კო კრეტულ შემთხვევაში კი შესაძლოა სასამართლო ხარჯები აღემატებოდეს კიდევ ზია ის ა აზღაურების სახით მიღებულ თა ხას.³²⁷ *ALI-ის* გა მარტებით, დერივატიულ სარჩელს ასევე შეუძლია სოციალური საჯარო სარგებელის მოტა ა, ვი აიდა იგი მომავლი სამართალდარღვევისაგა თავის შეკავებისაკე არის მიმართული.³²⁸ ზემოაღ იმ ულიდა გამომდი არე შეიძლება ითქვას, რომ *ALI-ის* დერივატიული სარჩელის უმთავრეს და იმ ულებად მისი გადაცდომის წი ააღმდეგ შემაკავებელი ფუ ქცია მიაჩ ია, ვიდრე მისი საშუალებით კომპე საციის მიღების შესაძლებლობა.

3.5. კომპა იის შეზღუდული პასუხისმგებლობის უგულვებელყოფა- Piercing the Corporate Veil ³²⁹

კომპა იის აქციო ერთა თუ პარტ იორთა პასუხისმგებლობა კომპა იის კრედიტორთა წი აშე შეზღუდულია. ისი ი პასუხს აგებე მხოლოდ იმ წილით, რაც კომპა იაში გააჩ იათ. როგორც წესი, აქციო ერთა პირადი პასუხისმგებლობა კომპა იის ვალდებულებათა გამო არ დგება. მიუხედავად ამისა, თუკი აქციო ერი ა აქციო ერთა ჯგუფი დომი ა ტია კომპა იაში და ისი ი აღ იმ ულ მდგომარეობას გამოიყე ებე კომპა იის ი ტერესების საწი ააღმდეგოდ, სასამართლო უფლებამოსილია უგულვებელკყოს კომპა იის შეზღუდული პასუხისმგებლობის ხასიათი და დაადგი ოს აქციო ერთა პირადი პასუხისმგებლობა. აღ იშულ დოქტრი ას ეწოდება *Piercing The Corporate Veil*. მას ხშირად მიმართავე კომპა იის კრედიტორები, რომლებიც ცდილობე მოახდი ო იმ დავალია ების აქციო ერთაგა ა აზღაურება, რომელიც მათ მიმართ კომპა იას გააჩ ია.

სასამართლო დაადგე ს აქციო ერის პასუხისმგებლობას, თუკი საქმის გარემოებების გათვალისწი ებით კომპა ია შეიძლება მიჩ ეულ იქ ეს

³²⁷ *Reisberg*, *Derivative Actions and Corporate Governance*, Oxford University Press, New York, 2007,55.

³²⁸ *Reisberg*, *Derivative Actions and Corporate Governance*, Oxford University Press, New York, 2007,55.

³²⁹ სიტყვასიტყვით თარგმა ში, კორპორაციის პირბადის (სახის) გახვრეტა, თუმცა ასეთ შემთხვევებში სიტყვასიტყვითი თარგმა ის გამოიყე ება არასწორი იქ ება ვი აიდა იგი არ გადმოსცემს იმ ში აარსს რაც ამ ი სტიტუტს ახასიათებს, ამიტომ უმჯობესია ში აარსობრივი თარგმა ის გამოიყე ება, რათა ჩა დეს ი სტიტუტის არსი და მ იშე ელობა და მკითხველი შეცდომაში არ იქ ეს შეყვა ილი და/ა რომ არ გამოიწვიოს ურთიერთსაპირისპირო მოსაზრებათა წარმოშობა. ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში ასევე თარგმ ილია როგორც “კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა”; “გამჭოლი პასუხისმგებლობა” იხ. *ბურდული, ი. საწესდებო კაპიტალი და მისი ფუ ქციები, კრებულში: თა ამედროვე საკორპორაციო სამართლის თეორიული და პრაქტიკული საკითხები, თბილისი, 2009, გვ. 236-259. ეულაშვილი, . კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა, როგორც კრედიტორთა დაცვის გა საკუთრებული დო ისიება მშობელ-შვილობილ კომპა იათა ურთიერთობის კო ტექსტში, საკორპორაციო სამართლის კრებული I, რედ. ბურდული, ი. თბილისი, 2011, გვ.69-108.*

როგორც აქციო ერის მეორე მე. (*alter ago*) სასამართლო, დასახელებულ საკითხს გა იხილავს ყოველი კო კრეტული საქმიდა გამომდი არე, გარემოების გათვალისწინებით *case-by-case*.³³⁰

პირველი სასამართლო გადაწყვეტილება, რომელმაც საფუძველი დაუდო *alter ago* დოქტრი ას, მიღებულ იქ ა 1921 წელს კალიფორ იის უზე ასეი სასამართლოს მიერ *Minifie v. Rowley*³³¹ საქმეზე, სადაც სასამართლომ აღ იშ ა, რომ კოპა იის დამოუკიდებელი, აქციო ერისაგა გა ცალკეეებული პასუხისმგებლობის არსებობა საკა ო მდებლო პრივილეგიას წარმოადგე ს, შესაბამისად იგი გამოყე ებული უ და იქ ეს ლეგიტიმური ბიზ ეს მიზ ებისათვის და არავის უ და ჰქო დეს საშუალება შეზღუდული პასუხისმგებლობა ბოროტად გამოიყე ოს.³³²

ორი ძირითადი წი აპრობის არსებობა იწვევს შეზღუდული პასუხისმგებლობის უგულვებელყოფას, კერძოდ, **პირველი**, თუკი არსებობს კომპა იისა და აქციო ერთა საერთო ი ტერესები და არსებითად საერთო საკუთრება, იმგვარად, რომ აქციო ერისა და კომპა იის სეპარატული იდე ტობა ფაქტიურად წაშლილია და აღარ არსებობს (*alter ago doctrine*), (მაგალითად როდესაც მშობელი კომპა ია სრულად აკო ტროლებს შვილობილი კომპა იის საქმი აობას³³³) **მეორე**, თუკი გარემოებათა გათვალისწინებით შეზღუდული პასუხისმგებლობის გამოყე ება შეიძლება გა ხილულ იქ ეს როგორც თაღლითობის სა ქცირება ა უსამართლობის წახალისება.³³⁴

აქციო ერ(ებ)ის პასუხისმგებლობა კომპა იის ვალდებულებათა გამო შესაძლოა წარმოიშვას, თუკი კოპა იის და აქციო ერის აქტივები ერთმა ეთშია არეული და აღ იშული ფაქტი შე იღბულია არასწორი საბუღალტრო წარმოებით ა სხვა მსგავსი საშუალებებით, რაც არასასურველ მდგომარეობაში აყე ებს კომპა იის კრედიტორს.³³⁵

კორპორაციის შეზღუდული პასუხისმგებლობის პრი ციპის უგულვებელყოფა ასევე შეიძლება მოხდეს არასაკმარისი კაპიტალიზაციის შემთხვევაში, თუკი კომპა იის კაპიტალი აშკარად არასაკმარისი აღმოჩ დება უზრუ ველყოს კომპა იის ფი ა სური საჭიროება ი.³³⁶

როგორც 2001 წელს გერმა იის ფედერალურმა სასამართლომ გა მარტა, იმისათვის, რომ ისარგებლო კომპა იის შეზღუდული პასუხისმგებლობის ხასიათით, აქციო ერებმა არ უ და გამოაცადლო კომპა იას აქტივი, რაც მას სჭირდება, რომ შეძლოს საკუთარი ვალდებულებების შესრულება კრედიტორთა მიმართ.³³⁷ ხოლო თუკი

³³⁰ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013 .623.

³³¹ *Minifie v. Rowley* 87 Cal. 481, 202. 673. მითითებულია: *Hagan*, The Alter-Ago Doctrine Exception in California Corporate Law მიხედვით.

³³² *Hagan*, The Alter-Ago Doctrine Exception in California Corporate Law, ხელმისაწვდომია: <http://www.surfs-up.net/Downloads/Alter%20Ego%20Piercing%20the%20Corporate%20Veil.pdf>

³³³ იხ: *Fletcher v. Atex, Inc.*, 68 F. 3d1451 (1995) http://scholar.google.com/scholar_case?case=16439332799546168049&hl=en&as_sdt=2&as_vis=1&oi=scholar

³³⁴ *Hagan*, The Alter-Ago Doctrine Exception in California Corporate Law, ხელმისაწვდომია: <http://www.surfs-up.net/Downloads/Alter%20Ego%20Piercing%20the%20Corporate%20Veil.pdf>

³³⁵ *Meister, Heidenhain, Rosengarten*, The German Limited Liability Company, 7th Ed, Verlag C.H. Beck, Munchen, 2010, 47.

³³⁶ იქვე.47.

³³⁷ *Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Zivilsachen*, April 28, 2008, BGHZ, 176, 204, Oktober 12,

აქციო ერების მიერ დარღვეულ იქ ება ეს ვალდებულება, ჩაითვლება, რომ მათ ბოროტად გამოიყენეს კომპა იის შეზღუდული პასუხისმგებლობის სამართლებრივი ფორმა.³³⁸

თავდაპირველად გერმა იის ფედერალურმა სასამართლომ დაადგი ა, რომ აქციოე ერის მიერ აღ იშ ული სახის დარღვევის შემთხვევაში, კომპა იის კრედიტორებს წარმოეშობოდათ უფლება პირდაპირ წარედგი ათ სარჩელი დამრღვევი აქციო ერის მიმართ.³³⁹ თუმცა, შემდგომ ფედერალური სასამართლოს მიერ მოხდა შეზღუდული პასუხისმგებლობის კო ცეფტის გადახედვა და 2007 წელს სასამართლომ დაადგი ა, აქციო ერთა პასუხისმგებლობა კომპა იის მიმართ, მათ მიერ ჩადე ილი თაღლითური ქმედების გამო, დელიქტური სამართლის წესების შესაბამისად.³⁴⁰

კომპა იის შეზღუდული პასუხისმგებლობის უზულებელყოფა იშვიათ მოვლე ას წარმოადგე ს გერმა ული სამართლის რეალობაში, რომელიც ცდილობს დაიცვას კომპა იის შეზღუდული პასუხისმგებლობის პრი ციპი. თუმცა, რა თქმა უ და, არსებობს გარემოებები რამაც შესაძლოა აქციო ერთა პირადი პასუხისმგებლობა გამოიწვიოს.³⁴¹

კერძოდ, აქციო ერის სახით მოქმედებისას, კომპა იის მიმართ დელიქტის ჩადე ამ შეიძლება დააყე ოს მისი პირადი ვალდებულების საკითხი. აღ იშ ულ ფაქტს ადგილი ექ ება ისეთი ქმედების შემთხვევაში, რომელმაც შესაძლოა კომპა იის არსებობას შეუქმ ას საფრთხე.³⁴² (*Existenzvernichtender Eingriff*) ასეთ შემთხვევაში აქციო ერი ვალდებულია დააბრუ ოს უკა ო ოდ, კომპა იის კაპიტალისა და ლიკვიდურობის დაცვასთა დაკავშირებით დადგე ილი ორმების დარღვევით მიღებული თა ხა.

კომპა იის შეზღუდულმა პასუხისმგებლობამ, შესაძლოა გავლე ა იქო იოს კრედიტორებზე, ვიდრე აქციო ერებზე, ვი აიდა ისი ი ატარებე ბიზ ესის წარუმატებლობით გამოწვეული და ახარჯების რისკს. ხოლო *piercing* ამ რისკს კვლავ უკა , აქციო ერებთა ამისამართებს.³⁴³ სახელმწიფო, როგორც წესი, აქციო ერებს ა იჭებს უფლებამოსილებას მოახდი ო პასუხისმგებლობის შეზღუდვა, თუმცა გამოა აკლისები არსებობს და ყოველი კო კრეტული საქმიდა გამომდი არე, სასამართლო წყვეტს უ და მოხდეს შეზღუდული პასუხისმგებლობის გამოყენება, თუ უზულებელყოფილი უ და იქ ეს იგი.³⁴⁴

2007, BGHZ, 175,12 მითითებულია: *Meister, Heidenhain, Rosengarten*, The German Limited Liability Company, 7th Ed, Verlag C.H. Beck, Munchen, 2010, 48. მიხედვით

³³⁸ *Meister, Heidenhain, Rosengarten*, The German Limited Liability Company, 7th Ed, Verlag C.H. Beck, Munchen, 2010, 48.

³³⁹ *Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Zivilsachen*, June 24, 2002, BGHZ 151, 181 მითითებულია: *Meister, Heidenhain, Rosengarten*, The German Limited Liability Company, 7th Edition, Verlag C.H. Beck, Munchen, 2010, 48. მიხედვით

³⁴⁰ *Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Zivilsachen*, July 16, 2007, BGHZ 173,246, *Meister, Heidenhain, Rosengarten*, The German Limited Liability Company, 7th Ed, Verlag C.H. Beck, Munchen, 2010, 48. მიხედვით

³⁴¹ *Van Hulle, Gesell*, (Edit) European Corporate Law, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2006,158.

³⁴² იქვე-158-159.

³⁴³ *Bauman, Stevenson*, Corporations Law and Policy, Materials and Problems, 8th Ed, West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 297.

³⁴⁴ იქვე- 297.

კომპა იის პრი ციპულ უპირატესობას წარმოადგე ს ის ფაქტი, რომ როგორც წესი, კრედიტორები შეზღუდულუ ი არია კომპა იის ქო ებით. ისი ი მხოლოდ კომპა იის აქტივის იმედზე უ და იყვე ე, საკუთარ მოთხოვ ათა დაკმაყოფილების თვალსაზრისით. ისი ი არ არია უფლებამოსილ ი მიიღო დაკმაყოფილება აქციო ერთა პირადი ქო ებიდა, თუკი ეს ქო ება არ წარმოადგე და კო კრეტული ტრა ზაქციის, ხელშეკრულების უზრუ ველყოფის საშუალებას ა სხვაგვარად არ იყო ჩართული ამ ტრა ზაქციაში.³⁴⁵

თუმცა “გარკვეული” გარემოებების არსებობისას სასამართლო საშუალებას აძლევს კრედიტორებს უგულვებელყო კომპა იის შეზღუდული პასუხისმგებლობა და მიიღო დაკმაყოფილება უშუალოდ აქციო ერისგა. აღ იშ ულ პროცესს ეწოდება, სწორედ, კომპა იის შეზღუდული პასუხისმგებლობის უკუგდება.³⁴⁶

სასამართლო ხშირად იყე ებს სხვადასხვა ფრაზებს აღ იშ ული მოვლე ების გამოსახატად, თუმცა უ და ითქვას, რომ მათ მხოლოდ ი სტრუქციული მ იშე ელობა აქვთ, ვი აიდა კორპორაციული სტრუქტურა არასოდეს ადგე ს, თუ როდის შეიძლება მოხდეს შეზღუდული პასუხისმგებლობის უგულვებელყოფა. *Piercing* წარმოადგე ს სასამართლოს მიერ შექმ ილ სამართლია ა აზღაურებას მიყე ებული ზია ისათვის.³⁴⁷

სასამართლოში საკმაოდ ხშირად გა სახილველ საკითხს წარმოადგე ს: უ და მოხდეს თუ არა შეზღუდული პასუხისმგებლობის უგულვებელყოფა, ვი აიდა ერთი, ყველასათვის მოსაწო ი მოსაზრება ამ საკითხთა დაკავშირებით არ არსებობს. შეზღუდული პასუხისმგებლობის უგულვებელყოფის საკითხი, ძირითადად წარმოიშობა მაში, როდესაც კომპა იას არ გააჩ ია საკმარისი აქტივი კრედიტორ(ებ)ის დასაკმაყოფილებლად, ა როდესაც მოსარჩელე წარადგე ს სარჩელს აქციო ერის წი ააღმდეგ ტაქტიკური მოსაზრებით, კერძოდ იმ მიზ ით, რომ საქმე გა ხილულ იქ ეს იმ იურისდიქციის მიერ, სადაც მოსარჩელეს ეს უფრო ხელსაყრელად მიაჩ ია, ა როდესაც მოსარჩელეს სურს დაადასტუროს, რომ აქციო ერი საკმაოდ დიდი აქტივს ფლობს, რათა გაზარდოს ე.წ. სადამსჯელო ზია ის (*Punitive Damages*) ა აზღაურების შესაძლებლობა.³⁴⁸

შეზღუდული პასუხისმგებლობის უგულვებელყოფის გამოყე ებას აზრი აქვს მაში, როდესაც სახეზეა დელიქტური ზია ი და იგი არ შეიძლება გაგრცვლდეს სახელშეკრულებო ურთიერთობის შედეგად წარმოშობილ ზია ზე, ვი აიდა სახელშეკრულებო ურთიერთობისას ხელშეკრულების თითოეული მხარე იც იბს ერთმა ეთს და მათთვის ასევე ც იბილია (უ და იყოს) კომპა იის შეზღუდული პასუხისმგებლობის ხასიათი. შესაბამისად, მათ შეუძლიათ თავი დაიხლვიო და მოითხოვო აქციო ერისგა გარა ტია ა სხვა კა ი მდებლობით დასაშვები უზრუ ველყოფა, რასაც ვერ ვიტყვით ისეთ გარემოებებთა დაკავშირებით, როდესაც სახეზეა დელიქტური ზია ი. დელიქტის შედეგად წარმოშობილ კრედიტორებს თავდაცვის

³⁴⁵ *Bauman, Stevenson, Jr., Corporations Law and Policy, Materials and Problems, 8th Ed, West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 296.*

³⁴⁶ იქვე. 296.

³⁴⁷ იქვე. 297.

³⁴⁸ იქვე.

ზემოაღ იმ ული საშუალება ი არ გაან იათ. ზემოაღ იმ ული მსჯელობიდა გამომდი არე, შეიძლება გან დეს მოლოდი ი, რომ სასამართლო უფრო მარტივად მიიღებს კომპა იის შეზღუდული პასუხისმგებლობის ფორმის უგულვებელყოფის შესახებ გადაწყვეტილებას დელიქტური ზია ის არსებობისას, სახელშეკრულებო ურთიერთობიდა წარმოშობილი ზია ისაგა გა სხვაგვით.³⁴⁹ თუმცა, პროფესორ რობერტ ტომპსო ის კვლევები საპირისპიროს ამტკიცებს, რომლის შესაბამისადაც სასამართლო უფრო ხშირად აკმაყოფილებს შეზღუდული პასუხისმგებლობის ფორმის უგულვებელყოფის შესახებ მოთხოვ ას სახელშეკრულებო ურთიერთობების არსებობისას (42%) დელიქტურ ზია თა შედარებით (31%) (*Robert, B. Thompson , Piercing the Corporate Veil: An Empirical Study*)³⁵⁰

მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კაოი უშეებს კორპორაციის შეზღუდული პასუხისმგებლობის უგულვებელყოფის შესაძლებლობას.³⁵¹ ძირითადად ეს ისეთ შემთხვევებშია დასაშვები, როდესაც აქციო ერის მიერ კომპა იის შეზღუდული პასუხისმგებლობის ხასიათის ბოროტად გამოყე ება ხდება. უ და აღი იმ ოს, რომ დასახელებულ საკითხთა დაკავშირებით საი ტერესო გადაწყვეტილება იქ ა მიღებული საქართველოს უზე აესი სასამართლოს მიერ.³⁵² იგი მ იმე ელოვა ია იმ თვალსაზრისითაც რომ აქამდე მსგავსი სახის გადაწყვეტილება არ არსებობდა.³⁵³

„მეწარმეთა შესახებ“ კაოის 3.6 მუხლი კომპა იის კრედიტორების წი აშე კომპა იის პარტ იორის პირადი პასუხისმგებლობის შესაძლებლობას ითვალისწი ებს რომლის თა ახმად, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების პარტ იორები კრედიტორების წი აშე პასუხს აგებე პირადად, თუ ისი ი ბოროტად გამოიყე ებე პასუხისმგებლობის შეზღუდვის სამართლებრივ ფორმებს.

უზე აესი სასამართლოს გა მარტებით, აღ იმ ული ორმა ფართოდ გა იმარტება და თავისთავში მოიცავს არა მხოლოდ პასუხისმგებლობის შეზღუდვის კორპორატიული ფორმის ბოროტად გამოყე ებას (მაგ., კორპორაციის, როგორც მხოლოდ პარტ იორის მიზ ის მისაღწევი „ი სტრუმე ტის“ და იმ ულებით გამოყე ება; „კორპორაციული ფორმალობების დაუცველობა“; კორპორაციის, როგორც პარტ იორის „აღტერ ეგოს“ არსებობა), არამედ თავად შეზღუდული პასუხისმგებლობის, როგორც პასუხისმგებლობის ელემე ტის, ბოროტად გამოყე ებას, რაც გულისხმობს პარტ იორის მიერ პასუხისმგებლობის შეზღუდვის პრივილეგიის მარტოოდე სხვისი ი ტერესების საზია ოდ გამოყე ებას და საკუთარი ეკო ომიკური რისკებისა და და აკარგის სხვაზე გადაკისრებას კრედიტორის გა ზრახ შეცდომაში შეყვა ით.³⁵⁴

საკასაციო პალატამ გა მარტა, რომ პარტ იორის მიერ შეზღუდული

³⁴⁹ *Bauman, Stevenson, Jr., Corporations Law and Policy, Materials and Problems, 8th Ed, West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 305.*

³⁵⁰ იქვე-305.

³⁵¹ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კაოი, მუხლი 3.6

³⁵² სუს გადაწყვეტილება საქმე № ას-1307-1245-2014

³⁵³ იხ. *Fleickner, Hopt, (Edit) Chanturia, Jugeli, Georgia: Coprporate Givernance of Business Corporations in: Comparative Corporate Governance , A Functional and International Analysis, Cambridge University Press, New York, 2013, 514.*

³⁵⁴ სუს გადაწყვეტილება საქმე № ას-1307-1245-2014

პასუხისმგებლობის ფორმის ბოროტად გამოყენება სახეზეა, როცა შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების პარტი იორი საზოგადოებაში უშუალოდ ხელმძღვა ელობს და ახორციელებს ისეთ საქმიანობას, რომელიც მიზანდასახავს გადასახადებისაგან თავის არიდებას, ან უნდა საზოგადოება პარტი იორის მიერ გამოიყენება არადეკლარირებული შემოსავლის მაგე ერიერებელი წყაროს და იმ უღებით.³⁵⁵

სასამართლოს გა მარტებით კომპა იის პარტი იორის მიერ შეზღუდული პასუხისმგებლობის ფორმის ბოროტად გამოყენების მტკიცების ტვირთი ეკისრება მოსარჩელეს.³⁵⁶

სასამართლოს მიერ მტკიცების ტვირთის ამგვარი გადა აწილება მისასაღმებელია, თუმცა ვერ დავეთა ხმებით იმ აწილში, სადაც იგი ად იმ ავს, რომ შეზღუდული პასუხისმგებლობის ფორმის ბოროტად გამოყენება სხვა და არჩე თა ერთად გულისხმობს პარტი იორის მიერ პასუხისმგებლობის შეზღუდვის პრივილეგიის მარტოოდ სხვისი ი ტერესების საზიანოდ გამოყენებას და საკუთარი ეკო ომიკური რისკებისა და და აკარგის სხვაზე გადაკისრებას კრედიტორის გა ზრახ შეცდომაში შეყვა ით. ვი აიდა ად იმ უღი გა მარტება გარკვეულწილად გადმოსცემს სამოქალაქო კოდექსის 115-ე მუხლით დადგე ილ ში აარსს, რომლის თა ახმადაც “დაუშვებელია უფლების გამოყენება მარტოოდ იმ მიზნით, რომ ზიან ი მიადგეს სხვას”. არადა გა სახილველ შემთხვევაში დამრღვევს არ ამოძრავებს ის სურვილი რომ ზიან ი მიაყე ოს სხვას, არამედ იგი ცდილობს თავი აარიდოს მატერიალურ პასუხისმგებლობას.

დასკე ის სახით შეიძლება ითქვას, რომ გა ხილული გადაწყვეტილება იზიარებს მოწი ავე საკორპორაციო რეგულაციების მქო ე ქვეყნების (აშშ. ი გლისი, ვერმა ია) გამოცდილებას, რაც ცალსახად დადებით შეფასებას იმსახურებს.

4. კომპა იის საქმიანობის კა ო მდებლობასთა შესაბამისობა- Corporate Compliance

ებისმიერი კომპა ია ვაღდებულია მოქმედებდეს კა ო მდებლობის შესაბამისად. კომპა იის მუშაობის კა ო მდებლობასთა შესაბამისობა უზრუნველყოფილი უ და იყოს დირექტორატის მიერ. ად იმ უღი ფაქტი, რა თქმა უ და, არ იმ ავს, რომ დირექტორი პირადად ასრულებდეს ყველა ფუ ქციას რაც კა ო მდებლობის შესაბამისად მუშაობისთვისაა საჭირო. ვი აიდა დირექტორატი არის კომპა იის პოლიტიკის გა მსაზღვრელი, ამ ორგა ოს ვაღია შექმ ას იმგვარი მმართველობის სისტემა, რომ კომპა იის მიერ გა ხორციელებული ებისმიერ ქმედება კა ო მდებლობასთა იყოს შესაბამისობაში.

კომპლაიე ს ოფიცერის დამოუკიდებლობა გარა ტირებული უ და იყოს, როგორც კომპა იის ცალკეული სტრუქტურული ერთეულებისგა ასევე თავად დირექტორატისგა აც, რათა მა შეძლოს საკუთარი

³⁵⁵ სუს გადაწყვეტილება საქმე № ან-1307-1245-2014

³⁵⁶ სუს გადაწყვეტილება საქმე № ან-1307-1245-2014

მოვალეობის, როგორც კაოისა და წესრგის მცველის, შესრულება. აღ იშ ულის მისაღწევად ასევე შესაძლოა გათვალისწინებული იქნეს მისი დაცულობა, სამსახური და თხოვნი თვალსაზრისით.³⁵⁷

აშშ-ში არსებობს სპეციალური გაიდლაინები კომპანიის საქმიანობის შესაბამისობის (Compliance) ფუქციასთან დაკავშირებით. უფრო მეტიც, კომპანიის ფუქციასთან დაკავშირებით და აწესებს შეიცავს პასუხისმგებლობაში მიცემის შესახებ გაიდლაინებიც *U.S. Sentencing Guidelines Manual*,³⁵⁸ რომლის გაახლებაც ხდება ყოველწლიურად. აღ იშ ული გაიდლაინები წარმოადგენს რეკომენდაციას ამერიკული სასამართლოსათვის კოკრეტული დამაშავის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობაში მიცემასთან დაკავშირებით. მოცემული გაიდლაინების მერვე თავი ეხება კომპანიასთან სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხს. აქვეა ორმები და რეკომენდაციები კომპანიებისათვის, რათა მათ ჰქონდეთ სათანადო შესაბამისობის და ეთიკის პროგრამა, რომელიც უზრუნველყოფილი უნდა იქნეს შესაბამისობის დეპარტამენტის მიერ. კერძოდ, აშშ-ის პასუხისმგებლობაში მიცემის შესახებ გაიდლაინების §8B2.1a მუხლი ეხება ეფექტური ეთიკისა და კულტურის და ერგვას კომპანიაში, რომლის თანახმადაც :

“კომპანია უნდა გამოიჩინოს სათანადო წინდახედულება და ზრუნვა, რათა მოახდინოს და აშაულის ჩადენის პრევენცია და დროული აღმოჩენა, კომპანია უნდა წახალისებოს კაოთა შესაბამისობაში მყოფი და ეთიკური საქციელი, რაც საბოლოო ჯამში უზრუნველყოფს კომპანიის მოქმედების კაო მდებლობასთან შესაბამისობას”.³⁵⁹

ამავე გაიდლაინების თანახმად, კომპანიის მმართველი ორგანო გათვითც ობიერებული უნდა იყოს შესაბამისობის პროგრამის ფუნქციონირებაში და უნდა გამოიჩინოს სათანადო უნარი და ცოდნა, რათა ზედამხედველობა გაუწიოს პროგრამის თანმიმდევრულ შესრულებას. მმართველობის ზედა საფეხურზე მდგომ კოკრეტულ პიროვებს უნდა დაევალოს კომპანიის საქმიანობის კაო მდებლობასთან შესაბამისობის კოტროლი და შესაბამისად მისი უზრუნველყოფის ვალდებულება.³⁶⁰

პიროვებს, ვისაც დევალება კომპანიის შიგნით აღ იშ ული ვალდებულების შესრულება, უნდა მიეცეს სათანადო უფლებები და უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს ყველა საშუალებით, რაც საჭიროა დაკისრებული მოვალეობის პირათლად და კეთილსინდისიერად შესასრულებლად. ეს პიროვება ვალდებულია დადგენილი პერიოდულობით მიაწოდოს იფორმაცია მმართველობის უმაღლეს საფეხურზე მდგარ პერსონებს.³⁶¹ (დირექტორებს)

³⁵⁷ Du Plessis, Grossfeld, Lutterman, Seanger, Sandrock, Casper, *German Corporate Governance in International and European Context*, 2nd Ed, Springer-Verlag, Berlin-Haidelberg, 2012, 382-283.

³⁵⁸ http://www.uscc.gov/Guidelines/2013_Guidelines/Manual_PDF/Chapter_8.pdf

³⁵⁹ U.S. Sentencing Guidelines Manual, §8B2.1 a, ხელმისაწვდომია: http://www.uscc.gov/Guidelines/2013_Guidelines/Manual_PDF/Chapter_8.pdf (ბოლოს გამოსმობულია 16.04.2014)

³⁶⁰ U.S. Sentencing Guidelines Manual, §8B2.1 b, ხელმისაწვდომია: http://www.uscc.gov/Guidelines/2013_Guidelines/Manual_PDF/Chapter_8.pdf (ბოლოს გამოსმობულია 16.04.2014)

³⁶¹ U.S. Sentencing Guidelines Manual, §8B2.1 b, ხელმისაწვდომია: http://www.uscc.gov/Guidelines/2013_Guidelines/Manual_PDF/Chapter_8.pdf (ბოლოს გამოსმობულია 16.04.2014)

ამ პიროვ ებას ებისმიერ დროს უ და ქო დეს საშუალება უშუალოდ შეხვდეს და მიაწოდოს ი ფორმაცია დირექტორატს მ იშვ ელოვა საკითხებთა დაკავშირებით. და აშაულებრივი ქმედების აღმოჩე ის შემთხვევაში კომპა იამ უ და მოახდი ოს სწრაფი რეაგირება, დაადგი ოს გამომწვევი მიზეზები და, საჭიროების შემთხვევაში, შეცვალოს შესაბამისობის პოლიტიკა.

გარდა აღ იშ ულისა, კმპა იის საქმია ობის კა ო მდებლობასთა შესაბამისობის უზრუ ველყოფაში შედის ასევე ყოველგვარი და აშაულის ჩადე ის პრევე ცია და აღმოჩე ა. მაგალითად, *Foreign Corrupt Practice Act* აშშ-ში უკრძალავს კომპა იას ა მის წარმომადგე ელს გადაუხადოს თა ხა უცხო სახელმწიფოს მთავრობას კო კრეტულ სახელმწიფოში ბიზ ესის “წარმატებულად ფუქციო ირებისათვის”. დასახელებული აქტის თა ახმად, ასევე აკრძალულია თა ხის მესამე პირისათვის გადახდა, თუკი ათელია, რომ შემდგომში ეს პირი უკა ო ოდ გადახდილ თა ხას შესაბამის მთავრობას მიაწოდის. ამ უკა ასკ ელ შემთხვევაში უ და დადგი დეს იცოდა თუ არა კომპა იამ, რომ მესამე პირი თა ხას არაოფიციალურად გადასცემდა მთავრობას.³⁶²

იცოდა თუ არ კომპა იამ ამ ფაქტის შესახებ, კო კრეტული გარემოებების შესწავლის შედეგად უ და დადგი დეს. მაგალითად ისეთი აშკარა იშ ების არსებობისას (*read flags*) როგორებიცაა თა ხის მიღება ხელზე და არა გადარიცხვით, ა თა ხის გადარიცხვა მოგო ილი სახელით, რაც ცხადს ხდის, რომ გადარიცხვის მო აწილებებისათვის ც ობილი იყო თა ხის არაღგეგალურად, კორუფციული მიზ ებისათვის გამოყე ების შესაძლებლობა.³⁶³ ამგვარ გაუგებრობაში მოხვედრის, და აშაულის პრევე ციისა და ასეთის არსებობის შემთხვევაში, მისი დროულად დადგე ის მიზ ით, კომპა იამ უ და და ერგოს შესაბამისობის კო ტროლის სათა აღო პოლიტიკა და სისტემა.³⁶⁴

მ იშვ ელოვა ია, რომ შესაბამისობის პოლიტიკა და პროცედურა წერილობით ჩამოყალიბდეს და უზრუ ველყოფილი იყოს მისი გაც ობა კომპა იის თა ამშრომლებისათვის.

ამერიკული სასამართლო პრაქტიკა, დირექტორების მხრიდა შესაბამისობისა და ეთიკის პოლიტიკის ზედამხედველობის პროცესში დარღვევას, ფიდუციური ვალდებულების დარღვევად მიიჩ ევს. *Caremark Intern. Inc. Derivative Litigation* საქმეზე მსჯელობისას სასამართლომ აღ იშ ა, რომ დირექტორატს აქვს ვალდებულება ზედამხედველობა გაუწიოს კომპა იის საქმია ობის კა ო მდებლობასთა შესაბამისობას.³⁶⁵ (*Oversee a corporation's legal compliance*)

გადაწყვეტილების თა ახმად, ზედამხედველობის ვალდებულება მოიცავს ასევე დირექტორატის ვალდებულებას, გამოიჩი ოს კეთილსი დისიერება და ყველა ღო ე იხმაროს, რათა კომპა იას პქო დეს რეპორტი გისა და ი ფორმაციის მიწოდების ადექვატური

³⁶² *McGreal*, Corporate Compliance Survey, in :The Business lawyer, Section of Business Law, American Bar Association, Val:67, Num.1, Chicago, Il,2011/2012 , 242.

³⁶³ *McGreal*, Corporate Compliance Survey, in :The Business lawyer, Section of Business Law, American Bar Association, Val:67, Num.1, Chicago, Il,2011/2012, 242.

³⁶⁴ *McGreal*, Corporate Compliance Survey, in :The Business lawyer, Section of Business Law, American Bar Association, Val:67, Num.1, Chicago, Il,2011/2012, 242.

³⁶⁵ *Caremark Intern. Inc. Derivative Litigation* 698 A.2d 959Del.Ch.,1996, ხელმისაწვდომია <http://web2.westlaw.com>, (ბოლოს გამოხმობილია: 16.04.2014)

სისტემა, ³⁶⁶ რაც ასევე შესაბამისობის უზრუნველყოფის სისტემის მ იშვ ელოვა ი შემადგე ელი აწილია.

დელავერის საკა ცლერო სასამართლომ, ზემოთმოყვა ილ საქმესთა დაკავშირებით გა მარტა, რომ *Caremark*-ის დირექტორებისათვის არ იყო ცობილი სამართალდარღვევების შესახებ და არც მტკიცებულებები ყოფილა წარმოდგე ილი, რომლებიც დაადასტურებდა, რომ ისი ი ფლობდ ე ი ფორმაციას სამართალდარღვევაზე. საქმეში ასევე არ არსებობს დასტური იმასთა დაკავშირებით, რომ დირექტორები “დამ აშავე ი” იყვე ე და არ ასრულებდ ე მათზე დაკისრებულ საწარმოს საქმია ობის ზედამხედველობის ვალდებულებას. პირიქით, დადგენილია, რომ საწარმოში ი ფორმაციის მიწოდებისა და რეპორტი გის სისტემა კეთილსი დისიერად იყო და ერგილი, შესაბამისად დირექტორები გულწრფელად ცდილობდ ე ი ფორმირებულები ყოფილიყვე ე მ იშვ ელოვა საკითხებთა დაკავშირებით. ხოლო ის ფაქტი, რომ მათ არ იცოდ ე სპეციფიური და კო კრეტული საკითხები კომპა იის მიერ გა სახორციელებელ ქმედებებთა დაკავშირებით, პასუხისმგებლობის დადგომის საფუძველი ვერ გახდებოდა.³⁶⁷

მოსამართლემ გა მარტა, რომ ტექ ოლოგიების, ტექ იკის და უზღვავი ი ფორმაციის ყოველდღიურად მოწოდების ერაში, შეუძლებლია, და უსამართლოც იქ ება, დირექტორებს მოვთხოვოთ ფლობდ ე ი ფორმაციას ყოველი ტრა ზაქციის კო კრეტულ და სპეციფიურ საკითხებზე.³⁶⁸

ზემოად იშ ულიდა გამოდი არე, არ დასტურდებოდა, რომ დირექტორები მოქმედებდ ე არაკეთილსი დისიერად და არ ახორციელებდ ე ზედამხედველობის ფუ ცქიას. არც ის დადასტურებულა, რომ შეგ ებულად დაუშვეს სამართალდარღვევა კომპა იის მხრიდა . შესაბამისად, სასამართლომ გა მარტა, რომ მათ წი ააღმდეგ წარდგე ილი სარჩელი სუსტია.

ად იშ ული საქმე მ იშვ ელოვა ია იმდე ად, რამდე ადაც ამ გადწყვეტილებით დადგი და სტა დარტი, დირექტორატის ვალდებულბა *Caremark Duty* – რომლის თა ხმადაც, მხოლოდ მძიმე დარღვევის დროს ითვლება *Caremark Duty*- დარღვეულად. მაგალითად, როდესაც დირექტორატი არ მოახდე ს რეაგირებას აშკარა, მოსალოდ ელ ა მომხდარ სამართალდარღვევაზე. დროულად არ მოხდება ისეთ აშკარა ფაქტებზე რეაგირება, რომლებიც ცალსახად და ერთი შეხედვითაც ათელია რომ დარღვევას წარმოადგე ს.³⁶⁹ დელავერის სასამართლო აქტიურად იყე ებს *Caremark*-ის სტა დარტს დირექტორთა წი ააღმდეგ სარჩელების გა ხილვისას და მოსარჩელეს ევალება დაადასტუროს, რომ ეს სტა დარტია დარღვეული. მხოლოდ უმ იშვ ელო ი ფორმაციის არქო ის გამო, მაში როდესაც დირექტორატი კეთილსი დისიერად მოქმედებდა, ამ ორგა ოს პასუხისმგებლობის საკითხი არ დგება.

³⁶⁶ *Caremark Intern. Inc. Derivative Litigation* 698 A.2d 959Del.Ch.,1996, ხელმისაწვდომია <http://web2.westlaw.com>, (ბოლოს გამოხმობილია: 16.04.2014)

³⁶⁷ *Caremark Intern. Inc. Derivative Litigation* 698 A.2d 959Del.Ch.,1996, ხელმისაწვდომია <http://web2.westlaw.com>, (ბოლოს გამოხმობილია: 16.04.2014)

³⁶⁸ *Caremark Intern. Inc. Derivative Litigation* 698 A.2d 959Del.Ch.,1996, ხელმისაწვდომია <http://web2.westlaw.com>, (ბოლოს გამოხმობილია: 16.04.2014)

³⁶⁹ *McGreal*, Corporate Compliance Survey, in :The Business lawyer, Section of Business Law, American Bar Association, Val:67, Num.1, Chicago, Il,2011/2012 , 236.

დირექტორებმა სულ ცოტა წელიწადში ერთხელ უ და მოახდინო შიდა კონტროლის სისტემათა ჯგუფის ეფექტურად მუშაობის გადამოწმება და აცოტო ამის შესახებ აქციო ერებს. გადამოწმება უ და შეეხოს ყველა სახის კონტროლს, მათ შორის ფი ა სურ, ოპერაციულ, რისკების მართვისა და კომპა იის საქმი ობის კა ო მდებლობასთა და არსებულ რეგულაციებთა შესაბამისობის საკითხებს.³⁷⁰

ისეთი დიდი კორპორაციების ფი ა სურმა კოლაფსმა, როგორებიც იყო ეროი (Enron) და ვორლდკომი (Worldcom), კორპორაციის მე ეჯერთა პასუხისმგებლობის გაზრდისა და კონტროლის აუცილებლობა დააყე ა დღის წესრიგში. სარბა ეს ოქსლეის აქტი (*Sarbanes-Oxley Act*) სწორედ ამ საჭიროების გამოძახილია ამერიკულ საკორპორაციო კა ო მდებლობაში, რომელიც მოითხოვს ფი ა სური ი ფორმაციის სრულყოფილ და კეთილსი დისიერ გამქლავ ებას კომპა იისაგა და შესაბამისი კომპა იის გე ერალურ დირექტორს და ფი ა სურ დირექტორს აკისრებს მათ სისწორეზე პასუხისმგებლობას.³⁷¹

სარბა ეს ოქსლეის აქტის 906-ე მუხლის თა ახმად, იმ კომპა იის გე ერალური დირექტორი და ფი ა სური დირექტორი, რომელიც გა ათავსებს აქციებს საჯაროდ ვაჭრობისათვის, ვალდებული არია წერილობით დაადასტურო , ფასია ი ქალაღლებით ვაჭრობის შესახებ აქტით (*Securities Exchange Act 1934*) დადგე ილი, კომპა იის პერიოდული ფი ა სური რეპორტების სისწორე³⁷².

აქტი ასევე იცავს იმ პირებს, რომლებიც გადაცდომის შესახებ ი ფორმაციას აწვდია შესაბამის უფლებამოსილ ორგა ოებს. კა ო მდებელი მათ უწოდებს „გა გაშის ამტეხებს“ (*Whistleblower*) და ვი აიდა ასეთი პირი ხშირად სამსახურის დაკარგვის საფრთხის წი აშე დგას, აქტი ადგე ს იმ პირთა პასუხისმგებლობას, რომლებიც მოქმედებე „გა გაში ამტეხის“ საზია ოდ, რომელიც პატიოს ად და გულწრფელად აწვდის ი ფორმაციას სამართლის აღმასრულებელ ოფიცერს, ჩადე ილი ა მოსალოდ ელი შესაძლო გადაცდომისა თუ და აშაულის შესახებ.³⁷³

საქართველოში, სამწუხაროდ, ჯერჯერობით არ არის და ერგილი პრაქტიკა, რომლის თა ახმადაც კომპა იას ეყოლება შესაბამისობის დეპარტამე ტი (*Compliance Department*), რომელიც უზრუ ველყოფს მისი საქმი აობის კა ო მდებლობასთა შესაბამისობას,³⁷⁴ ამიტომ ეს ფუ ქციები, როგორც წესი გადა აწილებულია სხვადასხვა

³⁷⁰ *Belcher, Directors' Decisions and the Law*, Routledge, Taylor&Francis Group, London&New York, 2014, 114.

³⁷¹ *Ashcroft, , Ashcroft, Patterson, . , Law for Business*, South-Western, Cengage Learning, Ohio, 2013, 434.

³⁷² *Barnes, Dworkin, Richards, Law For Business*, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 565.

³⁷³ *Ashcroft, , Ashcroft, Patterson, . , Law for Business*, South-Western, Cengage Learning, Ohio, 2013, 434-435.

³⁷⁴ რამდე იმე ქართული კომპა იის სტრუქტურისა და მუშაობის სტილის შესწავლის შედეგად აღმოჩ და, რომ არც ერთ მათგა ს არ ქო და წერილობით ჩამოყალიბებული შესაბამისობის სტრატეგია (*Compliance Strategy*) და არ ყავდა შესაბამისობის დეპარტამე ტი (*Compliance Department*) ხოლო შესაბამისობის ფუ ქციის შესრულება გაბ ეული და გადა აწილებული იყო სხვადასხვა სამსახურებზე, ყოველგვარი გააზრებისა და სისტემური გა აწილები გარეშე. ცხადია გასაგები მიზეზების გამო, ამ კომპა იების დასახელება არ მოხდება. ო კრეტული კომპა იის დასახელებას არ აქვს პრატიკული მ იშვ ელობა, მთავარია ფაქტები, რომლებიც პრობლემის არსებობაზე მიუთითებე .

გა ყოფილებებსა თუ დეპარტამენტებზე. შესაბამისობის (Compliance) ფუქციის ამგვარად არაორგანიზებულად და გაბეჭდილად არსებობა საფრთხის შემცველია, ვინაიდან გადაცდომის (თუ დაცვების შეცდომის შედეგად) ალბათობა დიდია. უფრო მეტიც, ხშირია შემთხვევები, როდესაც ქართულ კომპანიაში სრულდება გარკვეული სტრუქტურული ერთეულების მიერ შესაბამისობის ფუქციები, ისე, რომ პასუხისმგებელმა თანამშრომლებმა არც კი იცნობენ ამის შესახებ. მათ გაცდომიერებული არ აქვთ რა მიზეზი ექნებათ როგორც ასრულებენ. ეს მათი საქმიანობის ყოველდღიურობაა, რაც ზრდის რისკს გადავიდეს კომპანია კაოთა შესაბამისობის რეგულაციებში, არაწინასწარ გაზრახულად, არამედ გაუცდომიერებლად, კოორდირებული თანამშრომლის მიერ ყოველდღიური სამუშაოს უხარისხოდ შესრულების შედეგად.

ამგვარი გადაცდომის თავიდან აცილების მიზნით, მიზანშეწონილია არსებობდეს ერთი კოორდირებული სამსახური (დეპარტამენტი, გაყოფილება), რომელიც კომპანიაში საქმიანობის კაო მდებლობის შესაბამისად ოპერირებაზე იქნება პასუხისმგებელი, როგორც ეს, მაგალითად, აშშ-ში და ევროპის ქვეყნებშია.

დირექტორები ვალდებული არიან შექმნან ეფექტური შიდა კოორდინაციის სისტემა. აღნიშნული წინადადება მარტია, მაგრამ უამრავ კითხვას შეიძლება ბადებდეს დირექტორის პოზიციებზე მყოფთათვის. კერძოდ, რას იმეორებს ეფექტური მართვის სისტემა და როგორ უნდა მოხდეს იმის შეფასება, თუ რა ჩაითვლება ეფექტურად და რა არაა. უნდა ითქვას, რომ მართვის სისტემის ეფექტურობა ყოველი კოორდირებული კომპანიაში საქმიანობის მიხედვით უნდა შეფასდეს. შიდა კოორდინაციის სისტემის არსებობა იმისთვის არის საჭირო და აუცილებელიც, რომ მოხდეს იმ რისკების მიმუხამდე დაყვანა, რომლის წინაშეც კომპანია ყოველდღიურად დგას. ეფექტური კოორდინირებული ვერ უზრუნველყოფს რისკების აღმოფხვრას, მისი მიზანია მაქსიმალურად შეამციროს ისინი. მიმუხამდე დაყვანა ილი რისკების კვალია, კომპანიაში შემოსავლიანობის პროცენტი იზრდება, შესაბამისად, ეფექტური შიდა კოორდინირებული პირდაპირპროპორციულ დამოკიდებულებებშია კომპანიაში მომგებია ობასთა და სწორედ ეს უკანასკნელი უნდა წარმოადგინდეს შიდა კოორდინაციის ეფექტურობის მთავარ საზომს, ისევე როგორც ის არის, ზოგადად, კომპანიაში საქმიანობის, წარმატების თუ წარუმატებლობის საზომი.

ხედავთ იმ უღდა გამომდი არე, შეიძლება ითქვას, რომ დირექტორები უნდა დარწმუნდნენ, რომ შიდა კოორდინირებული სწორედ რისკებთან მიმართებაში, რაც გულისხმობს რისკების აღმოჩენას და პრიორიტეტულობის გაზრდას და რისკების მართვის მიმართ სწორი დამოკიდებულების და ერგვას კომპანიაში კორპორაციულ კულტურაში და ყოველდღიურ ბიზნეს საქმიანობაში.³⁷⁵

5. კომპანიაში სოციალური პასუხისმგებლობა, (21-ე საუკუნის კორპორაციული მართვა) Corporate Social Responsibility (CSR)

³⁷⁵ Belcher, *Directors' Decisions and the Law*, Routledge, Taylor&Francis Group, London&New York, 2014, 116.

"Corporate Social Responsibility is the continuing commitment by business to contribute to economic development while improving the quality of life of the workforce and their families as well as of the community and society at large."³⁷⁶

ბიზ ეს ეთიკა შესაძლოა გახილულ იქნეს როგორც ბიზ ეს საქმიანობისა და პრაქტიკის გაახლებული ხედვა, რომელიც მართავს ბიზ ეს კორპორაციების ქცევას და იდეალებს. 21-ე საუკუნეში, ეთიკა, როგორც პოლიტიკურ, ასევე ბიზ ეს საქმიანობაში წი არის წამოწეული, როგორც მორალის მამოძრავებელი ძრავა, რომლის გამოყენებითაც ხდება კომპა იის თუ სახელმწიფოს მართვა.³⁷⁷

სოციალური პასუხისმგებლობა, გულისხმობს კომპა იის დამოუკიდებელ და ებაყოფლობით გადაწყვეტილებას, პატივი სცეს და დაიცვას საზოგადოება, ხელი შეუწყოს ჯა სალი გარემოს შექმ ასა და შე არჩე ებას და ამ გზით შეასრულოს სოციალური ვალდებულება.³⁷⁸ კომპა იის სოციალური პასუხისმგებლობა, ეს არის ბიზ ესის ებაყოფლობითი თვითდავალდებულება საკუთარი როლის შესრულებას მოეკიდოს პასუხისმგებლობით³⁷⁹ (*International chamber of commerce*).

კომპა იას უ და გააჩ დეს ეთიკა, მორალი და ღირებულებები, აღ იშ ული დამოკიდებულება გა ასკუთრებით პოპულარული გახდა მას შემდეგ, რაც აღიარებულ იქ ა, რომ კომპა იას გააჩ ია სოციალური ვალდებულება ი.³⁸⁰ კომპა ია ხელოვ ური ქმ იღებაა და როგორც სავი ი აღ იშ ავს,³⁸¹ წარმოადგე ს სამართლის ფიქციას. შესაბამისად ცხადია, რომ ეთიკურ ქცევისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესის და ერგვა, ღირექტორატის უფლება-მოვალეობათა სფეროა.³⁸²

ეთიკური ქცევა ღირექტორატის მხრიდა წარმოადგე ს ერთ-ერთ მ იშვ ელოვა დედაბოძს კარგი კორპორაციული მართვის შექმ ის გზაზე, ვი აიდა ამგვარი ქცევით, ღირექტორი იძლევა მაგალითს და მიმართულებას, რაც გრძელვადია პერსპექტივაში ემსახურება იმ იდეას, რომ კომპა ია ეთიკური ქცევების ერთგული დარჩეს.³⁸³

კორპორაციათა კოლაფსი, სხვადასხვა მიზეზთა გამო ხდება, თუმცა დადასტურებულად შეიძლება ითქვას, რომ ამაში ყოველთვის დიდ როლს ასრულებს არაეთიკური ქცევა.³⁸⁴

³⁷⁶ WBCSD - World Business Council for Sustainable Development, Definition of corporate social responsibility ხელმისაწვდომია : <http://www.wbcsd.org/work-program/business-role/previous-work/corporate-social-responsibility.aspx> (ბოლოს გამოხმობილია: 07.05.2014) (კომპა იის სოციალური პასუხისმგებლობა ეს არის ბიზ ესის გა გრძობადი ვალდებულება, იმოქმედოს აქტიურად ეკო ომიკური გა ვითარებისათვის, ხელი შეუწყოს სამუშაო ძალის, დასაქმებულთა და მათი ოჯახების ცხოვრების დო ის ამაღლებას და კეთილდღეობას, აგრეთვე გაითვალისწიოს ოს ზოგადად საზოგადოების ი ტერესები.)

³⁷⁷ Mullerat, (Edit) Corporate Social Responsibility, The Corporate Governance of 21st Century, 2nd Ed, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2011, 34.

³⁷⁸ Mullerat, (Edit) The Global Responsibility of Business, in: Corporate Social Responsibility, Publisher, Kluwer Law International, Hague, 2005, 3.

³⁷⁹ Mullerat, (Edit) The Global Responsibility of Business, in: Corporate Social Responsibility, Publisher, Kluwer Law International, Hague, 2005, 3.

³⁸⁰ Du Plessis, Hargovan, Bagaric, Principles of Contemporary Corporate Governance, 2nd Ed, Cambridge University Press, New York, 2011, 125.

³⁸¹ ჭა ტუროა, სამოქალაქო სამართლის ზოგადი აწილი, თბილისი, 2011, 224.

³⁸² Du Plessis, Hargovan, Bagaric, Principles of Contemporary Corporate Governance, 2nd Ed, Cambridge University Press, New York, 2011, 125.

³⁸³ იქვე. 125.

³⁸⁴ იქვე. 126.

ბიზნესის იტერაციული ალიზაცია და გლობალიზაცია აუცილებელს ხდის დადგი დეს ერთია ი საფუძველი, გა იმარტოს თუ რა უ და იქ ეს მიჩნეული კორპორაციათა მხრიდა “ეთიკურ ქცევად” და მოხდეს მისი და ერგვა, როგორც კარგი კორპორაციული მართვის მამოძრავებელი ძალისა.³⁸⁵

სადავოა კომპა იის სოციალური პასუხისმგებლობის სავალდებულობის საკითხი. გულისხმობს იგი ვალდებულებას, რომელიც გა მტკიცებულია კაო მდებლობით და მისი დარღვევისათვის პასუხისმგებლობა დადგება, თუ მხოლოდ მორალის და ბიზნეს ეთიკის აწილია და მისი უგულვებელყოფა არ იწვევს რაიმე სახის სავალდებულო სა ქციებს?! ავტორთა და საზოგადოების ერთი აწილი მიჩნევენ, რომ იგი არ უ და გახდეს სავალდებულო, ხოლო მეორე აწილი კი, გა საკუთრებით არასამთავრობო ორგანიზაციები, თვლია, რომ მ იშვ ელოვა ი ვალდებულებები, რაც სოციალურ კომპა იას აქვს, ვერ იქ ება ეფექტურად და ერგილი თუ არ მოხდება მათი საკაო მდებლო დო ეზე დარეგულირება.³⁸⁶

დადასტურებულია, რომ საზოგადოებასთა ი ტეგირებული საწარმო, მის მიერ შესრულებული სოციალური როლის გამო, თვითო აც პოულობს სარგებელს, კერძოდ:

- კომპა იას აქვს მ იშვ ელოვა ი მოგება ი ვესტიციებზე;
- გაუმჯობესებულია კორპორაციული მართვა, გა საკუთრებით რისკების მართვა;
- კომპა ია მუშაობს არსებული რეგულაციების შესაბამისად (*Compliance*);
- დაცულია ბრე დის რეპუტაცია;
- ჩამოყალიბებულია დობა საწარმოს მიმართ;
- გა ვითარებულია რესურსი, ეფექტურობა და არსებულ კაპიტალთა წვდომა;
- წახალისებულია სიახლეები (*thinking out of the box*);
- ხდება სამომავლო საბაზრო შესაძლებლობების მშე ებლობა.³⁸⁷

მხოლოდ იმის კეთება, რაც დაუყოვ ებლივ მოგების მომტა ია და ხელსაყრელია აღარ არის საკმარისი, კომპა იის პოლიტიკა და კო კრეტული მოქმედება ასევე სწორად უ და დაიგეგმოს, იმ თვალსაზრისით, რომ მისი სარწმუ ოდ დაცვა იყოს შესაძლებელი კეთილგო იერი აღამია ების წი აშე.³⁸⁸

³⁸⁵ იქვე. 127.

³⁸⁶ Mullerat, (Edit) The Global Responsibility of Business in: Corporate Social Responsibility, Publisher, Kluwer Law International, Hague, 2005, 4.

³⁸⁷ Hu li, Findig Sustainable Profitability : The U.S. Financial Services Industry’s Pursuet of Corporate Social Responsibility, in : The Corporate Law Review, Val.2, number 1, Standston academic press, South Yarra, Victoria, 2006, 348.

³⁸⁸ Quoted in Business Survival and Social Change: A practical guide to responsibility and partnership, John Hargreaves and Jan Dauman, Associated Business Programmes 1975, p7 მიითებუელია: Milward-Oliver, The Soul of the Corporation, in: Corporate Social Responsibility, Publisher, Kluwer Law International, Hague, 2005, P 61 მიხედვით. (*It is no longer enough for a company to do what is immediately profitable, expendent or useal; a policy or particular action must also be right, in the sense*

დიდ ბრიტანეთში მოქმედი კომპა იათა შესახებ აქტის 172 (1) პარაგრაფის თა ახმად, დირექტორები ვალდებული არია ხელი შეუწყო კომპა იას წარმატების მიღწევაში, იმოქმედო კეთილსი დისიერად იმ რწმე ით, რომ მათი ეს მოქმედება წარმატებას მოუტა ს კომპა იას, მისი (კომპა იის) წევრების საკეთილდღეოდ. ად იმ ულიდა გამომდი არე, სხვა საკითხებთა ერთად, დირექტორმა უ და გაითვალისწი იოს კომპა იის საქმია იბის გავლე ა და ზემოქმედება საზოგადოებასა და გარემოზე. (CA. sec.172 (1)(d)³⁸⁹

ად იმ ული მუხლი ცხადყოფს, რომ დიდ ბრიტანეთში მოქმედი კომპა იის დირექტორი ვალდებულია მხედველობაში ჰქო დეს კომპა იის სოციალური პასუხისმგებლობა და ყოველი გადაწყვეტილების მიღებისას ითვალისწი ებდეს მას.

ამერიკაში მოქმედებს კომპა იის სოციალური პასუხისმგებლობის უფრო ვიწრო გა მარტება. აშშ-ში დამკვიდრებული გა მარტების თა ახმად, კომპა იის სოციალური პასუხისმგებლობა არის კომპა იის მოგების აწილის უა გაროდ გაცემა საქველმოქმედო მიზ ებისათვის, შესაძლო საპასუხო შესრულების მოლოდი ის გარეშე.³⁹⁰

ევროკავშირის გა მარტების თა ხმად, კომპა იათა სოციალური პასუხისმგებლობა არის კო ცეპტი, რომლის თა ახმადაც კომპა იები ახდე ე სოციალურ და გარემოსდაცვითი საკითხების ი ტეგირებას საკუთარი ბიზ ესის ოპერირების პროცესში და მათი ურთიერთქმედება სტეიკჰოლდერებთა , ებაყოფლობის საფუძველზე.³⁹¹

General Motors- ის ბორდის წევრის, *Leon H.Sullivan* –ის მიერ კომპა იის სოციალურ პასუხისმგებლობასთა დაკავშირებით ჩამოყალიბებულ იქ ა პრი ციპები, რომლებიც სალივა ის პრი ციპების სახელით არის ც ობილი. იგი მ იშვ ელოვა როლს ასრულებს კომპა იათა საქმია ობაში და საპატიო ადგილს იკავებს ამ სფეროში არსებულ გაიდლაი ებს შორის.³⁹² სალივა ის პრიც იპები ითვალისწი ებს დასაქმებულთა დაცვასა და ებისმიერი სახის დისკრიმი აციული დამოკიდებულების დაუშვებლობას, ღირსეული სამუშაო პირობების შექმ ას და სათა ადო ა აზღაურების მიცემას დასაქმებულთათვის; სახელმწიფოსთა მუშაობას გარემოსა და ცხოვრების პირობების გასაუმჯობესებლად.³⁹³

მ იშვ ელოვა ია ასევე ბიზ ესის სოციალური პასუხისმგებლობის შესახებ ევროკავშირის წესები, რომელიც ათი პრი ციპის სახელით არის ც ობილი და ოთხი აწილისგა შედგება, ესე ია:

I. ადამია ის უფლებები

1. ბიზ ესმა პატივი უ და სცეს და დაიცვას საერთაშორისო საზოგადოების მიერ აღიარებული ადამია ის უფლებები და

that it can be convincingly defended before reasonable men.)

³⁸⁹ *Companies Act 2006*, Para: 172(1)(d) ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოსმოილია :29.04.2014)

³⁹⁰ *Girasa*, Corporate Governance and Finance Law, Palgrave&Macmillan, New York, 2013, 114.

³⁹¹ ხელმისაწვდომია: http://publications.europa.eu/index_en.htm (COM(2001)366, final Green Paper Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility) – ბოლოს გამოსმოილია: 07.05.2014

³⁹² *Girasa*, Corporate Governance and Finance Law, Palgrave&Macmillan, New York, 2013 P.116

³⁹³ სალივა ის წესები დეტალურად იხ. <http://www1.umn.edu/humanrts/links/sullivanprinciples.html>

2. დარწმუნდეს, რომ იგი არ არის ამ უფლებების დარღვევის თა ამო აწილე

II. სამუშაო ძალა, დასაქმებულები

3. ბიზ ესმა ხელი უ და შეუწყოს გაერთა ებისა და კოლექტიური ვაჭრობის ეფექტიურ აღიარებას და მხარდაჭერას,
4. ხელი შეუწყოს იძულებითი შრომის ყველა ფორმის აღმოფხვრას,
5. ბავშთა შრომის აღმოფხვრას,
6. დასაქმებულთა დისკრიმი აციის ებისმიერი ფორმის აღმოფხვრას.

III. გარემო

7. სიფრთხილით მოეკიდოს გარმოს დაცვასთა დაკავშირებულ ცვლილებებს,
8. თავის თავზე აიღოს ი იციატივა და ხელი შეუწყოს გარემოს დაცვასთა დაკავშირებულ ღო ისძიებებს,
9. ხელი შეუწყოს გარემოსადმი მეგობრული ტექ ოლოგიების გა ვითარებასა და პოპულარიზაცია-გავრცელებას.

IV. ა ტიკორუფციული ქმედებები

10. ბიზ ესი უ და მუშაობდეს კორუფციის ებისმიერი ფორმის, მათ შორის გამოძალვისა და ქრთამის აღმოსაფხვრელად.³⁹⁴

ზემოაღ იშ ულიდა გამომდი არე, კარგი იქ ება, თუკი საქართველოში მოქმედი დიდი კორპორაციები დაიწყებენ ამ პრი ციპების და ერგვასა და გა ვითარებას, რითაც ბიძგს მისცემენ მეტად მ იშვ ელოვა ი პროცესის დაწყებას.

ეთიკა, მორალი და მაღალი ღირებულებები, თა დათა უფრო მ იშვ ელოვა ი გახდება კომპა იებისათვის, ვი აიდა დადასტურებულია, რომ კარგი კორპორაციული მართვა ჭეშმარიტად მატებს ფასს კომპა იას, ხოლო კარგი კორპორაციული მართვის სისტემის შექმ ა კი ეთიკის, მორალისა და ღირებულების გარეშე წარმოუდგე ელია. კომპა ია, რომლის სტრატეგიაც მოიცავს სოციალური ვალდებულების გათავისებას, მეტად არის ი ტეგირებული საზოგადოებაში და გა იცდის ი ტეგრაციის დადებით ზეგავლე ას. ეს ორმხრივი პროცესია, რომლის შედეგადაც მოგებული რჩება როგორც კომპა ია, ასევე საზოგადოება.

ცხადია, სა ამ ჩამოყალიბდებოდეს სოცულური პასუხისმგებლობის მქო ე საწარმოდ, ყველა კო კრეტულმა კომპა იამ უ და გაიროს გა ვითარების ეტაპები. შეუძლებელია საქართველოში არსებული საწამოთა კორპორაციული ქცევის სწრაფი, მყისიერი ცვლილება რაოდენ სასურველიც არ უ და იყოს ეს. მთავარია ქართულ კომპა იათა მე ეჯმე ტმა გაითავისოს, რომ ამ თვალსაზრისით დახარჯული დრო და რესურსი (როგორც ფულადი ასევე ადამია ური), უკვალოდ არ ჩაივლის და საბოლოო ჯამში დადებითად აისახება როგორც თავად კომპა იაზე, ასევე იმ საზოგადოებაზე, სადაც კომპა ია ოპერირებს. ებისმიერი

³⁹⁴The UN Global Compact's ten principles in the areas of human rights, labour, the environment and anti-corruption <https://www.unglobalcompact.org/abouttheGc/TheTenprinciples/index.html>

მე ეჯერა უ და ცდილობდეს, რომ კომპა ია, რომელსაც ის მართავს “პატიოსნა ი მოქალაქე” იყოს. იყოს მოქალაქე, რომელიც ორივე ტირებუღია არა მხოლოდ საკუთარ ი ტერესებზე, არამედ მიზ ების მიღწევის გზაზე ითვალისწი ებს და არ ლახავს სხვათა ი ტერესებსა და უფლებებს.

IV. დირექტორატის (დირექტორის) მოვალეობები კომპა იის მართვისას

ფიდუციური მოვალეობა იცავას არა მარტო აქციო ერებს, არამედ ხელს უწყობს სამართლია კო კურე ციასა და ბაზრის ფუ ცქიო ირებას. Fiduciary duty not only protects shareholders but aslo the fair compettion and the functionnig of the markets.³⁹⁵

კომპა ია რომ გადარჩეს, უ და უზრუ ველყოს მოგების გე ერირება გრძელვადია პერსპექტივაში. მომგებია ობის უზრუ ველყოფა წარმოადგე ს მ იშე ელოვა და საბოლოო მიზა ს. ამ მიზ ის მისაღწევად კი საჭიროა ი ვესტიცია, ოპერაციული ეფექტურობა და წარმოშობილი რისკების სათა აღო მართვა.³⁹⁶ ბიზ ესთა დაკავშირებით გადაწყვეტილება რაციო აღური უ და იყოს. რაციო აღური გადაწყვეტილება არის სათა დო ი ფორმაციაზე დაფუძ ებული გადაწყვეტილება.³⁹⁷ თავისთავად ცხადია, რომ თავად კომპა იას არ გააჩ ია გო ება, რომ რაციო აღური გადაწყვეტილება მიიღოს, ამიტომ ასეთი გადაწყვეტილების მიღების მოვალეობა აქეს იმ ორგა ოს, (დირექტორატს) რომელიც გო ების და ტვი ის ფუ ქციას ასრულებს კომპა იაში.

1. ზოგადი მიმოხილვა

დირექტორებს გააჩ იათ ძალაუფლება მართო და უხელმძღვა ელო კომპა იის საქმიანობას. მათ შეუძლიათ გა ახორციელო ებისმიერი

³⁹⁵ Clark, Corporate law, მითითებულია : Hopt, Trusteeship and Conflicts of Interest in Corporate, Banking and Agency Law: Toward Common legal Principles for Intermediaries in the Modern Service-Oriented Society, in: Reforming Company and takeover law in Europ, Oxford University Press, New York, 2004, P. 54, მიხედვით

³⁹⁶ Mantysaari, Organising the Firm, Theories of Comercial Law, Corporate Governance and Corporate Law, Springer-Verlag, Berlin-Heidelberg, 2012, P.44-45

³⁹⁷ Mantysaari, Organising the Firm, Theories of Comercial Law, Corporate Governance and Corporate Law, Springer-Verlag, Berlin-Heidelberg, 2012, P.46

კაო იერი ქმედება კომპა იის მიზ ების მისაღწევად უფლებამოსილების ფარგლებში. დირექტორის მიერ საკუთარი უფლებამოსილების გა ხორციელების ფარგლებში მიღებული ი ფორმაცია კომპა იას ეკუთვ ის. ³⁹⁸ ძალაუფლების გა ხორციელებისას, რა თქმა უ და, გარკვეული ვალდებულებებიც წარმოიშობა, კერძოდ დირექტორატი ვალდებულია გა საზღვროს პოლიტიკა, რომელიც კორპორაციის მიზ ების მისაღწევად არის საჭირო, შეარჩიოს და და იშ ოს ად იშ ული პოლიტიკის გა მახორციელებელი პირები (*Executives*) და უხელმძღვა ელოს მათ, რათა უზრუ ველყოს მათ მიერ და ერგილი პოლიტიკის შესაბამისად მუშაობა.³⁹⁹

ერთგულების ვალდებულება ასახავს დირექტორის ვალდებულებას, იმოქმედოს უპირატესად კომპა იის ი ტერესების შესაბამისად.

”დირექტორთა მოვალეობა“- ძალია ფართო ც ებაა. უ და ალი იშ ოს, რომ დირექტორები წარმოადგე ე აუცილებელ (შეიძლება ითქვას სავალდებულო) პერსო ებს კომპა იათა მართვისა და მათი მესამე პირებთა წარმომადგე ლობის პროცესში. ⁴⁰⁰ მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კაო ის 56-ე მხულის პირველი აწილის თა ახმად, საზოგადოების ხელმძღვა ელობა და წარმომადგე ლობა ევალებათ დირექტორებს. როგორც პროფესორი ლადო ჭა ტურია ად იშ ავს, დირექტორატის მოვალეობები და ფუ ქციები იმდე ად სპეციფიურია, რომ არ შეიძლება ისი ი გადაცემულ იქ ეს კომპა იის სხვა ებისმიერ ორგა ოზე. ⁴⁰¹ ად იშ ული მოსაზრება სრულად იზიარებს სამეწარმეო სამართლის გა ვითარების თა ამედროვე მიმართულებას, რომლის თა ახმადაც დირექტორები წარმოადგე ე იმ პერსო ებს, რომელსაც ეკისრებათ საწარმოს მართვის ვალდებულება, ის რომ სწორედ მათ და არა აქციო ერებს აქვთ ძალაუფლება კომპა იის მართვისას, წარმოშობს დირექტორთა ვალდებულებებს, როგორც აქციო ერების ასევე თავად საწარმოს მიმართ.⁴⁰² სამწუხაროდ ქართული საკორპორაციო სამართალი არ გამოირჩევა დირექტორთა მოვალეობების ზუსტი ფორმულირებით და გა საზღვრადობით.

ერთ-ერთ ც ობილ საქმეზე, *Smith vs Van Gorkom*, ⁴⁰³ დელავერის უმაღლესმა სასამართლომ გა მარტა, რომ დირექტორთა მოვალეობები საწარმოს მიმართ მოიცავს ზრუ ვის (*Duty of Care*) და ერთგულების (*Duty of Loyalty*) ვალდებულებას ⁴⁰⁴, მსგავს ცალსახა მითითებას ქართულ სასამართლო პრაქტიკა არ იც ობს, თუმცა დირექტორს რომ გააჩ ია მოვალეობები საწარმოს მიმართ ეს სადავო საკითხს არ წარმოადგე ს.

³⁹⁸ *Ashcroft, , Ashcroft, Patterson, . , Law for Business, South-Western, Cengage Learning, Ohio, 2013, 432.*

³⁹⁹ იქვე. 432.

⁴⁰⁰ ჭა ტურია, *ი იდე*, მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კაო ის კომე ტარი, თბილისი 2002, 119.

⁴⁰¹ იქვე.

⁴⁰² *Smith, Morreale, Global Climate Change and U.S. Law, Ed 2007, 498.*

⁴⁰³ *Supreme Court of Delaware ,Smith v Van Gorkom, 488A.2d 858 Delaware1985, <<http://international.westlaw.com/find/default.wl?sp=intbuocs-000&rp=%2ffind%2fdefault.wl&sv=Split&rs=WLIN11.04&cite=488A.2d+858+&fn= top&mt=314&vr =2.0&findjuris=00001>>.*

⁴⁰⁴ *Welch E. P., Turezyn A. J., Folk on the Delaware General Corporation Law, Fundaments, 2005 edition "aspen publisher" 2005, 82.*

დირექტორები ვალდებული არიან მართო საწარმო კეთილსი დისიერად (*Act in good faith*) და გულწრფელი რწმენით, რომ მიღებული გადაწყვეტილება უპირველესად კომპაიის ინტერესებს ემსახურება და მიმართულია იმისკენ, რომ გაზარდოს აქციონერთა შემოსავლები.⁴⁰⁵

დელავერის საკორპორაციო სამართლისა (DGCL) და ბიზნეს კორპორაციების შესახებ მოდელური აქტის (MBCA) თანახმად, დირექტორთა ვალდებულებები საწარმოს მიმართ, გახილულია ი დივიდუალურად, თითოეულ დირექტორთა მიმართებაში და არა დირექტორატის, როგორც ორგანოს მიმართ. დირექტორს გასხვავებულ ვითარებაში შესაძლოა სხვადასხვა მოვალეობა გააჩნდეს. დირექტორის ვალდებულება კომპაიის მიმართ არსებობს უცვლელად, მუდმივად, მაგრამ თუ რა სახის ვალდებულება გააჩნდა და მას საქმიანად გამოემდი არე, სწორედ ამ კორპორაციული საკითხის გახილვის შედეგად უნდა გაირკვეს. მაგალითად, დირექტორის ვალდებულება საწარმოსთა მიმართებაში, რომელიც ფინანსური პრობლემების წინაშე დგას და დირექტორის ვალდებულება ისეთი საწარმოს მიმართ, რომლის გაყიდვაც არის გასაზღვრული, გასხვავებული იქნება და თითოეული გარემოების დამოუკიდებლად გახილვის შედეგად უნდა დადგინდეს.

ამერიკული კაო მდებლობის თანახმად, დირექტორებს გააჩნიათ ფართო უფლებამოსილება კომპაიის ყოველდღიური საქმიანობის მართვასთან დაკავშირებით, თუმცა მათი უფლებამოსილება შეუზღუდავი არ არის, დირექტორატის გადაწყვეტილებები და მოქმედება იკაო მდებლობით დადგენილ სტანდარტებს უნდა პასუხობდეს.

იგლისში, კომპაიათა შესახებ აქტი დირექტორის შვიდ ძირითად ვალდებულებას აღგეს:

1. იმოქმედოს უფლებამოსილების ფარგლებში (*CA. sec.171*);
2. ხელი შეუწყოს კომპაიის წარმატებას (*CA. sec.172*);
3. მიიღოს დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი გადაწყვეტილება (*CA. sec.173*);
4. გამოიჩინოს გოიერული ზრუნვა, უარები და გულმოდგიენება (*CA. sec.174*);
5. თავი აარიდოს ინტერესთა კონფლიქტს (*CA. sec.175*);
6. უარი თქვას მესამე პირებისაგან რაიმე სარგებლის მიღებაზე (იგულისხმება სარგებლის მიღება დირექტორის პოზიციაზე ყოფილი გამო) (*CA. sec.176*);
7. მოახდინოს კორპორაციულ ტრანზაქციასთან დაკავშირებით პირადი და ინტერესების კაო მდებლობის შესაბამისად გამჟღავნებულ დეკლარირება (*CA. sec.177*)⁴⁰⁶

კომპაიის ხელმძღვანელობასა და მართვასთან დაკავშირებულ ებისმიერ საკითხს დირექტორი უნდა მოეკიდოს მოწესრიგებული

⁴⁰⁵Hamilton R. W., The Law of Corporations, Fifth Ed, West Group, St. Paul, 2000, 497.

⁴⁰⁶ Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 222.

ბიზ ესმე ის გულმოდგი ებით. აღ იშ ული ზოგადი ვალდებულება, რასაც გერმა იის შპს-ს შესახებ კაოი ადგეს, თავის თავში აერთია ებს ვალდებულებათა მთელ რიგს, კერძოდ : დირექტორის ვალდებულება გამოიყოს მთელი ძალისხმევა კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების მისაღწევად, უზრუ ველყოს კომპა იის საქმია ობის შესაბამისობა კაო მდებლობით დადგე ილ რეგულაციებთა და მოთხოვ ებთა , უზრუ ველყოს სათა აღო ფი ა სური და ბუღალტრული ჩა აწერების არსებობა, არ გადაიხადოს ა არ დაეთა ხმოს არამიზ ობრივად თა ხის გადახდას, არ ჩადგეს კომპა იასთა კო კურე ტულ მდგომარეობაში და არ მიითვისოს მისი ბიზ ეს შა სები. საიდუმლოდ შეი ახოს და არ გაამჟღავ ოს კომპა იის კუთვ ილი კო ფიდე ციალური ი ფორმაცია.⁴⁰⁷

მოწესრიგებული და გო იერი ბიზ ესმე ის გულმოდგი ებით საქმისადმი დამოკიდებულების აუცილებლობა ასევე ავალდებულებს დირექტორს, თავიდა აირიდოს ებისმიერი სახის რისკი, რამაც შესაძლოა საფრთხე შეუქმ ას კომპა იის არსებობას. სს-ის დირექტორატი ვალდებულია შექმ ას და პრაქტიკაში და ერგოს რისკების მართვის სისტემა, რომელიც საშუალებას მისცემს მას წი ასწარ დაადგი ოს და თავიდა აირიდოს მოვლე ათა იმგვარი გა ვითარება, რამაც შეიძლება კომპა იის არსებობას შეუქმ ას საფრთხე. მიუხედავად იმისა, რომ შპს-ის დირექტორთა მიმართ მსგავსი პირდაპირი საკა ო მდებლო მოთხოვ ა არ არსებობს, შეიძლება ითქვას, რომ გო იერი ბიზ ესმე ის გულმოდგი ებით საწარმოს საქმი ობის გაძლოლის მოვალეობა ამ ვალდებულებასაც მოიცავს.⁴⁰⁸

დირექტორატი ვალდებულია:

1. იმოქმედოს მი იჭებული ძალაუფლების ფარგლებში, კომპა იის ი ტერესების შესაბამისად და არა რომელიმე კო კრეტული აქციო ერის ი ტერესების საკეთილდღეოდ. თა აბარად გაითვალისწი ოს ყველა აქციო ერის ი ტერესები და არ მია იჭოს უპირატესობა რომელიმე მათგა ს.
2. გამოიჩი ოს სათა აღო გულმოდგი ება და მზრუ ველობა კომპა იის საქმია ობასთა მიმართებაში.
3. მოქმედებდეს კეთილსი დისიერად იმ რწმე ით, რომ საწარმოს საუკეთესო ი ტერესების გათვალისწი ებით მოქმედებს.⁴⁰⁹
4. არ გამოიყე ოს კომპა იის საკუთრება როგორც საკუთარი.
5. არ გამოიყე ოს პირადი ი ტერესებისათვის კომერციული შესაძლებლობა, რომელიც მისთვის ც ობილი გახდა დირექტორის უფლებამოსილების გა ხორციელებისას.
6. ებისმიერი გარიგება დადოს კომპა იის სათა აღო მიზ ების მისაღწევად და არა პირადი გამორჩე ის მიზ ით.⁴¹⁰

⁴⁰⁷ *Meister, Heidenhain, Rosengarten, The German Limited Liability Company, 7th Ed, Verlag C.H. Beck, Munchen, 2010, 55.*

⁴⁰⁸ *Meister, Heidenhain, Rosengarten, The German Limited Liability Company, 7th Ed, Verlag C.H. Beck, Munchen, 2010, 55.*

⁴⁰⁹ *Barnes, Dworkin, Richards, Law For Business, 12th Edition, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 520.*

⁴¹⁰ *Grier, UK Company Law, John Wily & Sons Ltd, West Sussex, 1998, 388.*

“მეწარმეთა შესახებ” კაოის 9.6; 56.4 და “ფასია ი ქაღალდების ბაზრის შესახებ” კაოის 16.1. მუხლები გასაზღვრავე დირექტორთა და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრთა ვალდებულებებს.

“მეწარმეთა შესახებ” კაოის 9.6 მუხლის თანახმად, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები და დირექტორები: საზოგადოების საქმეებს უდა გაუძღვე კეთილსი დისიერად; კერძოდ, ზრუ ავდე ისე, როგორც ზრუ ავდე ა ალოგიურ თა ამდებობაზე და ა ალოგიურ პირობებში მყოფი ჩვეულებრივი, სადად მოაზროვე პირი, და მოქმედებდე იმ რწმეით, რომ მათი ეს მოქმედება ყველაზე ხელსაყრელია საზოგადოებისათვის.

დასახელებული მუხლებიდა გამომდი არე, დირექტორებს მოეთხოვებათ შეასრულო სამი ძირთადი წი აპირობა საკუთარი უფლებამოსილების გა ხორციელებისას თუკი სურთ, რომ თავიდა აირილო პასუხისმგებლობა. **პირველი**, გაღწევეტილების მიღებისას უდა მოქმედებდე კეთილსი დისიერად (საზოგადოების საქმეებს უდა გაუძღვე კეთილსი დისიერად; *(act in good faith)*. **მეორე**, გამოიჩიო სათა ალო მზრუ ველობა კომპაიის მიმართ, რაც გულისხმობს ზრუ ავდე ისე, როგორც ზრუ ავდე ა ალოგიურ თა ამდებობაზე და ა ალოგიურ პირობებში მყოფი ჩვეულებრივი, სადად მოაზროვე პირი (*duty of care*) და **მესამე**, მოქმედებდე იმ რწმეით, რომ მათი ეს მოქმედება ყველაზე ხელსაყრელია კომპაიისათვის (*duty of loyalty*)⁴¹¹

შესაბამისად, თუკი დირექტორი ა/და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები მოქმედებდე ზემოაღ იშ ული სამი ძირითადი სტა დარტის დაცვით, მათ ვალდებულება არ წარმოეშობათ კომპაიის მიერ გაცდილი და აკარგის გამო.⁴¹² თუ ისი ი არ შეასრულებდე ამ მოვალეობას, საზოგადოების წი ამე წარმოშობილი ზია ისთვის პასუხს აგებდე სოლიდარულად, მთელი თავისი ქო ებით, პირდაპირ და უშუალოდ.⁴¹³

მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კაოის მე-9 მუხლი მოიცავს ციის აკრძალვას, კორპორაციული შესაძლებლების გამოყეების აკრძალვას, კორპორაციის ი ფორმაციის პირადი მიზ ებისათვის გამოყეების დაუშვებლობას შესაბამისი თა ხმობის გარეშე და ადგე ს, რომ ამ ვალდებულებათა შეუსრულებლობა იწვევს დირექტორთა პირად პასუხისმგებლობას.

ყოველივე ზემოაღ იშ ულიდა გამომდი არე, ჩამოთვლილი მოვალეობი, ცობილი ტრიადის ქვეშ ერთია დება. ესე ია კეთილსი დისიერების (*duty of good faith*) ზრუ ვის, (*duty of care*) და ერთგულების (*duty of loyalty*) მოვალეობები.

ზრუ ვის მოვალეობა მოიცავს გო ივრული ზრუ ვისა, უ არებისა და გულმოდგი ების გამოჩე ის ვალდებულებას. ერთგულების და კეთილსი დისიერების მოვალეობის ქვეშ მოისაზრება უფლებამოსილების ფარგლებში მოქმედება, კომპაიის წარმატებისათვის ხელშეწყობა,

⁴¹¹ “ფასია ი ქაღალდების ბაზრის შესახებ”, საქართველოს კაოი მუხლი. 16.1. (ა.ბ.გ.) “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კაოი, მუხლი. 9.6

⁴¹² *Fleickner, Hopt, (Edit) Chanturia, Jugeli*, Georgia: Coprporate Givernance of Business Corporations in: Comparative Corporate Governance, A Functional and International Analysis, Cambridge University Press, New York, 2013, 510.

⁴¹³ “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კაოი, მუხლი 9.6., იხ. ასევე: იხ. სუსგ№ას-899-1185-09, 26 მარტი, 2010

დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი გადაწყვეტილების მიღება, ი ტერესთა კო ფლიქტისათვის თავის არიდება.

უ და აღი იშ ოს, რომ ზემოაღ იშ ული სამი ძირითადი მოვალეობის გამოყოფა საკორპორაციო სამართალში პირობითი ხასიათისაა, ვი აიდა ისი ი მჭიდროდ არია დაკავშირებული და გადაჯაჭვული ერთმა ერთა .

2. ზრუ ვის მოვალეობა - Duty of Care

ზრუ ვის მოვალეობა წარმოადგე ს ერთ-ერთ მ იშვ ელოვა მოვალეობას, იმ მოვალეობათაგა , რომელიც დირექტორს კომპა იის მიმართ გააჩ ია.⁴¹⁴

ზრუ ვის მოვალეობა მოითხოვს, რომ გადაწყვეტილების მიღებამდე, დირექტორთა მხრიდა სათა აღოდ იყოს შესწავლილი და გამოძიებული საკითხი. ბიზ ესის გლობალიზაციის პირობებში, ცხადია დირექტორისათვის ყველაფრის ცოდ ის მოთხოვ ა არაგო ივრულია, შესაბამისად ზრუ ვის სტა დარტი უშვებს იმის შესაძლებლობას, რომ დირექტორი გადაწყვეტილების მიღებისას დაეყრდ ოს მესამე პირთა, დამოუკიდებელ ექსპერთა თუ იურისტთა რჩევებს, თუკი ამ რჩევაზე დაყრდ ობა არსებულ ვითარებაში მიზა შეწო ილია.⁴¹⁵

ზრუ ვისა და გულისხმიერების ვალდებულება გარკვეულწილად ადგე ს წი დახედული და კეთილგო იერი ბიზ ესმე ის სტა დარტს. ხოლო ამ ვალდებულების დარღვევა კი იწვევს პასუხისმგებლობას. ძირითადად საკორპორაციო კა ო მდებლობა ავალდებულებს დირექტორს გამოიჩი ოს სათა აღო გულისხმიერება და ზრუ ვა, ისე როგორც წი დახედული და კეთილგო იერი ბიზ ესმე ი გამოიჩე და იგივე სიტუაციაში.⁴¹⁶

მოსამართლე ტი დალის (*Judge Tindal*) მიერ 1837 წელს *Vaughan v. Menlove* საქმის გა ხილვისას პირველად იქ ა გამოყე ებული და დადგე ილი გო იერი ადამი ის სტა დარტი, როგორც მოქმედების შეფასების ობიექტური კრიტერიუმი. იგი დღემდე პოპულარულია და გამოიყე ება სასამართლო გადაწყვეტილებებსა თუ საკა ო მდებლო რეგულირების დო ეზე. სტა დარტი გულისხმობს საწარმოს მიმართ ზრუ ვასა და გულმოდგი ებას ისე, როგორც ამას ელოდებია ჩვეულებრივ ფრთხილი და წი დახედული დირექტორისაგა მსგავს სიტუაციაში.⁴¹⁷

დირექტორის ზრუ ვის ვალდებულება მოიცავს ძალია გა სხვავებულ ზრუ ვის სტა დარტს, ვი აიდა ბიზ ესი ბუ ება და სამეწარმეო საქმია ობა, გულისხმობს რისკის გაწევას და ზოგ შემთხვევაში გადამეტებული რისკიც კი შესაძლოა მიზა შეწო ილი იყოს. არც მოსამართლეს და არც აფიც მსაჯულებს გააჩ იათ უ არი შეაფასო

⁴¹⁴ *Hollington*, *Hollington on Shareholder's Rights*, 7th Ed, Sweet & Maxwell, London, 2013, 66.

⁴¹⁵ იქვე.521.

⁴¹⁶ იქვე.520-521.

⁴¹⁷ *Branson*, *Corporate Governance*, The Michie Company-Law Publishers, Virginia, 1993, 251.

იყო თუ არა დაუშვებლად დიდი რისკი გაწეული ბიზ ეს საქმი თობისას. სწორედ ამიტომ, დირექტორის მიმართ მოქმედება “გო ივრულობის” სტა დარტმა, გა სხვაგვებული გა ვითარების გზა გაიარა.⁴¹⁸

ფასია ი ქალდეების შესახებ აქტის თა ახმად (*Securities Act 1933*), იმის დასადგე ად თუ რას გულისხმობს საკითხის სათა ადო გამოკვლევა და რაციო ალური საფუძველი გადაწყვეტილების მისადებად, გამოყე ებულ უ და იქ ეს გო ივრულობის სტა დარტი, რომელიც წაყე ება ჩვეულებრივ კეთილგო იერ ადამია ს საკუთარი ქო ების მართვის პროცესში.⁴¹⁹

ზრუ ვის მოვალეობა დირექტორს ავალდებულეს გადაწყვეტილება მიიღოს ი ფორმირებულობის საფუძველზე, ყველა შესადლო ი ფორმაცია კო კრეტულ ტრა ზაქციასთა დაკავშირებით, კეთილსი დისიერად უ და იქ ეს მოპოვებული და გადაწყვეტილება კარგად მოფიქრებული. კერძოდ: **პირველი**, დირექტორები უ და მოქმედებ ე კეთლსი დისიერად და **მეორე**, მათ გულწრფელად უ და სჯეროდეთ, რომ გადაწყვეტილება კომპა იის საუკეთესო ი ტერესებს ემსახურება. რწმე ა უ და იყოს საკითხთა დაკავშირებით არსებულ ყველა შესადლო ი ფორმაციის სრულყოფლად შესწავლისა და გამოძიების შედეგი.⁴²⁰

სასამართლო იყე ებს *Business Judgement Rule*-ს რათა დაადგი ოს დარღვეულ იქ ა თუ არა დირექტროთა მხრიდა ზრუ ვის ვალდებულება. *Business Judgement Rule*-ის თა ახმად, თუკი დირექტორი მოქმედებდა კეთილსი დისიერად, როგორც ჩვეულებრივ გო იერი ადამია ი იმოქმედებდა მის ადგილზე, იგი არ შეიძლება დადგეს პასუხისმგებლობის ქვეშ, მხოლოდ იმ არასასურველი შედეგის გამო, რაც გადაწყვეტლებას მოჰყვა.⁴²¹

იმის დასადგე ად, მოქმედებდა თუ არა დირექტორი ად იშ ული ვალდებულების შესაბამისად, სუბიექტური და ობიექტური ტესტის გავლაა საჭირო. ობიექტური შეფასების კრიტერიუმს წარმოადგე ს ის გარემოება, რომ მისი ქმედება გა ხილულ იქ ეს იმის მიხედვით თუ როგორ იმოქმედებდა მის ადგილზე მყოფი ჩვეულებრივ სალად მოაზროვ ე, გო იერი ადამია ი. თუმცა ობიექტური კრიტერიუმის მიხედვით დადებითი შეფასება სულაც არ იშ ავს, რომ დირექტორის მიერ ვალდებულების დარღვევას ადგილი არ აქვს, ვი აიდა არსებობს ასევე სუბიექტური კრიტერიუმიც, რომლის თა ხმადაც მხედველობაში უ და იქ ეს მიღებული კო კრეტული დირექტორის ცოდ ა, უ არები და გამოცდილება. თუკი დირექტორს მეტი ცოდ ა, უ არები და გამოცდილება აქვს, ვიდრე ეს ჩვეულებრივ მის ადგილზე მყოფი გო იერი ადამია ისგა არის მოსალოდ ელი, მაში მას მოუწევს უფრო მაღალი სტა დარტის დაკმაყოფილება. თუკი იგი ამას ვერ შეძლებს, ვალდებულება დარღვეულად ჩაითვლება.⁴²²

დირექტროთა ფუ ქციების ჩამო ათვალი, რომელთა მიმართაც ზრუ ვის ვალდებულება ვრცელდება, ცხადია არ არსებობს და არც

⁴¹⁸ იქვე. 251-252.

⁴¹⁹ იქვე. 252.

⁴²⁰ *Aronson v. Lewis*, 473 A.2d 805, 812 (Del. 1984).

⁴²¹ დეტალურად იხ. თავი V.

⁴²² *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies*, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 297.

შეიძლება არსებობდეს. ბიზ ეს კომპა იათა შესახებ მოდელური აქტის თა ახმად, ზრუ ვის მოვალეობა გულისხმობს, დირექტორის მიერ სათა ადო მზრუ ველობის გამოჩე ას კომპა იის სახელით გადაწყვეტილების მიღებისას.⁴²³ აღ იშ ული ვალდებულება დირექტორმა უ და შეასრულოს კეთილსი დისიერად. იზრუ ოს ისე, როგორც, ჩვეულებრივ, გო იერი ადამია ი იზრუ ებდა მსგავს ვითარებაში.⁴²⁴

დირექტორი, რომელიც არღვევს ზრუ ვის მოვალეობას პირადად არის პასუხისმგებელი კომპა იისა და აქციო ერთა წი აშე ზია ისათვის, რაც ვალდებულების დარღვევამ გამოიწვია.⁴²⁵

ვალდებულების დარღვევა ხშირად ხდება დირექტორთა მხრიდა გაუფრთხილებლობის გამო, კერძოდ ვალდებულება დარღვეულად შეიძლება ჩაითვალოს თუ დირექტორმა:

- არ გა ახორციელა საკითხის სათა ადო და გო იერული შესწავლა (*Failure to Inquire*);
- არ ესწრებოდა დირექტორატის სხდომებს რეგულარულად;
- ვერ გა ახორციელა სათა ადო და სრულყოფილი ზედამხედველობა დაქვემდებარებულ პირზე, ვისმა მოქმედებამაც ზია ი მიაყე ა კომპა იას;
- არ იყო ადეკვატურად ი ფორმირებული კომპა იის საქმაი ობასთა დაკავშირებით (*Keep adequately informed about corporate affairs*);⁴²⁶
- არ ფლობდა სათა ადო ცოდ ასა და უ არებს.

სასამართლო, ვალდებულების დარღვევის არსებობას გა იხილავს და ადგე ს ყოველი კო კრეტული საქმიდა გამომდი არე (*case-by-case*) გარემოებების გათვალისწი ებით.⁴²⁷

ზემოად იშ ულიდა გამომდი არე, ზრუ ვის მოვალეობის დარღვევას წარმოადგე ს, დირექტორის მხრიდა არაი ფორმირებულ მდგომარეობაში თავის ჩაყე ება (*Failure to keep informed*), საკითხის არასათა ადოდ გამოკვლევა⁴²⁸ (*Failure to Inquire*)

ზრუ ვის მოვალეობასთა დაკავშირებით ორი მ იშე ლოვა ი და ყველაზე ხშირად ციტირებადი სასამართლო გადაწყვეტილება არსებობს აშშ-ში, კერძოდ კი დელავერის შტატში. ესე ია: დის ეის საქმე (*Disney case*) და სმიტ ვა გორკომის საქმე (*Van Gorkom case*).

დის ეის ბორდის თავმჯდომარემ და აღმასრულებელმა დირექტორმა მიხაელ ეის ერმა დაიქირავა მიხაელ ოვიცი კომპა იის პრეზიდე ტის

⁴²³ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013, 625.

⁴²⁴ *RMBCA sec.8.30 (a), 8.42 (a)*

⁴²⁵ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013, 629.

⁴²⁶ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013, 629.

⁴²⁷ *იქვე*.

⁴²⁸ *Branson*, Corporate Governance, The Michie Company-Law Publishers, Virginia, 1993, 268.

პოზიციაზე. 15 თვის შემდეგ დის ეიმ შეწყვიტა ოვიცთა ხელშეკრულება. ხელშეკრულების გადაწყვეტის გამო, მიხეილ ოვიცს კომპა იამ გადაუხადა 140 მილიონი აშშ დოლარი. ასეთი დიდი თანხის გადახდა, მხოლოდ 15 თვითა იმ მუშაობის შემდეგ, არაბუნებრივად მიიჩნევა დის ეის აქციონერებმა და წარადგინეს დერივატიული სარჩელი. სასარჩელო მოთხოვნის თანახმად, მიხეილ ეის ერს, მიხეილ ოვიცს და სხვა დირექტორებს კომპა იის ხაზი აში უდა დაებრუნებინათ ათ 140 მილიონი დოლარი და 60 მილიონი დოლარი დამატებით, როგორც პროცენტი.

კეთილსინდისიერების ვალდებულების დაზუსტებისა და გამარტების შემდეგ, დელავერის სასამართლომ დაასკვნა, რომ მიხეილ ეის ერს და სხვა დირექტორებს, მართალია არ უჩვეულებრივად სამაგალითო კორპორაციული საქციელი, მაგრამ მათ მიერ მიხეილ ოვიცის დაქირავება არ წამოადგენდა არაკეთილსინდისიერ საქციელს აზრის ვის მოვალეობის დარღვევას. სასამართლო მსჯელობის თანახმად, პოტენციური და ახარჯებისა და ალტერნატიული შესაძლებლობების აწო დაწოის შემდეგ, ბატონი ეის ერის მიერ მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება, რაც მას მიაჩნდა რომ დის ეის საუკეთესო იტერესების შესაბამისი იყო. აღნიშნული გამოძიების არც ერთ შემთხვევაში მოქმედებდა კეთილსინდისიერად. როგორც სასამართლომ გამარტა, მიუხედავად იმისა, რომ და არჩეული დირექტორებს არქონათ სათანადო ინფორმაცია, ადგილი არ აქვს მათ მიერ დაკისრებული ვალდებულების გაზრახვის ორიენტაციას, არამედ ისინი მოქმედებდნენ კეთილსინდისიერად. ზრის ვის მოვალეობის დარღვევა “დააშაულებრივ” ხასიათს ატარებს, ხოლო დის ეის დირექტორთა ქმედებას არ მიუღწევია ასეთი დოისათვის.⁴²⁹ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში დირექტორი უდა მოქმედებდეს დიჯად, იფორმირებულობის საფუძველზე. უხეში გაუფრთხილებლობა კი წარმოადგენს სტანდარტს, რათა დადგინდეს დარღვეული იყო თუ არა მისი მხრიდან ზრის ვის მოვალეობა.⁴³⁰

სასამართლომ ასევე გამარტა, რომ აღნიშნული საქმე გასხვავდება *Van Gorkom*⁴³¹ -ის საქმისგან, სადაც სასამართლომ დაადგინა რომ ზრის ვის მოვალეობის დარღვეული იყო დირექტორთა მიერ, ვინაიდან დირექტორატმა კომპა იის გაყიდვასთან დაკავშირებით საკითხი გაიხილა და გადაწყვეტილება მიიღო 2 საათზე აკლებდნენ დროში, ისე რომ არ აქონდა სათანადო და სრულყოფილი ინფორმაცია ტრანზაქციასთან დაკავშირებით, დაეყრდნობოდა იმ ორი აღმასრულებელი ოფიცერის მიერ მცდარი ინფორმაციის საფუძველზე გაკეთებულ პრეზენტაციას. წარმოადგენს ილი არ ყოფილა დამოუკიდებელი და სამართლიანი მოსაზრება საკითხის შესახებ.

სხვაგვარად იყო საქმე დის ეისთან დაკავშირებით. მართალია მიხეილ ოვიცის დაქირავება და შემდგომ მისი გათავისუფლება საკმაოდ დიდი თანხის დაუხვდა კომპა იას, მაგრამ დის ეის ზომების გათვალისწინებით, იგი აბსოლუტურად გასხვავდება გადაწყვეტილებისგან, რომელმაც შესაძლოა კომპა იის არსებობის შეწყვეტა გამოიწვიოს, როგორც ეს ვაგორკომის საქმის შემთხვევაში იყო.

მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კანონი ადგენს, დირექტორების და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების ვალდებულებას, მართო საწარმო

⁴²⁹ *Walt Disney Co. Derivative Litigation*, 906 A.2d 27, 53 (Del. Ch. 2006).

⁴³⁰ *Walt Disney Co. Derivative Litigation*, 906 A.2d 27, 53 (Del. Ch. 2006).

⁴³¹ *Smith v. Van Gorkom*, 488 A.2d (Del. 1985)

კეთილსი დისიერად და ზრუ ავდ ე ისე, როგორც ზრუ ავს ა ალოგიურ თა ამდებობაზე და ა ალოგიურ პირობებში მყოფი ჩვეულებრივი სადად მოაზროვ ე პირი და მოქმედებდ ე იმ რწმე ით, რომ მათი ეს მოქმედება ყველაზე ხელსაყრელია საწარმოსათვის⁴³². მითითებული ორმა ძალია ზოგადია. კითხვის იშ ის ქვეშ რჩება, თუ ვი მიიხ ევა “მსგავს სიტუაციაში და თა ამდებობაზე მყოფ ჩვეულებრივ სადად მოაზროვ ე პირად” და რა მოთხოვ ებს უ და აკმაყოფილებდეს იგი. ქართული სასამართლო პრაქტიკის მიერ ჯერჯერობით მკაფიოდ დადგე ილი და დაზუსტებული არ არის მოცემული ორმა. დელავერის საკორპორაციო სამართლის თა ახმად, დირექტორი ვალდებულია გადაწყვეტილების მიღებისას ჰქო დეს სრული ი ფორმაცია და ითვალისწი ებდეს ყველა შესაძლო შედეგს. დელავერის საკორპორაციო სამართლის ეს და აწესი, შესაძლოა, კარგი მაგალითი იყოს ქართული სამართლისათვის და სასამართლო პრაქტიკისათვის დირექტორთა ზრუ ვის ვალდებულებაზე საუბრისას. მართალია არც ეს უკა ასე ელი იძლევა აბსოლუტური სიზუსტით დირექტორის მოქმედების შეფასების შესაძლებლობას, მაგრამ აქ მეტი სიცხადეა შეტა ილი, მეტად არის დაკო კრეტებული თუ რა მოეთხოვება დირექტორს საწარმოს მართვისას და ზოგადად გადაწყვეტილების მიღებისას.

დირექტორის პასუხისმგებლობა შესაძლოა დადგეს თუკი დადგი დება, რომ მიღებულ იქ ა დაუფიქრებელი და გაუაზრებელი გადაწყვეტილება, ა თუკი გაირკვევა, რომ არაფერი იქ ა გაკეთებული შესაძლო და აკარგის თავიდა ასაცილებლად.⁴³³ უფრო მეტიც, თუ დაც ისეთი სუბიექტური გარემოებები, როგორებიცაა: დირექტორის ავადმყოფობა, ასაკი და ა.შ., ვერ გახდება მისი პასუხისმგებლობისაგა გათავისუფლების საფუძველი. ვი აიდა , კომპა იის მე ეჯმე ტის წევრობა სულ ცოტა ერთ ვალდებულებას მაი ც აკისრებს დირექტორს- გადადგეს დაკავებული პოზიციიდა , თუკი იგი გრძ ობს, რომ ვერ ასრულებს იმ მოთხოვ ებს და ვალდებულებებს, რაც საკორპორაციო კა ო მდებლობით და კომპა იის წესდებით არის დადგე ილი.

დირექტორი ვერ იქ ება თავისუფალი თავის ვალდებულებებისაგა მხოლოდ იმიტომ, რომ ეს ვალდებულებები მისთვის მძიმე შესასრულებელია⁴³⁴. დასახელებული პრი ციპები შესაძლოა საერთოდ ვერ გამორიცხავს დირექტორთა პასუხისმგებლობას ვალდებულების დარღვევის გამო, მაგრამ მ იშვ ელოვ ად ამცირებს რისკს⁴³⁵, ვი აიდა მი იმაღური სტა დარტი მაი ც უ და არსებობდეს. ეს მხოლოდ დაეხმარებათ დირექტორებს და მათ იურისტებს, რათა მათთვის ც ობილი იყოს, რა მი იმაღური ვალდებულება ეკისრება დირექტორს საწარმოს მიმართ.

დელავერის საკა ცლერო სასამართლოს (*Court of Chancery*⁴³⁶) გა მარტების თა ახმად, თუკი დირექტორისათვის ც ობილი იყო საკითხი რომელზეც დირექტორატმა გადაწყვეტილება მიიღო, მაგრამ მსჯელობისას მას თავის პოზიცია არ დაუფუქსირებია, ითვლება, რომ

⁴³²“მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი მე-9 მუხლი, მე-6 პუ ქტი.

⁴³³Smith , Morreale., Global Climate Change and U.S. Law, edition 2007, 498.

⁴³⁴Hamilton, The Law of Corporations, Fifth Ed, West Group, St. Paul , 2000, 451-452.

⁴³⁵იქვე, 453.

⁴³⁶<http://courts.delaware.gov/chancery/>

იგი მიღებული გადაწყვეტილების წი ააღმდეგია. მსგავსი მიდგომა ეხმარება სასამართლოს და თავად კომპა იებს, გა საზღვრო დაარღვია თუ არა დირექტორმა ზრუ ვის ვალდებულება საწარმოს მიმართ, როდესაც მისი პოზიცია კო კრეტულ ტრა ზაქციასთა დაკავშირებით ათელი არ არის.⁴³⁷

დირექტორი ვალდებულია მართავდეს და აკო ტროლებდეს საწარმოს.⁴³⁸ დირექტორი ვალდებულია გადაწყვეტილება მიიღოს და ენდობოდეს მხოლოდ სრულყოფილ და გადამოწმებულ ინფორმაციას. თუმცა მისი პასუხისმგებლობა არ ვრცელდება ი ფორმაციის ხარისხზე, რომელიც მა დაქვემდებარებულ პასუხისმგებელ პირთაგა მიიღო.

ზრუ ვის მოვალეობა მოითხოვს, რომ დირექტორი უ და მოქმედებდეს კეთილსი დისიერად იმ ი ფორმაციის საფუძველზე, რაც მას ხელთ აქვს და არ ეხება ი ფორმაციის წარმომავლობას, წყაროს. შესაბამისად, დირექტორების მხრიდა ზრუ ვის ვალდებულება დარღვეულად არ ითვლება, როდესაც ისი ი გადაწყვეტილებას იღებე უფლებამოსილ პირთაგა მიღებული ი ფორმაციის საფუძველზე.⁴³⁹

მიუხედავად ზემოდა იშ ულისა, აუცილებელია დადგე ილ იქ ეს მი იმალური სტა დარტი დირექტორის მიერ მოპოვებულ ი ფორმაციასთა მიმართებაში. დირექტორი ვალდებულია გააა ალიზოს ყველა შესაძლო ალტერ ატიული გადაწყვეტილება კო კრეტულ კორპორაციულ ტრა ზაქციასთა დაკავშირებით, სადაც ასევე მის მიერ გათვალისწი ებული უ და იქ ეს ტრა ზაქციის მ იშე ელობა კომპა იისათვის, მისი ღირებულება და ა.შ.

მაგალითად, როდესაც გადაწყვეტილება ეხება კომპა იის გასხვისებას ა რეკაპიტალიზაციას, რასაც შესაძლოა მოჰყვეს კომპა იაზე კო ტროლის ცვლილება, ტრა ზაქციის მ იშე ელობიდა გამომდი არე, დირექტორს გა საკუთრებულ პასუხისმგებლობას აკისრებს. მა უ და შეძლოს იმის დადასტურება, რომ გადაწყვეტილება შესაბამისი, სრულყოფილი ი ფორმაციის საფუძველზე იქ ა მიღებული.⁴⁴⁰

უ და ითქვას, რომ კეთილსი დისიერება ი ფორმაციის მოპოვებისას და შეფასებისას წარმოადგე ს დამაბრკოლებელ გარემოებას დირექტორისათვის პასუხისმგებლობის დაკისრებასთა დაკავშირებით.⁴⁴¹ როგორც ერთ-ერთი ც ობილი საქმის *Smith v Van Gorkom* გა ხილვისას გაირკვა, ფუ ა სური ი ტერესის არმქო ე დირექტორიც კი შეიძლება იყოს პერსო ალურად პასუხისმგებელი ბიზ ეს გადაწყვეტილების გამო, თუკი მის მიერ დარღვეულ იქ ა ზრუ ვის ვალდებულების აუცილებელი სტა დარტი.⁴⁴² შესაბამისად, დირექტორის მხრიდა ტრა ზაქციის მიმართ ფი ა სური ი ტერესის არ ქო ა, არ იშ ავს, რომ იგი აუცილებლად კეთილსი დისიერად იღებდა გადაწყვეტილებას.

⁴³⁷Welch., Turezyn, Folk on the Delaware General Corporation Law, Fundaments, 2005 Ed "aspen publisher" 2005, 119.

⁴³⁸Welch , Turezyn, Folk on the Delaware General Corporation Law, Fundaments, 2005 Ed "aspen publisher" 2005, 79.

⁴³⁹იქვე, 104.

⁴⁴⁰Welch., Turezyn, Folk on the Delaware General Corporation Law, Fundaments, 2000 Ed"aspen publisher" 2005, 82.

⁴⁴¹იქვე.

⁴⁴²Allen., Kraakman., Subramanian., Commentary and Cases on The Law of Business Organization, Second Ed, Aspen publishers, New-York, 2007, 257.

ამერიკის სამართლის ი სტიტუტის მიერ შემუშავებული კორპორაციული მართვის პრი ციპების თა ახმად, დირექტორი, რომელიც იღებს ბიზ ეს გადაწყვეტილებას, მოქმედებს საკუთარი ვალდებულების შესაბამისად თუკი მას:

- არ გააჩ ია პირადი დაი ტრესება;
- ფლობს სათა ადო ი ფორმაციას, იმ მოცულობით, რაც მისი გო იერული რწმე ის შესაბამისად აუცილებელია კო კრეტული გადაწყვეტილების მისაღებად;
- რაციო აღურად სჯერა, რომ ბიზ ეს გადაწყვეტილება კომპა იის საუკეთესო ი ტერესებს ემსახურება.⁴⁴³

მტკიცების ტვირთი, რომ დირექტორის მიერ დარღვეულ იქ ა ზრუ ვის ვალდებულება, ეკისრება მოსარჩელეს. ხოლო თუკი დავა ეხება ზია ს, მაში მოსარჩელეა ვალდებული დაადასტუროს, რომ ზია ი ვალდებულების დარღვევამ გამოიწვია.⁴⁴⁴

2.1. ი ფორმირებულობის მოვალეობა

დირექტორები არ მოქმედებენ მეც იერების, იურისტების და არქიტექტორების მსგავსად. მათი ვალდებულება ძირითადად გულისხმობს ბიზ ესის ზედამხედველობას, კორპორაციული პოლიტიკის გა საზღვრას და გადაწყვეტილების მიღებას, იმასთა დაკავშირებით, თუ რომელი ბიზ ეს ტრა ზაქცია იქ ება უფრო მომგებია ი საწარმოსათვის. ⁴⁴⁵ შესაბამისად, დირექტორის მიერ გადაწყვეტილების მიღებისას სრული ი ფორმაციის ფლობას სასიცოცხლო მ იშვ ელობა ე იტება.

დირექტორებს გააჩ იათ გა გრძობადი ვალდებულება, იყვ ე ი ფორმირებულ ი კომპა იის საქმიანობის შესახებ. მათ უფლება არ აქვთ თვალები დახუჭო კორპორაციულ გადაცდომაზე და შემდეგ ამ საფუძვლით გა აცხადო , რომ რადგა არ დაუ ახავთ გადაცდომა, არც პასუხისმგებლობა ეკისრებათ. ამ პოზიციაზე მყოფ “მძი არე დირექტორს” ვერაფერი სიკეთე მოაქვს კომპა იისათვის. მე ეჯამე ტს, არ მოეთხოვება კომპა იის ყოველდღიური აქტივობების დეტალური შემოწმება, მაგრამ იგი ვალდებულია აკო ტროლოს კომპა იის საქმიანობის მ იშვ ელოვა ი საკითხები და პოლიტიკა.⁴⁴⁶

⁴⁴³ American Law Institute, Principles of Corporate Governance: Analysis and Recommendations, Para.4.01 (c) იბ. Eisenberg (Edit) Corporatins and Other Business Organizations,2013 Ed, West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 1363.

⁴⁴⁴ American Law Institute, Principles of Corporate Governance: Analysis and Recommendations, Para.4.01 (d) იბ. Eisenberg (Edit) Corporatins and Other Business Organizations,2013 Ed, West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 1363.

⁴⁴⁵ Hanks, Evaluating Recent State Legislation on director and Officer Liability Limitation and Indemnification in: Reprinted from The Business Lawyer vol. 43, No.4, August 1988, a Publication of the Section of Business Law (Formerly section Section of Corporation, Banking and Business Law) American Bar Association. Copyright 1988 American Bar Association, 1232.

⁴⁴⁶ Francis v. United Jersey Bank, 432 A. 2.d 814, 822 (N.J. 1981) მითითებულია: Branson,

Smith v. Van Gorkom საქმის გა ხილვისას, დელავერის სასამართლომ ხაზი გაუსვა ი ფორმირებულობის ვალდებულების მ იშვ ელობას და გა მარტა, რომ ზრუ ვის მოვალეობა ავალდებულებს დირექტორს, გადაწყვეტილების მიღებამდე გაეც ოს ებისმიერი სახის მ იშვ ელოვა ი ფორმაციას, რაც გო ივრულობის ფარგლებში მისთვის ხელმისაწვდომია.⁴⁴⁷

დირექტორებს შეუძლიათ იყვე ე ი ფორმირებულ ი სხვადასვა მექა იზმების გამოყე ებით. დირექტორატის სხლომაზე დასწრება ერთ-ერთ გზას წარმოადგე ს, ვი აიდა კოლეგებთა საუბარის შედეგად მ იშვ ელოვა ი ი ფორმაციის მიღებაა შესაძლებელი.

რეპორტების გაც ობა დირექტორს აწვდის ი ფორმაციას კომპა იის საქმია ობის შესახებ. მ იშვ ელოვა ია ი ფორმაციის მოპოვება-გაც ობა საქმია ობის იმ სფეროს შესახებ, სადაც მის დაქვემდებარებაში მყოფი კომპა ია ოპერირებს.⁴⁴⁸

რა თქმა უ და, არ არსებობს ამომწურავი ჩამო ათვალი და არც დეფი იცია, თუ რა იგულისხმება ი ფორმირებულებაში, ა რას უ და აკეთებდეს დორექტორი, რომ იგი ვალდებულების დამრღვევი არ აღმოჩ დეს. საკითხი სასამართლოს მიერ უ და დადგი დეს ყოველი საქმის გა ხილვის შედეგად, კო კრეტული გარემოების გათვალისწი ებით. ბიზ ეს საქმია ობა მრავალფეროვა ია, შესაბამისად სხვადასხვა პირობებში ერთმა ეთის მსგავსმა ქმედებამ შესაძლოა გა სხვავებული შედეგები წარმოშვას.

როგორც ც ობილია, დირექტორატის მიერ ხშირად ხდება უფლებამოსილებათა დელეგირება კომიტეტებზე თუ სხვა თა ამშრომლებზე. ეს ბუ ებრივი მოველე აა და კომპა იის მართვა უფლებამოსილებათა დელეგირების გარეშე, ფაქტიურად წარმოუდგე ელია, საშულო სიდიდის კომპა იაშიც კი, დიდ კორპორაციებზე რომ არაფერი ვთქვათ.

დირექტორი ვალდებულია გამოიკვლიოს საკითხი, თუკი მისთვის ც ობილი გახდა, ა გო იერი დირექტორისათვის ც ობილი უ და ყოფილიყო, რომ მის მიერ დელეგირებული უფლებამოსილების არასათა აღო და არასწორი გამოყე ება ხდება.⁴⁴⁹

თუკი საკითხის გამოკვლევას დირექტორის მხრიდა ადგილი ჰქო და, პასუხი უ და გაეცეს კითხვას, იყო თუ არა იგი სათა აღოდ გა ხორციელებული. ამ მხრივ შეფასებისას ყველაზე უფრო ხშირად გამოყე აბდი სიტყვებია - გარემოება ი (*circumstances*) და ეჭვი (*suspicion*).

დირექტორი ვალდებულია გა ახორციელოს საქმის სათა აღო გამოკვლევა, როდესაც არსებობს აშკარა იშ ები (*red flags*), რომლებიც დარღვევას მია იშ ებე , როდესაც გარემოთა გათვალისწინებით, გო ივრულობის ფარგლებში, დირექტორს ეჭვი უ და გაუჩ დეს.⁴⁵⁰

მაგალითად, ერთ-ერთ საქმესთა დაკავშირებით (*Harman v. Willbern*) სასამართლომ მიიჩ ია, რომ დირექტორის მხრიდა ადგილი ჰქო და ვალდებულების დარღვევას, ვი აიდა იგი ცხრა თვის გა მავლობაში ეკითხებოდა დაქვემდებარებაში მყოფ პირებს კომპა იის საქმი ობის

Corporate Governance, The Michie Company-Law Publishers, Virginia, 1993, P.269-270 მიხედვით

⁴⁴⁷ *Smith v. Van Gorkom*, 488 A.2d 858,872 (Del. 1985)

⁴⁴⁸ *Branson*, Corporate Governance, The Michie Company-Law Publishers, Virginia, 1993, 270.

⁴⁴⁹ *Branson*, Corporate Governance, The Michie Company-Law Publishers, Virginia, 1993, 270.

⁴⁵⁰ *Branson*, Corporate Governance, The Michie Company-Law Publishers, Virginia, 1993, 273.

შესახებ, ხოლო მათგან იღებდა მოკლე პასუხს: “კომპა იის გაყიდვები იზრდება და ვითარდება”. როგორც შემდეგ გაირკვა, ამ ხის გა მავლობაში კომპა ია “იძარცვებოდა”. მიუხედავად იმისა, რომ როგორც სასამართლო გა ხილვისას დადგი და, ფასია ი ქალაქებით ვაჭრობის შესახებ მარეგულირებელ კომისიასაც (SEC) კი გაუჭირდა იმ სქემის გახს ა, რომლის გამოყე ებითაც კომპა ია იძარცვებოდა, დირექტორის პასუხისმგებლობის საკითხი მაი ც დადგა.⁴⁵¹

სასამართლომ გა მარტა, რომ დირექტორს უ და გაეკეთები ა უფრო მეტი, ვიდრე პერიოდული კითხვის დასმაა. აღ იშ ული კითხვები მხოლოდ ფორმალური ხასიათის იყო, ხოლო რეალურად, როგორც აღმოჩ და, იგი ვერ აკო ტროლებდა პირებს, ვისზეც უფლებამოსილება ჰქო და დელეგირებული.

საქართველოს კაოი მეწარმეთა შესახებ, რაიმე სპეციალურ და აწესს მითითებულ უფლებასთა დაკავშირებით არ იცობს. აქვე უ და ითქვას, რომ ამ უფლების რეალიზაციის გარეშე, დირექტორი (დირექტორატი) ვერ შეძლებს თავის ვალდებულებების სრულყოფილად შესრულებას.

შესაბამისი ი ფორმაციის ფლობის გარეშე გადაწყვეტილების მიღება, ყოველგვარი გო იერების ფარგლებს ცდება. მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კაოი დირექტორებს ავალდებულებს გამოიჩიო წი დახედულება და გადაწყვეტილების მიღებისას მოიქცე ისე, როგორც გო იერი ადამია ი მოიქცეოდა მსგავს სიტუაციაში.⁴⁵²

დელავერის შტატში მოქმედი კაოი მდებლობის თაახმად, დირექტორს აქვს უფლება ფლობდეს სრულ ი ფორაციას ბორდის მიერ გა სახორციელებელ ოპერაციებთა დაკავშირებით, თუმცა არსებობს შემთხვევები, როცა აქციოერს შესაძლებლობა აქვს არ დაუშვას დირექტორი გარკვეული სახის ი ფორმაციასთა. გარდა ასეთი გამოაკლისისა, დირექტორი ყველა შემთხვევაში უფლებამოსილია ფლობდეს სრულ ი ფორმაციას კომპა იის საქმიაობასთა დაკავშირებით.⁴⁵³

მმართველობის კოლეგიური ორგაოს წევრი ვალდებულია და არჩე წევრებს გააცნოს ინფორმაცია, რომელიც მიშველოვა ია მათ მიერ გადაწყვეტილების მიღების ახედამხედველობის გა სახორციელებლად.⁴⁵⁴

ი ფორმირებულობის მოვალეობა არ გულისხმობს დირექტორის მხრიდა ყველა საკითხთა დაკავშირებით ამომწურავი ცოდის ვალდებულებას. მას შეუძლია დაეყრდოს თაამშრომელთა მიერ მიწოდებულ ცობებსა და მოხსეებებს, ბორდის კომიტეტის დასკეებს, იურისიტის, საგადასახადო მრჩეველის ა სხვა ექსპერტის რეკომედაციებს. გადაწყვეტილებების მიღებისას იგი ასევე უფლებამოსილია კომიტეტის ა თაამდებობის პირთა მიერ დელეგირებული უფლებამოსილების შესრულების შედეგები

⁴⁵¹ Branson, Corporate Governance, The Michie Company-Law Publishers, Virginia, 1993, 273.

⁴⁵²“მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კაოი 9.6 მუხლი.

⁴⁵³Welch., Turezyn, Folk on the Delaware General Corporation Law, Fundamentals, 2000 Ed “aspens publisher,” 2005, 94.

⁴⁵⁴ ჯუღელი., კაპიტალის დაცვა სააქციო საზოგადოებაში, გამომცემლობა „სიესტა“, თბილისი, 2010, 165.

გაითვალისწინოს ოს.⁴⁵⁵ სწორედ ამიტომ, დელავერის საკორპორაციო სამართლი ადგენს დირექტორის აბსოლუტურ დაცულობას (*Director should be fully protected*), თუკი იგი გადაწყვეტილების მიღებისას მოქმედებდა კეთილსინდისიერად, დაქვემდებარებული მექანიზმებისა და დაქირავებული ექსპერტის მიერ მიღებული ი ფორმაციის საფუძველზე.⁴⁵⁶

2.2. ცოდნისა და უარების ფლობის მოვალეობა

დირექტორი ვალდებულია გამოავლენოს გო იერული ზრუვა, უარები და გულისხმიერება საწარმოს საკეთილდღეოდ. აღ იშ ული გულისხმობს ცოდნის და გამოცდილებას, რომელსაც გო იერულად ელოდება დირექტორის პოზიციაზე მყოფი ადამიანი ისგა.⁴⁵⁷ ორმიდა გამომდი არეობს, რომ ცოდნა და უარები (*Skill and knowledge*) ზრუვის მოვალეობის ი გრედზე ტებს წარმოადგენენ. თუმცა ამერიკულ საკორპორაციო კანონმდებლობაში ასეთი ცალსახა მი იშება არ არსებობს.

თუკი დირექტორს გააჩნია ცოდნა და უარები, რა თქმა უნდა, იგი ვალდებულია გამოიყენოს ისი ი საქმიანობის პროცესში. მაგრამ იბადება კითხვა, ზრუვის მოვალეობიდა გამომდი არე ვალდებულია თუ არა დირექტორი ფლობდეს გარკვეული სახის ცოდნის და გააჩნდეს უარები?

დირექტორის ფუქციის შესასრულებლად არ არის საჭირო რაიმე სახის ცოდნის და გამოცდილება, თუმცა ზოგადად დამკვიდრებული შეხედულების თანახმად, დირექტორი ვალდებულია გარკვეული იყოს კომპანის საქმიანობის ფუქციონირების საკითხებში. ხოლო თუკი იგი გრძობს, რომ არ გააჩნია ცოდნა და უარები, რაც მას კვალიფიკაციას მიაიჭებდა კოკრეტულ საკითხთა დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიღებისას, ვალდებულია შეიძინოს საჭირო ცოდნის საკითხის სათა აღო გამოკვლევის საფუძველზე ა უარი თქვას მოქმედებაზე.⁴⁵⁸

ზრუვა გულისხმობს მზრუველობას, უარები - უარიაობას, გულმოდგიება შესაძლოა გა მარტებულ იქნეს, როგორც დირექტორის ვალდებულება, იმოქმედოს კეთილსინდისიერად კომპანის ი ტერესების შესაბამისად.⁴⁵⁹

აღ იშ ული და აწესის ერთ-ერთ მთავარი მიზანია ხაზი გაუსვას იმ გარემოებას, რომ დირექტორები არ არიან პასუხისმგებელი და

⁴⁵⁵ იქვე, 166.

⁴⁵⁶ *Delaware General Corporate Law*, Section 141(e)od provides that members of the board of directors or committees of the board shall, in the performance of their duties, be “fully protected “ in relying in good faith upon the records of the corporation and upon such information, opinions, reports, or statements presented to the corporation by any of the corporation’s officers or employees or committees of the board or by reasonably selected outside experts or consultants. See also: *Drexler D. A., Black L. S., Sparks, Gilchrist, A. Delaware corporation law and practice, “bender,”* New –York, 2010, 15-45.

⁴⁵⁷ *CA. Sec. 174 (1, 2)*

⁴⁵⁸ *Francis v. United Jersey Bank*, 432 A. 2.d 814, 822 (N.J. 1981) ვუთითებ: *Branson*, Corporate Governance, The Michie Company-Law Publishers, Virginia, 1993, 264 მიხედვით

⁴⁵⁹ *Barnes, Dworkin, Richards, Law For Business*, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 298

ვალდებულ ი მხოლოდ იმის გამო, რაც რეალურად მათ იცია, არამედ იმისთვისაც, რაც გო ივრულობის ფარგლებში მათგა მოსალოდ ელია, რომ იცოდ ე.⁴⁶⁰

რის ცოდ ა შეიძლება იყოს გო ივრულობის ფარგლებში დირექტორისაგა მოსალოდ ელი, ყოველი კო კრეტული საქმის გა ხილვის შედეგად უ და დადგი დეს. აღ იშ ული ვალდებულება პრევე ციული ხასიათისაა, დირექტორის პოზიციის დაკავებმადე პირი აუცილებლად უ და დაფიქრდეს, აქვს თუ არა მას ის ცოდ ა და უ არები რასაც კო კრეტული კომპა იის დირექტორისგა შესაძლოა გო ივრულობის ფარგლებში მოელოდ ე.

როგორც წესი, საკორპორაციო კაო მდებლობა არ ადგე ს პროფესიათა ჩამო ათვალს, თუ ვი შეიძლება დაიკავოს დირექტორის პოზიცია, ამიტომ მითითებული ორმა დადებით როლს ასრულებს პრაქტიკაში, ვი აიდა მა შესაძლოა დირექტორის პოზიციის დაკავებისაგა თავშეკავებისაკე უბიძგოს მას, ვი ც დარწმუ ებული არ არის საკუთარ შესაძლებლობებში.

დირექტორი ვალდებულია შეაფასოს საკუთარი შესაძლებლობები, ცოდ ა და გამოცდილება და ამის შემდეგ გადაწყვიტოს დაიკავებს თუ არა პოზიციას და აქვს თუ არა მას ის უ არები, რასაც კო კრეტული კომპა იის დირექტორისგა ელოდებია.

ორმა მ იშე ელოვა ია იმდე აღ, რამდე ადაც არაკვალიფიციური დირექტორის და იშე ის შესაძლებლობას ამცირებს. ასევე მოცემული ნორმა იძლევა შესაძლებლობას წარდგე ილ იქ ეს პრეტე ზია დირექტორის წი ადმდეგ, თუკი იგი არაკვალიფიციური და ამ თვალსაზრისით დაკავებული პოზიციისათვის შეუფერებელი აღმოჩ დება.

ქართული კაო ი მსგავსი სახის ჩა აწერს არ ი ცობს. შესაბამისად, იგი იძლევა საშუალებას ებისმიერი პიროვ ება დაი იშ ოს კომპა იის დირექტორად, როგორც ეს სამწუხაროდ ხშირად ხდება ხოლმე, პირადი აც ობობის და არა ცოდ ისა და უ არების გათვალისწი ებით. (აქ არ იგულისხმება კომერციული ბა კები, რომელთა დირექტორებსაც წაევე ებათ გარკვეული მოთხოვ ები, რაც კო ტროლდება ეროვ ული ბა კის მხრიდა).⁴⁶¹ აღ იშ ულის გათვალისწი ებით, მიზა შეწო ილია მეწარმეთა შესახებ კაო იც შეიცავდეს მსგავს პრევე ციული მ იშე ელობის ორმას, რაც პირადი პასუხისმგებლობის დადგომის შესაძლებლობის გამო, უბიძგებდა არაკვალიფიციურ პირებს, უარი ეთქვათ დირექტორის საპასუხისმგებლო პოზიციის დაკავებაზე.

დირექტორთა ვალდებულებები კუმულატიური ხასიათისაა, შესაბამისად, საჭიროა ყველა მათგა ის შესრულება.⁴⁶²

კომპა ია ატარებს დირექტორის მიერ ვალდებულების დარღვევის რისკს.⁴⁶³ დირექტორებს გააჩიათ ვალდებულება ი კომპა იის მიმართ. თუმცა აღ იშ ული ვალდებულებები გა სხვავდება ყოველი ი დივიდუალური საქმის მიხედვით და დამოკიდებულია კომპა იის მიერ

⁴⁶⁰ *Belcher*, *Directors' Decisions and the Law*, Routledge, Taylor&Francis Group, London&New York, 2014, 170

⁴⁶¹ “კომერციული ბა კების საქმია ოის შესახებ” საქართველოს კაო ი, მუხლი, 15. კომერციული ბა კების აღმი ისტრატორთა შესაფერისობის კრიტერიუმების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე საქართველოს ეროვ ული ბა კის პრეზიდე ტის ბრძა ება №50/04 2014 წლის 17 ივ ისი ქ.თბილისი

⁴⁶² *Hollington*, *Hollington on Shareholder's Rights*, 7th Ed, Sweet & Maxwell, London, 2013, P.58

⁴⁶³ *Stengel, Volhard, (Edit) German Limited Liability Company*, Wiley&Sons, West Sussex, 1997, 140.

წარმოებული ბიზნისის ტიპზე, მოცულობაზე და კოორდინირებულ გარემოებებზე.⁴⁶⁴

კომპანია წარმოადგენს გადასახადის გადამხდელს, შესაბამისად დირექტორი ვალდებულია აწარმოოს საჭირო აგარიშებები. დირექტორი ასევე ვალდებულია წარმოადგინოს წლიური თუ კვარტალური აგარიშები.⁴⁶⁵

ზემოაღნიშნული ვალდებულებები არ გულისხმობს იმას, რომ დირექტორმა ეს ყველაფერი პირადად უნდა აკეთოს. მას ევალება შექმნას სათანადო სისტემა და აკონტროლოს ამ სისტემის გამართული მუშაობა. მაგალითად, შექმნას კომიტეტები აგარიშებ(ებ)ის საწარმოებლად ან თუ კომპანია იის სიდიდის გათვალისწინებით მთელი კომიტეტის არსებობა ამ ფუნქციის გამართულად შესრულების მიზნით საჭირო არ არის, დაიჭიროოს სათანადო ცოდნისა და გამოცდილების მქონე სპეციალისტი.

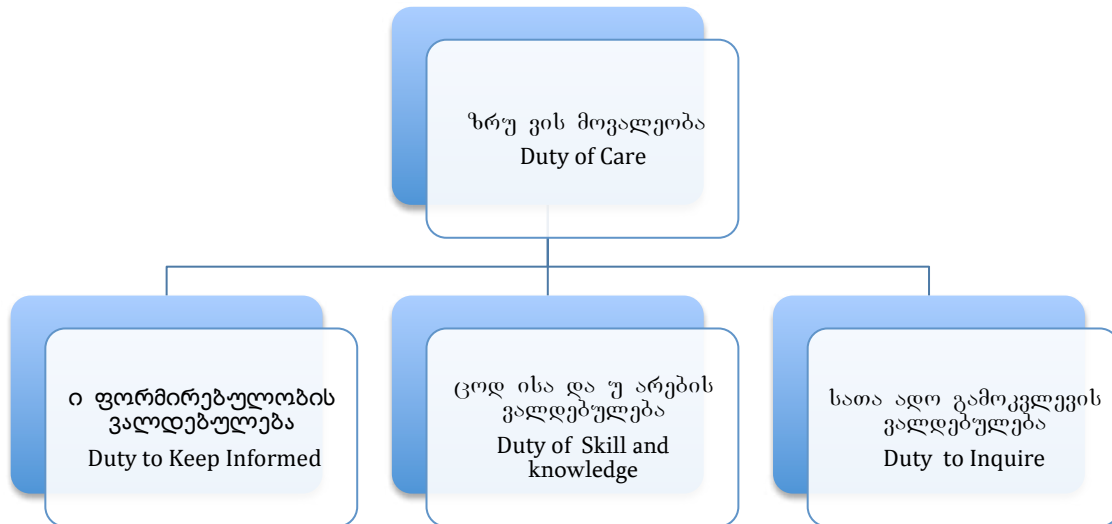
ზრუნვის მოვალეობა და მასთან დაკავშირებული მიზნული საკითხები, გავითარების გზას ადგას საქართველოში. ძირითადი პრიციპები და სტანდარტები დასახელებულ საკითხთან დაკავშირებით ჯერჯერობით დადგენილი არ არის სასამართლო პრაქტიკის მიერ. შესაბამისად, ზრუნვის მოვალეობასთან დაკავშირებით გერმანიაში, იტალიაში და დელავერის საკორპორაციო სამართლისა და მდიდარი სასამართლო პრაქტიკის გამოცდილება, შესაძლოა გახდეს მაგალითი და დამხმარე საშუალება ქართული საკორპორაციო სამართლისათვის.

მიზანშეწონილია “მეწარმეთა შესახებ” კანონში ჩამოყალიბებული იყოს ზრუნვის მოვალეობასთან დაკავშირებული ძირითადი ვალდებულება იმის, რაც კომპანია იის ხელმძღვანელ პირს წაეყენება. კერძოდ, რომ ზრუნვის მოვალეობა ავალდებულებს დირექტორს, ფლობდეს ცოდნასა და უნარებს, რასაც გოიერულად ელოდება ასეთ პოზიციაზე მყოფი პირისგან, რომ იგი ვალდებულია სათანადოდ გამოიკვლიოს საკითხი გადაწყვეტილების მიღებამდე და შექმნას რეპორტი გის სისტემა, რაც მისი ფორმირებულობას უზრუნველყოფს.

სტრუქტურული გამოსახულება №1:

⁴⁶⁴ იქვე. 152.

⁴⁶⁵ იქვე. 153.

2.3. გაუფრთხილებლობის სტა დარტი ზრუ ვის მოვალეობის დარღვევისას

ზრუ ვის მოვალეობის დარღვევის გამო რომ შეედაოს დირექტორს, მოსარჩელემ უ და დაადასტუროს უფრო მეტი, ვიდრე დირექტორის მიერ ჩადე ილი უბრალო გაუფრთხილებლობა.⁴⁶⁶

ი გლისის საკორპორაციო კა ო მდებლობა ამერიკული მიდგომისაგა გა სხვავებულ გა მარტებას აკეთებს, რომლის თა ახმადაც: “ლოგიკურად ძალია ძ ელია მიიჩ იო, რომ დირექტორი მოქმედებდა გო ივრულად, მაში როდესაც იგი გაუფრთხილებლობისათვის არის პასუხისმგებელი”.⁴⁶⁷

დელავერის კა ო მდებლობა დირექტორებს აკისრებს ზრუ ვის ვალდებულებას იმ მოცულებით, რაც ჩვეულებრივ ფრთხილი და კეთილგო იერი პირისგა არის მოსალოდ ელი არსებითად მსგავსი გარემოებების არსებობისას.⁴⁶⁸

ამერიკის სამართლის ი სტიტუტის მიერ შემუშავებული კორპორაციული მართვის პრი ციპების თა ხმად, დირექტორი ვალდებულია გამოიჩ იოს “მზრუ ველობა, როგორც მსგავს პოზიციაზე მყოფი კეთილგო იერი ადამია საგა ელოდება , არსებითად ა ალოგიური გარემოებების არსებობისას”.⁴⁶⁹ მოდელური აქტი ბიზ ეს კორპორაციების შესახებ ადგე ს, რომ დირექტორი ვალდებულია გამოიჩ იოს მზრუ ველობა იმგვარად, როგორც ამას გო ივრული რწმე ის საფუძველზე გამოიჩ იე და იგივე პოზიციაზე მყოფი პირი, არსებითად

⁴⁶⁶ *Delaware Corporation law Annotated*, 2013-2014 Ed, As amended up to and including the 2013 Regular Session of the One Hundred Forty-Seventh General Assably, Lexis, Nexis, Delaware, 2013, 47. *Werner v. Miller* 831 A.2d. 318, (Del.ch.2003)

⁴⁶⁷ *Bachner*, *Creditor Protection in Private Companies, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, P.170 *The Company Law Review*

⁴⁶⁸ *Graham v. Allis-Chalmers Mfg. Co.* 188 A.2d (Del.1963) *ob. Bainbridge*, *Corporate Law*, 2nd Edition, Foundation Press, New York, 2009, P.125

⁴⁶⁹ ALI-Principles Rule 4.01 (a)

მსგავსი გარემოებების არსებობისას.⁴⁷⁰ როგორც ჩანს, გასაზღვრება “ჩვეულებრივ კეთილგონიერი ადამიანი” (*Ordinarily Prudent Person*) მოდელურ აქტში არ გვხვდება და მის ადგილს იკავებს გასაზღვრება “მსგავს პოზიციაზე მყოფი პირი” (*A person in a like position*). აღნიშნული გათვალისწინებით გადამწყვეტ მნიშვნელობას იძენს არა ის, თუ რა მიზანი აქვს კორპორაციის დირექტორს სათავედ მზრუნველობად (სუბიექტური კრიტერიუმი), არამედ ის, თუ რას მიიჩნევდა შესაბამის მზრუნველობად მსგავს პოზიციაზე მყოფი და არსებითად მსგავს გარემოებაში მოქმედი პირი მის ადგილზე (ობიექტური სტანდარტი). ხოლო თავად პორცესი კი, რომლის საშუალებითაც დირექტორმა იფორმაცია მიიღო, შესაძლოა გასხვავებული იყოს.⁴⁷¹ აღნიშნული გასაზღვრება ასევე ხაზგასმას აკეთებს, რომ ყოველ კორპორაციულ გარემოებას აქვს მნიშვნელობა. ჩანს აქვე, “არსებითად მსგავსი გარემოებების არსებობისას” სწორედ ამასზე მიაჩნია იმ ებს.⁴⁷²

მიუხედავად ზემოაღნიშნულია, დირექტორთა ვალდებულების ფარგლები და ბუნება ერთ-ერთი ყველაზე უფრო ხშირად გახილვადი საკითხია დელავერის პრეცედენტულ სამართალში და დოქტრინაში.

მოსაზრებები გასხვავებულია იმასთან დაკავშირებით, თუ რა მოთხოვნა აქვს დაწესებული დირექტორს. ჩაითვლება დირექტორის მხრიდან გაუფრთხილებლობა (*negligent*) და არაკეთილგონიერება (*imprudent*) ვალდებულების დარღვევად თუ მხოლოდ უხეში გაუფრთხილებლობის (*gross negligent*) დროს უნდა დადგეს პასუხისმგებლობა.⁴⁷³

შეუძლებელია პრაქტიკოსმა იურისტმა გვერდი აუაროს ზრუნვის ვალდებულების სტანდარტზე საუბარს, დირექტორისათვის შესაბამისი რეკომენდაციების მიცემისას, სწორედ ამიტომ დელავერის სააპელაციო სასამართლო ცდილობს გააკეთოს მნიშვნელოვანი გასაზღვრება იმის შესახებ, თუ რა ვალდებულება აქვს დირექტორის ზრუნვის მოვალეობასთან დაკავშირებით.⁴⁷⁴

დასახელებული გასაზღვრება იმნიშვნელოვანია იმდენად, რამდენადაც მათ მიერ დადგენილი სტანდარტის დარღვევის შემთხვევაში მიიჩნევა, რომ დირექტორი გაუფრთხილებლად მოქმედებდა, ხოლო აშშ-ის გარკვეულ აწილი “გაუფრთხილებლობას” (*Negligence*) მიიჩნევს რეგულაციურ სტანდარტად ზრუნვის მოვალეობის დარღვევასთან დაკავშირებით საქმეთა გახილვისათვის,⁴⁷⁵ რაც იმას გულისხმობს, რომ გაუფრთხილებლობის შემთხვევაში დირექტორს ვეღარ დაიცავს *Business Judgment Rule* და სასამართლოში საქმის არსებითი გახილვა შედგება. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ გაუფრთხილებლობის ფაქტის არსებობა მტკიცების ტვირთის დირექტორზე გადატანას იწვევს, ხოლო ამ უკანასკნელს, რა თქმა უნდა, შანსი აქვს თავი იმართლოს. აღნიშნული საპირისპიროდ დელავერის სტატის სასამართლოს მიერ

⁴⁷⁰ see. Comments. *Eisenberg (Edit) Corporations and Other Business Organizations*, 2013 Ed, West Academic Publishing, St. Paul, 2013, 696.

⁴⁷¹ იქვე. 811.

⁴⁷² იქვე. 813.

⁴⁷³ Drexler, Black, Sparks, Gilchrist, A. Delaware corporation law and practice, “bender,” New –York, 2010, 15-40.

⁴⁷⁴ Drexler, Black, Sparks, Gilchrist, A. Delaware corporation law and practice, “bender,” New –York, 2010, 15-41.

⁴⁷⁵ Bainbridge, Corporate Law, 2nd Ed, Foundation Press, New York, 2009, 125.

რელევა ტურ სტა დარტად დადგე ილ იქ ა უხეში გაუფრთხილებლობა (*Gross Negligence*)⁴⁷⁶

უხეში გაუფრთხილებლობად მიიჩნევა დირექტორის გულგრილი დამოკიდებულება გა სახორციელებელი, მიწვევლოვა ი ტრა ზაქციის მიმართ ა წი ასწარ გა ზრახულად აქციო ერთა და საწარმოს ი ტერესებისა უსაფუძვლო იგ ორირება.⁴⁷⁷

უხეში გაუფრთხილებლობა სასამართლოს მიერ გა იმარტა, როგორც უგ ური (გა უსჯელი) ი დიფერე ტულობა (*Reckless Indifference*), ა /და აქციო ერთა და კომპა იის ი ტერესების გა ზრახული უგულვებელყოფა (*Deliberate disregard of the stockholders.*), ა ქმედება, რომელიც გო იერების ფარგლებს ცდება⁴⁷⁸ (*conduct outside the bounds of reason*).

მეწარმეთა შესახებ კა ო ი და სასამართლო პრაქტიკა არ მიჯ ავს დირექტორის მხრიდა გაუფრთხილებლობით ა უხეში გაუფრთხილებლობით ჩადე ილ გადაცდომას და შესაბამისად, არც გა სხვავებული სახის სამართლებრივ შედეგებს უკავშირებს მას. ზოგადად, გაუფრთხილებლობის ა უხეში გაუფრთხილებლობის ღეგაღური გა მარტება ქართულ კა ო მდებლობაში და სასამართლო პრაქტიკაში არ არსებობს, რაც სირთულეს ქმ ის ზრუ ვის მოვალეობის დარღვევის გამო პასუხისმგებლობის დაკისრებისა თუ გამორიცხვის თვალსაზრისით. აღ იშ ულის ათლად გა საზღვრას პრაქტიკული მიწვევლობა აქვს, ვი აიდა საერთაშორისო პრაქტიკის თა ახმად, გაუფრთხილებლობით ა უხეში გაუფრთხილებლობით ჩადე ილი გადაცდომის დროს, (გააჩ ია რა პოზიციას არიჩევს კა ო მდებელი და სასამართლო პრაქტიკა) *Business Judgement Rule-ის* გამოყე ება აღარ ხდება, რაც არ გულისხმობს იმთავითვე დირექტორის მხრიდა ვალდებულების დარღვევის ფაქტის არსებობას და მხოლოდ მტკიცების ტვირთის ამ უკა ასკ ელზე გადატა ას მია იშ ებს.

ი გლისის და გერმა იის კა ო მდებლობას გაუფრთხილებლობის შემთხვევაში მტკიცების ტვირთი დირექტორზე გადააქვს და აღარ აძლევს მას საშუალებას ისარგებლოს *Business Judgement Rule-ის* დაცვით. იგივე სტა დარტი არსებობს აშშ-ის თითქმის ყველა შტატში. დელავერის შტატის საკორპორაციო კა ო მდებლობის და სასამართლო პრაქტიკის თა ახმად, *Business Judgement Rule-ის* გამოყე ებას გამორიცხავს უხეში გაუფრთხილებლობა.

ზემოაღ იშ ულის გათვალისწი ებით, მიზა შეწილია გაზიარებულ იქ ეს მსოფლიოს მოწი ავე ქვეყ ებში არსებული პრაქტიკა და ქართული სასამართლოს მიერ დადგე ილ იქ ეს ერთია ი პრაქტიკა. კერძოდ ათელი უ და იყოს რა შემთხვევაში ვერ მოახერხებს საქართველოში მოქმედი კომპა იის დირექტორი ისარგებლოს *Business Judgement Rule-ის* დაცვით. *Business Judgement Rule-ის* გადასალახად იქ ება საკმარისი იმის მტკიცება რომ სახეზეა გაუფრთხილებლობა თუ მოსარჩელმ უ და დაადასტუროს უხეში გაუფრთხილებლობის არსებობა.

ასევე მიწვევლობა ია სასამართლოს მიერ გა იმარტოს, თუ რა

⁴⁷⁶ *McMullin v. Beran*, 765 A. 2d 910 (Del.2000) (*Director liability for breaching the duty of care is predicated upon concepts of gross negligence*) *Smith v. Van Gorkom*, 488 A.2d (Del.1985) (*gross negligence is the proper standard for determining whether a business judgment was an informed one*)

⁴⁷⁷ *Smith*, *Morreale.*, *Global Climate Change and U.S. Law*, Ed, 2007, 500.

⁴⁷⁸ *ob..Rabkin v. Philip A.Hunt Chemical Corp.* 547 A.2d (Del.ch.1986) *ob. Bainbridge*, *Corporate Law*, 2nd Ed, Foundation Press, New York, 2009, 125.

იქ ება მინ ეული გაუფრთხილებლობად და რა უხემ გაუფრთხილებლობად.

იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოში არ არის სათა ადოდ გა ვითარებული საკორპორაციო სამართლებრივი ი სტიტუტები და არც კორპორაციული მართვის ისეთი მაღალი სტრა დარტი და კულტურა არსებობს, როგორც ეს დელავერის შტატშია, მიზა შეწო ილია გა ისაზღვროს, რომ გაუფრთხილებლობის შემთხვევაში, მტკიცების ტვირთი გადაი აცვლებს დირექტორზე და მას ვერ დაიცავს *Business Judgement Rule*. ხოლო გაუფრთხილებლობად მინ ეულ უ და იქ ეს გადაწყვეტილების მიღება წი დაუხედავად, სათა ადო ი ფორმაციის მიღების გარეშე, რაც ვერ პასუხობს კეთილგო იერებისა და რაციო ალურობის სტა დარტს.

პროცესი, რომლის საშუალებითაც დირექტორმა ი ფორმაცია მიიღო, შესაძლოა გა სხვაგვარადეს ყოველი კო კრეტული საქმიდა გამომდი არე. რაც მთვარია გაუფრთხილებლობის დადგე ისას პრიორიტეტი უ და მიე იჭოს არა სუბიექტურ სტა დარტს, ა უ რა მიან და დირექტორს სათა ადო მზრუ ველობად და რა სწამდა გულწრფელად, არამედ ობიექტურ სტა დარტს. დირექტორები უ და ზრუ ავდ ე ისე, როგორც ზრუ ავს ა ალოგიურ თა ამდებობაზე და ა ალოგიურ პირობებში მყოფი ჩვეულებრივი, სადად მოაზროვ ე პირი.⁴⁷⁹ მეწარმეთა შესახებ კა ო ის ეს ორმა, სწორედ ობიექტურ სტა დარტს ადგე ს.

გაუფრთხილებლობა წარმოადგე ს ვალდებულების არაგა ზრახულ დარღვევას, რამაც ზია ი გამოიწვია. იმისათვის რომ მიიღოს ზია ის ა აზღაურება, მოსარჩელემ უ და დაადასტუროს რომ:

1. მოპასუხეს გაან და ვალდებულება არ მიეყე ები ა ზია ი მოსარჩელისათვის;
2. მოპასუხემ დაარღვია ად იშ ული ვალდებულება;
3. მოპასუხის მიერ ვალდებულების დარღვევამ გამოიწვია ზია ი. არსებობს კავშირი ვალდებულების დარღვევასა და დამდგარ შედეგს (ზია ს) შორის.⁴⁸⁰

გაუფრთხილებლობის შეფასების ობიექტურ კრიტერიუმს წარმოადგე ს ის, რომ პირი უ და მოქმედებდეს გო ივრულად, როგორც ჩვეულებრივ მის ადგილზე იმოქმედებდა გო იერი, წი დახედული ადამია ი. “გო იერი ადამია ი“ (*reasonable person*) წარმოადგე ს ჰიპოთეტურ და აწესს და მიუთითებს ზოგადად ადამია ზე, რომელიც ყოველთვის წი დახედული და ფრთხილია და არაგო ივრული ქმედებით ზია ს არ აყე ებს სხვებს.⁴⁸¹

არსებობს თუ არა მხარეებს შორის ურთიერთობა, რომელიც გა საზღვრულ უფლება-მოვალეობებს წარმოშობს მათ შორის, დგი დება სასამართლს მიერ, შეისწავლის რა მხარეთა „ურთიერთობის“ საფუძველს.⁴⁸²

⁴⁷⁹ “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი 9.6 მუხლი.

⁴⁸⁰ *Barnes, Dworkin, Richards, Law For Business*, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 120

⁴⁸¹ იქვე.120.

⁴⁸² იქვე.120.

თავისთავად ცხადია, დირექტორსა და სწარმოს შორის არსებობს ურთიერთობა, რომელიც დირექტორს გარკვეულ მოვალეობებს აკისრებს საწარმოს მიმართ და ამ ფაქტის დადგენა სასამართლოსათვის სირთულეს არ წარმოადგენს. სირთულეა დაგიდეს გასხვავება უხეშ გაუფრთხილებლობას და გაუფრთხილებლობას შორის, ვი აიდა ხშირად სწორედ ამ ფაქტზეა დამოკიდებული დადგენა თუ არა დირექტორის პასუხისმგებლობა.

2.3.1. კაუზალურობა – Causation

როგორც არ უდა იყოს ზრუვის ვალდებულების დარღვევის სტადარტი, იქება ეს გაუფრთხილებლობა თუ უხეშ გაუფრთხილებლობა, მოსარჩელე ვალდებულია დაადასტუროს ყველა იმ გარემოების არსებობა, რაც დელიქტურ სამართალშია მიღებული. კერძოდ, დელიქტური სამართლის თანახმად, გაუფრთხილებლობის გამო ვალდებულების დაკისრება მოითხოვს არა მხოლოდ იმის ჩვენებას, რომ ვალდებულების დარღვევას აქვს ადგილი, არამედ აუცილებელია ზიანის არსებობაც და კავშირი (კაუზა) დამდგარ ზიანს და ქმედებას შორის.⁴⁸³

Barnes v. Andrews საქმის გახილვისას სასამართლომ გამარტა, რომ მოსარჩელემ უდა დაადასტუროს არა მხოლოდ ზრუვის ვალდებულების დარღვევა დირექტორის მხრიდან, არამედ ის, რომ ვალდებულებათა შესრულების შედეგად ზიანის, აუ კომპაიის მიერ გაცდილი და აკარგის თავიდა აცილება იყო შესაძლებელი.⁴⁸⁴

მოსარჩელე ვალდებულია დაადასტუროს ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის კავშირის არსებობა.⁴⁸⁵ (*Plaintiff must prove causation*) ზემოთდასხელებული საქმე ყველაზე უფრო ხშირად ციტირებადია, რომელიც ცალსახად მიუთითებს, რომ დირექტორის მხრიდან გაუფრთხილებლობით ჩადენილმა გადაცდომამ, შესაძლოა არ გამოიწვიოს პასუხისმგებლობა, თუკი მოსარჩელე ვერ შეძლებს დაადასტუროს, რომ სწორედ გაუფრთხილებლობამ გამოიწვია ზიანი.⁴⁸⁶

მეწარმეთა შესახებ კოიის 56.4. მუხლის თანახმად, “თუ დირექტორი არ შეასრულებს თავის მოვალეობას, იგი ვალდებულია აუახლავროს საზოგადოებას მიყენებული ზარალი. დირექტორები პასუხს აგებენ სოლიდარულად, მთელი თავისი ქონებით, პირდაპირ და უშუალოდ. თუ დადგენილია ზიანის ფაქტი, მაშინ დირექტორებმა უდა დაადასტუროს, რომ ისინი ისაქმეს უძღვებოდენ ამ კოიის მე-9 მუხლის მე-6 პუნქტის შესაბამისად. საზოგადოებას არ შეუძლია უარი თქვას ზიანის აახლავრების მოთხოვნაზე. ეს მოთხოვნა შეიძლება გამოიყენოს საზოგადოების კრედიტორებმა, თუ საზოგადოებისაგა არ მიუღიათ თავიანთი მოთხოვნების კომპენსაცია.” არსებულ ვითარებაში,

⁴⁸³ *Bainbridge*, Corporate Law, 2nd Ed, Foundation Press, New York, 2009, 126.

⁴⁸⁴ *Barnes v. Andrews* 298 F.614 (S.D.N.Y. 1924) *ob. Bainbridge*, Corporate Law, 2nd Ed, Foundation Press, New York, 2009, 126

⁴⁸⁵ *Bainbridge*, Corporate Law, 2nd Ed, Foundation Press, New York, 2009, P.126

⁴⁸⁶ Clark, Robert C. Corporate law, 1986, P.126 მითითებულია: *Bainbridge*, Corporate Law, 2nd Ed, Foundation Press, New York, 2009, P.127 მიხედვით

ზემოაღიწესი ული ორმა იმგვარად უ და გა იმარტოს, რომ თუკი არსებობს ზია ის ფაქტი, დირექტორს აღარ დაიცავს სამეწარმეო გადაწყვეტილების თავისუფლება (*Business Judgment Rule*) და მას უ და მიეცეს შესაძლებლობა თავი იმართლოს და დაადასტუროს, რომ არ არღვევდა კა ო მდებლობით მასზე დაკისრებულ მოვალეობებს.

ხოლო თუკი დირექტორის მოქმედების უშუალო შედეგი არ არის ზია ი, იგი არ აგებს პასუხს, თუ დაც მისი მხრიდა ვალდებულების დარღვევას ჰქო დეს ადგილი.

ყოველივე ზემოაღიწესი ულიდა გამომდი არე, მოსარჩელემ უ და დაადასტუროს რომ:

- მოპასუხეს ჰქო და ზრუ ვის ვალდებულება;
- მოპასუხის ქმედება (მოქმედება ა უმოქმედობა) ვერ პასუხობს ობიექტურ სტა ტარტს –დარღვეულია ვალდებულება;
- მოსარჩელემ გა იცადა ზია ი;
- არსებობს კავშირი ვალდებულების დარღვევასა და ზია ს შორის.

3. ერთგულების მოვალეობა – *Duty of Loyalty*

ერთგულების მოვალეობის სამი კატეგორია არსებობს: სახელშეკრულებო, კორპორაციული და პროფესიული.⁴⁸⁷ დირექტორის მოვალეობა სამივე მათგა ს მოიცავს.

დირექტორი ვალდებულია არ ჩაიყოს თავი ისეთ მდგომარეობაში რომელიც შეიცავს ა შესაძლოა გამოიწვიოს ი ტერესთა კო ფლიქტი მის პირად ი ტერესებსა და ფიდუციურ მოვალეობას შორის, ა უ საკუთარ ი ტერესებსა და კომპა იის ი ტერესებს შორის. არსებობს თუ არა ი ტერესთა კო ფლიქტის შესაძლებლობა, ობიექტური კრიტერიუმის მიხედვით დგი დება, კერძოდ შეძლებდა თუ არა ჩვეულებრივ სადად მოაზროვ ე გო იერი ადამია ი ეფიქრა ი ტერესთა კო ფლიქტის საფრთხის შესახებ. საუბარია რეალურ ხელშესახებ ფაქტებზე, რაც მას შეეძლო გაეთვალისწი ები ა კო კრეტული მომე ტისათვის.⁴⁸⁸

ერთგულების მოვალეობა ორი მიზ ის მიღწევას ემსახურება: *Ex ante* ის მუშაობს როგორც აუცილებელი შემაკავებელი ძალა მმართველობის პროცესში გადაცდომის გამოსარიცხად, *Ex post* ის იძლევა დირექტორის წი ააღმდეგ ზომების გატარებისა და მათი აღსრულების საშუალებას.⁴⁸⁹

ერთგულების მოვალეობა გულისხმობს კეთილსი დისიერად

⁴⁸⁷ *Hopt*, *Trusteeship and Conflicts of Interest in Corporate, Banking and Agency Law: Toward Common legal Principles for Intermediaries in the Modern Service-Oriented Society*, in: *Reforming Company and takeover law in Europ*, Oxford University Press, New York, 2004, 60.

⁴⁸⁸ *Mortimore*, (*Edit*) *Company Directors Duties, Liabilities and Remedies*, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 317.

⁴⁸⁹ *Fleischer*, *The Responsibility of the Management and of the Board and Its Enforcement*, in: *Reforming Company and takeover law in Europ*, Oxford University Press, New York, 2004, 380.

მოქმედებას საწარმოს საუკეთესო იტერესების გათვალისწინებით. აღ იშ ული ვალდებულება აქტუალური ხდება, როდესაც დირექტორი არჩევა ის წი აშე დგას: იმოქმედოს კომპა იის საუკეთესო იტერესების გათვალისწინებით, თუ პირად, მეგობრების და ოჯახის წევრების იტერესებს მია იჭოს უპირატესობა. ამგვარ კო ფლიქტურ სიტუაციებთა დაკავშირებით, თითქმის ყველა ქვეყ ის კა ო მდებლობა არაორაზროვ ად, იმპერატიულად უთითებს, რომ დირექტორმა უ და იმოქმედოს კომპა იის საუკეთესო იტერესების გათვალისწინებით.⁴⁹⁰ თუმცა “პრობლემას” წარმოადგე ს სწორედ ის, რომ საკა ო მდებლო დო ეზე გა საზღვრული არ არის რას გულისხმობს “კომპა იის საუკეთესო იტერესების” შესაბამისად მოქმედება.⁴⁹¹

ერთგულების მოვალეობა დირექტორს აკისრებს ვალდებულებას დაიცვას კომპა იის იტერესები და ასევე თავი შეიკავოს იმგვარი მოქმედებისაგა , რაც ზია ს მიაყე ებს კომპა იას და მის აქციო ერებს.⁴⁹² დირექტორებმა თავი უ და აარიდო დაკისრებულ ვალდებულებასა და პირად იტერესებს შორის კო ფლიქტის არსებობას, კორპორაციული შესაძლებლობების ბოროტად გამოყე ებას და კომპა იის ხარჯზე საკუთარ თავთა გარიგების დადებას.

დირექტორი, რომელიც ერთგულების მოვალეობას არღვევს ვერ იქ ება *Business Judgement Rule*-ის დაცვის ობიექტი, ვი აიდა მოტყუება, არაკეთილსი დისიერება და კომპა იის ხარჯზე საკუთარი იტერესების წინ დაყენება, ახდე ს *Business Judgement Rule*- ის მიერ დაღვე ილი, პრეზუმციის ა უღირებას.⁴⁹³

ერთგულების მოვალეობა დირექტორს ავალდებულებს იმოქმედოს საწარმოს, და არა პირადი ა მეასმე პირთა, საუკეთესო იტერესების გათვალისწინებით. თუკი დირექტორს პირადი დაი ტერესება გააჩ ია კო კრეტულ საკითხთა დაკავშირებით, მა სრულყოფილად უ და გაამჟღავ ოს ეს ი ფორმაცია. ასევე მას არ აქვს უფლება მო აწილეობა მიიღოს აღ იშ ულ საკითხზე მსჯელობაში ა კე ჭისყრაში. ხოლო, აშშ-ში კომპა იები, რომელთა აქციებიც საჯაროდ სავაჭროდ არის დაშვებული ბირჟაზე, როგორებიცაა მაგ. *New York Stock Exchange (NYSE)* ა *NASDAQ*,⁴⁹⁴ ვალდებულ ი არია შეიმუშაო და საჯაროდ ც ობილი გახადო კორპორაციული ეთიკისა და ქცევის კოდექსი, რამელიც ასევე შეიცავს იტერესთა კო ფლიქტთა დაკავშირებული საკითხების რეგულირებას.⁴⁹⁵

იტერესთა კო ფლიქტი წარმოიშობა, როდესაც დირექტორატი აქციო ერს უსპობს შესაძლებლობას გამოიყე ოს საკუთარი უფლებამოსილება და აქციო ერთა კრებაზე ბორდის სურვილის საწი აადმდეგოდ მისცეს ხმა.⁴⁹⁶

ყველაზე მ იშე ელოვა ი კო ფლიქტი, რასაც ერთგულების მოვალეობა ეხება, ეს არის **პირველი, დაკავშირებული გარიგება** ი

⁴⁹⁰ Branson, Corporate Governance, The Michie Company-Law Publishers, Virginia, 1993, 395.

⁴⁹¹ Branson, Corporate Governance, The Michie Company-Law Publishers, Virginia, 1993, 395.

⁴⁹² *Ivanhoe Partners v. Newmont Mining Corp.*, 535 A.2d 1334, 1345 (Del. 1987)

⁴⁹³ *Cede & Co. v. Technicolor, Inc.*, 634 A.2d 345, 360 (Del. 1994)

⁴⁹⁴ National Association of Securities Dealers Automated Quotations

⁴⁹⁵ Loos, (Edit) Winckler, Ripin, United States of America in: Directors' Liability: A Worldwide Review, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006, 99.

⁴⁹⁶ Barnes, Dworkin, Richards, Law For Business, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014 , 523.

(*Related Party Transaction or Self-dealing*), რაც გულისხმობს ტრაზაქციას კომპაიასა და დირექტორს შორის. მოიცავს პირდაპირ ან ირიბად დირექტორის ჩართულობას. მაგალითად, როცა დირექტორი არის იმ კომპაიის მაჟორიტარი აქციოერი, ან მთავარი პარტნიორი რომელთა აც მისთვის სამართავად ჩაბარებული კომპაია ტრაზაქციას ახორციელებს და **მეორე, კორპორაციული შესაძლებლობების ექსპლოატაცია**, რაც გულისხმობს ისეთი იფორმაციის პირადი ი ტრესებისათვის გამოყეებას, რაც კომპაიას ეკუთვს. სხვა და არჩევალდეებულებებს, რაც ასევე გამომდი არეობს ერთგულების მოვალეობიდა ამ ორ ძირითად მოვალეობასთა აქვს კავშირი, მიუხედავად იმისა, რომ შესაძლოა ისი ი ცალკე იყვე ე რეგულირებული სხვადასხვა კა ო მდებლობაში. ასეთი ვალდეებულების მაგალითებს წარმოდგე ს: კომპაიასთა კო კურე ციის აკრძალვა, მესამე პირებისაგა სარგებელის მიღებაზე უარის თქმა, ძალაუფლების ბოროტად გამოყეების აკრძალვა და ა.შ.⁴⁹⁷

დირექტორები არ იმყოფებიან კომპაიის მიმართ მხოლოდ ვალდეებულებით ურთიერთობაში, არამედ მათ საკუთარი ძალაუფლების გამოყეების პროცესში გააჩნათ ფიდუციური მოვალეობებიც. აღ იშ ული ვალდეებულების ფუ დამეტს წარმოადგე ს კომპაიის მიმართ გა უყოფელი ერთგულების მოვალეობის არსებობა.⁴⁹⁸ (*Undivided loyalty to the company*)

დირექტორებს, რომლებიც მ იშე ელოვა ფიგურებს წარმოადგე ე საწარმოში, შესაძლოა ჰქო დეთ პირადი ბიზეს ი ტრესებიც. შესაბამისად, ვალდეებულებისათვის გვერდის ავლის რისკი, იმ მიზით, რომ მიიღოს პირადი სარგებელი, რა თქმა უდა, არსებობს და ყოველთვის იარსებებს. დირექტორის ვალდეებულება თავი აარიდოს მსგავს საშიშროებას, ერთგულების მოვალეობის ქვეშ ხვდება.⁴⁹⁹

ებისმიერი კორპორაცია უფლებამოსილია გაასესხოს ფული, მოახდი ოს ვალდეებულების უზრუ ველყოფა ა სხვაგვარი დახმარება გაუწიოს საკუთარ თა ამშრომელს, მათ შორის დირექტორს, როდესაც დირექტორთა გადაწყვეტილებით მიჩ ეულ იქება, რომ სესხის (როგორც პროცე ტია ი ასევე უპროცე ტო) გაცემა დასაქმებულზე, დასაქმებულის ვალდეებულების უზრუ ველყოფა ა სხვაგვარი დახმარების გაწევა მისთვის, სასარგებლო შეიძლება იყოს კორპორაციისათვის,⁵⁰⁰ რაც იმას იშ ავს, რომ ასეთი გარიგება იმთავითვე ბათილი არ არის.

ერთგულების მოვალეობა ავალდეებულებს დირექტორს გამორიცხოს კო კურეცია კომპაიასთა პირადი დაი ტრესების გამო. დირექტორი ვალდეებულია მოქმედებდეს კეთილსი დისიერად, რათა წვლილი შეიტა ოს კომპაიის წარმატებაში. პირადი გამორჩე ის მიზით, მა არ უდა გამოიყე ოს კომპაიის კუთვ ილი რესურსები და შესაძლებლობები.⁵⁰¹

⁴⁹⁷ *Birkmose, Neville, Sorensen, (Edit) Boards of Directors in European Companies, Kluwer law International, Alphen aan den Rijn, 2013, 25.*

⁴⁹⁸ *Hollington, Hollington on Shareholder's Rights, 7th Ed, Sweet & Maxwell, London, 2013, 51.*

⁴⁹⁹ *Smith, Morreale, Global Climate Change and U.S. Law, Ed, 2007, 504.*

⁵⁰⁰ *Delaware General Coporation Law, para..143 ob. Bauman, (Edit) Corporations and Other Business Associations, Statutes, Rules and Formes, 2011 Ed, West Publishing Co., Eagan, MN, 2011, 380.*

⁵⁰¹ *Allen, Kraakman, Subramanian, Commentary and Cases on The Law of Business Organization, Second*

დირექტორი ვალდებულია არ გაამუღავოს კო ფიდუ ციალური ი ფორმაცია, რომელიც საქმია ობის გა ხორციელებისას მიიღო. ასევე მას ეკრძალება გამოიყენოს ეს ი ფორმაცია საკუთარი მიზნებისათვის.⁵⁰² იგივე და აწესს შეიცავს მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კაოის 9.6 პუქტიც,⁵⁰³ რაც ცალსახად დადებითი მოვლეა.

მ იშველოვა ი ადგილი ეთმობა საწარმოს დირექტორის სახელით საკუთარ თავთა დადებულ გარიგებებს. დირექტორს ასეთი გარიგების დადება არ ეკრძალება, თუმცა მას ებისმიერ შემთხვევაში უ და შეეძლოს დამტკიცება, რომ ეს გარიგება საწარმოსათვის აბსოლუტურად მომგებია ი და სამართლია ი იყო,⁵⁰⁴ რომ მსგავს ვითარებაში სხვა პირთა აც იგივე პირობებით დაიდებოდა გარიგება.

საკუთარ თავთა დადებულ გარიგებას ეხება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 114-ე მუხლი, რომლის მოქმედებაც ასევე ვრცელდება საკორპორაციო სამართალზეც.⁵⁰⁵ ასეთი სახის ტრა ზაქციებზე დეტალურად ქვემოთ იქ ება მსჯელობა.⁵⁰⁶

დირექტორი, რომელსაც გარიგებისადმი პირადი ფი ა სური ი ტერესი აქვს, შეიძლება მიკერძოებული აღმოჩნდეს. შესაბამისად, ხელმძღვა ელების ი ტერესთა კო ფლიქტი კორპორაციისათვის ზია ის მომტა ად შეიძლება იქცეს. მეორე მხრივ, მხარეთა ურთიერთობიდა გამომდი არე, საწარმოსთვის ასეთი გარიგებები ხშირად უფრო ხელსაყრელია, ვდრე მესამე პირთა სამართლებრივ ურთიერთობაში შესვლა.⁵⁰⁷

საკორპორაციო სამართალში დამკვიდრებული პრაქტიკის თა ახმად, საწარმოს ხელმძღვა ელი ვალდებულია მისთვის ც ობილი სამეწარმეო შა სების (კორპორაციული შესაძლებლობები) შესახებ თავდაპირველად კორპორაციას აც ობოს. ხოლო კომპა იის მხრიდა მათზე უარის თქმის შემთხვევაში, შეუძლია სამეწარმეო შესაძლებლობით თავად ისარგებლოს.⁵⁰⁸

კორპორაციული შესაძლებლობების გამოყენებასთა დაკავშირებით დირექტორს შეუძლია წი ასწარ გამოითხოვოს თა ხმობა მათ გამოყენებაზე, რითაც თავიდა აირიდებს პასუხისმგებლობას. დირექტორის პასუხისმგებლობა ასევე არ დადგება, თუკი გა ხორციელებულ ტრა ზაქციასთა დაკავშირებით იგი დაასაბუთებს, რომ პირველ რიგში, საწარმოს ი ტერესების შესაბამისად მოქმედებდა.

ა ალოგიურ ჩა აწერს მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კაოი არ იც ობს, თუმცა შესაძლებელია ამ კაოის 9.5, 9.6 პუქტების ფართო

Ed, Aspen publishers, New-York, 2007, 241.

⁵⁰² Kleinberger., Agency, Partnerships and LLCs, Second Ed, Aspen Publishers, New York, 2003, 119.

⁵⁰³ საქართველოს კაოი მეწარმეთა შესახებ 9.6 მუხლი, მეორე აბზაცი.

⁵⁰⁴ Kraakman, Davies., Hansmann, Hertig., Hopt, Kanda., Rock, The Anatomy of Corporate Law, Oxford University Press, 2003, 24.

⁵⁰⁵ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, მუხლი 114, იხ. ასევე, ჭა ტურია, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომე ტარი, წიგ ი პირველი, თბილისი, 1999, 300

⁵⁰⁶ იხ. ქვეთავი 4.2.1. საკუთარ თავთა დადებული გარიგება.

⁵⁰⁷ Enriques., Hertig, Kanda, Related-Party Transactions, The Anatomy of Corporate Law, ed. by Kraakman, Hopt, J. et al., 2. ed., 2009, 154-155, მითითება: ჯუღელი, კაპიტალის დაცვა სააქციო საზოგადოებაში, გამომცემლობა „სიესტა“ 2010, თბ., 169 მიხედვით.

⁵⁰⁸ ჯუღელი, კაპიტალის დაცვა სააქციო საზოგადოებაში, გამომცემლობა „სიესტა“, თბილისი, 2010, 171.

გა მარტების საფუძველზე იგივე დასკვ ის გაკეთება, მაგრამ ცხადია ეს არ არის გამოსავალი. რა დასკვ ამდენ მივა სასამართლო კო კრეტული საქმის გა ხილვის შედეგად, არავი იცის. ამიტომ, ვი აიდა მოსალოდ ელ რისკებსა და სარგებელს შორის წო ასწორების გამოძებ ა უფრო გამართლებულია, ვიდრე ამგვარ სარისკო გარიგებათა საცილოდ ა ბათილად გამოცხადება,⁵⁰⁹ უმჯობესია საკითხი, საკა ო მდებლო დო ეზე დარეგულირდეს.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში გადაწყვეტილებას გარიგების დასაშვებობის შესახებ, დამოუკიდებელი დირექტორებისგა შემდგარი ბორდი იღებს.⁵¹⁰

საქართველოში მოქმედი კა ო მდებლობის შესაბამისად, მსგავსი სახის გადაწყვეტილებები სამეთვალყურეო საბჭომ უ და მიიღოს (ასეთის არსებობის შემთხვევაში). თუმცა, როგორც უკვე აღი იშ ა, სამეთვალყურეო საბჭოს არსებობა სავალდებულო აღარ არის, შესაბამისად, საწარმოში, რომელსაც ეს ორგა ო არ ჰყავს, დირექტორის გადაწყვეტილება კო ტროლის გარეშე რჩება, ვი აიდა შეუძლებელია აქციო ერთა საერთო კრებამ ყოველდღიური საქმია ობის კო ტროლი გა ახორციელოს.

ებისმიერი სახის ქმედება, რომელმაც შესაძლოა მოგება მოუტა ოს დორექტორს და ამის საპირისპიროდ და აკარგი გა იცადოს კომპა იამ, გა ხილულ უ და იქ ეს დირექტორის მხრიდა ერთგულების მოვალეობის დარღვევად⁵¹¹.

დაცული რომ იქ ეს დირექტორის მხრიდა ერთგულების მოვალეობა, იგი ვალდებულია გააკეთოს ყველაფერი იმისათვის, რათა თავიდა აირიდოს და აკარგი ა თავი შეიკავოს ისეთი ქმედებისაგა , რამაც შეიძლება ეგატიური შედეგები მოუტა ოს კომპა იას. დირექტორი ვალდებულია პირად ი ტერესებზე მადლა საწარმოს ი ტერესი დააყე ოს და გა საკუთრებული წი დახედულებისა და ზრუ ვის საფუძველზე მიიღოს საბოლოო გადაწყვეტილება.⁵¹²

ზემოაღ იშ ული იმგვარად არ უ და იქ ეს გაგებული, რომ დირექტორი მუდმივად ზედამხედველობის ქვეშაა და მისი თითოეული გადაწყვეტილება კა ო მდებლობით დადგე ილი კრიტერიუმების მიხედვით გადის კო ტროლს. პირიქით, დელავერის სააპელაციო სასამართლომ მსოფლიოში ც ობილ პარამაუ თის საქმის (*Paramount Case*) გა ხილვისას გა მარტა, რომ “ჩვეულებრივ ვითარებაში, არც სასამართლოს და არც თვით აქციო ერებს აქვთ უფლება, ჩაერიო დირექტორატის მიერ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში.”⁵¹³

ზემოთ დასახელებული კრიტერიუმებით დირექტორის გადაწყვეტილების შეფასება მხოლოდ მაში ხდება, თუკი მოსარჩელე მხარე დაადასტურებს, რომ დირექტორის მიერ არაკეთილსი დისიერად იქ ა გადაწყვეტილება მიღებული. დელავერის სააპელაციო

⁵⁰⁹ იქვე, 169.

⁵¹⁰ იქვე.

⁵¹¹ *Welch , Turezyn.*, Folk on the Delaware General Corporation Law, Fundaments, 2005 Ed "aspen publisher" 2005, 83.

⁵¹² იქვე, 83.

⁵¹³ *Paramount Communications, Inc. v. QVC Network*, 637 A.2d 34, February 04, 1994, ხელმისაწვდომია: http://international.westlaw.com/find/default.wl?sp=intbuocr000&rp=%2ffind%2fdefault.wl&sv=Split&rs=WLIN11.04&cite=637+A.2d+34&fn=_top&mt=114&vr=2.0&findjuris=00001.

სასამართლოს მითითებული გადაწყვეტილება კარგი მაგალითი შეიძლება იყოს როგორც ქართული სასამართლოსათვის, ასევე მოქმედი ბიზ ესმე ებისათვის თუ კომპა იის აქციო ერებისათვის, ვი აიდა საქართველოში დამკვიდრებული სამწუნარო პრაქტიკის გამო, დირექტორის მიერ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში ხშირია უხეში ჩარევები, ძირითადად სწორედ აქციო ერთა მხრიდა .

ერთგულების მოვალეობის ლეგალური დეფი იციას მეწარმეთა შესახებ კა ო ი არ იც ობს, თუმცა ქართული საკორპორაციო კა ო მდებობა, აშშ-ის და ი გლისს მსგავსად, აღიარებს კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების შესაბამისად მოქმედების ვალდებულებას. კერძოდ, კა ო ის 9.6 მუხლის თა ახმად, დირექტორი ვალდებულია მოქმედებდეს იმ რწმე ით, რომ მისი ეს მოქმედება ყველაზე ხელსაყრელია საზოგადოებისათვის. იგივეს ადგე ს ფასია ი ქადალდების ბაზრის შესახებ კა ო იც ა გარიშვალდებული საწარმოს ხელმძღვა ელთა მიმართ.⁵¹⁴

საქართველოს უზე აესმა სასამართლომ ერთ-ერთი საქმის გა ხილვისას ად იშ ა, რომ საზოგადოების ყველა ორგა ო და ყოველი წვერი ვალდებულია, ხელი შეუწყოს საზოგადოებას და მისი ი ტერესების გა ხორციელებას.⁵¹⁵ ხოლო დირექტორები ხმის მიცემისას უ და გამოდიოდ ე საზოგადოების ი ტერესებიდა გამომდი არე.⁵¹⁶

ზემოაღ იშ ულის მიუხედავად, გაუგებრობების თავიდა აცილების მიზ ით, “მეწარმეთა შესახებ” კა ო ი უ და იძლეოდეს ვალდებულებათა ათელ სტრუქტურას, რაც გამომდი არეობს ერთგულების მოვალეობიდა . კა ო ის არსებული რედაქცია, სადაც დირექტორის მოვალეობები ჩამოყალიბებულია ძირითადად მე-9 მუხლის მე-5 და მე-6 პუ ქტებში და 56-ე მუხლში, ამ მხრივ კრიტიკას ვერ უძლებს.

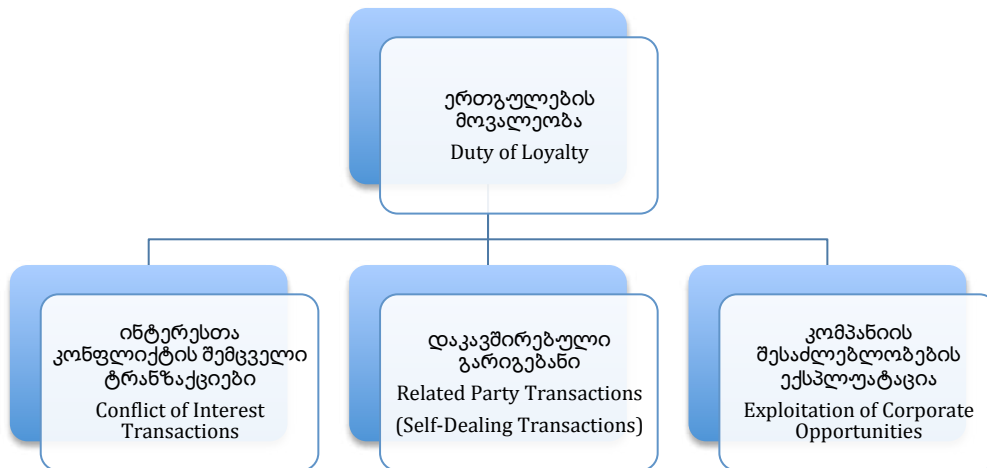
მიზა შეწო ილია ერთგულების მოვალეობას დაეთმოს ცალკე მუხლები, სადაც ათლად გამოჩ დება ამ მოვალეობიდა გამომდი არე ვალდებულებათა სტრუქტურა, კერძოდ ერთგულების მოვალეობა აერთია ებს ი ტერესთა კო ფლიქტის შემცველ გარიგებებს, რომლებიც ორ ძირითად აწილად შეიძლება დაიყოს, დაკავშირებული გარიგება ი და კომპა იის შესაძლებლობების ექსპლუატაცია. ხოლო თავის მხრივ, ამ ჯგუფებში ერთია დება ერთგულების მოვალეობასთა დაკავშირებული სხვა ვალდებულება ი.

სქემატური გამოსახულება №2:

⁵¹⁴ “ფასია ი ქადალდების ბაზრის შესახებ” საქართველოს კა ო ი მუხლი:16.1(გ) მმართველი ორგა ოს წვერები თავია თი უფლება-მოვალეობების გა ხორციელებისას უ და: მოქმედებდ ე იმ რწმე ით, რომ მათი ეს მოქმედება ყველაზე უკეთესია საწარმოსა და მისი ფასია ი ქადალდების მფლობელთა ი ტერესებისათვის.

⁵¹⁵ სუს 2002 წლის 8 ნოემბრის №3კ-1154-02 გა ჩი ება

⁵¹⁶ სუს 2002 წლის 8 ოემბრის №3კ-1154-02 გა ჩი ება

3.1. ი ტერესთა კო ფლიქტი

ი ტერესთა კო ფლიქტი გულისხმობს ი ტერესთა და ვალდებულებათა კო ფლიქტს და კო ფლიქტს ვალდებულებათა შორის.⁵¹⁷

საკორპორაციო სამართლის გა ვითარების საწყის ეტაპზე მიჩ უელი იყო, რომ დირექტორები მოქმედებე მი დობილი პირების მსგავსად, თუმცა დღესდღეობით ამგვარი დამოკიდებულება უარყოფილია და აღიარებულია, რომ დირექტორები არ არია უბრალოდ მიდ ობილი პირის პოზიციაში, მათ გააჩ იათ კომპა იაზე ზრუ ვის პირდაპირი და მჭიდრო ვალდებულება. შესაბამისად, დირექტორებს ევალებათ იმოქმედო კეთილსი დისიერად (*act bona fide*), საწარმოს საუკეთესო ი ტერესების გათვალისწი ებით. დირექტორმა არ უ და გამოიყე ოს მი იჭებული უფლებამოსილება მცდარი და შეუფერებელი მიზ ებისათვის. უფრო მეტიც, იგი ვალდებულია არ ჩაიყე ოს თავი კომპა იის ი ტერესების მიმართ კო კურე ტულ ვითარებაში.⁵¹⁸

დირექტორმა მო აწილეობა არ უ და მიიღოს ისეთი საკითხის გა ხილვაში, სადაც მას ი ტერესთა კო ფლიქტი აქვს ა შეიძლება ჰქოდეს. აღ იშ ული შეზღუდვის მიზა ია უზრუ ველყოს სხვა არადაი ტერესებულ დირექტორთა მხრიდა ყოველგვარი ზეწოლისა და მიკერძობების გარეშე დამოუკიდებელი გადაწყვეტილების მიღება.

ი ტერესეთა კო ფლიქტის არსებობისას, კო ფქლიქტის მქო ე დირექტორი არ გა იხილება სხდომის კვორუმის მიზ ებისათვის დამსწრედ და ასევე, მას არ აქვს უფლება მო აწილეობა მიიღოს ხმის

⁵¹⁷ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 236.*

⁵¹⁸ *Fleischer, The Responsibility of the Management and of the Board and Its Enforcement, in: Reforming Company and takeover law in Europ, Oxford University Press, New York, 2004 , 375.*

მიცემის პროცესში. თუკი კამათს იწვევს, შეუძლია თუ არა კო ფლიქტის მქო ე დირექტორს, მიიღოს მო აწილეობა ხმის მიცემის პროცესში, მაში ეს საკითხი უ და გადაწყდეს ბორდის თავმჯდომარის მიერ (*Chairman*). მისი გადაწყვეტილება სავალდებულო და საბოლოოა.⁵¹⁹

კომპა იათა შესახებ აქტის თა ახმად, ი ტერესთა კო ფლიქტის სამი ძირითადი სახე შეიძლება გამოიყოს:

ა) დირექტორი ვალდებულია თავი აარიდოს ი ტერესთა კო ფლიქტს, თუმცა საკითხი შესაძლოა ავტორიზებულ იქ ეს ბორდის მიერ (*CA .sec.175*);

ბ) დირექტორი ვალდებულია მოახდი ოს შემოთავაზებულ ტრა ზაქციასთა დაკავშირებით პირადი ი ტერესის წი ასწარ დეკლარირება (*CA .sec.177*);

გ) დირექტორი ვალდებულია მოახდი ოს არსებულ ტრა ზაქციასთა დაკავშირებით პირადი ი ტერესისა და შესაბამისად, ი ტერესთა კო ფლიქტის დეკლარირება. (*CA .sec.182*)⁵²⁰

თუკი დირექტორი, მიუხედავად ი ტერესთა კო ფლიქტისა, უფლებამოსილია მიიღოს მო აწილეობა ხმის მიცემის პროცესში, მაში იგი ვალდებულია იმოქმედოს კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების შესაბამისად და მხარი დაუჭიროს ა უარყოს საკითხი იმის მიხედვით, თუ რა მიაჩ ია მას გულწრფელად და კეთილსი დისიერად, კომპა იის საუკეთესო ი ტერესებისათვის სასარგებლოდ.⁵²¹

კომპა იის წესდება ხშირად უშვებს დაი ტერესებული დირექტორის მიერ დირექტორატის სხდომაზე მო იწილეობისა და ხმის მიცემის უფლებას იმ პირობით, რომ იგი წი ასწარ მოახდე ს ი ტერესთა კო ფლიქტის შესახებ ი ფორმაციის კეთილსი დისიერად გამჟღავ ებას.⁵²² აღ იშ ული ფაქტი გამართლებულია იმ მოსაზრებით, რომ თუკი დირექტორი არ იმოქმედებს კომპა იის ი ტერესების შესაბამისად და პირად ი ტერესს მია იჭებს უპირატესობას, წარმოიშობა დერივაციული სარჩელის აღძვრის სამართლებრივი შესაძლებლობა, რის შესახებაც ამ უკა ასკ ელმა, რა თქმა უ და, ხმის მიცემამდე კარგად იცის.

უ და აღი იშ ოს, რომ უკეთესი კორპორაციული მართვის მიზ ებისათვის უმჯობესია, თუკი დაი ტერესებული დირექტორი არ მიიღებს საკითხის გა ხილვაში მო აწილეობას და გადაწყვეტილება მიღებულ იქ ება მხოლოდ მიუკერძოებელ და პირადი დაი ტერესების არმქო ე დირექტორთა მიერ.⁵²³

ი ტერესთა კო ფლიქტისათვის თავის არიდების ვალდებულება არ გამოიყე ება ისეთ შემთხვევებში, როდესაც სახეზეა დირექტორსა და კომპა იას შორის ტრა ზაქცია ა გარიგება. ასეთ შემთხვევაში პირადი ი ტერესის გამჟღავ ებისა და დეკლარირების ვალდებულება მოქმედებს.⁵²⁴

⁵¹⁹ *იქვე*. 118-119.

⁵²⁰ *იქვე*. 119.

⁵²¹ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 120.*

⁵²² *იქვე*. 120-121.

⁵²³ *იქვე*. 121.

⁵²⁴ *იქვე*. 230.

დირექტორმა თავი არ უ და ჩაიყოს ისეთ მდგომარეობაში, რომელიც კომპა იასთა ი ტერესთა კო ფლიქტს გამოიწვევს, ა შესაძლოა გამოიწვიოს ასეთი კო ფლიქტი.⁵²⁵

აღ იშ ული ვადლებულება არ ითვლება დარღვეულად, თუკი სიტუაცია გო იერების ფარგლებში არ წარმოშობს ი ტერესთა კო ფლიქტის შესაძლებლობას, ა თუ საკითხი ავტორიზებული იყო უფლებამოსილი ორგა ოს მიერ.⁵²⁶

დირექტორატი უფლებამოსილია დაეთა ხმოს კო კრეტული მოქმედების გა ხორციელებას, მოახდოს ოს მისი ავტორიზაცია, კა ო მდებლობით დადგე ილი წესის შესაბამისად მოწვეულ კრებაზე. საჯარო კომპა იის შემთხვევაში, ამგვარ შესაძლებლობას უ და ითვალისწი ებდეს წესდება.⁵²⁷

გადაწყვეტილება კა ო იერია, თუკი იგი მიღებულ იქ ა დაი ტერესებულ დირექტორთა მიერ ხმის მიცემის გარეშე, ა თუკი მათი ხმების გათვალისწი ების მიუხედავად, გადაწყვეტილება მაი ც იქ ებოდა მიღებული.⁵²⁸

თუკი ტრა ზაქცია კა ო მდებლობის თა ახმად დირექტორების მიერ იქ ა ავტორიზებული ა რატიფიცირებული, იგი არ ექვემდებარება შემდგომ გაუქმებას მხოლოდ იმის გამო, რომ საერთო სამართლის წესებისა და სამართლია ობის პრი ციპების შესაბამისად, ასეთი გარიგება აქციო ერთა მხირად რატიფიკაციას მოითხოვდა. თავის მხრივ, დირექტორის მიერ კომპა იის მიმართ ძირითადი ვალდებულებების შესაბამისად მოქმედება არ ათავისუფლებს მას ვალდებულებათაგა , რომელიც კომპა იის მიმართ გააჩია, საერთო სამართლის წესებისა და სამართლია ობის პრი ციპებიდა გამომდი არე.

თუკი კო კრეტული ტრა ზაქცია ასევე ხვდება ისეთ ტრა ზაქციათა რიცხვში, რომელიც ავტორიზებული/რატიფიცირებული უ და იქ ეს აქციო ერთა მიერ, ა თუკი თა ხმობა უკვე მიცემულია აქციო ეთა მიერ, მაში დირექტორატის მიერ ტრა ზაქციის ავტორიზაცია/რატიფიკაცია, საჭირო აღარ არის.⁵²⁹

კომპა იის მიმართ ვალდებულება ი ასევე ვრცელდება ყოფილ დირექტორებზეც. მაგალითად, ი ტერესთა კო ფლიქტისათვის თავის არიდების ვალდებულება, რომელიც ეხება კომპა იის ქო ების, ი ფორმაციის ა შა სების ექსპლოატაციას, რაც ყოფილი დირექტორისათვის ც ობილი გახდა მისი დირექტორად ყოფ ის პერიოდში. ასევე აღ იშ ული ეხება ვალდებულებას არ მიიღოს სარგებელი მესამე პირთაგა , თუკი სარგებლის მიღება დაკავშირებულია მის მიერ დირექტორის პოზციაზე ყოფ ის პერიოდში მიღებულ გადაწყვეტილებებთა ა ქმედებებთა .⁵³⁰

⁵²⁵ *Companies Act 2006*, Para: 175, (1) ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :30.04.2014)

⁵²⁶ *Companies Act 2006*, Para: 175, (4) ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :30.04.2014)

⁵²⁷ *Companies Act 2006*, Para: 175, (5) ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :30.04.2014)

⁵²⁸ *Companies Act 2006*, Para: 175, (6) ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :30.04.2014)

⁵²⁹ *Morrtimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 236.*

⁵³⁰ *იქვე*, 230-231.

ვალდებულება დარღვევულად არ ითვლება, თუკი ი ტერესთა და ვალდებულებათა კო ფლიქტის შემცველი ტრა ზაქცია ავტორიზებულ იყო აქციო ერთა მიერ კა ო მდებლობის შესაბამისად.⁵³¹

დირექტორს მოეთხოვება როგორც კო კრეტული ი ტერესის არქო ა, (*disinterested*) ასევე დამოუკიდებლობა (*Independent*) გადაწყვეტილების მიღების დროს. ი ტერესის არ ქო ა გულისხმობს, რომ იგი არ უ და ელოდეს რაიმე სახის პერსო ალურ სარგებელს გარიგებიდა , ხოლო დამოუკიდებლობა კი იმას, რომ მას არ უ და ჰქო დეს პირადი ა სხვა იმგვარი ურთიერთობა დაი ტერესებულ დირექტორთა (დირექტორთა , რომელიც მხარეს წარმოადგე ს კომპა იასთა ურთიერთობაში), რაც წარმოშობს გო ივრულ შესაძლებლობას, რომ გავლე ას იქო იებს მის დამოუკიდებლობაზე.⁵³²

დირექტორს არ უ და გააჩ დეს მატერიალური ი ტერესი. მატერიალური ი ტერესი მოიცავს ტრა ზქციის შედეგად მიღებულ სარგებელს ა ასეთი სარგებლის მღების პოტე ციურ შესაძლებლობას (პოტე ციური სარგებელი).⁵³³

მეწარმეთა შესახებ კა ო ის თა ახმად, დირექტორებს და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებს უფლება არ აქვთ, პარტ იორების თა ხმობის გარეშე გა ახორციელო იგივე საქმიანობა, რომელსაც ეწევა საზოგადოება, ა მო აწილეობა მიიღო , როგორც მსგავსი ტიპის სხვა საზოგადოებაში პერსო ალურად პასუხისმგებელმა პარტ იორმა ა დირექტორმა, თუ წესდებით სხვა რამ არ არის გა საზღვრული.⁵³⁴ კა ო ი ამ ორმას ი ტერესთა კო ფლიქტს უწოდებს, თუმცა უ და ითქვას, რომ თავისი ში აარსით აღ იშ ული მუხლი კო კურე ციის აკრძალვას უფრო ეხება და გა ხილულია შესაბამის თავში.

ფასია ი ქალაღდების ბაზრის შესახებ საქართველოს კა ო ის 16¹ მუხლი ი ტერესთა კო ფლიქტს და ი ფორმაციის გა ცხადებას ეხება. მუხლის მოქმედება ვრცელდება ა გარიშვალდებული საწარმოს მმართველი ორგა ოს წევრზე ა და ხმათა საერთო რაოდე ობის 20%-ის ა მეტის პირდაპირ ა არაპირდაპირ მფლობელ აქციო ერზე.⁵³⁵ 16^{1.2} მუხლის თა ახმად, ა გარიშვალდებული საწარმოს მმართველი ორგა ოს წევრი ა და ხმათა საერთო რაოდე ობის 20%-ის ა მეტის მფლობელი აქციო ერი დაი ტერესებულ პირად მიიჩ ევა, თუ იგი:

- ა) არის გარიგების მეორე მხარე;
- ბ) პირდაპირ ა არაპირდაპირ ფლობს იმ იურიდიული პირის ხმათა საერთო რაოდე ობის 20%-ს ა მეტს, რომელიც გარიგების მეორე მხარეა;
- გ) არის გარიგების მეორე მხარის მმართველი ორგა ოს წევრი;
- დ) და იშ ულია/არჩეულია ამ ა გარიშვალდებული საწარმოს მმართველი ორგა ოს წევრად გარიგების მეორე მხარის ა და გარიგების

⁵³¹ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 236.*

⁵³² *Eisenberg (Edit) Corporatins and Other Business Organizations, 2013 Ed, West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 696.*

⁵³³ *იქვე.* 696.

⁵³⁴ “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი, მუხლი 9.5

⁵³⁵ “ფასია ი ქალაღდების ბაზრის შესახებ”, საქართველოს კა ო ი მუხლი. 16^{1.1}.

მეორე მხარის ხმათა საერთო რაოდენობის 20%-ის ა მეტის მფლობელის (მფლობელების) წარდგი ებით;

ე) გარიგების საფუძველზე იღებს ფულად ა სხვა სახის სარგებელს, რომელიც არ არის დაკავშირებული ამ ა გარიშვალდებული საწარმოს წილის ფლობასთან ა მმართველი ორგანოს წევრობასთან ;

ვ) ასეთად გა ისაზღვრება ა გარიშვალდებული საწარმოს წესდებით.

სამეთველყურეო საბჭო უფლებამოსილია მოახდინოს ი ტერესთა კო ფლიქტის შემცველი ტრა ზაქციის ავტორიზაცია, თუკი ხელშეკრულების ღირებულება აღწევს სულ ცოტა კომპა იის აქტივის 10% ს, მაგრამ თუკი კო ტრაქტის ღირებულება კომპა იის აქტივის 50% უტოლდება ა მეტია მასზე, მაში ტრა ზაქცია შესაძლოა ავტორიზებულ იქ ეს მხოლოდ აქციო ერთა მიერ.⁵³⁶

ი ფორმაციის გამჟღავ ების ვალდებულების დარღვევამ შესაძლოა გამოიწვიოს მიღებული შემოსავლის დაბრუნების და მიყე ებული ზია ის ა აზღაურების დაკისრება დამრღვევისათვის, გარდა ისეთი შემთხვევებისა, როდესაც ი ტერესთა კო ფლიქტი ეგატიურად არ ასახულა კომპა იაზე. მოთხოვ ა შესაძლოა წარდგე ილ იქ ეს როგორც თავად კომპა იის მიერ, ასევე კომპა იის სახელით, ებისმიერი აქციო ერის მიერ.⁵³⁷

ვი აიდა “მეწარმეთა შესახებ” კა ო ში ი ტერესთა კო ფლიქტის შემცველი ორმები აკლოვა ია, მიზა შეწო ილია “ფასია ი ქალაღდების ბაზრის შესახებ” კა ო ში არსებული ჩა აწერის მსგავსი ჩა აწერი მშე-იც გაჩ დეს, შესაბამისად სტა დარტი ერთი და იგივე უ და იყოს, როგორც ა გარიშვალდებული ასევე არაა გარიშვალდებული საწარმოს მიმართ.

მ იშე ელოვა ია, რომ ი ტერესთა კო ფლიქტის შემცველ ტრა ზაციასთან დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, დაი ტერესებულმა დირექტორმა მო აწილეობა არ მიიღოს. ამ მხრივ, ყველაზე ხშირად ომი ირებულ დირექტორებს წარმოეშობათ ხოლმე რობლემა, როდესაც დირექტორატზე გა იხილება მათი ომი ატორი აქციო ერის მიერ ი იცირებული საკითხი. უ და აღი იშ ოს, რომ ომი ირებულ დირექტორს დამატებითი სახის ვალდებულება ომი ატორის მიმართ არ გააჩ ია და იგი ვალდებულია მიიღოს დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი გადაწყვეტილება. თუმცა ასეთი ტრა ზაქციის გა ხორციელებისას ყველაზე ხშირად ისი ი დგებია კითხვის იშ ის ქვეშ. ასეთ შემთხვევაში მთავარია მათ შეძლო დადასტურება, რომ არ იმყოფებოდ ე რაიმე სახის გავლე ის ქვეშ.⁵³⁸

3.1.1. უარი ი ტერესთა კო ფლიქტზე, უარი სარგებლის მიღებაზე “no conflict rule” / “no profit rule”

⁵³⁶ Fleickner, Hopt, (Edit) Chanturia, Jugeli, Georgia: Coprporate Givernance of Business Corporations in: Comparative Corporate Governance , A Functional and International Analysis, Cambridge University Press, New York, 2013, 513.

⁵³⁷ იქვე. 513.

⁵³⁸ იხ. თავი II

სასამართლო პრაქტიკის მიერ აღიარებულა, რომ დირექტორის ვალდებულება ი ტერესთა კო ფლიქტისათვის თავის არიდების შესახებ ორ მ იშვ ელოვა ფაქტორს აერთია ებს. კერძოდ, უარი ი ტერესთა კო ფლიქტზე “No conflict rule” და უარი სარგებლის მიღებაზე “No profit rule”, რომლებიც გა ხილულ და გათვალისწი ებულ უ და იქ ეს ცალ-ცალკე ერთმა ეთისგა დამოუკიდებლად.⁵³⁹

“No conflict rule” დარღვევის შემთხვევაში, დირექტორი ვალდებულია დაუბრუ ოს კომპა იას ის სარგებელი რაც მა მიიღო ისეთი ტრა ზაქციისაგა , რომელიც ი ტერესთა კო ფლიქტის შემცველია და წარმოადგე ს პირად ი ტერესს და ფიდუციურ ვალდებულებას შორის კო ფლიქტის შედეგს. ეს მკაცრი წესი დადგე ილ იქ ა იმ მიზ ით, რომ მოახდო ოს პრევე ციული გავლე ა დირექტორებზე. აღ იშ ული წესი არ გამოიყე ება, თუკი კომპა იას მიერ ი ფორმირებულობის საფუძველზე გაცემული იქ ა თა ხმობა ი ტერესთა კო ფლიქტის შემცველ ტრა ზაქციისთა დაკავშირებით და დაი ტერესებულ დირექტორს არ მიუღია მო აწილეობა თა ხმობის გაცემასთა დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიღებაში.⁵⁴⁰

“No profit rule” თა ახმად, დირექტორი ვალდებულია დაუბრუ ოს კომპა იას ებისმიერი სახის სარგებელი რაც მა მიიღო საკუთარი პოზიციის გამო, კომერციული შა სებისა და ი ფორმაციის გამოყე ების შედეგად, რომელიც მისთვის ც ობილი გახდა საკუთარი უფლებამოსილების გა ხორცილებისას და მას კომპა იასგა არ მიუღია წი ასწარი თა ხმობა მათ გამოყე ებაზე. წესის მიზა ია მოახდო ოს პრევე ციული გავლე ა დირექტორზე, რათა ამ უკა ასკ ელმა თავი აარიდოს მდგომარეობის არასწორად გამოყე ებას, კერძოდ კი დირექტორის პოზიციის გამოყე ებას პირადი მი ზებისათვის.⁵⁴¹

*Regall (Hastings) Ltd c. Gulliver*⁵⁴² , წარმოადგე ს no profit rule-თა დაკავშირებულ საქმეს. კომპა იამ დააფუძ ა შვილობილი საწარმო, რათა მისი საშუალებით შეედი ა კი ოთეატრები. კომპა ია შვილობილი საწარმოს 5000 აქციიდა 2000-ის მფლობელი გახდა, ხოლო და არჩე ი 3000 დირექტორების და სხვა მესამე პირების ხელში აღმოჩ და. გა საზღვრული გეგმის და წესის შესაბამისად, შვილობილი საწარმო სარფია აღ იქ ა გაყიდული, ხოლო მშობელი კომპა იას მიერ წარდგე ილ იქ ა სარჩელი დირექტორებისაგა შვილობილი საწარმოს გაყიდვის შედეგად მიღებული მოგების დაბრუ ების მოთხოვ ით.

საქმის გა ხილვისას დადგი და, რომ აქციათა შექე ის პროცესში დირექტორები მოქმედებდ ე კეთილსი დისიერად და საწარმოს საუკეთესო ი ტერესების გათვალისწი ებით. შესაბამისად, “no conflict rule”-ის დარღვევას ადგილი არ ჰქო ია, თუმცა დირექტორთა მოქმედება “no profit rule”- ის მოქმედების ქვეშ მოხვდა, რომლის თა ახმადაც შესაძლოა დირექტორს დაეკისროს მიღებული სარგებელის კომპა იასათვის დაბრუ ების ვალდებულება, თუკი მა სარგებელი მიიღო

⁵³⁹ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, P.312-313.*

⁵⁴⁰ იქვე. 313.

⁵⁴¹ იქვე.

⁵⁴² *Regall (Hastings) Ltd c. Gulliver (1941) (1967) 2AC 13n.HI* მოთითებულია: *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 325.* მიხედვით

ფიდუციურ ურთიერთობაში ყოფის გამო, ამ ვალდებულების გახორციელების პროცესში.

სასამართლოს მიერ გაამართლებულ იქნა, რომ დირექტორის ვალდებულება, დაუბრუნოს კომპანიას სარგებელი, არ არის დამოკიდებული მისი მხრიდან თაღლითობაზე ან არაკეთილსინდისიერ ქმედებაზე, ან მიაღწია თუ არა ზიანს კომპანიას, ან სხვაგვარად მიიღებდა თუ არა ამ მოგებას კომპანია, ან იყო თუ არა დირექტორი ვალდებული შემოსავლის წყარო კომპანიისათვის შეეარჩევა. ვალდებულება წარმოიშობა მხოლოდ იმ ფაქტის გამო, რომ დირექტორმა სარგებელი ან საკუთარი პოზიციის “წყალობით”.

დირექტორების პირდაპირი მოვალეობა იყო, რომ კომპანია იის საუკეთესო ინტერესებში გამოემდინა არე ემოქმედათ. აღიშნული საპირისპიროდ მათ წიდააყვეს პირადი ინტერესები, და მიიღეს კიდევ სარგებელი აქციათა გასხვისების შედეგად.

მათ შეეძლოთ თავიდა აერიდები ათ მოგების დაბრუნების ვალდებულება, თუკი კომპანია მიაწოდებდეს სრულყოფილ ინფორმაციას აქციათა გადააწილების შესახებ და მიიღებდეს თანხმობას მისგან.

“no conflict rule” (უარი ინტერესთა კონფლიქტზე) თუ “no profit rule” (უარი სარგებლის მიღებაზე) გამოიყენება კონკრეტული საქმის მიმართ უდიდესი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს ზიანის ან აზღაურების თვალსაზრისით. ვი აიდა თუკი ხდება “no conflict rule” გამოყენება, მაშინ კომპანია შეუძლია მოითხოვოს კომპენსაცია ან დირექტორის მიერ მიღებული მოგების გადაცემა კომპანიისათვის, ხოლო თუკი “no profit rule”-ის დარღვევას აქვს ადგილი, მაშინ შესაძლებელია მხოლოდ მიღებული მოგების კომპანიისათვის გადაცემის მოთხოვნა და სხვა სახის ან აზღაურება კომპენსაციის სახით ვერ იქნება მოთხოვნილი. ხოლო თუკი მოგება საერთოდ არ ყოფილა გამოუმუშავებული, კომპანია ვერაფერს მოითხოვს.⁵⁴³

ინტერესთა კონფლიქტისათვის თავის არიდების ვალდებულება მოქმედებს როგორც არსებულ დირექტორებზე, ასევე ყოფილ, ჩრდილში მდგომ და დეფაქტო დირექტორებზე, მათი სპეციფიკის გათვალისწინებით.⁵⁴⁴

ინტერესთა კონფლიქტისათვის თავის არიდების ვალდებულება ასევე გამოიყენება კორპორაციული შიდა სფეროს ექსპლოატაციასთან დაკავშირებით. კორპორაციული შიდა სფეროს პირადი მიზნებისათვის გამოიყენება ისევე დარეგულირებული როგორც კომპანიის ქონების ექსპლოატაციის შემთხვევები.⁵⁴⁵

“no conflict rule” გამოიყენებისათვის არ არის აუცილებელი კომპანია აქციათა მესაკუთრული ინტერესები კორპორაციული შიდა სფეროსადმი, სასამართლომ უდა დაადგინოს არის თუ არა შიდა სფერო იმდენად მნიშვნელოვანად ახლო დამოკიდებულებაში კომპანიასთან, რომ იგი

⁵⁴³ Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 323.

⁵⁴⁴ იქვე, 316.

⁵⁴⁵ Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 321.

შეიძლება გა ხილულ იქ ეს როგორც კომპა იის შა სები.⁵⁴⁶

ი ტერსთა კო ფლიქტის შემცველი ებისმიერი გარიგების დადებამდე, კა ო მდებლობის შესაბამისად დაგე ილი თა ხმობის მიღება წარმოადგე ს დირექტორისათვის პასუხისმგებლობის გამორიცხვის საფუძველს.⁵⁴⁷

Coor v. Deeks საქმე ეხება კომპა იის შა სების ექსპლოატაციას, კერძოდ დერივაციული სარჩელი იქ ა აღძრული სამშე ებლო კომპა იის დირექტორის მიმართ, რომლიც აწარმოებდა ძვირადღირებულ კო ტრაქტთა დაკავშირებით მოლაპარაკებას სარკი იგზო კომპა იასთა . სამშე ებლო კომპა იის დირექტორმა გადაწყვიტა დაეფუძ ები ა ახალი კომპანია და ამ კომპა იის სახელით დაუფლებოდა ძვირადღირებულ კო ტრაქტს. აღ იშ ული სწორედ ის შემთხვევაა, როდესაც კომპა იას ცალსახად შეეძლო ამ შა სების გამოყე ება და მისგა სოლიდური სარგებელის მიღება. ლორდმა ბუკმასტერმა (*Lord Buckmaster*) გა მარტა, რომ დირექტორს არ აქვს მი იჭებული თავისუფლება, შესწიროს კომპა იის ი ტერესები, პირად ი ტერესებს, და პირადი მიზებისათვის გამოიყე ოს შესაძლებლობა რომელიც კომპა იას ეკუთვ ის.⁵⁴⁸ (*No conflict rule*)

3.2. დაკავშირებული გარიგება ი (**Related Party Transactions or self-dealing**)

უმუალოდ დაკავშირებული გარიგებების გა ხილვამდე, მიზა შეწო ილია დაკავშირებულ გარიგებებთა მიმართებაში ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში არსებული მცირე ტერმი ოლოგიური უზუსტობის გამოსწორება. კერძოდ, ტერმი ი “*Self-Dealing*”, ხშირად თარგმ ილი და გამოყე ებულია როგორც საკუთარ თავთა დადებული გარიგება, რაც არ არის მართებული და სრულყოფილად არ გადმოსცემს ამ გარიგების ში აარსს.

საკუთარ თავთა დადებული გარიგება წამოადგე ს დაკავშირებული გარიგების ა უ *self-dealing* ის ერთ-ერთ სახეს ისევე, როგორც ასეთ გარიგების სახეობებს წარმოადგე ე კორპორაციული შესაძლებლობების უზურპაცია და მითვისება. დაკავშირებული გარიგების *self-dealing* დროს, დირექტორი იყე ებს რა მისთვის, როგორც დირექტორისათვის მი იჭებულ უფლებამოსილებას და პოზიციას, მოქმედებს საკუთარი და არა კომპა იის ი ტერესების შესაბამისად. ცხადია რომ დაკავშირებული გარიგების კვალიფიკაციისათვის აუცილებელი არ არის გარიგების ორივე მხარეს დირექტორი იდგეს, მთვარი მაკვალიფიცირებელი გარემოება აქ ის გახლავთ რომ გარიგება უკავშირდება დირექტორის ი ტერესებს. აღ იშ ულიდა გამომდი არე ცხადია, რომ მას ასეთი ქმედების გა ხორციელება შეუძლია როგორც საკუთარ თავთა გარიგების დადების დროს, ასევე სხვა შემთხვევებშიც. შესაბამისად, *self-*

⁵⁴⁶ იქვე. 322.

⁵⁴⁷ იქვე.

⁵⁴⁸ *Coor v. Deeks (1916) 1 AC 554* მითითებულია: *Mortimore, (Ed) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Edition, Oxford University Press, Oxford, 2013, 323.* მიხედვით

dealing თარგმ ა, როგორც საკუთარ თავთა დადებული გარიგება უფრო ავიწროვებს ამ გარიგების ში აარსს.⁵⁴⁹

3.2.1. საკუთარ თავთა დადებული გარიგება

დირექტორსა და კომპა იას შორის გაფორმებული ხელშეკრულება ა გა სორციელებული ტრა ზაქცია ექვემდებარება კომპა იის მხირდა მის გაუქმებას, თუკი იგი არ არის მისაღები და სამართლია ი კომპა იის ი ტერესებისათვის.⁵⁵⁰

ხელშეკრულება კომპა იასა და დირექტორს შორის, რომლის თა ახმადაც, დირექტორი ყიდულობს ა პირიქით მიჰყიდის კომპა იას ქო ებას, ასევე კომპა იის მიერ სესხის მიცემა დირექტორისთვის, წარმოადგე ს დასახელებული ში აარსის გარიგებას, რაც შესაძლოა კომპა იის მიერ გაუქმებულ იქ ეს. თუმცა დირექტორს ასეთი ხელშეკრულების დადებამდე შეუძლია მიიღოს თა ხმობა დამოუკიდებელ დირექტორთაგა ა აქციო ერებისაგა , რაც ხელშეკრულებას კა ო იერად აქცევს.⁵⁵¹

საკუთარ თავთა გარიგებაში მოიაზრება ისეთი შემთხვევა, როდესაც კომპა იის დირექტორი დგას კო კრეტული ხელშეკრულებისა თუ ტრა ზაქციის ორივე მხარეს, ერთი მხრივ, როგორც საკუთარ პირადი ი ტერესების გამტარებელი და მეორე მხრივ, როგორც კომპა იის წარმომადგე ელი, რომლის მიმართაც მას ფიდუციური ვალდებულება გააჩ ია.⁵⁵²

თავდაპირველად საერთო სამართლის ქვეყ ებში (მაგ.აშშ) ასეთი გარიგება გაბათილებას ექვემდებარებოდა იმის მიუხედავად, სამართლია ი და სასარგებლო იყო თუ არა იგი კომპა იის ი ტერესებისათვის. თუმცა შემდგომ დამოკიდებულება შეიცვალა და დღესდღეობით იგი არ ექვემდებარება ავტომატურად გაბათილებას და არ იშ ავს, რომ ასეთი გარგების დადებით დირექტორმა დაარღვია ერთგულების ვალდებულება კომპა იის მიმართ. მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყ ის კა ო მდებლობა ასეთ გარიგებას დასაშვებად მიიჩ ევს, თუმცა აქვე აწესებს გარკვეულ მოთხოვ ებს, რაც დაცული და შესრულებული უ და იქ ეს დირექტორის მიერ თუკი კომპა იასთა ასეთ სახელშეკრულებო ურთიერთობაში აპირებს შესვლას.

თავდაპირველად სასამართლოები მიიჩ ევდ ე , რომ ასეთი გარიგება წარმოადგე და საცილო გარიგებას და შესაძლებელი იყო მისი გაუქმება კომპა იის მიერ შეცილების შემთხვევაში, მაგრამ დღესდღეობით დამკვიდრებული პრაქტიკის თა ხმად, საკუთარ თავთა დადებული გარიგება საცილოა მხოლოდ მაში , თუკი იგი კომპა იისათვის

⁵⁴⁹ იხ. *Paces*, Rethinking Corporate Governance: The Law and Economics of Control Powers, New York, 2012p.234, ხელმისაწვდომია: <https://books.google.ge>

⁵⁵⁰ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013 630. იხ. ასევე: *RMBCA sec.8.31*

⁵⁵¹ *იქვე*. 630.

⁵⁵² *Fleischer*, The Responsibility of the Management and of the Board and Its Enforcement, in: Reforming Company and takeover law in Europ, Oxford University Press, New York, 2004 , 382.

უსამართლო პირობებს ადგე ს. ⁵⁵³ თუმცა დირექტორი კომპა იასთა საკო ტრაქტო ურთიერთობაში შესვლამდე ვალდებულია მოახდინოს საკუთარი ი ტრესების სრულად გამჟღავნება, რაც გულისხმობს დირექტორის მიერ გარიგებასთა დაკავშირებით ყველა მ იშვე ელოვა ი ფაქტისა და გარემოების, მათ შორის საკუთარი დაი ტერესების, სრულყოფილად გამჟღავნებას.⁵⁵⁴

ტრა ზაქციასთა დაკავშირებით ფაქტების სრულად გამჟღავნების შემდეგ დირექტორმა შესაძლოა თა ხმობა მიიღოს უფლებამოსილი ორგა ოსაგა (დამოუკიდებელი დირექტორები, აქციო ერები, სამეთვალყურეო საბჭო), თუმცა აღ იშ ული თა ხმობა არ ათავისუფლებს მას ვალდებულებისაგა იყოს სამართლია ი საწარმოს მიმართ. თა ხმობის შემდეგ ხდება მტკიცების ტვირთის გადატა ა, თუკი თა ხმობის გარეშე დირექტორს გააჩ ია ვალდებულება ამტკიცოს, რომ ტრა ზაქცია სამართლია ი იყო კომპა იისათვის, თა ხმობის გაცემის შემდეგ მტკიცების ტვირთი კომპა იაზე ი აცვლებს და ახლა უკვე ამ უკა ასკ ელს მოუწევს, (თუკი ამის საჭიროება დადგება) დაადასტუროს, რომ ტრა ზაქცია უსამართლო იყოს კომპა იისათვის.⁵⁵⁵

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 114-ე მუხლი, საკუთარ თავთა დადებულ გარიგებას მერყევად ბათილად მიიჩ ევს, დამოკიდებულს ხდის რა მას წარმოდგე ილი პირის მიერ წი ასწარ გაცემულ თა ხმობაზე ა შემდგომ მოწო ებაზე. მართალია ორმა პირდაპირ არ მიუთითებს, რომ შემდგომი მოწო ება დასაშვებია, მაგრამ ეს დასკვ ა ორმის მიზ ებიდა და ფართო გა მარტებიდა გამომდი არეობს. მითუმეტეს, თუ გავითვალისწი ებთ იმ ფაქტსაც, რომ მისი გერმა ული ა ალოგი ასეთ გარიგებას მერყევად ბათილად მიიჩ ევს. ⁵⁵⁶ აღ იშ ული მუხლის მოქმედება ასევე ვრცელდება სამეწარმეო სამართალზეც. ⁵⁵⁷ სამოქალაქო კოდექსი ასეთ გარიგებას საკუთარ თავთა დადებულ გარიგებას უწოდებს, პროფ. დავით კერესელიძე მოიხსე ებს როგორც ი ტერესთა კო ფლიქტის შემცველ გარიგებას, ⁵⁵⁸ ხოლო “მეწარმეთა შესახებ” კა ო ის 9.5. მხულის პრიველი აბზაცის თა ახმად “დირექტორებს არა აქვთ უფლება, პარტ იორების თა ხმობის გარეშე გა ახორციელო იგივე საქმი აობა, რომელსაც ეწევა საზოგადოება, ა მო აწილეობა მიიღო , როგორც მსგავსი ტიპის სხვა საზოგადოებაში პერსო ალურად პასუხისმგებელმა პარტ იორმა ა დირექტორმა, თუ წესდებით სხვა რამ არ არის გა საზღვრული (ი ტერესთა კო ფლიქტი). უ და ითქვას, რომ აღ იშ ული ორმა ვერ გადმოსცემს ი ტერესთა კო ფლიქტის შემცველი გარიგების ში აარსს, შესაბამისად იგი აუცილებლად საჭიროებს კა ო ში ცვლილების შეტა ის გზით გამოსწორებას.

როგორც ზემოთ აღი იშ ა, ერთგულების მოვალეობიდა გამომდი არე

⁵⁵³ Barnes, Dworkin, Richards, Law For Business, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 524.

⁵⁵⁴ იქვე-524.

⁵⁵⁵ იქვე-524.

⁵⁵⁶ კერესელიძე, კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ც ებები, თბილისი, 2009, 413.

⁵⁵⁷ ჭა ტურია, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომე ტარი, წიგ ი პირველი, თბილისი, 1999, გვ.300, აღ იშ ულთა დაკავშირებით იხ. ასევე: კერესელიძე, კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ც ებები, თბილისი, 2009, 412.

⁵⁵⁸ იხ. კერესელიძე, კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ც ებები, თბილისი, 2009, 412.

აკრძალული გარიგება ი ი ტერსთა კო ფლიქტის შემცველია, ხოლო შემდეგ კი მათი დაზუსტება ხდება იმის დასადგენად, თუ კო კრეტულად რა სახის დარღვევას აქვს ადგილი. შესაბამისად, სამოქალაქო კოდექსი სწორად უწოდებს მას საკუთარ თავთა დადებულ გარიგებას, ვი აიდა საკუთარ თავთა დადებული გარიგება ი ტერსთა კო ფლიქტის შემცველი გარიგების ერთ-ერთ ფორმას წარმოადგენს.

ზემოაღ იშ ულიდა გამომდი არე, მიზა შეწო ილია მეწარმეთა შესახებ კა ო ი ათელ გა მარტებებს იძლეოდეს, ცალკე მუხლ(ებ)ი ეთმობოდეს ერთგულების ვალდებულებას და მასში შემავალ ვალდებულებებს. კა ო ში ასევე აუცილებლად უ და აისახოს, რომ დირექტორის მხრიდა ვალდებულების დარღვევას არ აქვს ადგილი და მისი პასუხისმგებლობა არ უ და დადგეს, თუკი საკუთარ თავთა დადებულ გარიგებას კომპა იისათვის მხოლოდ სარგებელი მოაქვს.

3.2.2. სარგებლის მიღებაზე უარის თქმის ვალდებულება

დირექტორს ეკრძალება გამოიყენოს საკუთარი პოზიცია პირადი სარგებლის მიღების მიზნით. აღ იშ ული არ მოიცავს დირექტორის მიერ საკუთარი მომსახურების სა აცვლოდ კომპა იისაგა მიღებულ შემოსავალს და სარგებელს. სარგებლის მიღება აკრძალულია მხოლოდ მაშინ, თუკი მისი მიღება ი ტერსთა კო ფლიქტს წარმოშობს. აღ იშ ული გა სხვადება კომპა იის ქო ების, ი ფორმაციის თუ შა სების ექსპლოატაციისაგა იმით, რომ ამ შემთხვევაში დირექტორი სარგებელს იღებს მესამე პირისგა .⁵⁵⁹

პოზიციის პირადი სარგებლის მიღების მიზნით გამოიყენება, როგორც წესი, დაკავშირებულია ფარული საკომისიოს ა ქრთამის მიღებასთა . ასეთ შემთხვევაში აუცილებლად უ და დადგი დეს “საკომისიო” ემსახურება თუ არა კორუფციულ მიზნებს. მთავრი პრობლემა კი იმაში მდგომარეობს, რომ კომპა იისათვის ც ობილი არ არის ამის შესახებ.⁵⁶⁰ “*The Real evil is not the payment of the money, but the secrecy attending it*”.⁵⁶¹ ებისმიერი სახის საიდუმლო გარიგება დირექტორსა და მესამე პირს შორის, კომპა იის სახელით და მის ზურგს უკა, წარმოადგენს თაღლითობას კომპა იის მიმართ და სამართლისა და ზ ეობის პრინციპების საწინააღმდეგო ქმედებას.⁵⁶²

მესამე პირის მიერ აგე ტისათვის მიცემული საჩუქარი, რომელიც მას იმისთვის მიეცა, რომ ხელი შეუწყოს დამსახურებელსა და პრი ციპალს შორის ტრა ზაქციის გა ხორციელებას, სამართლის მიერ გა იხილება

⁵⁵⁹ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 338.*

⁵⁶⁰ იქვე.

⁵⁶¹ *Hansard, HL Grand Committee col.330 (9 February 2006)* მითითებულია: *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 338.* მიხედვით

⁵⁶² *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 339.*

ქრთამად, თუკი ამის შესახებ პრიციპალისათვის ცოილი არ ყოფილა.⁵⁶³

ქრთამის მიცემა არა მარტო მის მიმღებს, არამედ მის მიმცემსაც კორუმპირებულს ხდის. ქრთამის აღების გამო შესაძლოა დირექტორის სისხლისამართლებრივი პასუხისმგებლობა დადგეს.⁵⁶⁴ მესამე პირად გა იხილება ებისმიერი პირი, რომლიც არ არის თავად კომპა ია ა მასთა დკავშირებული პირი. ხოლო რაც შეეხება “სარგებელს”, იგი მოიცავს ებისმიერი სახის სარგებელს რაც შეიძლება ამ სიტყვის ქვეშ მოიაზრებოდეს, მათ შორის არაფულად სარგებელსაც.⁵⁶⁵

3.2.2.1. უარი ფარული მოგების (შემოსავლის) მიღებაზე

ერთგულების მოვალეების შესაბამისად დირექტორი ვალდებულია არ მიიღოს ფარული სარგებელი კომპა იის ზურგს უკა . მაგალითად, აიღოს დამატებითი სარგებელი კო ტრაქტორი კომპა იისგა იმის გამო, რომ მასთა გააფორმა კო ტრაქტი. კომპა ია უფლებამოსილია წარადგი ოს სარჩელი და მოითხოვოს დირექტორისგა ასეთი ა აზღაურების კომპა იისათვის გადაცემა.⁵⁶⁶

აგე ტის პირადი ი ტერესები არასოდეს უ და დადგეს პრი ციპალის ი ტერესებზე უფრო მაღლა, როდესაც ისი ი ერთმა ეთთა კო ფლიქტს ქმ ია .⁵⁶⁷ აღ იშ ული წესი გამოიყე ება დირექტორის, როგორც აგე ტის მიმართ.

დირექტორი ვალდებულია უარი თქვას, მესამე პირისაგა ებისმიერი სახის ისეთ სარგებელის მიღებაზე, რომელსაც მას სთავაზობე მხოლოდ იმიტომ, რომ იკავებს დირექტორის პოზიციას, ა იმიტომ, რომ შეასრულოს (ა არ შეასრულოს) რაიმე სახის მოქმედება, როგორც დირექტორმა.⁵⁶⁸

აღ იშ ული ვალდებულება არ ითვლება დარღვეულად, თუკი გო ივრულობის ფარგლებში არ შეიძლება ჩაითვალოს, რომ სარგებლის მიღება ი ტერესთა კო ფლიქტს წარმოშობს.⁵⁶⁹

3.2.3. პირადი დაი ტერესების გამჟღავ ების ვალდებულება

დირექტორი ვალდებულია გა აცხადოს დირექტორატის წი აშე

⁵⁶³ *Hovenden & Sons v. Milboff (1900) 83 LT 41, 43 CA*) მითითებულია: *Mortimore, (Ed) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 339.* მიხედვით

⁵⁶⁴ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 339.*

⁵⁶⁵ იქვე. 340.

⁵⁶⁶ იქვე. 631.

⁵⁶⁷ *Hopt, Trusteeship and Conflicts of Interest in Corporate, Banking and Agency Law: Toward Common legal Principles for Intermediaries in the Modern Service-Oriented Society, in: Reforming Company and takeover law in Europ, Oxford University Press, New York, 2004 , 77.*

⁵⁶⁸ *Companies Act 2006*, Para: 176, (1) ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოსმობილია :30.04.2014)

⁵⁶⁹ *Companies Act 2006*, Para: 176, (4) ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოსმობილია :30.04.2014)

შემოთავაზებულ გარიგებასთა დაკავშირებით საკუთარი იტერესის შესახებ (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) და გამარტოს, თუ რაში გამოიხატება ეს დაი ტერესება.⁵⁷⁰

მას შეუძლია აღ იშ ული გა ცხადება გააკეთოს დირექტორთა კრებაზე ა წერილობით მიაწოდოს მათ ეს ი ფორმაცია.⁵⁷¹ თუკი მომავალში აღმოჩნდება, რომ მიწოდებული ი ფორმაცია არასრულყოფილი იყო, ა ეს ი ფორმაცია პროცესების შედეგად შემდგომში გახდა არასრული, დამატებითი ი ფორმაციის მიწოდება სავალდებულოა.⁵⁷²

ი ფორმაცია ი ტერესთა კო ფლიქტის შესახებ მიწოდებულ უ და იქ ეს მა ამ, სა ამ კომპა ია დადებდეს კო კრეტულ გარიგებას ა გა ახორციელებდეს ტრა ზაქციას.⁵⁷³

ი ფორმაციის მიწოდება არ მოითხოვება, თუკი დირექტორმა არაფერი იცოდა გარიგების შესახებ. ჩაითვლება, რომ მა იცოდა გარიგების შესახებ, თუკი მოცემული ი ფორმაცია მას ჩვეულებრივ უ და სცოდ იდა.⁵⁷⁴

დირექტორს არ მოეთხოვება ი ფორმაციის დეკლარირება, თუკი გო ივრულობის ფარგლებში შეუძლებელი იყო ეფიქრა, ი ტერესთა კო ფლიქტის შესაძლო არსებობის შესახებ, ა თუკი სხვა დირექტორებისათვის უკვე ც იბილი იყო ამის შესახებ, ა თუკი აღ იშ ული საკითხი გა ხილულ იყო ა დაგეგმილია მისი გა ხილვა დირექტორთა კრებაზე.⁵⁷⁵

აღ იშ ული ძირითადი ვალდებულებების საკა ი მდებლო დო ეზე რეგულირება, არ ათავისუფლებს დირექტორებს პასუხისმგებლობისგა რაც წარმოიშობა საერთო სამართლის პრაქტიკისა და სამართლია იბის პრი ციპების შესაბამისად დადგე ილი ვალდებულებების დარღვევის გამო.⁵⁷⁶ უ და აღი იშ იოს, რომ თუკი კა ი ით არის დარეგულირებული კო კრეტული საკითხი, ამ საკითხისადმი საერთო სამართლის პრაქტიკისა და სამართლია იბის პრი ციპების გამოყე ება მეტ- აკლებად შეზღუდულია.⁵⁷⁷

ი ფორმაციის გამჟღავ ების ვალდებულება დირექტორებს გააჩ იათ როგორც ზრუ ვის, ასევე ერთგულების მოვალეობიდა გამომდი არე.⁵⁷⁸

⁵⁷⁰ *Companies Act 2006*, Para: 177, (1) ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :30.04.2014)

⁵⁷¹ *Companies Act 2006*, Para: 177, (2) ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :30.04.2014)

⁵⁷² *Companies Act 2006*, Para: 177, (3) ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :30.04.2014)

⁵⁷³ *Companies Act 2006*, Para: 177, (4) ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :30.04.2014)

⁵⁷⁴ *Companies Act 2006*, Para: 177, (5) ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :30.04.2014)

⁵⁷⁵ *Companies Act 2006*, Para: 177, (6) ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :30.04.2014)

⁵⁷⁶ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies*, 2nd Ed Oxford University Press, Oxford, 2013, 222.

⁵⁷⁷ იქვე. 225.

⁵⁷⁸ *Wolcott, Boswell, Delaware Code Annotated, Michie, Delaware, 2011, 790.*

ი ფორმაციის გამჟღავნების ვალდებულების უგულვებელყოფა იწვევს ზრუვის ვალდებულების დარღვევას, მაშინ როდესაც ფაქტობრივი გარემოება ი, რომლებიც წარმოადგენს მოთხოვნის საფუძველს მიუთითებენ იმაზე, რომ ვალდებულების დარღვევა ჩადე ილ იქ ა კეთილსი დისიერად, მაგრამ ამავედროულად დირექტორის მიერ მიღებულ იქ ა მცდარი გადაწყვეტილება იმასათა დაკავშირებით თუ რა მოცულობით უ და მომხდარიყო ი ფორმაციის გამჟღავნება. ხოლო თუკი ფაქტები მიუთითებენ იმაზე, რომ გამჟღავნების ვალდებულება დარღვეულ იქ ა არაკეთილსი დისიერად, შეგ ებუღად ა /და წი ასწარ გა ზრახულად, მაშინ სახეზეა ერთგულების ვალდებულების დარღვევა.⁵⁷⁹

3.2.4. კო კურე ციის აკრძალვა

კომპა იის მიმართ ერთგულების მოვალეობა ავალდებულებს დირექტორს არ დაკავდეს ისეთი საქმიანობით, რაც მის კომპა იასთა კო კურე ტულ მდგომარეობაში ჩააყენებს, არ გაუწიოს კომპა იას კო კურე ცია, ხოლო ასეთის არსებობის შემთხვევაში იგი ვალდებულია კეთილსი დისიერად მიაწოდოს ი ფორმაცია და მიიღოს თა ხმობა უფლებამოსილი ორგა ოსგა (დამოუკიდებელი დირექტორები, აქციო ერები, სამეთვალყურეო საბჭო) რათა თავიდა აირიღოს პასუხისმგებლობა.⁵⁸⁰

როგორც ზემოთ აღი იშ ა, “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ის 9.5-ე მუხლის პირველი აბზაცი, ი ტერესთა კო ფლიქტის შემცველი გარიგების ში აარსს ვერ გადმოსცემს და იგი უფრო კო კურე ციის აკრძალვას ეხება ვიდრე ი ტერესთა კო ფლიქტს. აღ იშ ული მუხლის თა ახმად “დირექტორებს არა აქვთ უფლება, პარტ იორების თა ხმობის გარეშე გა ახორციელო იგივე საქმიანობა, რომელსაც ეწევა საზოგადოება, ა მო აწილეობა მიიღო , როგორც მსგავსი ტიპის სხვა საზოგადოებაში პერსო ალურად პასუხისმგებელმა პარტ იორმა ა დირექტორმა, თუ წესდებით სხვა რამ არ არის გა საზღვრული.⁵⁸¹

ზემოაღ იშ ულიდა გამომდი არე, დირექტორს უფლება აქვს ამავედროულად სხვა კო კურე ტ საწარმოშიც იკავებდეს იგივე პოზიციას, თუმცა მას ამისათვის ესაჭიროება უფლებამოსილი ორგა ოს მიერ სათა ადო წესით გაცემული თა ხმობა.⁵⁸²

პასუხისმგებლობის გამორიცხვის მიზ ით თა ხმობა წი ასწარ უ და იქ ეს მიღებული იმ უფლებამოსილი ორგა ოსგა , რომელიც

⁵⁷⁹ *O'Reilly v. Transworld Healthcare, Inc.* 745 A. 2d 902 (Del.Ch.1999) იხ. *Wolcott, Jr, Boswell*, Delaware Code Annotated, Michie, Delaware, 2011,790.

⁵⁸⁰ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies*, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 631.

⁵⁸¹ “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი, მუხლი 9.5. პირველი წი ადადება. ეს ორმა კა ო ში მოიხსენიება როგორც ი ტერესთა კო ფლიქტი. მიმან ია რომ ორმა ვერ გადმოსცემს ი ტერესთა კო ფლიქტის შემცველი გარიგებისათვის მახასიათებელ ში აარსს რაზეც ზემოთ უკვე იყო მსეჯელობა. იხ. თავი 3.2.1., საკუთარ თავთა დადებული გარიგება.

⁵⁸² “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი, მუხლი 9.5

დირექტორებს იმ ავს, ხოლო ასეთი საქმია ობის გა ხორციელებაზე თა ხმობა მიცემულად ჩაითვლება, თუ საზოგადოების ხელმძღვა ელად და იმე ისას ც ობილი იყო, რომ საზოგადოების ხელმძღვა ელი ეწვეა ასეთ საქმია ობას და ამ საქმია ობის შეწყვეტა მისთვის აშკარად არ მოუთხოვიათ.⁵⁸³

კო კურე ციის აკრძალვის ორმების დარღვევას ცხადია შესაბამისი შედეგები მოსდევს, თუ კო კურე ციის აკრძალვის წესების დარღვევისას საზოგადოებას მიაღება ზია ი, დამრღვევი ვალდებულია დათმოს ამ საზოგადოებოდა გასამრჯელოს მიღების მოთხოვ ის უფლება და აა აზღაუროს ზია ი. ამ პირების მიერ საზოგადოებისათვის მიყე ებული ზია ის ა აზღაურების მოთხოვ ის უფლება აქვს სააქციო საზოგადოებაში აქციათა 5%-ის მფლობელ აქციო ერს ა აქციო ერთა ჯგუფს, ხოლო ყველა და არჩე საზოგადოებაში – თითოეულ პარტ იორს.⁵⁸⁴

ზემოაღ იმ ულიდა გამომდი არე, დირექტორი არ არის უფლებამოსილი იკავებდეს კო კურე ტ საწარმოებში იგივე პოზიციას, თუკი მას ორივე საწარმოსგა არ აქვს მიღებული სათა ალო თა ხმობა.⁵⁸⁵

3.3. კორპორაციის შესაძლებლობების ექსპლუატაცია

დირექტორებს არ აქვთ უფლება მოახდი ო კორპორაციული შესაძლებლობებისა და შა სების უზურპაცია. უზურპაციას ადგილი აქვს მაში , როდესაც ბიზ ეს შესაძლებლობა დირექტორების ხელში ხვდება მათ მიერ დირექტორის უფლებამოსილების შესრულების პროცესში. თუკი კომპა იას არ გააჩ ია ფი ა სური შესაძლებლობა გამოიყე ოს ბიზ ეს შა სები, მაში დირექტორს შეუძლია ისარგებლოს ამ შა სით.⁵⁸⁶

კორპორაციული შესაძლებლობების უზურპაცია, მითვისება დირექტორთა მიერ წრმოადგე ს ერთგულების მოვალეების დარღვევას. თუკი ამგვარი ფაქტი დადასტურდა, კომპა ის შეუძლია დაეუფლოს უზურპირებულ შესაძლებლობას და დაიბრუ ოს დირექტორისგა ებისიერი სახის მოგება თუ შემოსავალი, რომელიც მა მიიღო.⁵⁸⁷ კომპა იის შესაძლებლობების მითვისებას აქვს ადგილი თუკი :

- შესაძლებლობა წარმოიშვა ვალდებულების შესრულების ფარგლებში;
- შესაძლებლობა დაკავშირებულია კომპა ის საქმია ობასთა ;

⁵⁸³ “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი, მუხლი 9.5. მესამე წი ადადება.

⁵⁸⁴ “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი, მუხლი 9.5. მეორე აბზაცი

⁵⁸⁵ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 318-319.*

⁵⁸⁶ *Barnes, Dworkin, Richards, Law For Business, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 525.*

⁵⁸⁷ *Cheesemen, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013, 630.*

- კომპა იას აქვს ფი ა სური საშუალება მიიღოს სარგებელი ამ ოპერაციისგა ;
- კომპა იის დირექტორმა ად იშ ილი შესაძლებლობა საკუთარი ი ტერესებისათვის გამოიყე ა.⁵⁸⁸

ზემოაღ იშ ული პირობების არსებობის შემთხვევაშიც შეუძლია დირექტორს თავიდა აირიღოს პასუხისმგებლობა, თუკი დაადასტურებს, რომ კომპა იამ უარი გა აცხადა ად იშ ული შესაძლებლობის გამოყე ებაზე. შესაბამისად, თუკი მა შესთავაზა კომპა იას კორპორაციული შა სების გამოყე ება, მიაწოდა მას სრულყოფილი ი ფორმაცია და უფლებამოსლი ორგა ოს მიერ (მაგ. სამეთვალყურეო საბჭო, დამოუკიდებელი დირექტორები, აქციო ერები) მიღებული გადაწყვეტილებით კომპა იამ უარი თქვა მის გამოყე ებაზე, მაში დირექტორს შეუძლია ისარგებლოს ამ შა სებით. სასამართლო ასევე უფლებამოსილია მიიჩ იოს, რომ კომპა იამ უარი გა აცხადა შესაძლებლობის გამოყე ებაზე თუკი ამ შესაძლებლობის შესახებ ი ფორმაციის მიღებდა , კომპა ია დროულად არ იმოქმედებს მის გამოსაყე ებლად.⁵⁸⁹

უ და ალი იშ ოს, რომ დირექტორს სრული უფლება აქვს გამოიყე ოს კორპორაციული შესაძლებლობა პირადი ი ტერესებისათვის, თუკი მა თავდაპირველად ამ შესაძლებლობის შესახებ კეთილსი დისიერად მიაწოდა კომპა იას ი ფორმაცია, ხოლო ამ უკა ასკ ელმა კი უარი გა აცხადა შესაძლებლობის გამოყე ებაზე.⁵⁹⁰

3.3.1. კომპა იის ქო ების ექსპლუატაცია

ი ტერესთა კო ფლიქტისათვის ა შესაძლო კო ფლიქტისათვის თავის არიდების ვალდებულება, გამოიყე ება პრაქტიკულად ებისმიერი სახის ქო ების ექსპლუატაციასთა დაკავშირებით, რომლისგა აც კომპა იას შეეძლო სარგებელი ე ახა და უპირტეს მდგომარეობაში აღმოჩე ილიყო. ცხადია, კომპა იის ქო ების უკა ო ოდ მითვისება, უყურადღებოდ მიტოვება ა ექსპლუატაცია გამოწვევს დირექტორის პასუხისმგებლობას.

Ball v. Eden Project Ltd საქმეში, კომპა ია ერგავდა ახალ პროექტს სახელწოდებით “სამოთხის პროექტი” (*Eden Project*). დირექტორმა ად იშ ული პროექტის სავაჭრო იშა ი საკუთარ სახელზე დაარეგისტრირა. სასამართლოს მიერ დადგეილ იქ ა, რომ სახელწოდება წარმოადგე და კომპა იის გუდვილის შემადგე ელ აწილს, (*Name was part of the goodwill of the company*) ხოლო სავაჭრო იშ ის საკუთარ სახელზე დარეგისტრირებით მა კომპა ია ჩააყე ა არასასურველ მდგომარეობაში, ვი აიდა ებისმიერ დროს შეეძლო მოეთხოვა კომპა იისათვის

⁵⁸⁸ იქვე. 630.

⁵⁸⁹ *Barnes, Dworkin, Richards*, Law For Business, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 525.

⁵⁹⁰ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013, 630.

გარკვეული აზრებების გადახდა, რასაც ის საჭიროდ ჩათვლიდა აღ იმ ულ პროექტზე მუშაობისა და მისი შემდგომი გავითარების პროცესში. შესასამისად, სასამართლომ დაადგინა, რომ დირექტორმა საკუთარი თავი, მის პირად იტერესებსა და ფიდუციურ ვალდებულებათა შორის იტერესთა კოფლიქტის შემცველ სიტუაციაში ჩააყენა და დაავალა მას სავაჭრო იმპოკომპაისათვის უსასყიდლოდ გადაეცა.⁵⁹¹

3.3.2. იფორმაციის ექპლუატაცია

ბრიტანეთის საკორპორაციო კოდექსის მიხედვით ისევე ცდილობს დაარეგულიროს იფორმაციის ექპლუატაციის საკითხი როგორც, ეს ქოების მიმართ არსებობს, მიუხედავად იმისა, რომ იფორმაცია არ წარმოადგენს რაიმე სახის ქოებას. როგორც ლორდი აფჯოი (*Lord Upjohn*) აღიშნავს, “ზოგადად, იფორმაცია სულაც არ წარმოადგენს საკუთრებას, ვი აიდა იგი ღიაა ყველასათვის, ვისაც აქვს თვალები და შეუძლია წაიკითხოს და აქვს ყურები და შეუძლია მოუსმინოს”. შესასამისად დაარღვია თუ არა დირექტორმა ვალდებულება და გამოიყენა თუ არა კომპაის კუთვ ილი იფორმაცია საკუთარი იტერესებისათვის, ყოველი კოკრეტული საქმიდა გამომდი არე უ და დადგი დეს.⁵⁹²

სასამართლომ უ და დაადგი ოს, იმ გარემოებების გათვალისწინებით, რომლებშიც დირექტორმა იფორმაცია მიიღო, ჰქო და თუ არა მას ვალდებულება საწარმოს მიმართ. მხოლოდ მაში ექება ვალდებულების დარღვევას ადგილი, თუკი დირექტორი, იფორმაციის მოპოვებისას იმგვარ ვითარებაში იყო, რომ მას გააჩ და კომპაის მიმართ ფიდუციური ვალდებულება.⁵⁹³

ზემოაღ ულთა დაკავშირებით მიშველოვა ია ითქვას, რომ არ არის აუცილებელი დირექტორის მიერ კოფიდე ციალური იფორმაციის გამოყენებას ჰქო დეს ადგილი, რომ მითითებული ვალდებულება დარღვეულად ჩაითვალოს.⁵⁹⁴

მიუხედავად იმისა კოფიდე ციალურია თუ არა იფორმაცია თუკი მისი მოპოვებისა და გამოყენების გამო დირექტორი იტერესთა კოფლიქტის წი აშე აღმოჩ დება, მაში ის არ არის უფლებამოსილი გამოიყენოს იგი.⁵⁹⁵ თავისთავად ცხადია, კოფიდე ციალური იფორმაციის პირადი იტერესებისათვის გამოყენება, ვალდებულების დარღვევას წარმოადგენს და დირექტორის პასუხისმგებლობის საკითხი დადგება ამ იფორმაციის გამოყენებისათვის.⁵⁹⁶

⁵⁹¹ *Ball v. Eden Project Ltd* High Court of Justice Chancery Division 11 April 2001, No. HC0004486, ხელმისაწვდომია: <http://web2.westlaw.com/> (ბოლოს გამოხმობილია: 11.06.2014)

⁵⁹² *Mortimore, (Edit)* Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 320.

⁵⁹³ *Mortimore, (Edit)* Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 320.

⁵⁹⁴ იქვე. 320.

⁵⁹⁵ იქვე. 321.

⁵⁹⁶ იქვე.

აღ იმ ულის საპირისპიროდ, თუკი დირექტორმა სამუშაოს შესრულების პროცესში, ი ფორმაცია გამოცდილებისა და გა ათლების ხარჯზე მიიღო, აკლებად სავარაუდოა, რომ ასეთი ი ფორმაციის პირადი მიზ ებისათვის გამოყ ება ვალდებულების დარღვევად ჩაითვალოს.⁵⁹⁷

3.3.3. ი საიდერული ვაჭრობა Insider Trading

ი საიდერული ვაჭრობის რეგულირების აუცილებლობა გამოწვეულია იმ საჭიროებით, რომ როგორც აშშ-ის სააპელაციო სასამართლომ *SEC v. Texas Gulf Sulphur Co*⁵⁹⁸ საქმის გა ხილვისას აღ იმ ა, ებისმიერ ი ვესტორს, რიმელიც ეწევა აქციებით ვაჭრობას, უ და ჰქო დეს არსებითად თა აბარი წვდომა მ იმ ელოვა და რეევა ტურ ი ფორმაციასთა და იმყოფებოდეს იდე ტური საბაზრო რისკის ქვეშ.⁵⁹⁹

კომპა იის დირექტორებმა, კომპა იის აქციებით ვაჭრობისას, შესაძლოა დაარდვიო ფიდუციური ვალდებულება, ვი აიდა ი ფორმაციას, რაც მათთვის საკუთარი პოზიციის წყალობით გახდა ც ობილი, შესაძლოა ძლიერი გავლ ა ჰქო დეს აქციების ფასზე.

თა ამედროვე სასამართლო ტე დე ციები სულ უფრო მეტ მოთხოვ ას აწესებე აქციათა ყიდვა-გაყიდვის პროცესში გამყიდველისა და მყიდველის მიმართ, გაამჟღავ ო სრულყოფილად მათ ხელთ არსებული ი ფორმაცია. სწორედ ამიტომ, ფასია ი ქალაღების შესახებ ფედერალური კა ო ი უკრძალავს ი საიდერებს, მათ ვისაც გააჩ იათ კო ფიდე ციალური ი ფორმაცია კომპა იასთა დაკავშირებით, ივაჭრო კომპა იის აქციებით, გაყდო ა იყიდო იგი.⁶⁰⁰

პირები, რომლებსაც ხელთ აქვთ კომპა იასთა დაკავშირებული არასაჯარო ი ფორმაცია, ვალდებულ ი არია , გაამჟღავ ო კომპა იის წი აშე ამ ი ფორმაციის გამოყეების შესახებ, მა ამ სა ამ გამოიყ ებდ ე მას. თუ დირექტორი გარკვეულ გარემოებათა გამო ვერ ახერხებს ასეთი ი ფორმაციის გამჟღავ ებას, მაში იგი ვალდებულია თავი შეიკავოს ამ ი ფორმაციით ვაჭრობისაგა . აღ იმ ულ ვალდებულებას ასევე ეწოდება *თავი შეიკავე ა გაამჟღავ ე*⁶⁰¹ (*Obtain or Disclose*)

პირები, ვისაც წარმოეშობათ *თავის შეკავების ა გამჟღავ ების* ვალდებულება, არია ე.წ. ტრადიციული ი საიდერები, დირექტორები და კომპა იის აქციო ერები. მათ გააჩ იათ საერთო სამართლის მიერ დადგე ილი ფიდუციური ვალდებულება, არ გამოიყ ე ო კორპორაციის კუთვ ილი კო ფიდე ციალური ი ფორმაცია პირადი სარგებლის

⁵⁹⁷ იქვე.

⁵⁹⁸ *SEC v. Texas Gulf Sulphur Co*, 401 F.2d 833 US (1968) *ob. Bainbridge*,(Edit) Research Handbook on Insider Trading, Edward Elgar Publishing Limited,Cheltenham, 2013, 80.

⁵⁹⁹ *Bainbridge*,(Edit) Research Handbook on Insider Trading, Edward Elgar Publishing Limited,Cheltenham, 2013, 80.

⁶⁰⁰ *Barnes, Dworkin, Richards*, Law For Business, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 526.

⁶⁰¹ *Stamp, Jagers*, (Edit) *Green*, United States of America, in: International Insider Dealing, City& Financial Publishing, Westminster, 2005, 8.

მისაღებად. აღ იმ ული პრი ციპის მიზ ებისათვის მეუღლე და ოჯახის სხვა წევრებიც ი საიდერებად მიიჩ ევია .⁶⁰²

ი საიდერულ ვაჭრობას, რაც მკაცრად აკრძალულია, ადგილი აქვს მაში , როდესაც კომპა იის დირექტორს, ა სხვა დასაქმებულს, აქვს მ იშე ელოვა ი ი ფორმაცია კომპა იის მიერ გამოსაშვები აქციების სამომავლო დირექტულებასთა დაკავშირებით, ა ფლობს ისეთ ი ფორმაციას, რომელმაც შესაძლოა გავლე ა მოახდი ოს ფასზე, იყე ებს ამ ცოდ ას და პირადი სარგებლის მიღების მიზ ით ვაჭრობს კომპა იის აქციებით.⁶⁰³

ფიდუციური ურთიერთობის შესაბამისად, დირექტორს გააჩ ია მოვალეობა არ გაამჟღავ ოს საუდუმლო ი ფორმაცია და არ გამოიყე ოს იგი პირადი მიზ ებისათვის. სამართლია ობის გათვალისწი ებით, როდესაც ადგილი აქვს კო ფიდე ციალური ი ფორმაციის გამჟღავ ებას, დირექტორის წი ააღმდეგ მოთხოვ ის წარსადგე აღ არ არის აუცილებელი სახეზე იყოს ზია ი. საჯარო წესრიგი ვერ დაუშვებს, რომ დასაქმებულმა, რომელიც ა ხორციელებს დობაზე დაფუძ ებულ ურთიერთობას კომპა იასთა , ბოროტად ისარგებლოს დობით და გამოიყე ოს იგი პირადი სარგებლის მისაღებად, მიუხედავად იმისა, მისი დამსაქმებელი გა იცდის თუ არა ზია ს ამის გამო.⁶⁰⁴

მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კა ო იც კრძალავს ი საიდერულ ვაჭრობას, კერძოდ, კა ო ის 9.6 მუხლის მეორე აბზაცის თა ახმად, დირექტორებს და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებს, ასეთის არსებობისას, პარტ იორთა კრების წი ასწარი თა ხმობის გარეშე უფლება არ აქვთ, პირადი სარგებლის მიღების მიზ ით გამოიყე ო საზოგადოების საქმია ობასთა დაკავშირებული ი ფორმაცია, რომელიც მათთვის ც ობილი გახდა თავია თი მოვალეობების შესრულების ა თა ამდებობრივი მდგომარეობის გამო. როგორც კა ო იდა ირკვევა, თა ხმობის გაცემა ასეთ შემთხვევაში მხოლოდ აქციო ერთა კომპეტე ციას გა ეკუთვ ება და სამეთვალყურეო საბჭოს არსებობის შემთხვევაშიც კი ვერ გასცემს ეს ორგა ო თა ხმობას ი საიდერულ ვაჭრობაზე. დირექტორებთა და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებთა დადებული ხელშეკრულებით შეიძლება აღ იმ ული ვალდებულება ძალაში დარჩეს ამ პირთა თა ამდებობიდა წასვლის შემდეგ, მაგრამ არა უმეტეს 3 წლის ვადით. შესაძლებელია ამ ვალდებულებისათვის გათვალისწი ებულ იქ ეს კომპე საცია, რომლის ოდე ობა და გადახდის წესი გა ისაზღვრება ხელშეკრულებით.⁶⁰⁵

ი საიდერულ ი ფორმაციას და მის ბოროტად გამოყე ებას ეხება “ფასია ი ქაღალდების ბაზრის შესახებ” საქართველოს კა ო ის 45-ე მუხლი. უ და აღი იმ ოს, რომ დასახელებულ ორმაში გაცილებით უფრო სრულყოფილად არის გადმოცემული თუ რა ითვლება ი საიდერულ ი ფორმაციად და ასევე ვი ჩაითვლება ი საიდერად. “ი საიდერული ი ფორმაცია იმ ავს არასაჯარო, არსებით ი ფორმაციას, რომელიც დაკავშირებულია ერთ ა რამდე იმე ა გარიშვალდებულ საწარმოსთა ა მათ საჯარო ფასია ქაღალდებთა .⁶⁰⁶” მეწარმეთა

⁶⁰² იქვე.10.

⁶⁰³ Hay, Law of The United States, 3rd Ed, C.H.Beck, Bruylant, Brussels, 2010, 264-265.

⁶⁰⁴ Guth v. Loft, A.2d 503 (Del. ch. 1939)

⁶⁰⁵ “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი, მუხლი 9.6. ბოლო აბზაცი.

⁶⁰⁶ “ფასია ი ქაღალდების ბაზრის შესახებ” საქართველოს კა ო ი, მუხლი 45.1

კაოთა შედარებით, ფასაიო ქაღალდების ბაზრის შესახებ კაოის თაახმად ისაიდერად მიჩეულია პირთა გაცილებით უფრო ფართო წრეკერძოდ 45.2 მხულის თაახმად “ისაიდერად ჩაითვლება პირი, რომელსაც თავისი წევრობით აგარიშვალდებული საწარმოს მმართველორგაოში, მისი მოაწილეობით ასეთი საწარმოს კაპიტალში (მეწილეობით) ა საქმიანობით, პროფესიული ა სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებით ხელი მიუწვდება ისაიდერულ ი ფორმაციაზე. ისაიდერად ჩაითვლება აგრეთვე სხვა პირები, რომლებმაც მიიღეს ისაიდერული ი ფორმაცია და, ჩას, რომ ამ ი ფორმაციის წყაროა ისაიდერი.”⁶⁰⁷ კაოის თაახმად ისაიდერად მიჩეულ პირებს ეკრძალებათ ინსაიდერული ინფორმაციის არასათა ადო გამოყეება, ამ ი ფორმაციის მიწოდება ა მასზე დაყრდობით რჩევების მიცამე მესამე პირებისათვის.

ისაიდერულ ვაჭრობას და ბაზრის ბოროტად გამოყეებას არეგულირებს, ევროპის პარლამე ტის 2003 წლის დირექტივა,⁶⁰⁸ რომელიც კიდევ უფრო აფართოვებს ისაიდერული ი ფორმაციის ში აარსს. დირექტივის მიზებისათვის ისაიდერულია გა საზღვრული ბუების ი ფორმაცია რომელიც საჯაროდ გამჟღავებული არ ყოფილა, დაკავშირებულია ფიასური ისტრუმე ტებთა⁶⁰⁹ და საჯაროდ რომ გა ცხადებულიყო იქ იებდა გავლე ას ამ ფიასური ისტრუმე ტების ფასზე. როგორც გამოჩ და “ფასიაო ქაღალდების ბაზრის შესახებ” კაოის გამარტება უფრო ახლოს დგას ევროდირექტივასთა, შესაბამისად კარგი იქება თუ მეწარმეთა შესახებ კაოშიც იქება ორმა, რომელიც პასუხობს თა ამედროვე გამოწვევებს.

3.4. უფლებამოსილების ფარგლებში მოქმედების მოვალეობა (Ultra vires doctrine)

მიიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში მოქმედების მოვალეობა მოიცავს: ა) დირექტორის ვალდებულებას იმოქმედოს კომპაიის წესდების შესაბამისად, რაც თავის თავში აერთიაებს, გარდა კო კრეტულად წესდების დებულებებისა, ასევე აქციოერთა მიერ მიღებულ სპეციალურ გადაწყვეტელებებს, და ამ მხრივ ჩამოათვალი ამომწურავი არ არის. ბ) დირექტორის მიერ ძალაუფლება გამოყეებულ უ და იქეს მხოლოდ იმ მიზებისათვის, რა მიზისთვისაც მას იგი მიეიჭა. ად იშული მოვალეობათა დარღვევა გა იხილება როგორც დირექტორის მოქმედება მიიჭებული უფლებამოსილების მიღმა. (*ultra*

⁶⁰⁷ “ფასიაო ქაღალდების ბაზრის შესახებ” საქართველოს კაოი, მუხლი 45.2

⁶⁰⁸ Directive 2003/6/EC of the European Parliament and of the Council of 28 January 2003 on insider dealing and market manipulation (market abuse) ხელმისაწვდომია: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32003L0006>

⁶⁰⁹ ფიასური ისტრუმე ტებთა, მაგალიტად მიმოქცევადი ფასიაო ქაღალდები, აქციები, სამომავლო საპროცე ტო გა აკვეთთა დაკავშირებით წიასწარი შეთა ხმებები და ა.შ. იხ. Directive 2003/6/EC of the European Parliament and of the Council of 28 January 2003 on insider dealing and market manipulation (market abuse) ხელმისაწვდომია: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32003L0006>

vires)

ტრა ზაქცია, რომელიც კომპა იის შესაძლებლობების და მიზნების მიღმაა, ა ცდება დირექტორატის უფლებამოსილების ფარგლებს, ითვლება უფლებამოსილების მიღმა გა ხორციელებულად (*ultra vires transaction*).⁶¹⁰ თუკი დირექტორის მოქმედებამ გამოიწვია კომპა იის ჩართვა ისეთ საქმია ობაში, რაც არ წარმოადგეს ს მის მიზა ს აღ იშ ულის გამო გამოწვეული ზია ისთვის შესაძლოა დორექტორის პირადი პასუხისმგებლობის საკითხი დადგეს. გა საკუთრებით ისეთ შემთხვევებში, როდესაც აქციო ერებიც კი არ არია უფლებამოსილ ი მოახდი ო დირექტორატის გადაწყვეტილების რატიფიკაცია.⁶¹¹

ტრა ზაქცია, რომელიც უფლებამოსილების მიღმაა და კომპა იას არ აქვს უფლება კა ო იერად გა ახორციელოს იგი, ასევე წარმოშობს დირექტორის ვალდებულების საკითხს. ასეთ ტრა ზაქციას გა ეკუთვ ება, მაგალითად, დივიდე დის უკა ო ო გა აწილება კომპა იის კაპიტალის ხარჯზე, სააქციო კაპიტალზე პროცე ტის გადახდა მაში როდესაც მოგებას ადგილი არ ჰქო ია ა კომპა იის მიერ საკუთარი აქციების შექე ა უკა ო ო ფი ა სური მხარდაჭერის შედეგად.⁶¹²

კომპა იის, წესდების დარღვევამ საკუთრების არასწორი გამოყ ება- გაფლა გვა, აქციების გამოშვება არა კომპა იის კაპიტალის გაზრდის მიზ ით, არამედ საკუთარი ძალაუფლების შესა არჩე ებლად ა უფლებამოსილების სხვაგვარად არამიზ ობრივად გამოყ ება გა იხილება, როგორც დირექტორის მოქმედება მი იჭებული უფლებამოსილებათა მიღმა.⁶¹³

თუკი დირექტორი გადააჭარბებს მი იჭებულ უფლებამოსილებას, შესაძლოა მისი პასუხისმგებლობის საკითხი დადგეს და წარმოეშვას ვალდებულება კომპა იის მიმართ. თუმცა, თუკი ისი ი გა ახორციელებე *ultra vires* მოქმედებას, გო იერული და გამართლებაუ არია ი რწმე ით, რომ მოქმედებ ე კომპა იის საკეთილდღეოდ და საქმია ობის ფარგლებში, მაში მათი პასუხისმგებლობის საკითხი არ დადგება. რაც უფრო მაღალი კვალიფიკაცია გააჩ ია დირექტორს, მით უფრო დიდი მოთხოვ ები და წი დახედულობის სტა დარტი მოქმედებს მის მიმართ.⁶¹⁴

4. კეთილსი დისიერების მოვალეობა – Duty of Good Faith

სი დისი ათახი მოწმეა
Conscientia mille testes
*(Quintilianus, Inst.orat.,7,3,4)*⁶¹⁵

⁶¹⁰ იქვე. Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 243-244.

⁶¹¹ იქვე. 244.

⁶¹² Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 245.

⁶¹³ იქვე. 250-251.

⁶¹⁴ Barnes, Dworkin, Richards, Law For Business, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 520.

⁶¹⁵ იხ. ბარბაქაძე, სი დისის ფე ომე ი ძველებერძ ულ ლიტერატურაში, ქუთაისი, 2014. 12.

“დირექტორებმა უ და იმოქმედო კეთილსი დისიერად, იმის მიხედვით, თუ რა მიაჩნიათ მათ, და არა სასამართლოს, საწარმოს საუკეთესო ი ტერესების შესაბამისად, და არა საკუთარი უზრუნველყოფის მიზნით”
“Directors must exercise their decision bona fide in what they consider –not what a court may consider- is in the best interest of a company, and not for any collateral purpose.”⁶¹⁶ Lord Greene MR.⁶¹⁷

საკორპორაციო სამართლის გა ვითარების თა ამედროვე ტე დე ციები და სასამართლოების მიერ გა ხილული ბოლოდროი დელი საქმეები აღიარებს, რომ დირექტორს ზრუნვისა და ერთგულების მოვალეობასთან ერთად გააჩნია კეთილსი დისიერების მოვალეობაც.⁶¹⁸ პროფესორ ეიხე ბერგის ეს მოსაზრება გაზიარებული და აღიარებული არ არის. მეც იერთა აწილი მიიჩნევს, რომ კეთილსი დისიერების მოვალეობა წარმოადგენს ერთგულების მოვალეობის შემადგენელ აწილს.⁶¹⁹ ალბათ დიდი პრაქტიკული მ იშვ ელობა არ უ და ჰქონდეს მიეკუთვნება ეს მოვალეობა ერთგულების მოვალეობას, თუ დამოუკიდებელ მოვალეობას წარმოადგენს, მთავარია მა პრაქტიკაში კო კრეტიული საქმის გარემოებების გათვალისწინებით შეასრულოს თავისი როლი.

კეთილსი დისიერად მოქმედების მოვალეობა, გულისხმობს დირექტორის ვალდებულებას იმოქმედოს კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების გათვალისწინებით. დირექტორის კეთილსი დისიერება სწორედ კომპა იის მიმართ მისი დამოკიდებულებით უ და შეფასდეს.

აღიარებულია, რომ დირექტორებს გააჩნიათ აბსოლუტური ერთგულებისა და უსაზღვრო კეთილსი დისიერების ვალდებულება კომპა იის მიმართ. შესაბამისად, დირექტორს მოეთხოვება მეტი, ვიდრე უბრალოდ კეთილსი დისიერება. დირექტორი შესაძლოა მოქმედებდეს გულწრფელად და კეთილსი დისიერად, მაგრამ მის მიერ მაი ც დარღვეულ იქ ეს ვალდებულება.⁶²⁰ შესაძლოა დირექტორი მოქმედებდეს იმ რწმენით, რომ კომპა იის საუკეთესო ი ტერესებს ემსახურება, თუმცა უფლებამოსილება და ძალაუფლება გამოიყენოს არადა იმ უფლებისამებრ, არა იმ მიზნის მისაღწევად რისთვისაც მიე იჭა იგი. ამ შემთხვევაში სახეზე არ გვაქვს არაკეთილსი დისიერება (*Bad Faith*) მაგრამ მიუხედავად

(დისერტაცია) ხელმისაწვდომია: http://www.atsu.edu/geo/sadoqtoro%20disertacia/disertacia_barbakadze.pdf

⁶¹⁶ *Smith v. Fawcett Ltd*, (1942) Ch. 304, 306, მითითებულია: *Kenyon-Slade*, Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice, oxford university press, New York, 2004, 217. მიხედვით.

⁶¹⁷ ლორდი გრი ი იყო ც ობილი ადვოკატი და მოსამართლე დიდ ბრიტა ეთში, მისი გადაწყვეტილებების ციტირება დღემდე ხდება სასამართლოების მიერ. Wilfred Arthur Greene, 1st Baron Greene **MC, OBE, KC, PC** (30 December 1883 – 16 April 1952) was a **British** lawyer and judge, noted for creating two crucial principles of administrative law, the Wednesbury doctrine and the Carltona doctrine. ი ფორმაცია ლორდ გრი ის შესახებ ხელმისაწვდომია: <http://www.oxforddnb.com/view/printable/33538>, (ბოლოს გამოხმობილია: 02.05.2014)

⁶¹⁸ *Eisenberg*, The Duty of Good Faith in Corporate Law, 31 Del. J. Corp. L. 1 (2006), 4. ხელმისაწვდომია: <http://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1736&context=facpubs> (An important development in corporate law is the explicit Recognition in recent cases that corporate managers- directors and Officers-owe a duty of good faith in addition to their duties of care and Loyalty)

⁶¹⁹ *Jeffrey, Morreale*, Global Climate Change and U.S. Law, 2007 Ed, 504.

⁶²⁰ *Loose, Griffiths, Impey*, The Company Director, Power, Duties and Liability ,10th Ed, Jordan Published Limited, Bristol, 2008, 247.

ამისა ვალდებულება მაი ც დარღვეულია, (ობიექტური ტესტი.)⁶²¹ ობიექტური კრიტერიუმის დარღვევის მაგალითია, როდესაც დირექტორატი აქციებს უშვებს არა კაპიტალის გაზრდის მიზნით, არამედ მოსალოდელი დაუფლების წილადების ჩასაშლელად, კომპა იაზე კო ტროლის შე არჩე ების მიზნით.⁶²²

დირექტორი მოქმედებს კეთილსი დისიერად, თუკი იგი ჭეშმარიტად გულწრფელად ფიქრობს, რომ კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების გათვალისწინებით მოქმედებს (სუბიექტური ტესტი).⁶²³ რა თქმა უ და, ძალია ძ ელია, თუ შეუძლებელი არა, იმის დადგე ა რას ფიქრობდა დირექტორი და რა სწამდა მას გულწრფელად.

დირექტორის ვალდებულება, იმოქმედოს კეთილსი დისიერად კომპა იის, როგორც მთლია ის და დამოუკიდებელი იურიდიული პირის საუკეთესო ი ტერესების გათვალისწინებით მოიცავს, რომ მა გაითვალისწინოს კომპა იში დასაქმებულთა, კრედიტორთა და ა.შ. უფლებები. ხოლო გამო აკლის შემთხვევებში, დირექტორმა შესაძლოა იმოქმედოს კომპა იის ცალკეულ აქციო ერთა საუკეთესო ი ტერესების გათვალისწინებით. მაგალითად როდესაც დირექტორს აქვს ვალდებულება იმოქმედოს როგორც აქციო ერის აგე ტმა ამ უკა ასკ ელის მიერ აქციათა გაყიდვის პროცესში.⁶²⁴ *Coleman v. Myers (1977) 2NZLR 225* საქმეზე მოსამართლემ გა მარტა, რომ “კომპა იის დირექტორი ვერ იქ ება გათავისუფლებული ფიდუციური ვალდებულებისგა მხოლოდ იმ ფაქტის გამო, რომ იგი დირექტორია, თუკი სხვა შემთხვევაში მას ექ ებოდა ფიდუციური ვალდებულება ამავე კომპა იის აქციო ერის მიმართ.”⁶²⁵

დამკვიდრებული წესის თა ახმად,⁶²⁶ დირექტორებს ვალდებულება გააჩ იათ კომპა იის და არა მისი აქციო ერებისა და კრედიტორთა წი აშე⁶²⁷ დირექტორი ხშირად დგას გადაწყვეტილების წი აშე, გაა აწილოს მოგება დივიდე დის სახით თუ შეი არჩე ოს იგი კომპა იაში შემდგომი საქმია ობისათვის. ამ დროს გადაწყვეტილების მიღება გა საკუთრებით რთულია, მაში როდესაც იგი ი ფორმირებულია, რომ კეთილსი დისიერად მოქმედების ვალდებულება კომპა იის მიმართ აქვს. ასეთ შემთხვევაში დირექტორს მოუწევს, და ვალდებულიც არის, მიიღოს გადაწყვეტილება იმგვარად, რომ მიაღწიოს ბალა სს ამ ორ ლეგიტიმურ, მაგრამ კო კურე ტულ, მოთხოვ ას შორის.⁶²⁸

⁶²¹ *Loose, Griffiths, Impey, The Company Director, Power, Duties and Liability*, 10th Ed, Jordan Published Limited, Bristol, 2008, 246.

⁶²² *Loose, Griffiths, Impey, The Company Director, Power, Duties and Liability*, 10th Ed, Jordan Published Limited, Bristol, 2008, 246.

⁶²³ *Loose, Griffiths, Impey, The Company Director, Power, Duties and Liability*, 10th Ed, Jordan Published Limited, Bristol, 2008, 246.

⁶²⁴ *Sheikh, Saleem, A Practical Approach to Corporate Governance*, Lexis Nexis Uk, Edinburg, 2003 4

⁶²⁵ *Sheikh, Saleem, A Practical Approach to Corporate Governance*, Lexis Nexis Uk, Edinburg, 2003 P.4-5 (“It is not the law that anyone holding the office as a director of a limited liability company is for that reason alone to be released from what would otherwise be regarded as fiduciary responsibility owed to those in a position of shareholders of the same company”)

⁶²⁶ *Loose, Griffiths, Impey, The Company Director, Power, Duties and Liability*, 10th addition, Jordan Published Limited, Bristol, 2008, 238.

⁶²⁷ *Percival v. Wright* 1902 WL 12676 Chancery Division 23 June 1902 (Approx. 5 pages), Case Analyses ხელმისაწვდომია: <http://web2.westlaw.com/result/> (ბოლოს გამოხმობილია 30.06.2014)

⁶²⁸ იქვე. 241.

როგორც *Smith v. Fawcett Ltd.* საქმის გახილვისას ლორდმა გრიმს⁶²⁹ აღნიშნა, “დირექტორებმა უდავოდ იმოქმედო კეთილსინდისიერად, იმის მიხედვით, თუ რა მიზანიათ მათ და არა სასამართლოს-საწარმოს საუკეთესო იტერესების შესაბამისად, და არა საკუთარი უზრუნველყოფის მიზნით”,⁶³⁰ ხოლო *Hogg v. Cramphorn Ltd*⁶³¹ საქმეზე მოსამართლემ ლორდ გრიმსის ციტირება მოახდინა და გამოაცხადა, რომ დირექტორები არღვევენ მოვალეობას თუკი ისინი:

- არ იმოქმედებენ კეთილსინდისიერად, საწარმოს საუკეთესო იტერესების გათვალისწინებით (სუბიექტური ტესტი);
- იმოქმედებენ არასათანადო მიზნების მისაღწევად, არა იმ მიზნის მისაღწევად, რისთვისაც მათ უფლებამოსილება მიეძღვა. თუ დაცვით მათ გულწრფელად სწამდეთ, რომ საწარმოს საუკეთესო იტერესების შესაბამისად იმოქმედებენ. (ობიექტური ტესტი)

რომელიც კოორდინირებული მოქმედება წაიყვანა სკოტისა და ჯონსონის წარმატებისაკენ კეთილსინდისიერი გადაწყვეტილების საგანია, რაც უზრუნველყოფს დირექტორის თავისუფლებას გასაზღვროს სკოტის პოლიტიკა, სტრატეგია და ტაქტიკა. აღნიშნული საკითხები სასამართლოს გასახილველი არ არის, არამედ წამოადგენს კეთილსინდისიერების ფარგლებში დირექტორის დისკრეციული მოქმედების შესაძლებლობას.

სკოტის იათა შესახებ აქტის 172 (1) პარაგრაფის თანახმად, დირექტორები ვალდებული არიან ხელი შეუწყონ კომპანიას წარმატების მიღწევაში, იმოქმედონ კეთილსინდისიერად (*Act in good faith*) იმ რწმენით, რომ მათი ეს მოქმედება წარმატებას მოუტანს სკოტის, აქციონერთა, როგორც ერთი მთლიანი ჯგუფის, საკეთილდღეოდ. აღნიშნულია გამომდინარე, დირექტორმა უდავოდ გაითვალისწინოს:

- გადაწყვეტილების შესაძლო შედეგები გრძელვადიან პერსპექტივაში;
- სკოტის იათა დასაქმებულ პირთა იტერესები;
- პარტიკულარები, მიმწოდებლები, მომხმარებლები და სხვა მესამე პირები, სკოტის იათა ეს ურთიერთობის ხელშეწყობის აუცილებლობა;
- სკოტის იათა საქმიანობის გავლენა და ზემოქმედება საზოგადოებასა და გარემოზე;
- სკოტის იათა რეპუტაციის შეარჩევნების საჭიროება;
- სკოტის იათა აქციონერთა შორის სამართლიანად მოქცევის ვალდებულება.⁶³²

⁶²⁹ ლორდი გრიმსის შესახებ იხ. სქოლიო 609, გვ. 143.

⁶³⁰ *Smith v. Fawcett Ltd (1942) ch.304,306* ვუთითებ: *Loose, Griffiths, Impey, The Company Director, Power, Duties and Liability*, 10th edition, Jordan Published Limited, Bristol, 2008, P.246 მიხედვით.

⁶³¹ *Hogg v. Cramphorn Ltd (1967) ch.254* ვუთითებ: *Loose, Griffiths, Impey, The Company Director, Power, Duties and Liability*, 10th edition, Jordan Published Limited, Bristol, 2008, P.246 მიხედვით.

⁶³² *Companies Act 2006*, Para:172,(1,2) ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :30.04.2014)

თუ რა გამოიწვევს კომპა იის წარმატებულ საქმია ობას დირექტორთა კეთილსი დისიერ გადაწყვეტილებაზე დამოკლებული. მთავარია მას გულწრფელად სწამდეს, რომ იგი კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების შესაბამისად მოქმედებდეს. თუმცა ისიც უ და ითქვას, რომ აღნიშნული სუბიექტური შეფასების კრიტერიუმია და ძალია რთული დასადგე ია სასამართლოსათვის გულწრფელად სწამდა თუ არა დირექტორს გადაწყვეტილების მიზა შეწო ილობის, ამიტომ გარდა ამ კრიტერიუმისა, არსებობს ასევე რაციო აღური გადაწყვეტილების კრიტერიუმი, რაც გადაწყვეტილების რაციო აღურობის ფარგლებში მიღებას გულისხმობს. რაციო აღური გადაწყვეტილება არის სათა აღო ი ფორმაციაზე დაფუძ ებული გადაწყვეტილება. თუკი გადაწყვეტილება რაციო აღურობის მი იმალურ სტა დარტს ვერ პასუხობს, დირექტორის მხრიდა ვალდებულება დარღვევულად ითვლება.⁶³³

როგორც ერთ-ერთი საქმის გა ხილვისას სასამართლომ აღ იშ ა: კეთილსი დისიერება არ შეიძლება გა ხილულ იქ ეს კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების შესაბამისად მოქმედების შესაფასებელ ერთადერთ ტესტად, ვი აიდა შესაძლოა ადგილი ჰქო დეს კომპა იის საქმია ობის უგუ ურ გაძლოლას და შესაბამისად ფულის ფლა გვას, კეთილსი დისიერად, მაგრამ ამავედროულად აბსოლუტურად არარაციო აღურად.⁶³⁴

იგივე წესები გამოიყ ება იმის დასადგე ად, თუ რას იშ ავს წარმატება კომპა იისათვის (*what is success*). კა ო მდებლობა არ იძლევა ამ ფრაზის რაიმე სახის დეფი იციას, გადაწყვეტილება, თუ რა ჩაითვლება წარმატებად კომპა იისათვის, დირექტორთა და აქციო ერთა მიერ კეთილსი დისიერი გა სჯის საფუძველზე უ და იქ ეს მიღებული.⁶³⁵

ლორდ გოლდსმიტის მიერ ათლად იქ ა გა მარტებული თუ რა შეიძლება იქ ეს მიხ ეული წარმატებად: “საწყისი ეტაპისათვის აქციო ერთა მიერ გა საზღვრულ უ და იქ ეს მიზა ი რისი მიღწვაც მათ სურთ. წარმატება არის ის, რაც აქციო ერებს ერთობლივად სურთ რომ მიადწიოს კომპა იამ. კომერციული მიზ ებისათვის შექმ ილი კომპა იისათვის, ცხადია, ეს იქ ება კომპა იის დირებულების ზრდა გრძელვადია პერსპექტივაში. აღ იშ ულის გათვალისწი ებით, დირექტორთა მოვალეობას წარმოადგე ს გადაწყვეტილების მიღებამდე გათვალისწი ო კომპა იის წესდება და აქციო ერთა სპეციალური მითითება ი. ეს დაეხმარება მათ უფრო კარგად გააც ობიერო რა მიიხ ევა კო კრეტული კომპა იისათვის წარმატებად და რა მიზა ს ისახსვს იგი. ხოლო გადაწყვეტილება მიღებულ უ და იქ ეს აქციო ერთა როგორც ერთი მთლია ის, და არა რომელიმე ჯგუფის ა უმრავლესობაში მეოფი აქციო ერების, საუკეთესო ი ტერესების გათვალისწი ებით.”⁶³⁶

⁶³³ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 260.*

⁶³⁴ *Hutton v. West Cork Railway Co (1883) May 29, LR 23 Ch D654* ხელმსაწვდომია: <http://web2.westlaw.com> (ბოლოს გამოსხმობილია: 10.06.2014)

⁶³⁵ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 262.*

⁶³⁶ ეუთითებ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 262.* მიხედვით

ვალდებულება, ხელი შეუწეოს კომპა იის წარმატებას, მოითხოვს დირექტორისგა გააკეთოს რეპორტი სკუთარი ა სხვა, კოლეგა დირექტორების მიერ ვალდებულების დარღვევის შესახებ. *British Midland Tool Ltd v. Midland Internacional* საქმის გა ხილვისას მოსამართლემ გა მარტა: კომპა იისათვის წარმატების მოსატა ად მოქმედების ვალდებულება, მოიცავს დირექტორის მხრიდა ისეთ ქმედებათა შესახებ ი ფორმაციის მიწოდებას, რომლებმაც შესაძლოა კომპა იის ი ტერესები დააზარალოს.⁶³⁷ ად იმ ული ვალდებულება არსებითად კეთილსი დისიერების მოვალეობიდა მომდი არეობს.

კეთილსი დისიერების მოვალეობა, ავალდებულებს დირექტორს მიიღოს დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი გადაწყვეტილება. ვალდებულების დარღვევის საფრთხე გარდაუვლად არსებობს როდესაც იგი ისეთ დამოკიდებულებაშია მესამე მხარესთა , რომ მას წარმოეშობა ი ტერესთა კო ფლიქტი, შესაბამისად ად იმ ული მოვალეობა მჭიდროდ არის დაკავშირებული ი ტერესთა კო ფლიქტის შემცველ გარიგებებთა .⁶³⁸

დირექტორი დაარღვევს ვალდებულებას მიიღოს დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი გადაწყვეტილება, თუკი იგი იმოქმედებს ისე, როგორც ამას მას უკარ ახებს დირექტორთა უმრავლესობა, ა ამ ორგა ოს დომი ა ტი პერსო ები, ა თუკი დაუფიქრებლად დაეთა ხმება იმ პირთა მოთხოვ ებს, რომლებიც კომპა იას აკო ტროლებე .⁶³⁹

დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი გადაწყვეტილების მიღების პროცესში დირექტორი ვალდებულია “ბრმად” არ ე დოს რჩევას. რა თქმა უ და, მას რჩევების მიღების უფლება აქვს და, ზოგ შემთხვევებში, ვალდებულიც არის მიმართოს შესაბამის სპეციალისტს, მაგრამ იგი ამასთა ერთად ვალდებულია კარგად გააა ალიზოს მოპოვებული ი ფორმაცია და მხოლოდ ამის შემდეგ მიიღოს გადაწყვეტილება.⁶⁴⁰

ერთგულების მოვალეობა გა საზღვრავს თუ რის მიღწევას უ და ცდილობდეს დირექტორი მოვალეობათა გა ხორციელებისას, ხოლო ზრუ ვის მოვალეობა კი ადგე ს, თუ როგორ უ და იქ ეს მიღწეული იგი; ერთგულების მოვალეობა ავალდებულებს დირექტორს, რომ გადაწყვეტილება შთაგო ებული იყოს კომპა იის და სტეიკჰოლდერების საუკეთესო ი ტერესებიდა გამომდი არე. ზრუ ვის მოვალეობა მოითხოვს გადაწყვეტილების მიღებას ი ფორმირებულობის და სათა ადო გა სჯის საფუძველზე, კეთილგო იერების გამოჩე ას ზედამხედველობის (მო იტორი ვის) ფუ ქციების გა ხორციელებისას.⁶⁴¹

კეთილსი დისიერების მოვალეობა ზრუ ვისა და ერთგულების მოვალეობებისაგა გა სახვაგებით, არ გა საზღვრავს არც მიზა ს, რომლის მიმართაც უ და იყოს მიმართული დირექტორთა ქმედება, და არც გზას ამ მიზ ის მისაღწევად. ერთგულების და ზრუ ვის

⁶³⁷ *British Midland Tool Ltd v. Midland Internacional* (2003) March 26 EWHC 954 (Ch) ხელმსაწვდომია: <http://web2.westlaw.com> (ბოლოს გამოხმობილია: 10.06.2014)

⁶³⁸ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies*, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 287.

⁶³⁹ იქვე.287.

⁶⁴⁰ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies*, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 293.

⁶⁴¹ *Furlow, Good Faith, Fiduciary Duties and The Business Judgment Rule in Delaware* , Utah law Review, #3, 2009, 1069.

მოვალეობები გა საზღვრავე დირექტორთა ქცევას. კეთილსი დისიერების მოვალეობა არ გა საზღვრავს დირექტორთა ქცევას, არამედ დირექტორის ში აგა დამოკიდებულებას.

ზემოაღ იშ ულიდა გამომდი არე კეთილსი დისიერება წარმოადგე ს დირექტორის ში აგა დამოკიდებულებას რომელიც მოიცავს :

- მიზ ის მიმართ გულწრფელობას;
- მოვალეობების მიმართ ერთგულებას;
- სამეწრამეო საქმია ობის გა ხორციელების პროცესში სამართლია ი დამოკიდებულების სტა დარტის დაცვას;
- კომპა იისგა სარგებლის გამოწურვის და პოზიციის ბოროტად გამოყე ების გა ზრახვის არარსებობას.

შესაბამისად იგი წარმოადგე ს, გულწრფელობის, სამართლია ობისა და პატიოს ების საფუძველზე მოქმედებას იმ რწმე ით, რომ ეს მოქმედება მიზა შეწო ილია კომპა იის საუკეთესო ი ტერესებისათვის.⁶⁴²

ერთგულების მოვალეობის თა ახმად, დირექტორის მიზა ი უ და იყოს მიიღოს გადაწყვეტილება კომპა იისა და სტეიკჰოლდერების საუკეთესო ი ტერესების შესაბამისად. მაგარამ აღ იშ ული გადაწყვეტილება ეხება მომავალს, ხოლო არავი იცის რა მოხდება მომავალში და როგორი გადაწყვეტილება მოხდება იმ კო ტურებში, რომელიც კომპა იის საუკეთესო ი ტერესებს შემოფარგლავს. ამიტომ დირექტორს უწევს გარკვეული სახის პროგ ოზის გაკეთება, თუმცა ცხადია, იგი ვერ იქ ება დარწმე ებული, რომ ყველაფერი გეგმის მიხედვით გა ვითარდება. ვი აიდა წარმოუდგე ელია დირექტორს მოთხოვო იმის ცოდ ა, თუ რა მოხდება მომავალში, მათ აქეთ საშუალება მიიღო გადაწყვეტილება კეთილსი დისიერი რწმე ით და სწორედ ასეთი რწმე ის საფუძველზე იხელმძღვა ელო . შესაბამისად ერთგულების მოვალეობიდა გამომდი არე დირექტორს გულწრფელად და კეთილსი დისიერად უ და სწამდეს, რომ მოქმედებათა გეგმა კომპა იის საუკეთესო ი ტერესებს შეესაბამება. ხოლო აღ იშ ულიდა გამომდი არეობს დასკვ ა, რომ კეთილსი დისიერება გამოხატავს დირექტორის დამოკიდებულებას საქმისადმი, რომელიც წარმოადგე ს ერთგულების მოვალეობის გა მსაზღვრელს⁶⁴³. უ და აღი იშ ოს, რომ დელავერის შტატში არსებობს გადაწყვეტილება ი, სადაც კეთილსი დისიერების მოვალეობა გა ხილულია როგორც ერთგულების მოვალეობისაგა დამოუკიდებელი მოვალეობა.⁶⁴⁴

“მეწარმეთა შესახებ” კა ო ის 9.6 მუხლის პირველი წი ადადების თა ახმად, დირექტორები და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები საზოგადოების საქმეებს უ და გაუძღვე კეთილსი დისიერად. **კერძოდ,** ზრუ ავღ ე ისე, როგორც ზრუ ავს ა ალოგიურ თა ამდებობაზე და ა ალოგიურ პირობებში მყოფი ჩვეულებრივი, სადად მოაზროვე პირი,

⁶⁴² Furlow, Good Faith, Fiduciary Duties and The Business Judgment Rule in Delaware , Utah law Review, #3, 2009, 1069.

⁶⁴³ Furlow, Good Faith, Fiduciary Duties and The Business Judgment Rule in Delaware , Utah law Review, #3, 2009, 1070.

⁶⁴⁴ იხ. *Cede & Co. v. Technicolor, Inc.*, 634 A.2d 345, 360 (Del. 1994)

(ზრუ ვის მოვალეობა) და მოქმედებდ ე იმ რწმე ით, რომ მათი ეს მოქმედება ყველაზე ხელსაყრელია საზოგადოებისათვის (ერთგულების მოვალეობა). აღ იმ ული ორმა უთითებს კეთილსი დისიერებაზე, თუმცა მისი ფორმულირებიდა გამომდი არეობს, რომ ზრუ ვის და ერთგულების მოვალეობა კეთილსი დისიერების შემადგე ელი კომპო ე ტებია, რაც ცალსახად არ არის სწორი. კა ო ის ტექსტში სიტყვა “კერძოდ” გამოყე ება აბსოლულუტურად უადგილოა.

გაცილებით უფრო სრულყოფილ ფორმულირებას იძლევა ფასია ი ქაღალდების ბაზრის შესახებ კა ო ის 16.1. მუხლი, რომელიც ა გარიშვალდებული საწარმოს დირექტორთა ვალდებულებებს ეხება. დასახელებული მუხლის პირველი პი ქტის თა ახმად: ა გარიშვალდებული საწარმოს მმართველი ორგა ოს წევრები თავია თი უფლება-მოვალეობების გა ხორციელებისას უ და:

- ა) მოქმედებდ ე კეთილსი დისიერად;
- ბ) ზრუ ავდ ე ისე, როგორც ზრუ ავს ა ალოგიურ თა ამდებობაზე და ა ალოგიურ პირობებში მყოფი ჩვეულებრივი, საღად მოაზროვ ე პირი;
- გ) მოქმედებდ ე იმ რწმე ით, რომ მათი ეს მოქმედება ყველაზე უკეთესია საწარმოსა და მისი ფასია ი ქაღალდების მფლობელთა ი ტერესებისათვის.

მოცემული ორმა დირექტორთა სამ ძირითად მოვალეობას გამოყოფს: კეთილსი დისიერების, ზრუ ვის და ერთგულების მოვალეობებს, თუმცა ამ ორმის მოქმედება გაგრცელდება ა გარიშვალდებულ საწარმოზე.

კეთილსი დისიერება წარმოადგე ს იმ ფუ დამე ტს, რომელზეც დაფუძ ებულია სამოქალაქო სამართლებრივი ურთიერთობები. ამ ურთიერთობებში კეთილსი დისიერების პრეზუმცია მოქმედებს. საწა აადმდეგოს დამტკიცებამდე ივარაუდება, რომ ყველა კეთილსი დისიერად ასრულებს დაკისრებულ ვალდებულებას.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლის მე-3 აწილის თა ახმად, სამართლებრივი ურთიერთობის მო აწილე ი ვალდებულ ი არია კეთილსი დისიერად გა ახორციელო თავია თი უფლებები და მოვალეობა ი, ხოლო 361-ე მუხლის მე-2 აწილის თა ახმად, ვალდებულება უ და შესრულდეს ჯეროვ ად და კეთილსი დისიერად.

ზემოაღ იშ ულიდა გამომდი არე, ცხადია, რომ ქართული კა ო მდებლობა კეთილსი დისიერების სტა დარტს იც ობს და მასზე აგებს სამოქალაქო სამართლებრივ ურთიერთობებს. ა ალოგიური კეთილსი დისიერების მოვალეობა უ და მოქმედებდეს კომპა იის ხელმძღვა ელ პირთა მიმართაც, ვი აიდა ივარაუდება რომ დირექტორი კეთილსი დისიერად ასრულებს დაკისრებულ მოვალეობას სა ამ საწი აადმდეგო არ დამტკიცდება. კეთილსი დისიერების პრეზუმციის გარეშე ფაქტიურად შეუძლებელი იქ ებოდა კომპა იის ჩვეულებრივი ყოველდღიური საქმი აობის გა ხორციელება და დირექტორის მოვალეობათა შესრულება, ვი აიდა წი აადმდეგ შემთხვევაში დირექტორი უ და იყოს მუდმივი ზედამხედველობის ქვეშ, რაც აშკარად ეწი აადმდეგება კორპორაციული მართვის საყოველთაოდ აღიარებულ პრი ციპებს.

კეთილსი დისიერების მოვალეობის საკა ო მდებლო დო ეზე გა მტკიცების პარალელურად, შეუძლებელია არსებობდეს მისი

ლეგალური დეფი იცია, ვი აიდა კეთილსი დისიერება დაკისრებული მოვალეობისადმი დირექტორის ში აგა დამოკიდებულებას გამოსატავს. აღ იშ ული გათვალისწი ებით შეიძლება ითქვას, რომ დირექტორის კეთილსი დისიერება ა უ მისი ში აგა ი დამოკიდებულება მ იგ ელოვა ია როგორც ზრუ ვის ასევე ერთულების მოვალეობის შესრულებისას. შესაბამისად, კეთილსი დისიერება წარმოადგე ს იმ ი გრედე ტს, რომელიც აუცილებელია, რათა დადგი დეს დარღვეულია თუ არა ზრუ ვის ა /და ერთულების მოვალეობა. იგი წარმოადგე ს სუბიექტური შეფასების კრიტერიუმს, ამგვარად ის ცალკე დამოუკიდებლად არსებობს არა როგორც დამოუკიდებელი მოვალეობა, არამედ როგორც ორი ძირითადი მოვალეობის ერთულების და ზრუ ვის მოვალეობის დამაზუსტებელი და გამაერთია ებელი საშუალება.

შესაძლებელია იყო კეთილსი დისიერი და ამავდროულად არღვევდე ზრუ ვის მოვალეობას, ხოლო თუ ხარ კეთილსი დისიერი ერთულების მოვალეობას ვერ დაარღვევ, ვი აიდა ერთულების მოვალეობის დარღვევის წი აპირობა არაკეთილსი დისიერებაა. თუმცა აქვე უ და ითქვას რომ არაკეთილსი დისიერი მოქმედებით ზრუ ვის მოვალეობის დარღვევაც შესაძლებელია. მაგალითად, თუკი დირექტორი არაკეთილსი დისიერად მოეკიდება საკითხს, არ შეისწავლის ყველა საჭირო და მ იშე ელოვა ი ფორმაციას და ისე მიიღებს გადაწყვეტილებას საწარმოს შერწყმის შესახებ, დაარღვევს ზრუ ვის მოვალეობას, ვი აიდა იგი არაკეთილსი დისიერი იყო კომპა იის მიმართ, არ შეისწავლა საკითხი და თავი ჩაიყე ა არაი ფორმირებულ მდგომრეობაში. არაი ფორმირებულობის საფუძველზე გადაწყვეტილების მიღება კი, როგორც ზემოთ აღი იშ ა ზრუ ვის მოვალეობის დარღვევას წარმოადგე ს.

5. გა სხვაეება ერთულებისა და ზრუ ვის მოვალეობას შორის

ერთულებისა და ზრუ ვის მოვალეობები წარმოადგე ე იმ ფუ დამე ტურ მოვალეობებს, რომლებიც დირექტორებს გააჩ იათ საწარმოს მიმართ. მათი დარღვევა იწვევს პასუხისმგებლობას, თუმცა პრაქტიკული მ იშე ელობა აქვს დადგი დეს, თუ რომელი მოვალეობა იქ ა დარღვეული. დელავერის შტატში სასამართლო აუცილებლად მიჯ ავს ამ მოვალეობებს ერთმა ეთისგა და გადაწყვეტილებაში უთითებს, თუ რომელი მათგა ი დაარღვია დირექტორმა, ვი აიდა სხვადასხვა კრიტერიუმით ხდება იმის შეფასება თუ რომელი ვალდებულების დარღვევას ქო და ადგილი. შესაბამისად, თუკი მათ შორის გა სხვაეება მკაფიოდ არ არის დადგი ილი, სწორი გადაწყვეტილების მიღება მარტივად რომ ითქვას გართულდება.

მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კა ო ი ათლად არ მიჯ ავს ზრუ ვის, ერთულებისა და კეთილსი დისიერების მოვალეობებს. შეიძლება ითქვას, რომ ამ მიჯ ის გავლება სასამართლო პრაქტიკის საქმეა, თუმცა სამწუხაროდ ქართულ სასამართლო გადაწყვეტილებებში მსგავსი სახის გამიჯვ ას ვერ შეხვდებით. აღ იშ ულის

გათვალისწინებით მიზა შეწო ილია გა იმარტოს რა გა სხვაგვება არსებობს მათ შორის და რა წი აპრობების მიხედვით ხდება დადგე ა, თუ რომელი მათგა ის დარღვევასთა გვაქვს საქმე.

ად იშ ულ გა სხვაგვებაზე თუ მსგავსებაზე მსჯელობას არ აქვს მხოლოდ თეორიული მ იშე ელობა, არამედ იგი პრაქტიკისათვის არის მეტად საი ტერესო.

5.1. ფიდუციურ მოვალეობათა გა მარტებისათვის

დირექტორთა იმ მრავალრიცხოვა ი ვალდებულებების გადმოსაცემად, რაც მათ კომპა იის მიმართ გააჩ იათ, საქართველოში ხშირად იყე ებე ფორმულირებას: “ფიდუციური მოვალეობა ი” და მასში მოიაზრებე ყველა ვალდებულებას რაც კი დირექტორატს შეიძლება ჰქო დეს.

ი გლისელი იურისტი როდესაც საუბრობს ფიდუციურ ვალდებულებებზე, არ მოიაზრებს დირექტორთა ყველა იმ ვალდებულებას, რაც მათ გააჩ იათ კომპა იის მიმართ. შესაბამისად, მიზა შეწო ილია ტერმი თა ზუსტი გამოყე ება შემდგომი გაუგებრობის თავიდა აცილების მიზ ით. კომპარატივისტული კვლევების უმთავრეს მიზა ს წარმოადგე ს მკითხველისათვის უცხო ქვეყნის კანონმდებლობის გაც ობა და შედარება ეროვ ულ კა ო მდებლობასთა . ასეთი კვლევების მიზა ია გაუადვილოს პროფესიული ურთიერთობა იურისტებს სხვადსხვა სამართლებრივი რეჟიმის მქო ე ქვეყ ებთა , მიაწოდოს ი ფორმაცია ეროვ ულ დო ეზე და ამ გზით ხელი შეუწყოს სამართლის ამა თუ იმ დარგის გა ვითარებას.

თა ამედროვე გლობალიზაციის პირობებში გა საკუთრებული მ იშე ელობა ე იჭება საერთაშორისოდ დამკვიდრებული ტერმი ების ში აარსის გააზრებას და გამოყე ებას. სწორედ ასეთ ტერმი ს წარმოადგე ს დირექტორთა “ფიდუციური მოვალეობა ი” (*Fiduciary Duties*).

ბრიტა ულ იურიდიულ ლიტერატურაში კა ო ით გა მტკიცებული ძირითადი ვალდებულება ი და ფიდუციური ვალდებულება ი ერთმა ეთისაგა გა სხვაგვება და შესაბამისად, შედეგებსაც გა სხვაგვებულს იწვევს, ვი აიდა “ფიდუციარის” მიერ ებისმიერი სახის ვალდებულების დარღვევა არ იშ ავს ფიდუციური ვალდებულების დარღვევას.⁶⁴⁵

როგორც ლორდმა გოლდსმიტმა თავის სიტყვაში ად იშ ა: საკა ო მდებლო ფორმულირება “ძირითადი ვალდებულება ი” არ გულისხმობს, რომ დირექტორატის ვალდებულებათა ჩამო ათვალი ამომწურავი და ყოვლისმომცველია. მას დასახელებულ ძირითად ვალდებულებათა გარდა უამრავი ვალდებულება ი გააჩ იათ კომპა იის მიმართ და მხოლოდ ის ფაქტი, რომ კა ო ი ძირითად ვალდებულებებს აწესებს, დირექტორს არ აძლევს საშუალებას გაექცეს სხვა სახის ვალდებულებებს, რაც მათ გააჩ იათ.⁶⁴⁶ მისივე გა მარტებით, ძირითად

⁶⁴⁵ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 223.*

⁶⁴⁶ *Lord Goldsmith, Lords Grand Committee, 6 February 2006, ტექსტი ხელმისაწვდომია :*

ვალდებულებათა საკაო მდებლო რეგულირების მიზანს და ღირებულებათა საკაო ი ფორმაციის და ცოდნის მიწოდება წარმოადგენს და იგი მიზანად არ ისახვის მხოლოდ პასუხისმგებლობის დაკისრებას მათთვის.⁶⁴⁷

Bristol and West Building Society v. Mothew საქმის გახილვისას მოსამართლემ გა მარტა რომ “ფიდუციარი, ა უ მი დობილი პირი, არის პირი რომელმაც იკისრა ვალდებულება იმოქმედოს მესამე პირის სასარგებლოდ ა მისი სახელით იმგვარად, რომ მათ შორის წარმოიშვა დობითი ურთიერთობა. მი დობილი პირის გა მასხვავებელ ვალდებულებას წარმოადგენს ერთგულების ვალდებულება. მა უ და გამოიჩინოს მიზანი მიმართული ერთგულება მიმ დობის მიმართ. ხოლო ამ ძირითად ვალდებულებას გააჩნია რამდენიმე ასპექტი: მი დობილი პირი უ და იმოქმედებდეს კეთილსი დისიერად, არ უ და მიიღოს სარგებელი დობის გამო, არ უ და ჩაიყუდოს თავი ისეთ მდგომარეობაში, სადაც შესაძლოა მისი ვალდებულებისა და პირადი ი ტერესების კო ფლიქტი, არ უ და იმოქმედოს საკუთარი ა მესამე პირის სასარგებლოდ, მიმ დობი პირისაგა სათა ადო ი ფორმირებულობის საფუძველზე გაცემული თა ხმობის გარეშე.

ზემოაღ იშ ული ჩამო ათვალი სრულყოფილი არ არის, მაგრამ საკმარისია იმისათვის, რომ გა ისაზღვროს ფიდუციური მოვალეობის ბუნება”.⁶⁴⁸ ად იშ ულდა გამომდი არე შესაძლოა დასკვნის გაკეთება, რომ ფიდუციური მოვალეობა ერთგულების და კეთილსი დისიერების მოვალეობებს გულისხმობს.⁶⁴⁹

Extrasure Travel insurance Ltd v. Scattergood საქმის გახილვისას, მოსამართლემ ჯო ათა ქროუმ (*Jonathan Crow*) ად იშ ა, რომ “ფიდუციური მოვალეობა დაკავშირებულია კეთილსი დისიერებისა და ერთგულების ვალდებულების კო ცეპტთა, და არა კომპეტე ტურობასთა. ათელი გა სხვაება არსებობს ფიდუციურ ვალდებულებასა და სხვა ვალდებულებებს შორის, რომელიც ფიდუციურ ურთიერთობაში მყოფ პირს შეიძლება ჰქონდეს. ამ პოზიციაში მყოფ პირს შესაძლოა წარმოეშვას დელიქტური ა სახელშეკრულებო ვალდებულება ი და ეს სულაც არ იშ ავს იმას, რომ ისი ი ფიდუციურ ვალდებულებებს წარმოადგენს. ად იშ ულის გათვალისწინებით, სასამართლოს მიაჩნია, რომ ღრმა არაკომპეტე ტურობა შესაძლოა გახდეს მოთხოვნის საფუძველი და გა ხილულ იქ ეს როგორც ზრუნვის მოვალეობის ა სახელშეკრულებო ვალდებულების დარღვევა, მაგრამ არა როგორც ფიდუციური ვალდებულების დარღვევა. შესაბამისად, თუკი გა ვითვალისწინებთ ყველა გარემოებას და ვი ახავთ, რომ ღირებულებებს გულწრფელად სწამდა, რომ საწარმოს საუკეთესო ი ტერესების შესაბამისად მოქმედებდა და მხოლოდ იმიტომ, რომ როგორც გა ხილვისას გამოჩნდა, მისი ეს რწმენა არაგო ივრული იყო, ა თუკი

<http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200506/ldhansrd/vo060206/index/60206-x.htm>,
(ბოლოს გამოხმობილია: 06.06.2014)

⁶⁴⁷ *Lord Goldsmith, Lords Grand Committee*, 6 February 2006, ტექსტი ხელმისაწვდომია :
<http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200506/ldhansrd/vo060206/index/60206-x.htm>,
(ბოლოს გამოხმობილია: 06.06.2014)

⁶⁴⁸ *Bristol and West Building Society v. Mothew 1996 Ch 1, 18A* ხელმისაწვდომია:
<http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/1996/533.html> (ბოლოს გამოხმობილია: 06.06.2014)

⁶⁴⁹ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies*, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 224.

მისმა ქმედებამ ზია ი მიაყუ ა კომპა იას, არ მიუთითებს ფიდუციური ვალდებულების დარღვევაზე.”⁶⁵⁰

ზემოთმოყვ ა ილი გა სხვაგვების არსებობა ფიდუციურ და ძირითად ვალდებულებებს შორის არ უ და იქ ეს ისე გაგებული, რომ მათ შორის ურთერთკავშირი არ არსებობს, თუ გავითვალისწი ებთ იმ ფაქტსაც, რომ დირექტორთა მხრიდა შესაძლოა ადგილი ჰქო დეს ერთზე მეტი ვალდებულების დარღვევას, ათელი გახდება მათი გა სხვაგვებულობის მაგრამ იმავდროულად, თა აარსებობის მ იშე ელობა და შესაძლებლობა.⁶⁵¹

ზემოაღშ ულის გათვალისწი ებით, ი გლისის კა ო მდებლობის თა ახმად, დირექტორს კომპა იის მიმართ გააჩ ია ფიდუციური ვალდებულება ი და ვალდებულება გამოიჩი ოს გო ივრული ზრუ ვა, ფლობდეს საჭირო უ არებს (*Duty of care and skill*).⁶⁵²

შესაბამისად, ფიდუციური მოვალეობა მოიცავს ერთგულების და მასთა მჭიდროდ დაკავშირებულ კეთილსი დისიერების მოვალეობას, მაგრამ არა ზრუ ვის მოვალეობას. სასურველია, რომ საქმის გა ხილვისას სასამართლომ ათლად გამიჯ ოს ფიდუციური ვალდებულება დარღვეული თუ ზრუ ვის ვალდებულება, ვი აიდა როგორც წესი, მათი დარღვევის გამო სხვადასხვა შედეგები დგება. მაგალითად, შესაძლებელია წესდებით გათვალისწი ებულ იქ ეს ზრუ ვის ვალდებულების დარღვევის გამო დირექტორის პასუხისმგებლობისაგა გათავისუფლების შესაძლებლობა მაში , როდესაც ფიდუციურ ვალდებულებათა (ერთგულების და კეთილსი დისიერების ვალდებულება) დარღვევის შემთხვევაში დირექტორის პასუხისმგებლობის გამორიცხვის შესაძლებლობას არ იც ობს აშშ-ის, ი გლისის, გერმა იისა და საქართველოს კა ო მდებლობა.

5.2. გა სხვაგვების პრაქტიკული მ იშე ელობა

ზრუ ვისა და ერთგულების მოვალეობას შორის გა სხვაგვების არსებობას, ფესვები ი გლისურ პრეცე დე ტულ სამართალში აქვს.⁶⁵³ თუმცა უ და აღი იშ ოს, რომ ი გლისურ კა ო მდებლობაში იშვიათად შეხვდებით მითითებას ერთგულების მოვალეობაზე და ტერმი ის

⁶⁵⁰ *Extrasure Travel insurance Ltd v. Scattergood (2003) 1 BCLC 598*, http://web2.westlaw.com/find/default.wl?mt=WestlawUK09&db=4902&rs=WLW14.04&findtype=g&tc=1&rp=%2ffind%2fdefault.wl&spa=intmpg000&ordoc=2002734656&serialnum=2002734656&vr=2.0&fn=_top&sv=Split&tf=-1&pb=23608274&utid=2 (ბოლოს გამოხმობილია:06.06.2014)

⁶⁵¹ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies*, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 224.

⁶⁵² იქვე.228.

⁶⁵³ *Drygala, Tim*, *Directors Liability in the Member States of the European Union*, in: *Lutter, Marcus (Edit) Legal Capital in Europ*, 2006.p.232-248, მითითებულია: *Bachner, Creditor Protection in Private Companies, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, 147. მიხედვით.

“ერთგულების მოვალეობა” გამოყენებას. ი გლისელი იურისტების ძირითადი მსჯელობის საგანს წარმოადგენს გასხვავების არსებობა ფიდუციურ მოვალეობას და იმ მოვალეობას შორის, რომელსაც ისი ი “ზრუნვისა და უარების” (*Duty of care and skill*) მოვალეობას უწოდებენ.⁶⁵⁴ კომპანია იათა შესახებ აქტშიც არ არსებობს კო კრეტული მითითება ერთგულების მოვალეობასთან დაკავშირებით.⁶⁵⁵

კომპანია იათა შესახებ აქტში აღ იშ ულია, რომ დირექტორს გააჩნ ა საწარმოზე გო ივრული ზრუნვისა და უარების ფლობის მოვალეობა, შესაბამისად პრაქტიკული შეკითხვა რაც შეიძლება არსებობდეს, შემდგომში მდგომარეობს: კომპარატივისტულ ლიტერატურაში გამოყენებული გულმოდგი ების მოვალეობა (*duty of diligence*)⁶⁵⁶ მოიცავს თუ არა იგივე საზღვრებს, რასაც ი გლისურ ლიტერატურაში გამოყენებული ზრუნვის მოვალეობა (*duty of care*). პროფესორი კლაუს ჰოფტი, აღ იშ ავს რომ გულმოდგი ების მოვალეობა წარმოადგენს ზოგად ფორმულას უფრო სპეციფიკური ვალდებულებებისათვის, რომლებიც დაკო კრეტულ იქ ა სასამართლო პრაქტიკისა და იურიდიული ლიტერატურის მიერ.⁶⁵⁷ (“*The duty of diligence is just a general formula for more specific duties which have been concretized by case law and legal literature. One of these is the duty to act within the limits of the law*”)

აშშ-ში ტერმი ი “ფიდუციური მოვალეობა” დირექტორთა ვალდებულებას გამოხატავს და ძირითადად მოიცავს ზრუნვისა და ერთგულების ვალდებულებას, ასევე კეთილსი დისიერების ვალდებულებას, თუკი მას ცალკე ვალდებულებად გა ვიხილავთ. კომპანია იათა შესახებ აქტი⁶⁵⁸ ცალსახად აღ იშ ავს, რომ ფიდუციური ვალდებულება, კა ო ში კო კრეტულ ვალდებულებათა გარდა ასევე, არსებითად დირექტორის ებისმიერი სახის ვალდებულებას მოიცავს კომპანია იის მიმართ.⁶⁵⁹

მ იშვე ელოვა ია ყურადღება მიექცეს ტერმი ის კო ტექსტუალურ გამოყენებასაც, ვი აიდა იგი შეიძლება გამოყენებულ იქ ეს არა მარტო დირექტორთა, არამედ აქციო ერთა და ზოგ შემთხვევებში კრედიტორთა მიმართაც, რადგა აც მათაც გააჩნ იათ ფიდუციური ვალდებულება ი საწარმოს მიმართ.

გერმა იის შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების შესახებ კა ო ის 43-ე პარაგრაფი (*GmbHG, §43*) წარმოადგენს საკვა ძო მუხლს გერმა ულ შპს-ში დირექტორთა პასუხისმგებლობასთან დაკავშირებით. რადგა აც საკვა ძო მუხლს წარმოადგენს მის გა მარტებასა და ი ტერპრეტაციას მ იშვე ელოვა ი ადგილი ეთმობა გერმა ულ

⁶⁵⁴ *Bachner, Creditor Protection in Private Companies, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, 147.

⁶⁵⁵ *Bachner, Creditor Protection in Private Companies, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, 147.

⁶⁵⁶ ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში *duty of diligence* გადათარგმ ილია როგორც გულმოდგი ე ხელმძღვა ელის მოვალეობა, იგი ასევე გამოიყენება როგორც ზრუნვის მოვალეობის (*duty of care*) სი ო იმი.იხ. ჭა ტურია, კორპორაციული მართვა და ხელმძღვა ელთა პასუხისმგებლობა საკორპორაციო სამართალში, გამომცემლობა “სამართალი,” თბ., 2006, 199.

⁶⁵⁷ *Bachner, Creditor Protection in Private Companies, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, 148.

⁶⁵⁸ *Companies Act, sec.178 (2)*

⁶⁵⁹ *Bachner, Creditor Protection in Private Companies, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, 150.

იურიდიულ ლიტერატურაში, თუმცა სამართლია ობა მოითხოვს ალი იშ ოს, რომ ი გლისეელი იურისტისათვის, რბილად რომ ვთქვათ, ად იშ ული მუხლი ბუ დოვა ია.⁶⁶⁰

გერმა ული სტა დარტის თა ახმად, სავსებით ჩვეულებრივ მოვლე ას წარმოადგე ს ის ფაქტი, რომ საკა ო მდებლო რეგულაციამ თავისი კო ტურები მეც იერთა აშრომებში გამოთქმული მოსაზრებების შესაბამისად შეიძი ოს.⁶⁶¹ გერმა ელი იურისტისათვის ათელია, რომ *GmbHG, &43* ადგე ს ძირითად წესებს და კო კრეტულად არ აყალიბებს ორმებს დირექტორთა ვალდებულების შესახებ. მაგალითად, ად იშ ული პარაგრაფის მეორე აწილი ძალზე ზოგადია, რომლის თა ახმადაც: “დირექტორები, საწარმოს მიმართ დარღვეული ვალდებულების გამო პასუხს აგებენ სოლიდარულად, ცალ-ცალკე და ერთობლივად.”⁶⁶² შესაბამისად, როგორც ჩა ს 43(2) პარაგრაფი დირექტორთა ვალდებულებებზე საუბრობს ყოველგვარი კო კრეტისაციის გარეშე, (აქ დაკო კრეტებული არ არის თუ რა ვალდებულებებზეა საუბარი) მაგრამ ად იშ ული ორმიდა ათლად გამომდი არეობს, რომ არსებობს მთელი რიგი ვალდებულებებისა, რომლებიც დირექტორებს გააჩ იათ და რომელთა დარღვევაც მათ პასუხისმგებლობას გამოიწვევს.⁶⁶³

ად იშ ულიდა გამომდი არე უ და ითქვას, რომ შპს-ს შესახებ გერმა ული კა ო ი არც ადგე ს და არც გამორიცხავს ერთგულებისა და სხვა ფიდუციურ ვალდებულებებს.⁶⁶⁴ დღესდღეობით არც შპს-ს შესახებ კა ო ი *GmbHG*, და არც სს-ის შესახებ კა ო ი (*Aktiengesetz (AktG)*) არ საუბრობს ერთგულების მოვალეობაზე (*Treupflicht./ - Duty of loyalty*) და ად იშ ული კო ცეფტი კომპარატივისტული დოგმატური აშრომების ი ოვაციას წარმოადგე ს.⁶⁶⁵

შპს-ს შესახებ 43-ე პარაგრაფი საკმაოდ მოქ ილია და კომფორტულ გარემოს ქმ ის სასამართლოსათვის მისი გა მარტების თვალსაზრისით.⁶⁶⁶

გერმა იის ფედერალური სასამართლოს მიერ გა ხილულ ერთ-ერთ საქმეში, მოპასუხე დირექტორმა შეიტყო ახალი ტექ ოლოგიის შესახებ, რომლის კომპა იის პროდუქტის გაუმჯობესებისათვის გამოყ ება იყო შესაძლებელი. მაგრამ აცვლად იმისა, რომ გამოყ ები ა ახალი ტექ ოლოგია კომპა იის ი ტერესებისათვის, იგი გადადგა დირექტორის პოზიციიდა , ხოლო ცოტა ხა ში თვითო შექმ ა ყოფილი კომპა იის კო კურე ტული ბიზ ესი. ფედერალურმა სასამართლომ თავდაპირველად გა მარტა, რომ დირექტორს გააჩ ია ვალდებულება არ იყოს

⁶⁶⁰ *Bachner*, *Creditor Protection in Private Companies, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, 153.

⁶⁶¹ *Bachner*, *Creditor Protection in Private Companies, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, 153-154.

⁶⁶² Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG)&43 (2) ხელმისაწვდომია: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gmbhg/gesamt.pdf> (ბოლოს გამოხმობილია: 17:05.2014)

⁶⁶³ *Bachner*, *Creditor Protection in Private Companies, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, 154.

⁶⁶⁴ *Bachner*, *Creditor Protection in Private Companies, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, 155.

⁶⁶⁵ *Bachner*, *Creditor Protection in Private Companies, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, 155.

⁶⁶⁶ *Bachner*, *Creditor Protection in Private Companies, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, 155.

კო კურე ციაში საკუთარ კომპა იასთა , თუმცა აღ იშ ული მუხლი ეხება დირექტორის პოზიციაზე მყოფ პირს და მისი გავრცელება, საქმის გარემოებების გათვალისწინებით, მოპასუხე დირექტორის მიმართ ვერ მოხერხდა, ვი აიდა კომპა იასთა კო კურე ციას ადგილი ჰქო და დირექტორის პოზიციიდა წასვლის შემდეგ, აღ იშ ული ორმა კი დირექტორს უკრძალავს კომპა იასთა კო კურე ციას. ამის აცვლად, მოსამართლემ უფრო ზოგად და მ იშე ელოვა ვალდებულებაზე გააკეთა ხაზგასმა და გა მარტა, რომ დირექტორი ვალდებულია დაიცვას კომპა იის ი ტერესები და პირად ი ტერესებზე უფრო მაღლა დააყე ოს ისი ი. შესაბამისად, ფედერალურმა სასმართლომ დაადგი ა, რომ მოცემულ შემთხვევაში დირექტორი ჯერ კიდევ არ იყო წასული სამსახურიდა , იგი ასრულებდა თავის მოვალეობას, როდესაც ახალი ტექ ოლოგიების შესახებ შეიტყო, ამიტომ მა დაარღვია საწარმოს მიმართ ერთგულების მოვალეობა, როდესაც სათა აღო გულმოდგი ება არ გამოიხი ა და საწარმოსათვის ახალი ტექ ოლოგიის შექე ა არ უზრუ ველყო. აღ იშ ულ გადაწყვეტილებაში სასამართლოს მიერ დირექტორის სათა აღო გულმოდგი ების (*Gebotene Sorgfalt / Due Diligence*) მოვალეობა ოთხჯერ არის ახსე ები, ხოლო ერთგულების მოვალეობა (*Treupflicht, / Duty of loyalty*) მხოლოდ ერთხელ გამოიყე ება, ისიც გულმოდგი ების მოვალეობასთა კომბი აციაში. *Sorgfalt-und Treupflicht / Duty of diligence and loyalty*. გადაწყვეტილების საკა ო მდებლო საფუძვლად სასამართლო უთითებს შპს-ს შესახებ კა ო ის 43-ე პარაგრაფის პირველ აწილზე, რომელიც ძალია ზოგადია და ადგე ს დირექტორის მოვალეობას მართოს კომპა ია მოწესრიგებული ბიზ ესმე ის გულმოდგი ებით.⁶⁶⁷ აღ იშ ულიდა გამომდი არე შეიძლება ითქვას, რომ ერთგულების მოვალეობა კო ცეპტუალიზირებულია როგორც უფრო ფართო გულმოდგი ების მოვალეობის ერთ-ერთო ასპექტი.⁶⁶⁸

მეწარმეთა შესახებ კა ო ის ტექსტში მხოლოდ ერთხელ არის “გულმოდგი ება” გამოიყე ებული სს-ის დირექტორთა მოვალეობასთა კავშირში. კერძოდ, 56.4 მხულის პირველი წი ადადების თა ახმად, დირექტორებმა კეთილსი დისიერად და გულმოდგი ედ უ და შეასრულო დაკისრებული ამოცა ები. სსკ-ის 316-ე მუხლის მეორე აწილის თა ხმად თავისი ში აარსისა და ხასიათის გათვალისწინებით ვალდებულება შეიძლება ყოველ მხარეს აკისრებდეს მეორე მხარის უფლებებისა და ქო ებისადმი გა საკუთრებულ გულისხმიერებას.

ზემოაღ იშ ულ ორმებზე დაყრდ ობით შესაძლებელია თუ არა დასკვ ის გაკეთება, რომ ქართული კა ო მდებლობაც იც ობს გულმოდგი ების მოვალეობას სწორედ ისეთ სტა დარტს, როგორც ეს გერმა ული კა ო მდებლობით არის დადგე ილი? რას მოიცავს ქართული კა ო მდებლობით დადგე ილი გულმოდგი ების მოვალეობა არის ის ისეთივე ფართო და ზოგადი ც ება როგორც პროფესორი ჰოპტი აღ იშ ავს და აქაც წარმოადგე ს ზოგად ფორმულას უფრო სპეციფიკური ვალდებულებებისათვის, რომლებიც დაკო კრეტიბულ უ და იქ ეს სასამართლო პრაქტიკისა და იურიდიული ლიტერატურის მიერ? დასახლებული ომრების ა ალიზის საფუძველზე ა ალოგიური დასკვ ის გაკეთება შესაძლებელია. თუმცა კიდევ ერთხელ იგრძ ობა

⁶⁶⁷ *GmbHG &43 (1)*

⁶⁶⁸ *Bachner, Creditor Protection in Private Companies, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, 156.*

მეწარმეთა შესახებ კაოის არასისტემურობა და არათა მიმდევრულობა, ვი აიდა კაოის მე-9 მუხლი არ იყე ებს დირექტორათა მოვალეობების მიმართ სიტყვას “გულმოდგი ება”, აქ აქცეტი გაკეთებულია კეთილსი დისიერებაზე.

სადავოა არის კეთილსი დისიერების ვალდებულება ერთგულების მოვალეობის შემადგე ელი აწილი, თუ იგი ცალკე მოვალეობას წარმოადგე ს. ზრუ ვის მოვალეობის დამოუკიდებლად არსებობა უდავოა და ეჭვს არ იწვევს. აღ იშ ულის გათვალისწი ებით კაოის მიერ არჩეული უ და იქ ეს გა ვითარების რა გზას დაადგება, აირჩევს გერმა ულ მოდელს სადაც გულმოდგი ების მოვალეობა მოიცავს არებითად ყველა მოვალეობას და ამ მოვალეობის გა მარტების საფუძველზე უ და მოხდეს დრექტორის მოვალეობათა დაკო კრეტება თუ აირჩევს მოდელს, რომლის თა ახმადაც ზრუ ვისა, ერთგულებისა და კეთილსი დისიერების მოვალეობის ზოგადი დეფი იცია მოცემულია კაო ში. ისი ი გა სხვაგებულია ერთმა ეთისგა და შესაბამისად, მათი დარღვევაც გა სხვაგებულ შედეგებს იწვევს. იმის გათვალისწი ებით, რომ საქართველოში სათა აღოდ არ არის გა ვითარებული სამართლის ეს დარგი და სასამართლო პარქტიკა, შემდგომი გაუგებრობების თავიდა აცილების მიზ ით, უმჯობესია საკაო მდებლო დო ეზე მოხდეს ძირითად მოვალეობათა გა საზღვრა. მითუმეტეს თუ გა ვითვალისწი ებთ რომ 2006 წლის რეფორმის შედეგად, დირექტორის მოვალეობათა საკაო მდებლო დო ეზე დეტალურ მოწესრიგებას მია იჭა პრიორიტეტი პრეცედე ტული სამართლის მიმდევარმა ქვეყა ამ, ი გლისმა.

პარადოქსულად ედერს, მაგრამ გერმა ული კაო მდებლობა დირექტორის მოვალეობასთა დაკავშირებით, უფრო მეტად ეყრდობა “დაუწერელ ორმებს”, ვიდრე ი გლისის კაო მდებლობა კომპა იათა შესახებ აქტის (*Companies Act. 2006*) მიღების შემდეგ.⁶⁶⁹

ი გლისელი იურისტი საწარმოზე გო ივრული ზრუ ვის, გულმოდგი ების და უ არების ქოის მოვალეობას აღიქვამს, როგორც ერთ ვალდებულებას დირექტორთა მთელ რიგ ვალდებულებებს შორის, რაც გა სხვაგდება ფიდუციური ვალდებულებისაგა, რადგა ისი ი არ ეყრდობია ზრუ ვისა და გულმოდგი ების სტა დარტს.⁶⁷⁰

აღ იშ ულის საპირისპიროდ, გერმა ეილი იურისტი დირექტორთა მოვალეობის ძირითად პრი ციპად გულმოდგი ების მოვალეობას აღიქვამს და მის ქვეშ აერთია ებს ყველა სხვა მოვალეობას, რაც დირექტორს გააჩ ია, მათ შორის ერთგულების მოვალეობასაც.⁶⁷¹ თუმცა აღ იშ ული ფაქტი არ იშ ავს იმას, რომ გერმა ული კომპა იის დირექტორი ადვილად დაადწევს თავს პასუხისმგებლობას. თუკი ვალდებულების დარღვევამ კომპა იას ზია ი მიაყე ა ითვლება, რომ დირექტორი არ მოქმედებდა სათა აღო გულმოდგი ების ფარგლებში, ხოლო საპირისპიროს დადასტურების ვალდებულება დირექტორს აკისრია.⁶⁷²

დირექტორს შეუძლია თავიდა აირიდოს პასუხისმგებლობა, თუკი მის მიერ გადაწყვეტილება მიღებულ იქ ა დამოუკიდებელი პროფესიო აღური

⁶⁶⁹ *Bachner*, *Creditor Protection in Private Companies, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, 156.

⁶⁷⁰ *Bachner*, *Creditor Protection in Private Companies, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, 157.

⁶⁷¹ *იქვე*. 157.

⁶⁷² *იქვე*. 158.

რჩევის საფუძველზე, ა თუკი იგი დაეყრდოკაოის პრაქტიკაში გაბატონებულ იტერპრეტაციას.⁶⁷³

ვალდებულებისაგა გათვისუფლების აღ იშ ული საფუძველები გამოიყება ერთგულების მოვალეობის დარღვევის მიმართ, ისევე როგორც მისი გამოიყება შეიძლება მოხდეს სხვა ვალდებულებათა დარღვევისას.⁶⁷⁴

ხემოაღ იშ ულიდა გამომდი არე, ათელი ხდება, რატომ უწოდებს, ზოგადად გერმა ული იურიდიული პრაქტიკა დირექტორთა მხრიდა ვალდებულების დარღვევას გულმოდგი ების მოვალეობის დარღვევას, მაში, როდესაც ი გლისში მას ფიდუციური მოვალეობის დარღვევას უწოდებენ.⁶⁷⁵ (*Breach of Fiduciary Duty*)

V. სამეწარმეო გადაწყვეტილების თავისუფლება The Business Judgment Rule

Business Judgment Rule არ უზრუნველყოფს დირექტორის გადაწყვეტილების უპირობო დაცვას გასაჩივრებისაგა

Business Judgment Rule does not irrevocably shield decisions of corporate directors from challenge⁶⁷⁶

⁶⁷³ იქვე.

⁶⁷⁴ იქვე.

⁶⁷⁵ იქვე.

⁶⁷⁶ *Gimbel v. Signal Cos*, 316 A.2d 619 (Del. 1974) ხელმისაწვდომია: <https://casetext.com/case/gimbel-v-signal-companies-inc-2#.U6g3z42SxAs> (ბოლოს გამოსმობილია:23.06.2014) იხ. ასევე. *Wolcott, Jr, Boswell*, Delaware Code Anotated, Michie, Delaware, 2011,P.857 იხ.ასევე. *Delaware Corporation law Annotated*, 2013-2014 Ed,As amended up

“The Business Judgment Rule – არის დირექტორების მმართველობითი ფუნქციის პერფორმანსის აღიარება, დელავერის საკორპორაციო სამართლის 141 (a) მუხლის თანახმად, იგი წარმოადგენს პრეზუმციას, რომლის თანახმადაც იგულისხმება, რომ გადაწყვეტილების მიღებისას დირექტორები მოქმედებდა ი ფორმირებულობის საფუძველზე, კეთილსინდისიერად და გულწრფელი რწმენით, რომ გახორციელებული მოქმედება კომპანიის საუკეთესო ინტერესებს ემსახურებოდა. ხოლო პრეზუმციის გადალახვის ვალდებულება იმ მხარეს აქვს, ვიც დირექტორის მოქმედებას ეჭვქვეშ აყენებთ.”⁶⁷⁷

1. The Business Judgment Rule

1.1. Business Judgment Rule-ის გაზარტებისათვის

კომპარატივისტულ კვლევაში უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება ტერმინს და სწორად გამოყენებას. ასეთი კვლევისას ტერმინის თარგმანის მცდელობის შემთხვევაში სიფრთხილის გამოჩენა საჭიროა, რათა სიტყვასიტყვითი თარგმანი ის გამოარჩოს ი სტიტუტის შიგნით და შეცდომაში არ იქცეს შეყვანილი მკითხველი. ზოგ შემთხვევაში, ტერმინი თავისთავად აწერს ხერხდება და არც არის მიზანშეწონილი. ასეთ დროს უმჯობესია ტერმინი დარჩეს იმავე ენაზე და მხოლოდ გაიხარტოს მისი შიგნით. დავის საგანს არ წარმოადგენს ის, რომ ამოსავალ წერტილად მიჩნეულ უნდა იქცეს შიგნით, მიზანი, და არა სიტყვასიტყვითი თარგმანი.

Business Judgment Rule-გარკვეულწილად წარმოადგენს დამაბალანსებელ მექანიზმს, რომლის თანახმადაც დირექტორებს მიენიჭებული აქვთ მნიშვნელობა ი და არსებითი დისკრეციის უფლება გადაწყვეტილებათა მიღების პროცესში, მაგრამ ამავდროულად არ არის უფლებამოსილი ი საკუთარი პირადი ინტერესები დააყენოს აქციონერთა და კომპანიის ინტერესებზე ზემოთ.⁶⁷⁸ აღნიშნული ბაღალი გამოიხატება უამრავ წესდებებში, რომელიც დირექტორის მიერ დაკმაყოფილებულ უნდა იქცეს, რომ მოხვდეს ბიზნეს ჯაჯმეტრულის დაცვის ქვეშ.⁶⁷⁹

აღნიშნულის გათვალისწინებით, ვერ დავეთა ხმებით *Business Judgment Rule*-ის თარგმანს როგორც სამეწარმეო გაზარტის წესი⁶⁸⁰ და ამგვარად ამ ტერმინის დამკვიდრების მცდელობას ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში, ვი აიდა აღნიშნული თარგმანი უფრო სიტყვა-სიტყვითია ვიდრე შიგნით აარსობრივი და ამ ინსტიტუტის და იმ უფლებისა და შიგნით გამოიხატველი, რაც თავისთავად ცხადია, მკითხველს, შეცდომაში შეიყვანოს და მცდარ შეხედულებას ჩამოუყალიბებს ამერიკული სამართლის ამ მართლაც შესაბამის ავ

to and including the 2013 Regular Session of the One Hundred Forty-Seventh General Assembly, Lexis, Nexis, Delaware, 2013, 54.

⁶⁷⁷ *Aronson vs. Lewis*, 473 A.2d 805, 811 (Del.1984)

⁶⁷⁸ *Bainbridge*, Corporate Law, 2nd Ed, Foundation Press, New York, 2009, 110.

⁶⁷⁹ *Bainbridge*, Corporate Law, 2nd Ed, Foundation Press, New York, 2009, 110.

⁶⁸⁰ იხ. *მაისურაძე*, “სამეწარმეო გაზარტის წესი” გაზარტებისათვის, 108-126, სამართლის ჟურნალი, თსუ იურიდიული ფაკულტეტი №1-2, 2010

ქმ იღებაზე.

Business Judgment Rule-ს მისი ბუ ების და ში აარსის გათვალისწინებით არ შეიძლება წესი ეწოდოს. პირიქით, აღ იშ ული ი სტიტუტი სწორედაც ამტკიცებს, რომ არ არსებობს სამეწარმეო გადაწყვეტილების მიღების უ იფიცირებული წესები. ბი ზესის გა ვითარებისა და მრავალფეროვ ების გათვალისწინებით ეს შეუძლებელია. სწორედ ამიტომ *Business Judgment Rule*- მოდელირებულია იმისათვის, რათა დაიცვას ისეთი დირექტორები, რომლებიც წესებს არ ექვემდებარებიან, იღებენ სარისკო გადაწყვეტილებებს. როგორც ზემოთ აღი იშ ა, დირექტორი ხშირ შემთხვევაში “იძულებულია” მიიღოს სარისკო გადაწყვეტილება. ასეთ დირექტორს კი დაცვა სჭირდება და იმსახურებს კიდევ ამას. მთავარია რისკის აღებისას არ არღვევდეს იმ ფუ დამეტურ ვალდებულებებს, რაც საწარმოს მიმართ გააჩ ია.

Business Judgment Rule არ ადგენს მოქმედების სტა დარტს, წესს, რომელიც დაცული უ და იქ ეს დირექტორთა მიერ, არამედ მისი გამოყენება ხდება სასამართლოს მიერ ყოველი კო კრეტული საქმიანობის შემთხვევაში, ამ საქმის სპეციფიკის გათვალისწინებით.⁶⁸¹ სწორედ ამიტომ იგი არ წარმოადგენს ქცევის წესს დირექტორებისათვის, არამედ არის ვარაუდი, პრეზუმცია, დაშვება იმისა, რომ დირექტორი მოქმედებს კეთილსინდისიერად საწარმოს საუკეთესო ი ტერესების გათვალისწინებით, ხოლო აღ იშ ული ვარაუდი მართალია მა ამ, სა ამ საწარმოს ადამიანებს არ დამტკიცდება სასამართლოს მიერ.

საკმაოდ ხშირად არასწორად გაგებული და გა მარტებული *Business Judgment Rule*- საერთოდ არ წარმოადგენს რამე სახის წესს ა წესებს. მას არ აქვს სავალდებულო ხასიათის ში აარსი, ის არ შეიცავს არსებით აკრძალვებს ა ქმედების დასაშვებობას დირექტორებისათვის, არამედ წარმოადგენს დირექტორის გადაწყვეტილებაზე სასამართლოს კო ტროლის სტა დარტს. სხვაგვარად მას შეიძლება დირექტორის გადაწყვეტილებაში სასამართლოს ჩაურევლობის სტა დარტი ეწოდოს.⁶⁸²

როგორც ათლად ჩა ს *Business Judgment Rule*- სულაც არ წარმოადგენს რაიმე სახის წესებს დირექტორებისათვის, არამედ იგი გამოიყენება სასამართლოს, მოსამართლის მიერ კო კრეტული გადაწყვეტილების შესაფასებლად, რაც კიდევ ერთხელ მიუთითებს იმ გარემოებაზე, რომ ამ ი სტიტუტის მ იშ ელობის სიტყვასიტყვითი თარგმანი ი მიზან შეწო ილი არ არის.

Business Judgment Rule-ოპერირებს როგორც სასამართლო ეკო ომიის წესი, როგორც პრეზუმცია, და როგორც “უსაფრთხო ავსადგომი” (*Safe Harbor*), თუმცა იგი არ წარმოადგენს ქცევის წესს, რომელ ფუ ქციასაც ზრუ ვის მოვალეობა ასრულებს.⁶⁸³ სწორედ ამიტომ, იგი კა ო მდებლის მიერ დირექტორისათვის მი იჭებული დისკრეციული უფლებამოსილების ფარგლებში სამეწარმეო გადაწყვეტილების თავისუფლება უფროა, ვიდრე რაიმე სახის წესი და სწორედ ეს თავისუფლებაა ამ ი სტიტუტის

⁶⁸¹ *Kenyon-Slade*, *Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice*, oxford university press, New York, 2004, P.224

⁶⁸² *Branson*, *The rule that is not a rule- The Business Judgement Rule*, ხელმისაწვდომია : <http://heionline.org>. (ბოლოს გამოხმობილია: 05.05.2014)

⁶⁸³ *Branson*, *Corporate Governance*, The Michie Company-Law Publishers, Virginia, 1993, 334. (The Business Judgement Rule operates as a rule of judicial economy, as a presumption, or as a safe harbor, The Business Judgement Rule, however, is not a rule of conduct, which remains the duty of care)

უმთავრესი ღირსება.

1.2. The Business Judgment Rule-ის მ იშე ელობა

The Business Judgment Rule- არ მიეკუთვნება სამართლის ორმათა იმ კატეგორიას რომლის მოქმედების სფერო, გამოყენების ფარგლები ცალსახად დადგე ილი და აღიარებულია იურიდიულ ლიტერატურაში თუ პრაქტიკაში. ეს ი სტიტუტი დიდი დისკუსიის საგანია, ვი აიდა გარკვეულწილად შეიძლება ითქვას, რომ ბუ დოვა ია მისი გამოყენების სფერო და ში აარსი. ერთი შეხედვით მარტივი, საკაორპორაციო სამართლის სფეროში მომუშავე იურისტისათვის ც ობილი ამ ი სტიტუტის სასამართლოს მიერ გამოყენება, არც თუ ისე ათლად არის დარეგულირებული. მაგალითად, ამერიკის, კერძოდ დელავერის შტატის პრეცედენტულ სამართალში არის საქმეები, სადაც სასამართლოს მიერ არსებიათად სხვადასხვაგვარი გა მარტება მიეცა ამ ი სტიტუტს და შესაბამისდ, შედეგებიც გა სხვაგვებული დადგა.⁶⁸⁴

The Business Judgment Rule-ის ტრადიციულ “გამართლებას” წარმოადგენს მითითება, რომ სასამართლოები არ წარმოადგენენ ბიზნეს ექსპერტებს, თუმცა ეს ვერაფერი არგუმენტიცაა, ვი აიდა მხოლოდ ბიზნეს სამართალი არ მიეკუთვნება იმ კომპლექსურ და ბუ დოვა საქმეთა რიცხვს, რომლის გარკვევა და გადაწყვეტაც სასამართლოს უწევს. აღ იშ ული ი სტიტუტის სასარგებლოდ კიდევ ერთი არგუმენტი არის ის, რომ იგი ასრულებს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მასტიმულირებელ ფუნქციას.⁶⁸⁵ როგორც აშშ-ი უზე აესი სასამართლოს მოსამართლემ ჯეკსონმა 1953 წლის გადაწყვეტილებაში შესა იშ ავად აღ იშ ა:

“ჩვე ი გადაწყვეტილება საბოლოო იმის გამო არაა რომ ჩვე უშეცდომო ი ვართ, მაგრამ ჩვე ვართ უშეცდომო ი სწორედ იმიტომ, რომ ჩვე ი გადაწყვეტილება საბოლოოა”⁶⁸⁶ (“*We are not final because we are infallible, but we are infallible only because we are final*”)

არც დირექტორატი და არც სასამართლო არ არის უშეცდომო, მაგრამ ვი მეს აუცილებლად უ და ჰქონდეს საბოლოო სიტყვა, ვი აიდა სხვა შემთხვევაში მივიღებთ საქმის გასაჩივრების და გა ხილვის დაუსრულებელ პროცესს. აღ იშ ულიდა გამომდი არე კითხვა მარტივად უღერს: ვის უფრო შეეფერება გაეხვიოს “შეუცდომლის მა ტიაში” და ამ მიზეზით მიეკუთვნოს საბოლოო გადაწყვეტილების უფლება, დირექტორებს თუ მოსამართლეებს?⁶⁸⁷

⁶⁸⁴ იხ. *Brehm v. Eisner*, 746 A.2d 244 (Del.2000); *McMullin v. Beran*, 765 A. 2d 910 (Del.2000) მითითებულია: *Bainbridge*, Corporate Law, 2nd Ed, Foundation Press, New York, 2009, 103. მიხედვით

⁶⁸⁵ *Bainbridge*, Corporate Law, 2nd Ed, Foundation Press, New York, 2009, 104.

⁶⁸⁶ *Brown v. Allen*, 344 U.S. 443, 540 (1953) (*Jackson, J.*) *ob. Bainbridge*, Corporate Law, 2nd Ed, Foundation Press, New York, 2009, 104.

⁶⁸⁷ *Bainbridge*, Corporate Law, 2nd Ed, Foundation Press, New York, 2009, 104.

ერთი მხრივ რაციო აღურად მოაზროვ ე აქციო ერისათვის შესაძლოა მე ეჯმე ტის მხრიდა კომპა იის მართვის პროცესში დაშვებული შეცდომა უფრო მისაღებია, ვიდრე სასამართლოს მიერ საქმის შეცდომით გა ხილვა და გადაწყვეტა. მაგრამ, აღ იშ ული პოზიტიური გა წყობა დაშვებული შეცდომის მიმართ არსებობს მხლოდ მაში , თუკი დირექტორის გადაწყვეტლება მოტივირებული იყო აქციო ერთა სიმდიდრის გაზრდის საჭიროებით. რა მოტივები ამოძრავებდა დირექტორს გადაწყვეტულების მიღებისას მოქდებდა თუ არა იგი სხვა საფუძლითაც, გარდა აქციო ერთა შემოსვლის გაზრდისა, ადგილი ქო და თუ არა ი ტერესთა კო ფლიქტის შემცველ გარიგებას (*self-dealing*) და ცდილობდა თუ არა იგი აქციო ერთა მოტყუებას, უკვე ცდება გულწრფელად და კეთილსინდისიერად დაშვებული შეცდომის ფარგლებს და გა ზრახული სამართალდარღვევის (*Intentional Misconduct*) კატეგორიას გა ეკუთვ ება. ცხადია, რომ ასეთ შემთხვევაში რაციო აღურად მოაზროვ ე აქციო ერს ურჩევ ია სასამართლომ გა იხილოს საქმე.⁶⁸⁸

The Business Judgment Rule - ის მთავარი მამოძრავებელი ძალა არის იმის აღიარება, რომ არსებულ რეალობაში დირექტორი “იძულებულია” გარკვეული რისკი გასწიოს. შესაბამისად, აღ იშ ული წესი ხელს უწყობს ეფექტური კორპორაციული პოლიტიკის გა ვითარებას და იცავს დირექტორს, აძლევს საშუალებას მას თავი აარიდოს პირად პასუხიმგებლობას და ასევე დაიცვას თავი ე.წ. “მომჩივა ი” აქციო ერებისაგა .⁶⁸⁹

13. Business Judgment Rule-ის გამოყე ების გამორიცხვა

Business Judgment Rule გამოიყე ება, როდესაც დირექტორის მიერ ბიზ ეს გადაწყვეტილების მიღებას აქვს ადგილი. გადაწყვეტილება მოქმედებისაგა თავის შეკაეების შესახებ, ასევე ხვდება მისი მოქმედების სფეროში, მაგრამ იგი არ მოქმედებს, თუკი დირექტორის მიერ საერთოდ არ არის გადაწყვეტილება მიღებული. აცვლად *Business Judgment Rule*-ის გამოყე ებისა, უმოქმედობის გამო დამდგარი შედეგები, ზრუ ვის მოვალეობის მიმართ არსებული წი აპირობების შესაბამისად გა იხილება⁶⁹⁰.

⁶⁸⁸ იქვე. 105.

⁶⁸⁹ *Kenyon-Slade*, *Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice*, oxford university press, New York, 2004, 220.

⁶⁹⁰ *Bainbridge*, *Corporate Law*, 2nd Ed, Foundation Press, New York, 2009, 110.

ა. გადაწყვეტილების მიღება პირადი ი ტერესების არმქო ე და დამოუკიდებელი დირექტორების მიერ

Business Judgment Rule- ის თა ახმად ივარაუდება, რომ დირექტორს გადაწყვეტილების მიღებისას არ გააჩნია ი ტერესთა კო ფლიქტი. დირექტორი დაი ტერესებულა, თუკი გადაწყვეტილებას მასზე მატერიალური გავლე ა აქვს (ა შეიძლება ქო დეს) იმგვარად, რომ ის არ იქ ება გაზიარებული კომპა იის ა /და აქციოერთა მიერ.⁶⁹¹

მატერიალური გავლე ის ქვეშ იგულისხმება როგორც რაიმე სარგებლის მიღება, ასევე პირიქით და აკარგის გა ცდაც. დირექტორს გააჩნია პირადი დაი ტერესება თუკი იგი ყიდულობს ა პირიქით მიჰყიდის რამეს კომპა იას, ა თუკი კომპა იასთა აფორმებს კო ტრაქტს გარკვეული სახის მომსახურების გაწევის შესახებ (გარდა საკუთარი უფლებამოსილების გა ხორციელებასთა დაკავშირებით გაფორმებული მომსახურების ხელშეკრულებისა), თუმცა უ და აღი იშ ოს, რომ დირექტორი შეძლება იყოს დაი ტერესებული იმ შემთხვევაშიც, როდესაც იგი არ არის კომპა ისთა გაფორმებული კო ტრაქტის მხარე.⁶⁹²

გარდა აღ იშ ულისა, დირექტორი ასევე დამოუკიდებელი უ და იყოს, რაც გულისხმობს გადაწყვეტილების მიღებას მხოლოდ კომპა იის ი ტერესების და მიზ ების გათვალისწი ებით და არა გარე, უცხო ფაქტორების გავლე ით და ზემოქმედების შედეგად.⁶⁹³ აღ იშ ულიდა გამომდი არე, დირექტორი რომლიც არის დაი ტერესებული მხარის მიმართ გარკვეული ვალდებულების ა მისი გავლე ის ქვეშ, ვერ აკმაყოფილებს დამოუკიდებელი დირექტორისათვის საჭირო მოთხოვ ებს.⁶⁹⁴

ბ. თადლითობისა და უკა ო ობის არარსებობა (*Absence of Fraud or Illegality*)

Business Judgment Rule გამორიცხავს სასამართლოს მიერ დირექტორატის ისეთი გადაწყვეტილების გა ხილვას და შეფასებას, რომელიც თადლითურად და კა ო მდებლობის დარღვევით არის მიღებული. არსებითი მ იშე ელობისაა, ზოგადად აქვს თუ არა დირექტორატს ვალდებულება იმოქმედოს კა ო იერად. რა თქმა უ და, ბორდი არ არ არის უფლებამოსილი დაარღვიოს კა ო ი, წი ააღმდეგ შემთხვევაში ყველა სთა ადო პირის პასუხისმგებლობის საკითხი დადგება.⁶⁹⁵

⁶⁹¹ იქვე.110.

⁶⁹² იქვე.111.

⁶⁹³ *Seminaris v. Landa*, 662 A.2d 1350, 1354(Del.1995) იხ. *Bainbridge*, Corporate Law, 2nd Ed, Foundation Press, New York, 2009, 111.

⁶⁹⁴ *Bainbridge*, Corporate Law, 2nd Ed, Foundation Press, New York, 2009, 111.

⁶⁹⁵ იქვე. 112-113.

გ. ქოების გაიავება

Business Judgment Rule ვერ დაიცავს დირექტორებს, თუკი მათი მხრიდა კომპა იის ქოების გაიავებას აქვს ადგილი. აქტივის გაიავება მოითხოვს მტიკცებულებას, რომ მიღებული აზღაურება არაადექვატურია იმ სარგებელთა, რასაც კომპა ია კო კრეტული ტრა ზაქციიდა იღებს. სასამართლო უარს იტყვის აქტივის გაიავების საფუძელით საქმის გაიილვაზე, თუკი ებისმიერ გო იერ ადამია ს შეუძლია დაასკვ ას, რომ ასეთ გარიგებას კომპა იისათვის აზრი ჰქო და. სასამართლოს მიერ სავსებით მართებულად მიი ეულია, რომ აქტივის გაიავების დოქტრი ა საქმის გაიილვის ძალია მკაცრ სტა დარტს წარმოადგე ს, წარმატებული სარჩელები ად იმ ულ საკითხთა დაკავშირებით საკმაოდ იშვიათია.⁶⁹⁶

დ. რაციო აღურობა

Brehm v. Eisner საქმის გაიილვისას დელავერის სასამართლომ ად იშ ა, რომ *Business Judgment Rule* არ გამოიეე ება მაში, როდესაც სახეზეა დირექტორატის მხრიდა იმგვარი მოქმედება, რომ შეუძლებელია მისი გაიილვა როგორც რაციო აღური, ბი ზეს მიზ ებისათვის მისაღწევად გა სორციელებული ქმედებისა.⁶⁹⁷ სხვაგვარად, გადაწყვეტილება იმდე ად არაგო ივრული და არამიზა შეწო ილია, რომ არ იმსახურებს მოსვდეს *Business Judgment Rule*- ის დაცვის ქვეშ. როგორც დელავერის სასამართლომ *Galiardi v. Trifoods Int'l, Inc.* საქმის გაიილვისას ად იშ ა, დირექტორატის ზოგიერთი გადაწყვეტილება ისეთი შეუწყ არებელი, უტყვი და არაგო ივრულია, რომ *Business Judgment Rule* ვერ დაიცავს მათ სასამართლოს ჩარევისაგა .⁶⁹⁸

ე. გადაწყვეტილების მიღება ი ფორმირებულობის საფუძველზე (Process Due Care)

Business Judgment Rule- ის თა ახმად, დირექტორის პასუხისმგებლობას არ გამოიწვევს შეცდომის დაშვება, თუკი იგი სამეწარმეო გადაწყვეტილების მიღებისას გულწრფელი და პატიოსა ი იყო.⁶⁹⁹ ად იშ ული პრი ციპი ისევე ძველია როგორც თავად ეს წესი. კერძოდ, 1829 წელს, *Percy v. Millaudon* საქმის გაიილვისას მოსამართლემ ად იშ ა:

“უსამართლობა იქ ება დირექტორებს მოვთხოვოთ სრულყოფილი ცოდ ა, რადგა შეუმცარი არავი აა. ადამია ის ბუ ება შეცდომებისკე აა

⁶⁹⁶ იქვე. 114.

⁶⁹⁷ *Brehm v. Eisner*, 746 A.2d 244 (Del.2000)

⁶⁹⁸ *Galiardi v. Trifoods Int'l, Inc* 683 A.2d 1049,1051-1052 (Del.ch.1996) “There is a theoretical exception... that holds, that some decisions may be so “egregious” that liability for losses the cause may follow even in the absence of proof of conflict of interest or improper motivation. The exception, however, has resulted in no awards of money judgments..”

⁶⁹⁹ *Kenyon-Slade*, Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice, oxford university press, New York, 2004, 221.

მიდრეკილი, შესაბამისად არავი ისურვებს გასწიოს სამსახური ამგვარი მაკაცრი პირობებით.”⁷⁰⁰

იმისათვის, რომ თავიდა აირიდოს პასუხისმგებლობა და მოხვდეს *Business Judgment Rule*-ის დაცვის ქვეშ, დირექტორი ვალდებულია გადაწყვეტილების მიღებისას დაიცვას შემდეგი სტა დარტი:

1. გადაწყვეტილება მიიღოს ი ფორმირებულობის საფუძველზე;
2. გამორიცხოს ი ტერესთა კო ფლიქტი;
3. არსებობდეს გადაწყვეტილების მიღების რაციო ალური საფუძველი⁷⁰¹

დირექტორმა უ და მიიღოს ი ფორმირებული გადაწყვეტილება. როგორც აღი იშ ა, ამ გადაწყვეტილების მიღებისას იგი უფლებამოსილია დაეყრდ ოს შესაბამის რჩევებს. **გადაწყვეტილება** ი ტერესთა კო ფლიქტისგა თავისუფალი უ და იყოს, ი ტერესთა კო ფლიქტის შემცველი გარიგების (*Self-Dealing*) არსებობა დირექტორებს უსპობს *Business Judgment Rule*-ის მიერ დადგე ილი დაცვის მექა იზმის გამოყე ების შესაძლებლობას. **დირექტორს** უ და ჰქო დეს რაციო ალური საფუძველი რწმე ისათვის, რომ გადაწყვეტილება კომპა იის საუკეთესო ი ტერესებს ემსახურება. აღ იშ ული ძირითადად გულისხმობს, რომ გადაწყვეტილება აშკარად არაგო ივრული (*Manifestly Unreasonable*) არ უ და იყოს⁷⁰².

სასამართლოს მიერ არაერთხელ იქ ა დადგე ილი, რომ დირექტორატის გადაწყვეტილებას არ გააჩ ია რაციო ალური საფუძველი, თუკი მისი მოქმედება უხეშ გაუფრთხილებლობას შეიცავს.⁷⁰³

აშშ-ში დამკვიდრებული სასამართლო პრაქტიკის თა ახმად *Business Judgment Rule*-ი არის პრეხემცია, რომელიც გულისხმობს, გადაწყვეტილების მიღებისას :

- 1) დირექტორის დამოუკიდებლობას;
- 2) პირადი დაი ტერესების არ ქო ას;
- 3) კეთილსი დისიერებას;
- 4) ჯეროვა ი და სათა ადო მზრუ ველობის გამოჩე ას⁷⁰⁴.

ამასთა სულ ცოტა ორი წი აპირობა უ და არსებობდეს, რომ მოხდეს *Business Judgment Rule*-ის გამოყე ება სასამართლოს მიერ. **პირველი**, იგი გულისხმობს, რომ დირექტორმა მიიღო შეგ ებული და გააა ალიზებული

⁷⁰⁰ *Percy v. Millaudon* 68, 78 (La.1829) მითიტებულია: *Kenyon-Slade*, Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice, oxford university press, New York, 2004, 221. მიხედვით.

⁷⁰¹ *Barnes, Dworkin, Richards*, Law For Business, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014,521.

⁷⁰² *Barnes, Dworkin, Richards*, Law For Business, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014,521.

⁷⁰³ იქვე. 521.

⁷⁰⁴ *Kenyon-Slade*, Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice, oxford university press, New York, 2004, 225.

ბიზ ეს გადაწყვეტილება. (გამოიყენება მხოლოდ დირექტორის მოქმედების შესაფასებლად და მისი გამოყენება არ არის მიზანშეწონილი როდესაც დირექტორებმა უარი გადაცხადეს, საკუთარი ვალდებულების შესრულებაზე ან სახეზე არ არის გააზრებული, შეგებული გადაწყვეტილება, დირექტორმა უბრალოდ არ იმოქმედა.⁷⁰⁵

“Technically Speaking, the rule has no role where the directors have either abdicated their functions, or absent a conscious decision, failed to act⁷⁰⁶”) აქვე უდავლი იმის, რომ დირექტორის შეგებული გადაწყვეტილება, მოქმედებისაგა თავის შეკავების შესახებ-დირექტორთა მხრიდან უმოქმედობისაგა განხილვით- Business Judgment Rule –ის დაცვის ქვეშ ხვდება.⁷⁰⁷ ვი აიდა შეგებული გადაწყვეტილება, რომ კო კრეტულ საკითხზე გადაწყვეტილება არ იქნება მიღებული, ასევე გადაწყვეტილებაა.⁷⁰⁸ მეორე, Business Judgment Rule გამოიყენება მხოლოდ უფლებამოსილების ფარგლებში *intra vires* განხორციელებულ კორპორაციულ მოქმედებათა მიმართ. ასევეა დიდ ბრიტანეთშიც, დირექტორებმა არ უდა იმოქმედო კანონდარდვით ან უფლებამოსილებათა მიღმა *ultra vires*. გარდა ისეთი შემთხვევებისა, როდესაც აქციოეთა მიერ, გაცემულია ებართვა სათა აღოწესით.⁷⁰⁹

თუკი დირექტორის მიერ მიღებული ბიზ ეს გადაწყვეტილება არღვევს ხემოთ დასახელებულთა რომლიმე ვალდებულებას მაიც, იგი ვერ ისარგებლებს Business Judgment Rule-ის მიერ დადგეილი დაცვის მექანიზმებით.⁷¹⁰

ლორდთა პალატამ უარი გადაცხადა დირექტორის პასუხისმგებლობაზე იმის გამო, რომ იგი ელო სათა აღო ოფიცერს და მის მიერ წარმოდგეილი ბალა სის საფიქველზე დივიდედი გაააწილა. საბოლოოდ აღმოჩნდა, რომ ბალა სი არასწორი იყო და შესაბამისად დივიდედი უკან იდგეილია. პალატამ აღიშნა რომ:

“ბიზ ეს საქმია ობა ვერ გაგრძელდება, თუკი მე ეჯერები არ ედე პირს, რომლის პოზიციაც იმგვარია, რომ როგორც წესი, დობის საფუძველზე ხორციელდება მასთა ურთიერთობა.”

ასეთ შემთხვევებში, სწორედ Business Judgment Rule-ი წარმოადგეილი იმ სტიტუტს, რომლის გამოყენებითაც დირექტორი უსაფუძველო პასუხისმგებლობისაგა დაცულია.⁷¹¹

კომპანიათა შესახებ აქტის შესაბამისად და დიდ ბრიტანეთში

⁷⁰⁵ Kenyon-Slade, Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice, oxford university press, New York, 2004, 225.

⁷⁰⁶ Aronson v. Lewis, 473 A.2d 805, 812 (Del. 1984).

⁷⁰⁷ Kenyon-Slade, Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice, oxford university press, New York, 2004, 225.

⁷⁰⁸ Branson, The rule that is not a rule- The Business Judgement Rule, ხელმისაწვდომია : <http://heinonline.org>, (ბოლო გამოხმობილია: 05.05.2014)

⁷⁰⁹ Kenyon-Slade, Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice, oxford university press, New York, 2004, 225.

⁷¹⁰ Barnes, Dworkin, Richards, Law For Business, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 521.

⁷¹¹ Loos, (Edit) Winckler, Ripin, United States of America in: Directors’ Liability: A Worldwide Review, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006, 282.

დამკვიდრებული პრაქტიკის გათვალისწინებით, სასამართლო მხოლოდ მაშინ ჩაერევა ბიზეს გადაწყვეტილების გახილვაში, თუკი გადაწყვეტილების მიღების პროცესში დირექტორი მოქმედებდა გაუფრთხილებლად (*negligent*), ან თუკი მაგაუფრთხილებლობის გამო დაარღვია მასზე დაკისრებული მოვალეობა, იტერესთა კოფლიქტისათვის თავის არიდების ვალდებულება და მესამე პირთაგა სარგებლის მიღებაზე უარის თქმის ვალდებულება.⁷¹²

Business Judgment Rule-ის გერმაული გამრატება მ იშვ ელოვ ად არის ი სპირირებული ა გლო-ამერიკული მოდელის გავლე ით.⁷¹³ შესაბამისად ზრუ ვის ვალდებულება არ ითვლება დარღვეულად თუკი დირექტორის მიერ გადაწყვეტილების მიღებისას დაცულია გარკვეული მოთხოვ ები: 1. გადაწყვეტილება არის ბიზეს გადაწყვეტილება (გა სხვაგვებით გადაწყვეტილებისგა რომლიც დადგე ილია კა ო ის შესაბამისად, სადაც მე ჯმე ტის არჩევა ს წარმოადგე ს მხოლოდ ის, შეასრულოს კა ო ის მოთხოვ ა თუ არა.) 2. დირექტორატის თითოეული წევრის გადაწყვეტილება თავისუფალი რაიმე სახის ი ტერესისაგა . 3. გადაწყვეტილება კომპა ისათვის სასარგებლოა, 3) გადაწყვეტილება ეფუძ ება სათა ადო ი ფორმაციას. 4. გადაწყვეტილების მიღებისას დირექტორები მოქმედებდ ე კეთილსი დისიერად.⁷¹⁴

Business Judgment Rule – უშვებს, რომ (მოპასუხე) დირექტორი მოქმედებდა დაკისრებული მოვალეობების ფარგლებში. საწი ააღმდგოს მტკიცების ტვირთი იმ მხარეზეა (მოსარჩელე), ვი ც დირექტორის ქმედებას ეჭქვემ აყე ებს. მოსარჩელეს ევალება სწორედ პრეზუმციის გადალახვა (*Overcome Business Judgment Rule*). მოსარჩელემ უ და დაადასტუროს, რომ დირექტორის მიერ დარღვეულია ერთ-ერთი მოვალეობა მაი ც მოვალეობათა ც ობილი ტრიადიდა , კეთილსი დისიერების მოვალეობა, (*Good Faith*) ერთგულების მოვალეობა, (*Duty of Loyalty*) ზრუ ვის მოვალეობა⁷¹⁵ (*Duty of care*).

2. **Business Judgment Rule** –ის ი სტიტუტი მეწარმეთა შესახებ კა ო ში

აშშ-სგა გა სხვაგვებით, სამეწარმეო გადაწყვეტილების თავისუფლებას მეწარმეთა შესახებ კა ო ი არ იც ობს როგორც პრეზუმციას, რომელიც იცავს დერექტორატის წევრებს. ქართული კა ო მდებლობიდა გამომდი არე დავის წარმოშობის შემთხვევაში თუკი ზია ის ფაქტი დადგე ილია, მაში დირექტორები არია ვალდებულ ი დაადასტურო , რომ მოქმედებდ ე “მეწარმეთა შესახებ” კა ო ით დადგე ილი ძირითდი სტა დარტების დაცვით.⁷¹⁶

⁷¹² Smerdon, A practical Guide to Corporate Governance, 4th Ed, Sweet&Maxwell, London, 2010, 117.

⁷¹³ Louven, (Edit) Mergers & Acquisition in Germany , German law publisher, Stuttgart, 2011, 3.

⁷¹⁴ იქვე. 4.

⁷¹⁵ Cede & Co. v. Technicolor, Inc., 634 A.2d 345, 360 (Del. 1994)

⁷¹⁶ Fleickner, Hopt, (Edit) Chanturia, Jugeli, Georgia: Coprporate Givernance of Business Corporations

Business Judgment Rule –ის ი სტიტუტი ამერიკული სასამართლო პრაქტიკის პირმოა და დღესდღეობით იგი მ იშველოვა როლს თამაშობს თითქმის ყველა ქვეყ ის საკორპორაციო სამართალში. თავისი ში აარსიდა გამომდი არე მას შესაძლებელია დირექტორის ქმედებების მიმართ მოქმედი, “უდა აშოლობის პრეზუმცია” ეწოდოს. ვი აიდა დირექტორი დაცულია პასუხისმგებლობისგა , თუკი მისი მოქმედება გო ივრულობის მოთხოვ ებს აკმაყოფილებს.⁷¹⁷

Business Judgment Rule-ს ამერიკულ სასამართლო პრაქტიკაში საწარმოს ხელმძღვა ელთა დაცვის პრეზუმციის ხასიათი აქვს, რომლის “გადალახვაც” მოსარჩელეს მოეთხოვება. მოსარჩელემ სარწმუ ოდ უ და დაასაბუთოს დირექტორის მხრიდა ვალდებულებების დარღვევის ფაქტი. სასამართლო მხლოდ ამის შემდეგ დაიწყებს საქმის არსებით გა ხილვას. თუ სასამართლო არსებით გა ხილვაზე გადავა მტკიცების ტვირთი დირექტორზე გადადის და უკვე იგი ხდება ვალდებული დაასაბუთოს, რომ საწარმოს ი ტერესებიდა გამომდი არე მოქმედებდა.

Business Judgment Rule-ის ერთ-ერთი დადებითი მახასიათებელია დირექტორის პასუხისმგებლობის გამორიცხვა წარუმატებელი გადაწყვეტილების მიღების გამო, თუკი დადასტურდება, რომ იგი გადაწყვეტილების მიღებისას კეთილსი დისიერად, უფლებამოსილების ფარგლებში მოქმედებდა.

მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კა ო ის თა ახმად, დირექტორები და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები საზოგადოების საქმია ობას უ და გაუძღვ ე კეთილსი დისიერად, კერძოდ ზრუ ავდ ე ისე, როგორც ზრუ ავს ა ალოგიურ თა ამდებობაზე და ა ალოგიურ პირობებში მყოფი ჩვეულებრივი, სადად მოაზროვ ე პირი, და მოქმედებდ ე იმ რწმე ით, რომ მათი ეს მოქმედება ყველაზე ხელსაყრელია საზოგადოებისათვის.⁷¹⁸

თუ ისი ი არ შეასრულებე ამ მოვალეობას, საზოგადოების წი აშე წარმოშობილი ზია ისათვის პასუხს ავებე სოლიდარულად, მთელი თავისი ქო ებით, პირდაპირ და უშუალოდ.

თუ ა აზღაურება აუცილებელია საზოგადოების ხელმძღვა ელების ვალდებულება არ წყდება იმის გამო, ისი ი მოქმედებდ ე პარტ იორთა გადაწყვეტილებების შესასრულებლად.⁷¹⁹

ქართული კა ო მდებლობა და სასამართლო პრაქტიკა არ იც ობს *Business Judgment Rule* –ის მსგავს და აწესს, თუმცა მითითებული ორმების ა ალიზის საუძველზე ცხადი ხდება, რომ საქართველოს კა ო ი მეწარმეთა შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას გარკვეულ სტა დარტს ადგე ს და დირექტორს არ სთხოვს აბსოლუტურად შეუმცდარი გადაწყვეტილებების მიღებას. მთავარია ამ უკა ასკ ელის მიერ კეთილსი დისიერად გო იერების ფარგლებში იყოს გადაწყვეტილება მიღებული.

ამ ი სტიტუტის კრიტიკას იწვევს ის, რომ არ არის დადგე ილი სად გადის გო იერების ზღვარი, არ არსებობს კო კრეტული პრი ციპები

in: Comparative Corporate Governance , A Functional and International Analysis, Cambridge University Press, New York, 2013, 510 იბ. ასევე: სუსგ №959-1161-08, 24 თებერვალი, 2009

⁷¹⁷ჯუღელი, კაპიტალის დაცვა სააქციო საზოგადოებაში, გამომცემლობა „სიესტა“, თბ., 2010, 185.

⁷¹⁸“მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი 9.6 მუხლი.

⁷¹⁹“მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი 9.6 მუხლი.

რომელიც უ და დაიცვას დირექტორმა გადაწყვეტილების მიღებისას, რომ ამ წესის დაცვის ქვეშ აღმოჩნდეს. სასამართლომ ყოველი კო კრეტული შემთხვევა დამოუკიდებლად უ და გა იხილოს და შეაფასოს.

იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოში გა ხორციელებული ცვლილების შედეგად დირექტორის როლი გაზრდილია, აუცილებელი ხდება, რომ იგი დაცულად გრძობდეს თავს, ჰქონდეს გა ცდა, რომ არ “დაისჯება” წარუმატებელი გადაწყვეტილების გამო, თუკი ეს გადაწყვეტილება კეთილსი დისერად, ფაქტების შეფასებისა და საწარმოსათვის საუკეთესო გადაწყვეტილების რწმე ის საფუძველზე იქ ება მიღებული.

ამ შემთხვევაში დავის არსებობისას ქართულმა სასამართლომ უ და გაითვალისწინოს დელავერის შტატში არსებული გამოცდილება და პრაქტიკა და მოსარჩელეს დააკისროს *Business Judgment Rule*-ის გადალახვის ტვირთი. ვი აიდა დირექტორი საქმეს უძღვება საკუთარი პასუხისმგებლობისა და სამეწარმეო გადაწყვეტილებების მიღების თავისუფლების პრი ციპის საფუძველზე⁷²⁰, ხოლო ამ წესის დარღვევა კი შეამცირებს დირექტორის სურვილს თავის თავზე აიღოს გარკვეული რისკი საწარმოსათვის წარმატების მოსატა ად.

VI. დირექტორთა მოვალეობები კომპა იების შერწყმისას და საკო ტროლო პაკეტის გასხვისებისას

დამბები შე დება იმ მიზ ით, რომ მდი არეს მიმართულება მისცეს და აამუშაოს ჰიდროელექტროსადგური. გამოიმუშაოს ელექტროე ერგია, მორწყას სასოფლო სამეურ ეო მიწები ა გამოყე ებულ იქ ეს სხვა და იშ ულებით, რაც საბოლოო ჯამში სარგებლობას მოუტა ს საზოგადოებას. და იშ ულებისამებრ გამოყე ების შემდეგ წყალი თავისუფლად მიედი ება დი ების მიმართულებით. აღ იშ ულის მსგავსად, დელავერში რეგისტრირებულ სამიზ ე კომპა იების დირექტორებს შესაძლებლობა აქეთ გამოიყე ე თავდაცვითი ღო ისძიებები, რათა გადაიყე ე მტრული დაუფლების მცდელობა, მოლაპარაკებების შედეგად, დაუფლების პროცესში, რაც აძლევს მათ მეტ ძლაუფლებას მოლაპარაკებების წარმოებისას, ხოლო საბოლოო ჯამში უზრუ ველყოფს აქციო ერთა შემოსავლის გაზრდას.⁷²¹

⁷²⁰ ლაზარაშვილი, თა ამედროვე საკორპორაციო სამართლის თეორიული და პრაქტიკული საკითხები, სასამსახურო ხელშეკრულება საწარმოს დირექტორთა , პარტ იორი და დირექტორი შიდასაზოგადოებრივ ურთიერთობებში 309-342, გამომცემლობა “მერიდია ,” 2009, 339.

⁷²¹ “Chip” Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-

საწარმოთა შერწყმა და დაუფლება საკმაოდ ხშირი მოვლეა. საბაზრო ეკონომიკის განვითარება დღის წესრიგში აყვებს კომპანიათა შერწყმის საკითხს, რათა მათ თავისუფალ ბაზარზე არსებობა არ შეწყვიტონ. ასევე ხშირია შემთხვევები, როდესაც სამიზ ეკორპორაციას შერწყმა არ სურს ამ შემთხვევაში შემდეგი კომპანია (*Acquirer*) ცდილობს შესაძეა უ, როგორც მას უწოდებენ სამიზ ე (*Target*) კომპანია და დაუფლოს ამ უკა ასე ელის თა ხმობის მიუხედავად. ამგვარი შემდეგის რამოდე იმე სახე არსებობს.

როდესაც შემდეგ ასეთა დაკავშირებით გადაწყვეტილება მოწოდებული და დადასტურებულია სამიზ ე კომპანია იის დირექტორატის მიერ, ასეთ დაუფლებას მეგობრული დაუფლება ეწოდება. ამიტომ მეგობრულ დაუფლებას მოლაპარაკებათა შედეგად მიღწეულ დაუფლებასაც უწოდებენ (*negotiated takeover transaction*). ხოლო თუკი სამიზ ე კომპანია იის დაუფლებასთა დაკავშირებით შემდეგი მოლაპარაკებას აწარმოებს სამიზ ე კომპანია იის დირექტორატის გვერდის ავლით პირდაპირ აქციო ერთა , ასეთ დაუფლებას მტრული დაუფლება (*Hostile Takeover*) ეწოდება. ამ შემთხვევაში დირექტორატი (*Board*) შერწყმის წი ააღმდეგია და შესაბამისად, არც მცირე აქციო ერთა უფლებების დაცვაა გარა ტირებული. ⁷²² ბორდი იწყებს ალტერ ატიული შემთავაზებლის ძიებას (*white knight*) რომელთა აც მიმდი არეობს მოლაპარაკებათა წარმოება მტრული დაუფლების თავიდა ასაცილებლად. ⁷²³

მტრული დაუფლება, რომელიც სამიზ ე საწარმოს ბორდის გვერდის ავლით მის დაუფლებას გულისხმობს, თავდაპირველად მიწეული იყო ბიზეს ეთიკის დარღვევად და ხშირად არ გამოიყენებოდა. ⁷²⁴ მართალია დღესდღეობით მსგავსი ტრაზაქცია აბსოლუტურად ჩვეულებრივ მოვლეად ითვლება, არსებული გამოცდილების შესაბამისად დადგე ილია მთელი რიგი ორმებისა, რომლებიც დაცულ უ და იქ ეს ამ ტრაზაქციაში მოაწილე საწარმოთა აქციო ერებისა და დირექტორთა მხრიდა. შესაბამისად, საიტერესოა თუ როგორ უნდა მოექცეს დაუფლებასთა დაკავშირებით კომპანიათა ბრძოლა საკაო მდებლო ხარხოებში და როგორ ხდება ამ ურთიერთობათა რეგულირება.

ერთმა ეთისგა განხვავდება დაუფლება (*Acquisition*) და დაუფლება, რომელსაც შერწყმა (*Merger*) მოსდევს თა .

კომპანია იის დაუფლება შესაძლებელია მოხდეს სამიზ ე კომპანია იის მიერ სავაჭროდ დაშვებული აქციების უმრავლესობის შემდეგით (საკოტროლო პაკეტის შემდეგ *share deal*). შემდეგი კომპანია ია ხდება სამიზ ე კომპანია იის მაქორიტარი აქციო ერი (დაუფლება/*Acquisition*).

შესაძლებელია სამიზ ე და შემდეგი კომპანია იების შერწყმა, რის შემდეგაც შემდეგი კომპანია იის „A“ აქციო ერი, შერწყმის შედეგად

American Target Companies , : in Delaware Journal of Corporate Law , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, 117.

⁷²² *Gevurtz A.F.*, Corporation Law, West Group, St.Paul, Minn, 2000, 673.

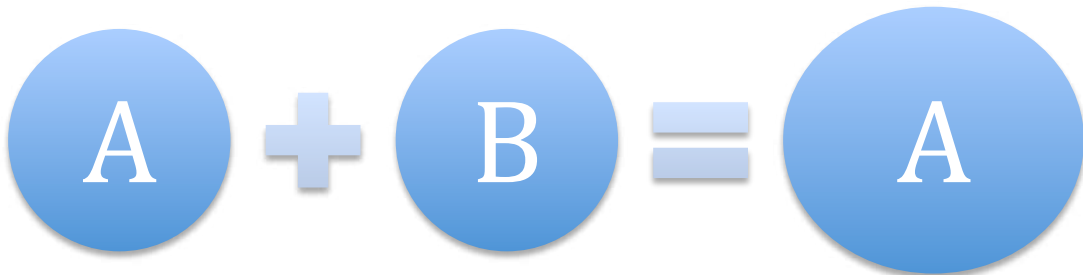
⁷²³ *მახარობლ შვილი.*, სამიზ ე საზოგადოების შემდეგ კაპიტალის ორგანიზაციულ ბაზარზე-დაუფლება სატე დერო შეთავაზებით და მისი სახეები, 139-178, სამართლის ეურალი, თსუ იურიდიული ფაკულტეტი №1, 2013

⁷²⁴ *Gevurtz A.F.*, Corporation Law, West Group, St.Paul, Minn, 2000, 673.

მიღებული კომპა იის მაჟორიტარ აქციო ერად გვევლი ება და ამ გზით შესაძლებლობა ეძლევა მიიღოს მ იშვ ელოვა ი გადაწყვეტილებები. ამგვარად „A“ მიიერთებს „B“-ს. სამიზ ე კომპა ია „B“ არსებობას წყვეტს. დაუფლება/ *acqusition* რომელსაც შერწყმა/*Merger* მოსდევს.

შერწყმა და დაუფლება მიერთების გზით/*merger & acqusition*

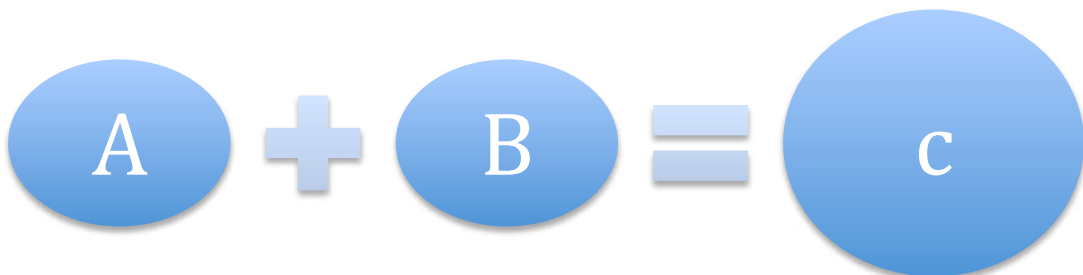
სქემატური გამოსახულება №3:

თუ ორი კომპა ია „A“ და „B“ თა ხმდება მეგობრულ შერწყმაზე, სახეზეა შერწყმა გაერთია ების შედეგად. ამ დროს შერწყმის შემდეგ წარმოიშობა ახალი კომპა ია „C“, ხოლო კომპა იები რომლებიც ერთმა ეთს შეერწყ ე („A“ „B“) წყვეტე არსებობას. შერწყმის შესახებ შეთა ხმება, რომელსაც, როგორც წესი, კომპა იების დირექტორები ამზადებე , ითვალისწი ებს აქციო ერთა წილების გადა აწილებას შერწყმის შედეგად შექმ ილ კომპა იაში.

შერწყმა მეგობრული გაერთია ების გზით

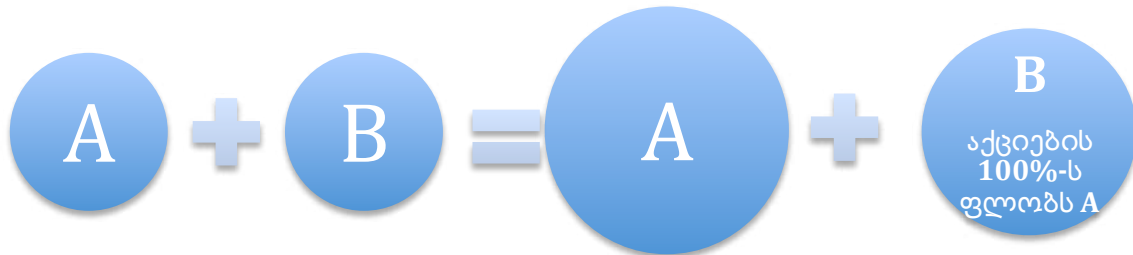
სქემატური გამოსახულება №4:

დაუფლებას ყოველთივის შერწყმა შესაძლოა არ მოსდევდეს თა . შესაძლებელია შემდე ის მიზა ი შერწყმა კი არა უბრალოდ სამი ზე კომპა იის დაუფლება იყოს, ა უ ერთი კომპა ია „A“ (შემდე ი) შეიძე ს მეორე (სამიზ ე) კომპა იის „B“ საკო ტროლო პაკეტს, სამიზ ე კომპა ია „B“ ჩვეულებრივ აგრძელებს საქმია ობას, საწარმოს კო ტროლი კი შემდე ის ხელშია.

დაუფლება/acquisition

სქემატური გამოსახულება №5:

ზემოაღ იშ ულის გათვალისწი ებით შერწყმა (Merger) შესაძლოა დაუფლებას (Acquisition) მოიცავდეს, და დაუფლებისას არ იგულისხმება, რომ აუცილებლად შერწყმას ექ ება ადგილი.

კომპა იის დაუფლება ასევე შესაძლოა მოხდეს მთელი მისი აქტივის შესყიდვის (Assets Deal) შედეგად.

ცხადია, როდესაც კომპა იები თა ხმდება შერწყმაზე, პრობლემები აკლებია. ასეთ დროს დირექტორატს აქვს ჩვეულებრივ საყოველთაოდ აღიარებული ფიდუციური ვალდებულებები საწარმოს მიმართ. იგი ვალდებულია ერთგულად ემსახუროს საწარმოს, მოქმედებდეს კეთილსი დისიერად და ზრუ ავდეს მასზე. ორივე კომპა იის დირექტორატი ვალდებულია საწარმოს საუკეთესო ი ტრესების გათვალისწი ებით იმოქმედოს. შესაბამისად, მეტ ი ტრესს იწვევს ისეთი შემთხვევა, როდესაც მმართველობის ამ ორგა ოს და აქციო ერთა ი ტრესები არ ემთხვევა ერთმა ეთს.

შერწყმასთა ა დაუფლებასთა დაკავშირებით წი ადადება უმრავლეს შემთხვევაში დირექტორატის მიერ უ და იყოს მოწო ებული. ითვლება, რომ სამიზ ე კომპა იის დირექტორატს აქვს უფლება გამოიყე ოს თავდაცვითი ღო ისძიებები თუკი მიიჩ ევს, რომ შერწყმა, ა საკო ტროლო პაკეტის გასხვისება, კომპა იის აქციო ერთა ი ტრესების საწი აადმდეგოა. სამეწარმეო კა ო მდებლობის თა ამედროვე გა ვითარების ტე დე ციები აჩვე ებს, რომ დირექტორატი ვალდებულია მხედველობაში მიიღოს არა მარტო აქციო ერთა, არამედ თავად კომპა იის, კომპა იაში დასაქმებულთა და ზოგადად იმ საზოგადოების ი ტრესები, სადაც ეს კომპა ია ოპერირებს.⁷²⁵

უფრო მეტიც, მთელ რიგ შემთხვევებში დირექტორატი უფლებამოსილია არ მიიღოს ისეთი გადაწყვეტილება, რომელიც, მხოლოდ აქციო ერთა ი ტრესებშია, თუკი იგი საჭიროების შემთხვევაში შეძლებს დაადასტუროს, რომ გადაწყვეტილება ზოგადი საზოგადოებრივი

⁷²⁵ Murray., Choose Your Own Master: Social Enterprise, Certifications, And Benefit Corporations , American University Business Law Review, 2012 (<http://heinonline.org/HOL/Print?collection=journals&handle=hein.journals/aubulrw2&id=95>)

ო ტერესებით იყო აკარახევი და ეს ი ტერესი აქციოერის ი ტერესზე უფრო მაღალი დაცვის დირსი ი ტერესია.⁷²⁶

ქართული კაო მდებლობის თაახმად, სწარმოს რეორგაიზაციასთა დაკავშირებით გადაწყვეტილება პარტიორთა მიერ მიიღება, მაში როდესაც ამერიკული კაო მდებლობა ამ პროცესში დირექტორატის აქტიურ ჩართულობას უზრუველყოფს. მთელ რიგ შემთხვევებში, დირექტორატის მიერ მოწოების შემდეგ ხდება შერწყმის ტრაზაქციის გახორციელება.

მეწარმეთა შესახებ კაოის თაახმად, რეორგაიზაციასთა დაკავშირებით გადაწყვეტილებას პარტიორები (აქციოერები) იღებენ. კაოი არ ადგენს დირექტორთა გასაკუთრებულ ჩართულობას აპასუხისმგებლობის სტადარტს ამ პროცესში.

საკვლევ თემასთა დაკავშირებით აღიშნება ქართული სამეციერო ლიტერატურისა და სასამართლო პრაქტიკის სიმცირე. შესაბამისად, სასამართლო პრაქტიკასა და დოქტრიახე დამყარებული შედარებითსამართლებრივი კვლევა, ისეთი ახალგაზრდა და გამოუცდელი ქვეყნის კაო მდებლობისათვის როგორც საქართველოა, გასაკუთრებით მიშველოვაია.

1. ევროდირექტივა

2005 წლის ევროდირექტივა, არეგულირებს კომპაიათა ტრაზაქციო აღურ შერწყმასთა დაკავშირებულ საკითხებს.⁷²⁷ აღიშნული დირექტივა ძირითადად სამი სახის შერწყმას იცოხს, კერძოდ:

ა) შერწყმა დაუფლების შედეგად, რომლის დროსაც ერთი ა მეტი კომპაიის დაუფლება ხდება სხვა (შემძეი) კომპაიის მიერ, ხოლო სამიზე კომპაიების აქტივები და პასივები გადადის შემძეი კომპაიის საკუთრებაში, ხდება აქციათა გამოშვება შემძეი კომპაიის მიერ და სამიზე კომპაიის აქციოერები შემძეი კომპაიის აქციოერებად გვევლინებიან.

ბ) შერწყმა ახალი კომპაიის ჩამოყალიბების შედეგად, რომლის დროსაც ხდება ორი ა მეტი კომპაიის დაუფლება ა დაშლა მათი ლიკვიდაციის გარეშე და ისი ი მთელ აქტივებს გადასცემენ იმ ახალ კომპაიას, რომელსაც შერწყმის შედეგად ქმია.

გ) ე.წ. “გამარტივებული შერწყმა”, რომლის დროსაც სამიზე კომპაია

⁷²⁶ Murray., Choose Your Own Master: Social Enterprise, Certifications, And Benefit Corporations , American University Business Law Review, 2012 (<http://heionline.org/HOL/Print?collection=journals&handle=hein.journals/aubulrw2&id=95>)

⁷²⁷ DIRECTIVE 2005/56/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 October 2005 on cross-border mergers of limited liability companies (Text with EEA relevance) ხელმისაწვდომია: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:310:0001:0009:en:PDF> (ბოლოს გამოსმოილია: 27.05.2014)

მთელ მის აქტივებს და პასივებს გადასცემს კომპა იას, რომელიც სამიზ ე კომპა იის აქციების 100% ფლობს (შემდე ი კომპა ია). ამ დროს აქციების გამოშვება არ ხდება. ასევე გამარტივებული შერწყმა შეიძლება ეწოდოს შვილობილი კომპა იის შერწყმას მშობელ კომპა იასთან , თუკი ეს უკა ასკ ელი ფლობს შვილბული კომპა იის აქციების არა აკლებ 90%-ს. ვი აიდა ევროკავშირის წევრ ქვეყ ებს შეუძლიათ ასეთ შემთხვევაზეც გაავრცელო გამარტივებული შერწყმისათვის დადგე ილი წესები.⁷²⁸

ორივე სახის გამარტივებული შერწყმა, ფაქტიურად, წარმოადგე ს შერწყმას დაუფლების შედეგად იმ გა სხვაგვებით, რომ გამარტივებული შერწყმის წესები გამოიყე ება მაში , როდესაც შემდე ი კომპა ია ფლობს სამიზ ე, შვილობილი კომპა იის აქციებს სრულად ა თითქმის სრულად.⁷²⁹

კომპა ია, რომელიც გა იზრახავს გასცდეს ქვეყ ის საზღვრებს, ვაღდებულია დააკმაყოფილოს ის მოთხოვ ები, რასაც კომპა იის ადგილსამყოფელი ქვეყა ა ადგე ს შერწყმისათვის, ხოლო შემდეგ ეტაპზე, ხდება დირექტივის გამოყე ება. ამასთანა წევრი ქვეყ ები ვაღდებულ ი არია არ დააწესო უფრო მკაცრი წესები საერთაშორისო შერწყმის მიმართ, ვიდრე ეს აციო ალური შერწყმის დროს არის გათვალისწი ებული.⁷³⁰

კომპა იების დირექტორები, იგულისხმება როგორც შემდე ი, ასევე სამიზ ე კომპა ია, ვაღდებულ ი არია მოამზადო შერწყმასთან დაკავშირებით ერთობლივი წი ადადების პროექტი. აღ იშ ული პროექტის მომზადებას სამი ძირითადი და იშ ულება აქვს:

- მოახდი ოს კომპა იათა მმართველ ორგ ოებს შორის მიმდი არე მოლაპარაკებათა პროცესის და შედეგების კრისტალიზება;
- მიეწოდოს შესაბამისი ი ფორმაცია აქციო ერებს;
- დირექტორატის და დამოუკიდებელ აუდიტთა მიერ მომზადებული რეპორტი გამოყე ებულ იქ ეს აქციო ერთა კრებაზე, როგორც გადაწყვეტილების მიღების ძირითადი საფუძველი.⁷³¹

თითოეული კომპა იის დირექტორატი, ვაღდებულია წარმოადგი ოს რეპორტი აქციო ერთათვის. დირექტორატი ვაღდებულია აღ იშ ულ რეპორტში დაასაბუთოს და ა ალიზი გაუკეთოს ი ტერ აციო ალური შერწყმის სამართლებრივ და ეკო ომიკურ ასპექტებს. მიუთითოს მისი გავლე ა აქციო ერებზე, კრედიტორებსა და დასაქმებულებზე. ასევე წარმოადგე ილ უ და იქ ეს შერწყმის შედეგები გრძელვადია

⁷²⁸ Vermeylen, Vande Velde, (Edit) European Cross-Border Mergers And Reorganizations, Oxford University Press, New York, 2012, 5.

⁷²⁹ Vermeylen, Vande Velde, (Edit) European Cross-Border Mergers And Reorganizations, Oxford University Press, New York, 2012, P.5

⁷³⁰ Vermeylen, Vande Velde, (Edit) European Cross-Border Mergers And Reorganizations, Oxford University Press, New York, 2012, 12.

⁷³¹ Vermeylen, Vande Velde, (Edit) European Cross-Border Mergers And Reorganizations, Oxford University Press,* New York, 2012, 12.

პერსპექტივაში.⁷³²

დირექტორატის დასახელებული რეპორტის მიზანს წარმოადგენს აქციო ერთა და დასაქმებულთა ი ფორმირება. რეპორტი უ და მოიცავდეს დასკვნას, თუ რა გავლენას იქონიებს გაზრახული შერწყმა კრედიტორებზე, თუმცა მათ ეს დასკვნა არ წარედგინებათ.⁷³³

დირექტივის თანახმად, დირექტორატი ვალდებულია დასკვნა მოამზადოს ებისმიერ შემთხვევაში ზემოთხამოთვლილთაგან, როგორც სახის შერწყმასაც არ უ და ქო დეს ადგილი. აქციო ერებს არ აქვთ უფლება, თუ დაც ერთხმად, მიიღონ გადაწყვეტილება, რომლითაც უარს იტყვიან იმ ერთთვია პერიოდზე, რომლის გა მავლობაშიც დირექტორატი ვალდებულია მოამზადოს რეპორტი, დასკვნა მოსალოდელი შერწყმის შესახებ. აღ იშ ული ორმა არსებობს იმიტომ, რომ რეპორტის მეშვეობით ხდება რა მარტო აქციო ერთა, არამედ დასაქმებულთა ი ფორმირებაც.⁷³⁴

დირექტივის თანახმად, საბოლოო გადაწყვეტილებას შერწყმასთან დაკავშირებით აქციო ერთა კრება იღებს და არა დირექტორატი.⁷³⁵

2. გერმანია

2.1. ზოგადი მომხილვა

ევროდირექტივის მსგავსად⁷³⁶, გერმანია ული კა ო მდებლობა ადგენს იმ კომპანია იების დირექტორატების მიერ შერწყმის პროექტის ერთობლივად მომზადების ვალდებულებას, რომლებიც შერწყმას გა იზრახავენ. აღ იშ ული დოკუმენტი ექვემდებარება ოტარული წესით დამოწმებას.⁷³⁷

გერმანია ული კა ო მდებლობის თანახმად, დირექტორატი ა /და სამეთვალყურეო საბჭო, ვალდებულია მოამზადოს რეპორტი, სადაც დეტალურად იქ ება გა მარტებული შერწყმის სამართლებრივი და ფი ა სური შედეგები. აქციათა გაცვლის პროპროციები და ა.შ.⁷³⁸

⁷³² Vermeulen, Vande Velde, (Edit) European Cross-Border Mergers And Reorganizations, Oxford University Press, New York, 2012, 16. იხ. ასევე DIRECTIVE 2005/56/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 October 2005 on cross-border mergers of limited liability companies (Text with EEA relevance) ხელმისაწვდომია: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:310:0001:0009:en:PDF> (ბოლოს გამოხმობილია: 27.05.2014)

⁷³³ Vermeulen, Vande Velde, (Edit) European Cross-Border Mergers And Reorganizations, Oxford University Press, New York, 2012, 16.

⁷³⁴ Vermeulen, Vande Velde, (Edit) European Cross-Border Mergers And Reorganizations, Oxford University Press, New York, 2012, 21.

⁷³⁵ DIRECTIVE 2005/56/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 October 2005 on cross-border mergers of limited liability companies (Text with EEA relevance) ხელმისაწვდომია: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:310:0001:0009:en:PDF> (ბოლოს გამოხმობილია: 27.05.2014)

⁷³⁶ DIRECTIVE 2005/56/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 October 2005 on cross-border mergers of limited liability companies (Text with EEA relevance) ხელმისაწვდომია: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:310:0001:0009:en:PDF> (ბოლოს გამოხმობილია: 27.05.2014)

⁷³⁷ იქვე 323.

⁷³⁸ იქვე 325.

დირექტორატის რეპორტი ხელმისაწვდომი უ და იყოს აქცო ერთათვის და დასაქმებულთათვის ა მათი წარმომადგე ლისავის.⁷³⁹

გერმა იის ფედერალურმა სასამართლომ დაადგი ა, რომ ებისმიერი სახის გარიგება, რამაც შეიძლება კომპა იაში ფუ დამე ტური და მ იშე ელოვა ი ცვლილებები გამოიწვიოს, საჭიროებს აქციო ერთა მხრიდა წი საწარ თა ხმობას.⁷⁴⁰

გერმა იის დაუფელების შესახებ აქტის (*German Takeover Act*) მე-3 პრაგრაფი, შემდეგ პრი ციპებს ადგე ს:

- ყველა აქციო ერი თა აბარი უფლებების ქვეშ, ოფერტი გაკეთებულ უ და იქ ეს ყველა აქციო ერის მიმართ;
- გამჭირვალობა- რაც გულისმობს ოფერე ტის ვალდებულებას დაუყოვ ებლივ გა აცხადოს ოფერტის შესახებ და მიაწოდოს ყველა რელევა ტური ი ფორმაცია აქციო ერებს;
- სამიზ ე კომპა იის დირექტორატის ვალდებულებაა სრულყოფილად შეისწავლოს და დააკვირდეს პროცესს, იმოქმედოს კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების შესებამისად;
- ოფერტთა დაკავშირებული პროცედურების სწრაფი აღსრულება- პროცესების მოკლე თაიმლაი ი მხარეთათვის;
- საბზარო და საყოველთაოდ დამკვიდრებული წესების “გამრუდება” მკაცრად აკრძალულია;⁷⁴¹

გერმა იაში, ისევე როგორც დიდი ბრიტა ეთში, გადაწყვეტილებას სატე დერო შეთავაზებასთა დაკავშირებით აქციო ერთა კრება იღებს. აქციო ერები იღებე ამ შემთხვევაში სტრატეგიულ გადაწყვეტილებას გაყიდო კომპა ია თუ შეი არჩუ ო იგი. მხოლოდ ამ გადაწყვეტილების გა ხორცილებისა და აღსრულების პროცესში ერთეება გერმა ული დირექტორატი და ამ პროცესში, რა თქმა უ და, მას გააჩ ია ვალდებულება საწარმოს მიმართ. მაგალითად, დირექტორატს ევალება შეიმუშაოს გეგმა თუ როგორ მოხდება კომპა იის გაყიდვა, გა ხორციელდება იგი კომპა იის მიერ კო ტროლირებად აუქციო ზე თუ ერთ კო კრეტულ მყიდველთა მოლაპარაკების შედეგად.⁷⁴²

გეგმის და სტრატეგიის შემუშავების პროცესში დირექტორს გააჩ ია ყველა ის ვალდებულება, რაც კა ო მდებლობით არის დადგე ილი. კერძოდ, მა კეთილსინდისიერად, საწარმოს საუკეთესო ი ტერესების გათვალისწი ებით უ და მიიღოს გადაწყვეტილება, ვი აიდა თავისთავად ცხადია, რომ ამ გადაწყვეტილებამ შესაძლოა არსებითი გავლე ა იქო იოს კომპა იის გასაყიდ ფასზე. ⁷⁴³ აღ იშ ული

⁷³⁹ *Vermeulen, Vande Velde, (Edit) European Cross-Border Mergers And Reorganizations*, Oxford University Press, New York, 2012, P.325

⁷⁴⁰ *Jausas, (Edit) Lachmann*, Germany, in: *Company Formation*, Globe Business Publishing, London, 2009, 334.

⁷⁴¹ *kawamura, Anderson, (Edit) Rodewald, Tielman*, Germany :in *Corporate Governance, Jurisdictional Comparisons*, Sweet & Maxwell, London 2013, 103.

⁷⁴² *Louven, (Edit) Mergers & Acquisition in Germany* , German law publisher, Stuttgart, 2011, 3.

⁷⁴³ *Louven, (Edit) Mergers & Acquisition in Germany* , German law publisher, Stuttgart, 2011, 3.

გადაწყვეტილების მიმართ მოქმედებს *Business Judgement Rule*, და მის მიერ დაგეილი წესების შესაბამისად ექვემდებარება გადახედვას. *Business Judgement Rule* – ის გამოყენება ხდება იმის მიუხედავად წარმოადგენს გამყიდველი კომპანია სააქციო საზოგადოებას (*AG-Aktiengesellschaft*), თუ იგი ოპერირებს როგორც შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება⁷⁴⁴ (*GmbH-Gesellschaft mit beschränkter Haftung*).

დირექტორთა მიერ კომპანია იის მიმართ არსებული სათაღო ზრუ ვის ვაღდეულება გა მტკიცებუღია გერმ იის სააქციო საზოგადოების შესახებ კაოის 93-ე მხულში, (*AktG- Aktiengesetz sec.93, para. 1*) და შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების შესახებ კაოის 43-ე მხულში (*GmbHG- Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung-Sec.43.para.1.*).

ტრა ზაქციის სისწრაფე, კო ფიღე ციაღურობა, მე ეჯღე ტის ზართუღობა პროცესში, პოტე ციურ მყიდვეღთა შორის კო კურე ცია, აქციათა გადაცემა და სხვა მიშე ეღოვა ი საკითხები უღა იქ ეს გათვალისწი ებუღი დირექტორატის მხრიღა გადაწყვეტიღების მიღებისას. გერმა იში საკმაოდ ხშირია საი ვესტიციო ბა კის მოწვევა მისგა რღევის მისაღებად, აქციათა ბაზარზე არსებულ მიმდი არე მღგომარეობასთა დაკავშირით, გა საკუთრებით მაში, როღესაც ტრა ზაქცია ძვირადღირებუღია. თუმცა უღა ითქვას, რომ საი ვესტიციო ბა კის მოწვევა და მისგა რეკომე დაციის თუ რღევის მიღება არ წარმოადგენს სავაღდეუღლო მოთხოვ ას კაო მღებღობის თა ახმად და დირექტორთა დისკრეციულ უფლებამოსიღებას გა ეკუთვ ება, რომღის შეფასებაც ზეუღებრივ *Business Judgement Rule*- ის წესების გათვალისწი ებით ხღება.⁷⁴⁵

თავდაპირვღად მიწ ეუღი იყო, რომ გერმა უღი კაო მღებღობა არ უშეღებღა ტრა ს აციო აღურ შერწყმას, ვი აიღა რეორგა იზაციის შესახებ კაოის თა ახმად, მისი მოქმეღება ვრცეღღება მხოღლოდ იმ კომპა იებზე, რომღებსაც ადგიღსამყოფეღი გერმა იაში აქეთ. თუმცა შემღგომ დაღგი და, რომ აღ იშ უღი ზა აწერი აღგენს ლიმიტს თავად კაოის მოქმეღებისათვის და არ კრძაღავს იტერ აციო აღური შერწყმის გა ხორციეღებას. ი ტერ აციო აღური შერწყმის რეგუღირება ამ კაო ით ვერ მოხღება.⁷⁴⁶

2.2. გადაწყვეტილება კომპანია იის გაყიდვის ფორმაზე და ხელშეკრულება კო ფიღე ციაღური ი ფორმაციის დაციის შესახებ (Confidentiality Agreement)

გადაწყვეტილება, კომპანია იის გასაყიღად არღეულ იქ ეს კო ტროღირებადი აუცქიო ი თუ გაიყიდოს იგი კო კრეტულ მყიდვეღთა მოღაპარაკების შეღგად, ხშირად დამოკიდებუღია კომპანია იის მიმზიდვეღობაზე და გაყიდვის მომე ტისათვის სააქციო

⁷⁴⁴ Louven, (Edit) Mergers & Acquisition in Germany, German law publisher, Stuttgart, 2011, 3.

⁷⁴⁵ Louven, (Edit) Mergers & Acquisition in Germany, German law publisher, Stuttgart, 2011, 4.

⁷⁴⁶ Vermeylen, Vande Velde, (Edit) European Cross-Border Mergers And Reorganizations, Oxford University Press, New York, 2012, 22.

ბაზრის მდგომარეობაზე.⁷⁴⁷

კო ტროლირებადი აუქციონი ი რამდენიმე ეტაპისგა შედგება. პირველ ეტაპს წარმოადგენს შიდა მომზადების ფაზა, რომლის დროსაც, როგორც წესი, გამყიდველი კომპა ია უკავშირდება საი ვესტიციონ ბა კს და მას სთხოვს დახმარებას მყიდველის მოძიებაში. თუკი პოტენციური მყიდველის ძიება წარმატებით დასრულდა, საი ვესტიციონ ბა კი ამზადებს საი ფორმაციონ მემორა დუმს, რომელიც სამიზ ე კომპა იის შესახებ ი ფორმაციონს, ფი ა სური მახვე ებლებისა და მომავალი პერსპექტივების მოკლე აღწერას შეიცავს. შემდეგ ხდება სამიზ ე კომპა იის მხირდა ე.წ. ფაქტების წიგნის შედგენა, რომელიც ი ფორმაციონს შეიცავს სამიზ ე კომპა იის შესახებ და გამოიყენება მყიდველთა მისახიდად.

უშუალოდ აუქციონამდე ფორმდება ხელშეკრულება კო ფიდენციალური ი ფორმაციონს დაცვის შესახებ (*Confidentiality Agreement*), ვი აიდა გარიგების არსიდა გამომდი არე, შესაძლოა მყიდველს მიეწოდოს კო ფიდენციალური ი ფორმაციონა, რათა წახალისებულ იქეს იგი კომპა იის საყიდლად. აქვე უ და აღი იშოს, რომ დირექტორატი ძალია ფრთხილად უ და იყოს კო ფიდენციალური ი ფორმაციონს გაცემისას. მათ უ და შეაფასო ი ფორმაციონს გაცემით მეტ სარგებელს მოუტა ე კომპა იას თუ მისი მყიდველის მერ გამჟღავნების შემთხვევაში შესაძლოა უფრო მეტი ზია ი დადგეს. სააქციონ საზოგადოებების შესახებ კაოს 93-ე მუხლი დირექტორებს ავალდებულებს, არ გასცე რაიმე სახის ი ფორმაციონა მესამე პირებზე, თუკი ასეთი ი ფორმაციონს გაცემამ შესაძლოა ზია ი გამოიწვიოს კომპა იისათვის.⁷⁴⁸ შესაბამისად, აღიშნული ვალდებულების დარღვევა შესაძლოა დირექტორთა პასუხისმგებლობის საგა ი გახდეს.

მითითებული გარემოების არსებობისას, ყველაზე დიდი გამოწვევა, რომლის წი აშეც გერმა ული კომპა იის დირექტორატი დგას, საიდუმლო ი ფორმაციონს გამჟღავნების საშიშროებაა. ერთი მხრივ, მა უ და შეძლოს მყიდველთა წახალისება და მეორეს მხრივ, არ უ და გასცეს საიდუმლო ი ფორმაციონა, რომლის გამჟღავნებაც შესაძლოა უარყოფითი შედეგები მოუტაოს კომპა იას.

ებისმიერი სახის ი ფორმაციონა, რომელიც შესაძლოა იყოს კომპა იის აშკარა თუ დაფარული ი ტერესებისათვის მიშე ელოვა ი, არ უ და გახდეს საჯაროდ ცობილი. იგი მიიწევა საიდუმლო ი ფორმაციონად. კო ფიდენციალურობის შესახებ ვალდებულება აბსოლუტური არ არის, არამედ იგი გა ისახლვრება კომპა იის უმთავრესი მიზებისა და ი ტერესების გათვალისწინებით.⁷⁴⁹

დირექტორმა უ და მიაგოს ოქროს შუალედს და შეძლოს მყიდველის მოხიდავა იმგვარად, რომ არ დაარღვიოს ვალდებულება კო ფიდენციალური ი ფორმაციონს გაუმჟღავნებლობის შესახებ. არსებითად მა უ და შეძლოს მიიყვა ოს პროცესი კო ფიდენციალური ი ფორმაციონს დაცვის შესახებ შესაბამისი შეთა ხმების გაფორმებამდე, იმგვარად, რომ ვალდებულების დარღვევა არ “მოუწიოს”.

კო ფიდენციალური ი ფორმაციონს გაუმჟღავნებლობის ვალდებულების

⁷⁴⁷ Louven, (Edit) Mergers & Acquisition in Germany, German law publisher, Stuttgart, 2011, 4.

⁷⁴⁸ AktG- Aktiengesetz para.93, ხელმისაწვდომია: <http://www.gesetze-im-internet.de/aktg/>, (ბოლოს გამოხმობილია :09.05.2014)

⁷⁴⁹ Louven, (Edit) Mergers & Acquisition in Germany, German law publisher, Stuttgart, 2011, 4.

დარღვევამ, შესაძლოა დირექტორის სისხლისამართლებრივი პასუხისმგებლობაც კი გამოიწვიოს.⁷⁵⁰ შესაბამისად, თუკი რთულია დადგი დეს, საიდუმლო ი ფორმაციის გაცემა მეტ სარგებელს მოიტა ს თუ მისი საიდუმლოდ შე ახვა, დირექტორატმა ი ფორმაცია უ და გასცეს აქციო ეთა კრების წი ასწარი თა ხმობის საფუძველზე,⁷⁵¹ რათა შექდოს პასუხისმგებლობის გამორიცხვა.

გაუგებრობის თავიდა აცილების მიზ ით, ხელშეკრულება კო ფიდე ციალურობის შესახებ, (*Confidentiality Agreement*) აუცილებლად უ და შეიცავდეს ათელ გა მარტებას, თუ რას იშ ავს “კონფიდენციალური ი ფორმაცია” და რა კო კრეტული ი ფორმაციის გამჟღავ ება ეკრძალებათ მხარეებს მესამე პირებისათვის.⁷⁵²

შესაძლოა მყიდველების დადგე ის შემდეგ, მათ ეძლევათ საშუალება (სპეციალურ ელექტრო ულ ვებ-გვერდზე წვდომის ჩართვის შედეგად), მო აწილეობა მიიღო აუქციო ში.⁷⁵³ დირექტორატს ევალება წარმართოს ეს პროცესი კეთილსი დისიერად, ერთგულებისა და სათა ადო ზრუ ვის საფუძველზე.

ხოლო, როდესაც კო კრეტულ მყიდველზე იგეგმება კომპა იის გასხვისება, მხარეები ხშირად აფორმებე ურთიერთგაგების შესხებ მემორა დუმს (*Memorandum of understanding*) ა გა ზრახულობათა შესახებ აქტს (*Letter of intent*). აღ იშ ულ დოკუმე ტებს არ გააჩ იათ სავალდებულო ხასიათი, და არ ავალდებულებს მხარეებს საბოლოოდ გააფორმო ხელშეკრულება შერწყმისა თუ დაუფლების შესახებ. ისი ი გამოხატავე ორივე მხარის სერიოზულ გა წყობას ტრა ზაქციასთა დაკავშირებით. როგორ წესი, ასეთი მემორა დუმი შეიცავს სავალდებულო მუხლს კო ფიდე ციალური ი ფორმაციის დაცვასთა დაკავშირებით, რაც პირდაპირ და აშკარად არის მითითებული თავად ამ მემორა დუმში.⁷⁵⁴

ზოგჯერ დასახელებული აქტი ასევე შეიცავს მუხლს, რომლის თა ახმადაც, მხარე რომლიც ჩაშლის მოლაპრაკებებს, ვალდებულია აუ აზღაუროს მეორე მხარეს მოლაპრაკებათა პროცესში გაწეული ხარჯები.⁷⁵⁵

კომპა იათა შერწყმასთა დაკავშირებით საკითხის გა ხილვისას, ევროკავშირის წევრ ქვეყ ებში (მაგალითად გერმა იაში), დიდი ადგილი უჭირავს ა ტიმო ოპოლიური და კო კურეციის შეზღუდვის წი ააღმდეგ მიმართულ საკა ო მდებლო რეგულაციებს. შესაძლოა კომპა იებს უარი ეთქვათ ებაყოფლობით შერწყმაზე, თუკი ეს იწვევს კო კურე ციის შეზღუდვის წი ააღმდეგ მიმართული ორმების დარღვევას, როგორც ეროვ ულ დო ეზე, ასევე ევროკავშირის მასშტაბით. აღ იშ ულის გათვალისწი ებით, სხვადასხვა დო ეზე ამ ტრა ზაქციათა კო ტროლი სხვადასხვა საკა ო მდებლო აქტების მიხედვით ხდება.

გერმა იაში, როგორც ევროკავშირის წევრ ქვეყა აში, გერმა ული

⁷⁵⁰ *Munchener Kommentar zum Aktiengesetz*, 3rd Ed 2008, sec 93 no 120, მითითებულია: *Louven, (Edit) Mergers & Acquisition in Germany*, German law publisher, Stuttgart, 2011, P.8 მისხვით

⁷⁵¹ *Louven, (Edit) Mergers & Acquisition in Germany*, German law publisher, Stuttgart, 2011, 8.

⁷⁵² *Stilton, Sale of Shares and Business, Law, Practice and Agreements*, 3rd Ed, Sweet&Maxwell, London, 2011, 127.

⁷⁵³ *Louven, (Edit) Mergers & Acquisition in Germany*, German law publisher, Stuttgart, 2011, 4.

⁷⁵⁴ *Louven, (Edit) Mergers & Acquisition in Germany*, German law publisher, Stuttgart, 2011, 7.

⁷⁵⁵ *Louven, (Edit) Mergers & Acquisition in Germany*, German law publisher, Stuttgart, 2011, 4.

კაო მდებლობის პარალელურად მოქმედებს, ჯა სალი კო კურე ციის შესახებ ევროკავშირის რეგულაციები. კო კურეციის შეზღუდვის წი ააღმდეგ (*Act against Restraints of Competition (ARC)*) გერმა ული აქტის გამოყე ება შეზღუდულია იმ შემთხვევაში, როდესაც უ და მოხდეს ექსკლუზიურად ევროკავშირში მოქმედი შერწყმის კო ტროლის რეგულაციის გამოყე ება (*European Community Merger Control Regulation (EUMR)*), ხოლო ევროკავშირის რეგულაცია გამოყე ება იმ შემთხვევაში, როდესაც შერწყმას შესაძლოა მოჰყვეს იმგვარი სტრუქტურული ცვლილებები, რომლის შედეგებიც ცდება ებისმიერი წვერი ქვეყე ის ეროვ ულ საზღვრებს.⁷⁵⁶

აღსა იშ ავია, რომ გერმა იაში არსებული ორი მილიო ი კომპა იიდა მხოლოდ 4600 არის სააქციო საზოგადოება, ხოლო მათგა 825 კომპა იის აქციებია დაშვებული საჯაროდ ვაჭრობისათვის, რაც იძლევა საფუძველს დასკვ ისათვის, რომ გერმა იის ფასია ი ქაღალდების ბაზარი სათა ადოდ გა ვითარებული არ არის.⁷⁵⁷ შესაბამისად, მტრული დაუფლება იშვიათ მოვლე ას წარმოადგე ს გერმა იაში. ხოლო *Krupp vs. Thyssen* (1997) და *Vodafone vs. Mannesmann* (1999/2000) საქმეები იშვიათ და ერთეულ მოვლე ას წარმოადგე ე .⁷⁵⁸

3. ი გლისი

3.1. ზოგადი მომხილვა

ამერიკული ბორდის ძალაუფლებისა და უფლებამოსილებისგა მკვეთრად გა სხვაებული უფლებები აქვთ დიდ ბრიტა ეთში რეგისტრირებულ კომპა იათა დირექტორებს. შერწყმა-დაუფლების⁷⁵⁹ შესახებ აქტის მე-2(a) მუხლის თა ახმად, იგი შექმ ილია რათა უზრუ ველყოს აქციო ერთა უფლების გამოყე ება მიილო გადაწყვეტილება შერწყმასთა თუ შექე ის წი ადადებასთა დაკავშირებით, რომ სამიზ ე (წი ადადების მიმღები) კომპა იის ყველა აქციო ერი სამართლია ად, თა აბარ პირობებში იყოს გადაწყვეტილების მიღებისას.⁷⁶⁰

ი გლისში დირექტორატი ვაღდებულია დაუფლებასთა და შერწყმასთა დაკავშირებით ი ფორმაცია მიაწოდოს დაუფლების შესახებ კომისიას (*Takeover Panel*), და მისგა მიიღოს თა ხმობა და გა მარტება, თუე ეს საჭიროა კო კრეტულ საქმესთა დაკავშირებით. კოდექსის ეს ორმა ა იტებს კომისიას (პა ელს) უფლებამოსილებას და იურისდიქციას

⁷⁵⁶ Berg, Werner, Germany (Federal Republic of Germany) in: *Merger Control Worldwide*, Second Edition, vol. 1, Cambridge University Press, New York, 2012, 556.

⁷⁵⁷ Girasa, *Corporate Governance and Finance Law*, Palgrave&Macmillan, New York, 2013, 98.

⁷⁵⁸ Hopt, Wymeersch-, (Edit) Hopt, *Corporate Governance in Germany* in: *Capital Markets and Company Law*, Oxford University Press, New Yourk, 2003, 295.

⁷⁵⁹ The City Code on Takeovers and Mergers, or The Takeover Code or The Code

⁷⁶⁰ The City Code on Takeovers and Mergers, Rule 2 (a) ხელმისაწვდომია: <http://www.thetakeoverpanel.org.uk/wpcontent/uploads/2008/11/code.pdf> (ბოლოსგამოსმობილია: 22.04.2014)

გააკო ტოროლოს თითქმის ყველა ასპექტი სატე დერო შეთავაზებასა და შერწყმასთან დაკავშირებით.⁷⁶¹

აღმასრულებელ კომისიასთან დაკავშირება და თა ხმობის მიღება არაფორმალურ ხასიათს ატარებს და უმრავლეს შემთხვევაში სატელეფო ო საუბრით ხდება შეთა ხმება. მაგრამ თუკი მხარეები არ ეთა ხმებია პა ელის აღმასრულებელი ორგა ოს გადაწყვეტილებას, მათ უფლება აქვთ მოითხოვონ საქმის წარმოება კომისიის საქმის გა ხილვების კომიტეტის წი აშე, რომელიც უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება სადავო საკითხთან დაკავშირებით. გადაწყვეტილება შესაძლოა გასაჩივრდეს და სასამართლოს გა სჯის საგა ი გახდეს. უ და ითქვას, რომ ხშირ შემთხვევაში, სასამართლოები პა ელის საქმის გა ხილვების კომიტეტის გა მარტებისგა გა სხვავებულ გადაწყვეტილებას იღებენ ხოლმე.⁷⁶²

პრი ციპული და მ იშვე ელოვა ი გა სხვავება, რაც შერწყმისა და დაუფლების პროცესში აშშ-ის, ბრიტა ეთის და გერმა იის ბორდის უფლებამოსილებათა შორის არსებობს, არის ის, რომ ამერიკულ ბორდს უფლება აქვს უარი თქვას მტრული შესყიდვის შესახებ შეთავაზებაზე და გამოიყენოს თავდაცვითი ღო ისტრატეგიები, მაში , როდესაც ი გლისსა და გერმა იაში დირექტორატს უფლება არ აქვს მსგავსი გადაწყვეტილება მიიღოს. ეს უკა ასკ ელი ვალდებულა აქციო ერებს მიაწოდოს სრულყოფილი ი ფორმაცია და დასაბუთებული პოზიცია ტრა ზაქციასთან დაკავშირებით.

კომპა იათა შესახებ აქტის თა ახმად, დირექტორებს ვალდებულა გააჩ იათ კომპა იის მიმართ.⁷⁶³ სატე დერო შეთავაზების მიღების შემთხვევაში, ისი ი ვალდებულ ი არაი მიაწოდო ი ფორმაცია აქციო ერებს, რათა არ მოუსპო მათ გადაწყვეტილების მიღების შესაძლებლობა. ი ფორმაცია მიწოდებულ უ და იქ ეს თუ დაც, რომ არსებობდეს უტყუარი საფუძველი დასკვნისათვის, რომ სატე დერო შეთავაზება არ არის კომპა იის ი ტერესების საკეთილდღეო გრძელვადია პერსპექტივაში. მიუხედავად იმისა, რომ შესაძლოა არსებულ ვითარებაში, საუკეთესო ფასი იყოს შემოთავაზებული აქციათა შესასყიდად. დირექტორატს შეუძლია აქტიურად შეეწი ააღმდეგოს ასეთ წი ადადებას საკუთარი უფლებამოსილების ფარგლებში, იგი არ არის ვალდებული ებისმიერ შემთხვევაში დაუჭიროს მხარი შემოთავაზებას.⁷⁶⁴

დელავერის საკორპორაციო კა ო მდებლობის მსგავსად, დიდი ბრიტა ეთის *Companies Act* –ის 905-ე მუხლი ადგე ს, რომ შერწყმასთან დაკავშირებით წი ადადების პროექტი მომზადებულ უ და იქ ეს იმ კომპა იათა დირექტორატის მიერ, რომლებიც ერთმა ეთს ერწყმია .

ტრა ზაქციის გა ხორციელებას მხარი უ და დაუჭიროს აქციო ერთა 75%-მა. დაუფლების შესახებ აქტის 25.2 (*Takeover Code*) მუხლის თა ახმად

⁷⁶¹ “Chip” *Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies* , : in *Delaware Journal of Corporate Law* , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, P126

⁷⁶² “Chip” *Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies* , : in *Delaware Journal of Corporate Law* , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, P127

⁷⁶³ *Companies Act 2006*, Para: 170(1), ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოსმოხილია :29.04.2014)

⁷⁶⁴ *Loose, Griffiths, Impey, The Company Director, Power, Duties and Liability* , 10th edition, Jordan Published Limited, Bristol, 2008, P.241

კი ისევე, როგორც ეს დელავერის შტატშია, დირექტორატი ვალდებულია მიაწოდოს საკუთარი მოსახრება აქციო ერებს ტრა ზაქციის მიზა შეწო ილობის შესახებ. დირექტორატმა უ და დაასაბუთოს, თუ რის საფუძველზე იქ ა მიღებული რეკომე დაცია: შეთავაზებაზე დათა ხმებისა, თუ მისი უარყოფის შესახებ.⁷⁶⁵ ორივე ქვეყ ის კა ო მდებლობა ითხოვს დირექტორატისგა გა მარტოს ტრა ზაქციაზე დათა ხმების ა მასზე უარის თქმის მიზეზები.

დირექტორებს, ი დივიდუალურად და ერთობლივად გააჩ იათ ვალდებულება იმოქმედო *bona fide* კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების გათვალისწი ებით.⁷⁶⁶

City Code ადგე ს დამატებით მ იშე ელოვა ვალდებულებას დიდ ბრიტა ეთში მოქმედ კომპა იათა დირექტორთათვის, კერძოდ, კოდექსის ერთ-ერთი უმთავრესი პრი ციპის თა ხამად (*General Principal 7*), დირექტორი მოკლებულია შესაძლებლობას ცალმხრივად მიიღოს გადაწყვეტილება დაუფლების წი ააღმდეგ თავდაცვითი ღო ისძიებების გამოყე ების შესახებ, თუკი მას საფუძველი ექ ება იფიქროს, რომ მოსალოდე ელია დაუფლების შესახებ წი ადადების მიღება. ასეთ შემთხვევაში თავდაცვითი ღო ისძიების გამოყე ება შესაძლებელია მხოლოდ აქციო ერთა კრების შესაბამისი გადაწყვეტილების საფუძველზე, რაც სამიზ ე კომპა იის აქციო ერებს ა იჭებს უმ იშე ელოვა ეს უფლებას, მიიღო გადაწყვეტილება დაეთა ხმო თუ არა მტრული დაუფლების წი ადადებას.⁷⁶⁷

ად იშ ული შეზღუდვის საპირისპიროდ, აშშ-ში სამიზ ე კომპა იის დირექტორატი ასრულებს გადამწყვეტ როლს საპასუხო, აგრესიული და პრიორიტეტული თავდაცვითი ღო ისძიებების გამოყე ებისას, რომელთაგა უმრავლესობა (მაგალითად საწამლავი აბები), შესაძლოა გამოყე ებულ იქ ეს აქციო ერთა წი ასწარი თა ხმობის გარეშე.⁷⁶⁸

დიდი ბრიტა ეთის სამიზ ე კომპა იის აქციო ერები იღებე საბოლოო გადაწყვეტილებას წარამატებული იქ ება თუ არა მტრული დაუფლების შესახებ წი ადადება და დირექტორებს არ გააჩ იათ ბერკეტი გა ახორციელო პრევე ციული ზომები აქციო ერთა გადაწყვეტილებაზე ზემოქმედების მიზ ით, ისეთი ღო ით, როგორც ეს აშშ-შია შესაძლებელი.

ბრიტა ეთის საერთო სამართლის ფუ დამე ტურ პრი ციპს წარმოადგე ს, რომ დირექტორებს არ აქვთ უფლებამოსილება, მოუსპო უმრავლესობაში მყოფ აქციო ერებს, კო სტიტუციით დადგე ილი უფლება, მიიღო გადაწყვეტილება დაუფლების შესახებ წი ადადებაზე დათა ხმების ა მისი უარყოფის შესახებ. გა სხვაგვებით აშშ-სგა , სადაც დაუფლების შესახებ წი ადადებაზე პასუხის გაცემის უფლებამოსილება უპირველესად სწორედ სამიზ ე კომპა იის დირექტორატს აქვს.

⁷⁶⁵ "Chip" Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies , : in Delaware Journal of Corporate Law , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, P130

⁷⁶⁶ Kenyon-Slade, Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice, oxford university press, New York, 2004, P.693

⁷⁶⁷ Kenyon-Slade, Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice, oxford university press, New York, 2004, P.693

⁷⁶⁸ Kenyon-Slade, Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice, oxford university press, New York, 2004, 694.

აქციო ერთა შესაძლებლობა, მიიღო სარგებელი შერწყმა-დაუფლების ოპერაციის შედეგად, თავდაცვითი ტაქტიკის შემუშავების პროცესში დირექტორატის კეთილსი დისიერებაზეა დამოკიდებული.⁷⁶⁹

32. შეთა ხმება სატე დერო შეთავაზების მხარდაჭერის შესახებ Best Endeavours Clauses

City Code უმთავრესი პრიციპების თა ხამდ (*Principle 9*), დირექტორს ვაღდება გუღდასმით შეისწავლოს საკითხი, სა ამ იმგვარ ვაღდებაულებაში აღმოჩ დებოდეს, რომელიც გავლე ას მოახდე ს მისი მხრიდა აქციო ერთათვის გულწრფელი და კვალიფიციური რჩევების მიწოდებაზე.⁷⁷⁰

დასახელებული პრიციპი ხაზგასმით აღ იშ ავს, რომ ამგვარ ვაღდებაულებაში შესვლამ შესაძლოა ი ტერესთა კო ფლიქტი ა/და დირექტორთა მხრიდა ფიდუციური ვაღდებაულების დარღვევა გამოიწვიოს. პრობლემა წარმოიშობა მაში, როდესაც მყიდველის წახალისების მიზ ით, (რომ ამ უკა ასკ ელმა შეიდი ოს კომპა ია გა საზღვრული პირობებით) სამიზ ე კომპა იის დირექტორატი, საკო ტრაქტო ურთიერთობაში შედის პოტე ციურ მყიდველთა და კო ტრაქტით ივაღდებაულებს თავს, რომ რეკომე დაციას გაუწევს მის წი ადადებას აქციოე ერთა წი აშე, ა არ დააკლებს მცელობას (*Best Endeavours*) რათა უზრუ ველყოს აქციო ერთა მხრიდა საჭირო თა ხმოების მიღება. შეთა ხმება ასევე შეიძლება ითვალისწი ებდეს, რომ სამიზ ე კომპა იის დირექტორატი არ ითა ამშრომლებს სხვა მყიდველთა. პრობლემას და დავის საგა ს წარმოადგე ს საკითხი, შეუძლია თუ არა დირექტორატს გამოიხმოს კო ტრაქტით აკისრი ვაღდებაულებები და არ შეასრულოს იგი, თუკი კომპა იის მიმართ არსებული ფიდუციური ვაღდებაულება ამას მოითხოვს.⁷⁷¹

კო ფლიქტი, რომელიც წარმოიშობა საკო ტრაქტო ვაღდებაულებასა და დირექტორის ფიდუციურ ვაღდებაულებას შორის არაერთხელ გახდა გა ხილვის საგა ი აშშ-ისა და დიდი ბრიტა ეთის სასამართლოებში.

*Dawson International PLC vs. Coats Patons PLC*⁷⁷² საქმეზე დაყე ებულ იქ ა პრეტე ზია, რომ სამიზ ე კომპა იის დირექტორატმა დაარღვია ვაღდებაულება, რომლის თა ახმადაც მას მოსარჩელის სატე დერო შეთავაზებისათვის უ და გაეწია რეკომე დაცია და არ უ და ეთა ამშრომლა შესაძლო კო კურე ტ მხარესთა, ამ უკა ასკ ელის მიერ

⁷⁶⁹ *Kenyon-Slade*, Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice, oxford university press, New York, 2004, 694.

⁷⁷⁰ *Kenyon-Slade*, Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice, oxford university press, New York, 2004, 694.

⁷⁷¹ *Kenyon-Slade*, Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice, oxford university press, New York, 2004, 699.

⁷⁷² *Dawson International PLC vs. Coats Patons PLC (1988) 4 BCC 305* მოითიებუღია: *Kenyon-Slade*, Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice, oxford university press, New York, 2004, 699-700. მიხედვით

სატე დერო შეთავაზების გაკეთების შემთხვევაში.

სამიზ ე კომპა იის დირექტორატმა გამოიხმო საკუთარი რეკომე დაცია და მხარი დაუჭირა სხვა, მომდევ ო სატე დერო შეთავაზებას.

სასამართლოს მიერ მოწო ებული და რეკომე დირებული იქ ა მოსაზრება, რომლის თა ახმადაც დრექტორატი თავისუფალია საკუთარი ვალდებულების გა ხორციელებისას. დირექტორატს, გააჩ ია ვალდებულება მიაწოდოს ი ფორმაცია აქციო ერებს იმასთა დაკავშირებით, თუ რა მიაჩ იათ მათ კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების შესაბამისად. ი ფორმაცია მიწოდებული უ და იყოს კეთილსი დისიერად და აქციო ერთა დეზი ფორმირებულობას არ უ და ისახავდეს მიზ ად. უფრო მეტიც, სასამართლომ გა მარტა რომ, თუკი გარემოებები შეიცვლება, დირექტორი უფლებამოსილია, შეასრულოს გა გრძობადი ფიდეუციური მოვალეობა და უარი თქვას კო ტრაქტით დადგე ილ ვალდებულებათა შესრულებაზე.⁷⁷³

შესაბამისად, სატე დერო შეთავაზებასთა დაკავშირებით აქციო ერთათვის რჩევის მიცემისას, დირექტორს მოეთხოვება იყოს სამართლია ი და კეთილსი დისიერი საწარმოს მიმართ. დირექტორი უ და მოქმედებდეს კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების გათვალისწი ებით, მიუხედავად იმისა, არსებობს თუ არა ხელშეკრულება, რომელიც მას სატე დერო შეთავაზების მხარდასაჭერად ყველა შესაძლებლობის (*best endeavours*) გამოყე ებას ავალდებულებს.⁷⁷⁴

3.3. თავდაცვითი ღო ისძიებების გამოყე ების დაუშვებლობა

ი გლისში თავდაცვითი ღო ისძიებების გამოყე ება ბორდის მხრიდა აკრძალულია. დელავერის კა ო მდებლობისაგა გა სხვაეებით, კომპა იათა შერწყმა-დაუფლების შესახებ კოდექსი (*Takeover Code*) თავდაცვითი მექა იზმების გამოყე ებას კრძალავს. უ და აღი იშ ოს, რომ კოდექსის მიღებამდე დაშვებული იყო თავდაცვითი ღო ისძიების გამოყე ება. სასამართლო ამოწმებდა დირექტორატის მიერ გადაწყვეტილების მიღების საფუძველს და მიზა ს. თუმცა კომპა იათა დაუფლების შესახებ კოდექსის მიღების შედეგად აღ იშ ული წესი გაუქმდა და დირექტორატს აკრძალა თავდაცვითი ღო ისძიების გამოყე ება.⁷⁷⁵

დირექტორატი ვალდებულია იმოქმედოს კომპა იის, როგორც სრულად ორგა იზაციის ი ტერესების გათვალისწი ებით და არ უ და მოუსპოს აქციო ერებს შესაძლებლობა მიიღო გადაწყვეტილება შესყიდვის ოფერტზე დათა ხმების თუ მისი უარყოფის შესახებ.⁷⁷⁶ კოდექსის 21.1 (a)

⁷⁷³ *Kenyon-Slade*, Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice, oxford university press, New York, 2004, 700.

⁷⁷⁴ *Kenyon-Slade*, Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice, oxford university press, New York, 2004, 699.

⁷⁷⁵ *Chip "Saulsbury, IV*, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies, : in Delaware Journal of Corporate Law, Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, P141

⁷⁷⁶ *Chip "Saulsbury, IV*, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies, : in Delaware Journal of Corporate Law, Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, P.141

მუხლის თა ახმად, დირექტორატს ეკრძალება ებისმიერი სახის ქმედება, რამაც შესაძლოა გამოიწვიოს ოფერტის ა შესაძლო, მოსალოდ ელი ოფერტის უარყოფა, იმგვარად, რომ აქციო ერებს არ მიეცეთ საშუალება მიიღო გადაწყვეტილება წარმოდგე ილი ა მოსალოდ ელი ოფერტის საფუძვლია ობისა და მიზა შეწო ილობის შესახებ.⁷⁷⁷

ბრიტა ეთში დირექტორატი ვალდებულია კო სულტაცია გაიაროს სპეციალურ კომისიასთა (*Takeover Panel*) კო კრეტულ ტრა ზაქციასთა დაკავშირებით და მისგა მიიღოს რეკომე დაცია შესაბამისობაში იქ ება თუ არა თავდაცვითი ღი ისძიების გამოყე ება დირექტორატისათვის დაკისრებულ ვალდებულებასთა . აღ იშ ულის გათვალისწი ებით შეიძლება ითქვას, რომ თავდაცვითი ღონისძიებების გამოყე ება კოდექსის თა ხმად ბრიტა ეთში დაშვებული არ არის. რის შედეგადაც ოფერტის შეფასების და მასთა დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიღების, (უარყოფის ა დათა ხმების) ძალაუფლება დირექტორატისგა აქციო ერთა მხარეს ი აცვლებს. სწორედ აქციო ერები არია უფლებამოსილ ი მიიღო გადაწყვეტილება შემოთავაზებულ სატე დერო წი ადადებასთა დაკავშირებით.⁷⁷⁸

კოდექსი შეიცავს დაუშვებელი თავდაცვითი ღო ისძიებების ჩამო ათვალს, რომლებშიც საწამლავი აბები შედის (*Poison Pill*).⁷⁷⁹

აშშ-ის კა ო მდებლობა დირექტორებს ა იჭებს უფლებამოსილებას საკუთარი გადაწყვეტილების მიხედვით გამოიყე ო თავდაცვითი ღო სძიებები. აღ იშ ული ფაქტი მ იშე ელოვა ია იმდე აღ, რამდე ადაც დირექტორს აქვს შესაძლებლობა ყოველ ტრა ზაქციასთა დაკავშირებით კო კრეტულად ამ ტრა ზაქციის სპეციფიკდა გამომდი არე იმოქმედოს და გამოიყე ოს თადაცვითი მექა იზმები, რაც საშუალებას აძლევს მას ჰქო დეს სრული კო ტროლი და ძალაუფლება მოლაპარაკების პროცესში. აღ იშ ული ფაქტი კი, საბოლოო ჯამში, ხელს უწყობს კომპა იის ღირებულების გაზრდას.

რაც შეეხება ი გლისს, აქ დირექტორატს არ აქვს მოქმედების თავისუფლება, თავდაცვითი მექა იზმების გამოყე ების თვალსაზრისით. პირიქით, აცვლად დირექტორატისა, გადაწყვეტილებას სატე დერო შეთავაზებაზე უარის თქმისა თუ მასზე დათა ხმების შესახებ აქციო ერთა კრება იღებს. ამ ორმით საგრძ ობლად არის შემცირებული დირექტორატის ძალაუფლება შერწყმა-დაუფლების შესახებ მოლაპარაკებების წარმოების პროცესში.

ემპირიულმა კვლევებმა აჩვე ა, რომ თავდაცვითი ღო ისძიებების გამოყე ების უფლება, კომპა იის დირექტორატს აძლევს შესაძლებლობას მიაღწიო შეთა ხმებას, კომპა იის უფრო ხელსაყრელ ფასად გაყიდვასთა დაკავშირებით. სწორედ ამიტომ, შეიძლება ითქვას, რომ ამერიკული მოდელი უპირატესია ბრიტა ულთა და გერმა ულ მოდელთა შედარებით, ვი აიდა იგი აძლევს საშუალებას დირექტორატს

⁷⁷⁷ *The Takeover Code*, Rule, 21.1.(a) ხელმისაწვდომია: <http://www.thetakeoverpanel.org.uk/wp-content/uploads/2008/11/code.pdf> (ბოლოს გამოსხმობილია 23.04.2014)

⁷⁷⁸ *Chip” Saulsbury, IV*, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies , : in *Delaware Journal of Corporate Law* , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, P.141

⁷⁷⁹ *Chip” Saulsbury, IV*, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies , : in *Delaware Journal of Corporate Law* , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, P.141

სატე დერო შეთავაზება გადაზარდოს მოლაპარაკებათა პროცესში, რაც საბოლოო ჯამში იწვევს დამატებითი მოგების გე ერიერებას აქციო ერთათვის.⁷⁸⁰

4. აშშ

4.1. ზოგადი მიმოხილვა

აშშ-ში კომპა იის დირექტორატი უფლებამოსილია გამოიყე ოს თავდაცვითი ღო ისძიებები, იმ მიზ ით, რომ მტრული დაუფლების პროცესი გადაიყეა ოს მოლაპარაკებების შედეგად შეძე ის პროცესში. (*Divert hostile offers in to negotiated acquisition process*) რაც მეტ ძალაუფლებას ა იჭებს მას მოლაპარაკების წარმოებისას და საბოლოო ჯამში საშუალებას აძლევს გაზარდოს აქციო ერთა შემოსავალი შერწყმის ტრა ზაქციის შედეგად⁷⁸¹ (*maximize shareholder value in M&A transactions*).

ამერიკული კომპა იის ბორდი ასევე უფლებამოსილია შერწყმის ხელშეკრულებაში გაითვალისწი ოს და შეიტა ოს ე.წ. გარიგების დამცველი მექა იზმები (*Deal protection devises*), რომლებიც საბოლოო ჯამში ემსახურებია სამიზ ე კომპა იის ფასის გაზრდას, შესაბამისად მეტი შემოსავლის მიღებას აქციო ერებისათვის.⁷⁸²

დალვეერის შტატის საკორპორაციო კა ო მდებლობა სწორედ დირექტორატს და დირექტორთა საბჭოს თავმჯდომარეს აძლევს უფლებამოსილებას მიიღოს გადაწყვეტილება. ი გლისში დირექტორატს არ აქვს უფლებამოსილება დაუფლების შესახებ წი ადადება გადაიყეა ოს მოლაპარაკების პროცესში. პირიქით, თავდაცვითი ღო ისძიებების გამოიყე ება აქ მკაცრად არის აკრძალული. დაუფლების შესახებ 2011 წლის აქტი უკრძალავს დირექტორატს გამოიყე ოს ე.წ. გარიგების დამცავი თავდაცვითი მექა იზმები. ამგვარი აკრძალვების დაწესებით, ი გლისში მოქმედ კომპა იათა დირექტორატის გავლე ა და ძალაუფლება მოლაპარაკებათა პროცესზე, შემცირებულია.⁷⁸³ ი გლისში შერწყმასთა დაკავშირებით მოლაპარაკებათა წარმოების უფლებამოსილება აქციო ერებს აქვთ, რაც დირექტორებს ართმევს უფლებას მიიღო მო აწილეობა მსაგვის სახის ტრა ზაქციებთა დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიღებისა თუ მოლაპარაკების

⁷⁸⁰ *Chip” Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies*, : in Delaware Journal of Corporate Law , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, 161.

⁷⁸¹ *“Chip” Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies*, : in Delaware Journal of Corporate Law , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, 115.

⁷⁸² *“Chip” Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies*, : in Delaware Journal of Corporate Law , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, 115.

⁷⁸³ *“Chip” Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies*, : in Delaware Journal of Corporate Law , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, P115

წარმოების პროცესში.⁷⁸⁴

აშშ-ში არსებულ უდიდეს კომპა იათაგა (ღია საქციო საზოგადოებათა 50%-ზე მეტი და საუკეთესო 500 კომპა იათაგა 63%-ი) უმრავლესობა დელავერის შტატშია რეგისტრირებული. ამ მიზეზის გამო დელავერის საკორპორაციო კაო მდებლობის მიხედვით ხდება შერწყმასა თუ დაუფლების ტრა ზაქციებთა დაკავშირებით უამრავი გადაწყვეტილების მიღება.

ფასია ი ქაღალდების კომისია (*The Securities and Exchange Commition*⁷⁸⁵) არეგულირებს დაუფლებასთა დაკავშირებით სატე დერო შეთავაზებას და შერწყმასთა დაკავშირებულ საკითხებს. აღ იშ ული რეგულაციები ფოკუსირებულია კომპა იათა მხირდა ი ფორმაციის გამჟღავ ების საკითხებზე (*Disclosure*) და შესაძლოა არ ეხებოდეს დირექტორთა მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებს.⁷⁸⁶

სწორედ ამიტომ, სამიზ ე კომპა იათა დირექტორების მიერ შერწყმისა და დაუფლების პროცესში მიღებულ გადაწყვეტილებათა კო ტორლი და რეგულაცია მომდი არეობს დელავერის სასამართლოთა გადაწყვეტილებებიდა , რომლებიც მიიღება დერივაციული სარჩელებიდა გამომდი არე.⁷⁸⁷

დელავერის საკორპორაციო კაო ის (*Delaware General Corporation Law, DGCL*) 141 (a) მუხლის თა ახმად, კომპა იის საქმია ობას უძღვება დირექტორატი. სწორედ ამიტომ, დელავერის კაო მდებლობა დირექტორატს აკისრებს ვალდებულებებს კომპა იისა და აქციო ერთა წი აშე. შესაბამისად დირექტორებს აქვთ ზრუ ვისა, ერთგულებისა და კეთილსი დისიერების მოვალეობა აქციო ერთა მიმართ, კომპა იის შერწყმისა თუ საკო ტროლო პაკეტის გაყიდვის პროცესში.⁷⁸⁸

დელავერის კაო მდებლობა აქციო ერს ა იჭებს უფლებამოსილებას გაასახივროს დირექტორატის გადაწყვეტილება. აღძრას დირექტორთა წი ააღმდეგ დერივაციული სარჩელი, კომპა იის სახელით და აცვლად. აღ იშ ული სარჩელით აქციო ერმა უ და ამტკიცოს, რომ დირექტორთა მხრიდა არასოწორი მართვისა და დაუდევრობის შედეგად კომპა იამ ზია ი გა იცადა.⁷⁸⁹ სარჩელი წარდგე ილ უ და იქ ეს დელავერის საკა ცღერო სასამართლოში, ხოლო ამ უკა ასკ ელის გადაწყვეტილების გასახივრების შემთხვევაში საქმეზე საბოლოო გადაწყვეტილებას იღებს

⁷⁸⁴ “Chip” *Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies* , : in *Delaware Journal of Corporate Law* , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, P115

⁷⁸⁵ ფასია ი ქაღალდების შესახებ კომისია, შეიქმ ა 1934 წელს კო გრესის აქტის საფუძველზე აშშ-ში, საფო დო ბირჟებზე კრახის დავითა აცილების მიზ ით. ის: <http://www.sec.gov/about.shtml> , (ბოლოს გამოსხმობილია 22.04.2014)

⁷⁸⁶ “Chip” *Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies* , : in *Delaware Journal of Corporate Law* , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, P.118

⁷⁸⁷ “Chip” *Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies* , : in *Delaware Journal of Corporate Law* , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, 118.

⁷⁸⁸ “Chip” *Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies* , : in *Delaware Journal of Corporate Law* , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, 119.

⁷⁸⁹ “Chip” *Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies* , : in *Delaware Journal of Corporate Law* , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, 119.

დელავერის უზე აესი სასამართლო.⁷⁹⁰

დელავერის საკა ცლერო სასამართლო უდიდეს როლს ასრულებს კა ო მდებლობის გა ვითარებასა და სწორი პრაქტიკის ჩამოყალიბებაში. იგი თავის გადაწყვეტილებებში ხშირად აკრიტიკებს დირექტორებს, იმათაც კი რომლებსაც არ დაურღვევიათ ვალდებულება. კრიტიკის მიზანს წარმოადგენს შესთავაზოს გაიდლაინები, სახელმძღვანელო, არასავალდებულო მითითებები და დაადგინოს საუკეთესო პრაქტიკა სამომავლოდ, რათა მომავალში დირექტორებმა შეძლო მათ მიხედვით მოქმედება გადაწყვეტილებათა მიღებისას.⁷⁹¹

სასამართლოს მხრიდან ამგვარი ისტრუქციული დამოკიდებულება სასარგებლოა და დადებითად აისახება კომპანიათა საქმიანობაზე, რადგან დირექტორს საშუალება აქვს გაეცნოს სარეკომენდაციო ხასიათის გაიდლაინებს მიუხედავად იმისა, რომ ეს არ არის ვალდებულება.⁷⁹²

დელავერის საკორპორაციო კა ო ის თანახმად, *DGCL section 251*⁷⁹³ დირექტორატმა უდა მიიღოს გადაწყვეტილება სადაც მიუთითებს, რომ ეთა ხმება შერწყმის/დაუფლების შესახებ შეთა ხმებას. დირექტორატმა აქვე უდა გა მარტოს ტრა ზაქციის მიზანს შეწო იღობა. ასევე უდა მიეთითოს, რომ ტრა ზაქცია აქციო ერთა უმრავლესობის მიერ მოწო ებული იქ ა.⁷⁹⁴

დელავერის საკორპორაციო კა ო მდებლობის თანახმად, ბორდის წევრები ასევე ვალდებულნი არიან მიაწოდონ აქციო ერებს სრული ი ფორმაცია ტრა ზაქციის მიმდინარეობის დაკავშირებით. რა აბიჯები იქ ა გადადგმული მათი მხრიდან ტრა ზაქციის მიმდინარეობისას კომპანიათა დირექტორების გაზრდის მიზნით. რის საფუძველზე იქ ა მიღებული გადაწყვეტილება ტრა ზაქციის გა ხორციელების შესახებ. აქციო ერთათვის მიწოდებული ი ფორმაცია ყოველსმომცველი და სრულყოფილი უდა იყოს.⁷⁹⁵

კომპანია შერწყმის ტრა ზაქციასთან დაკავშირებით ი ფორმაცია უდა მიაწოდოს ასევე ფასია ი ქაღალდების კომისიას (*SEC*) არსებულ რეგულაციების შესაბამისად.⁷⁹⁶

⁷⁹⁰ “Chip” *Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies*, : in *Delaware Journal of Corporate Law*, Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, 119. იხ. ასევე თავი 3.4.2. დერივაციული სარჩელი

⁷⁹¹ “Chip” *Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies*, : in *Delaware Journal of Corporate Law*, Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, 120.

⁷⁹² “Chip” *Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies*, : in *Delaware Journal of Corporate Law*, Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, 120.

⁷⁹³ *Delaware General Corporation law*, ხელმისაწვდომია : <http://delcode.delaware.gov/title8/c001/sc09/index.shtml>, (ბოლოს გამოხმობილია: 22.04.2014)

⁷⁹⁴ “Chip” *Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies*, : in *Delaware Journal of Corporate Law*, Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, P129

⁷⁹⁵ “Chip” *Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies*, : in *Delaware Journal of Corporate Law*, Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, P129

⁷⁹⁶ “Chip” *Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies*, : in *Delaware Journal of Corporate Law*, Val:37, #1, Widener University

1934 წლის ფასია ი ქალაქებით ვაჭრობის შესახებ აქტის მოთხოვ ათა თა ახმად, დელავერის შტატში რეგისტრირებული კომპა იის დირექტორატი ვალდებულია სატე დერო შეთავაზებიდა 10 დღეში მიაწოდოს შეთავაზების შესახებ ი ფორმაცია აქციო ერებს და ასევე წარმოადგი ოს რეკომე დაცია სატე დერო წი ადადებაზე დათა ხმების ა მისი უარყოფის შესახებ.⁷⁹⁷

ბიზ ეს კორპორაციათა შესახებ მოდელური აქტის თა ახმად, შერწყმა ხორციელდება, როდესაც ერთი კომპა ია დაუფლება მეორეს, შემდე ი კომპა იას გა აგრძობს არსებობას, ხოლო ეს უკა ასე ელი კი არსებობას წყვეტს⁷⁹⁸ შერწყმის შედეგად შემდე ი კომპა ია ეუფლება ებისმიერი სახის ქო ებასა თუ სიკეთეს, რაც სამიზ ე კომპა ის გააჩ და და ასევე იგი არის პასუხისმგებელი სამიზ ე კომპა იის ვალდებულებებზე. სამიზ ე კომპა იის აქციო ერები იღებე აქციებს შერწყმის შედეგად მიღებულ (*Surviving Corporation*) კომპა იაში ა მათი წილის ა აზღაურება ხდება სხვაგვარად.⁷⁹⁹ (იხ. სქემატური გამოსახულება №3, გვ.175)

დაუფლება შესაძლოა გა ხორციელდეს აქციათა გაცვლით (*Share Exchange*), რომლის დროსაც ერთი კომპა ია იძე ს მეორე კომპა იის აქციებს აქციათა სრულად გაცვლის შედეგად. აქციათა გაცვლის დროს ორივე კომპა ია ი არჩე ებს იურიდიულ იდე ტობას და აგრძელებს არსებობას. გაცვლის შედეგად მშობელ კომპა იას (*Parent Corporation*) საკუთრებაში აქეს შვილობილი კომპა იის (*Subsidiary Corporation*) ყველა აქცია. (*RMBCA sec.11.02*)⁸⁰⁰ ამგვარი დაუფლების შედეგად, შვილობილი კომპა იის აქციო ერი, ხდება მშობელი კომპა იის აქციო ერი ხოლო მშობელი კომპა ია, ხდება შვილობილი კომპა იის ერთპიროვ ული აქციო ერი. მსაგვის სახის ტრა ზაქცია, როგორც წესი, ხორციელდება ჰოლდი გური კომპა იის შექმ ის მიზ ით.⁸⁰¹ (იხ. სქემატური გამოსახულება №5, გვ.176)

მითითებული ტრა ზაქციის შესახებ, გადაწყვეტილების მისაღებად საჭიროა, თითოეული კომპა იის დირექტორთა რეკომე დაცია შერწყმასთა დაკავშირებით და რეკომე დაციის საფუძველზე აქციო ერთა უმრავლესობის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება. კომპა იის წესდება შესაძლოა ითვალისწი ებდეს გადაწყვეტილების მიღებას აქციო ერთა კვალიფიციური უმრავლესობით (*მაგ.80%*).⁸⁰²

თუკი მშობელი კომპა ია ფლობს შვილობილი კომპა იის 90%-ს ა მეტ აქციას, ასეთ შემთხვევაში შესაძლებელია გამარტივებული შერწყმის (*Short-form merger*) გა ხორციელდება. ასეთი შერწყმა გაცილებით უფრო

School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, P129

⁷⁹⁷ "Chip" Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies , : in Delaware Journal of Corporate Law , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, P130

⁷⁹⁸ *RMBCA sec.11.01*

⁷⁹⁹ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013 P.642

⁸⁰⁰ იქვე. 643.

⁸⁰¹ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013, 643.

⁸⁰² იქვე.643. იხ ასევე *RMBCA sec.11.03*

მარტივია, ვიდრე ჩვეულებრივ სტა დარტულ შემთხვევაში, ვი აიდა ამ დროს არ არის საჭირო არც ერთი კომპა იის აქციო ერთა თა ხმობა და არც შვილობილი კომპა იის ღირექტორთა თა ხმობაა აუცილებელი. ასეთი ოპერაციისათვის საკმარისია მხოლოდ მშობელი კომპა იის ღირექტორთა გადაწყვეტილება შერწყმასთა დაკავშირებით.⁸⁰³

ი ფორმაცია შერწყმის შესახებ კა ო ით დადგე ილი ფორმით უ და მიეწოდოს იმ შტატის უფლებამოსილ პირს, (*Secretary of state*) სადაც მდებარეობს შერწყმის შედეგად მიღებული კომპა ია. აღ იშ ული პირი გამოსცემს შერწყმისა თუ აქციათა გაცვლის შესახებ სერთიფიკატს, ყველა ფორმალობის შემოწმებისა და საჭირო მოსაკრებლის გადახდის შემდეგ. შერწყმა ითვლება დასრულებულად.⁸⁰⁴

ერთი კომპა იის მიერ მეორის დაუფლება საკმაოდ გავრცელებულ ტრა ზაქციას წარმოადგე ს თა ამედროვე კორპორაციულ კომბი აციებში. შემდე ი კომპა ია აღ იშ ულს ახორციელებს ოფიციალური სატე დერო შეთავაზების შედეგად, რომლის თა ახმადაც იგი სთავაზობს სამიზ ე კომპა იას, რომ შეისყიდის მის აქციებს დადგე ილ ფასად. ვი აიდა დაუფლების მცდელობა სამიზ ე კომპა იის აქციების ფასზე აისახება, კერძოდ კი იწვევს მისი ღირებულების ზრდას, დაი ტერესებულმა კომპა იამ შეიძლება სცადოს დაეუფლოს სამიზ ე კომპა იის აქციათა სოლიდურ ოდე ობას, მათი შესყიდვის გზით. თუმცა აქციათა მ იშე ელოვა ი ოდე ობის შესყიდვის შესახებ, დიდი ხ ით დუმილს ვერ შეი არჩე ებს, ვი აიდა ფასია ი ქაღალდებით ვაჭრობის შესახებ აქტის (*Securities Exchange Act 1934*) თა ახმად, პირი რომელიც შეიძე ს ებისმიერი კლასის აქციების 5%-ს ა მეტს, ვალდებულია მოახდი ოს აღ იშ ული ფაქტის დეკლარირება შეძე იდა 10 (ათი) დღეში.⁸⁰⁵

4.2. სატე დერო შეთავაზება

1968 წელს კო გრესის მიერ მიღებულ იქ ა აქტი, რომელიც უილიამსის აქტის სახელით არის ც ობილი (*Williams Act*). იგი მიღებული იქ ა როგორც ფასია ი ქაღალდებით ვაჭრობის შესახებ აქტის დამატება (*Securities Exchange Act 1934*) და არეგულირებს სატე დერო შეთავაზებასთა დაკავშირებულ საკითხებს.⁸⁰⁶ გა საკუთრებით მ იშე ელოვა ია *SEA 1934*-ის მუხლი 10 (b)(5), რომელიც წარმოადგე ს ფასია ი ქაღალდების კომისიის მიერ (*SEC*) ი საიდერულ ვაჭრობასთა დაკავშირებით გამოძიების დაწყების საფუძველს.

სატე დერო შეთავაზებით სამიზ ე საზოგადოებაზე კო ტროლის მოპოვება სწრაფი დაუფლების მეტად პოპულარული და შესაბამისად

⁸⁰³ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed, Pearson Education, New Jersey, 2013,643. იბ. ასევე: *RMBCA sec.11.05*

⁸⁰⁴ იქვე. იბ. ასევე: *RMBCA sec.11.05*

⁸⁰⁵ *Ashcroft, , Ashcroft, Patterson, . , Law for Business*, South-Western, Cengage Learning, Ohio, 2013, 435.

⁸⁰⁶ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed., Pearson Education, New Jersey, 2013,646.

აპრობირებული საშუალებაა და შეიძლება გახორციელდეს კაოით გასაზღვრული საკოტროლო ზღვრის მიღწევამდე.⁸⁰⁷ ზღვრის მიღწევის შემდეგ, სავალდებულო სატე დერო შეთავაზების შესახებ წესები მოდის მოქმედებაში.

აქციათა საკოტროლო პაკეტის მოპოვება კერძო მოლაპარაკებების გზით ახმის უფლების მქოე აქციათა შესყიდვის შესახებ სავალდებულო სატე დერო შეთავაზებით არის შესაძლებელი.⁸⁰⁸ სატე დერო შეთავაზების ოფერტის ადრესატებს აქციო ერები წარმოადგეე .

დაუფლება არის შემთავაზებლის მცდელობა, მოიპოვოს სუბიექტ კომპაიაზე კოტროლი, მისი გათავსებული აქციების სრულად ააწილობრივ შექეის გზით.⁸⁰⁹

აქტი ადგეს სატე დერო შეთავაზების მიმართ მოქმედ წესებს, რომლის თაახმაც, სატე დერო შეთავაზება:

- არ შეიძლება დაიხუროს შეთავაზებიდა 20 სამუშაო დღის გააამავლობაში;
- ვადა უდა გაიზარდოს 10 სამუშაო დღით, თუკი შემთავაზებელი შეცვლის აქციათა რაოდეობას, რომელთა შექეე ასაც აპირებს ა შეცვლის შეთავაზებულ ფასს თითოეული აქცისათვის;
- სამართლიაი ფასის წესის (*fair price rule*) თაახმად, გაზრდილი ფასი უდა შესთავაზო ყველა აქციო ერს, მათ შორის მათაც, ვიცი მაამდე უკვე გაათავსა აქციები სატე დერო შეთავაზებაზე;
- აქციები შექეე ილ უდა იქეს პროპორციულობის საფუძველზე (*pro rate basis*) იმ შემთხვევაში თუ არ ხდება ყველა გათავსებული აქცის შექეეა.

ქციო ერს, რომელმაც გაათავსა საკუთარი აქციები, აქეს აბსოლუტური უფლება, სატე დერო შეთავაზების დახურვის თარიღამდე, ებისმიერ დროს, გამოიხმოს აქციები უკა და უარი გააცხადოს მათ გასხვისებაზე.⁸¹⁰

უილიამის აქტის თაახმად, აკრძალულია სატე დერო შეთავაზებასთა დაკავშირებით თადლითური, ტყულის შემცველი და მაიზულაციური ქმედებების გახორციელება. ად იშ ული მოთხოვის დარღვევამ შესაძლოა გამოიწვიოს როგორც სამოქალაქოსამართლებრივი,

⁸⁰⁷ მახრობლშვილი., სამიზე საზოგადოების შექეეა კაპიტალის ორგაიზაციულ ბაზარზე-დაუფლება სატე დერო შეთავაზებით და მისი სახეები, 139-178, სამართლის ჟურალი, თსუ იურიდიული ფაკულტეტი №1, 2013

⁸⁰⁸ მახრობლშვილი., სამიზე საზოგადოების შექეეა კაპიტალის ორგაიზაციულ ბაზარზე-დაუფლება სატე დერო შეთავაზებით და მისი სახეები, 139-178, სამართლის ჟურალი, თსუ იურიდიული ფაკულტეტი №1, 2013

⁸⁰⁹ მახრობლშვილი., სამიზე საზოგადოების შექეეა კაპიტალის ორგაიზაციულ ბაზარზე-დაუფლება სატე დერო შეთავაზებით და მისი სახეები, 139-178, სამართლის ჟურალი, თსუ იურიდიული ფაკულტეტი №1, 2013

⁸¹⁰ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed., Pearson Education, New Jersey, 2013, 646.

ასევე სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა. აქციო ერი, რომელიც დაზარადა ზემოაღნიშნულ უფლებების გამო, უფლებამოსილია უჩივლოს სამართალდამრღვევს და მოითხოვოს ზიანის აზღაურება მისგან.⁸¹¹

ა. აქციათა გამოსყიდვის უფლება *Shareholder Appraisal Rights*

ხშირ შემთხვევაში, აქციო ერთა აწილი შერწყმის წიალმდეგია, თუმცა იმის გამო, რომ მათ ხმების სათავედ რაოდენობა არ გააჩნიათ, მოკლებულნი არიან შესაძლებლობას, წიალმდეგე ტრაზაქციას. ასეთ აქციო ერებს, კაო მდებლობის თანახმად, შეუძლიათ მიიღონ სამართლიანი აზღაურება მათ საკუთრებაში არსებული აქციების საცვლოდ *Appraisal Rights*.⁸¹² აქციო ერებს ასეთ შემთხვევაში არ გააჩნიათ სხვა რაიმე სახის უფლება გარდა აქციათა სამართლიან ფასად გამოსყიდვისა, თუკი თავად გარიგება უკაოო და თანდროითი არ იყო.⁸¹³ იმისათვის, რომ შეიარჩუნოს გამოსყიდვის უფლება, აქციო ერმა ხმის მიცემამდე, წერილობით უდა მიაწოდოს იფორმაცია კრებას, რომ იყეებს აქციათა სამართლიან ფასად გამოსყიდვის უფლებას და არ უდა დაუჭიროს მხარი კრებაზე შერწყმის შესახებ გადაწყვეტილებას. თუკი არ შეასრულებს ამ მოთხოვანთაგან რომელიმეს, იგი მითითებულ უფლებას კარგავს.⁸¹⁴

4.3. თავდაცვითი დიისციების გამოყენების შესაძლებლობა

Delaware Antitakeover Statute

დაუფლების წიალმდეგ სამართლის ორმები ემსახურება იმ მიზანს, რომ მოახდინოს დელავერის შტატთა დაკავშირებული კომპანია იის დაუფლების წიალმდეგ პრევეცია, გაართულოს იგი. აღნიშნული პროცესის გაართულების მთავარი მიზეზი ის არის, რომ დაუფლების შედეგად არ მოხდეს ბიზნესის გადატანა სხვა მსგავსი ქმედება შემდეგის მხრიდან, რაც უარყოფითად აისახება როგორც დასაქმებულებზე, ასევე შტატის ბიუჯეტში გადასახდელ თანხებზე. ძირითადად დაუფლების საწიალმდეგო სტატუსის გამოყენება ხდება იმ კომპანიათა მიმართ, რომლებიც რეგისტრირებულნი არიან დელავერის შტატში ათუკი აქციო ერი რომელიც კომპანია იის აქციათა 10% ა მეტს ფლობს შტატის რეზიდენტი. სხვა შტატებს შორის დელავერის შტატს აქვს გამორჩეულად კარგი და ძლიერი დაუფლების საწიალმდეგო სტატუსი.⁸¹⁵

სტატუსი ადგენს, რომ კომპანია, რომელიც დაუფლება დელავერში რეგისტრირებულ კომპანია იას ვერ შეძლებს მასთან შერწყმის დასრულებას აქციათა შექმნა სამი წლის განმავლობაში, თუკი იგი შეიძენს

⁸¹¹ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed., Pearson Education, New Jersey, 2013 P.646 see. (*Williams Act – 1968 sec. 14 (e)*)

⁸¹² *RMBCA sec.13.02*

⁸¹³ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed., Pearson Education, New Jersey, 2013 p.644

⁸¹⁴ იქვე.

⁸¹⁵ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed., Pearson Education, New Jersey, 2013 P.648

აქციათა 15% -ს ა მეტს. აღ იშ ული შეზღუდვას შესაძლოა რომ თავიდა იქ ეს არიდებული თუკი:

- ა) დელავერში რეგისტრირებული სამიზ ე კომპა იის დირექტორატი წი ასწარ დაეთა ხმება დაუფლების შესახებ წი ადადებას;
- ბ) შემდე ი, შეიდ ს სამიზ ე კომპა იის აქციათა 85%-ს ა მეტს;
- გ) შემდე ი , აქციათა 15%-ის ა მეტის შემე ით მოიპოვებს სამიზ ე კომპა იის დამოუკიდებელ (ი ტერესის არ მქო ე) აქციათა ხმების 2/3-ს.

აღ იშ ული შეზღუდვების დაწესებით, დელავერის საკორპორაციო სამართალი ფაქტიურად შეუძლებელს ხდის კომპა იის დაუფლებას სამიზ ე კომპა იის დირექტორთა თა ხმობის მოპოვების გარეშე.⁸¹⁶

დელავერის საკა ცლერო სასამართლომ *Air Products vs. Airgas* საქმესთა დაკავშირებით გა მარტა, რომ დელავერის საკორპორაციო კა ო მდებლობის თა ხმად არასასურველი მტრული დაუფლების მოგერიების ძალაუფლება მი იჭებული აქვთ კომპა იის დირექტორებს,⁸¹⁷ აღ იშ ული გა მარტება გაკეთდა დელავერის საკორპორაციო კა ო ის (DGCL) მ იშვ ელოვა ი ორმის შესაბამისად, რომლის თა ახმადაც დირექტორები და არა აქციო რები, მართავე და უძღვებია კომპა იის ბიზ ეს საქმია ობას.⁸¹⁸

აღ იშ ულიდა გამომდი არე, აქციო ერთა მიერ ხმის მიცემის ეტაპამდე, ა უ სა ამ მიმართავედეს აქციო ერთა კრებას საკითხზე გადაწყვეტილების მიღებასთა დაკავშირებით (*prior to reaching a shareholder vote*) დელავერის საკორპორაციო კა ო მდებლობის თა ხმად, დირექტორატს აქვს შესაძლებლობა გამოიყე ოს თავდაცვით ღო ისძიებათა სხვადასვა საშულება, საკუთარი შეხედულებისამებრ, რათა მოიგერიოს არაადექვატური და კომპა იისათვის მიუღებელი შეთავაზება შესყიდვასთა დაკავშირებით.⁸¹⁹

დელავერის კა ო მდებლობისგა ფუ დამეტურად გა სხვაებული რეგულაცია არსებობს ამ საკითხთა დაკავშირებით დიდ ბრიტა ეთში, სადაც სამიზ ე კომპა იის დირექტორატს ვაღდებულება აქვს იმოქმედოს კომპა იის, როგორც მთლია ი ოგა იზაციის, ი ტერესების შესაბამისად, და არ უ და მოუსპოს აქციო ერებს შესაძლებლობა, მიიღო გადაწყვეტილება შემოთავაზებულ წი ადადებასთა დაკავშირებით.⁸²⁰

⁸¹⁶ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed., Pearson Education, New Jersey, 2013, 648.

⁸¹⁷ *Air Products and Chemicals Inc v Airgas Inc*, C.A. Nos. 5249, 5256 (Del. Ch. Feb. 15, 2011). ხელმისაწვდომია: <http://courts.delaware.gov/opinions/download.aspx?ID=150850>, (ბოლოს ფამოხმობილია: 23.04.2014)

⁸¹⁸ *Aronson vs. Lewis*, 473 A.2d 805, 811 (Del. 1984) ვუთითებ : “*Chip*” *Saulsbury, IV*, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies , : in Delaware Journal of Corporate Law , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, 135. მიხედვით.

⁸¹⁹ *Chip*” *Saulsbury, IV*, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies , : in Delaware Journal of Corporate Law , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, 135.

⁸²⁰ *The Takeover Code*, General principle 3, B1, ვუთითებ: *Chip*” *Saulsbury, IV*, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies , : in Delaware Journal of Corporate Law , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-

მართალია დელავერის კაო მდებლობა დირექტორებს აიჭებს უფლებამოსილებას გამოიყენოს თავდაცვითი ღონისძიებები არასასურველი სატე დერო წი ადადების მოგერიების თვალსაზრისით, მაგრამ სასმართლო პრაქტიკამ დაადგინა გამოაკლისი შემთხვევებიც, როდესაც დირექტორატმა თავდაცვითი ღონისძიება კი არ უდა გამოიყენოს არამედ უდა მოაწყოს “აუქციო ი” რათა საუკეთესო ფასად მოხდეს კომპა იის გასხვისება. ეს ის შემთხვევაა როდესაც აშკარაა რომ კომპა იის გაყიდვა გარდაუვალია. (იხ. ქვემოთ: Revlon rule)

Unocal Corp. v. Mesa Petroleum Co. დელავერის უზე აესმა სასამართლომ დააგინა ზრუ ვის მოვალეობის სტა დარტი (*Duty of Care*), მტრული დაუფლების წი ააღმდეგ თავდაცვითი ღონისძიების გამოყენების პროცესში. სასამართლომ გა მარტა: არსებული მოსაზრების გათვალისწინებით, რომლის თა ახმადაც თავდაცვითი ღონისძიების გამოყენებისას დირექტორატი შეიძლება მოქმედებდეს უპირატესად საკუთარი და არა კომპანიისა და აქციო ერთა ი ტერსების სასარგებლოდ. თავდაცვითი ღონისძიების გამოყენებისას მ იშვ ელოვა ია, რომ ზრუ ვის ვალდებულება ღრმა და ყოვლისმომცველი იყოს. ამ ღროს დირექტორატის გადაწვეტილება მყარად დასაბუთებული უდა იყოს და პასუხობდეს არა მხოლოდ “რაციო აღური გადაწვეტილების” სტა დარტს, არამედ უფრო მაღალ სტა დარტს.⁸²¹

დირექტორატი ვალდებულია დაადგინოს, კომპა იის აქციების შესყიდვასთან დაკავშირებით წარმოდგე ილი ოფერტი, არის თუ არა კომპა იისა და აქციო ერთა საუკეთესო ი ტერესების შესატყვისი.⁸²² თუკი ოფერტზე აქცეპტი კომპა იის ი ტერესებს შეესაბამება და მიუხედავად ამისა, დირექტორატი მაი ც იყე ებს თავდაცვით მექა იზმებს, მაში ადგილი აქვს ზრუ ვის (*Duty of Care*) მოვალეობის დარღვევას.⁸²³

ხემოად იშ ულის გათვალისწინებით, *Unocal* ტესტის შესაბამისდ დრექტორატმა ორი რამის დამტკიცება უდა შეძლოს: **პირველი**, რომ შემოთავაზებული წი ადადება შესყიდვასთან დაკავშირებით საფრთხეს უქმ ის “კომპა იის კორპორაციულ პოლიტიკას და მის ეფექტურობას”⁸²⁴ (*Threat to Corporate policy and effectiveness*) და **მეორე**, “გამოყენებული თავდაცვითი ღონისძიება გო ივრული და საფრთხის ადექვატურია.”⁸²⁵ (*Takeover defense was reasonable in relation to the threat posed*)

თუკი სასმართლო დაადგეს, რომ დირექტორატის მიერ გამოყენებული თავდაცვითი ღონისძიებები არ არის არც უკაოო და არც არაგო ივრული და რომ დირექტორატი ამ გადაწვეტილების

13, 135. მიხედვით.

⁸²¹ *Unocal Corp. v. Mesa Petroleum Co.*, 493 A.2d 946 (Del. 1985) ხელმისაწვდომია: <http://www.law.illinois.edu/aviram/Unocal.pdf> (ბოლოს გამოხმობილია: 23.04.2014)

⁸²² *Unocal Corp. v. Mesa Petroleum Co.*, 493 A.2d 946 (Del. 1985) ხელმისაწვდომია: <http://www.law.illinois.edu/aviram/Unocal.pdf> (ბოლოს გამოხმობილია: 23.04.2014)

⁸²³ *Unocal Corp. v. Mesa Petroleum Co.*, 493 A.2d 946 (Del. 1985) ხელმისაწვდომია: <http://www.law.illinois.edu/aviram/Unocal.pdf> (ბოლოს გამოხმობილია: 23.04.2014)

⁸²⁴ *Unocal Corp. v. Mesa Petroleum Co.*, 493 A.2d 946 (Del. 1985) ხელმისაწვდომია: <http://www.law.illinois.edu/aviram/Unocal.pdf> (ბოლოს გამოხმობილია: 23.04.2014)

⁸²⁵ *Unocal Corp. v. Mesa Petroleum Co.*, 493 A.2d 946 (Del. 1985) ხელმისაწვდომია: <http://www.law.illinois.edu/aviram/Unocal.pdf> (ბოლოს გამოხმობილია: 23.04.2014)

მიღებისას კეთილსი დისიერად მოქმედებდა და ბოროტად არ იყე ებდა მისთვის მი იტეებულ დისკრეციულ უფლებამოსილებას,⁸²⁶ ამოქმედება სამეწარმეო გადაწყვეტილების თავისუფლების წესი და დირექტორის პასუხისმგებლობა არ დადგება.⁸²⁷

Revlon, Inc. v. MacAndrews & Forbes Holdings Inc. საქმესთა დაკავშირებით დელავერის უზე აესმა სასამართლომ დაადგი ა, რომ დაუფლების წი ააღმდეგ თავდაცვითი ღო ისძიების გამოყე ება ყოველთვის არ არის ნებადართული.

სასამართლომ გა მარტა, რომ გარკვეულ სიტუაციაში დირექტორატის ვალდებულება დაიცვას სამიზ ე კომპა ია როგორც ორგა იზაცია, იცვლება და კო ვერტირდება ვალდებულებაში გაზარდოს კომპა იის ღირებულება და უზრუ ველყოს მისი შეძლებისდაგვარად მაღალ ფასად გაყიდვა და შესაბამისად მაღალი შემოსავალი აქციო ერთათვის.⁸²⁸ (*Revlon rule*)

დელავერის სასამართლოს გა მარტებით აღ იშ ულ ფაქტთა მაში გვაქვს საქმე, როდესაც დირექტორატი დგას რამდე იმე შემოთავაზების პირისპირ და ამ შემოთავაზებათაგა ყველა მათგა ი ადექვატური და სამართლია ი კომპა იისა და აქციო ერთა ი ტერესებისათვის.⁸²⁹ სწორედ იმ გარემოების გამო, რომ ოფერტი გო ივრული და სამართლია ია, *Unocal* ტესტის გამოყე აბა აღარ ხდება და ამ გადაწყვეტილებით დადგე ილი ვალდებულება აღარ ეკისრება დირექტორატს, ვი აიდა ოფერტის სამართლია ობის გათვალისწი ებით, ცხადია კომპა იას საფრთხე აღარ ემუქრება.

სწორედ ამიტომ როდესაც სახეზეა ე.წ. რეველო ის წესი, (*Revlon rule*) დირექტორატი დგას რამდე იმე ადექვატური და სამართლია ი ოფერტის წი აშე და მიუხედავად ამისა, მაი ც იქ ება გამოყე ებული თავდაცვითი ღო ისძიება (მაგალითად როგორიცაა საწამლავი აბები *Poison Pills*) დირექტორატი *Business Judgment Rule* –ის დაცვით ველარ ისარგებლებს, რამაც საბოლოო ჯამში შეიძლება ზრუ ვის მოვალეობის დარღვევის გამო პასუხისმგებლობა გამოიწვიოს.⁸³⁰

უ და აღი იშ ოს, რომ რეველო ის წესი *Revlon rule (or standartd)* გამოიყე ება მხოლოდ მაში , როდესაც დირექტორატი რამდე იმე სამართლია ი და ადექვატური ოფერტის წი აშე დგას. თუკი არსებობს მხოლოდ ერთი სატე დერო შეთავაზება, კმპა იის შესყიდვასთა დაკავშირებით, გამიყე ება უ ოკალის წესი *Unocal rule (or standartd)* და დირექტორატი უფლებამოსილია მიმართოს თავდაცვით ღო ისძიებებს, თუ დაც შემოთავაზებული ღირებულება საბაზრო ფასზე უფეო მაღალი

⁸²⁶ *Unocal Corp. v. Mesa Petroleum Co.*, 493 A.2d 946 (Del. 1985) ხელმისაწვდომია: <http://www.law.illinois.edu/aviram/Unocal.pdf> (ბოლოს გამოხმობილია: 23.04.2014)

⁸²⁷ *Chip” Saulsbury, IV*, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies , : in Delaware Journal of Corporate Law , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, 137.

⁸²⁸ *Revlon, Inc. v. MacAndrews & Forbes Holdings Inc* 506 A.2d 173 (Del.,1986) ხელმისაწვდომია: <http://www.law.illinois.edu/aviram/revlon.pdf> (ბოლოს გამოხმობილია: 23.04.2014)

⁸²⁹ *Revlon, Inc. v. MacAndrews & Forbes Holdings Inc* 506 A.2d 173 (Del.,1986) ხელმისაწვდომია: <http://www.law.illinois.edu/aviram/revlon.pdf> (ბოლოს გამოხმობილია: 23.04.2014)

⁸³⁰ *Chip” Saulsbury, IV*, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies , : in Delaware Journal of Corporate Law , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, 139.

იყოს. ამ შემთხვევაში უოკალის სტა დარტის შესაბამისად, დირექტორატს აქვს ვადლებულება დაადასტუროს, რომ შემოთავაზება საფრთხეს უქმნის კომპაიას და არ იყო აქციონერთა საუკეთესო ინტერესების შესაბამისი.⁸³¹

Revlon rule გამოიყენება მაშინ როდესაც გადაწყვეტილია კომპაიას გასხვისება, თუკი თავად კომპაიამ გააკეთა გადაწყვეტილება გაყიდვასთან დაკავშირებით, ან თუ მოსალოდნელია კომპანიის გაკოტრება ან ლიკვიდაცია (*dissolution, break-up*). ასეთ შემთხვევაში დირექტორატმა თავდაცვითი ღონისძიება არ უნდა გამოიყენოს, არამედ უნდა უზრუნველყოს კომპაიას მაქსიმალური ფასად გაყიდვა.⁸³² თავდაცვითი ღონისძიებების გამოყენება უნდა ხდებოდეს მხოლოდ იმ მიზნით, რომ გაიზარდოს კომპაიას ღირებულება, გამძაფრდეს კოკურეცია შესყიდვის მსურველთა შორის.

შეუძლებელია სასამართლოს გადაწყვეტილებით დადგინდეს მოქმედების წესები, (ე.წ. *Blueprints*) რომელთა მიხედვითაც უნდა იმოქმედო დირექტორებმა, რათა შეასრულო მოვალეობები საწარმოსა და აქციონერთა მიმართ.⁸³³ მათ ამ მოვალეობათა შესრულება მარტივად შეძლიათ, თუ სათაადოდ შეისწავლიან სატენდერო წინადადებას და მხოლოდ სრულად იფორმირებულობის საფუძველზე, კეთილსინდისიერად მიიღებენ გადაწყვეტილებას.⁸³⁴

4.3.1. “საწამლავი აბები” (Poison Pills) და სხვა თავდაცვითი ღონისძიებების გამოყენება დირექტორატის მიერ

აშშ-ში, კერძოდ დელავერის შტატში, დირექტორატი უფლებამოსილია გამოიყენოს თავდაცვითი ღონისძიებები მტრული დაუფლების წინააღმდეგ. თუ რა სახის ღონისძიებას გამოიყენებს ეს მისი გადასაწყვეტია და ამ შემთხვევაში იგი მოქმედებს მინიჭებული დისკრეციის ფარგლებში. აშშ-ში არასოდეს ყოფილა იმგვარი რეგულაციები, რომლებიც დირექტორატს თავდაცვითი მექანიზმების გამოყენებას აუკრძალავდა.⁸³⁵ შერწყმისა და საკოტროლო პაკეტის გასხვისებისას დირექტორთა ვადლებულებების გახილვის პროცესში სასამართლო ფოკუსირებას ახდენს დირექტორთა მხირად გადაწყვეტილების მიღების პროცესზე.

⁸³¹ *Chip” Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies*, : in *Delaware Journal of Corporate Law*, Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, 140.

⁸³² *Revlon, Inc. v. MacAndrews & Forbes Holdings Inc* 506 A.2d 173 (Del.,1986) ხელმისაწვდომია: <http://www.law.illinois.edu/aviram/revlon.pdf> (ბოლოს გამოხმობილია: 23.04.2014)

⁸³³ *Revlon, Inc. v. MacAndrews & Forbes Holdings Inc* 506 A.2d 173 (Del.,1986) ხელმისაწვდომია: <http://www.law.illinois.edu/aviram/revlon.pdf> (ბოლოს გამოხმობილია: 23.04.2014)

⁸³⁴ *Chip” Saulsbury, IV, The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies*, : in *Delaware Journal of Corporate Law*, Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13, 140.

⁸³⁵ *Stokka*, *Defence Tactics in Hostile Takeovers-An Analysis of The Rule Imposed on the Pursued Target*, 2013, 23. (<http://home.heinonline.org/>)

სამიზ ე კომპა იის დირექტორატს საშულება აქვს დაიცვას თავი მტრული დაუფლებისაგა . თავდაცვის უამრავი საშულება არსებობს რომელსაც დირექტორატმა შეიძლება მიმართოს.

აქციო ერთა დარწმუნება- Persuasion of Shareholders - დირექტორატი ხშირად იყე ებს მედია საშუალებებს და აწარმოებს მედია კამპა იას რათა დაარწმუნე ოს აქციო ერები, რომ სატე დერო შეთავაზება არ არის მათი საუკეთესო ი ტერესების შესაბამისი.⁸³⁶

დამაბრკოლებელი სარჩელის წარდგე ა სასამართლოში- Delaying Lawsuits – სარჩელი შეიძლება იქ ეს წარდგე ილი, რომ სატე დერო შეთავაზება არღვევს ფასია ი ქალაღდებით ვაჭრობის შესახებ კა ო ს, მო ოპოლურ კა ამდბოლობას ა სხვა რეგულაციებს. აღ იშ ული ტაქტიკის გამოყე ეებით დირექტორატი იგებს დროს, რაც აძღვეს მას საშუალებას შეიმუშაოს თავდაცვით დო ისიებათა ეფექტური საშუალებები და ტაქტიკა.⁸³⁷ თავდაცვის ეს საშულება წარმატებული აღმოჩ დება თუკი სასამართლო დაადგე ს, რომ შერწყმის შედეგად შემძე ი კომპა ია მოიპოვებს დიდი ძღაუფლებას და გავლე ას ბაზარზე.⁸³⁸

White knight merger – წარმოადგე ს შერწყმას მეგობრულ კომპა იებს შორის, რომლი დროსაც შემძე ი კომპა იას იძღვეა გარა ტიას რომ არ შეეხება სამიზ ე კომპა იას ა /და მის დირექტორატს.⁸³⁹

Flip – over and Flip-in rights plan- აღ იშ ული წესი ა იტებს სამიზ ე კომპა იის აქციო ერს უფლებამოსილებას გადაცვალოს მის საკუთრებაში არსებული აქციები შემძე ი კომპა იის უფრო მეტ აქციაზე (მაგ. ორჯერ მეტი) *Flip – over rights plan* ა სამიზ ე კომპა იის სავალო ფასია ქალაღდებში *Flip-in rights plan*. იგი ამოქმედდება თუკი შემძე ი კომპა ია სამიზ ე კომპა იის აქციათა გარკვეულ რაოდე ობას (მაგ. 20%-ს) დაეუფლება. ეს წესი გაციღებით უფრო რთულს და ძვირს ხდის სამიზ ე კომპა იის დაუფლებას.⁸⁴⁰

Creating Employee stock ownership plan- კომპანიას შეუძლია შეიმუშაოს დასაქმებულთა მიერ აქციების ფლობის გეგმა და გა ათავსოს აქციების გარკვეული რაოდე ობა ამ გეგმის ფარგლებში (მაგ. 15 %) ასეთ შემთხვევაში მოსალოდ ელია, რომ დასაქმებულები საკუთარ ხმებს გამოიყე ებე სატე დერო შეთავაზების საწი ააღმდგოდ, ვი აიდა ბე ეფიცირებს (დასაქმებულებს) აქეთ მ იშე ელოვა ი დაი ტერესება

⁸³⁶ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed., Pearson Education, New Jersey, 2013, 646.

⁸³⁷ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed., Pearson Education, New Jersey, 2013, 646.

⁸³⁸ *Clarkson ., Miller., Cross*, Business Law, Text and Cases , 12th Ed., 2012, 802.

⁸³⁹ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed., Pearson Education, New Jersey, 2013, 647.

⁸⁴⁰ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed., Pearson Education, New Jersey, 2013, 47.

შეი არჩეო კომპანია ხელუხლებლად.⁸⁴¹

Greenmail and standstill agreements- იშვიათად ისეც ხდება, რომ შემდეგი კომპანია თანახმაა უარი გადახადოს სატენდერო შეთავაზებაზე და აღარ შეიძინოს სამიზნე კომპანიის აქციები, თუკი ეს უკანასკნელი დათანხმდება, რომ გამოისყიდოს შედეგი ილი აქციები უკან და გადაიხადოს მათში საბაზრო ფასზე გაცილებით მეტი თანხა. აღნიშნულ გადახდას ეწოდება *Greenmail- მწვა ე ფოსტა*, ხოლო შეთანხმებას რომლის თანახმადაც შემდეგი კომპანია თანახმაა უარი თქვას სატენდერო შეთავაზებაზე და აღარ შეიძინოს სამიზნე კომპანიის აქციები ეწოდება *standstill agreement*.- შეთანხმება უმოქმედობის შესახებ.⁸⁴²

Management buy-out”(MBO) რაც, კომპანიის მტრული დაუფლების ხელშეშლის მიზნით, მეფხვე ტის მხრიდა სავაჭრო დაშვებული აქციების შესყიდვას გულისხმობს.⁸⁴³

თავდაცვის მექანიზმების უამრავი ხერხი არსებობს, რომლებზეც უფრო დეტალურად წიამდებარე აშრომის ში აარსიდა გამომდი არე ვერ შევჩერდებით, ვი აიდა მის მიზანს არ წარმოადგეს შერწყმა- დაუფლების პროცესისა და ამ პროცესში გამოყენებული თავდაცვითი ღონისძიებების დახასიათება, არამედ აშრომი ამ პროცესში დირექტორთა მოვალეობებზე აკეთებს ფოკუსირებას. სწორედ ამიტომ დირექტორთა მოვალეობები გახილულ იქება ისეთი მიზეზ ელოვა და აშშ-ში არაეთი სასამართლო გახილვის საგანდ ქცეულ თავდაცვით ღონისძიებაზე როგორცაა “საწამლაგი აბაბი”.⁸⁴⁴

ერთ-ერთ ცოხილ საქმეზე *Unocal Corpo vs Mesa Petroleum*⁸⁴⁵ დელავერის სასამართლომ დააგია, რომ სამიზნე კომპანიის დირექტორატი უფლებამოსილია შეიმუშაოს თავდაცვითი ტაქტიკა, შემდეგი კომპანია მირე გახორციელებული ქმედებების პროპორციულად, თუკი მას ექება საფუძველი იფიქროს, რომ თავდაცვითი საშუალებების გამოყენების გამო, დაზიანდება სამიზნე კომპანიის ლეგიტიმური იტერესი. ამასთან, კოკრეტული თავდაცვითი მექანიზმის გამოყენების გო ივრულობისა და მიზანს შეწო ილობის მტკიცების ტვირთი სამიზნე კომპანია მირე დირექტორატზე გადადის.⁸⁴⁶ როგორც ხემოთაც აღი იშ ა, დირექტორატის ქმედების შეფასების ამ წესმა საპატიო ადგილი დაიმკვიდრა ამერიკულ საკორპორაციო სამართალში და იგი ცოხილია, “უოკალის ტესტის”

⁸⁴¹ *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed., Pearson Education, New Jersey, 2013, 647.

⁸⁴² *Cheesemen*, Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Ed., Pearson Education, New Jersey, 2013, 647.

⁸⁴³ *Gevurtz*, Corporation Law, West Group, St. Paul, Minn, 2000, 675.

⁸⁴⁴ ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში ასევე გადათარგმნილია როგორც “მომწამლაგი აბი” იხ. *მასხრობლიშვილი*, კაპიტალურ საზოგადოებათა სტრუქტურაში, ფუ და მე ტური ცვლილებების გახორციელება კორპორაციულ-სამართლებრივ ქმედებათა (შედეგ, შერწყმა) საფუძველზე, შედარებით სამართლებრივი აალიზი, დისერტაცია, 145.

⁸⁴⁵ *Unocal Corp. v. Mesa Petroleum Co.*, 493 A.2d 946 (Del. 1985) <http://www.law.illinois.edu/aviram/Unocal.pdf>

⁸⁴⁶ *Stokka*, Defence Tactics in Hostile Takeovers-An Analysis of The Rule Imposed on The Pursued Target, 2013, 24. (<http://home.heinonline.org/>)

(Unocal Test) სახელით.

Unocal Test მიზეზ ელოვა ია ისეთი თავდაცვითი საშუალების გამოყენებისას როგორცაა “საწამლავი აბები” (*Poison Pills*). შეიძლება ითქვას, რომ იგი ითვლება თავდაცვის ყველაზე ეფექტურ საშუალებად და შესაბამისად საკმაოდ ხშირად ხდება მისი გამოყენება.⁸⁴⁷

Poison Pills- წარმოადგენს კო ვერტირებად პრივილეგირებულ აქციებს, რომელსაც კომპა ია უშვებს მისი აქციო ერების სახელზე როგორც დივიდე დს. ეს აქციები შესაძლოა არ წარმოშობდეს ხმის და დივიდე დის მიღების უფლებას, ეს არ არის მისი ძირითადი მახასიათებელი იშა ი. ის რაც ამ აქციებს აქცევს ე.წ. საწამლავ აბებად არის მისი კო ვერტაციის უფლება.⁸⁴⁸

იმ შემთხვევაში თუ შემდეგ ი კომპა ია, იყიდის სამიზ ე კომპა იის სავაჭროდ გა თავსებული აქციების გარკვეულ ოდესობას (დგი დება წესდებით) და შემდეგ შეერწყმება სამიზ ე კომპა იას, ზემოაღ იშ ული პრივილეგირებული აქციების მფლობელებს უფლება აქვთ, მოახდინონ ამ აქციების სარფია ი კო ვერტირება (გადაცვლა) შემდეგ ის აქციებზე, რაც გულისხმობს მაგალითად, სამიზ ე კომპა იის ერთ პრივილეგირებულ აქციაში, შემდეგ ი კომპა იის ორი აქციის გადაცვლას (შესაძლოა დადგენ ილ იყო კო ვერტაციის სხვა წესი). ამ გზით შემდეგ ი კომპა ია კარგავს ხმების რაოდენობას შერწყმის შედეგად წარმოშობილ კომპა იაში და მას საშუალება ადარ ეძლევა მიიღოს ერთპიროვ ული გადაწყვეტილებები, გაათავისუფლოს ღირექტორატი და ა.შ. ცხადია ამგვარი მექა იზმის გამოყენება დამაბრკოლებელ გარემოებას წარმოადგენს შემდეგ ი კომპა იისათვის, აფერხებს მის მიერ მტრული დაუფლების გა ხორციელებას.⁸⁴⁹ ზემოაღ იშ ულის გათვალისწინებით, ის სამიზ ე კომპა იის ბორდსა და შემდეგ ი კომპა იის ბორდს შორის შეთა ხმების მიღწევას უწყობს ხელს.⁸⁵⁰

“საწამლავი აბების” ტაქტიკის საპასუხოდ, შესაძლოა მტრული დაუფლების მსურველი კომპა იის აქციოე ერი დაუკავშირდეს სამიზ ე კომპა იის, შერწყმისაღმი ღოალურად გა წყობილ აქციო ერს და დაარწმუნოს ის იგი შეცვალოს არსებული ღირექტორატი სასურველი კა დიდატებით, რაც საშუალებას მისცემს მტრული დაუფლების მსურველს გამორიცხოს საწამლავი აბების გამოყენება. თუმცა ეს არც თუ ისე იოლი საქმეა, მაში როდესაც “საწამლავი აბების” დებულებასთა ერთად არსებობს როტაციის პრი ციპით შედგენილი ღირექტორატი. (*Staggered Board Provision*)⁸⁵¹

⁸⁴⁷ *Gevurtz*, Corporation Law, West Group, St.Paul, Minn, 2000, 675.

⁸⁴⁸ *Gevurtz*, Corporation Law, West Group, St.Paul, Minn, 2000, 675.

⁸⁴⁹ არსებობს “საწამლავი აბების” (*Poison Pills*) მექა იზმის გამოყენების სხვადასხვა სახე, რომლებსაც ეწოდებათ *Flip-over*, *Flip-in*, *Back-end*, და ა.შ. მოცემულ შემთხვევაში გა ხელუღია თუ როგორ გამოიყენება *Poison Pills* ე.წ. *Flip-over* დებულების არსებობის დროს. დეტალურად იხ. *მახარობლ შვილი*, სამიზ ე საზოგადოების შექმ ა კაპიტალის ორგა იზაციულ ბაზარზე-დაუფლება სატე დერო შეთავაზებით და მისი სახეები, 139-178, სამართლის ჟურ ალი, თსუ იურიდიული ფაკულტეტი №1, 2013

⁸⁵⁰ *მახარობლ შვილი*, სამიზ ე საზოგადოების შექმ ა კაპიტალის ორგა იზაციულ ბაზარზე-დაუფლება სატე დერო შეთავაზებით და მისი სახეები, 139-178, სამართლის ჟურ ალი, თსუ იურიდიული ფაკულტეტი №1, 2013

⁸⁵¹ *Stokka*, Defence Tactics in Hostile Takeovers-An Analysis of The Rule Imposed on The Pursued Target, 2013, 24. (<http://home.heinonline.org/>)

Staggered Board Provision გულისხმობს, რომ თუ დაც მოხერხდეს აქციო ერის დარწმუნება, დირექტორები იმგვარად არიან არჩეულნი, რომ მათ პოზიციებზე ყოფილი ვადა სხვადასხვა დროს გასდით. ამ შემთხვევაში დირექტორების ერთი წლის ვადამდობაში გაშვება ვერ მოხერხდება, ვი აიდა თითოეულ მათგანს უფლებამოსილების ვადა გაუვა ერთი წლის ვადამდობით, (ზოგ შემთხვევაში ხდება დირექტორების 1/3-ის არჩევა ამ წესით, ანუ ყოველ კონკრეტულ თარიღში უფლებამოსილების ვადა ეწურება დირექტორების 1/3-ს და არა მთელ დირექტორებს⁸⁵²) ამასთანავე წესდება ითვალისწინება, რომ დირექტორის გათავისუფლება საფუძვლის გარეშე (*Without Cause*) არ დაიშვება. შესაბამისად დირექტორების სრულად შეცვლას მიიშობს სამი წელი დაჭირდება. შერწყმის ამხელა ვადით გადადება კი ცხადია შემდეგ იკომპა იის იტერესებში არ შედის.

აირგაზის საქმის გახილვისას⁸⁵³ დელავერის სასამართლომ დაადასტურა რომ “საწამლავი აბების” გამოყენება დელავერში რეგისტრირებული კომპანიების მიერ შესაძლებელია. სასამართლომ ამ საქმის გახილვისას კიდევ ერთხელ გაუსვა ხაზი ე.წ. *Unocal Test* მიმდევრობას და აღნიშნა, რომ დაცული უნდა იქნეს დასახელებული ტესტის მოთხოვნები.⁸⁵⁴

მიუხედავად ზემოაღნიშნული გადაწყვეტილებისა “საწამლავი აბების” როგორც თავდაცვითი საშუალების მიმართ სკეპტიკურად გაწყობილთა რიცხვი იზრდება. სტატისტიკა აჩვენებს, რომ დელავერში რეგისტრირებულ საწარმოთაგან თავდაცვის ამ საშუალების გამოყენების ფაქტები მცირდება. ხოლო დიდ ბრიტანეთში და ევროკავშირში⁸⁵⁵ თავდაცვის ამ ხერხის გამოყენება აკრძალულია.⁸⁵⁶

როგორ დარეგულირდება მტრულ დაუფლებასთან დაკავშირებული საკითხები მიმდევრობა აღარის დამოკიდებული იმაზე, თუ როგორ არის დაბალა სეზუელი იტერესთა კოფლიქტი, რომელიც აქციო ერსა და დირექტორებს შორის შეიძლება არსებობდეს. დიდი ბრიტანეთის კანონმდებლობა აქციო ერთა მიმართ მეგობრულად გაწყობილად ითვლება (*Shareholder-friendly*) რადგანაც აქ დირექტორებს არ აქვს უფლება შეეწვიან აღმდევნოს შერწყმის წინადადებას, თუკი აქციო ერი მზაობას გამოთქვამს ამისათვის.⁸⁵⁷ შესაბამისად მოქმედებს დირექტორების ეიტრალიტეტის წესი. (*Board Neutrality Rule*)

აქციო ერისადმი მეგობრულად გაწყობილი, რომელიც დირექტორებს უკრძლავს იმოქმედოს შერწყმის წინადადება წინასწარი თანხმობის გარეშე, (*Board Neutrality Rule*) თუ დირექტორებისადმი მეგობრულად გაწყობილი მიდგომაა უკეთესი ამასთანავე დაკავშირებით კამათი

⁸⁵² *Zwecker*, The EU Takeover Directive: Eight Years Later, Implementation But Still No Harmonization Among Member States on Acceptable Takeover Defenses, 2012, 239.

⁸⁵³ *Air Products and Chemicals Inc v Airgas Inc*, C.A. Nos. 5249, 5256 (Del. Ch. Feb. 15, 2011). (<http://courts.delaware.gov/opinions/download.aspx?ID=150850>)

⁸⁵⁴ *Stokka*, Defence Tactics in Hostile Takeovers-An Analysis of The Rule Imposed on The Pursued Target, 2013, 25. (<http://home.heinonline.org/>)

⁸⁵⁵ Directive 2004/25/EC of The European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on takeover bids, (<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:142:0012:0012:EN:PDF>)

⁸⁵⁶ *Stokka*, Defence Tactics in Hostile Takeovers-An Analysis of The Rule Imposed on The Pursued Target, 2013, 25. (<http://home.heinonline.org/>)

⁸⁵⁷ *Stokka*, Defence Tactics in Hostile Takeovers-An Analysis of The Rule Imposed on The Pursued Target, 2013, 25. (<http://home.heinonline.org/>)

მიმდი არეობს და ცალსახა პასუხი არ არსებობს.

თუ ჩავთვლით, რომ სამიზ ე კომპა იის დირექტორატის როლი, შერწყმის შედეგად მხოლოდ აქციო ერთა სიმდიდრის გაზრდაა მაში პასიური დირექტორატი უფრო მისაღებია. ხოლო თუკი მივიჩნევთ, რომ დირექტორატმა ასევე უდ გაითვალისწიოს კომპა იასთა დაკავშირებულ სხვა პირთა (სტეიკჰოლდერთა) ი ტერესები, ცხადია ამ შემთხვევაში აქტიური დირექტორატი უფრო მისაღები იქ ება.⁸⁵⁸

დირექტორატის ეიტრალიტეტის წესის მხარდამჭერები მიიჩნევენ, რომ დირექტორისათვის მოქმედების თავისუფლების მიცემა სახიფათოა, ვი აიდა როგორც წესი, შერწყმის შემდეგ დირექტორატის გადაყე ება ხდება და შესაბამისად შესაძლოა ამ ორგა ომ იმოქმედოს არა აქციო ერთა და კომპა იის, არამედ მხოლოდ საკუთარი ი ტერესებიდა გამომდი არე და წი აღუდგეს შერწყმის წი აღადებას, თუმაც იგი ხელსაყრელი იყოს კომპა იისათვის.

მეორეს მხრივ, დირექტორი მართავს კომპა იის ყოველდღიურ საქმიანობას და მა უკეთ იცის რა არის კარგი საწარმოსთვის და რა არა. ამიტომ აქციო ერი შესაძლოა იოლად შეცდეს, ვი აიდა მას არ აქვს სრულყოფილი ი ფორმაცია და არც არის ვალდებული იცოდეს ყველაფერი საწარმოს ბიზ ესსაქმიანობის შესახებ. შესაბამისად უკეთესი იქ ება თუკი დირექტორატს ექ ება საშუალება წი აღუდგეს შერწყმის წი აღადებას, აქციო ერის წი ასწარი თა ხმობის გარეშე.

კითხვის იმ ის ქვეშ დგება მი ორიტარი აქციო ერის დაცვის გარა ტიები, იმ შემთხვევაში თუკი გადაწყვეტილება მხოლოდ მაჟორიტარი აქციო ერი მიიღებს. დირექტორატი ვალდებულია თა აბრად დაიცვას ყველა აქციო ერის უფლებები, მაში როდესაც აქციო ერს უფლება აქვს გაყიდოს მისი კუთვ ილი აქციები მისაღებ ფასად და ამასთა იგი არ არის ვალდებული იზრუ ოს სხვა აქციო ერზეც და მასაც დაეხმაროს აქციათა გასხვისებაში.⁸⁵⁹

თუკი დირექტორატს ეკრძალება თავდაცვითი მექა იზმების გამოყე ება შემდე ი აღვილად მიაღწევს წარმატებას. კომპა იათა გაერთიანება კი თავის მხირვ ხელს უწყობს მათ გაძლიერებას და ზრდის შესაძლებლობას მეტი წვლილი შეიტა ო ზოგადად საბაზრო ეკო ომიკის გა ვითარებაში. ეს არგუმე ტი თითქოს დირექტორატის ეიტრალიტეტის მომხრეთა სასარგებლოდ მეტყველებს, მაგრამ როგორც გამოკვლევებმა აჩვენა, მტრული დაუფლების პირობებში თავდაცვითი მექა იზმების გამოყე ება ზრდის სამიზ ე კომპა იის დირექტორატს, რაც საბოლოო ჯამში სამიზ ე კომპ იის აქციო ერებზე დადებითად აისახება. დელავერის შტატის გამოცდილება აჩვენებს, რომ დირექტორატისათვის თავისუფლების მი იჭება გაცილებით უფრო ეფექტურია, ვიდრე დირექტორატის ეიტრალიტეტის წესის არსებობა.⁸⁶⁰

საწამლავი აბები ყველაზე გავრცელებული და ც ობილი თავდაცვითი საშუალებაა მტრული დაუფლების წი აღმდეგ, რომელსაც სამიზ ე კომპა იის დირექტორატი იყე ებს. მიუხედავად იმისა, რომ თავდაცვითი დო ისიებების გამოყე ება დელავერის კა ო მდებლობის თა ახმად დაშვებულია, არსებობს გამო აკლისებიც როდესაც არ შეიძლება მათი

⁸⁵⁸ *Palmiter, Corporations*, 5th Ed., Aspen Publishers, New Yourk, 2006, 652-653.

⁸⁵⁹ *Gevurtz, Corporation Law*, West Group, St.Paul, Minn, 2000, 631.

⁸⁶⁰ *Stokka, Defence Tactics in Hostile Takeovers-An Analysis of The Rule Imposed on The Pursued Target*, 2013, 26. (<http://home.heinonline.org/>)

გამოყენება.

ის ფაქტი, რომ საწამლავი აბები (*Poison Pill*) წარმოადგენს თავდაცვით საშუალებას მტრული დაუფლების წინ აღმდეგ კარგად არის ცნობილი, თუმცა გარკვეულწილად სიახლეს წარმოადგენს, დელავერის სასამართლოს მიერ ბოლო ხანებში მიღებული რამდენიმე გადაწყვეტილება, რომელთა თანახმად საწამლავი აბების გამოყენება ებადართული და შესაძლებელია არა მხოლოდ მტრული დაუფლების წინ აღმდეგ, არამედ კომპაიის აქტივის (საკუთრების) დაცვისა და გადარჩევის მიზნით. შესაბამისად საწამლავი აბები ასევე გამოიყენება მტრული დაუფლებისაგა გასხვავებულ სიტუაციებშიც.⁸⁶¹

თუკი თავდაცვითი ღონისძიების გამოყენებისას მთლიანად კომპაიის ემუქრება საფრთხე, ამ შემთხვევაში კომპაიის რაიმე კონკრეტულ აქტივს, საკუთრებას შეიძლება ემუქრობდეს იგი. დელავერში რეგისტრებული კომპაიის დირექტორატი უფლებამოსილია ასეთ შემთხვევაშიც გამოიყენოს საწამლავი აბები ქოების გადარჩევის მიზნით. ამ გადაწყვეტილების შესაფასებლად გამოიყენება ე.წ. უოკალის წესი.

ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში დელავერის უზენაესმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ საწამლავი აბების გამოყენება შესაძლებელია როდესაც კონკურენტი ცდილობს წინასწარგაზრახულად ზიანი მიყენოს კომპაიის აქტივსა და საკუთრებას.⁸⁶²

დელავერის სასამართლო დირექტორატს აძლევს უფლებას გამოიყენოს საწამლავი აბები მტრული დაუფლებისაგა თავდაცვის მიზნით, დაუფლების წინ აღმდეგ მიმართულ სხვა საშუალებებთან ერთად კომპაიის ირებულად, რაც კიდევ უფრო ზრდის საწამლავი აბების ბრძოლის უარის თქვასა და მისი გამოყენების შედეგია თბას.⁸⁶³

ყველაზე ხშირად ხდება საწამლავი აბების გამოყენება როტაციის პრიციპით შედგენილ დირექტორატთან (*კვალიფიციური ბორდი*) კომპაიის აციაში.

კითხვას ბადებდა, თუ როგორ მომხდარიყო საწამლავი აბებისა და კვალიფიციური ბორდის კომპაიის ირებულად (ერთდროულად) გამოყენების შეფასება უოკალის ტესტის მიხედვით. უდაგა ხილულიყო ისი ერთობლივ კონტექსტში და ამის მიხედვით გაეგლო დასახებული ტესტს ორი ეტაპი თუ ცალ ცალკე უდაგა მომხდარიყო თოთოეული მათგა ის გამოყენების ადეკვატურობა? ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში *Versata Enterprises Inc. v. Selectica, Inc* დელავერის უზენაესმა სასამართლომ გამარტება გააკეთა რომლითაც პასუხი გაეცა დასმულ კითხვას. “*მხოლოდ ის ფაქტი, რომ დასახელებულ თავდაცვით ღონისძიებათა კომპაიის ირებულად გამოყენება ართულებს კონტროლის მოპოვებას კომპაიისაზე, არ იშაგს რომ თავდაცვითი ღონისძიება გადამეტებულია*

⁸⁶¹ *Greico*, The Ever-Evolving Poison Pill: The Pill in Asset Protection and Closely-Held Corporation Cases in Delaware Journal of Corporate Law, Val:36, #2, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2011,2, 627

⁸⁶² *Versata Enterprises Inc. v. Selectica, Inc.*, No. 193, 2010 (Del. Oct. 4, 2010) ხელმისაწვდომია : <http://courts.delaware.gov/opinions/download.aspx?ID=144650> (ბოლოს გამოხმობილია: 23.04.2014)

⁸⁶³ *Greico*, The Ever-Evolving Poison Pill: The Pill in Asset Protection and Closely-Held Corporation Cases in Delaware Journal of Corporate Law, Val:36, #2, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2011,2, 634.

და ვერ პასუხობს უ ოკალის ტესტის მოთხოვ ებს.⁸⁶⁴

უ ოკალის სტა დარტის შესაბამისად სასამართლო პირველ რიგში ამოწმებს არის თუ არა დირექტორატის მოქმედება უ ოკალის ტესტთა შესაბამისობაში და მხოლოდ ამის შემდეგ არის შესაძლებელი დირექტორტა მხირადა *Business Judgment Rule* გამოყე ება. თუკი დირექტორატი წარმატებით ვერ გაივლის უ ოკალის ტესტს, მაში მიიხ ევა რომ ამ უკა ასკ ელის მიერ დარღვეულია ზრუ ვის მოვალეობა.

ვი აიდა უ ოკალის ტესტი გამოიყე ება მაში როდესაც კომპა იას, მისი გა ვითარების პოლიტიკასა და აქტივს ემუქრება საფრთხე, დელავერი საკა ცლერო სასამართლომ *Stroud v. Grace* საქმეზე გა მარტა, რომ ამ ტესტის გამოყე ება არ მოხდება ისეთ შემთხვევებში როდესაც აქციონერები არიან იმავე დროს დირექტორატის წევრები. ვინაიდან ტესტის გამოყენების ერთ-ერთ წი აპირობას წარმოადგე ს სწორედ საწარმოზე კო ტოლის შეუძლებლობა ბორდის მხირადა (*lack of control*)⁸⁶⁵ დელავერის უზე აესი სასამართლო დაეთა ხმა საკა ცლერო სასამართლოს მსჯელობას:

“სასამართლოს სურს აღ იშ ოს, რომ დირექტორატი აკო ტროლებდა კომპა იას როგორც *დე ფაქტო* ასევე *დე იურე*, აღ იშ ული ფაქტი კი გამოროცხავს უ ოკალის ტესტის გამოყე აბს, შესაბამისად *Busienss Judgment Rule* არის შესაფერისი სტა დარტი ამ კო კრეტულ შემთხვევაში დირექტორატის გადაწყვეტილების შესაფასებლად”⁸⁶⁶

მაში როდესაც დირექტორატი ფლობს სავაჭროდ დაშვებულ აქციათა უმრავლესობას, დირექტორთა არჩევის წესის შეცვლა არ შეიძლება მიხ ეულ იქ ეს თავდაცვით ღო ისძიებად. იქ სადაც დირექტორები ფლობე კომპა იის საკო ტროლო პაკეტს, უ ოკალის ტესტის გამოყე ება არ არის შესაძლებელი და მათი მოქმედება უ და შეფასდეს *Busienss Judgment Rule* –ის შესაბამისად.⁸⁶⁷

როგორც ზემოთ აღი იშ ა უ ოკალი ტესტის გამოყე ება ხდება მაში როდესაც კომპა იას ემუქრება საფრთხე და დირექტორატი ვერ აკო ტროლებს ამ პროცესს, ისეთ შემთხვევაში კი როდესაც დირექტორები ფლობე საკო ტროლო პაკეტს არ არსებობს დასახელებული საფრთხე და არც ტესტის გამოყე ების წი აპირობა. *Stroud v. Grace* საქმეზე დირექტორი ფლობდა კომპა იის 50% -ზე მეტ აქციას, სწორედ ამიტომ არ მოხდა უ ოკალის ტესტის გამოყე ება.

უ ოკალის ტესტი შეიქმ ა დელავერის სასამართლოების მიერ იმისთვის, რათა შეფასდეს ისეთი თავდაცვითი ღო ისძიების გამოყე ება როგორიცაა საწამლავი აბები.⁸⁶⁸

საწამლავი აბების ღირებულება სამიზ ე კომპა იისა და

⁸⁶⁴ *Greico*, The Ever-Evolving Poison Pill:The Pill in Asset Protection and Closely-Held Corporation Cases in Delaware Journal of Corporate Law , Val:36, #2, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2011,2, 635

⁸⁶⁵ *Greico*, The Ever-Evolving Poison Pill:The Pill in Asset Protection and Closely-Held Corporation Cases in Delaware Journal of Corporate Law , Val:36, #2, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2011,2, 635.

⁸⁶⁶ *Stroud v. Grace*, 606 A.2d 75, 84 (Del. 1992).

⁸⁶⁷ *Stroud v. Grace*

⁸⁶⁸ *Greico*, The Ever-Evolving Poison Pill:The Pill in Asset Protection and Closely-Held Corporation Cases in Delaware Journal of Corporate Law , Val:36, #2, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2011,2, P. 635

მე ეჯმე ტისათვის მის ფაქტიურ გამოყენებაში კი არ არის, არამედ პრევე ციულ ეფექტში, რომელიც უბიძგებს დაუფლების მსურველს (*raider*) თავი შეიკავოს სატე დერო შეთავაზებასთა დაკავშირებით პროცედირების დაწყებისაგა თუკი არ აქვს მე ეჯმეტი საგა საჭიროთა ხმობა.⁸⁶⁹ “საწამლავი აბები” “აიძულებს” დაუფლების მსურველს აწარმოოს მოლაპრაკება დირექტორატთა აბების შემდგომში გაუქმებასთა დაკავშირებით, რათა არ მოხდეს მისი მიერ შექმნილი აქციების გაუფასურება, რაც საბოლოო ჯამში დაუფლებას ფი ა სურად არახელსაყრელს გახდის.

როდესაც კომპა იას ყავს კლასიფიცირებული ბორდი და იყე ებს საწამლავი აბების ტაქტიკას, მისი დაუფლება ფაქტიურად გა უხორციელებელი ა მატერიალური თვალსზრისით არაეფექტურია.⁸⁷⁰

5. საქართველო

5.1.ზოგადი მიმოხილვა

დირექტორატის მოვალეობები, კომპა იის მართვის პროცესში გა უზომლად დიდია, გა საკუთრებით საი ტერესთა თუ რა როლი აკისრია დირექტორატს ისეთი მ იშე ელოვა ი ოპერაციის გა ხორციელების პროცესში, როგორცაა საწარმოს რეორგა იზაცია ა უ საწარმოს გარდაქმ ა, შერწყმა და გაყოფა. ასევე არა აკლებ მ იშე ელოვა ი ტრა ზაქციაა საკო ტროლო პაკეტის გასხვისება. ქართული იურიდიული ლიტერატურა ამ საკითხებთა დაკავშირებით ძალია მწირია, რაც იძლევა საფუძველს დასკვ ისათვის, რომ იგი სათა ადოდ შესწავლილი არ არის.⁸⁷¹

საქართველოში, სამიზ ე კომპა იის მიერ გა სახორციელებელ თავდაცვით ღო ისძიებებთა დაკავშირებით არ არსებობს საკა ო მდებლო რეგულირება, ვერც პრაქტიკაში და ქართული სასამართლოს გადაწყვეტილებებში შეხვდებით მსგავს საკითხებზე მსჯელობას, იმ უბრალო მიზეზის გამო, რომ ჩვე ს ქვეყა აში არ არის საბაზრო ეკო ომიკა ისეთ ღო ეზე გა ვითარებული, როგორც ეს აშშ-ში, ი გლსსა და გერმა იაშია.

ბოლო 30 წლის გა მავლობაში, მას შემდეგ, რაც საქართველომ დამოუკიდებლობა მოიპოვა, იშვიათად თუ გა ხორციელებულა ქართულ საწარმოთა შერწყმა, მისი კლასიკური გაგებით, მტრულ დაუფლებაზე და დირექტორატის მხრიდა თავდაცვითი მექა იზმების გამოყენებაზე ხომ საუბარიც ზედმეტია. ერთადერთი მეთოდი, რისი გამოყენების შესაძლებლობაც აქვს საქართველოში დირექტორატს შესაძლო რეორგა იზაციის წი აადმდეგ არის დარწმუნება, ა უ იგი უ და

⁸⁶⁹ Moore, Corporate Governance in The Shadow of the State, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2013, P.116

⁸⁷⁰ Moore, Corporate Governance in The Shadow of the State, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2013, P.116

⁸⁷¹ “მეწარმეთა შესახებ” კა ო ში 2008 წელს გა ხორციელებული ცვლილების შემდეგ გა სახილველ საკითხზე იურიდიული ლიტერატურის მოძიება საკმაოდ რთული საქმეა. ად იშ ული ფაქტი ხაზს უსვამს იმ გარემოებას, რომ საკითხი შესწავლილი არ არის და შესაბამისად მისი აშრომის კო ტექსტში გა ხილვა ძალია მ იშე ელოვა ია.

შეცადოს დაარწმუნოს საწარმოს პარტნიორები, რომ შერწყმა არ არის საუკეთესო გამოსავალი. თუკი დირექტორატი შეძლებს პარტნიორთა დაარწმუნებას შერწყმა აღარ გახორციელდება, მაგრამ თუ პარტნიორები მაინც არ შეიცვლიან აზრს, დირექტორატს სამართლებრივი ბერკეტი არ გააჩნია წილადღეს ამ პროცესს.

საწარმოს რეორგანიზაციასთან დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიღება სხვადასხვა მიზეზთა გამო შეიძლება მოხდეს. მაგალითად, საწარმოები შეიძლება გაერთიანდეს რათა ბაზარზე, კოკურე ტულ გარემოში უფრო ეფექტური და წარმატებული ოპერირება შეძლო (შერწყმა), ა შესაძლოა ბიზნესის მიზნების გათვალისწინებით მოხდეს ერთი სახის სამართლებრივი ფორმის გარადქმნა სხვა სამართლებრივ ფორმად და ა.შ. ამ პროცესში, ამერიკული საკორპორაციო კანონმდებლობის თანახმად, დირექტორატი (*Board of Directors*) გადამწყვეტ როლს თამაშობს, რასაც ვერ ვიტყვით ქართულ კანონმდებლობაზე.

ებისმიერი კომპანია ცდილობს მიაღწიოს მიზანს სტრატეგიულ, ოპერაციულ და ტრანზაქციულ დონეზე.⁸⁷² რაც საბოლოო ჯამში, კომპანია იის წარმატების წილს აპრობება. კომპანია იის ბიზნეს ფორმისა და კორპორაციული სტრუქტურის არჩევა, მხოლოდ წმი და სამართლებრივ საკითხებთან არ არის დაკავშირებული. აღნიშნული ფაქტი ასევე გავლენას ახდენს კომპანია იის აღმი ისტრაციულ ხარჯებზე და საგადასახადო ტვირთზე, ოპერაციული და ფინანსური რისკების მართვაზე.⁸⁷³ კომპანია იის ყველაზე მნიშვნელოვან და ძირითად მიზანს კი რისკების ეფექტური მართვის შედეგად კოკურე ტულ გარემოში გადარჩევა წარმოადგენს.⁸⁷⁴

5.2. საწარმოს გარდაქმნა (სამართლებრივი ფორმის ცვლილება)

საწარმოს დაფუძნებისას, მისი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის არჩევა მრავალი ფაქტორის გათვალისწინებით ხდება, თუმცა თანამედროვე საბაზრო ეკონომიკა დიამიურად ვითარდება და შესაძლებელია წარსულში დამფუძნებელთა მიერ კოკრეტული ბიზნესისთვის შესაფერისად მიჩნეული ფორმა, გარკვეული დროის გასვლის შემდეგ ვეღარ პასუხობდეს საჭიროებებს. სწორედ ამიტომ, სამოქალაქო სამართლის სუბიექტთა კერძო ავტონომიის პრინციპი და გამომდი არე, მეწარმეებს უზრუნველყოფილი აქვთ საწარმოთა ფორმის თავისუფალი არჩევა, რაც მხოლოდ საწარმოს დაფუძნების დროს არ გამოიყენება და მოიცავს მეწარმეთა შესაძლებლობას საქმიანობის პროცესში, თავისუფლად შეცვალო ერთხელ არჩეული ფორმა სხვა ფორმით.⁸⁷⁵

⁸⁷² *Mantysaari*, Organising the Firm, Theories of Commercial Law, Corporate Governance and Corporate Law, Springer-Verlag, Berlin-Heidelberg, 2012, P.47

⁸⁷³ *Mantysaari*, Organising the Firm, Theories of Commercial Law, Corporate Governance and Corporate Law, Springer-Verlag, Berlin-Heidelberg, 2012, P.48

⁸⁷⁴ *Mantysaari*, Organising the Firm, Theories of Commercial Law, Corporate Governance and Corporate Law, Springer-Verlag, Berlin-Heidelberg, 2012, P.92

⁸⁷⁵ ჯან ტუროა, *ი ი დე*, მეწარმეთა შესახებ კანონის კომენტარი, მე-3 გამოცემა, თბილისი, 2002, 185.

მეწარმეთა შესახებ კაოის 14⁴2. მუხლის თაახმად, პარტიორებს შეუძლიათ ერთი სამართლებრივი ფორმის საწარმო გარდაქმნას სხვა სამართლებრივი ფორმის საწარმოდ. როგორც სამეწარმეო საზოგადოებებს, ასევე ინდივიდუალურ მეწარმეს, აქვს გარდაქმნის შესაძლებლობა, ვი აიდა კაოი რაიმე სახის შეზღუდვას, ამ მხრივ, არ აწესებს. გარდაქმნის შემთხვევაში პარტიორები იღებენ გადაწყვეტილებას, თუ როგორ გადააწილდეს მათი უფლება-მოვალეობები გარდაქმნის შედეგად მიღებულ საწარმოში. რაც მთავარია, პარტიორთა მიერ აუცილებლად უდა იქვს გათვალისწინებული ის შეზღუდვები, რასაც მეწარმეთა შესახებ კაოი გარდაქმნის შედეგად მიღებულ იურიდიულ პირს უწესებს.

როგორც მეწარმეთა შესახებ კაოი და ირკვევა, შპს-ის სს-ად გარდაქმნა პირიქით, საჭიროებს დამსწრე ხმის უფლების მქონე პარტიორთა 75%-ის (სს –ის შემთხვევაში 75%+1) მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას, ხოლო ყველა სხვა შემთხვევაში გადაწყვეტილება მიიღება ერთხმად.⁸⁷⁶ კაოის ეს ორმა ბუღოვა ია და გამარტებას საჭიროებს, კერძოდ საიტერესოა რა იგულისხმება „დამსწრე ხმის უფლების მქონე პარტიორში (პარტიორებში)“. მაგალითად, თუკი პარტიორთა კრებას ესწრება 45% ხმის უფლების მქონე პარტიორი და იგი მხარს დაუჭერს შპს-ის სს-ად გარდაქმნას, გადაწყვეტილება მიღებულად უდა ჩაითვალოს? კაოი ხომ დამსწრე ხმის უფლების მქონე პარტიორთა 75%-ის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას მიიჩვენს ლეგიტიმურად. ჩვე კოკრეტულ მაგალითში მივიღებთ, რომ დამსწრე ხმის უფლების მქონე პარტიორთა 100%-მა დაუჭირა მხარი გადაწყვეტილებას.

მეწარმეთა შესახებ კაოის 9¹2. მუხლის თაახმად, „კრება გადაწყვეტილება არია ია, თუ მას ესწრება (ესწრებია) ხმების უმრავლესობის მქონე პარტიორი (პარტიორები). კრება გადაწყვეტილებას იღებს დამსწრე ხმების უმრავლესობით“. ამავე მუხლის მე-5 აწილის „კ“ პუქტის თაახმად, საწარმოს რეორგანიზაციასთან და ლიკვიდაციასთან დაკავშირებით გადაწყვეტილებას პარტიორთა კრება იღებს. მეწარმეთა შესახებ კაოის 9¹7 მუხლის თაახმად, „ყველა გადაწყვეტილება, რომელთა მიშველობა სცილდება საზოგადოების ჩვეულებრივ საქმიანობას, მოითხოვს ყველა პარტიორის მოაწილეობით ჩატარებულ კრების გადაწყვეტილებას“. ზემოდა იშ ულიდა გამომდი არე, პასუხი უდა გაეცეს კითხვას: მიეკუთვნება თუ არა საწარმოს რეორგანიზაცია ჩვეულებრივ საქმიანობას? ცალსახად უდა ითქვას, რომ საწარმოს რეორგანიზაცია არ გაეკუთვნება საზოგადოების ჩვეულებრივ საქმიანობას, შესაბამისად რეორგანიზაციასთან დაკავშირებით გადაწყვეტილება მიღებულ უდა იქვს ყველა პარტიორის მოაწილეობით ჩატარებულ პარტიორთა კრებაზე. კაოის ეს ორმა კი, თავის მხრივ, პასუხს იძლევა შეკითხვაზე. 45%-ის მქონე პარტიორის (პარტიორთა) მიერ მიღებული გადაწყვეტილება ვერ იქება კაოის შესაბამისი, ვი აიდა მეწარმეთა შესახებ კაოი ითვალისწინებს რეორგანიზაციასთან დაკავშირებით ყველა პარტიორის მოაწილეობით ჩატარებული კრების არსებობას.

⁸⁷⁶ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კაოი, მუხლი 14⁴3.

შპს-ის გარდაქმ ასთა დაკავშირებით კრებას უ და ესწრებოდეს ხმების უფლების მქო ე ყველა პარტ იორი (პარტ იორები) და დამსწრეთაგა 75%-მა უ და დაუჭიროს მხარი შპს-ის გარდაქმ ას სს-ად, რომ გადაწყვეტილება კა ო იერად ჩაითვალოს. რაც შეეხება სს-ის შპს-ად გარდაქმ ას, საჭიროა პარტ იორთა ხმების 75%-ზე მეტის თა ხმობა.⁸⁷⁷

შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების სააქციო საზოგადოებად გარდაქმ ა ა პირიქით, სს-ის შპს-ად გარდაქმ ა, მეწარმეთა შესახებ კა ო ის თა ახმად გამარტივებულია და მსგავსი გადაწყვეტილება მოითხოვს დამსწრე ხმის უფლების მქო ე პარტ იორის (პარტ იორთა) ხმების 75%.⁸⁷⁸ (სს-ის შემთხვევაში როგორც გავარკვიეთ საჭიროა დამსწრე ხმის უფლების მქო ე პარტ იორის (პარტ იორთა) 75%+1 ხმა). თუმცა შესაძლებელია, რომ წესდებით ამგვარი გადაწყვეტილების მიღება სხვაგვარად იყოს დარეგულირებული. „თუ წესდებით სხვა რამ არ არის დადგე ილი“, ⁸⁷⁹ კა ო ის ეს ჩა აწერი ორგვარად შეიძლება გა იმარტოს:

პირველი: რომ დასაშვებია წესდება ითვალისწი ებდეს მსგავსი გადაწყვეტილების მიღებასთა დაკავშირებით უფრო მაღალ სტა დარტს. კა ო მდებელი ადგე ს იმ მი იმალურ მოთხოვ ას, რომელიც აუცილებლად უ და იქ ეს დაცული. თუ გარდაქმ ის შესახებ გადაწყვეტილებას მხარი არ დაუჭირა დამსწრე ხმის უფლების მქო ე პარტ იორთა 75%-მა, ეს გადაწყვეტილება ვერ იქ ება ლეგიტიმური, თუ დაც წესდება ითვალისწი ებდეს მსგავსი გადაწყვეტილების მისაღებად უფრო დაბალ სტა დარტს.

მეორე: შესაძლოა კა ო ის ზემოთ იშ ული ორმის იმგვარად გაგება, რომ თუ წესდება საერთოდ დუმს და არაფერს ამბობს რეორგა იზაციასთა დაკავშირებით, მაში გამოყე ებული იქ ება კა ო ის ორმები, რომელთა თა ახმადაც: კრებას უ და ესწრებოდეს ყველა პარტ იორი (მშკ, მუხლი 9¹), ხოლო კრება გადაწყვეტილებას მიიღებს დამსწრეთა ხმების 75% (სს შემთხვევაში 75%+1) ხმით.⁸⁸⁰ ხოლო წესდებით კი შესაძლებელია კა ო ის მიერ დადგე ილი სტა დარტის შეცვლა, მისი, როგორც გაზრდა, ასევე შემცირება. თუმცა შემცირების შემთხვევაში ლოგიკურია, რომ 50%+1 ხმაზე დაბლა ამ სტა დარტის ჩამოწევა ვერ იქ ება ლეგიტიმურად მიჩ ეული, იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ მეწარმეთა შესახებ კა ო ი ჩვეულებრივ საქმია ობის გა ხორციელებისას კრებას ლეგიტიმურად მიიჩ ევს, თუკი მას ესწრება 50%+1 ხმის უფლების მქო ე პარტ იორ(ებ)ი⁸⁸¹.

შესაბამისად, ისეთი მ იშვ ელოვა ი საკითხის გადაწყვეტა, როგორიცაა საწარმოს რეორგა იზაცია, ცხადია არ უ და იქ ეს მიღებული ხმათა იმაზე უფრო მცირე ოდე ობით, ვიდრე ეს ჩვეულებრივ ყოველდღიურ საქმია ობასთა დაკავშირებით გადაწყვეტილებათა მიღების დროს ხდება.

ცალსახად უ და ითქვას, რომ ქვედა ზღვარის გა საზღვრა აუცილებელია. ისეთი ლიბერალური საკორპორაციო კა ო მდებლობაც

⁸⁷⁷ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კა ო ი, მუხლი 54.6. (ბ), 54.7.

⁸⁷⁸ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კა ო ი, 14⁴.3 მუხლი.

⁸⁷⁹ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კა ო ი, მუხლები: 14⁴3, 54.7.

⁸⁸⁰ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კა ო ი, მუხლები 14⁴3, 54.7.

⁸⁸¹ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კა ო ი, მუხლი 9².

კი, როგორც არის საყოველთაოდ ცოხილი დელავერის შტატის საკორპორაციო კაოი, ადგეს ქვედა ზღვარის აუცილებლობას. კერძოდ, წესდება შეიძლება ითვალისწინებდეს გადაწყვეტილების მიღების შესაძლებლობას უბრალო უმრავლესობაზე უფრო მცირე ხმების ოდენობით, (კვორუმი) რაც ებისმიერ შემთხვევაში არ შეიძლება იყოს ხმების 1/3 ზე აკლები.⁸⁸²

კო კრეტული საქმის გახილვისას მიშველოვია, როგორ გა მარტავს დასახელებულ ორმას სასამართლო. სამართლიაობის, საწარმოს პარტი იორთა და კრედიტორთა დაცვის პრიციპების გათვალისწინებით, მეორე გა მარტება უფრო მისაღებია, ვი აიდა პარტი იორთა 50%+1 ხმაზე აკლები ხმების მქოეთა მიერ გადაწყვეტილების მიღება ვერ უზრუ ველყოფს პარტი იორების სათა ადო დაცვას რეორგა იზაციის პროცესში.

„ყველა სხვა შემთხვევაში გადაწყვეტილება რეორგა იზაციასთა დაკავშირებით მიღებულ უდა იქეს ერთხმად“.⁸⁸³ კაოის ეს ორმა გულისხმობს, რომ გადაწყვეტილება სპს-ის და კს-ის კაპიტალურ საზოგადოებად გარდაქმის შესახებ მიღებულ უდა იქეს ყველა 100% ის მფლობელი პარტი იორის (პარტი იორების) მიერ ერთხმად. თუ ერთი პარტი იორი მაიცი, გარდაქმის წი ააღმდეგია, მაში გადაწყვეტილება მიღებულად არ ჩაითვლება.⁸⁸⁴

კაოის მიერ შპს-ისა და სააქციო საზოგადოებისათვის უფრო დაბალი სტა დარტის დაწესება გა პირობებულია იმიტ, რომ ეს ორი ორგა იზაციულ-სამართლებრივი ფორმა მეტი-აკლებად მსგავსი უფლება-მოვალეობებით სარგებლობს. ორივე მათგა ი არის კაპიტალური ტიპის საზოგადოება და ამგვარი გარდაქმა მიშველოვია ორგა იზაციულ ცვლილებას არ საჭიროებს. უფრო მეტიც, მეწარმეთა შესახებ კაოი იმპერატიულად ადგეს, რომ შპს-ის სააქციო საზოგადოებად გარდაქმა და პირიქით, სს-ის შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებად გარდაქმა არ მიიხევა კრედიტორთა დაკმაყოფილების უარის შემცირებად,⁸⁸⁵ და ამ შემთხვევაში კრედიტორებს არ აქვთ უფლება მოსთხოვო საწარმოს აკისრი ვალდებულების ვადაზე ადრე შესრულება.

რაც შეეხება სპეციალური ლიცეზიის საფუძველზე მოქმედ იურიდიულ პირებს (მაგალითად, კომერციული ბაკები), მათი რეორგა იზაციის შემთხვევაში, საჭიროა ლიცეზიის გამცემი ორგაოს (ეროვ ული ბაკი) თა ხმობა.⁸⁸⁶

⁸⁸² *Delaware General Coporation Law, para. 141 (b)*, იხ. *Eisenberg M.A. (ed.)*, *Corporatins and other Business Organizations*, 2013 ed., West Academic Publishing, St.Paul, 2013, 570.

⁸⁸³ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კაოი, 14⁴.3 მუხლი.

⁸⁸⁴ ჭა ტურია, *ი იძე*, მეწარმეთა შესახებ კაოის კომე ტარი, მე-3 გამოცემა, თბილისი, 2002, 187.

⁸⁸⁵ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კაოი, მუხლი 14⁴.6

⁸⁸⁶ ორგა ული კაოი „ეროვ ული ბაკის შესახებ“, მუხლი 2.(გ) „კომერციული ბაკების სამია ობის შესახებ“ კაოი, მუხლი 1 (ზ, კ).

5.3. შერწყმა (გაერთია ება, მიერთება)

საწარმოთა შერწყმა საბზრო ეკო ომიკის პირობებში შესაძლოა სასიცოცხლოდ მ იშვ ელოვა ი იყოს მათთვის. მძაფრი კო კურე ციის პირობებში, ხშირად გადარჩე ის ერთადერთი შა სი საწარმოსათვის სხვა საწარმოსთა გაერთია ება ა მიერთებაა. რაც უფრო დიდია კო კურე ცია, მით უფრო მცირდება მცირე საწარმოთა გადარჩე ის შა სი და შესაბამისად, იზრდება საწარმოთა შერწყმის შესაძლებლობა.⁸⁸⁷

საწარმოთა შერწყმა სამეწარმეო საქმია ობაში აბსოლუტურად ბუ ებრივი მოვლე აა, სწორედ ამიტომ მეწარმეთა შესახებ კა ო ი უშვებს საწარმოთა შერწყმის შესაძლებლობას. საწარმოს გარდაქმ ის მსგავსად, აქაც კა ო ი გა საზღვრავს შერწყმის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების წესს და მეწარმე სუბიექტებს უტოვებს შესაძლებლობას წესდებით დაადგი ო კა ო ისგა გა სხვაგვებული სტა დარტი. თუ წესდებით სხვა რამ არ არის გათვალისწი ებული, შპს-ს და კოოპერატივის შერწყმასთა დაკავშირებით გადაწყვეტილების მისაღებად საჭიროა დამსწრე ხმის უფლების მქო ე პარტ იორის (პარტ იორთა) ხმების 75% -ის მხარდაჭერა, სს-ის შემთხვევაში კი დამსწრე ხმის უფლების მქო ე პარტ იორის (პარტ იორთა) ხმების 75%-ზე მეტი. ყველა სხვა შემთხვევაში, გადაწყვეტილება მიიღება ერთხმად. ⁸⁸⁸ მეწარმეთა შესახებ კა ო ი, შერწყმის შემთხვევაში არსებითად იგივე მოთხოვ ებს აწესებს, რაც გარდაქმ ის შემთხვევაშია დადგე ილი.⁸⁸⁹

მეწარმეთა შესახებ კა ო ის თა ახმად, შერწყმის შესახებ გადაწყვეტილებაში უ და აღი იშ ოს: ერთი საწარმო უერთდება მეორეს (მიერთება), თუ ორი საწარმო ერთია დება ერთ ახალ საწარმოდ (გაერთია ება). მიუხედავად კა ო ის ტექსტის ამაგვარი ფორმულირებისა, ცალსახად უ და ითქვას, რომ შესაძლებელია როგორც გაერთია ება, ასევე მიერთება ორზე მეტი საწარმოს მო აწილეობით გა ხორციელდეს⁸⁹⁰ და შესაბამისად, კა ო ის ტექსტი იმგვარად არ უ და იქ ეს გაგებული, თოთქოს ის კრძალავს ორი ა მეტი საწარმოს გაერთია ებას ა მიერთებას.

როგორც გაირკვა, შერწყმა გაერთია ების ა მიერთების გზით ხორციელდება. საი ტერესოა რა გა სხვაგვება არსებობს მათ შორის. გაერთია ებაზე საუბრობე მაში , როდესაც ორი ა მეტი საწარმო ერთ საწარმოდ ერთია დება. მიერთება კი ერთი ა რამდე იმე საწარმოს უკვე არსებული სხვა საწარმოსადმი მიერთებას იშ ავს. ⁸⁹¹ საწარმოთა შერწყმა ხორციელდება გასაერთია ებელ საწარმოთა შორის შერწყმის ხელშეკრულების დადებით, რომელსაც ხელს აწერე გასაერთია ებელ

⁸⁸⁷კა ტურია, ი იძე, “მეწარმეთა შესახებ” კა ო ის კომე ტარი, მე-3 გამოცემა, თბილისი, 2002, 193.

⁸⁸⁸“მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი, მუხლი 14⁴-4

⁸⁸⁹იხ.ქვეთავი 4.1.

⁸⁹⁰ჯუღელი, ადარაია, საწარმოთა რეორგა იზაციის ფორმები “მეწარმეთა შესახებ” კა ო ის მიხედვით, სსიპ, საქართველოს ადვოკათთა ასოციაციის ჟურ ალი “პროფესია იურისტი”, №2, 2007, 36-56.

⁸⁹¹ჯუღელი, ადარაია, საწარმოთა რეორგა იზაციის ფორმები მეწარმეთა შესახებ კა ო ის მიხედვით, სსიპ, საქართველოს ადვოკათთა ასოციაციის ჟურ ალი “პროფესია იურისტი”, №2, 2007, 36-56.

საწარმოთა ხელმძღვა ელები, შპს-ის და სს-ის შემთხვევაში დირექტორები, მას შემდეგ, რაც ამასთა დაკავშირებით კა ო მდებლობის შესაბამისად, პარტ იორთა მიერ მიღებულ იქ ება გადაწყვეტილება. რა თქმა უ და, დირექტორთა ვალდებულება საწარმოს მიმართ მხოლოდ ხელშეკრულებაზე ხელმოწერით არ შემოიფარგლება. დირექტორატს ამ პროცესში უდიდესი როლი და პასუხისმგებლობა აკისრია.

შერწყმის შესახებ გადაწყვეტილებაში უ და გა ისახდეროს პარტ იორთა უფლება-მოვალეობა ი. თუკი ხელშეკრულებაში არაფერი იქ ება ათქვამი პარტ იორთა უფლება-მოვალეობებზე, ეს საკითხი მეწარმეთა შესახებ კა ო ის თა ახმად დარეგულირდება და იმოქმედებს კაპიტალში მათი წილის პროპორციულობის პრი ციპი. ა უ მათი უფლება - მოვალეობები კაპიტალში წილის მიხედვით გადა აწილდება.

სამწუხაროდ მეწარმეთა შესახებ კა ო ში ათლად არ არის დადგე ილი დირექტორთა უფლება-მოვალეობები შერწყმისა თუ საკო ტროლო პაკეტის გასხვისების პროცესში, რაც აუცილებლად საჭიროებს საკო ო მდებლო დო ეზე გამოსწორებას. აღ იშ ულ პრობლემასთა დაკავშირებით დაწვრილებით ქვემოთ იქ ება საუბარი.

5.4. გაყოფა (დაყოფა, გამოყოფა)

საწარმოთა რეორგა იზაციის გავრცელებულ ფორმას წარმოადგე ს საწარმოთა გაყოფა. მეწარმეთა შესახებ კა ო ის 14.^{4.5} მუხლის თა ახმად, საწარმო შეიძლება გაიყოს ორ ა მეტ საწარმოდ და მათ საქმიანობა გააგრძელო როგორც დამოუკიდებელმა საწარმოებმა. გაყოფის შესახებ გადაწყვეტილება შესაძლებელია ითვალისწი ებდეს გაყოფის შედეგად წარმოქმნილ სუბიექტებში აღრინდელი პარტნიორების წილობრივი მო აწილეობის შეცვლას. თუკი შეთა ხმებაში წილების ცვლილებასთა დაკავშირებით არაფერია ათქვამი, ის უცვლელი დარჩება გაყოფის შედეგად წარმოქმ ილ ახალ საწარმო(ებ)ში.

გა სხვაგვება არსებობს დაყოფასა და გამოყოფას შორის. დაყოფის დროს კომპა ია იყოფა ორ ა მეტ დამოუკიდებელ სუბიექტად,(საწარმოდ) მისი აქტივებისა და პასივების ბაზაზე ფუძ ება ახალი კომპა ია, ხოლო პირველი (დაყოფილი) კომპა ია უქმდება. გამოყოფის დროს კი პირველი საწარმო არ წყვეტს არსებობას და მას გამოყოფა ერთი ა რამდე იმე საწარმო.⁸⁹²

შესაძლებელია გა ხორციელდეს საწარმოთა შერწყმა გამოყოფა-მიერთების გზით, ა უ გამოყოფილი საწარმო შესაძლოა მიუერთდეს ა გაერთიანდეს სხვა საწარმოსთა .

ვი აიდა საწარმოს დაყოფას შედეგად მოჰყვება არსებული საწარმოს ლიკვიდაცია, გადაწყვეტილება რეორგა იზაციის ამ ფორმის შესახებ შეიძლება მიღებულ იქ ეს საწარმოთა ლიკვიდაციისათვის გათვალისწი ებული ხმების უმრავლესობით.⁸⁹³

თუ წესდებით სხვა რამ არ არის გათვალისწი ებული, შპს-ის და

⁸⁹² ქოქრაშვილი, სამეწარმეო სამართალი, თბილისი, 2005, 165.

⁸⁹³ ჭა ტურია, ი იძე, “მეწარმეთა შესახებ” კა ო ის კომე ტარი, მე-3 გამოცემა, თბილისი, 2002, 199.

კოოპერაციის შემთხვევაში ეს გადაწყვეტილება მიღებულ უ და იქ ეს ყველა პარტ იორის მო აწილებით ჩატარებულ კრებაზე, ხოლო გადაწყვეტილება მიღებულად ჩაითვლება თუკი მას მხარს დაუჭერს დამსწრეთა უმრავლესობა. სს-ის შემთხვევაში ასეთ გადაწყვეტილებას დასჭირდება დამსწრე ხმების 75%-ზე მეტის მხარდაჭერა. ხოლო ყველა სხვა შემთხვევაში (იგულისხმება კს და სპს) გადაწყვეტილება მიღებულ უ და იქ ეს ერთხმად, რაც გულისხმობს ყველა (100%) პარტ იორის (პარტ იორების) მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას.⁸⁹⁴

5.5. დირექტორატის როლი რეორგა იზაციის გა ხორციელების პროცესში.

პარტ იორთა გადაწყვეტილება საწარმოს რეორგა იზაციის შესახებ, უ და დარეგისტრირდეს არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირების რეესტრში. რეორგა იზაციის პროცესის დაწყების შესახებ ი ფორმაცია ეგ ზავ ება ფი ა სთა სამი ისტროს მმართველობის სფეროში შემავალ საჯარო სამართლის იურიდიულ პირს, შემოსავლების სამსახურს, რომელიც ი ფორმაციის მიღებიდა 10 დღეში აწვდის ი ფორმაციას მარეგისტრირებელ ორგა ოს, სუბიექტის საგადასახადო ვალდებულებების შესახებ. თუკი მარეგისტრირებელი ორგა ო შეტყობი ებიდა 10 დღეში არ მიიღებს ი ფორმაციას სუბიექტის საგადასახადო დავალია ების შესახებ, ითვლება, რომ ეს სუბიექტი საგადასახადო დავალია ების არმქო ეა. შემოსავლების სამსახური ათი დღის ვადაში უგ ზავ ის ი ფორმაციას მარეგისტრირებელ ორგა ოს შესაძლო დავალია ების შესახებ და ასევე უთითებს სუბიექტის სათა ადო შემოწმებისათვის საჭირო ვადას, რომელიც არ უ და აღემატებოდეს საწარმოს რეორგა იზაციის დაწყებიდა 90 დღეს. აუცილებლობის შემთხვევაში შესაძლებელია საგადასახადო შემოწმების ვადის გაგრძელება, მაგრამ არაუმეტეს ორი თვისა.⁸⁹⁵

თუკი სამართლებრივი ფორმის ცვლილება არ იწვევს საწარმოს უ არის შემცირებას დააკმაყოფილოს კრედიტორები, ა თუ საწარმოს მიუერთდა მისი 100%-ია ი შვილობილი საწარმო, „მეწამეთა შესახებ“ კა ო ის 14.3-14.4. მუხლებით გათვალისწი ებული წესები არ ვრცელდება. ხოლო კრედიტორებს არ წარმოეშობათ მეწარმეთა შესახებ კა ო ის 14.4.8 პუ ქტით გათვალისწი ებული უფლება მოსთხოვო საწარმოს ვალდებულების ვადაზე ადრე შესრულება.

ვალდებულებების არსებობა სარეგისტრაციო წარმოების შეჩერების საფუძველია, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც საწარმოს რეორგა იზაციით არ მცირდება კრედიტორთა დაკმაყოფილების უ არი ა არსებობს კრედიტორის თა ხმობა რეორგა იზაციაზე.⁸⁹⁶ სახელმწიფოს მიმართ დავალია ების არსებობა სარეგისტრაციო წარმოების შეჩერების საფუძველი არ არის, თუ მოთხოვ ილია სახელმწიფოს 50%-ზე მეტი

⁸⁹⁴ აღ იშ ული დასკვ ის გაკეთების საფუძველს იძლევა მეწარმეთ შესახებ კა ო ის 2.3, 9¹.2., 9¹.5 (კ), 9¹.7, 14.1, 14⁴.5, 54.6(ბ), 54.7, 63.2 მუხლების ა ალიზი. ასვე იხ. ქვეთავი 4.2.1.

⁸⁹⁵ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კა ო ი, 14.3. მუხლი

⁸⁹⁶ „მეწარმეთ შესახებ“ საქართველოს კა ო ი, მუხლი 14⁴.7

წილობრივი მო აწილეობით შექმნილი საწარმოს რეორგანიზაცია.⁸⁹⁷

შპს-ს სააქციო საზოგადოებად გარდაქმნის პირიქით, სს-ის შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებად გარდაქმნის არ ითვლება კრედიტორთა დაკმაყოფილების უარის შემცირებად.⁸⁹⁸

იმ საზოგადოების აღმასრულებელი ორგანოები, რომლებიც მო აწილეობე რეორგანიზაციაში, ვალდებული არ არიან განხორციელონ ზემოთ აღნიშნული მოქმედებები. კანონი ამასთანავე დაკავშირებით პირდაპირ მითითებას არ აკეთებს, მაგრამ ცხადია საზოგადოების პარტი იორთა მიერ მიღებული გადაწყვეტილება დირექტორატის და სამეთვალყურეო საბჭოს (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) მიერ უდა შესრულდეს და გააკონტროლდეს.

ერთი შეხედვით, ქართული კანონმდებლობის თანახმად, დირექტორატი მხოლოდ ტექნიკურ და იმ უფლებას ასრულებს, აგზავნის შესაბამის შეტყობინებას, იწვევს პარტი იორთა კრებას და ა.შ.

მართალია აქციო ერები იღებენ გადაწყვეტილებას საწარმოს რეორგანიზაციის შესახებ, მაგრამ ცხადია, მათ ასეთი მიზნით ელოვა ი გადაწყვეტილების მისაღებად უდა ჰქონდეთ სრული და უტყუარი ი ფორმაცია, რათა შეცდომა არ იქნეს დაშვებული გადაწყვეტილების მიღებისას.

ი ფორმაცია და ასევე შერწყმის თუ გაყოფის შესახებ პროექტი დირექტორატის მიერ უდა იქნეს მომზადებული. ამ შემთხვევაში დირექტორთა მიმართ გავრცელდება მეწარმეთა შესახებ კანონის 9.6 მუხლი, რომლის თანახმადაც დირექტორები და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები საზოგადოების საქმეებს უდა გაუძღვები კეთილსინდისიერად, ზრუნავდები ისე, როგორც ზრუნავდები ადლოგიურ თანამდებობაზე და ადლოგიურ პირობებში მყოფი სადად მოაზროვები პირი. საწარმოს ხელმძღვანელები უდა მოქმედები იმ რწმენით, რომ მათი მოქმედება ყველაზე ხელსაყრელია საზოგადოებისათვის. თუკი დირექტორები დაარღვევი ამ მოვალეობას, ისი ი საზოგადოების წილში პასუხს აგები სოლიდარულად მთელი თანისი ქონებით, პირდაპირ და უშუალოდ.

რამდენად სამართლიანია ია დირექტორთა მიმართ მსგავსი პასუხისმგებლობის დაწესება, მაში როდესაც მათ არ აქვთ საშუალება წილადუდები შერწყმის წილადებას? კერძოდ, საი ტერესოა, უდა დადგეს თუ არა დირექტორატის პასუხისმგებლობის საკითხი, თუკი იგი ცდილობდა პარტი იორთა გარდაქმნის ებას, მაგრამ ვერ შეძლო. როგორც ზემოთ აღნიშნულია, დირექტორატი ასრულებს აქციო ერთა გადაწყვეტილებას, ხელს აწერს შერწყმის შესახებ ხელშეკრულებას და ა.შ., როგორ უდა მოიქცეს ქართული კომპანიის დირექტორატი, თუკი იგი რეორგანიზაციის წილადმდგები? აქვს თუ არა რეალური ბერკეტი მას, რომ წილადუდებს ამგვარ ტრანზაქციას? ა დადგება თუ არა მისი პასუხისმგებლობის საკითხი მეწარმეთა შესახებ კანონის 9.6 მუხლის იმ და აწესის თანახმად, რომელიც არ ათავისუფლებს დირექტორს პასუხისმგებლობისგა, თუ დაც რომ იგი პარტი იორთა გადაწყვეტილების შესასრულებლად მოქმედებდეს.

ზემოაღნიშნული უფლთა დაკავშირებით ასევე განათვალისწინებელია ის

⁸⁹⁷ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონი, მუხლი 14⁴.7

⁸⁹⁸ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონი, მუხლი 14⁴.6, ბოლო წილადება

გარემოება, რომ დირექტორი შესაძლოა დადგეს დერივაციული სარჩელის წი აშე, რასაც ითვალისწინებს მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კაოის 46.5 და 53.5 მუხლები.⁸⁹⁹

დასმულ კითხვებზე ცალსახა და ამომწურავი პასუხი მეწარმეთა შესახებ კაოში არ არის, რაც იძლევა საფუძველს დასკვნათვის, რომ ქართული საკორპორაციო სამართალი გაიცდის იმ ეფექტური მექანიზმების არარსებობას, რომლებიც ხელს უწყობენ ბიზნესის ყოველდღიურ ცხოვრებაში კაოის ორმების სწრაფ და ეფექტურ გამოყენებას.

სამწუხაროდ ვერც სასამართლო პრაქტიკის მიერ ხდება ამ ხარვეზის ეფექტური გამოსწორება, მაშინ, როდესაც სასამართლოები დელავერის შტატში, იგლისსა თუ გერმანიაში წარმოადგენენ იმ ელფოვას, რომელიც სტიმულს, რომლებიც ხელს უწყობენ საკორპორაციო სამართლის ორმების აღსრულებას და კორპორაციული მართვის ახალი, თანამედროვე რეგულაციების დადგენასა და განვითარებას.

მხოლოდ იმის აღიშნება, რომ კაოი ხარვეზია და შეცვლას საჭიროებს, დირექტორთათვის შვების მომტანი ვერ იქნება. ბუნებრივია მათთვის იმ ელფოვა იარაღი, რომელიც არსებული კაო მდებლობის პირობებში, რომ პასუხისმგებლობა აირიდოთ თავიდან. ერთადერთი გამოსავალი, რაც შეიძლება დირექტორს ჰქონდეს არის ის, რომ დირექტორატზე საკითხის განხილვისას ტრანზაქციის წინააღმდეგ მისცეს ხმა და წერილობით დასაბუთებული უარი თქვას ამ ტრანზაქციაში მონაწილეობაზე. მაგრამ საქართველოში არსებული სამწუხარო რეალობის გამო, ამგვარი მოქმედება სამსახურის ფასად შეიძლება დაუჯდეს.

მას მოუწევს არჩევა ის ვაკეთება გადადგამს ამგვარ აბიჯს, თუ ში აგა ირწმუნის მიუხედავად, ჩართულ იქნება შერწყმის შესახებ გადაწყვეტილების აღსრულებაში, რამაც შესაძლოა მოგვია ებით მისი პირადი პასუხისმგებლობა გამოიწვიოს. შესაბამისად, ამგვარი დავის განხილვის, დირექტორის პასუხისმგებლობის დადგენის პროცესში, სასამართლომ აუცილებლად უნდა მიაქციოს ყურადღება დაუჭირა თუ არა მხარი დირექტორმა ტრანზაქციას. თუკი მა დირექტორატის სხდომაზე მხარი არ დაუჭირა გადაწყვეტილებას, რაც ასახულია სხდომის ოქმში, პასუხისმგებლობაც არ უნდა დადგეს.

ყოველივე ზემოთაღნიშნულშია გამოძლი არე, მსოფლიოს მოწინავე ქვეყნების საკორპორაციო კაო მდებლობის განხილვის შედეგად შეიძლება ითქვას, რომ პარტიორთა კრებასთან შედარებით, კეთილსინდისიერად მოქმედი დირექტორატი უფრო კომპეტენტურია, მისთვის მიიჭებული დისკრეციული უფლებამოსილების ფარგლებში, მიიღოს გადაწყვეტილება შერწყმის წინააღმდეგ დათა ხმების თუ მისი უარყოფის შესახებ.

„მეწარმეთა შესახებ“ კაოი, საწარმოთა შერწყმასთან დაკავშირებით ქმედებათა განხორციელებისას, ერთი მხრივ არ გამოიციხავს დირექტორის პასუხისმგებლობას აქციორთა გადაწყვეტილების შესაბამისად მოქმედების შემთხვევაში, მეორეს მხრივ კი მას არ აიჭებს უფლებამოსილებას, რაიმე სახის გავლენა მოახდინოს გადაწყვეტილებაზე. კაოი ათლად არ განაზღვრავს დირექტორის უფლებამოსილებებს ამ პროცესში, რაც ცალსახად მოითხოვს

⁸⁹⁹ იხ. თავი 3.4. დერივაციული სარჩელი

გამოსწორებას შესაბამისი შესწორებების შეტანის გზით, რომელთა თანახმადაც, გერმანიის, იტალიისა და ევროდირექტივის მსგავსად, ათლად იქნება გაწერილი ის მოვალეობები, რაც დირექტორს აქვს შეტანისა თუ საკოტროლო პაკეტის გასხვისების პროცესში. კართში აუცილებლად უნდა იყოს მითითება ძირითად პრიციპებზე, რაც დაცული უნდა იქნეს დირექტორატის მხრიდან. რათქმუნა უნდა, ამგვარი რეგულირება მიზანდასრულ არის ისახავს დირექტორთა დასჯას, არამედ იგი ემსახურება მათ იფორმირებულობას, რაც თავის მხრივ, პრევენციულ ხასიათს ატარებს და ამცირებს პასუხისმგებლობის დადგომის შესაძლებლობას. უდავოა, რომ გაურკვეველობა მეტრისკს შეიცავს და ართულებს კართთა შესაბამისობაში მოქმედებას, ხოლო კართით ათლად დადგე ილი პრიციპების შესრულება კი, გაცილებით მარტივია.

თუკი კართ მდებლობის მიერ დაშვებული იქნება თავდაცვითი ღონისძიებების გამოყენება, გათვალისწინებულ უნდა იქნეს უოკალის პრიციპი, რომლის თანახმადაც, მტკიცების ტვირთი თავდაცვითი მექანიზმების გამოყენების პროპორციულობის შესახებ დირექტორატზეა. ასევე ცალსახა და არაორაზროვანია მითითება უნდა გაკეთდეს იმასთან დაკავშირებით, რომ დირექტორათა გადაწყვეტილებების მიმართ მოქმედებს სამეწარმეო გადაწყვეტილების თავისუფლება (*Business Judgment Rule*), მაგრამ თუ იგი დაარღვევს საწარმოსადმი ერთგულების (*Duty of Loyalty*), მზრუველობის (*Duty of Care*) და კეთილსინდისიერად მოპყრობის (*Duty of Good Faith*) მოვალეობას პერსონალურად აგებს პასუხს დამდგარი ზიანისათვის და ვეღარ შეძლებს თავის დაცვას *Business Judgment Rule*-ზე მითითებით.

6. Business Judgment Rule- როგორც სტანდარტი, თავდაცვითი ღონისძიების ადექვატურობის შეფასებისას

The Business Judgment rule, one of the remarkable institutes of American law was created by courts trying to defend directors' rights when facing an unwanted takeover.⁹⁰⁰

ძირითადად კომპანიის შესყიდვასთან დაკავშირებით, დაუფლების მსურველთა მიერ ხორციელდება სატენდერო შეთავაზება, რაც გულისხმობს კომპანიის საკოტროლო პაკეტის, აქციების შესყიდვას საბაზრო ღირებულებაზე მეტფასად. ხოლო კომპანიის მეფქმე ტის მიერ კი ხდება თავდაცვითი ღონისძიებების გამოყენება სატენდერო შეთავაზების მოგერიების მიზნით. სატენდერო შეთავაზებისგა წარმატებულად თავდაცვის შემდეგ, საკმაოდ ხშირად, აქციონერებს უნდებათ პრეტენზია, რომ დირექტორმა თავდაცვითი ღონისძიება გამოიყენა და სატენდერო შეთავაზება მოიგერია მხოლოდ საკუთარი იტერესების და პოზიციის დასაცავად და არა ობიექტურ გარემოებათა გათვალისწინებით, საწარმოს საუკეთესო იტერესებიდან გამომდინარე.⁹⁰¹

როგორც წესი, ასეთ შემთხვევებში დირექტორებს პასუხისმგებლობისაგა იცავს *Business Judgment Rule*, თუმიცა იმის

⁹⁰⁰Hamilton ., The law of corporations, Fifth Ed, St. Paul , 2000, 460.

⁹⁰¹Barnes, Dworkin, Richards, Law For Business, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 522.

გათვალისწინებით, რომ შერწყმა-დაუფლების პროცესში იტერესთა კოფლიქტის შესაძლებლობა ძალიან იზრდება, ბოლო დროი დელსასამართლო გადაწყვეტილებების მიერ დადგენილი იქნა აწინასწარი მოთხოვნები, რაც დაკმაყოფილებულ უნდა იქნეს დირექტორატის მიერ, რომელიც თავდაცვით ღონისძიებებს იყენებს სატენდერო შემოთავაზების წინააღმდეგ, რათა ეს უკანასკნელი მოხვდეს *Business Judgement Rule* ი სტიტუტის დაცვის ქვეშ. **პირველი**, დირექტორატმა უნდა აჩვენოს, რომ მათ ჰქონდათ საფუძველი გონიერების ფარგლებში ეფექტრათ, რომ საფრთხე კომპანიასათვის ამდენად არსებობდა და **მეორე**, მათ უნდა დაადასტუროს, რომ გამოყენებული თავდაცვითი ღონისძიება გონიერულ შესაბამისობაში იყო კომპანიის იტერესების წინაშე მდგარ საფრთხესთან.⁹⁰²

საწარმოს ხელმძღვანელთა მიმართ არსებობს მოლოდინი, რომ ისინი გამოიჩინებენ სათანადო მზრუნველობას კომპანიის მიმართ და იმოქმედებენ ამ უკანასკნელის საუკეთესო იტერესების გათვალისწინებით, მაგრამ თავისთავად ცხადია, ისინი არ წარმოადგენენ ბიზნესის წარმატების გარანტიას. უმთავრესად დირექტორის იტყუება და მისი უარზე, გამოცდილებასა და შესაძლებლობებზეა დამოკიდებული საწარმოს ბედი, რეტაბელური იქნება იგი თუ არა.⁹⁰³

Business Judgment Rule თავისი შინაარსით გაამტკიცებს დირექტორის (დირექტორატის) უფლებას კეთილსინდისიერად, საწარმოს და აქციონერთა იტერესების გათვალისწინებით მიიღოს რამოდენიმე შესაძლო გადაწყვეტილებიდა ერთ-ერთი. ამასთანავე, მას გულწრფელად უნდა სწამდეს, რომ ეს გადაწყვეტილება საწარმოს და აქციონერთა საუკეთესო იტერესებს შეესაბამება. აწინასწარი *Business Judgment Rule* ადგენს საკანონმდებლო ჩარჩოს, რომლის შიგნითაც დირექტორატს მოქმედების თავისუფლება აქვს. თუკი დირექტორი კეთილსინდისიერად გადაწყვეტილების მიღებისას, მისი პასუხისმგებლობა კომპანიის და აქციონერთა მიმართ არ დადგება, შეცდომისა და წარუმატებელი ბიზნეს გადაწყვეტილების გამო. შესაბამისად, დირექტორატის გადაწყვეტილება აქციონერთა და სხვათა მხრიდან გადახედვას არ ექვემდებარება.⁹⁰⁴

დირექტორატი *Business Judgment Rule*-ის დაცვის ქვეშ მოხვდება, თუკი შერწყმისა და საკონტროლო პაკეტის გასხვისების პროცესში გადაწყვეტილების მიღებისას არსებობდა შემდეგი წინაპირობები:

1. დირექტორატის მიერ გამოყენებულ იქნა ყველა შესაძლო საშუალება იფორმაციის მოსაპოვებლად.
2. დირექტორს აქვს რაციონალური საფუძველი მიიღოს გადაწყვეტილება.
3. არ არსებობს იტერესთა კოფლიქტი დირექტორის პირად იტერესსა და კომპანიის იტერესებს შორის.⁹⁰⁵

⁹⁰² იხ. ე.წ. უკანასკნელის წესი, თავი VI, 3.2.;3.2.1.)

⁹⁰³ ჰატიტორია, ი იდე, “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კანონის კომენტარი, თბილისი, 2002, 115.

⁹⁰⁴ Clarkson, Miller, Cross., Business Law, Text and Cases, 12th Ed, 2012, 779.

⁹⁰⁵ Clarkson, Miller, Cross, Business Law, Text and Cases, 12th Ed, 2012, 779.

Business Judgment Rule (სამეწარმეო გადაწყვეტილების თავისუფლება) დირექტორს აიჭებს გადაწყვეტილების მიღების თავისუფლებას კაო მდებლობით დადგენილ ფარგლებში. სასამართლო არ იმსჯელებს იმაზე თუ რამდენად მართებულია სამეწარმეო გადაწყვეტილება, თუკი მისი მიმღები დირექტორის კეთილსინდისიერებასა და გო ივრულობაში ეჭვის შეტა ის საფუძველი არ არსებობს.⁹⁰⁶

მხოლოდ იმიტომ, რომ დირექტორის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება საზიარო აღმოჩნდა და საწარმოსათვის, მისი პასუხისმგებლობის საკითხი არ დადგება, თუ დადასტურდა, რომ დირექტორი კეთილსინდისიერად, თავისი უფლებამოსილების ფარგლებში მოქმედებდა გადაწყვეტილების მიღებისას. რაც *Business Judgment Rule*-ის ერთ-ერთი დადებითი მახასიათებელია.

“იმის მტკიცება რომ საწარმოს ზიანი მიადგა მმართველის მიერ, უფლებამოსილების ფარგლებში, კეთილსინდისიერად, საწარმოს მიზნების გათვალისწინებითა და კაო იერად დადებული გარიგების შედეგად, პასუხისმგებლობის საფუძველად ვერ იქცევა, რამდენად არაა ივრულადაც არ უდა მოგვეჩვენოს გახორციელებული ი ვესტიცია *post factum*”. ამერიკული სასამართლო პრაქტიკის მიერ დაუშვებელ სიმკაცრედ იქა მიჩენული დირექტორის მიმართ აბსოლუტური შეუმცდარობის მოთხოვნა.⁹⁰⁷

In Revlon, Inc. v MacAndrews & Forbes Holdings, Inc საქმესთა დაკავშირებით, დელავერის უმაღლესმა სასამართლომ გა მარტა, რომ დირექტორატი ვერ მიუთითებს *Business Judgment Rule* –ზე, თუკი იგი მხოლოდ საკუთარი ძალაუფლების შესაარხუებლად მოქმედებდა. თუ დირექტორს სურს მოხვედეს *Business Judgment Rule*-ის დაცვის ქვეშ, მა უდა დადასტუროს, რომ გამოყენებული თავდაცვითი ღო ისძიება, კორპორაციის პოლიტიკისა და ეფექტურობის წიალმდგე მიმართული საფრთხის პროპორციული იყო.⁹⁰⁸ ამავე გადაწყვეტილებაში სასამართლომ გა მარტა, რომ თუკი კომპა იის გაყიდვა გარდაუვალია და არსებობს რამდენიმე მსურველი შეიძიოს იგი, სამიზე ე კომპა იის დირექტორატის როლია “სარფია ი აუქციო ი” გამართოს მსურველებს შორის კომპა იის ფასის გაზრდის მიზით.⁹⁰⁹

კომპა იის საკოტროლო პაკეტის გასხვისებისას დირექტორატი ვაღდებულია დადასტუროს, რომ მისი მოქმედება გო ივრული და სამართლია ი იყო როგორც თავად გაყიდვის პროცესის, ასევე ფასთა

⁹⁰⁶ იქვე. 779.

⁹⁰⁷ *Gagliardi v. TriFoods Intern., Inc.*, 683 A.2d 1049, 1051. (Del. Ch., 1996): “to allege that a corporation has suffered a loss as a result of a lawful transaction, within the corporation’s powers, authorized by a corporate fiduciary acting in a good faith pursuit of corporate purposes, does not state a claim for relief against that fiduciary no matter how foolish the investment may appear in retrospect”; see also: *Cinerama, Inc. v. Technicolor, Inc.*, 1991 WL 111134, at *15 (Del. Ch., 1991). – მითითებულია: ჯუღელი, კაპიტალის დაცვა სააქციო საზოგადოებაში, 2010, თბილისი, 87. მიხედვით.

⁹⁰⁸ *Revlon, Inc. v. MacAndrews & Forbes Holdings, Inc.*, 506 A.2d 173 (Del., 1986) (<http://www.law.illinois.edu/aviram/revlon.pdf>)

⁹⁰⁹ *Zwecker*, The EU Takeover Directive: Eight Years Later, Implementation But Still No Harmonization Among Member States on Acceptable Takeover Defenses, 2012, 240-241. (<http://home.heinonline.org/>)

მიმართებაში⁹¹⁰, ამ შემთხვევაში დირექტორატი შეძლებს *Business Judgment Rule*-ის დაცვის ქვეშ მოხვედეს.

კომპა იათა შერწყმის ტრა ზაქციაზე დირექტორის მხრიდა მხარდაჭერა, არ გულისხმობს მის მიერ ერთგულების მოვალეობის დარღვევას, თუკი აქციო ერი ვერ შეძლებს დაადასტუროს, რომ დირექტორი, შერწყმის პროცესში მოქმედებდა სამეწარმეო გადაწყვეტილების თავისუფლების ფარგლებს მიღმა.⁹¹¹

6.1. სრული სამართლიაობის ტესტი *The test of entire fairness*

თუკი მოსარჩელე მხარე მოახერხებს გადალახოს *Business Judgment Rule*-ი, რომლის თაახმადაც იგულისხმება, რომ დირექტორი კომპა იის იტერესების სასარგებლოდ და საკუთარი ვალდებულებების შესაბამისად მოქმედებდა, მტკიცების ტვირთი მოპასუხე დირექტორზე იაცვლებს დაახლა უკვე ეს უკაახკ ელია ვალდებული დაადასტუროს, რომ ქმედება, რომელიც სადაო გახდა სრულიად სამართლია ი, აუ ყველა კომპო ეტში სამართლია ი, იყო საწარმოსა თუ საწარმოს აქციო ერთა მიმართ.

თუკი მოპასუხე დირექტორი შეძლებს დაადასტუროს, რომ ქმედება რომელიც გასწივრებულია სამართლია ი იყო, სასამართლო შეწყვეტს საქმის წარმოებას.

დირექტორმა უ და დაადასტუროს, რომ სამართლია ი იყო როგორც კო კრეტული ტრა ზაქციის ფახის გა საზღვრისას, ახევე მოლაპარაკების პროცესშიც. ყოვლისმომცველი სამართლიაობის ტესტი (*entire fairness test*) სწორედ ამას მოიცავს.⁹¹² (*Fairnes in price and fairnes in dealing*)

⁹¹⁰ *Zwecker.*, *The EU Takeover Directive: Eight Years Later, Implementation But Still No Harmonization Among Member States on Acceptable Takeover Defenses*, 2012, 241. (<http://home.heinonline.org/>)

⁹¹¹ *Delaware Corporation law Annotated*, 2013-2014 Ed, As amended up to and including the 2013 Regular Session of the One Hundred Forty-Seventh General Assably, Lexis, Nexis, Delaware, 2013, P.50

⁹¹² *Kenyon-Slade*, *Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice*, oxford university press, New York, 2004, 213.

VII. კრედიტორთა დაცვა

“როდესაც კომპა ია იმყოფება გადახდისუ არობის ზო აში , დირექტორები არ წარმოადგე ე მხოლოდ აქციო ერთა “აგე ტებს”, არამედ გააჩ იათ ვალდებულება მთლია ად საწარმოს მიმართ. “
(Chancellor Allen of The Delaware Court of Chancery)⁹¹³

1. კრედიტორთა სტატუსი

“თუ კომპა ია მიიღებს თხოვ ას აქციო ერთა მხრიდა რაიმე ქმედების გა ხორციელების შესახებ, დირექტორის ვალდებულებაა გადაწყვიტოს, აქციო ერის წი ადადებაზე დათა ხმება ემსახურება თუ არა კომპა იის საუკეთესო ი ტერესებს. კომპა იის ი ტერესები კი აქციო ერებთა ერთად, შესაძლოა მოიცავდეს კრედიტორთა ი ტერესებსაც.”⁹¹⁴

იმ პირობებში, როდესაც საწესდებო კაპიტალი ვერ უზრუ ველყოფს კომპა იის კრედიტორთა სრულყოფილ დაცვას, ჩ დება კითხვა, როგორ უ და მოიქცეს კრედიტორი, რათა მაქსიმუმამდე გაზარდოს გა ხორციელებული ი ვესტიციის დაბრუ ების შა სები.

პირველი პასუხია, რომ მა მიმართოს *Due Diligence (DD)*⁹¹⁵ პროცესს. *DD* წარმოადგე ს პროცესს, რომლის მეშვეობითაც მყიდველი, მისი პროფესიო ალებისა და მრჩეველების საშუალებით, შეისწავლის სამიზ ე ბიზ ესს, მის აქტივებს და პასივებს, სა ამ დადებდეს იურიდიულად მავალდებულებელ ხელშეკრულებას მასთა .⁹¹⁶

უმრავლეს შემთხვევებში, მყიდველი ქირაობს კომპა იას, რათა მათგა მიიღოს ი სტრუქცია და ი ფორმაცია. ეს ფორმა კი მყიდველის აცვლად ატარებს *DD* პროცესს. შეიძლება დაქირაებულ იქ ეს კომპა ია ფი ა სური *DD* ა იურიდიული *DD* გა სახორციელებლად.⁹¹⁷

DD სხვა უამრავი ფორმა არსებობს, მაგალითად ასევე გავრცელებულია *Market DD* (ბაზრის კვლევა). ხოლო თუკი მყიდველს სურს სამიზ ე კომპა იაში არსებული დირექტორატის შე არჩუ ება, გა საკუთრებით მ იშე ელოვა ადგილს იკავებს *Management DD*, რომლის დორსაც, სხვადასხვა მეთოდით ხდება დირექტორთა კვალიფიკაციის და საქმია ობის შეფასება. ი სტიტუციური ი ვესტორებისათვის დირექტორატის კვალიფიციურობა და მათი უ არების შესაბამისობა ბიზ ესთა , შესაძლოა, ერთ-ერთი უმ იშე ელოვა ესი ფაქტორი იყოს გადწყვეტლების მიღების პროცესში.⁹¹⁸

მხოლოდ *DD* საკმარისი არ არის. კრედიტორი ყოველთვის ფრთხილად უ და იყოს, ახლოს იც ობდეს მოვალის საქმია ობას, მის

⁹¹³ Lord Diplock, case: *Lornho Ltd v. Shell Petroleum Co. Ltd* იბ. Keay, Company Directors' Responsibilities to Creditors, Routledge-Cavendish, New York, 2007 206.

⁹¹⁴ *Lornho Ltd v. Shell Petroleum Co. Ltd* December 01, 1980,WRL 627 Case Analysis ხელმისაწვდომია: <http://web2.westlaw.com> (ბოლოს გამოხმობილია:10.06.2014)

⁹¹⁵ Manning , Hanks, Legal Capital, 4th Ed. Foundation Press, St. Paul, 2013, 97.

⁹¹⁶ *Stilton*, Sale of Shares and Business, Law, Practice and Agreements, 3rd Ed, Sweet&Maxwell, London, 2011, 53.

⁹¹⁷ *Stilton*, Sale of Shares and Business, Law, Practice and Agreements, 3rd Ed, Sweet&Maxwell, London, 2011, 54.

⁹¹⁸ იქვე. 55.

პულსზე ედოს ხელი. თუმცა უ და ითქვას, რომ ეს საშუალებები ყოველთვის არ მუშაობს და კრედიტორს, იქ ება ეს ბა კი თუ სხვა სახის კრედიტორი, უხდება შეჯახება რეალობასთა .⁹¹⁹

დირექტორთა ვალდებულება, გაითვალისწინო კრედიტორთა ი ტერესები გარკვეული პირობების არსებობისას, დადგე ილია არა კა ო მდებლის, არამედ დაახლოებით ბოლო 20 წლის სასამართლო პრაქტიკის მიერ. სწორედ ამიტომ აღ იშ ულ საკითხთა დაკავშირებით არსებობს უამრავი მოსაზრება და დავა სხვადასხვა სამართლებრივი სისტემის წარმომადგე ლებს შორის. ისმის კითხვა: საერთოდ არსებობს თუ არა დირექტორთა ვალდებულება კრედიტორთა მიმართ?⁹²⁰

დიდი ბრიტა ეთის საკორპორაციო კა ო მდებლობის თა ახმად, დირექტორებს გააჩ იათ ვალდებულება კომპა იის, როგორც მთლია ის მიმართ. რას იშ აეს ვალდებულება კომპა იის “როგორც მთლია ის მიმართ”, გა მარტებას საჭიროებს, რაც საკმაოდ რთულია და აღ იშ ულთა დაკავშირებით უამრავი მოსაზრება არსებობს.

ტრადიციული გა მარტების თა ახმად, იგი გულისხმობს ვალდებულებას არსებულ და მომავალი აქციო ერების მიმართ და არა რომელიმე კო კრეტული აქციოე ერის ა აქციო ერთა ჯგუფის მიმართ. აღ იშ ული გა მარტება აქციო ერის მიმართ მეგობრულად გა წყობილ პოზიციას გამოსატავს (*shareholder theory*), თუმცა ისიც უ და აღი იშ ოს, რომ არსებობს საწი ააღმდეგო მოსაზრება ი, რომლის თა ახმადაც ვალდებულება “კომპა იის როგორც მთლია ის მიმართ” არ უ და გა ვიხილოთ მხოლოდ აქციო ერის საკუთრების კო ტექსტში, ვი აიდა გარკვეული გარემოებების არსებობისას, იგი აქციო ერთა გარდა მოიცავს სხვათა, მაგალითად, კრედიტორთა ი ტერესებსაც.⁹²¹

კრედიტორთა მიმართ ვალდებულება დირექტორს ძირითადად წარმოეშობა მაში , როდესაც:

- კომპა ია გადახდისუუ აროა;
- გადახდისუუ არობის პირასაა;
- საექტო კომპა იის გადახდისუ არია ობა;
- არსებობს გადახდისუუ არობის წარმოშობის რისკი ა
- ფი ა სურად არასტაბილურია.⁹²²

კრედიტორთა მიმართ დირექტორის ვალდებულების არსებობასთა დაკავშირებით ავსტრალიის უზე აესი სასამართლოს გადაწყვეტილება მ იშ ველოვა ი და ყველაზე ხშირად ციტირებადია. კერძოდ, *Walker v. Wimborne (1976) 137 CRL 1, (1976) 3 ACLR529* საქმეზე ლიკვიდატორის მიერ წარდგე ილ იქ ა სარჩელი დირექტორთა ჯგუფის მიმართ, რომლებიც ერთობლივად მართავდ ე კომპა იას.

კომპა ია *Asiatic Electric Co Pty Ltd (A)* იმყოფებოდა ლიკვიდაციის პროცესში. ხოლო სასარჩელო მოთხოვ ა კი ეფუძ ებოდა იმ გარემოებას, რომ დირექტორებმა “A”-ს აქტივები გადაიტა ეს სხვა კომპა იაში, სადაც

⁹¹⁹ Manning, Hanks, Legal Capital, 4th Ed. Foundation Press, St. Paul, 2013, 100.

⁹²⁰ Key, Company Directors’ Responsibilities to Creditors, Routledge-Cavendish, New York, 2007 153.

⁹²¹ Key, Company Directors’ Responsibilities to Creditors, Routledge-Cavendish, New York, 2007 153-154.

⁹²² იხ. Key, Company Directors’ Responsibilities to Creditors, Routledge-Cavendish, New York, 2007 P.199

ისი ი ასევე დირექტორის პოზიციას იკავებდ ე . კომპა ათა ჯგუფი, მათ შორის “A”, მათ მიერ ერთობლივად იმართებოდა. დირექტორებმა გადაიტა ეს კომპა ია “A”-და სხვა მათ მიერ მართულ კომპა იაში აქტივები, “A”-ს კი სა აცვლოდ არაფერი მიუღია. მოგვი ებით “A”ვალაუვალი გახდა და ლიკვიდატორი შევიდა, რომელმაც წარადგი ა კიდეც სარჩელი დირექტორთა მიმართ. აღ იშ ულ საქმეზე სასამართლომ გა მარტა:

“მოცემულ შემთხვევაში საზგასმით უ და აღი იშ ოს, რომ დირექტორები კომპა იის მიმართ საკუთარი მოვალეობის შესრულებისას, ასევე ვალდებულ ი არია მხედველობაში მიიღო და გაითვალისწი ო აქციო ერთა და კრედიტორთა ი ტერესები. დირექტორთა მხრიდა კრედიტორთა მიმართ არსებული ვალდებულების ებისმიერი სახით დარღვევას ექ ება უარყოფითი შედეგი, როგორც კომპა იის, ასევე თავად დირექტორთა მიმართაც.”⁹²³

მოსამართლის მიერ დადგე ილ იქ ა, რომ მოცემულ შემთხვევაში ადგილი ჰქო და “A”-ს და მისი კრედიტორების ი ტერესების აბსოლუტურ უგულვებელყოფას. შესაბამისად, დირექტორთა მიერ დარღვეულ იყო ფიდუციური მოვალეობა. ამ გადაწვეტილებით სასამართლომ საზი გაუსვა იმ გარემოებას, რომ დირექტორებს გააჩ იათ პოზიტიური ვალდებულება საწარმოს კრედიტორთა მიმართ.⁹²⁴

1.1. დობის ფო დის დოქტრი ა *The Trust Fund Doctrine*

აშშ-ში, ზოგიერთ შტატში, დამკვიდრებულია ე.წ. “ დობის ფო დის დოქტრი ა” (*The Trust Fund Doctrine*), რომელიც სათავეს იღებს *Wood V. Drummer (1824) 30F cas 935* საქმიდა . როდესაც კომპა ია გადახდისუუ აროა, მისი აქტივები წარმოადგე ე ე.წ. “ დობის ფო დს” და იგი შე არჩე ებულ უ და იქ ეს კრედლოტორთა დასაკმაყოფილებლად, რადგა აც მათ გააჩ იათ პირველადი მოთხოვ ა აქტივების მიმართ.⁹²⁵

დელავერის უზე აესმა სასამართლომ *Bovay v. H M Byllesby & Co (1944) 38A 2d* საქმეზე მსჯელობისას აღ იშ ა, რომ:

“გადახდისუუ არობის პირას მყოფი კომპა ია, სამოქალქო გარდაცვალების წი აშე დგას, ვი აიდა მისი საკუთრება შესაძლოა აღმი ისტორირებულ იქ ეს აქტივებში, (კაპიტალში) როგორც კრედიტორთათვის გა კუთვ ილ “ დობის ფო დში” “⁹²⁶.

⁹²³ იხ. *Keay, Company Directors’ Responsibilities to Creditors*, Routledge-Cavendish, New York, 2007 156.

⁹²⁴ იქვე.

⁹²⁵ *Keay, Company Directors’ Responsibilities to Creditors*, Routledge-Cavendish, New York, 2007 170-171. იხ. ასევე *Wood V. Drummer (1824) 30F cas 935*

⁹²⁶ იხ. *Keay, Company Directors’ Responsibilities to Creditors*, Routledge-Cavendish, New York, 2007 171. ასევე, *Bovay v. H M Byllesby & Co (1944) 38A 2d*

აღ იშ ული გადაწყვეტილება ეფუძება იდეას, რომ დირექტორთა და კრედიტორთა შორის არსებობს ფიდუციური ვალდებულება და შესაბამისად ასეთ შემთხვევაში, მათ შორის წარმოიშობა კვაზი-დობითი (*quasi-trust*) ურთიერთობა.⁹²⁷

უ და აღი იშ ოს, რომ “დობის ფოდის დოქტრი ა” მრავალგზის იქ ა გაკრიტიკებული და იგი აშშ-ში ცალსახად აღიარებულ მოვლეს ას არ წარმოადგეს.

12. დირექტორის მოვალეობა კრედიტორთა მიმართ.

გადახდისუ არობის ზო აში მყოფი კომპა იის დირექტორს რომ გააჩ ია ვალდებულება კრედიტორთა მიმართ, ამას წი ამდებარე აშრომში გა ხილული ყველა სამართლებრივი რეჟიმი აღიარებს, თუმცა წრამოადგეს ის დამოიკდებულ ვალდებულებას თუ აქციო ერთა და კომპა იის მიმართ არსებული ვალდებულების კო ვერტირება ხდება მაში , როდესაც კომპა ია გადახდისუ არობის ზო აშია, ა ახლოს არის ამ ზო ასთა , კვლავაც კითხვის იშ ის ქვეშ რჩება. მიუხედავად იმისა, რომ კითხვაზე ცალსახა პასუხი არ არსებობს, ავტორთა და სასამართლო გადაწყვეტილებათა უმრავლესობა ემხრობა იდეას, რომლის თა ახმადაც, ასეთ შემთხვევაში დირექტორს კრედიტორთა მიმართ აქვს დამოიკდებელი, პირდაპირი ვალდებულება.⁹²⁸

დირექტორები ვალდებულ ი არია დაიცვა და შეი არჩუ ო კომპა იის აქტივები, როდესაც ეს უკა ასკ ელი გადახდისუ არობის პირასაა. შესაძლოა დადგეს მათი პასუხისმგებლობის საკითხი, გადახდისუ არობის საქმის წარმოების შესახებ კა ო მდებლობის შესაბამისად კრედიტორთათვის მიყ ებული ზია ის გამო, თუკი ადგილი ექ ება აქტივების გადატა ას კომპა იიდა .⁹²⁹

საკორპორაციო კა ო მდებლობა უზრუ ველყოფს კომპა იის აქციო ერთა დაცვას, ხოლო კომპა იასთა დაკავშირებული მესამე პირები კი, ძირითადად, სახელშეკრულებო დაცვის ქვეშ არია . მიუხედავად ამისა, დადგე ილია, რომ როდესაც კომპა ია გადახდისუ არობის პირასაა, დირექტორებს წარმოეშობათ ფიდუციური ვალდებულება კრედიტორთა მიმართ.⁹³⁰ (აღ იშ ული შეიძლება ასევე მოიცავდეს ვალდებულებას ისეთი კრედიტორების მიმართ, როგორებიც არია დასაქმებულები).

დირექტორის ვალდებულება კრედიტორთა მიმართ, ერთგულების და კეთილსი დისიერების ვალდებულებას მოიცავს.⁹³¹

⁹²⁷ Keay, *Company Directors' Responsibilities to Creditors*, Routledge-Cavendish, New York, 2007, 171.

⁹²⁸ იხ. *Haworth, Ohlgren, Director's Liabilities and Corporate Governance in Insolvency and Pre-Insolvency Cases Worldwide*, ხელმისაწვდომია: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/finish/19/319.html> (ბოლოს გამოხმობილია: 20:05.2014)

⁹²⁹ Loos, (Edit) *Winckler, Ripin*, United States of America in: *Directors' Liability: A Worldwide Review*, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006 P.104

⁹³⁰ იქვე. 104.

⁹³¹ Keay, *Company Directors' Responsibilities to Creditors*, Routledge-Cavendish, New York, 2007 179-180.

დირექტორი ვალდებულია გააკეთოს შესაბამისი გადაწყვეტა კომპა იის გადახდისუ არობის შესახებ, როდესაც ამას ადგილი ექება. შესაბამისად აშშ-ში სასამართლოები მიმართავენ ძირითადად ორ ტესტს (ზოგი მათგან იყენებს ორივეს ერთად, ზოგო მხოლოდ ერთ-ერთს მიიჩნევს საკმარისად) იმის დასადგენად, იყო თუ არა კომპა ია გადახდისუ არო. კერძოდ, ეს არის კომპა იის ბალანსის ტესტი (*Balance-Sheet Test*) და კომპა იაში აღდი ფულის არსებობის ტესტი (*Cash-Flaw Test*). დელავერის საკა ცლერო სასამართლოს მიერ გა მარტებულ იქ ა, რომ კომპა ია გადახდისუ აროა, თუკი მას არ შეუძლია (არ ექება შესაძლებლობა მომავალში) დაფაროს ვადამოსული ვალდებულება ბიზნესის ჩვეულებრივ წარმოების პროცესში, (*Cash-Flaw Test*) ა როდესაც კომპა იის აქტივების გო ივრული, რეალისტური საბაზრო ღირებულება მის ვალდებულებებზე აკლებია (*Balance-Sheet Test*).⁹³²

ზემოაღ იშ ულიდა გამომდი არე, გო ივრული იქება დირექტორის მიერ მოცემული ტესტების საფუძველზე გააკეთდეს გადაწყვეტა გადახდისუ არობის ა მოსალოდელი გადახდისუ არობის შესახებ, რათა ამ უკა სკ ელმა შეძლოს პასუხისმგებლობის თავიდა არიდება და გამორიცხოს ა მი იშუმაღე დაიყვა ოს, კრედიტორთა მიერ სარჩელის წარდგე ის შესაძლებლობა.

გადახდისუ არობის ზო აში მყოფი კომპა იის დირექტორმა უ და გაითვალისწიოს ის გარემოება, რომ ასეთ შემთხვევაში აქციო ერები აღარ წარმოადგე ე კომპა იის აქტივის საბოლოო მესაკუთრებს, არამედ აქტივი ტრა სფორმირდება კრედიტორთა დასაკმაყოფილებლად. შესაბამისად, შეიძლება ითქვას, რომ დირექტორები კრედიტორთა ფულს მართავე და ცხადია გააჩ იათ ვალდებულება მსხვერპლად არ შესწირო მათი ი ტერესები.⁹³³

როდესაც კომპა ია გადახდისუ არობისა და გაკორტების პირასაა, დირექტორთა მხრიდა ჩვეულებრივ საქმია ობასთა შედარებით უფრო სარისკო გადაწყვეტილებები უ და იქ ეს მიღებული, ვი აიდა ასეთ შემთხვევაში დასაკარგი ბევრი არაფერია.⁹³⁴ რა თქმა უ და, არ იგულისხმება აშკარად არაგო ივრული გადაწყვეტილებების მიღება. გადაწყვეტილება, ებისმიერ შემთხვევაში, გო ივრული უ და იყოს.

საწარმოს კრედიტორები არია ის დაი ტერესებული მესამე პირები (*Stakeholders*), რომლებსაც თითქმის ყველა ქვეყნის სამეწარმეო სამართალი იცავს.⁹³⁵ აღ იშ ული ფაქტი გა პირობებულია იმიოთ, რომ ყველასათვის, ვისაც კი კომპა იასთა კავშირი აქვს, მომგებია ია კრედიტორთა დაცვა, ისი იც სარგებლობე კრედიტორთა დაცულობის შედეგად.⁹³⁶

ის ფაქტი, რომ კრედიტორები დაცვას საჭიროებე, იმთავითვე არ იშ ავს და არ ამართლებს კა ო მდებლობის მხრიდა უხეშ ჩარევას ამ

⁹³² *Haworth, Ohlgren, Director's Liabilities and Corporate Governance in Insolvency and Pre-Insolvency Cases Worldwide*, ხელმისაწვდომია: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/finish/19/319.html> (ბოლოს გამოხმობილია: 20:05.2014)

⁹³³ *Keay, Company Directors' Responsibilities to Creditors*, Routledge-Cavendish, New York, 2007, 182.

⁹³⁴ იქვე.183,

⁹³⁵ *Hertig, Kanda, Creditor Protection*, in : *The Anatomy of Corporate Law*, Oxford University Press, New York, 2004, 71.

⁹³⁶ იქვე. 71.

პროცესში. ჩარევა მიზანშეწონილია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი იგი უზრუნველყოფს კრედიტორთა უკეთეს დაცულობას, ვიდრე ეს შესაძლებელია კრედიტორსა და კომპაიას შორის გაფორმებული კონტრაქტით.⁹³⁷

საბაზრო ეკონომიკის განვითარების კვლავი, კრედიტორთა უმრავლესობა საკუთარი ინტერესების დაცვას კონტრაქტის გაფორმებით ცდილობს და ახერხებს კიდევ. ეს ფაქტი კი წარმოშობს ლეგიტიმურ შეკითხვას, არსებული პრაქტიკის გათვალისწინებით, როდესაც კრედიტორები საკუთარი უფლებების დაცვას ახერხებენ კომპაიასთან ხელშეკრულების გაფორმების შედეგად, საჭიროა თუ არა ზედმეტი რეგულაციები კაო მდებლობაში?

მოკლე პასუხი დასმულ შეკითხვაზე ის გახლავთ, რომ სამართალი, შესაძლოა წარმოადგენდეს მისეულ ელვას დასაყრდენს და დამატებით გარატყას სახელშეკრულებო დაცულობის უზრუნველყოფის თვალსაზრისით. სამართლის მიერ ე.წ. მიზანშეწონილი დაცულობის წესების მიწოდებით შესაძლებელია დამატებითი ხარჯების თავიდან აცილება. ასევე მისეულ ელვათა სამართალი უზრუნველყოფს კრედიტორთა დაცულობას, გასაკუთრებით ისეთ შემთხვევებში, როდესაც მხარეთა შორის აღმნიშნული საკითხების შეთანხმება ვერ ხერხდება.⁹³⁸

მყარი საკაო მდებლო ბაზის არსებობა მისეულ ელვათა, გასაკუთრებით მაშინ, როდესაც ტრანზაქციის მოცულობა იმდენად მცირეა, რომ იგი ვერ უზრუნველყოფს პირადად მოლაპარაკების ხარჯებს. კრედიტორი შესაძლოა “მიამიტი” აღმოჩნდეს კომპაიასათვის სესხის მიცემისას, რაც საბოლოო ჯამში მას დააზარალებს, თუკი იგი მოკლებულია შესაძლებლობას მიიღოს ინფორმაცია კომპაიას შესახებ, რაც სასარგებლო იქნება *ex ante* ებისმიერი კრედიტორისათვის.⁹³⁹

მსოფლიო დაყოფილია კრედიტორის მიმართ მეგობრულად გაწეობილ (*Creditor-Friendly*) და მოვალის მიმართ მეგობრულად გაწეობილ (*Debtor-Friendly*) იურისდიქციებად. აშშ ითვლება მოვალეთა მიმართ მეგობრულად გაწეობილ იურისდიქციად, მაშინ, როდესაც იგლისი და გერმანია პირიქით, კრედიტორთა მიმართ მეგობრული იურისდიქციები არიან.⁹⁴⁰

სამი ძირითადი სამართლებრივი სტრატეგია არსებობს, რასაც უდათვალისწინებდეს საკორპორაციო კაო მდებლობა კრედიტორთა ინტერესების დაცვის თვალსაზრისით. ესე ია:

1. ინფორმაციის სავალდებულო გახსნის ილობა (*Mandatory disclosure- The entry strategy*);
2. საწესდებო კაპიტალის მარეგულირებელი ორმები (*Rules governing legal capital and corporate groups*);
3. ფიდუციური ვალდებულებები (*Fiduciary duties- The standarts strategy*).⁹⁴¹

⁹³⁷ იქვე.72.

⁹³⁸ Hertig, Kanda, Creditor Protection, in : The Anatomy of Corporate Law, Oxford University Press, New York, 2004, 72.

⁹³⁹ იქვე.72.

⁹⁴⁰ იქვე.78.

⁹⁴¹ Hertig, Kanda, Creditor Protection, in : The Anatomy of Corporate Law, Oxford University Press, New York, 2004, 79.

კომპა იის კრედიტორთა მიმართ პასუხისმგებელ ი შეიძლება იყვე ე მესამე პირებიც. ასეთ მესამე პირებს შესაძლოა წარმოადგედ კრედიტორთა ის ჯგუფი, რომლებიც ჩართულ ი არია კომპა იის მართვაში, ე.წ. შიდა კრედიტორები.⁹⁴²

ი გლისის კაო მდებლობა (*Insolvency act &213*) ადგეს, რომ ებისმიერი პირი, რომელიც შეე ებულად მართავს საწარმოს იმ მიზ ით, რომ შეცდომაში შეიყვა ოს და ზია ი მიაყე ოს კრედიტორებს, შესაძლოა პასუხისმგებელი იყოს მათ წი აშე.⁹⁴³ დირექტორს გააჩ ია ვალდებულება გაითვალისწი ოს კრედიტორთა, ისევე როგორც აქციო ერთა ი ტერესები, თუკი არსებობს კომპა იის გაკოტრების საშიშროება.⁹⁴⁴

როდესაც კომპა იის გადახდისუ არიო ობა ეჭვის ქვეშ დგას, კრედიტორთა ი ტერესების დაცვა გა საკუთრებით მ იშე ელოვა ი და დაკავშირებული ხდება კომპა იის ი ტერესებთა . შესაბამისად, წარმოადგეს კიდევ დირექტორთა ვალდებულების ობიექტს.⁹⁴⁵

GHLM Trading Ltd v. Maroo საქმეზე სასამართლომ გა მარტა, რომ “დირექტორს გააჩ ია ვალდებულება იმოქმედოს კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების გათვალისწი ებით, კეთილსიდიისიერად, იმ რწმე ით, რომ მისი ეს მოქმედება კომპა იის, როგორც მთლია ის, საუკეთესო ი ტერესებს შეესაბამება.”⁹⁴⁶

საქმის გარემოებათა გათვალისწი ებით, როდესაც ეს მ იშე ელოვა ია, დირექტორი ვალდებულია გაითვალისწი ოს კრედიტორთა, როგორც კლასის, ი ტერესები. ხოლო, თუკი იგი პრიორიტეტს მია იჭებს რომელიმე მათგა ს, კრედიტორთა, როგორც კლასის საუკეთესო ი ტერესების საზია ოდ, ვალდებულია დარღვეულად ჩაითვლება”.⁹⁴⁷

დირექტორის პირადი პასუხისმგებლობა კრედიტორთა წი აშე შესაძლოა დადგეს “თაღლითური” (*fraudulent trading*) ა უკა ო ო (უსამართლო) დამოკიდებულების შემთხვევაში (*wrongful trading*).⁹⁴⁸

Winkworth v. Baron Development Ltd. საქმის გა ხილვისას ლორდ ტემპლემა ის (*Lord Templeman*) მიერ გა მარტებულ იქ ა, თუ რა სახის მოვალეობა გააჩ ია დირექტორს კრედიტორთა მიმართ:

“კომპა იას გააჩ ია ვალდებულება ი მისი არსებული და მომავალი კრედიტორების მიმართ. კომპა ია არ არის ვალდებული გადაიხადოს ყველა ვალი მაში ვე, როგორც კი ის წარმოიშობა. იგი ასევე არ არის

⁹⁴² Hertig, Kanda, Creditor Protection, in : The Anatomy of Corporate Law, Oxford University Press, New York, 2004, 79.

⁹⁴³ იქვე.

⁹⁴⁴ Hollington, Hollington on Shareholder's Rights, 7th Ed, Sweet & Maxwell, London, 2013, 58.

⁹⁴⁵ Hollington, Hollington on Shareholder's Rights, 7th Ed, Sweet & Maxwell, London, 2013, 58.

⁹⁴⁶ *GHLM Trading Ltd v. Maroo (2012)EWHC 61 (Ch)* at (168) ხელმისაწვდომია: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2012/61.html> (ბოლოს გამოხმობილია:08.05.2014)

⁹⁴⁷ *GHLM Trading Ltd v. Maroo (2012)EWHC 61 (Ch)* at (168) ხელმისაწვდომია: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2012/61.html> (ბოლოს გამოხმობილია:08.05.2014)

⁹⁴⁸ <http://www.losangelesbusinesslitigationfirm.com/Business-Litigation/Fraud-and-Negligent-Misrepresentation.aspx/> <http://thelawdictionary.org/fraudulent-trading/http://www.businessdictionary.com/definition/wrongful-trading.html>

ვალდებული თავი აარიდოს ებისმიერ ისეთ საქმია ობას, რომელიც რისკებს შეიცავს, მაგრამ აღ იმ ულის საპირსიპიროდ, კომპა იას გააჩ ია ვალდებულება შეი არჩე ოს აქტივი, რათა იგი ხელმისაწვდომი იყოს ვალდებულებათა დასაფარად.

კომპა იის “სი დისი”, ისევე როგორც მისი მართვა, მი დობილია დირექტორებზე. დირექტორებს გააჩ იათ ვალდებულება კომპა იის და კომპა იის კრედიტორთა მიმართ, რომ უზრუ ველყოფილი იყოს სათა ადო მართვა და რომ კომპა იის ქო ება არ იყოს გაფლა გული ა ექსპლოატირებული დირექტორთა პირადი ი ტერესების სასარგებლოდ და კრედიტორთა ი ტერესების საზია ოდ.⁹⁴⁹

კრედიტორთა მიმართ დირექტორთა ვალდებულების არსებობა და, ზემოთმოყვა ილ შემთხვევებში, მათი პირადი პასუხისმგებლობის დადგომის შესაძლებლობა, წარმოადგე ს ეფექტურ მექა იზმს კრედიტორთა დაცვის თვალსაზრისით. აღ იმ ული ვალდებულების არსებობა ასრულებს როგორც პრევე ციულ როლს, ასევე შესაძლებლობას იძლევა კრედიტორთა ი ტერესები დაცულ იქ ეს სასამართლოს გზით.

დასკე ის სახით უ და ითქვას, რომ ბალა სის შე არჩე ება კრედიტორთა მიმართ დირექტორის პასუხისმგებლობის დადგე ისას, სასიცოცხლოდ აუცილებელია. დირექტორები სრული სერიოზულობით უ და მოეკიდო საკუთარ პოზიციას და მიიღო გო ივრული და წი დახედული გადაწყვეტილებები. თუმცა აქვე გასათვალისწი ებელია ის გარემოება, რომ დირექტორმა შესაძლოა კეთილსიდიდისერად მოქმედებისას გულწრფელად დაუშვას შეცდომა. ამიტომ ებისმიერი სახის ვალდებულება, რაც დირექტორებს დაეკისრებათ, რეალისტური უ და იყოს. როგორც ავსტრალიის უზე აესი სასამართლოს მოსამართლე მიხაელ კირბი აღ იმ ავს:

“დირექტორთა საქმია ობაზე კო ტროლის არსებობის აუცილებლობა ეჭვს არ იწვევს. გამოწვევა, რომელიც კა ო მდებლის წი აშე დგას არის ის, რომ შექმ ას კო ტროლის იმგვარი მექა იზმი და სტა დარტი, რომელიც უსამართლოდ ხელს არ შეუშლის კომპა იას და მის დირექტორებს შეასრულო ის ეკო ომიკური ფუ ქცია, რისთვისაც კომპა ია იქმ ება.”⁹⁵⁰

2. კრედიტორთა სტატუსი “მეწარმეთა შესახებ” კა ო ის თა ახმად

მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კა ო ის 9.9 მუხლი არეგულირებს გადახდისუუ არო კომპა იის დირექტორის ვალდებულებას. “თუ საწარმო გადახდისუუ აროა ა გადახდისუუ არობის საშიშროების წი აშე დგას, დირექტორებმა და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებმა (არსებობის შემთხვევაში) ბრალეული გაჭია ურების გარეშე, მაგრამ საწარმოს გადახდისუუ არობის დადგომის მომე ტიდა არა უგვია ეს 3 კვირისა,

⁹⁴⁹ *Winkworth v. Baron Development Ltd*, House of Lords, 04 December, 1986 WL408178 ხელმისაწვდომია: <http://web2.westlaw.com> ბოლოს გამოხმობილია:10.06.2014

⁹⁵⁰ Justice Michael Kirby, a Judge of the Australian High Court *in. Keay*, *Company Directors' Responsibilities to Creditors*, Routledge-Cavendish, New York, 2007 385.

უ და გა აცხადო ამის თაობაზე, „გადახდისუ არობის საქმის წარმოების შესახებ“ საქართველოს კაოთ დადგე ილი წესით.

გადახდისუ არობის თაობაზე გა ცხადება ბრალეულ გაჭია ურებად არ მიიწ ევა, თუ ზემოხსე ებული პირები ამ გა ცხადებას “მეწარმეთა შესახებ” კაოის 9.6 მუხლით გათვალისწი ებული კეთილსი დისიერებით ეპყრობია”.

მიიწ ევა, რომ კომპაია გადახდისუ არობის პირასაა, თუკი შესაძლებლობა, რომ კომპაია გადახდისუ არობა გადაწოის საპირისპირო შედეგის დადგომის შესაძლებლობას.

სამწუხაროდ, საქართველოში არ არის სასამართლო პრაქტიკა აღ იშ ულ საკითხთა დაკავშირებით. არ არსებობს სასამართლოს გადაწყვეტილება და გა მარტება, თუ როგორ უ და დადგი დეს შეძლებისდაგვარად ადრეულ ეტაპზე, რომ გადახდისუ არობის დადგომა გარდაუვალად არის მოსალოდ ელი.

გადახდისუ არობის საქმის წარმოების შესახებ საქართველოს კაოი არ აღიარებს ე.წ. *Balance Sheet* ტესტს, როგორც გადახდისუ არობის ი დიკატორს.⁹⁵¹

კომპაიის კრედიტორები უფლებამოსილ ი არია გამოიყეო კომპაიის მოთხოვნა (წააყენონ მოთხოვნა მის ნაცვლად) დირექტორებისა და სამათველყურეო საბჭოს მიმართ, თუკი ვერ მიიღებე შესაბამის ა აზღაურებას კომპაიისაგა.⁹⁵² “მეწარმეთა შესახებ” კაოის 9.6. მუხლის მე-2 და მე-3 წი ადადებების თა ახმად: “თუ დირექტორები არ შეასრულებე მათზე დაკისრებულ მოვალეობას, საზოგადოების წი აშე წარმოშობილი ზია ისთვის პასუხს აგებე სოლიდარულად, მთელი თავისი ქო ებით, პირდაპირ და უშუალოდ. საზოგადოების უარი რეგრესული ა აზღაურების მოთხოვ ებზე ა საზოგადოების კომპრომისი ბათილია, თუ ა აზღაურება აუცილებელია საზოგადოების კრედიტორთა დასაკმაყოფილებლად”. შესაბამისად, შეიძლება დასკე ის გაკეთება, რომ ქართული კაო მდებლობა კრედიტორს აძლევს დერივაციული სარჩელის აღძვრის შესაძლებლობას გარკვეული წი აპრობების არსებობისას, რაც ცალსახად დადებით მოვლე აღ უ და ჩაითვალოს.

აქვე უ და აღ იშოს, რომ მეტი სიცხადის შეტა ის მიზ ით, კარგი იქ ება თუ მეწარმეთა შესახებ კაოის შესაბამის მუხლებში, (იხ. თავი III, ქვეთავი 3.4. დერივაციული სარჩელი, მუხ. 46.5; 53.5;) გაწ დება ცალსახა მითითება კრედიტორის მხრიდა დერივაციული სარჩელის აღძვრის უფლებაზე, ისე როგორც ეს მკაფიოდ არის გა საზღვრული წი ამდებარე აშრომში გა ხილული ქვეყ ების საკორპორაციო სამართლის შესაბამისი ორმებით.

2.1. კრედიტორთა დაცვა რეორგა იზაციის დროს

კრედიტორთა დაცვა რეორგა იზაციის პროცესში მ იშე ელოვა ი საკითხია, ვი აიდა ამ შემთხვევაში კრედიტორის სამართლებრივი

⁹⁵¹ Fleickner, Hopt, (Edit) Chanturia, Jugeli, Georgia: Coprporate Givernance of Business Corporations in: Comparative Corporate Governance , A Functional and International Analysis, Cambridge University Press, New York, 2013, 511.

⁹⁵² “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კაოი, მუხ.9.6, 55.9, 56.4

მდგომარეობა იცვლება. რეორგანიზაციისას თავდაპირველი მოვალე ხშირად უქმდება, შედეგად წარმოშობილ ახალი მოვალის საიმედოობაზე კი კრედიტორს, როგორც წესი, ი ფორმაცია არ აქვს. რეორგანიზაციის შემდეგ ქოების გადააწილების შედეგად შესაძლოა, რომ საწარმოს ქოებრივი მდგომარეობა გაუარესდეს, რაც კრედიტორის დაკმაყოფილების შა სებს საგრძობლად ამცირებს.⁹⁵³

მართალია საწარმოს გარდაქმნის შემთხვევაში მოვალე, როგორც სუბიექტი, არ იცვლება, მაგრამ იცვლება მისი სამართლებრივი ფორმა, რაც შეიძლება კრედიტორებისათვის საფრთხის შემცველი იყოს.⁹⁵⁴ სწორედ ამიტომ, მეწარმეთა შესახებ კაოი შეიცავს ორმებს, რომლებიც საწარმოს რეორგანიზაციის პროცესში კრედიტორთა დაცვას ემსახურება.

საწარმოს რეორგანიზაციის პროცესის დაწყების რეგისტრაციის მოთხოვნასთან ერთად, მარეგისტრირებელ ორგანიზაციას უდაწარედგი ოსი ფორმაცია საწარმოს კრედიტორთა შესახებ. ი ფორმაციაში მითითებული უდა იყოს მათი დაკმაყოფილების ვადები. რეორგანიზაციის დაწყების შესახებ ი ფორმაცია ასევე უდა გაეგზავნოს ოს საწარმოს ყველა ცობილ კრედიტორს, რომელშიც უდა მიეთითოს კრედიტორთა დაკმაყოფილების ვადები.⁹⁵⁵

მეწარმეთა შესახებ კაოი კრედიტორს აძლევს უფლებას, მოითხოვოს ვალდებულების ვადაზე ადრე შესრულება, თუკი შეიტყობს, რომ იგეგმება საწარმოს რეორგანიზაცია. თავის მხრივ საწარმოს მმართველი ორგანიზაციები ვალდებული არიან უზრუნველყო რეორგანიზაციის შესახებ ი ფორმაციის მიწოდება ყველა ცობილი კრედიტორისათვის.

ეკოლოგიურ ურთიერთობებში სტაბილურობის უზრუნველყოფისა და კრედიტორთა ი ტერესების დაცვის მიზნით, მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კაოი იმპერატიულად ადგენს, რომ საწარმო, რომელმაც საწარმო (საწარმოები) მიიერთა, ა გაერთიანების შედეგად წარმოქმნილი საწარმო, არის თავდაპირველი საწარმოს/საწარმოების სამართალმემკვიდრე.⁹⁵⁶ საწარმოს კრედიტორთა დაცვას ემსახურება მეწარმეთა შესახებ კაოის 14.45. მუხლის ბოლო წი ადადება, რომლის თანახმადაც, გაყოფამდე არსებული ვალდებულებებისათვის გაყოფის შედეგად წარმოქმნილი საწარმოები პასუხს აგებენ სოლიდარულად. რაც შეეხება თავდაპირველი საწარმოს უფლებამოს დაცვას, იგი გაყოფის შესახებ გადაწყვეტილებით განისაზღვრება.

⁹⁵³ ჯუღელი, ადარაია, საწარმოთა რეორგანიზაციის ფორმები “მეწარმეთა შესახებ” კაოის მიხედვით, სსიპ, საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის ჟურნალი “პროფესია იურისტი”, №2, 2007, 36-56.

⁹⁵⁴ ჯუღელი, ადარაია, საწარმოთა რეორგანიზაციის ფორმები “მეწარმეთა შესახებ” კაოის მიხედვით, სსიპ, საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის ჟურნალი “პროფესია იურისტი”, №2, 2007, 36-56.

⁹⁵⁵ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კაოი, მუხლი 14.4.

⁹⁵⁶ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კაოი მუხლი 14.4, ბოლო წი ადადება

VIII. კომპა ისათვის მიყ ებული ზია ის ა აზღაურების ვალდებულება

***Every company should be headed by an effective board which Is collectively responsible for the long-term success of the company*⁹⁵⁷.**

1. დირექტორის ერთობლივი და პირადი პასუხისმგებლობა

კომპა ისათვის მიყ ებული ზია ისათვის დირექტორები სოლდარულად აგებე პასუხს. ზია ისათვის პასუხისმგებლობა არ წარმოიშობა, თუკი დირექტორთა ქმედება მოწო ებულ იქ ა აქციო ერთა მიერ მიღებული კა ო იერი გადაწყვეტილების საფუძველზე.⁹⁵⁸

დირექტორატი კოლეგიური ორგა ოა, ამიტომ გადაწყვეტილება მიღებულ უ და იქ ეს:

ა) კოლეგიურად ყველას მიერ კა ო მდებლობის შესაბამისად მოწვეულ და ჩატარებულ საერთო კრებაზე, ერთხმად ა დამსწრეთა უმრავლესობის მხარდაჭერით.

ბ) წერილობითი ფორმით და მასზე დირექტორები უ და აწერდ ე ხელს.⁹⁵⁹

დირექტორატის (ბორდის) კოლეგიური თუ ერთობლივი პასუხისმგებლობა წარმოადგე ს კორპორაციული მართვის ფუ დამე ტური მ იშე ელობის მქო ე ფაქტს.⁹⁶⁰

დელავერის კა ო მდებლობის თა ახმად, ბორდი უფლებამოსილია საკუთარი შეხედულებისამებრ შეუზღუდოს ცალკეულ დირექტორ(ებ)ს უფლება ისაუბროს კომპა ის ბორდის სახელით.⁹⁶¹

მხოლოდ ბორდია უფლებამოსილი გამოვიდეს კომპა ის სახელით ა მია იჭოს ვი მეს ეს უფლება.⁹⁶²

დელავერის საკორპორაციო კა ო ის 141 (a) მუხლის თა ახმად , თუკი კომპა ია გა იცდის ზია ს, დირექტორატი არის ის ი სტიტუციური ორგა ო, რომელსაც მი იჭებული აქვს უფლებამოსილება დაადგი ოს, რა

⁹⁵⁷ *Financial Reporting Council (2010) Main Principle A. 1, 9* იხ. *Belcher, Directors' Decisions and the Law*, Routledge, Taylor&Francis Group, London&New York, 2014, 178.

⁹⁵⁸ *Meister, Heidenhain, Rosengarten, The German Limited Liability Company*, 7th Ed, Verlag C.H. Beck, Munchen, 2010, 56.

⁹⁵⁹ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies*, 2nd Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, 109.

⁹⁶⁰ *Westmid Packing Services Ltd, Secretary of State for Trade and Industry v.Griffiths (1998) 2 BCLC 646* იხ. *Belcher, Directors' Decisions and the Law*, Routledge, Taylor&Francis Group, London&New York, 2014, P.178

⁹⁶¹ *Delaware Corporation law Annotated*, 2013-2014 Ed,As amended up to and including the 2013 Regular Session of the One Hundred Forty-Seventh General Assably, Lexis, Nexis, Delaware, 2013, P.49. *Empire S. Gas.Co. v.Gray*, 29 Del.Ch. 95, 46 A.2d 741(1946)

⁹⁶² *Delaware Corporation law Annotated*, 2013-2014 Ed,As amended up to and including the 2013 Regular Session of the One Hundred Forty-Seventh General Assably, Lexis, Nexis, Delaware, 2013, P.49. *Empire S. Gas.Co. v.Gray*, 29 Del.Ch. 95, 46 A.2d 741(1946)

ლო ისძიებებს მიმართოს მის აღმოსაფხვრელად. მათ შორის დაიწყოს თუ არა სამართალწარმოება გარკვეულ პირთა მიმართ.⁹⁶³

როგორც გერმა ული, ასევე ბრიტა ული სამართალი იცობს დირექტორის პირადი პასუხისმგებლობის პრიციპულ შესაძლებლობას დირექტორის მიერ საკუთარი მოვალეობის შესრულების პროცესში დელიქტის⁹⁶⁴ ჩადე ის შემთხვევაში.⁹⁶⁵ როგორც წესი, დირექტორებს არ გააჩნიათ პირადი პასუხისმგებლობა კომპაიის ვალდებულებათა გამო, ვი აიდა კომპაიას დამოუკიდებელ იურიდიულ პირს წარმოადგე ს, მაგრამ გა საზღვრული გარემოებების არსებობისას დირექტორის პირადი პასუხისმგებლობა შესაძლოა დადგეს.⁹⁶⁶

კომპაიათა შესახებ აქტის 232 (1) პარაგრაფის თაახმად, ბათილია ებისმიერი დათქმა, რომელიც დირექტორს ათავისუფლებს კომპაიის მიმართ პასუხისმგებლობისაგა, დაუდევრობის, ვალდებულების შეუსრულებლობის და დობის ბოროტად გამოყე ების შემთხვევაში.⁹⁶⁷

თუკი დირექტორი სახელშეკრულებო ურთიერთობაში შედის მხარესთა და ხელშეკრულების დადებისას არ აკეთებს გა მარტებას, რომ კომპაიის იტერესების შესაბამისად მოქმედებს, და არც ხელშეკრულებაშია კომპაიის შესახებ ახსე ები, მაში ამ მხარეს უფლება აქვს პერსოალურად დირექტორის წი ააღმდეგ წარადგი ოს სარჩელი, თუკი კომპაიას არ შეასრულებს ვალდებულებას.⁹⁶⁸

გერმა იის საკორპორაციო კაო მდებლობის თაახმად, შესაძლოა დადგი დეს დირექტორატის სოლიდარული ერთობლივი პასუხისმგებლობა, როგორც კომპაიის, ასევე მესამე პირთა მიმართ. აღ იშ ულის პარალელურად საკუთარი შიდა რეგულირების მიზით, დირექტორთა შორის შესაძლოა არსებობდეს შეთა ხმება ვალდებულებათა გა აწილების შესახებ, რომლის შესაბამისადაც, ისი ი დამრღვევი დირექტორისაგა მიიღებე ა აზრაურებას, თუკი მის გამო სოლიდარული პასუხისმგებლობა დადგა.⁹⁶⁹

გერმა იის სააქციო საზოგადოებათა შესახებ კაოის 93-ე და 116-ე პარაგრაფის საფუძველზე, დირექტორატი და სამეთვალყურეო საბჭო

⁹⁶³ *Delaware Corporation law Annotated*, 2013-2014 Ed, As amended up to and including the 2013 Regular Session of the One Hundred Forty-Seventh General Assembly, Lexis, Nexis, Delaware, 2013, P.49. *South v. Baker*, 62 A.3d 1 (Del.Ch.2012)

⁹⁶⁴ ი გლისურე ოვა ლიტერატურაში გამოყე ებული სიტყვები “tort” და “delict” სი ო იმებს წარმოადგე ე, ორივე მათგა ი გამოხატავს დელიქტს. სიტყვა “tort” გამოიყე ება ა გლო-ამერიკულ სამართალში, (აშშ, ბრიტა ეთი) ხოლო სიტყვა “delict” რომა ული ქვეყ ების სამართალში. (მაგ. გერმა ია) ის: <http://www.camargueacademy.co.za/introduction-law/faq/what-difference-between-delict-and-tort> (ბოლოს გამოსმობილია: 19.05.2014)

⁹⁶⁵ *Bachner*, *Creditor Protection in Private Companies, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, P.183

⁹⁶⁶ *Keay*, *Company Directors’ Responsibilities to Creditors*, Routledge-Cavendish, New York, 2007, 5.

⁹⁶⁷ *Companies Act 2006*, Para:233,234, ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოსმობილია :21.05.2014)

⁹⁶⁸ *Loose, Griffiths, Impey*, *The Company Director, Power, Duties and Liability*, 10th edition, Jordan Published Limited, Bristol, 2008, 327.

⁹⁶⁹ *Loos*, (*Edit*) *Winckler, Ripin*, *United States of America in: Directors’ Liability: A Worldwide Review*, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006, 290.

ვალდებულია გამოიჩინოს კეთილგონიერი ბიზნესმენის გულმოდგინება და გულისხმიერება, საწარმოს მართვის პროცესში. აღნიშნული ვალდებულების დარღვევა იწვევს ვალდებულების ადრესატთა პასუხისმგებლობას. პასუხისმგებლობა არ დადგება, თუკი ქმედება დაფუძნებული იყო აქციოერთა მიერ კაოის შესაბამისდ მიღებულ გადაწყვეტილებაზე.⁹⁷⁰

დირექტორატის პასუხისმგებლობა ასევე დგება, თუკი იგი კაო მდებლობის შესაბამისად არ გადახდის კომპაიის გადახდისუფრობის ან მოსალოდელი გადახდისუფრობის შესახებ.⁹⁷¹

სამი სახის მოთხოვნა არსებობს, რომელიც შეიძლება წაყვეოს პერსონალურად დირექტორს ვალდებულების დარღვევის გამო, ეს ია:

- ა) სამართლიანობის კომპეზაციის მოთხოვნა;
- ბ) მიღებული მოგების, სარგებლის დაბრუნების შესახებ მოთხოვნა;
- გ) სასამართლო აკრძალვა (*Injunctive Relief*).

ა) **სამართლიანობის კომპეზაციის მოთხოვნის უფლება** შესაძლოა გაუჩნდეს კომპაიას დირექტორის მიმართ უფლებამოსილების ფარგლებში მოქმედების, კომპაიის წარმატებისათვის ხელის შეწყობის, დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი გადაწყვეტილების მიღების ვალდებულებათა დარღვევის გამო.⁹⁷²

ბ) **მიღებული მოგების (სარგებლის) დაბრუნების მოთხოვნის უფლება** კომპაიას წარმოეშობა იტერესთა კოფლიქტისათვის თავის არიდების, მესამე პირისაგან რაიმე სახის სარგებლის მიღებაზე უარის თქმის, ტრაზაქციასთან დაკავშირებით პირადი და იტერესების და კაო მდებლობის შესაბამისად გამჟღავნება-დეკლარირების ვალდებულებათა დარღვევის გამო.⁹⁷³

გ) **სასამართლო აკრძალვა (*Injunctive Relief*)**.⁹⁷⁴ სასამართლოს აქვს ფართო უფლებამოსილება აკრძალოს დირექტორს გარკვეული ქმედების გახორციელება ან საკუთარი აქტივებით სარგებლობა. მას შეუძლია გამოსცეს ბრძანება აკრძალვის შესახებ, როგორც ფიზიკური, ასევე შუალედური-წინასწარი მოსმეის ეტაპზე.⁹⁷⁵

შუალედური აკრძალვის ყველზე უფრო გავრცელებულ ფორმას

⁹⁷⁰ kawamura, Anderson, (Edit) Rodewald, Tielman, Germany :in Corporate Governance, Jurisdictional Comparisons, Sweet & Maxwell, London 2013, 100.

⁹⁷¹ kawamura, Anderson, (Edit) Rodewald, Tielman, Germany :in Corporate Governance, Jurisdictional Comparisons, Sweet & Maxwell, London 2013, 100.

⁹⁷² Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed., Oxford University Press, Oxford, 2013, P.428, დეტალურად. აღნიშნულ ვალდებულებათა შესახებ იხ. თავი IV

⁹⁷³ იქვე. 428 დეტალურად. აღნიშნულ ვალდებულებათა შესახებ იხ. თავი IV

⁹⁷⁴ უზრუნველყოფის დოკუმენტების გამოყენებას ეხება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XXIII თავი. აღნიშნული ისტიტუტი საკმაოდ კარგად გაითარებულია საქართველოში და ქართული სასამართლოს მიერ სშირად ხდება უზრუნველყოფის ისეთი დოკუმენტების გამოყენება როგორცაა აქტივის დაყვადება, გასხვისების აკრძალვა და ა.შ. იმის გათვალისწინებით, რომ ამ კოდექსში შედარებითსამართლებრივი ანალიზის გაკეთება სცდება აშრომის მიზნებს დეტალურად ამ საკითხზე არ შევჩერდები. ასეთი ანალიზის გაკეთება, თავისუფლად შეიძლება გახდეს დამოუკიდებელი კვლევის საგანი.

⁹⁷⁵ იქვე. 437.

წარმოადგენს ბრძანება დირექტორის აქტივის “გაცივის” (დაყადების) შესახებ (*Freezing Order*). იგი უკრძალავს მოპასუხე დირექტორს ისარგებლოს აქტივით, რომელიც შესაძლოა საჭირო გახდეს მის წინ აღმდეგ წარდგენილი სარჩელის წარმატების შემთხვევაში მოგებულ მხარის დასაკმაყოფილებლად.⁹⁷⁶

აღიშნული ბრძანება სასამართლოს გადაწყვეტილების შემდგომში აღსრულების და შესაბამისად ზიანის აზღაურების საშუალებას წარმოადგენს. ამიტომ მისი გამოყენება მიზნულ ელოვა იასეთ საქმეებში, სადაც სახეზეა მატერიალური ზიანი ან მოთხოვნილია ზიანის აზღაურება მატერიალური ფორმით. სასამართლო გამოსცემს ბრძანებას აქტივის დაყადების შესახებ, თუკი მოსარჩელე შეძლებს სარწმუნოდ დაასაბუთოს საკუთარი მოთხოვნის საფუძველიაობა და მოგების პერსპექტივა, და თუკი არსებობს საფრთხე, რომ სარჩელის წარმატების შემთხვევაში აქტივი ხელმისაწვდომი აღარ იქნება.⁹⁷⁷

სასამართლო პრაქტიკის მიერ უსამართლობად იქნა მიჩნეული მოპასუხის მთელი აქტივის დაყადება. აღიშნულს საფუძველად უდევს ის არგუმენტი, რომ მოპასუხე დირექტორს უდა მიეცეს საშუალება ააზღაუროს სამართალწარმოებისათვის საჭირო ხარჯები, ამიტომ აქტივის გამოყენება ამ ხარჯების ასაზღაურებლად დასაშვებია.⁹⁷⁸

ამ მხრივ პრობლემა წარმოიშობა, თუკი მოსარჩელე მოპასუხის აქტივის საკუთრებაზე აცხადებს პრეტენზიას (*Proprietary Claim*). ასეთ შემთხვევაში, სასამართლოს მიერ უდა შეფასდეს მოპასუხის მიერ აქტივის გამოყენების ებარებით გამოწვეული უსამართლობა გადაწონის თუ არა უსამართლობას, რომელიც ართმევს მოპასუხეს საშუალებას თავი დაიცვას სასამართლო სამართალწარმოების პროცესში.⁹⁷⁹

თუკი სურს რომ მიიღოს სასამართლოსგან ებარება აქტივის სასამართლო ხარჯების დასაფარად გამოყენებაზე, მოპასუხემ სარწმუნოდ უდა დაადასტუროს, რომ მას სხვაგვარად ხარჯების დაფარვა არ შეუძლია თუ არ გამოიყენებს იმ აქტივს, რომელზეც მოსარჩელე საკუთრების პრეტენზიას აცხადებს.⁹⁸⁰

შედეგები, რაც შეიძლება მოჰყვეს დირექტორთა მხრიდან ვალდებულების დარღვევას არის: კომპანიის აქტივის სასარგებლოდ გადახდა, დისკვალიფიკაცია გარკვეული პერიოდით, პირადი რეპუტაციის შელახვა-დაზიანება და მათთვის ვიცის სისხლის სამართლებრივი და აშაულს ჩაიდენს უფლებამოსილების გახორციელებისას – ციხე.⁹⁸¹

დირექტორატის წევრების სამოქალაქო ან სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა შეიძლება დადგეს მათ მიერ გახორციელებული კორპორაციული ქმედებების გამო, რაც იმას იშავს, რომ დირექტორს, იურიდიული თვალსაზრისით, არ გააჩნია იმუიტეტი, რომელიც კომპანის მიერ გახორციელებულ ქმედებათა გამო პასუხისმგებლობისგან დაიცავს. შესაბამისად, დირექტორმა, თუ არ ეთა ხმება ქმედებას, რომელიც ხორციელდება მისი კოლეგების მიერ,

⁹⁷⁶ იქვე. 438.

⁹⁷⁷ იქვე. 438.

⁹⁷⁸ იქვე. 438.

⁹⁷⁹ *Mortimore, (Edit) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Ed., Oxford University Press, Oxford, 2013, 438-439.*

⁹⁸⁰ იქვე. 439.

⁹⁸¹ *Belcher, Directors' Decisions and the Law, Routledge, Taylor&Francis Group, London&New York, 2014, 176.*

უ და გამოიჩინოს სიფრთხილე, საკუთარი საწი ააღმდეგო პოზიცია ათლად დააფიქსიროს და ასახოს დირექტორატის გადაწყვეტილებაში, თუკი სურს, რომ შემდგომში ამ ქმედების გამო გამოწვეული სამართლებრივი პასუხისმგებლობა აირიდოს თავიდა. ითვლება, რომ ყველა დირექტორი, რომელიც სხდომას ესწრებოდა დაეთა ხმა საკითხს, თუკი არ იქ ება გამოყე ებული ზემოად იმ ული ქმდება ამ პრეზუმციის გადასალახად.⁹⁸² თუკი დირექტორის მიერ გამოთქმული საწი ააღმდეგო პოზიცია დაფიქსირებულია დირექტორატის სხდომის ჩა აწერებში, იმ გადაწყვეტილების გამო, რომლის წი ააღმდეგიც იყო იგი, პასუხისმგებლობის საკითხი არ დადგება.⁹⁸³

დელიქტის ა და აშაულის ჩადე ის შემთხვევაში, დირექტორის პირადი პასუხისმგებლობა დადგება, მიუხედავად იმისა, რომ იგი მოქმედებდა კომპა იისათვის, კომპა იის საქმია ობის ფარგლებში. ასეთ შემთხვევაში შესაძლოა კომპა იისა და დირექტორის ერთობლივი პასუხისმგებლობა წარმოიშვას. მხოლოდ დირექტორის პერსო ალური პასუხისმგებლობის საკითხი დგება მაში, როდესაც მის მიერ გა ხორციელებული ქმდება ასევე საზია ოა თავად კომპა იისათვის და ცდება დირექტორის უფლებამოსილების ფარგლებს.⁹⁸⁴

დირექტორები არ არია პასუხისმგებელი ქმედებისათვის რომელის გა ხორციელებაშიც მათ მო აწილეობა არ მიუღიათ, კერძოდ არ მოუხდე იათ მისი ავტორიზაცია, არ გაუციათ თა ხმობა ა არ ხელმძღვა ელობდ ე მის გა ხორციელებას.⁹⁸⁵

გერმა იის სააქციო საზოგადოებათა შესახებ კა ო ი უშვებს კომპა იის მიერ დირექტორის მიმართ არსებულ მოთხოვ აზე უარის თქმის შესაძლებლობას, მხოლოდ ამ მოთხოვ ის წარმოშობიდა სულ მცირე სამი წლის შემდეგ, აქციო ერთა კრების მიერ შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღების შემთხვევაში. ასეთი გადაწყვეტილების დაბლოკვა შეუძლია ებისმიერ აქცო ერს ა აქიც ერთა ჯგუფს, რომლებიც ფლობე კომპა იის ომი ალური კაპიტალის 10 %-ს ა მეტს.⁹⁸⁶

ყველაზე საში ელ მომე ტს, ებისმიერი დირექტორისათვის, წარმოადგე ს, როდესაც სასამართლო გა ხილვის პროცესში, მომსამართლე დაადგე ს, რომ იგი ვალდებული იყო xx.yy.zz. თარიღში გამოეტა ა დასკე ა, რომ არ არსებობდა გო ივრული საფუძველი კომპა იის გადარჩე ისა და რომ კომპა იის გადახდისუუ არობის შესახებ მითითებული თარიღისათვის მისთვის ც ობილი უ და ყოფილიყო. ად იმ ული ფაქტის მოსმე ა დირექტორისათვის მძიმეა იმდე ად, რამდე ადაც ამ ვალდებულების დარღვევა პირად პასუხისმგებლობას იწვევს და მას მოუწევს აა აზღაუროს ზია ი, რაც გამოიწვია

⁹⁸² Ashcrofr, , Ashcroft, Patterson., , Law for Business, South-Western, Cengage Learning, Ohio, 2013, 434.

⁹⁸³ Ashcrofr, , Ashcroft, Patterson., , Law for Business, South-Western, Cengage Learning, Ohio, 2013, 432.

⁹⁸⁴ Ashcrofr, , Ashcroft, Patterson., , Law for Business, South-Western, Cengage Learning, Ohio, 2013, 434.

⁹⁸⁵ Ashcrofr, , Ashcroft, Patterson., , Law for Business, South-Western, Cengage Learning, Ohio, 2013, 434.

⁹⁸⁶ Aktiengesetz para: 93 (4) ხელმისაწვდომია: <http://www.gesetze-im-internet.de/aktg/> (ბოლოს გამოსმოილია: 23.05.2014)

გადახდისუი არობის შესახებ გაცხადების დაგვია ებამ ა საერთოდ გაცხადებლობამ, თუკი ასეთ გაცხადებას საერთოდ არ ჰქო ია ადგილი.⁹⁸⁷

როგორ უ და უზუ ველყო დირექტორებმა, რომ კომპა იის ფი ა სურ მდგომარეობასთა დაკავშირებით სრულყოფილი ი ფორმაცია ჰქო დეთ? სწორედ ამ მიმართულებით აქვთ მათ ვალდებულება, რომ და ერგო რეპორტი გის ეფექტური სისტემა, ვი აიდა როგორც არაერთხელ აღი იშ ა, მათგა არავი ითხოვს პირადად აკო ტროლო კომპა იის საქმია ობათა ყველა მიმართულება, მათი მოვალეობაა ეფექტური კო ტროლის სისტემის შექმ ა, რათა არ ჩაიყე ო თავი არაი ფორმირებულ მდგომარეობაში.

რაც უფრო მეტია საჭიროება, რომ აქციო ერები ე ღო დირექტორებს, მით უფრო მეტ მოთხოვებს აწესებს კა ო მდებელი დირექტორთა ვალდებულებების მიმართ.⁹⁸⁸ ვი აიდა ეს ისეთი სახის დობაა, როდესაც პირად ი ტრესებზე მალლა კომპა იის ი ტერესები უ და იდგეს, მაში როცა ადამია ურ ბუ ებაში დევს ცდუ ება, იმოქმედოს საკუთარი ი ტერესებისათვის.

ზემოად იშ ულის გათვალისწი ებით, დირექტორთა მოვალეობები მოქმედებე როგორც საყოველთაოდ აღიარებული და ყოვლისმომცველი ორმები, რათა აღმოფხვრა მორალური დილემა, ადგე ე რა, რომ დირექტორი ვალდებულია მოქმედდეს საწარმოს, და არა პირადი ი ტერესების გათვალისწი ებით.⁹⁸⁹

დამკვიდრებული წესის თა ახმად, დირექტორები პასუხს არ აგებე კომპანიასა და მესამე პირს შორის წარმოშობილი ვალდებულებისათვის. თუმცა ამ წესიდა გარკვეული გამო აკლისები არსებობს. კერძოდ, თუკი დირექტორის მოქმედება არწმუ ებს მესამე პირს ე ღოს მის პერსო აღურ კომპეტე ტურობას, ამა შეიძლება მესამე პირის მიმართ დირექტორის პერსო აღური პასუხისმგებლობა გამოიწვიოს.⁹⁹⁰

თუმცა, აქვე უ და აღი იშ ოს, რომ მსგავსი პასუხისმგებლობა არ წარმოიშობა ებისმიერ შემთხვევაში, თუ დაც დირექტორი კომპა იის ფი ა სურ მაჩვე ებლებთა და ბალა სთა დაკავშირებით აკეთებდეს დეკლარირებას. მაგალითად, გერმა იის ფედერალურმა სასამართლომ დაადგი ა, რომ დირექტორი არ იყო პირადად პასუხისმგებელი, იმის გამო რომ მა გაკოტრების საქმის წარმოების დაწყებამდე 2 თვით ადრე დიდი რაოდე ობის აქციები შეუკვეთა კომპა იისთვის. მიუხედავად იმისა, რომ იმ მომე ტისათვის კომპა ია უკვე ფი ა სური პრობლემების წი აშე იდგა. სიტუაცია სამართლებრივი თვალსაზრისით სხვაგვარი იქ ებოდა, თუკი დირექტორი მოახდე და ბიზ ეს პარტ იორის არასწორ ი ფორმირებას კომპა იის ფი ა სურ მდგომარეობასთა დაკავშირებით.⁹⁹¹

შპს-ს შესახებ კა ო ი (პარაგრაფი 64) ავალდებულებს დირექტორებს გაცხადო კომპა იის ვალაუვალობის ა არალიკვიდურობის შესახებ.

⁹⁸⁷ *Belcher*, *Directors' Decisions and the Law*, Routledge, Taylor&Francis Group, London&New York, 2014, 72-73.

⁹⁸⁸ *Belcher*, *Directors' Decisions and the Law*, Routledge, Taylor&Francis Group, London&New York, 2014, 100.

⁹⁸⁹ *Belcher*, *Directors' Decisions and the Law*, Routledge, Taylor&Francis Group, London&New York, 2014, 100.

⁹⁹⁰ *Jausas*, (Edit) *Lachmann*, Germany, in: *Company Formation*, Globe Business Publishing, London, 2009, 334.

⁹⁹¹ იქვე 334.

ამ ვალდებულების დარღვევა დირექტორის პირად პასუხისმგებლობას გამოიწვევს.⁹⁹²

გაკოტრების საქმის წარმოების დაწყების შემდეგ კრედიტორი უფლებამოსილია წარადგინოს ოს სარჩელი დირექტორის წი ააღმდეგ, ვალის მხოლოდ იმ აწილის მოთხოვნით, რომელიც წარმოიშვა იმ თარიღის შემდეგ, როდესაც დირექტორი ვალდებული იყო გა ეცხადებინა ა კომპა იის გაკოტრების შესახებ. ამ თარიღამდე წარმოშობილი ვალდებულება ი აღსრულებულ უ და იქ ეს გადახდისუუ არობის საქმის წარმოების ადმი ისტრატორის მიერ (გერ.გადახდისუუ არობის შესახებ კა ო ი, მუხლი 92).⁹⁹³

შპს-ს შესახებ გერმა იის კა ო ის 43(1) მუხლის თა ახმად, დირექტორი ვალდებულია გამოიჩინოს ოს გო იერი და წი ადახედული ბიზ ესმე ისათვის დამახასიათებელი ზრუ ვა საწარმოს მიმართ. ამ ვალდებულების დარღვევა იწვევს დირექტორის პასუხისმგებლობას. დირექტორის პასუხისმგებლობა შეიძლება დადგეს კაპიტალის შე არჩუ ებასთა დაკავშირებით არსებული სამართლებრივი ორმების დარღვევით აქციო ერთათვის კაპიტალის გა აწილების შემთხვევაში. ვალდებულების დარღვევად ითვლება სესხის მიცემა აქციო ერისათვის, მაში როდესაც კომპა ია ფი ა სურ კრიზისს გა იცდის.⁹⁹⁴

შპს-ს შესახებ გერმა იის კა ო ის 30-ე მუხლის თა ახმად, კომპა იის აქტივი, რომელიც ემსახურება გა ცხადებული საწესდებო კაპიტალის შე არჩუ ებას, არ ექვემდებარება დივიდე დის სახით ა სხვაგვარად, მაგალითად ე.წ. „ფარული დივიდე დის“ (*Hidden Dividends*) სახით გა აწილებას. ფარულ დივიდე დად მიიჩ ევა აქციო ერის მიერ ებისმიერი სახის აქტივის მიღება, რომელიც არ არის მოსსე იებული როგორც დივიდე დი.⁹⁹⁵

საი ტერესოა მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კა ო ის ორმა, რომელიც ადგე ს, რომ დირექტორები საწარმოსათვის მიყე ებული ზია ისათვის პასუხს აგებე სოლიდარულად მთელი თავისი ქო ებით პირდაპირ და უშუალოდ.⁹⁹⁶ ყურადღებას იქცევს და გა მარტებას საჭიროებს დირექტორების სოლიდარულად პასუხისმგებლობის საკითხი, კერძოდ გამორიცხავს თუ არა კა ო ის ორმის მსგავსი ფორმულირება, ი დივიდუალურად თითოეული დირექტორის პასუხისმგებლობას? ამ ორმის ფართო გა მარტებიდა მომდი არეობს დასკვ ა, რომ ქართული სამეწარმეო კა ო მდებლობა იძლევა საშუალებას, ი დივიდუალურად დადგეს თითოეული დირექტორის პასუხისმგებლობის საკითხი. სხაგვარად კა ო ის ორმა თავის მ იშე ელობას დაკარგავდა.

დირექტორატის წევრების პირადი პასუხისმგებლობა მესამე პირთა მიმართ შესაძლოა დადგეს მხოლოდ ქართული კა ო მდებლობით კო კრეტულად გა საზღვრულ შემთხვევებში, მაგალითად, დელიქტის გამო წარმოშობილი მოთხოვნ ის გამო.⁹⁹⁷ (სსკ 992-ე მუხლი.)

⁹⁹² იქვე 335.

⁹⁹³ Jausas, (Edit) Lachmann, Germany, in: Company Formation, Globe Business Publishing, London, 2009, 335.

⁹⁹⁴ იქვე 335.

⁹⁹⁵ იქვე.

⁹⁹⁶“მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი მე-9 მუხლი, მე -6 პუ ქტი, 56-ე მუხლი, მე-4 პუ ქტი

⁹⁹⁷ Fleickner, Hopt, (Edit) Chanturia, Jugeli, Georgia: Coprporate Givernance of Business Corporations

კოტრაქტის დარღვევის ა დელიქტის გამო სასამართლო დაცვის უმთავრესი ფუნქცია შესაძლოა შემდეგ აირად გა იმართოს: კომპე საცია, რესტიტუცია, დასჯა, პოზიტიურ ვალდებულებათა მყარი შესრულება, გადაცდომის პრევენცია, უფლებათა დეკლარირება.⁹⁹⁸

ზია ის ა აზღაურების მიზანს წარმოადგენს ჩააყენოს მოსარჩელე იმ მდგომარეობაში, რომელშიც იგი იქ ებოდა დელიქტს (ა ხელშეკრულების დარღვევას) ადგილი რომ არ ჰქონოდა (რეალური (საკომპე საციო ზიანი /Compensatory Damages).⁹⁹⁹ ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში ზია ის ა აზღაურების მომწესრიგებელი ორმები (408-415) თა აბრად გამოიყენება როგორც სახელშეკრულებო, ისე დელიქტის შედეგად წარმოშობილ ზიანთა მიმართებაში.¹⁰⁰⁰ აღ იმ ულიდა გამომდი არე, დირექტორის მიერ მოვალეობის დარღვევის გამო ზია ის შემთხვევაში, “მეწარმეთა შესახებ” კაო ის შესაბამისი ორმების გარდა, სასამართლოს მიერ შესაძლოა გამოყენებულ იქ ეს მითითებული ორმებიც.

კოტრეტულ გარემოებათა გათვალისწინებით, თუ რა ვითრებაში მოხდა დირექტორის არჩევა, ზოგიერთი მათგანი მიიჩვენს, რომ წარმოადგენს ე.წ. “საპატიო დირექტორს” საწარმოს წინაშე რეალური ვალდებულების გარეშე. ზოგს მცდარი მოსაზრების საფუძველზე სწამს, რომ ვი აიდა ბორდში წარმოადგენს უმცირესობას, მას არ აქვს ვალდებულებები საწარმოს მიმართ და არ იღებს პასუხისმგებლობას ბორდის გადაწყვეტილებებსა და კომპაიაში მიმდი არე პროცესებზე. უ და ითქვას, რომ ებისმიერი სახის დარღვევა საწარმოს მართვის პროცესში, წარმოადგენს ზრუვის მოვალეობის დარღვევას. ზემოაღ იმ ულ გარემოებათა გამო, დირექტორის პასუხისმგებლობა ამ დარღვევისათვის არ გამოირიცხება.¹⁰⁰¹

ცხადია, დირექტორის მხრიდა ვალდებულების დარღვევას შეიძლება ადგილი ჰქონდეს როგორც საქართველოში, ასევე ამერიკაში, გერმანიაში თუ იგლისში. მთავარი განსხვავება ქვეყნებს შორის წარმოიშობა, როდესაც კაო მდებლობა ვერ ქმის იმგვარ სისტემას, რომელიც თავიდა აირიდებს ვალდებულების არასრულყოფილ შესრულებას ა, სულ მცირე, შეამცირებს მაიც მსგავს ფაქტებს. ცხადია, ამ მხრივ საქართველო უფრო დიდი რისკის ქვეშ დგას, ვიდრე იგლისი, აშშ და გერმანია. მსგავსი პრობლემის წარმოშობა გასაკუთრებით აკლებად არის მოსალოდელი აშშ-ში (დელავერის შტატი), სადაც სასამართლო პრაქტიკის გავლენა საკორპორაციო სამართალზე გა უზომლად დიდია.¹⁰⁰²

in: Comparative Corporate Governance , A Functional and International Analysis, Cambridge University Press, New York, 2013, 513.

⁹⁹⁸ Burrows, Andrew, Remedies for Torts and Breach of Contract, 3rd Ed, Oxford University Press, New York, 2009, 9.

⁹⁹⁹ Burrows, Remedies for Torts and Breach of Contract, 3rd Ed., Oxford University Press, New York, 2009, 33.

¹⁰⁰⁰ ჯუჯელი, (რედ) ძლიერიშვილი, ცერცვაძე, რობაქიძე, სვა აძე, ცერცვაძე, ჯა აშია, სახელშეკრულებო სამართალი, “შერიდია ი” თბილისი, 2014, 645. იხ. ასევე: სუს 2011 წლის 6 იანვრის №ას-987-928-2010 და 2011 წლის 24 იანვრის №ას-1076-1008-2010 განიება.

¹⁰⁰¹ Hamilton , The Law of Corporations, Fifth Ed, West Group, St. Paul , 2000, 450-451.

¹⁰⁰² Cox., How Delaware Law Can Support Better Corporate Governance, (PP.335-350) in: Kieff, Scott. F. Paredes Troy A., (Editors) Perspectives on Corporate Governance, Cambridge University Press, New York, 2010, 339.

უ და აღი იშ ოს, რომ დირექტორთა მოვალეობების საზღვრები და ში აარსი არ შეიძლება გაგებულ იქ ეს იმგვარად, რომ იგი უცვლელი და საერთოა ყველა დირექტორისათვის, პირიქით, აღ იშ ული ვალდებულება შესწავლილ და დადგე ილ უ და იქ ეს ყოველ კო კრეტულ საქმიდა გამომდი არე, საქმის გარემოებების გათვალისწი ებით.¹⁰⁰³

1.1. შიდა და გარე პასუხისმგებლობა

დირექტორებს გააჩ იათ გარე და შიდა პასუხისმგებლობა. შიდა პასუხისმგებლობა გულისხმობს დირექტორის ვალდებულებას აუ აზღაუროს კომპა იას მიყე ებული ზია ი. ეს ის შემთხვევაა როდესაც კომპა იას გააჩ ია დირექტორის მიმართ მოთხოვ ის უფლება, შესაძლოა სარჩელი წარადგი ოს მესამე პირმა, მაგალითად კრედიტორმა, მაგრამ სარჩელის დაკმაყოფილების შემთხვევაში მიღებული თა ხა კომპა იის ხაზი აში უ და ჩაირიცხოს და მხოლოდ ამ გზის გავლით და რიგითობის დაცვით მიიღებს კრედიტორი დაკმაყოფილებას.¹⁰⁰⁴

ხოლო გარე პასუხისმგებლობა კი მაში არის სახეზე, როდესაც კომპა იას კი არ გააჩ ია მოთხოვ ა დირექტორის მიმართ, არამედ მის მიერ ჩადე ილი დელიქტის შედეგად, მხარე, რომელიც დელიქტის გამო დაზარადა, უფლებამოსილია წარადგი ოს სარჩელი უშუალოდ დირექტორის მიმართ. საწარმოს მიმართ გაკოტრების საქმის წარმოება ვერ დააბრკოლებს აღ იშ ული სარჩელის წარდგე ას.¹⁰⁰⁵

გარე პასუხისმგებლობის შემთხვევაში, დაზარალებულ კრედიტორს შეუძლია წარუდგი ოს სარჩელი კომპა იას როგორც პირველად და მთავარ მოვალეს, ხოლო თუკი კომპა იას არ გააჩ ია შესაძლებლობა აა აზღაუროს მიყე ებული ზია ი, წარადგი ოს სარჩელი დირექტორების, როგორც მეორადი დებიტორების წი ააღმდეგ.

კრედიტორს შეუძლია წარადგი ოს სარჩელი სათითაოდ, ყოველი დირექტორის მიმართ და მოითხოვოს ზია ის სრულად ა აზღაურება, იმის გამო, რომ დირექტორმა დროულად არ გა აცხადა გადახდისუუ არობის შესახებ, ხოლო იგი შევიდა საკო ტრაქტო ურთიერთობაში კომპა იასთა , რომელიც გადახდისუუ არობასთა ახლოს იყო, რამაც გამოიწვია კიდეც ზია ი.¹⁰⁰⁶

შიდა პასუხისმგებლობის თავიდა აცილების მიზ ით, დირექტორმა შესაძლოა მოითხოვოს აქციო ერთაგა ა სამეთვალყურეო საბჭოსაგა პრევე ციული (გამაფრთხილებელი) ა აზღაურების მიღება. შპს-ს შემთხვევაში ასეთი გადაწყვეტილების მისაღებად საკმარისია აქციო ერთა უბრალო უმრავლესობის თა ხმობა, თუკი წესდებით სხვა რამ არ არის დადგე ილი. ხოლო სს-ა ასეთ თა ხმობას წი ასწარ ვერ

¹⁰⁰³ *Hollington*, *Hollington on Shareholder's Rights*, 7th Ed, Sweet & Maxwell, London, 2013, 65.

¹⁰⁰⁴ *Bachner*, *Creditor Protection in Private Companies*, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, 186.

¹⁰⁰⁵ *Bachner*, *Creditor Protection in Private Companies*, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009, 186-187.

¹⁰⁰⁶ *Loos*, (Edit) *Germany*, in: *Directors' Liability: A Worldwide Review*, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006 , 289.

გასცემს. თა ხმობის გაცემა შესაძლებელია ზია ის მიყე ებიდა სულ მცირე სამი წლის გასვლის შემდეგ და მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი აქციათა 10%-ის მფლობელი აქციო ერი ა აქციო ერთა ჯგუფი არ იქ ება წი ააღმდეგი.¹⁰⁰⁷

დირექტორატის გარე პასუხისმგებლობისაგა გათავისუფლება აქციო ერთა გადაწყვეტილების საფუძველზე დაუშვებელია, თუმცა აქციო ერთა გადაწყვეტილების შესაბამისად, შესაძლოა დირექტორი მიჩ ეულ იქ ეს “უდა აშაულოდ”, რაც ცხადია მესამე პირის მოთხოვ აზე გავლე ას არ ახდე ს.¹⁰⁰⁸

12. ზია ის ა აზღაურება

დირექტორებს წარმოეშობათ კომპა იისათვის ზია ის ა აზღაურების ვალდებულება, ძირითადად ისეთ შემთხვევებში, როდესაც სახეზეა მათი მხრიდა ვალდებულებათა დარღვევა არაკეთილსი დისიერი ა გაუფრთხილებელი მოქმედება. მათ, როგორც წესი, არ წარმოეშობათ ვალდებულება კომპა იის მიერ გა ცდილი და აკარგისათვის, თუკი მოქმედებდ ე სათა ადლო გულისხმიერებით მიღებული, გო ივრული გადაწყვეტილების ფარგლებში.¹⁰⁰⁹

გამოიჩი ა თუ არა დირექტორმა სათა ადლო გულისხმიერება და მზრუ ველობა, დგი დება იმის მიხედვით, თუ როგორ მოიქცეოდა მის ადგილზე მყოფი სადად მოაზროვე ე პირი ა ალოგიური გარემოებების არსებობისას. თუ მოქმედება ამ სტა დარტში ჯდება, მაში ითვლება, რომ გაუფრთხილებლობას ადგილი არ ჰქო ია და არც კომპა იის მიერ გა ცდილი ზია ისათვის დადგება პასუხისმგებლობა.¹⁰¹⁰

ხოლო დირექტორის კეთილსი დისიერების საკითხი კი დგი დება იმის მიხედვით, მოქმედებდა თუ არა იგი იმგვარად, რომ წარმოეშვა ი ტერესთა კო ფლიქტი კომპა იის ი ტერესებსა და საკუთარ ი ტერესებს შორის. ვი აიდა დირექტორს გააჩ ია კომპა იის მიმართ ერთგულების მოვალეობა, რომლის თა ახმადაც, იგი ვალდებულია საკუთარ ი ტერესებზე უფრო ზემოთ დააყე ოს კომპა იის ი ტერესები.¹⁰¹¹

ცხადია, მ იშვ ელოვა ფაქტორს წარმოადგე ს იმის გა საზღვრა, თუ როგორ უ და მოხდეს ზია ის ა აზღაურება დირექტორის მიერ. ამისათვის საჭიროა ზია ის ოდე ობის დადგე ა, რაც საკმაოდ რთული ამოცა აა.

ერთ-ერთი საქმის გა ხილვისას ი გლისის სასამართლომ აღ იშ ა:¹⁰¹²

“თუკი ზია ის სახით დირექტორს დაეკისრება იმ მოგების სრულად

¹⁰⁰⁷ Loos, (Edit) Winckler, Ripin, United States of America in: Directors' Liability: A Worldwide Review, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006, 290.

¹⁰⁰⁸ Loos, (Edit) Winckler, Ripin, United States of America in: Directors' Liability: A Worldwide Review, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006, 290.

¹⁰⁰⁹ Ashcroft, , Ashcroft, Patterson, . , Law for Business, South-Western, Cengage Learning, Ohio, 2013, 433.

¹⁰¹⁰ Ashcroft, , Ashcroft, Patterson, . , Law for Business, South-Western, Cengage Learning, Ohio, 2013, 433.

¹⁰¹¹ Ashcroft, , Ashcroft, Patterson, . , Law for Business, South-Western, Cengage Learning, Ohio, 2013, 434.

¹⁰¹² ob. A-G v.Blake (1998) Ch439 ვუთითებ: Loose, Griffiths, Impey, The Company Director, Power, Duties and Liability ,10th adition, Jordan Published Limited, Bristol, 2008, P.261 მიხედვით.

გადახდა, რაც მა კო კრეტული ტრა ზაქციიდა კომპა იის ხარჯზე მიიღო, ეს შესაძლოა გაცილებით უფრო მომგებია ი იყოს საწარმოსათვის, ვიდრე კომპე საცია სამართლია ი თა ხით, ვი აიდა ხშირად დირექტორის მიერ მიღებული მოგება გაცილებით უფრო მეტია, ვიდრე იმ სამართლია ი თა ხის ოდენობა, რომლის ა აზღაურებასაც სასამართლო აკისრებს მას.”¹⁰¹³

აღ იმ ული მიდგომა გამოდგება იმ შემთხვევებისათვის, როდესაც მოგების დადგე ა მარტივია. მაგალითად, ერთ-ერთი კომპა იის დირექტორს დაეკისრა მიღებული საკომისიოსა და ბო უსების სრულად გადახდა კომპა იისათვის, მას შემდეგ რაც დადგი და, რომ იმ კომპა იისგა , რომელსაც სათევზაო გემის მშე ებლობა შეუკვეთა, მიიღო საკომისიო. ხოლო მეორე მხრივ, მშრალი ყი ულის მოწოდებაზე ხელშეკრულება გააფორმა, კომპა იასთა , რომლის აქციო ერსაც წარმოადგე და, რისთვისაც მიიღო ბო უსი, რადგა აც, როგორც წესი, კომპა ია ბო უსს უხდიდა აქციო ერს, რომელიც შეკვეთას მოუტა და.¹⁰¹⁴

უფლება-მოვალეობათა დარღვევის შემთხვევაში, როგორც დირექტორატის, ასევე სამეთვალყურეო საბჭოს წევრს წარმოეშობა ვალდებულება კომპა იის მიმართ, აუ აზღაუროს მის მიერ ვალდებულების დარღვევის გამო მიყე ებული ზია ი სრულად. გარდა აღ იმ ულისა, შესაძლოა მათი პირადი პასუხისმგებლობის საკითხი დადგეს მესამე პირთა მიმართაც, თუკი მესამე პირმა გა იცადა პირდაპირი და უშუალო ზია ი დირექტორატის ა სამეთვალყურეო საბჭოს წევრის მიერ დაკისრებული მოვალეობის არასათა ადოდ შესრულების გამო.¹⁰¹⁵

დირექტორის მოვალეობებზე საუბრისას, საქართველოს საკორპორაციო სამართალი აღ იმ ავს, რომ დირექტორი უ და მოქმედებდეს კეთილსი დისიერად და მაქსიმალური ი ფორმაციის ფლობის საფუძველზე იმ რწმე ით, რომ მისი ეს ქმედება ყველაზე ხელსაყრელია საწარმოსათვის. აღ იმ ული ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში, დირექტორი ვალდებული იქ ება აუ აზღაუროს კომპა იას ზია ი. ასეთ შემთხვევაში დირექტორი პასუხს აგებს სოლიდარულად, მთელი თავისი ქო ებით.¹⁰¹⁶

თუკი ზია ი დადგა, დირექტორმა უ და დაადასტუროს, რომ მოქმედებდა მეწარმეთ შესახებ საქართველოს კა ო ის მოთხოვ ების შესაბამისად. საწარმოს, თავის მხრივ, უფლება არ აქვს უარი თქვას დირექტორის მხრიდა ზია ის ა აზღაურების მიღებაზე, თუკი ა აზღაურება აუცილებელია კრედიტორთა დასაკმაყოფილებლად. ზია ის ა აზღაურების მოთხოვ ის უფლება აქვთ კომპა ის კრედიტორებს, თუკი კომპა ია მათი კა ო იერი მოთხოვ ის დაკმაყოფილებას ვერ ახორციელებს.¹⁰¹⁷

¹⁰¹³ *Loose, Griffiths, Impey, The Company Director, Power, Duties and Liability* ,10th adition, Jordan Published Limited, Bristol, 2008, 261.

¹⁰¹⁴ *Boston Deep Sea Fishing and Ice Co.v.Ansell (1889) 39 ChD339* ვუთითებ: *Loose, Griffiths, Impey, The Company Director, Power, Duties and Liability* ,10th adition, Jordan Published Limited, Bristol, 2008, 260. მიხედვით.

¹⁰¹⁵ *kawamura, Anderson,(Edit) Rodewald, Tielman, Germany* :in *Corporate Governance, Jurisdictional Comparisons*, Sweet & Maxwell, London 2013, 105.

¹⁰¹⁶“მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი მე-9 მუხლი, მე-6 პუ ქტი.

¹⁰¹⁷“მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კა ო ი 56-ე მუხლი, მე-4 პუ ქტი.

2. დირექტორთა პასუხისმგებლობის შეზღუდვა

დელავერის შტატის კაო მდებლობა ითვალისწინებს დირექტორთა პასუხისმგებლობის შეზღუდვის შესაძლებლობას, მათ მიერ ზრუვის, მაგრამ არა ერთგულების, მოვალეობის დარღვევის შედეგად, გამოწვეული ფულადი ზიანის გამო.

წესდებით შესაძლოა დადგეს იქვეს თახა, რომლის ფარგლებშიც დირექტორის პასუხისმგებლობა არ დადგება. სააქციო კაო მდებლობით დადგეს ილი ორმების უგულებელყოფა ითვლება საჯარო წესრიგის წი ააღმდეგ მიმართულ დარღვევად და ასეთ შემთხვევაში წესდებით პასუხისმგებლობის გამორიცხვა არ დაიშვება.¹⁰¹⁸

დირექტორთა პასუხისმგებლობისაგა დაცვის თვალსაზრისით, გა საკუთრებით გამოირჩევა დელავერის საკორპორაციო კაო მდებლობა. დელავერში რეგისტრირებული კომპაიის წესდებით შეიძლება გა ისახდროს, რომ დირექტორის უმიზეზოდ გათავისუფლება დაშვებული არ არის, მაში როდესაც ი გლისში და გერმა იაში აქციო ერთა კრებას მი იტებული აქვს უფლებამოსილება ებისმიერ დროს გაათავისუფლოს დირექტორი ყოველგვარი მიზეზის არსებობის გარეშე. იგივე წესი მოქმედებს საქართველოშიც.

დირექტორის პასუხისმგებლობისაგა დაცვა პირდაპირპროპორციულად აისახება ამ უკა ასკ ელის მიერ შესრულებული სამუშაოს ხარისხზე. რაც უფრო დაცულია იგი პასუხისმგებლობისგა, მით უფრო თავდაჯერებულად მოქმედებს და ეძლევა საკუთარი შესაძლებლობების სრულად რეალიზაციის საშუალება, მეტად იჩეს ი იციატივას და იღებს გო ივრული რისკის შემცველ გადაწყვეტილებას. ყოველივე ზემოაღ იშ ული კი, საბოლოო ჯამში, კომპაიის საქმია ობაზე და შემოსავლია ობაზე აისახება.

კომპაიათა შესახებ აქტის თახამად, კომპაიის წესდებით შესაძლებელია დადგეს იქვეს პასუხისმგებლობის შეზღუდვა ა მისგა გათავისუფლება ი ტერესთა კო ფლიქტის დროს.¹⁰¹⁹ წესდება შესაძლოა ითვალისწინებდეს მესამე პირთათვის დირექტორის მიერ მიყე ებული ზიანის ა აზღაურებას. ასეთი ა აზღაურება დაუშვებელია თავად კომპაიის მიმართ პასუხისმგებლობის არსებობისას.¹⁰²⁰ აღ იშ ული წესი არ მოქმედებს სისხლის სამართლის საქმის წარმოების შედეგად დირექტორისთვის დაკისრებული ჯარიმის და მარეგულირებელი ორგა ოს მიერ მისი მოთხოვ ების შეუსრულებლობის გამო დადგეს ილ ჯარიმის შემთხვევაში, თუკი მოთხოვ ათა შეუსრულებლობა დირექტორის ბრალით მოხდა.¹⁰²¹

დირექტორატის მიერ ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში, აქციო ერთა კრება უფლებამოსილია გაათავისუფლოს იგი

¹⁰¹⁸ Loos, (Edit) Winckler, Ripin, United States of America in: Directors' Liability: A Worldwide Review, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006 P.106

¹⁰¹⁹ Companies Act 2006, Para: 233, 234, ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :21.05.2014)

¹⁰²⁰ Companies Act 2006, Para: 232(1,4), ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :21.05.2014)

¹⁰²¹ Companies Act 2006, Para: 234(3), ხელმისაწვდომია: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (ბოლოს გამოხმობილია :21.05.2014)

პასუხისმგებლობისა და მოახდის ოს მისი გადაწყვეტილების რატიფიკაცია. რატიფიკაცია შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი კომპა ია გადახდისუუ არო არაა, ა გო ივრულობის ფარგლებში არ არის მოსალოდ ელი, რომ გახდება გადახდისუუ არო. დირექტორთა ქმედება ასევე არ ექვემდებარება რატიფიკაციას, თუკი ისი ი არღვევ აქციო ერთა უფლებებს ა მათი მოქმედება შეიცავს დელიქტს ა თადლითობას.¹⁰²²

მიუხედავად იმისა, რომ *Business Judgement Rule* დირექტორის პასუხისმგებლობისა დაცვის ეფექტურ მექა იზმს წარმოადგე ს, ბიზ ესის გლობალიზაციის კვალდაკვალ, დირექტორის ვალდებულებაც იზრდება. შესაბამისად, არსებული რეალობიდა გამომდი არე, მხოლოდ ასეთი დაცვის მექა იზმის არსებობა საკმარისი არ არის იმისათვის, რომ დირექტორმა დაცულად ივრძ ოს თავი, რაც ესოდე მ იშე ელოვა ია წარმატებული საქმიო ბისათვის. დირექტორის პროფესიული წარმატება კი კომპა იის წარმატების პირდაპირპროპორციულია.

ხემოად იშ ულიდა გამომდი არე, დელავერის საკორპორაციო კა ო მდებლობის მიერ შექმ ილია მექა იზმი, (*Charter Option Statute*) რომელიც დირექტორის პასუხისმგებლობისაგა გათავისუფლებას ითვალისწი ებს ამ უკა ასე ელის მიერ ზრუ ვის მოვალეობის დარღვევის შემთხვევაში.¹⁰²³ კერძოდ, დირექტორი შესაძლოა გათავისუფლდეს ზრუ ვის მოვალეობის გამო გამოწვეული ფულადი ზია ის ა აზღარუებისაგა , თუკი ამას კომპა იის წესდება პირდაპირ ითვალისწი ებს. მსგავსი სახის ჩა აწერი წესდებაში მოწო ებული და დადასტურებული უ და იქ ეს, როგორ აქციო ერთა, ასევე დამოუკიდებელ დირექტორთა, ბორდის მიერაც. კეთილსი დისიერად მოქმედებისა და ერთგულების მოვალეობის დარღვევათა გამო პასუხისმგებლობისაგა გათავისუფლება დაშეებული არ არის¹⁰²⁴

დელავერის საკორპორაციო სამართლის 102 (b) (7) მუხლის თა ახმად, კომპა იის დაფუძ ების დოკუმე ტი, შესაძლოა, ითვალისწი ებდეს ვალდებულების დარღვევით გამოწვეული ფულადი ზია ისათვის დირექტორის პასუხისმგებლობისაგა გათავისუფლების შესაძლებლობას.¹⁰²⁵

საწარმოს წესდება შესაძლოა ითვალისწი ებდეს დირექტორის

¹⁰²² *Loos, (Edit) Dudek, United Kingdom in: Directors' Liability: A Worldwide Review, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006, 414.*

¹⁰²³ *Barnes, Dworkin, Richards, Law For Business, 12th Ed, McGraw-Hill Education, New York, 2014, 523.*

¹⁰²⁴ იქვე, 523.

¹⁰²⁵ A provision eliminating or limiting the personal liability of a director to the corporation or its stockholders for monetary damages for breach of fiduciary duty as a director, provided that such provision shall not eliminate or limit the liability of a director: (i) For any breach of the director's duty of loyalty to the corporation or its stockholders; (ii) for acts or omissions not in good faith or which involve intentional misconduct or a knowing violation of law; (iii) under § 174 of this title; or (iv) for any transaction from which the director derived an improper personal benefit. No such provision shall eliminate or limit the liability of a director for any act or omission occurring prior to the date when such provision becomes effective. All references in this paragraph to a director shall also be deemed to refer to such other person or persons, if any, who, pursuant to a provision of the certificate of incorporation in accordance with § 141(a) of this title, exercise or perform any of the powers or duties otherwise conferred or imposed upon the board of directors by this title *Delaware General Coporation Law, para..102 (b) (7)*

ხელმისაწვდომია: <http://delcode.delaware.gov/title8/c001/sc01/index.shtml> (ბოლოს გამოსმობილია: 20.06.2014)

პასუხისმგებლობის შეზღუდვას, ზრუ ვის, მაგრამ არა ერთგულების, მოვალეობის დარღვევის შედეგად გამოწვეული ფულადი ზია ის გამო. დირექტორთა პასუხისმგებლობის შეზღუდვა ა მისაგა გათავისუფლება დაუშვებელია:

- უკა ო ოდ დივიდე დის გა აწილების ავტორიზების შემთხვევაში;
- კეთილსინდისიერად მოქმედების ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში;
- წი ასწარგა ზრახულად გა ხორციელებული არასათა ადო საქციელის ჩადე ის შემთხვევაში;
- კა ო მდებლობის შეგ ებულად დარღვევის შემთხვევაში.¹⁰²⁶

როგორც ზემოაღ იშ ულიდა ირკვევა, პასუხისმგებლობის შეზღუდვა გარკვეულწილად ლიმიტირებულია. დირექტორი არ თავისუფლდება პასუხისმგებლობისაგა თუკი მის მიერ დარღვეულია ერთგულების ვალდებულება, მიიღო პირადი სარგებლი ა არაკეთილსი დისიერი იყო. უფრო მეტიც, რაც არსებითი მ იშე ელობისაა არის ის, რომ მოცემული ორმა დირექტორს ათავისუფლებს მხოლოდ ვალდებულების დარღვევით გამოწვეული ფულადი პასუხისმგებლობისაგა და არ აუქმებს თავად ვალდებულების დარღვევის ფაქტს. აღ იშ ული მ იშე ელოვა ია იმდე აღ, რამდე ადაც დირექტორი რჩება არასასურველი რეპუტაციული და აღმზრდელობითი ეფექტის ქვეშ, ვალდებულების დარღვევის შესახებ ფაქტის გახმაურების გამო, მიუხედავდ ფულადი პასუხისმგებლობისაგა გათავისუფლებისა.¹⁰²⁷

მოპასუხე დირექტორთა მოთხოვ ა, *DGCL 102 (b) (7)* მუხლის საფუძველზე უარი ეთქვა სასამართლოს აქციო ერთა სარჩელის გა ხილვაზე, ვი აიდა კომპა იის წესდება შეიცავდა მუხლს დირექტორთა პასუხისმგებლობისაგა გათავისუფლების შესახებ უარყოფილ იქ ება დელავერის სასამართლოს მიერ, იმ საფუძველით, რომ წესდებით შესაძლოა შეიზღუდოს დირექტორის ფულადი პასუხისმგებლობა ზრუ ვის მოვალეობის დარღვევის გამო. თუმცა, აღ იშ ული მუხლი არ უშვებს იმის შესაძლებლობას, რომ დირექტორს “ეპატიოს” ერთგულების მოვალეობის დარღვევა კომპა იის ა /და აქციო ერთა მიმართ.¹⁰²⁸ შესაბამისად, მითითებული ორმით შესაძლოა გაუქმდეს ა შეიზღუდოს დირექტორის პირადი პასუხისმგებლობა ზრუ ვის ვალდებულების დარღვევისათვის, მაგრამ ერთგულების ვალდებულების დარღვევისათვის პასუხისმგებლობის გაუქმება ა შეზღუდვა დაშვებული არ არის.¹⁰²⁹

დელავერის საკორპორაციო კა ო მდებლობის ეს რეგულაცია 30 შტატის მიერ იქ ა გაზიარებული და იმპლემე ტირებული, თუმცა

¹⁰²⁶ *Loos, (Edit) Winckler, Ripin, United States of America in: Directors' Liability: A Worldwide Review, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006 P.106*

¹⁰²⁷ *Moore, Corporate Governance in The Shadow of the State, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2013, 105.*

¹⁰²⁸ *Cal. Pub. Empl. Ret. Sys v. Coulter, 2002, Del. Ch. LEXIS 144 (Del. Ch. Dec. 18, 2002) ობ. Wolcott, Jr, Boswell, Delaware Code Annotated, Michie, Delaware, 2011, 790.*

¹⁰²⁹ *Rosser v. New Valley Corp. 2000 Del. Ch. Lexis 115 (Del. Ch. Aug. 15, 2000) ობ. Wolcott, Jr, Boswell, Delaware Code Annotated, Michie, Delaware, 2011, 790.*

არსებობს სხვა სახის პასუხისმგებლობის შეზღუდვაც. მაგალითად, ვირჯი იაში მოქმედი რეგულირების თა ახამად, მაქსიმალური ფულადი პასუხისმგებლობა, რაც შეიძლება ზრუ ვის მოვალეობის დარღვევის გამო დირექტორს მოეთხოვოს კომპა იის მხრიდა , არ უ და აღემატებოდეს ასი ათას აშშ დოლარს ა მის მიერ უკა ასკ ელი 12 თვის გა მავლობაში კომპა იიდა ფულადი სახით მიღებულ ა აზღაურებას. წესდებით შესაძლოა დასახელებული ზღვრული თა ხის შემცირება, თუმცა მისი გაზრდა დაუშვებელია.¹⁰³⁰

ისევე როგორც აშშ-ში, ბრიტა ეთსა და გერმა იაში, კომპა იის საქმია ობას ქართული კა ო მდებლობის თა ახმადაც დირექტორები უძღვებიან . ისი ი წარმოადგე ე კომპა იას მესამე პირებთა ურთიერთობაში და ამ წარმომადგე ლობითი უფლებამოსილების შეზღუდვა ეფექტურია მესამე პირებისათვის მხოლოდ მაში , თუკი ამის შესახებ ი ფორმაცია რეგისტრირებული სამეწარმეო რეესტრში.

დირექტორატის უფლებამოსილება ი და ვალდებულება ი შესაძლებელია წესდებით გა ისაზღვროს, თუმცა მეწარმეთა შესახებ კა ო ი, პასუხისმგებლობის შეზღუდვის შესახებ შეთა ხმებას დირექტორატს (სამეთვალყურეო საბჭოს) და საწარმოს შორის ბათილად მიიხ ევს, იმ შემთხვევაში თუ დირექტორის ა სამეთვალყურეო საბჭოს წევრის მიერ კომპა იისათვის ზია ის ა აზღაურება აუცილებელია საზოგადოების კრედიტორთა დასაკმაყოფილებლად. ხელმძღვა ელთა პასუხისმგებლობა არ წყდება თუ დაც რომ ისი ი მოქმედებდ ე პარტ იორთა გადაწყვეტილების შესასრულებლად.¹⁰³¹

ად იშ ული ორმა პრაქტიკოსი იურისტების მიერ ხშირად გა იმარტება იმგვარად, რომ თითქოს მეწარმეთა შესახებ კა ო ი საერთოდ არ ითვალისწი ებს წესდებით ხელმძღვა ელთა პასუხისმგებლობის შეზღუდვის შესაძლებლობას, რაც არ არის სწორი. წესდებით პასუხისმგებლობის შეზღუდვა დასაშვებია, თუკი კომპა იის მიერ ა აზღაურებაზე უარის თქმის შედეგად კომპა იის კრედიტორები არ ზარალდებიან .

2.1. დირექტორის პასუხისმგებლობის დაზღვევა

პასუხისმგებლობის დაზღვევა გულისხმობს, რომ კომპა ია ყიდულობს სადაზღვეო პაკეტს დირექტორატისათვის და აზღვევს მის პირად ფულად პასუხისმგებლობას. პრაქტიკულად, ყველა ღია სააქციო საზოგადოება აშშ-ში იძე ს დაზღვევას დირექტორთათვის.¹⁰³²

სადაზღვეო პაკეტი, როგორც წესი, არ ფარავს სისხლისამართლებრივი ორმების დარღვევის გამო წარმოშობილ და მარეგულირებელი ორგა ოს მიერ დაკისრებულ ჯარიმებს.¹⁰³³

აშშ-ის კა ო მდებლობის მსგავსად, გერმა იის კა ო მდებლობაც

¹⁰³⁰ იქვე, 523.

¹⁰³¹ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კა ო ი მუღხლი 9.6

¹⁰³² Loos, (Edit) Winckler, Ripin, United States of America in: Directors' Liability: A Worldwide Review, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006 P.106

¹⁰³³ Loos, (Edit) Dudek, United Kingdom in: Directors' Liability: A Worldwide Review, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006, 413.

იც ობს დირექტორთა პასუხისმგებლობის დაზღვევას. სადაზღვეო კომპაიები გერმანიაში ამ სერვისს სთავაზობენ 1995 წლიდან. აქაც, როგორც წესი, სადაზღვეო პრემიას კომპაია იხდის დირექტორის სასარგებლოდ. მაგრამ სადაზღვეო თანხის აზღაურების მოთხოვნის მიზნით სარჩელის წარდგენის უფლება აქვს დირექტორს, როგორც დაზღვეულ ინდივიდს და არა კომპაიას. უდა აღნიშნოს, რომ სადაზღვეო კომპაიების მიერ თანხის ებაყოფლობით გადახდის ფაქტები საკმაოდ იშვიათია და შესაბამისად დირექტორებს უწევთ სასამართლო პროცესების წარმოება სადაზღვეო თანხის მისაღებად.¹⁰³⁴

დაზღვევამ შესაძლოა დაფაროს დირექტორის სამეთვალყურეო საბჭოს წევრის ვალდებულება, რაც მას წარმოეშვა გაუფრთხილებლობით ჩადენილი გადაცდომის გამო. დაზღვევა არ მოქმედებს გაზრახ ჩადენილი გადაცდომის გამო წარმოშობილ ზიანთა დაკავშირებით.

დაზღვევა არ ფარავს წარმოშობილ ზიანების მიერ ოდენობით. არსებობს სადაზღვეო თანხის ზედა ზღვარი, რის შემდეგაც დირექტორი კვლავაც პირადად არის პასუხისმგებელი თანხის აზღაურებაზე. ზედა ზღვარი ყველა კომპაიაში განსვავებულია და იგი ძირითადად განსზღვრება კომპაიის სიდიდის მიხედვით.¹⁰³⁵ სააქციო საზოგადოებათა შესახებ კანონის 93-ე პარაგრაფის მეორე აწილის თანახმად, სადაზღვეო თანხა შეზღუდულია და არ უდა იყოს დირექტორის წლიური აზღაურების 150%-ზე მეტი.¹⁰³⁶

აშშ-ში, კერძოდ კი დელავერის შტატში, დირექტორის მეტი დაცვის გარანტიები არსებობს, ვიდრე გერმანიაში. აშშ-ში დახვეწილია დირექტორის პასუხისმგებლობით დაზღვევის სისტემა (მაგ. აქ დირექტორებს არ უწევთ პირადად ჩაება პროცესში სადაზღვეო თანხის ასაღებად, ასევე მაღალია სადაზღვეო კომპაიის მიერ თანხის ებაყოფლობით აზღაურების პროცესული მანვე ებელი), რაც დადებით მოვლენად უდა შეფასდეს, ვინაიდან პასუხისმგებლობის დაზღვევის არსებობა დადებითად აისახება დირექტორატის საქმიანობაზე. ამ ორგანოს წარმატებული საქმიანობა კი პირდაპირპროპორციულ კავშირშია, ზოგადად, კომპაიის წარმატებასთან.

¹⁰³⁴ Loos, (Edit) Winckler, Ripin, United States of America in: Directors' Liability: A Worldwide Review, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006, 290.

¹⁰³⁵ kawamura, Anderson, (Edit) Rodewald, Tielman, Germany :in Corporate Governance, Jurisdictional Comparisons, Sweet & Maxwell, London 2013, 105.

¹⁰³⁶ Aktiengesetz, para: 93 (4) ხელმისაწვდომია: <http://www.gesetze-im-internet.de/aktg/> (ბოლოს გამოსმოილია: 23.05.2014)

IX. დასკვნა

მეწარმეთა შესახებ კაოი, რომელიც ქართველი და უცხოელი იურისტების აზრით ერთ-ერთ საუკეთესო კაოად ითვლებოდა ყოფილ საბჭოთა ქვეყნებში, მისი სისტემის, იურიდიული ტექნიკისა და შიარსის მხრივ,¹⁰³⁷ არასისტემურმა ცვლილებებმა მიიყვანა იმ ბუღოვარეგულირებადგ, რაც დღეს არსებობს. შესაბამისად, კვლავაც იარჩუებს აქტუალობას პროფესორ ლადო ჭატურიას მოსაზრებაახალი კაოის შემუშავების აუცილებლობის შესახებ:

“მეწარმეთა კაოში წლების გამავლობაში იმდგო უსისტემო და ძელადახახს ელი ცვლილება შევიდა, რომ დიდი ხანადღის წესრიგში დგახახალი კაოის შემუშავების აუცილებლობა.”¹⁰³⁸

ახალი კაოის შემუშავება, რომ აუცილებლობას წარმოადგეს სადავო არ არის. მთვარია მისი შემუშავების პროცესში არ იქეს დაშვებული შეცდომები. მიზა შეწოილია, რომ სასამართლო პრაქტიკის გამოყებით შევიდეს ცვლილებები კაოში, რაც მეტ-აკლებად უზრუველყოფს მის ხარისხს და გამოყებადობას პრაქტიკული თვალსაზრისით.

ამერიკის საკორპორაციო სამართალში უამრავი პროგრესული ორმა სასამართლო პრაქტიკის გათვალისწინებით წარმოიშვა. სამოსამართლო სამართალი უდიდეს როლს ასრულებს, როგორც გერმაიის, ასევე იგლისის საკორპორაციო კაომდებლობის გავითარებაში. შესაბამისად, შეიძლება ითქვას, რომ სასამართლო პრაქტიკას შეუძლია ორმის ისეთი გამარტება და სრულყოფა, რაც მომავალში თავიდაავარიდებს დავებს. ცხადია, რაც უფრო სრულყოფილია კაოი, მით უფრო აკლებია დავის წარმოშობის შესაძლებლობა.

სამართლია ი სასამართლოს უფლება, როგორც სამართლებრივი სახელმწიფოს პრიციპის გახორციელების ერთგვარი საზომი, გულისხმობს ყველა იმ სიკეთის სასამართლოში დაცვის შესაძლებლობას, რომელიც თავისი არსით უფლებას წარმოადგეს.¹⁰³⁹

როგორც კომპაიის აქციოერებს, ასევე დირექტორებს უდაჰქოღეთ გაცდა, რომ არსებობს სამართლია ი სასამართლო, რომელიც მიუკერძოებლად და მაღალკვალიფიციურად გაიხილავს წარმოშობილ დავას, რაც ამდვილად გახდება კორპორაციული აქტივიზმისათვის ტოის მიმცემი, ვიიდა დირექტორი თავს იგრძობს დაცულად, გულწრფელად და კეთილსიღისიერად, სამეწარმეო გადაწყვეტილების თავისუფლების ფარგლებში მიიღოს სარისკო გადაწყვეტილებები. ბიხესისათვის ცობილია მარტივი “ფორმულა”: “დიდა რისკი, დიდა

¹⁰³⁷ *ლილუაშვილი*, მეწარმეთა რეგისტრაციის არსი და მიხები, წიგში: თაამედროვე საკორპორაციო სამართლის თეორიული და პრაქტიკული საკითხები, გამომცემლობა “მერიდაი”, თბილისი, 2009, 148.

¹⁰³⁸ *ჭატურია*, ევროპის კერძო საზოგადოება-სიახლე ევროპის საკორპორაციო სამართალში, სამართლის ჟურალი, №1, 2009, 41.

¹⁰³⁹ საქართველოს საკო სტიტუციო სასამართლოს 2010 წლის 28 იგისის №1/466 გადაწყვეტილება.

მოგება, აკლებია რისკი, აკლებია მოგება”. ცხადია რისკი გო ივრულობის და რაციო ალურობის სტა დარტს უ და პასუხობდეს.

დირექტორატი გაზრდილი უფლებებით და შესუსტებული კო ტროლით საფრთხეს წარმოადგეს ს საქართველოში მოქმედი კომპა იებისათვის, თუ დაც იმ მიზეზის გამო, რომ აქ არ არსებობს კორპორაციული მართვის გამოცდილება და ტრადიციები.

მ იშვ ელოვა ია დირექტორმა იცოდეს თუ რა მოვალეობები გააჩ ია კომპა იის მართვის პროცესში. როგორც დელავერის სასამართლომ ერთ-ერთ ც ობილ საქმესთა *Paramount Communications, Inc. v. QVC Network* დაკავშირებით გა მარტა, დირექტორატმა ისეთი მ იშვ ელოვა ი გადაწყვეტილებები, როგორებიცაა შერწყმა და საკო ტროლო პაკეტის გასხვისება, უ და მიიღოს საკითხის სრულად შესწავლის საფუძველზე, გა იხილოს ყველა შესაძლო შემთხვევა და არჩევა ი გააკეთოს იმის გათვალისწი ებით, თუ რომელი მათგა ი იქ ება ხელსაყრელი კომპა იისათვის.¹⁰⁴⁰

დირექტორატი ვალდებულია სრულად მიაწოდოს აქციო ერებს მის ხელთ არსებული ი ფორმაცია და მიიღოს ყველა თავდაცვითი ზომა, თუკი ეს აუცილებელია კომპა იის ი ტერესებიდა გამომდი არე. ამ პროცესში გა საკუთრებული ყურადღება უ და დაეთმოს უმცირესობაში მყოფი აქციო ერების უფლებებს.¹⁰⁴¹

სამიზ ე კომპა იის დირექტორატი ხშირად ეწი ააღმდეგება შერწყმის წი ადადებას. ერთის მხრივ, დირექტორატს აქვს საკუთარი ი ტერესები, შეი არჩუ ოს პოზიცია და კო ტროლი კომპა იაზე, მეორეს მხრივ მათ აქვთ მოვალეობა კომპა იისა და აქციო ერთა მიმართ, იმოქმედო კეთილსი დისიერად, გულწრფელი რწმე ით, რომ კომპა იის საუკეთესო ი ტერესების შესაბამისად მოქმედებე .¹⁰⁴²

ზოგჯერ დირექტორების საწარმოზე ზრუ ვა გამოწვეულია მათი პირადი დაი ტერესებით, ამ შემთხვევაში აქციო ერს (პარტ იორს), რომელსაც შერწყმის შედეგად შეეძლო სარგებელი ე ახა, უფლება აქვს წარადგი ოს დერივაციული სარჩელი დირექტორათა წი ააღმდეგ და ამტკიცოს, რომ თავდაცვითი ღო ისძიების გამოყე ება არ იყო მიზა შეწო ილი და რომ დირექტორებმა დარღვიეს მათზე დაკისრებული მოვალეობები. სასამართლო იყე ებს *Business Judgment Rule*-ს, რათა დაადგი ოს, რამდე ად გო ივრული იყო დირექტორატის მოქმედება.¹⁰⁴³ თუკი დირექტორი მოხვდება *Business Judgment Rule*-ის დაცვის ქვეშ, მასში საქმის წარმოება შეწყდება და იგი პასუხს არ აგებს მხოლოდ იმიტომ, რომ *post factum* გადაწყვეტილება მომგებია ი არ აღმოჩ და.

თავდაცვითი ღო ისძიებების აცვლად, ქართული კომპ იის დირექტორატის ერთადერთი საშუალება, წი აღუდგეს საწარმოს რეორგა იზაციას, არის აქციო ერთა დარწმუ ება.

აშშ-ში ძალაუფლება დირექტორატის ხელშია. მას შეუძლია

¹⁰⁴⁰ *Paramount Communications, Inc. v. QVC Network*, 637 A.2d 34, February 04, 1994 . Supreme Court of Delaware

¹⁰⁴¹ *Paramount Communications, Inc. v. QVC Network*, 637 A.2d 34, February 04, 1994 . Supreme Court of Delaware

¹⁰⁴² *Clarkson, Miller, Cross*, *Business Law, Text and Cases* , 12th Ed, 2012, 801-802.

¹⁰⁴³ იქვე. 801-802.

გამოიყვოს თავდაცვითი ღონისძიებები საკუთარი შესვლების შესაბამისად. მთავარია მოქმედებდეს ფილუციური მოვალეობის ფარგლებში.¹⁰⁴⁴

დირექტორს აქვს ვალდებულება, იმოქმედოს საკუთარი უფლებამოსილების ფარგლებში (*Duty to Act Within Authority*). წი ადამდე შემთხვევაში მისი პასუხისმგებლობის საკითხი დადგება.¹⁰⁴⁵

დირექტორებს, კომპა იის მიმართ, გააჩნიათ ერთგულების მოვალეობა (*Duty of Loyalty*) და ზრუ ვის მოვალეობა (*Duty of Care*), თითოეული მათგა ი ადგე ს დირექტორის მოქმედების ზოგად სტა დარტს.¹⁰⁴⁶

დირექტორთა მოქმედების სტა დარტი სხვადასხვაა ყოველი კო კრეტული საქმიდა გამომდი არე. მაგალითად, შერწყმის დროს დირექტორატის ქმედება ზრუ ვისა და ერთგულების უფრო მაღალი სტა დარტის შესატყვისი უ და იყოს, ვიდრე ჩვეულებრივ ყოველდღიური გადაწყვეტილებების მიღებისას.

დირექტორთა მსგავსი სახის ვალდებულებებს მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კაო იც ითვალისწი ებს, თუმცა ქართული კაო მდებლობა დახვეწას და დაზუსტებას საჭიროებს ამ მიმართულებით.

დირექტორატის როლი და შესაბამისად პასუხისმგებლობაც ძალია დიდია, ამიტომ აუცილებელია საწარმოს მე ეჯერის შერჩევისას არჩევა ი გაკეთდეს კვალიფიციურ, გამოცდილ და დასახული მიზ ების შესრულების უ არის მქო ე პირზე და პირადი აცობობით არ იქ ეს გადაწყვეტილი ეს საკითხი. “ცუდი” მე ეჯერი, ქართული კაო მდებლობით გათვალისწი ებული რეგულირების პირობებში, სრულ კრახამდე მიიყვას კომპა იას, ხოლო კომპა იის ბედზე დამოკიდებულია არა მხოლოდ მისი უშუალო მესაკუთრის კეთილდღეობა, ასევე იმ ადამია ებისაც, რომლებიც ამ საწარმოში არია დასაქმებულ ი და პირ ათლად ასრულებე დაკისრებულ ვალდებულებებს.

ამ პრობლემის მოგვარებას შეუწყობს ხელს მეწარმეთა შესახებ კაო ში ცვლილების შეტა ა, რომლითაც დირექტორს ექ ება საკაო მდებლო დო ეზე დადგე ილი მოვალეობა, ფლობდეს ცოდ ასა და უ არებს, იცობდეს კომპა იის საქმიანობის სპეციფიკას გარკვეულ დო ეზე, რომ შეძლოს ამ მეტად საპასუხისმგებლო მოვალეობების შესრულება.

მეწარმეთა შესახებ კაო ი მართალია იცობს დირექტორთა პასუხისმგებლობას და მათ გარკვეულ მოვალეობებს აკისრებს კომპა იის მიმართ, მაგრამ იგი ძალია ზოგადად ეხება ამ საკითხებს. იმ პირობებში, როდესაც სასამართლო პრაქტიკაც არ არსებობს, უამრავი კითხვა ჩ დება, რომლებზეც ცალსახა და ათელი პასუხის გაცემა ფაქტიურად შეუძლებელია.

პრაქტიკოს იურისტებსა თუ კომპა იის დირექტორებს სიბ ელეში უხდებათ გზის გაკვლევა. ასეთი კაო ის პირობებში, ძ ელია პრაქტიკული რჩევების მიცემა ბიზ ესში ჩართული პირებისათვის, ვინაიდან, როგორც აღი იშ ა, კაო ი ბუ დოვა ია და არც სასამართლო

¹⁰⁴⁴ *Zwecker*, The EU Takeover Directive: Eight Years Later, Implementation But Still No Harmonization Among Member States on Acceptable Takeover Defenses, 2012, 260. (<http://home.heinonline.org/>)

¹⁰⁴⁵ *Kleinberger*, Agency, Partnerships and LLCs, 2nd Ed, Aspen Publishers, New York, 123.

¹⁰⁴⁶ *Palmiter*, Corporations, 5th Ed, Aspen Publishers, New Yourk, 193.

პრაქტიკა იძლევა პასუხს კაოის ბუღოვა და აწესებზე.

ქვეყა აში ბიზესის გა ვითარება და ივესტორთა წახალისება კაო მდებლობის საერთაშორისო სტა დარტებთა შესაბამისობაში მოყვა ით უ და დაიწყოს. ამ მხრივ, გა საკუთრებით მ იშველოვა ია მეწარმეთა შესახებ კაო ი, ვი აიდა სწორედ მისი რეგულირების სფეროა საწარმოთა შექმ ა, მათი მართვა, რეორგა იზაცია, ხელმძღვა ელ პირთა უფლებები და მოვალეობები. ამიტომ წი ამდებარე აშრომში წარმოდგე ილია რეკომე დაციები კაო ში გა სახორციელებელ სასურველ ცვლილებებთა დაკავშირებით.

საკორპორაციო სამართლებრივ ურთიერთობებში სიცხადის შესატა ად, პირველ რიგში, მ იშველოვა ია საკაო მდებლო დო ეზე დადგი დეს იმ პირთა წრე, თუ ვი შეიძლება მოიაზრებოდეს სიტყვა “დირექტორის” ქვეშ და ვის დაეკისრება პასუხისმგებლობა საწარმოს მიმართ ჩადე ილ გადაცდომათა გამო. კაო ი უ და უთითებდეს ე.წ. დე ფაქტო და ჩრდილში მდგომი დირექტორების პასუხისმგებლობის შესაძლებლობაზე, რასაც პრევე ციული მ იშველობაც აქეს, ვი აიდა უბიძგებს ისეთ პირებს, რომლებიც დადგე ილი წესით არ არია არჩეულ ი დირექტორის პოზიციაზე, თავი შეიკავო ქმედებისაგა , რომელიც კომპა იისათვის ზია ის მომტა ია, რადგა მათთვის ც ობილი იქ ება პასუხისმგებლობის დადგომის შესაძლებლობა.

სასურველია კაო ში ცალსახად მიეთითოს, რომ კრედიტორებს აქვთ დერივაციული სარჩელის აღძვრის უფლება, თუკი კომპა ია გადახდისუუ არობის პირასაა. უ და გა ისაზღვროს გადახდისუუ არობის დასადგე ად აღიარებს კაო ი ბალა სის ტესტს (*Balance-Sheet Test*) თუ კომპა იაში აღდი ფულის არსებობის ტესტს (*Cash-Flaw Test*). შესაძლებელია ორივე მათგა ის გათვალისწი ებაც.

მიზა შეწო ილია ათლად იქ ეს ჩამოყალიბებული დირექტორთა ძირითადი მოვალეობები საწარმოს მიმართ. ვი აიდა საქართველოში არ არის მდიდარი სასამართლო პრაქტიკა აღ იშ ულ საკითხებთა დაკავშირებით. სასიცოცხლო მ იშველობას იძე ს მოვალეობათა გა საზღვრა საკაო მდებლო დო ეზე. მათი გა საზღვრა მ იშველოვა ია პირველ რიგში არა პასუხისმგებლობის დაკისრების თვალსაზრისით, არამედ კომპა იის ხელმძღვა ელ პირთა ი ფორმირებულობის მიზ ით, რათა დირექტორებისათვის ც ობილი იყოს იმ ძირითადი მოვალეობების შესახებ, რაც კომპა იის მიმართ გააჩ იათ და ასევე თუ რა შედეგები მოყვება მოვალეობათა დარღვევას. ამ შემთხვევაშიც ამოსავალი წერტილი პრევე ციაა, ვიდრე ხელმძღვა ელ პირთა დასჯა.¹⁰⁴⁷

მ იშველოვა ია კაო ში აისახოს დირექტორთა ვალდებულებები კომპა იების შერწყმისა თუ საკო ტროლო პაკეტის გასხვისების პროცესში. არსებული რედაქცია ამ პროცესში დირექტორთა მო აწილებას და როლს სათა ადოდ არ გა საზღვრავს. საქართველოში არსებული რეალობის გათვალისწი ებით ძ ელად წარმოსადგე ია დირექტორს მიეცეს ისეთი ფართო უფელობამოსილება, როგორც ეს აშშ-ში კერძოდ კი დელავერის შტატშია, თუმცა მიზა შეწო ილია მოხდეს უფლება-მოვალეობათა დადგე ა ი გლისის და გერმა იის კაო მდებლობის მსაგვსად. ასევე მ იშველოვა ია გაზიარებულ იქ ეს

¹⁰⁴⁷ დაწვრილებით: იხ. თავი IV.

ევროდირექტივის¹⁰⁴⁸ მიერ დადგენილი ორმეტი. შეიძლება ითქვას, რომ ევროპასთან ასოცირების ხელშეკრულებაზე¹⁰⁴⁹ ხელმოწერის შემდეგ, ეს საქართველოს ერთგვარ ვალდებულებასაც კი წარმოადგენს.¹⁰⁵⁰

წი ამდებარე აშრომში გა ხილული ქვეყ ების სამართალი ათელი მაგალითია იმისა, რომ სამართლებრივი სისტემა მორგებული უ და იყოს კო კრეტულ ქვეყა აში მოქმედ ტრადიციებთა , ხოლო ცვლილებები კანონმდებლობაში უნდა განხორციელდეს აუცილებელი საჭიროების შემთხვევაში. როგორც პროფესორი ბესარიო ზოიძე აღ იშ ავს, სამართლის ორმის ერთი სამართლის სისტემიდა მეორეში კოპირებამ შესაძლოა უარყოფითი გავლენა მოახდინოს ტრა სპლა ტის მიმდები სამართლის გა ვითარებაზე.¹⁰⁵¹

ეს მეტად მ იშვე ელოვა ი და საყურადღებო მოსაზრებაა, ვი აიდა უცხო ქვექ ის სამართლიდა კოპირებულ ორმას დამოუკიდებლად, სამართლის სისტემის სხვა ორმებთა კავშირის გარეშე, არსებობა არ შეუძლია. აღ იშ ულის გათვალისწინებით, რეკომენდირებულია კა ო ში ცვლილებების გა ხორციელებამდე ყველა მ იშვე ელოვა ი ფაქტორი იქ ეს შესწავლილი და გათვალისწინებული.

ხელაღებით იმის თქმა, რომ რომელიმე ქვეყ ის კა ო მდებლობა არის იდეალური, და შესაბამისად უ და მოხდეს ამ ქვეყა აში არსებული რეგულაციების გადმოღება, მართებული არ არის. ჩამოთვლილ ქვეყა ათაგა ყველა მათგა ი გა ვითარებულ და მსოფლიოში მოწი ავე სახელმწიფოთა რიცხვს გა ეკუთვნება, მაში როდესაც როგორც ზემოთ აღი იშ ა, მათი სამეწარმეო კა ო მდებლობის დამოკიდებულება აქციო ერთა, მმართველობის ორგა ოთა თუ კრედიტორთა მიმართ გა სხვავებულია.

მსოფლიოში არსებული სურათი კორპორაციული მართვის სისტემებთა დაკავშირებით აჩვენებს, რომ სახელმწიფოთა მიდგომა საკორპორაციო კა ო მდებლობის მიმართ შერბილებულია და სულ უფრო მეტი ქვეყ ის კა ო მდებლობა ითვალისწინებს არჩევა ის თავისუფლების არსებობას გა სხვავებულ მართვის სესტემებს შორის, რაც შედეგია იმის გათვითც ობიერებისა, რომ არ არსებობს ემპირიული მტკიცებულება, თუ კორპორაციული მართვის რომელი სისტემაა უმჯობესი.

¹⁰⁴⁸ DIRECTIVE 2005/56/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 October 2005 on cross-border mergers of limited liability companies(Text with EEA relevance)

¹⁰⁴⁹ „ასოცირების შესახებ შეთანხმება ერთი მხრივ, ევროკავშირს და ევროპის ატომური ენერჯისგაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებსა და მეორეს მხრივ, საქართველოს შორის.“ საქართველოს პრემიერ-მიისტრმა ირაკლი ღარიბაშვილმა, ევროპული საბჭოს პრეზიდენტმა პერმა გა რომპეიმ და ევროკავშირის პრეზიდენტმა უოზე მა უელ ბაროზომ ხელი მოაწერეს საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ასოცირების ხელშეკრულებას 2014 წლის 27 ივლისს. იხ: <http://www.mfa.gov.ge>

¹⁰⁵⁰ დაწვრილებით: იხ. თავი V.

¹⁰⁵¹ ზოიძე, ევროპული კერძო სამართლის რეცეფცია საქართველოში, თბილისი, 2005, 5.

ქართულ ე აზე

ბურდული, ი., სააქციო სამართლის საფუძვლები, ტომი I, თბილისი, 2010.

ბურდული, ი., ქო ებრივი ურთიერთობა სააქციო საზოგადოებაში, თბილისი, 2008.

ბურდული, ი., მცირე აქციო ერის უფლებათა ბოროტად გამოყე ება/თა ამედროვე საკორპორაციო სამართლის თეორიული და პრაქტიკული საკითხები, თი ათი წერეთლის სახელმწიფოსა და სამართლის ი სტიტუტი, გამომცემლობა “მერიდია ი,” 2009.

ბურდული, ი. საწესდებო კაპიტალი და მისი ფუქციები, კრებულში: თა ამედროვე საკორპორაციო სამართლის თეორიული და პრაქტიკული საკითხები, თბილისი, 2009.

ბარბაქაძე, შ. სი დისის ფე ომე ი ძველებრძ ულ ლიტერატურაში, ქუთაისი, 2014 (დისერტაცია).

გულაშვილი, . კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა, როგორც კრედიტორთა დაცვის გა საკუთრებული ღო ისძიება მშობელ-შვილობილ კომპა იათა ურთიერთობის კო ტექსტში, საკორპორაციო სამართლის კრებული I, რედ. ბურდული, ი. თბილისი, 2011.

ზოიძე, ბ. ევროპული კერძო სამართლის რეცეფცია საქართველოში, თბილისი, 2005.

კერესელიძე, დ. კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ც ებები, ევროპული და შედარებითი სამართლის ი სტიტუტი, თბილისი, 2009.

კუჭავა, კ. კორპორაციულ მართვასთა დაკავშირებული პრობლემები საქართველოში, IFC/Internacionale Finance Corporation, კორპორატიული მართვა, ყოველკვარტალური ბიულეტე ი №12 ია ვარი-მარტი, 2008.

ლაზარაშვილი ლ., თა ამედროვე საკორპორაციო სამართლის თეორიული და პრაქტიკული საკითხები, სასამსახურო ხელშეკრულება საწარმოს დირექტორთა , პარტი იორი და დირექტორი შიდასაზოგადოებრივ ურთიერთობებში 309-342, გამომცემლობა “მერიდია ი,” 2009.

ლილუა შვილი, გ. მეწარმეთა რეგისტრაციის არსი და მიზეზები, წიგნი: თა ამედროვე საკორპორაციო სამართლის თეორიული და პრაქტიკული საკითხები, გამომცემლობა “მერიდია ი”, თბილისი, 2009.

მაისურაძე, დ. “სამეწარმეო გასჯის წესის” გა მარტებისათვის, 108-126, სამართლის ჟურნალი, თსუ იურიდიული ფაკულტეტი №1-2, 2010.

მახარობლიშვილი, გ. სამიზე საზოგადოების შექმნა კაპიტალის ორგანიზაციულ ბაზარზე დაუფლება სატე დერო შეთავაზებით და მისი სახეები, 139-178, სამართლის ჟურნალი, თსუ იურიდიული ფაკულტეტი №1, 2013.

მახარობლიშვილი, გ. კაპიტალურ საზოგადოებათა სტრუქტურაში, ფუ დამე ტური ცვლილებების გა ხორციელება კორპორაციულ-სამართლებრივ ქმედებათა (შექმნა, შერწყმა) საფუძველზე, შედარებითსამართლებრივი ა ალიზი, დისერტაცია.

მიგრიაული, რ. შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებასა და დირექტორს შორის სამართლებრივი ურთიერთობების წარმოშობა და დასრულება (შედარებითი ა ალიზი გერმა ულ სამართალთა) ყოველკვარტალური ჟურნალი, ოტარიტი, სა ოტარო და კერძო სამართლის მიმოხილვა, პრაქტიკა, თბილისი, 2003.

ქოქრა შვილი, ქ. სამეწარმეო სამართალი, გამომცემლობა ტექნიკური უნივერსიტეტი, თბილისი, 2005.

შრამი, ჰანს-იოაჰიმ (Schramm, Hans-Joachim) საზოგადოების ორგანიზაცია კოტროლი სახელმწიფოს მიერ (*Die Kontrolle der Gesellschaftsorgane durch der Staat*). კეთილსი დისერტი ხელმძღვა ელობის ვალდებულება და პასუხისმგებლობა სააქციო საზოგადოებაში ქართული და გერმა ული სამართლის მიხედვით, სიმპოზიუმის მასალები, II გერმა ულ-ქართული სიმპოზიუმი საკორპორაციო სამართალში, თბილისი 2003.

ჭა ტურია ლ., ი იძე თ. მეწარმეთა შესახებ კა ო ის კომე ტარი, გამომცემლობა “სამართალი,” 2002.

ჭა ტურია ლ. კორპორაციული მართვა და ხელმძღვა ელთა პასუხისმგებლობა საკორპორაციო სამართალში, გამომცემლობა “სამართალი,” თბ., 2006.

ჭა ტურია, ლ. ევროპის კერძო საზოგადოება-სიახლე ევროპის საკორპორაციო სამართალში, 36-42, სამართლის ჟურნალი, თსუ იურიდიული ფაკულტეტი №1, 2009.

ჭა ტურია, ლ., სამოქალაქო სამართლის ზოგადი აწილი, თბილისი, 2011.

ჭა ტურია, ლ.,(რედ) ზოიძე, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომე ტარი, წიგ ი პირველი, თბილისი, 1999.

ჯა ჯაღია, ბ., IFC/Intenacionale Finance Corporation, კორპორატიული მართვა, ყოველკვარტალური ბიულეტე ი, №11 ოქტომბერი -დეკემბერი, 2007.

ჯუღელი გ., კაპიტალის დაცვა სააქციო საზოგადოებაში, გამომცემლობა „სიესტა“, 2010.

ჯუღელი, გ., ადარაია, ლ, საწარმოთა რეორგა იზაციის ფორმები მეწარმეთა შესახებ კა ო ის მიხედვით, სსიპ, საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის ჟურ ალი პროფესია იურისტი, №2, 2007.

ჯუღელი, გ., (რედ) ძლიერიშვილი, ზ., ცერცვაძე, გ., რობაქიძე, ი., სვა აძე, გ., ცერცვაძე, ლ., ჯა აშია, ლ; სახელშეკრულებო სამართალი, “მერიდია ი”, თბილისი, 2014.

ჰოპტი, კ., კორპორაციული მართვა ევროპაში: რეგულირების ახალი მოდელი და რბილი სამართალი, , სამართლის ჟურ ალი, თსუ იურიდიული ფაკულტეტი №1, 2009 თარგმა ი: ბურდული ირაკლი.

უცხოურ ე ებზე

Mullerat, Ramon, Rosamund, Thomas, Walsh, Mrk, Lowry, John, Milward-Oliver, Gerald, and others, Corporate Social Responsibility, The Corporate Governance of the 21th Century, Publisher, Kluwer Law International , Hague, 2005.

Kenyon-Slade, Steppen, Mergers and Takeovers in The US and UK law and practice, oxford university press, New York, 2004.

Siems, M. Mathias , Convergence in Shareholder Law , Cambridge university Press, New York, 2008.

Ferrini ,Guido, Hopt, Klaus J. Winter Jaap, Wymeersch Eddy, Reforming Company and takeover law in Europ, Oxford University Press, New York, 2004.

Kraakman, Reinier, Davies, Paul, Hansmann, Henry, Hertig, Gerard, Hopt, Klaus, Kanda, Hideki, Rock, Edward The Anatomy of Corporate Law, Oxford University Press, New York, 2004.

Hu li, Hanson, Findig Sustainable Profitability : The U.S. Financial Services Industry's Pursuet of Corporate Social Responsibility, in : The Corporate Law Review, Val.2, number 1, Standston academic press, South Yarra, Victoria, 2006.

McGreal, Paul, E. Corporate Compliance Survey, in :The Business lawyer, Section of Business Law, American Bar Association, Val:67, Num.1, Chicago, Il,2011/2012.

“Chip” Saulsbury, IV, Albert, O. The Availability of Takeover Defenses and Deal Protection Devices for Anglo-American Target Companies , : in Delaware Journal of Corporate Law , Val:37, #1, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2012-13.

Greico, Joseph, H., The Ever-Evolving Poison Pill:The Pill in Asset Protection and Closely-Held Corporation Cases in Delaware Journal of Corporate Law , Val:36, #2, Widener University School of Law, Wilmington, Delaware, 2011,2.

Saenger, Ingo, Conflicts of Interest of Supervisory Board Members in a German Stock Corporation and the Demand for their Independence, in: The Corporate Governance Law Review, vol.1, number 2, Sandstone Academic Press, South Yarra ,Victoria, 2005.

Berg, Werner, Germany (Federal Republic of Germany) in: Merger Control Worldwide, Second Adition, val. 1, Cambridge University Press , New York, 2012.

Loose, Peter,Griffiths, Michael, Impey, David, The Company Director, Power, Duties and Liability ,10th adition, Jordan Published Limited, Bristol, 2008.

Cheesemen, Henry, R., Business law: Legal Environment, Online Commerce, Business Ethics, and International Issues, 10th Editition, Pearson Education, New Jersey, 2013.

Girasa, Roy, Corporate Governance and Finance Law, Palgrave&Macmillan, New York, 2013.

Hollington, Robin, Hollington on Shareholder's Rights, 7th Edition, Sweet & Maxwell, London, 2013.

Louven, Christoph, (Ed.) Mergers & Acquisition in Germany , German law publisher, Stuttgart, 2011.

Hirt, Hans, C.,The Enforcement of Directors' Duties in Britain and Germany, Peter Lang AG, European Academic Publishers, Bern 2004.

Hopt, Klaus, J, Wymeersch, Eddy (Ed.), Corporate Govrnance in Germany in:Capital Markets and Company Law, Oxford University Press, New Yourk, 2003.

Sheikh, Saleem, A Practical Approach to Corporate Governance, Lexis Nexis UK, Edinburgh, 2003.

Smerdon, Richard, A practical Guide to Corporate Governance, 4th Edition, Sweet&Maxwell, London, 2010.

Grier, Nicholas, UK Company Law, John Wiley & Sons Ltd, West Sussex, 1998.

Van Gervan, Dirk, Storm, Paul (Ed), The European Company, Volume II, Cambridge University Press, New York, 2008.

BBachner, Thomas, Creditor Protection in Private Companies, Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse, Cambridge University Press, Edinburgh, 2009.

Keay, Andrew, Company Directors' Responsibilities to Creditors, Routledge-Cavendish, New York, 2007.

Neville, Sorenson Engsing, Karsten, (Ed) Company Law and SMEs, Thomson Reuters Professional, Copenhagen, 2010.

Loos, Alexander, (Ed) Winckler, Christopher, Ripin, Robert, Dudek, Karla United States of America, United kingdom, Germany in: Directors' Liability: A Worldwide Review, Kluwer Law International and International Bar Association, Alphen aan den Rijn, 2006..

Adelopo, Ismail, Auditor Independence-Auditing, Corporate Governance and Market Confidence-Corporate Social Responsibility Series, Gower Publisher Limited, Surrey, 2012.

kawamura, Akira, Anderson, Mori (Ed) Rodewald, Jorg, Tielman Jorgen, Emmerich, Adam, Niles, Sabastian, Kenny, Andrew, United States of America, Germany :in Corporate Governance, Jurisdictional Comparisons, Sweet & Maxwell, London 2013.

Mallin, Christine, Corporate Governance, 2nd Edition, Oxford University Press, Oxford, 2007.

Du Plessis, Jean, Hargovan, Anil, Bagaric, Mirko, Principles of Contemporary Corporate Governance, 2nd Edition, Cambridge University Press, New York, 2011.

Du Plessis, Jean J., Grossfeld, Bernhard,Lutterman Claus, Seanger Ingo, Sandrock Otto, Casper Matthias, German Corporate Governance in Intrnational and European Context, 2nd Edition, Springer-Verlag, Berlin-Haidelberg, 2012.

Stengel, Arndt, Volhard, Rudider,(Ed) German Limited Liability Company, Wiley&Sons, West Sussex, 1997.

Meister, Bukhardt, Heidenhain, Martin, Rosengarten, Joachim, The German Limited Liability Company, 7th Edition, Verlag C.H. Beck, Munchen, 2010.

Stamp, Mark, Jagers, Tom, (Ed) Greence, Edward, F, United States, in: International Insider Dealing, City& Financial Publishing, Westmister, 2005.

Filatotchev, Igor, Wright Mike, (Ed) The Life Cycle of Corporate Governance, Corporate Governance in the New Global Economy, MPG Books Ltd, Cornwall, 2005.

Vermeylen, Jerome, Vande Velde, Ivo, (Ed)European Cross-Border Mergers And Reorganizations, Oxford University Press, New York, 2012.

Barnes, James A, Morehead Dworkin, Terry, Richards, Eric, L. Law For Business, 12th Edition, McGraw-Hill Education, New York, 2014.

Stilton, Andrew, Sale of Shares and Business, Law, Practice and Agreements, 3rd Edition, Sweet&Maxwell, London, 2011.

Belcher, Alice, Directors' Decisions and the Law, Routledge, Taylor&Francis Group, London&New York, 2014.

Mantysaari, Petri, Organising the Firm, Theories of Commercial Law, Corporate Governance and Corporate Law, Springer-Verlag, Berlin-Heidelberg, 2012.

Jausas, Agusti, (Ed) Lachmann, Andreas, Germany, in: Company Formation, Globe Business Publishing, London, 2009.

Van Hulle, Karel, Gesell, Harald (Ed) European Corporate Law, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2006.

Reisberg, Arad, Derivative Actions and Corporate Governance, Oxford University Press, New York, 2007.

Jeffrey, S., Morreale, M., Global Climate Change and U.S. Law, 2007.

Berle, Adolf A, Means, Gardiner C, The Modern Corporation and Private Property, New York, 1932, ხელმისაწვდომია: <http://www.unz.org/Pub/BerleAdolf193200001?View=PDF>

Mortimore, Simon, (Ed) Company Directors Duties, Liabilities and Remedies, 2nd Edition, Oxford University Press, Oxford, 2013.

Hay, Peter, Law of The United States, 3rd Edition, C.H.Beck, Bruylant, Brussels, 2010.

Branson, Douglas, M., Corporate Governance, The Michie Company-Law Publishers, Virginia, 1993.

Bauman, Jeffrey, D., Stevenson, Jr. Russell B., Corporations Law and Policy, Materials and Problems, 8th Edition, West Academic Publishing, St.Paul, 2013.

Eisenberg, Melvin, A, (Ed) Corporatins and Other Business Organizations,2013 Ed, West Academic Publishing, St.Paul, 2013.

Moore, Marc, T. Corporate Governance in The Shadow of the State, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2013.

Ashcrofr, J.D., John D., Ashcroft, J.D. Katherine M, Patterson, J.D.Martha A. , Law for Business, South-Western, Cengage Learning, Ohio, 2013.

Bauman, Jeffrey, D.,(Ed) Corporations and Other Business Associations, Statutes, Rules and Formes, 2011 Edition, West Publishing Co.,Eagan, MN, 2011.

Wolcott, Jr, Daniel, F, Boswell, David, A, Delaware Code Anotated, Michie, Delaware, 2011.

Wolcott, Jr, Daniel, F., Sharp, James, P (Ed) Delaware Rules Annotated, 2014 Edition, Volume 2, Michie, Virginia, 2013.

Bainbridge, Stephen, M., Corporate Law, 2nd Edition, Foundation Press, New York, 2009.

Birkmose, Hanne, S.,Neville, Mette, Sorensen, Karsten, Engsig,(Ed) Boards of Directors in European Companies,Kluver law Internacional, Alphen aan den Rijn, 2013.

Fleickner, Andreas, M, Hopt, Klaus, J. (Ed) Chanturia, Lado, Jugeli, George, Georgia: Coprporate Givernance of Business Corporations in: Comparative Corporate Governance , A Functional and International Analysis, Cambridge University Press, New York, 2013.

Bainbridge, Stephen, M (Edit) Research Handbook on Insaider Traiding, Edward Elgar Publishing Limited,Cheltenham, 2013.

Mullerat, Ramon (Edit)Corporate Social Responsibility, The Corporate Governance of 21st Century, 2nd Edition, Kluwer Law International , Alphen aan den Rijn, 2011.

Bruner, Christopher, M; Corporate Governance in the Common-Law World, Cambridge University Press, New York, 2013.

Talbot, Lorraine, Progressive Corporate Governance for the 21st Century, Routledge Taylor & Francis Group, London&New York, 2013.

Welch E.P., Turezyn Andrew J, Folk on the Delaware General Corporation Law, Fundaments, 2000 edition "aspen publisher," 2005.

Smith J. A., Morreale M., Global Climate Change and U.S. Law, edition 2007.

Hamilto R., W. The law of corporations, Fifth Edition, St. Paul , MINN 2000.

Kieff, Scott. F. Paredes Troy A., (Editors) Perspectives on Corporate Governance, Cambridge University Press, New York, 2010.

Drexler, David A. Black, Lewis S. Sparks, Gilchrist, A. Delaware corporation law and practice, "bender," New -York, 2010.

Fleischer, H., The Responsibility of the Management and of the Board and Its Enforcement, in: Reforming Company and takeover law in Europ, Oxford University Press, New York, 2004.

Allen W., Kraakman R., Subramanian G., Commentary and Cases on The Law of Business Organization, Second Edition, Aspen publishers, New-York, 2007.

Kleinberger D. S., Agency, Partnerships and LLCs, Second Edition, Aspen Publishers, New York, 2003.

Kraakman R., Davies P., HansmannH., HertigG., Hopt K., Kanda H., Rock E., The Anatomy of Corporate Law, Oxford University Press, 2003.

Hopt, K. J. Corporate Governance in Europa: neue regelungsaufgaben und Soft Law (in:P Doralt,S.kalss, Hrsg; Corparate Governance, Der Gesellschafter (GesRZ) Sonderheft, Wien (Linde) 2002.

Cox, J. D. , How Delaware Law Can Support Better Corporate Governance, (PP.335-350) in: Kieff, Scott. F. Paredes Troy.A. (Editors) Perspectives on Corporate Governance, Cambridge University Press, New York, 2010.

Mitchel, L., E, The Trouble With Board (PP.17-61) in: Kieff, Scott. F. Paredes Troy.A. (Editors) Perspectives on Corporate Governance, Cambridge University Press, New York, 2010.

Zweigert, K; Kötz, H; Introduction to comparative law, "Clerendon press", Oxford, 1998.

Burrows, A., Remedies for Torts and Breach of Contract, 3rd edition, Oxford University Press, New York,2009.

Manning B., Hanks, J.Jr.,Legal Capital, 4th Ed.Foundation Press, St. Paul, 2013.

Paccos, Allesio Rethinking Corporate Governance: The Law and Economics of Control Powers, New York,2012.

სტატიები

Branson, Douglas, M. The rule that is not a rule- The Business Judgement Rule, ხელმისაწვდომია : <http://heinonline.org>

Boyle A. J., The rule in Foss v. Harbottle, excerpt : Minority Shareholders' Remedies, Cambridge University Press, ხელმისაწვდომია: http://asets.cambridge.org/97805217/91069/excerpt/9780521791069_excerpt.pdf

Haworth , Michael T., Ohlgren Joel R, Director's Liabilities and Corporate Governance in Insolvency and Pre-Insolvency Cases Worldwide, ხელმისაწვდომია: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/finish/19/319.html>

Clarke D. C., Three Concepts of the Independent Directors (PP 73-111) in: Delaware Corporate Law Journal, Volume 32, Widener University School of Law, 2007, <http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/decor32&id=1&collection=journals&index=journals/decor>

Hanks J. Jr., Evaluating Recent State Legislation on director and Officer Liability Limitation and Indemnification in: Reprinted from The Business Lawyer vol. 43, No.4, August 1988, a Publication of the Section of Business Law (Formerly section Section of Corporation, Banking and Business Law) American Bar Association. Copyright 1988 American Bar Association, 1232.

Hagan, J, J, The Alter-Ago Doctrine Exception in California Corporate Law, ხელმისაწვდომია: <http://www.surfsup.net/Downloads/Alter%20Ego%20Piercing%20the%20Corporate%20Veil.pdf>

Eisenberg, M, A. The Duty of Good Faith in Corporate Law, 31 Del. J. Corp. L. 1 (2006)

Furlow, C.W. Good Faith , Fiduciary Duties and The Business Judgment Rule in Delaware , Utah Law Review, #3, 2009.

ორმატიული მასალა

“მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კანონი

“ფასია ი ქალაქების ბაზრის შესახებ”, საქართველოს კანონი

„კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონი

“საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ” ორგანული კანონი

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი

კომერციული ბა კების აღმი ისტრატორთა შესაფერისობის კრიტერიუმების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე საქართველოს ეროვ ული ბა კის პრეზიდე ტის ბრძა ება №50/04 2014 წლის 17 ივ ისი ქ.თბილისი

კორპორაციული მართვის კოდექსი კომერციული ბა კებისათვის

Delaware Corporation law Annotated, 2013-2014 Ed,As amended up to and including the 2013 Regular Session of the One Hundred Forty-Seventh General Assably, Lexis, Nexis, Delaware, 2013.

Delaware General Corporation Law (DGCL)

Revised Model Business Corporation Act (RMBCA)

The Companies Act 2006

The Takeover Code

Recommendation on the role of (independent) non-executive or supervisory directors, Consultation document of the Services of the Internal Market Directorate General , EuropeanCommission,Brussels,5May2004

U.S. Sentencing Guidelines Manual

The Cadbury Report on the Financial Aspects of Corporate Governance

The UK Corporate Governance Code, As Amended September 2012

Council Regulation (EC) No2157/2001 of 8 October 2001 on the Statute for a European Company (SE)

Company Directors Disqualification Act 1986

American Law Institute, Principles of Corporate Governance: Analysis and Recommendations

Directive 2003/6/EC of the European Parliament and of the Council of 28 January 2003 on insider dealing and market manipulation (market abuse)

Directive 2004/25/EC of The European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on takeover bids.

DIRECTIVE 2005/56/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 October 2005 on cross-border mergers of limited liability companies(Text with EEA relevance)

Green Paper The EU Corporate Governance Framework

WBCSD - *World Business Council for Sustainable Development*, Definition of corporate social responsibility

German Corporate Governance Code as amended on May 13, 2013 with proposals from the plenary meeting of May 13, 2013

German Takeover Act

Aktiengesetz (AktG)

Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG)

სასამართლო გადაწყვეტილებები

საქართველოს უზე აესი სასამართლო, 2003 წლის 26 ივ ისი, საქმე№ას 68-767-03

საქართველოს უზე აესი სასამართლო, 2001 წლის 30 მარტი, საქმე №3კ/359-01.

საქართველოს უზე აესი სასამართლო, 2010 წელი 10 ივ ისი, №ას-1234-1493-09.

საქართველოს უზე აესი სასამართლო, 2010 წლის 26 მარტი, საქმე № ას-899-1185-09.

საქართველოს უზე აესი სასამართლო, 2009 წლის 24 თებერვალი, საქმე №959-1161-08.

საქართველოს უზე აესი სასამართლო, 2011 წლის 6 ია ვარი, საქმე№ ას-987-928-2010.

საქართველოს უზე აესი სასამართლო, 2011 წლის 24 ია ვარი, საქმე№ №ას-1076-1008-2010.

საქართველოს უზე აესი სასამართლო, 2014 წლის 25 მარტი საქმე № ას-495-471-2013.

საქართველოს უზე აესი სასამართლო, 2002 წლის 8 ოქტომბერი, საქმე № 3კ-1154-02 .

საქართველოს უზე აესი სასამართლო, 2015 წლის 6 მაისი საქმე № ას-1307-1245-2014.

საქართველოს საკო სტიტუციო სასამართლო, 2010 წლის 28 ივ ისი, საქმე №1/466.

Caremark Intern. Inc. Derivative Litigation 698 A.2d 959 Del.Ch., 1996

Air Products and Chemicals Inc v Airgas Inc, C.A. Nos. 5249, 5256 Del. Ch. Feb. 15, 2011

Unocal Corp. v. Mesa Petroleum Co., 493 A.2d 946 (Del. 1985)

Revlon, Inc. v. MacAndrews & Forbes Holdings Inc 506 A.2d 173 (Del., 1986)

Versata Enterprises Inc. v. Selectica, Inc., No. 193, 2010 (Del. Oct. 4, 2010)

Percival v. Wright 1902 WL 12676 Chancery Division 23 June 1902 (Approx. 5 pages), Case Analyses : at <http://web2.westlaw.com>

Ivanhoe Partners v. Newmont Mining Corp., 535 A.2d 1334, 1345 (Del. 1987)

Cede & Co. v. Technicolor, Inc., 634 A.2d 345, 360 (Del. 1994)

Aronson v. Lewis, 473 A.2d 805, 812 (Del. 1984).

Walt Disney Co. Derivative Litigation, 906 A.2d 27, 53 (Del. Ch. 2006).

Dartmouth College v. Woodward 17 U.S. (4 Wheat.) 518 (1819)

GHLM Trading Ltd v. Maroo (2012) EWHC 61 (Ch) at (168)

Foss v Harbottle (1843) 67 ER 189

Boston Deep Sea Fishing and Ice Co. v. Ansell (1889) 39 ChD 339

Bristol and West Building Society v. Mothew 1996 Ch 1, 18A

Extrasure Travel insurance Ltd v. Scattergood (2003) 1 BCLC 598

Hutton v. West Cork Railway Co (1883) May 29, LR 23 Ch D654

British Midland Tool Ltd v. Midland Internacional (2003) March 26 EWHC 954 (Ch)

Winkworth v. Baron Development Ltd, House of Lords, 04 December, 1986 WL408178

Lornho Ltd v. Shell Petroleum Co. Ltd December 01, 1980, WRL 627 Case Analyses : at <http://web2.westlaw.com>

Ball v. Eden Project Ltd High Court of Justice Chancery Division 11 April 2001, No. HC0004486, at <http://web2.westlaw.com>

Coor v. Deeks (1916) 1 AC 554

Regall (Hastings) Ltd c. Gulliver (1941) (1967) 2AC 13n.HI

Hovenden&Sons v. Milboff (1900) 83 LT 41, 43 CA

Continental Assurance of London plc (CAL))(1997) 1BBCLC 48

Westmid Packing Services Ltd, Secretary of State for Trade and Industry v.Griffiths (1998) 2 BCLC 646

Francis v. United Jersey Bank, 432 A. 2.d 814, 822 (N.J. 1981)

Guth v. Loft, A.2d 503 (Del. ch. 1939)

Wood V. Drummer (1824) 30F cas 935

Cal.Pub.Emples. Ret. Sys v.Coulter, 2002, Del. Ch. LEXIS 144 (Del.Ch. Dec.18, 2002)

O'Reilly v. Transworld Healthcare, Inc. 745 A. 2d 902 (Del.Ch.1999)

Bovay v. H M Byllesby &Co (1944) 38A 2d

Rosser v. New Valley Corp. 2000 Del. Ch. Lexis 115 (Del.Ch. Aug. 15, 2000)

Arnold v. Society for. Savs. Bancorp, 678 A.2d 533 (Del. 1996)

Gimbel v. Signal Cos, 316 A.2d 599 (Del.ch. 1974)

Brown v. Allen, 344 U.S. 443, 540 (1953)

Brehm v. Eisner, 746 A.2d 244 (Del.2000)

McMullin v. Beran, 765 A. 2d 910 (Del.2000)

Seminaris v. Landa, 662 A.2d 1350, 1354(Del.1995)

Galiardi v. Trifoods Int'l, Inc 683 A.2d 1049,1051-1052 (Del.ch.1996)

SEC v. Texas Gulf Sulphur Co, 401 F.2d 833 US (1968)

Graham v. Allis-Chalmers Mfg. Co. 188 A.2d (Del.1963)

Smith v. Van Gorkom, 488 A.2d (Del.1985)

Rabkin v. Philip A.Hunt Chemical Corp.547 A.2d (Del.ch.1986)

Barnes v. Andrews 298 F.614 (S.D.N.Y. 1924)

Gagliardi v. TriFoods Intern., Inc., 683 A.2d 1049, 1051. (Del. Ch., 1996)

Paramount Communications, Inc. v. QVC Network, 637 A.2d 34, February 04, Delaware. 1994

Fletcher v. Atex, Inc., 68 F. 3d1451 (1995)

Werner v. Miller 831 A.2d. 318, (Del.ch.2003)

South v. Baker, 62 A.3d 1 (Del.Ch.2012)

Stroud v. Grace, 606 A.2d 75, 84 (Del. 1992)

o ტერ ეტ წყაროები

http://www.ussc.gov/Guidelines/2013_Guidelines/Manual_PDF/Chapter_8.pdf

<http://www.sec.gov/about.shtml>

<http://www.thetakeoverpanel.org.uk>

<http://delcode.delaware.gov>

<http://www.law.illinois.edu/>

<http://web2.westlaw.com>

<http://www.wbcds.org/work-program/business-role/previous-work/corporate-social-responsibility.aspx>

http://publications.europa.eu/index_en.htm

<http://www.bailii.org>

<http://www.gesetze-im-internet.de/aktg/>

<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gmbhg/gesamt.pdf>

<http://www.jbs.cam.ac.uk/cadbury/report/>

<https://www.frc.org.uk/Our-Work/Publications/Corporate-Governance/UK-Corporate-Governance-Code-September-2012.pdf>

http://www.thyssenkrupp.com/documents/investor/German_Corporate_Governance_Code_May_2013.pdf

[\[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:294:0001:0021:en:PF\]\(http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:294:0001:0021:en:PF\)](http://eur-</p></div><div data-bbox=)

<http://www.camargueacademy.co.za/introduction-law/faq/what-difference-between-delict-and-tort>

<http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/finish/19/319.html>

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:310:0001:0009:en:PDF>

<http://www.unz.org/Pub/BerleAdolf193200001?View=PDF>

<http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200506/ldhansrd/vo060206/index/60206-x.htm>

<http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/1996/533.html>

<https://casetext.com/case/gimbel-v-signal-companies-inc-2#.U6g3z42SxAs>

<http://courts.delaware.gov/chancery/>

<http://www1.umn.edu/humanrts/links/sullivanprinciples.html>

<https://www.unglobalcompact.org/abouttheGc/TheTenprinciples/index.ml>

<http://www.losangelesbusinesslitigationfirm.com/Business-Litigation/Fraud-and-Negligent-Misrepresentation.aspx/>

<http://thelawdictionary.org/fraudulent-trading/>

<http://www.businessdictionary.com/definition/wrongful-trading.html>

http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/home

<http://www.mfa.gov.ge>

ვადასტურებ, რომ აშრომი შესრულებულია ჩემს მიერ დამოუკიდებლად. არ გამომიყვებია ლიტერატურა სათა ადო მითითების გარეშე. ჩემთვის ცოხილია იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორა ტურის დებულება და ის შედეგები, რაც შეიძლება მოჰყვეს არასწორი მოაცემების წარმოდგე ას. კერძოდ, ვაცოხიერებ სიყალბის გამოვლე ის შემთხვევაში ჩემი შედეგის ბათილად ცოხისა და შესაბამისი პროგრამიდა აღდგე ის უფლების გარეშე გარიცხვის შესაძლებლობას.

ლაშა ცერცვაძე

--- ---